ÖSTERREICHISCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN
KOMMISSION FÜR BYZANTINISTIK
INSTITUT FÜR BYZANTINISTIK UND NEOGRÄZISTIK DER UNIVERSITÄT WIEN

WIENER BYZANTINISTISCHE STUDIEN

HERAUSGEGEBEN VON

HERBERT HUNGER

Band XVII

WIEN 1986

VERLAG DER
ÖSTERREICHISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

ÖSTERREICHISCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN
KOMMISSION FÜR BYZANTINISTIK
INSTITUT FÜR BYZANTINISTIK UND NEOGRÄZISTIK DER UNIVERSITÄT WIEN

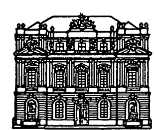
WIENER BYZANTINISTISCHE STUDIEN

BAND XVII

PAOLO ODORICO

IL PRATO E L'APE

IL SAPERE SENTENZIOSO DEL MONACO GIOVANNI

WIEN 1986

VERLAG DER
ÖSTERREICHISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

Vorgelegt von W. M. Herbert Hunger in der Sitzung am 2. Mai 1984

Gedruckt mit Unterstützung
durch den „Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung"

— ISBN 3 7001 0788 9

Druck: Ernst Becvar, A-1150 Wien

INDICE

VORWORT DES HERAUSGEBERS

Nach den Forschungen und Editionen klassischer Philologen in der 2. Hälfte des 19. Jh., die verschiedenen Florilegien der antiken und mittelalterlichen griechischen Literatur betreffend, trat in der 1. Hälfte unseres Jahrhunderts eine längere Pause ein. Erst nach dem Zweiten Weltkrieg war es insbesondere M. Richard, der diese Forschungen erneut aufnahm und in den Florilegien der mittelbyzantinischen Zeit – in Parallele zu den Psalmen-Katenen – vor allem ein Problem der byzantinischen Buchgeschichte sah. Der Autor der vorliegenden Edition plädiert für eine neue Auffassung dieser Materie: Sie solle nicht nur ein Bergwerk für Philologen sein, wo sich einzelne nutzbare Mineralien innerhalb riesiger wenig interessanter Lagerstätten finden; vielmehr müsse das Verständnis für die Stellung der Florilegien in der gesamten literarischen Überlieferung der Byzantiner geweckt und darüberhinaus auch der sozialhistorische Aspekt dieser Gattung beachtet werden.

In einer ins Detail gehenden Einführung unterscheidet Odorico verschiedene Gruppen der Florilegien: die in Kapiteln angeordneten wie die Sacra Parallela des Johannes von Damaskos und des Pseudo-Maximos Homologetes – diese bezeichnet er als „Leitfossil" –, die alphabetisch angeordneten wie das Florilegium Marcianum und das Gnomologion des Georgides, und schließlich die in der Form der Erotapokriseis oder der Apophthegmata gehaltenen Sammlungen. Seit dem 7. Jh. lösen die christlichen Florilegien die antiken heidnischen zum Teil ab, zum Teil vermischen sie sich mit ihnen.

Am wichtigsten erscheint das sog. Corpus Parisinum, ein aus heidnischen und christlichen Sentenzen gemischtes Florilegium, das man als „summa gnomologiorum" verstehen kann. Odorico setzt es ins 9. Jh. Im 10. Jh. werden die bis dahin überwiegend individuell und charakteristisch gehaltenen Florilegien umfangreicher, verlieren aber gleichzeitig an Qualität. Hier ist Pseudo-Maximos zu nennen, der die Kapiteleinteilung von Johannes von Damaskos und vom Corpus Parisinum übernimmt. Von ihm und von Georgides gilt, daß sich zugleich ein niedrigeres Textniveau breitmacht. Odorico führt das anhand mehrerer Beispiele im Vergleich zu dem Florilegium Marcianum aus, dessen Autor – O. denkt an den Partriarchen Johannes VII. Grammatikos aus der Spätzeit des Ikonoklasmus – geistig höher steht und andere kulturelle Interessen hat als der Mönch Georgides. Dieser schrieb vielmehr für ein monastisches Publikum und suchte seine

Quellen vor allem in der Mönchsliteratur, bei den Kirchenvätern, bei Aesop und auch in den spätantiken Romanen (Achilleus Tatios, Helidor). Trotzdem ist das Florilegium Marcianum als eine seiner wichtigsten Quellen anzusehen.

Georgides, von dessen Text sich noch 9 Handschriften erhalten haben, gehört nach Ausweis der Überlieferung zu den beliebtesten Florilegien. Die alte Edition von J. F. Boissonade (1829) enthält nur ¾ des gesamten Textes. Odorico bietet eine kritische Edition unter Heranziehung aller relevanten Parallelstellen aus anderen Florilegien. Dem Text des Georgides geht jener des Florilegium Marcianum voran; in einer Appendix folgen drei kürzere Texte, die mit der Georgides-Überlieferung in Zusammenhang stehen.

Der Herausgeber ist der Empfehlung des Kollegen A. Guillou gerne nachgekommen und hat mit dem vorliegenden Band die Arbeit eines Triestiners, der ehemals österreichischem Territorium entstammt, in die österreichische Reihe der *WBS* aufgenommen.

Für die mühevolle Arbeit der Einrichtung des Manuskripts und der laufenden Korrekturen sei Kollegen W. Hörandner herzlich gedankt.

Herbert Hunger

PREFACE

Si la rareté accroit la valeur de la perle, c'est d'abord à celle-ci que me fait penser le présent ouvrage. Peu d'auteurs, en effet, peu de chercheurs ont eu le cœur de se pencher sur les recueils byzantins de sentences (*gnômologia*). Pourtant, depuis l'Antiquité de nombreuses collections ont été réunies, depuis Stobée au VIe siécle, Antiochos de Saint-Sabas ou Jean Damascène, au VIIe et au VIIIe siècle, pour citer les plus connus; au milieu du Xe siècle elles sont moins originales, dans ce genre comme dans d'autres on compile (le Pseudo-Maxime, Géorgidès, le Pseudo-Antoine); après le XIe siècle, on abrège et on truffe. On peut faire remonter les recueils «sacro-profanes» au début du IXe siècle; les recueils les plus lus ont toujours été, jusqu'à la fin de l'Empire byzantin, le Pseudo-Maxime et Géorgidès.

Après cette esquisse, très claire, d'une histoire des recueils de sentences, l'auteur s'attaque à l'édition, difficile, de deux recueils, l'un, d'un certain Jean, œuvre personelle d'un lettré de haut niveau (Cod. Marc. gr. 23), qui vécut sans doute au IXe siècle et fut lu par le patriarche Phôtios, l'autre, un «nouveau» Géorgidès, plus moralisant, retrouvé dans neuf manuscrits, dont deux du Xe siècle: **1643** sentences publiées avec un soin extrême, avec toute la prudence exigée par la tradition de ces petits textes qui ont beaucoup circulé, une grande érudition pour retrouver l'origine du plus grand nombre; juste satisfaction accordée aux philologues classiques, qui verront dans ces deux nouveaux recueils édités une banque de données classiques constituées par les auteurs-copistes byzantins.

C'est là pourtant, nous avertit l'auteur, le moindre intérêt de ces recueils, qui valent sourtout pour leur portée culturelle, car ils sont les «miroirs» de l'époque où ils ont été compilés; ce qui provoque une longue et instructive comparaison avec d'autres recueils.

Je voudrais, avant d'achever cette préface, qui ne veut être, on l'a compris, qu'éloge pour une si ingrate entreprise, faire part à l'auteur et à ses lecteurs de quelques réflexions nées de ces textes.

On a défini la maxime comme «un énoncé didactique spécifique, qui réalise l'universel dans sa plus vaste acception», tant par son contenu que par sa grammaire et par sa syntaxe (S. Méleuc, Structure de la maxime. *Languages* **13** [**1969**] **69–99**). Le rapport est donc ici particulier entre l'énonciateur, qui vise à persuader, le maître, et le récepteur, l'élève, qui ne peut qu'accepter la maxime. Et la contrainte est si forte qu'elle règle, indépen-

damment de l'auteur, la forme spécifique de l'énoncé. Qu'est-ce qui appartient à la contrainte du code et qu'est-ce qui n'y ressortit pas ? Problème culturel de taille.

Ces textes, en général de très petite dimension, d'autre part, prétendaient à une lecture particulière, leur classement dans l'ordre alphabétique de la première lettre de chaque maxime n'est pas original, mais cache une pure succession de sentences sans liens entre elles.

Leur succès aussi devra être pris en compte, pour le tableau de la société qu'ils expriment en demi-teinte: « Le repos insouciant est plus précieux que la gloire dans les affaires publiques » ; « Le sommeil est le remède à tous les maux » ; « Les rêves sont les espoirs de ceux qui dorment » ; « Rien n'est plus ennemi de la jeunesse que l'amour du corps » ; « La femme est toute ruse. Elle a deux bons moments: l'un est sa mort, l'autre sa chambre » ; « L'archonte dans les moments favorables doit montrer du jugement, dans les moments difficiles de l'audace, pour ses subordonnés de la bienveillance ».

Et, pour finir, ce qui nous rendra prudent pour l'interprétation de cette source essentielle d'histoire culturelle que sont les *gnômologia*: « Le livre pour l'homme instruit est un bien-fonds, pour l'homme ignorant une tombe » !

André Guillou

PREMESSA

„É la traccia insignificante d'una fatica,
che è poi la fatica del linguaggio . . ."

„Quando la relazione è originale, lo stereotipo
viene sconvolto, superato, evacuato . . ."

R. Barthes, *Frammenti di un discorso amoroso*,
trad. it., pp. 19 e 39

Innanzi tutto credo di dover spiegare la scelta di questo titolo. L'*ape* (μέλισσα) e il *prato* (λειμών) sono termini ricorrenti nel linguaggio letterario medievale: si può pensare al *Pratum Spirituale* di Giovanni Mosco, e si può ricordare che la *Melissa* era appunto una raccolta di massime, di citazioni estrapolate dal *prato*, la ricca letteratura di un passato più o meno remoto e comunque ‹classico›.

Quest'idea è costantemente ripresa: così nell'introduzione del florilegio qui edito il ‹sapere› di queste letture viene paragonato al miele. Del resto la stessa parola florilegio suggerisce l'idea del prato, proprio come le raccolte di poesie da Meleagro in poi si chiamano antologie: un destino floreale.

Tanto splendore di immagini era dispiegato per un importante strumento di lavoro, un manuale « utile a coloro che si occupano di retorica e di scrivere » per usare le parole di Fozio.

Tali opere erano prima di tutto repertori di vasta utilizzazione, il luogo deputato alla raccolta di espressioni dotte, di parallelismi più o meno audaci, che potessero impreziosire con il gusto della citazione, un discorso, una frase; e contemporaneamente esse costituivano una rubrica utile a schedare determinati soggetti da trattare, un apparato di riferimenti assimilabile a quello che oggi chiamiamo spoglio bibliografico. In ultimo luogo gli gnomologi erano anche un insieme di saggezza pagana cristianizzata o totalmente cristiana, capace di ammaestrare alle virtù morali ed eterne ed al disprezzo per il contingente e per il caduco. Qualcosa di ricco, insomma, e di complesso: un mondo di forme e di contenuti, un sapere espresso per immagini sintetiche ed efficaci, perle da inserire in un discorso e nel contempo verità etiche.

A dispetto di tanto interesse, il florilegio è servito nel nostro tempo solo come fonte di frammenti di una letteratura (classica) altrimenti perduta: una fonte sfruttata da filologi alla ricerca di una testimonianza in più del mondo antico. Ed in tutto ciò la funzione di Bisanzio è stata quella di

depositaria di cultura, semplice archivio privo di una propria fisionomia e di una propria dignità. La questione è antica.

Ho voluto perciò dare polemicamente questa precisazione al titolo: « Il sapere sentenzioso del monaco Giovanni », e la polemica è tutta rivolta verso chi vuole ridurre il mondo bizantino a semplice strumento di recupero dell'Antichità. La qual cosa però non mi permette di ignorare che i primi fruitori di questo mio lavoro saranno proprio i classicisti.

Devo anche spiegare perché ho scelto di curare l'edizione del cosiddetto ‹gnomologio di Georgide›, uno dei pochissimi testi già pubblicati seppure in forma lacunosa, e non ho preferito invece lavorare su uno dei tanti inediti. Quattro sono le ragioni: la prima è che avevo scoperto nel cod. Marc. gr. 23 confuso con un testimone del Georgide un florilegio nuovo ed interessante da molti punti di vista. La seconda è che l'originalità di quel testo si poteva cogliere solo attraverso un'edizione completa del Georgide condotta con criteri moderni. La terza è che la storia intrecciata di questi due florilegi risulta sufficientemente rappresentativa di quella che fu l'evoluzione degli gnomologi bizantini e mi sembrava utile entrare nel merito della questione. La quarta ragione è che il Georgide è l'unica silloge di vasta fortuna che non derivi dai *Loci Communes* dello Pseudo Massimo Confessore, e testimonia pertanto di una tradizione ancora più interessante nella costituzione e nell'uso dei florilegi.

Non mi resta che ringraziare tutti coloro che mi hanno aiutato ed incoraggiato nella realizzazione di quest'impresa: André Guillou per primo, verso cui la mia riconoscenza ed il mio affetto crescono di pari passo, e poi Herbert Hunger che ha accolto questo lavoro nella collana da lui diretta. Antonio Carlini, Filippo Càssola, Guglielmo Cavallo, Carlo Corbato, Maria Rosa Formentin, Gianfranco Gianotti, Lucio Toneatto sono stati prodighi di consigli e validi aiuti nella revisione del lavoro. L'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes di Parigi, ed in particolare M.me G. Astruc e P. J. Paramelle hanno voluto, con disponibilità, fornirmi materiale ed indicazioni preziose. E *last but not least* un sincero pensiero di ringraziamento a Smaragda Tsochantaridou che mi ha aiutato nell'organizzazione e nella battitura del lavoro.

Trieste, Febbraio 1984 *Paolo Odorico*

INTRODUZIONE

1.0. L'EVOLUZIONE DEI FLORILEGI BIZANTINI FINO AL X SECOLO

Con la pubblicazione del V volume dell'*Anthologium* di Giovanni Stobeo[1], O. Hense chiudeva nel 1912 la faticosa impresa avviata molti anni prima da C. Wachsmuth, uno dei più insigni studiosi di letteratura gnomologica. Ma contemporaneamente egli chiudeva anche la serie di studi sui florilegi che, iniziata nella seconda metà dell'Ottocento, sembrava promettere fecondi risultati: con l'*Anthologium* si riteneva che fosse stata pubblicata la silloge più importante, la più documentata, la più ricca tra quelle pervenute, e dunque ulteriori ricerche non avrebbero mutato di molto il quadro emerso.

I riferimenti sicuri, le paternità attendibili, le lezioni affidabili dell'*Anthologium*, anche se non tutti frutto di letture personali, ma spesso a loro volta derivati da altre sillogi, proponevano la silloge di Stobeo quale sicuro punto di riferimento nel troppo complesso intreccio di sentenziari tramandati dai codici bizantini.

Insomma l'*Anthologium* era il vagheggiato *Urflorilegium* risolutore di tante aporie, o perlomeno il grande bacino di raccolta di sentenze, reso ancora più affidabile dall'antichità della sua redazione, che avvicinava il filologo alle fonti.

E poiché la funzione di depositario di frammenti dell'Antichità era la sola per la quale le sillogi venivano apprezzate, la pubblicazione dell'*Anthologium* inibiva di fatto ulteriori ricerche. Dal 1912 gli studi sugli gnomologi sono stati infatti sporadici e se negli ultimi tempi l'interesse è maggiore lo si deve soprattutto all'enorme sforzo di ricerca operato da M. Richard, che diede una sistematica, anche se sommaria, descrizione degli gnomologi e dei codici che li tramandano[2].

L'attenzione di Richard era volta a tutte le sillogi conservate da più testimoni o che comunque conobbero una grande diffusione a Bisanzio: queste venivano classificate in damasceniche, sacro-profane e monastiche. Le sacro-profane (che qui ci interessano strettamente) vennero ritenute da

---

[1] Ioannis Stobaei Anthologium, recc. C. Wachsmuth–O. Hense, voll. I–V. Berlin 1884–1912 (rist. anast. Berlin 1958).

[2] M. Richard, Florilèges grecs. *Dictionnaire de Spiritualité* XXXIII–XXXIV. Paris 1962, 475–512 (d'ora in poi citato Richard): è l'obbligato punto di partenza e di riferimento per ogni studio sui florilegi.

Richard opere di carattere ascetico-morale – con la sola eccezione del Georgide[3] –, sia per il fatto di trovarsi accostate agli altri due tipi, sia perché in gran parte connesse con i *Loci Communes* dello Pseudo Massimo Confessore e dunque strutturate per *capita* parallelamente ai florilegi damascenici, sia forse anche per un omaggio alla sede dove il lavoro compariva.

Dal punto di vista metodologico, accanto alla sistematica accuratezza dello spoglio del materiale, va segnalato lo sforzo di inquadrare in un'ottica storico-letteraria le raccolte di *excerpta* inserendole all'interno di un più vasto processo di produzione intellettuale. In pratica Richard ha rifondato gli studi in questo particolare settore.

Un ulteriore passo verso la riconsiderazione di questo genere di opere è stato compiuto da Guillou, che, nell'esaminare la struttura dei *Sacra Parallela* attribuiti a Giovanni Damasceno, considerò tale silloge come spia della organizzazione sociale del mondo bizantino[4]. Il superamento dell'ottica esclusivamente filologica d'inizio secolo era completo.

1.1. Uno dei primi problemi relativi allo studio di queste compilazioni, è prettamente di definizione: cos'è esattamente un florilegio e, nel nostro caso, un florilegio sacro-profano, e quale ne è la forma[5].

Richard accolse nella sua classificazione solo un certo tipo di compilazioni, strutturate per *capita* alla maniera della raccolta attribuita a Massimo Confessore (che chiameremo Pseudo Massimo). Questa strutturazione rimonta in qualche modo ai *Sacra Parallela* damascenici. Le osservazioni di Richard riguardano otto sentenziari, escluso il Georgide. Il primo è lo Pseudo Massimo, il secondo la *Melissa* di Antonio (Pseudo Antonio), ampiamente tributario di quello. Altre quattro sillogi sono imparentate in misura maggiore o minore con lo Pseudo Massimo e solo le ultime due, il *Florilegium Mosquense* ed il *Florilegium Atheniense* (tra loro vicine perché derivate da un comune progenitore), ne sono indipendenti. La raccolta ateniese attinge agli

[3] Richard, col. 475; si veda anche l'articolo di H.-M. Rochais, Florilèges latins, *ibidem* 435–460, alle cui premesse metodologiche Richard esplicitamente si rifà (particolarmente col. 436).

[4] A. Guillou, Il modello di vita insegnato nel mondo protobizantino, in: Aspetti della civiltà bizantina in Italia. Bari 1976, 7–42.

[5] Di conseguenza bisognerebbe porre anche problemi di terminologia. In questa introduzione ho sempre usato indifferentemente « florilegio », « gnomologio », « silloge », « raccolta », « sentenziario » etc., benché si potessero in realtà operare distinzioni. Così ho usato indifferentemente i termini « gnome », « sentenza », « aforisma », « citazione » etc., con la sola eccezione di « apoftegma », più legato al concetto di frase pronunciata da un determinato personaggio e riferita di solito in forma diretta: ad esempio « Isocrate… interrogato… rispose… », oppure « Alessandro disse che… ».

Hiera damascenici, da cui eredita la struttura, e trova quindi per questa via una nuova affinità con lo Pseudo Massimo.

L'analisi di Richard è dunque ampiamente debitrice nei confronti della sola tradizione dello Pseudo Massimo, di fatto utilizzato quale fossile-guida nell'interpretazione del fenomeno florilegico.

Tant'è che, parlando del Georgide, Richard deve ammettere che mal si lega con il suo prospetto, per cui finisce per discriminarlo, incriminandone la disposizione alfabetica, ‹deviante› rispetto allo schema generale: « Nous ne voyons pas l'intérêt de cette formule qui nous fait courir en zig-zag à travers le labyrinthe des sentiers de la morale »[6].

C'è tuttavia da chiedersi se con ‹gnomologio› non si possa intendere una raccolta strutturata in forme assai mutevoli, ma con somiglianza di funzione. Giovanni Stobeo e Giovanni Damasceno dividono il materiale per *capita*, mentre altre sillogi (compresa quella di Georgide) preferiscono un criterio alfabetico. Altre usano la forma di dialogo ‹botta e risposta› (*Comparationes Menandri et Philistionis*), ed altre ancora usano forme miste.

Lo gnomologio dovrebbe presupporre anche una pluralità di fonti dalle quali il compilatore attinge, benché da un lato esistano gnomologi derivati dall'opera di un solo autore, e dall'altro sia spesso difficile dire se la sentenza che pure ritroviamo per la prima volta presso un determinato scrittore non debba piuttosto essere considerata di repertorio. Verrebbe ad esempio da pensare che la pseudo-isocratea *Oratio ad Demonicum*, costituita da una lunga serie di γνῶμαι giustapposte secondo un filo conduttore, altro non sia che uno gnomologio.

Tutti questi problemi, che è opportuno tenere presenti fin d'ora, potranno essere risolti quando si disporrà di materiale edito sufficiente per una catalogazione. Per ciò che riguarda le raccolte sacro-profane, solo tre sono state pubblicate: i *Loci Communes* dello Pseudo Massimo Confessore[7], la *Melissa* dello Pseudo Antonio[8], lo gnomologio di Giovanni Georgide. Di queste le prime due sono edite in maniera assolutamente non affidabile[9], la terza è tratta da un unico manoscritto, per di più lacunoso.

[6] Richard, col. 498. Dal momento che il mio esame è impostato dall'angolo visuale rappresentato dal Georgide, le conclusioni, per simmetria, potranno essere viziate quanto l'ottica di Richard: è una parzialità di vedute di cui sono conscio.

[7] Maximus Confessor, Loci Communes, ed. F. Combefis, Santi Maximi Confessoris Graecorum theologi eximiique philosophi operum tomus secundus. Paris 1675, 528–689 (= *PG* 91, 721–1018); cfr. Richard, coll. 488–492.

[8] Antonii Monachi Sententiarum sive Capitum theologicorum praecipue ex sacris et profanis libris tomi tres per Antonium et Maximum…, ed. C. de Gesner. Zürich 1546, 1–162 (= *PG* 136, 765–1244); cfr. Richard 492–494.

[9] Richard 488ss.

1.2. Per la carenza di studi specifici è difficile dire qualcosa sullo sviluppo di questo genere di compilazioni, sui significati e modalità della loro produzione e fruizione. Pur tuttavia possiamo provare a tracciare per sommi capi una storia dell'evoluzione dei florilegi, con l'occhio rivolto a quelli sacro-profani, a patto di avere sempre chiara la precarietà del tentativo ed il suo valore puramente ipotetico ed indicativo[10].

Sappiamo per certo che già durante l'Antichità e la prima epoca bizantina erano diffuse molte collezioni di tipo gnomologico[11]: raccolte di un unico scrittore (come le γνῶμαι di Menandro o di Euripide), sillogi di più autori profani (come il cosiddetto *Gnomologium Byzantinum*, forse originariamente formato da sentenze di Democrito, Epitteto ed Isocrate), sentenziari di vasta fortuna (come l' Ἄριστον καὶ πρῶτον μάθημα, la Silloge Teognidea e soprattutto il vasto *Anthologium* di Giovanni Stobeo, compilato nel VI secolo).

Soltanto piuttosto tardi cominciarono a circolare accanto alle raccolte profane anche florilegi cristiani: nel VII secolo Eustazio, igumeno del monastero di Attaline presso Ancira, costretto a continue migrazioni assieme ai suoi confratelli a causa delle incursioni persiane, scrive all'amico Antioco, monaco della laura di S. Saba presso Gerusalemme, pregandolo di inviargli libri. I suoi monaci infatti non potevano portarli appresso durante gli assidui attacchi dei nemici (PG 89, 1421 ss). Antioco ritiene opportuno organizzare una silloge di sentenze tratte dalla Sacra Scrittura e dai Padri: le *Pandectes Scripturae Sacrae,* massime raccolte per capitoli e fuse fra loro a formare un discorso continuo[12].

Nello stesso monastero dove lavorò Antioco, pochi decenni dopo, visse Giovanni Damasceno, cui è attribuita una vasta raccolta di sentenze sacre organizzate in tre libri, destinata a divenire una delle sillogi più utilizzate dai Bizantini: gli *Hiera*, conosciuti meglio come *Sacra Parallela*, primo vero e proprio florilegio cristiano[13].

[10] Riprendo qui alcuni argomenti che ho già esposto altrove: Il *Corpus Parisinum* e la fase costitutiva dei florilegi sacro-profani, in: Studi bizantini e Neogreci (Atti del IV Congresso Nazionale di Studi Bizantini, Lecce 1980). Galatina 1983, 417–429.

[11] Sulla formazione delle sillogi antiche cfr. A. Elter, De gnomologiorum Graecorum historia atque origine, in: Natalicia Regis Augustissimi Guilelmi II... Bonn 1893.

[12] Per tale sostanziale ragione Richard escluse la raccolta dalla sua catalogazione; sulle Pandette di Antioco, pubblicate da F. Ducaeus (*PG* 89, 1421–1849) si veda G. Bardy, Antiochus. *Dict. de Spirit.* I. Paris 1937, 701–702.

[13] L'opera non è conservata interamente; era organizzata in tre libri, il primo dedicato a Dio, il secondo all'uomo, il terzo, costruito per *Parallela*, alle virtù ed agli opposti vizi. Da questa silloge derivarono molte raccolte, definite da Richard « damasceniche », di cui la più nota ed unica interamente edita è il *Florilegium Vaticanum* o *Sacra Parallela* (ed. M. Lequien, Sancti Joannis Damasceni... opera omnia quae extant, t. II. Paris 1712,

1.3. Da questo momento in poi non siamo più in grado di seguire con sicurezza la storia delle sillogi. Richard colloca in ordine cronologico prima le raccolte damasceniche, poi quelle sacro-profane e da ultimo le monastiche. Pur limitando l'interesse alle seconde, ci troviamo nuovamente in difficoltà volendo tracciarne una cronologia sia pure per sommi capi. Richard proponeva come loro data di nascita l'epoca meso-bizantina: « Déjà à la fin du 9e siècle et sourtout au 10e et 11e siècle, nous trouvons les conditions idéales pour la création de ces compositions ». Mettendole in parallelo con la nascita delle catene sui Salmi e constatandone l'affinità quanto a metodi di composizione, Richard concludeva che si dovesse parlare di « produits de la librairie byzantine des 9e, 10e et 11e siècles », ispirati alle sillogi tardo-antiche, innanzi tutto a Stobeo[14].

Approfondire e precisare ulteriormente il processo di formazione che porta alla nascita dei *Loci Communes* dello Pseudo Massimo e da qui a tutta la varietà successiva, vuol dire inoltrarsi in un deserto silenzioso. Tenterò tuttavia di cogliere alcuni echi per abbozzare un discorso che valga soprattutto come ipotesi di lavoro.

Tra le poche e sicure testimonianze sulla diffusione e l'uso dei florilegi, ne vanno ricordate due, povere ma significative. La prima risale ad Ignazio, che prima della metà del IX secolo[15] scrive una lettera all'*asecretis* Teofane per accompagnare la spedizione di un libello definito, secondo il detto, « κυψέλην φρονήσεως »: « Ἰδού σοι τὸ τῶν θύραθε παροιμιῶν πεπόμφαμεν βιβλιδάριον ». Non ci è dato sapere se si tratti di sole παροιμίαι oppure, più in generale, di γνῶμαι[16]. Importante è comunque l'informazione fornita dalla

278–730 = *PG* 95, 1040–1588 e 96, 9–412). Quanto all'attribuzione al Damasceno degli *Hiera*, contestata da J. M. Hoeck, Stand und Aufgaben der Damaskenos-Forschung. *Orientalia Christiana Periodica* 17 (1951) 29–30, è ritenuta valida da Richard 476–477.

Le relazioni possibili tra Antioco e Giovanni Damasceno sono ancora tutte da indagare; finora si è pensato piuttosto che l'idea di comporre una silloge cristiana fosse venuta al Damasceno dall'*Anthologium* dello Stobeo (Richard 476).

[14] Richard *passim*.

[15] Ignatii Diaconi ep. 50. Il testo della lettera inviata all' *asecretis* Teofane mi è stato fornito da C. Mango, che ringrazio anche per questo. Lo stesso Mango sta preparando un'edizione critica delle lettere di Ignazio che sarà presto pubblicata; anche il numero dell'epistola qui citata è ricavato da quella futura edizione. Quanto all'identità del personaggio, di contro all'opinione di W. Wolska-Conus, De quibusdam Ignatiis. *Travaux et Mémoires* 4 (1970) 329–360, il nostro Ignazio Diacono è da considerarsi la stessa persona che aderì al secondo iconoclasmo: cfr. P. Speck, Die ikonoklastischen Jamben an der Chalke. *Hellenika* 27 (1974) 376–380. Di questo tratterà anche Mango nell'edizione delle lettere (cfr. n. 48).

[16] Sul concetto di paroimia si veda A. M. Ieraci Bio, Il concetto di παροιμία: testimonianze antiche e tardo-antiche. *Rendiconti dell'Accademia di archeologia, lettere e belle arti di Napoli*, n. s. 54 (1979) 185–214.

lettera: in questo periodo vengono utilizzate raccolte di questo tipo e il lettore è persona colta (Ignazio lo definisce φιλόμουσος).

La seconda testimonianza ci è fornita da Fozio, che verso la metà del IX secolo così commenta[17] l'*Anthologium* di Stobeo: «Ἡ δὲ συναγωγὴ ... ἐγένετο ... ἐπὶ τῷ ῥυθμίσαι καὶ βελτιῶσαι τῷ παιδὶ (cioè Settimio, figlio di Giovanni Stobeo) τὴν φύσιν ἀμαυρότερον ἔχουσαν πρὸς τὴν τῶν ἀναγνωσμάτων μνήμην»; e più sotto: «Χρήσιμον δὲ τὸ βιβλίον τοῖς μὲν ἀνεγνωκόσιν αὐτὰ τὰ συντάγματα τῶν ἀνδρῶν πρὸς ἀνάμνησιν, τοῖς δ' οὐκ εἰληφόσι πεῖραν ἐκείνων, ὅτι διὰ συνεχοῦς αὐτῶν μελέτης οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ πολλῶν καὶ καλῶν καὶ ποικίλων νοημάτων, εἰ καὶ κεφαλαιώδη, μνήμην καρπώσονται. Κοινὸν δ' ἀμφοτέροις ἡ τῶν ζητουμένων, ὡς εἰκός, ἀταλαίπωρος καὶ σύντομος εὕρεσις, ἐπειδάν τις ἀπὸ τῶν κεφαλαίων εἰς αὐτὰ τὰ πλάτη ἀναδραμεῖν ἐθελήσειε. Καὶ πρὸς ἄλλα δὲ τοῖς ῥητορεύειν καὶ γράφειν σπουδάζουσιν οὐκ ἄχρηστον τὸ βιβλίον».

Dunque, nel giudizio di un dotto del IX secolo, qual era Fozio, il fruitore di una tal silloge è persona che ha familiarità con testi la cui compilazione è strumento e non surrogato di lettura[18]. Del resto, proprio Fozio compilò una di queste raccolte gnomologiche, assai interessante anche se poco nota e studiata[19].

A questo stesso periodo risale probabilmente un'altra silloge, conosciuta con il nome di *Corpus Parisinum*. Il fatto che non sia strutturata per capitoli – ma abbiamo visto che fino a questa epoca non esiste un'unica forma di strutturazione per i florilegi anche se la divisione per *capita* e quella alfabetica paiono essere le più diffuse – l'ha fatta a torto escludere dal repertorio di Richard[20].

Il *Corpus Parisinum* ha una sua intima logica: è una *summa gnomologiorum* di cui non sono state sistematicamente studiate le fonti[21], ma che

[17] Photii Bibliotheca, cod. 167, ed. R. Henry, t. II. Paris 1960, 149, 22–24 e 159, 22–31.

[18] È opinione comune che il diffondersi degli gnomologi sia riflesso di poca pratica con i libri: così S. Impellizzeri, La letteratura bizantina da Costantino a Fozio. Firenze–Milano ²1975, 160–161, inserisce le parole di Fozio nel quadro di un metodo di lettura deteriore: « Anche la scienza e l'erudizione proseguono l'opera di sistemazione e, direi quasi, di imbalsamazione della tradizione classica iniziata dall'ellenismo, in opere sempre più mediocri di compilazione che saccheggiano senza metodo e senza pudore opere più antiche. Purtroppo tali compilazioni, surrogando la lettura delle opere originali, ne hanno spesso causato la perdita ».

[19] Photii Patriarchae Opusculum Paraeneticum. Appendix gnomica. Excerpta Parisina, ed. L. Sternbach (*Diss. Acad. litt. Cracoviensis* 20). Cracoviae 1893.

[20] Richard 489.

[21] Quanto ai testi sacri, una fonte essenziale è rappresentata da un florilegio damasceno: cfr. Richard 487; questo florilegio è stato probabilmente seguito pagina dopo pagina: v. « Il Corpus Parisinum ... », cit., 427ss.

sappiamo essere a sua volta divenuta fonte per le raccolte posteriori[22]. Essa presenta nell'ordine una serie di sentenze cristiane divise per autore (circa 550 aforismi derivati da 18 scrittori), una serie di sentenze attribuite ad autori profani riguardanti problemi di fede cristiana, una serie di sentenze profane suddivise per autore (circa 550 tra aforismi e apoftegmi di 84 personaggi), una collezione di apoftegmi profani, una collezione di *Monostici* di Menandro, una recensione abbreviata del terzo libro di Stobeo arricchita da frammenti di una recensione dello *Gnomologium Byzantinum* e una recensione completa dello *Gnomologium Byzantinum*. Come si vede un po'di tutto lo scibile gnomologico in circolazione[23].

In questa silloge si nota subito una formulazione nuova, quasi un tentativo di superare gli schemi gnomologici fino ad allora prevalenti. Naturalmente andrebbe approfondito il discorso cronologico: quando e come si formò il *Corpus Parisinum*? Essendo una fonte dello Pseudo Massimo (databile alla fine del IX/inizi del X secolo) e citando tra gli autori cristiani anche Giovanni Climaco († 650), la silloge va collocata nell' VIII/IX secolo. Pare ovvio condividere le opinioni già espresse e collocarla nel IX secolo[24]: così Richard, secondo cui «l'idée d'invoquer dans une même exhortation l'enseignement de la Bible, des Pères de l'Eglise et de la sagesse païenne, ne pouvait venir à des chrétiens, même épris de la culture antique, qu'après de la disparition totale du paganisme» ovvero dalla fine del IX secolo.

[22] A. Elter, Gnomica homoeomata des Socrates, Plutarch, Demophilus, Demonax, Aristonymus u. a., t. I. Bonn 1900, 67–74.

[23] Il *Corpus Parisinum* è stato più volte indagato, ma mai interamente pubblicato. A titolo indicativo, per le due collezioni di sentenze sacre e profane si veda l'indice in L. Sternbach, *art. cit.*, 53ss.; per Stobeo, l'edizione, *op. cit.*, di Wachsmuth–Hense, vol. III, pp. XXXVIIIss. (dove Hense annuncia la prossima edizione di tutta la collezione a cura dell'Elter, edizione che però, a quanto mi consta, non vide mai la luce); per la recensione frammentaria dello *Gnomologium Byzantinum* cfr. P. Odorico, Lo *Gnomologium Byzantinum* e la recensione del *cod. Bibl. Nat. Athen.* 1070. *Rivista di Studi Bizantini e Slavi* 2 (1982) 49–50; per la recensione parigina dello stesso gnomologio si veda C. Wachsmuth, Gnomologium Byzantinum ἐκ τῶν Δημοκρίτου, Ἰσοκράτους Ἐπικτήτου e variis exemplis restitutum, in: Studien zu den griechischen Florilegien. Berlin 1882, 162ss.; per gli apoftegmi profani alcuni confronti si possono fare con lo Gnomologium Vaticanum e codice Vaticano Graeco 743, ed. L. Sternbach, *Wiener Studien* 9 (1887) 178–206; 10 (1888) 1–49 e 211–260; 11 (1889) 43–64 e 192–242 (rist. anast. in volume con prefazione di O. Luschnat, a cura di O. Gigon–F. Heinimann–O. Luschnat, Berlin 1963); per i *Monostici* di Menandro cf. Menandri Sententiae, ed. S. Jaekel. Leipzig 1964.

[24] Richard 489. Andrebbe chiarito se tutto il *Corpus Parisinum* venne messo assieme nel IX secolo o se alle prime tre sezioni siano state aggiunte le altre raccolte in seguito, all'epoca della trascrizione del codice, il *Paris. gr. 1168* del XIV secolo (un altro testimone è l'*Oxon. Bodl. Digby 6* del XVI secolo). Sarei propenso a credere che questa miscellanea florilegica dati tutta al IX secolo.

Nel *Corpus Parisinum* gli autori cristiani e quelli pagani, presenti con un numero pressoché pari di sentenze, sono accostati per giustapposizione e separati da una ‹sezione filtro› di aforismi attribuiti a personaggi dell'Antichità, ma concernenti problemi di fede cristiana. Inoltre, se lo Pseudo Massimo si colloca verso la fine del IX secolo, è opportuno lasciare un margine lasco tra la compilazione del *Corpus* e la sua utilizzazione nei *Loci Communes*. Di conseguenza si sarebbe indotti a spostare la datazione del *Corpus* piuttosto verso la prima metà del IX secolo.

L'insieme delle testimonianze ci permette di collocare la nascita di un nuovo interesse verso la composizione gnomologica parallelamente al rifiorire degli interessi letterari nelle cerchie di intellettuali e fra la nuova classe dirigente, formatasi durante la crisi iconoclasta[25]. Il florilegio, concepito come strumento di lavoro di colti interessati tanto al sapere sacro quanto a quello profano, è una raccolta mista: questa è la prima novità. La seconda è rappresentata dalla esclusione degli *excerpta* lunghi: sia la *Parainesis* di Fozio sia il *Corpus Parisinum* riportano solo sentenze brevi, per lo più di due-tre righe, e raramente superano le sei. Una terza novità è rappresentata dal minor spazio dato alle citazioni testamentarie: sono presenti piuttosto le sentenze veterotestamentarie (ma solo da Proverbi, Sirach, Ecclesiaste e Giobbe); mancano invece quasi del tutto i riferimenti al Nuovo Testamento.

Infine la struttura delle raccolte segue uno schema non consuetudinario: Fozio presenta una disposizione disordinata, senza filo logico, a riprova dell'uso personale del sentenziario; il *Corpus Parisinum* invece organizza gli aforismi per autore, confermando la vocazione a strumento di ricerca letteraria.

1.4. Con queste osservazioni entriamo nel vivo della questione che riguarda il Georgide. Richard, come abbiamo visto, colloca la nascita dei sentenziari sacro-profani alla fine del IX/inizi del X secolo; ma questa cronologia è legata allo sviluppo di una sola ‹famiglia›[26], quella dello Pseudo Massimo.

Fra le premesse del suo studio, Richard notava con gustificato orgoglio: « Nous serions surpris que des florilèges ayant connus une certaine diffusion, les plus intéressants pour l'histoire de la spiritualité byzantine aient pu nous

[25] Penso soprattutto al ruolo avuto dai nuovi ceti emergenti nella produzione/fruizione di cultura: si veda C. Mango, The Availability of Books in the Byzantine Empire, A. D. 750–850, in: Byzantine Books and Bookmen. Washington 1975, 31–45.

[26] Il termine va intenso nel senso della parentela che si determina tra i vari soggetti, ciascuno indipendente dall'altro e con una propria tradizione manoscritta, e proprie fonti, ma debitore in primo luogo ad una comune raccolta, cui deve tra l'altro il metodo di estrapolazione ed accostamento degli aforismi: cfr. più sotto § 4.0.

échapper ». Se verifichiamo il grado di diffusione dal numero di manoscritti oggi esistenti (criterio certamente labile, ma non privo di validità: del resto è quello adottato da Richard), scopriamo che dei nove sentenziari studiati da Richard, dopo il testimoniatissimo Pseudo Massimo, quello che conosce più copie è proprio il Georgide (nove manoscritti), mentre le altre raccolte sono note solo da due-tre codici, talvolta da uno solo.

Considerare quindi a nostra volta il Georgide quale fossile-guida per la comprensione dell'evoluzione dei florilegi, mi pare metodologicamente corretto se si tiene costantemente presente, come secondo termine della questione, lo Pseudo Massimo. Naturalmente non pretendo che la storia del Georgide rappresenti un paradigma di tutta la tradizione dei florilegi sacro-profani; eppure certi parallelismi mi paiono utili e chiarificatori.

2.0. LO GNOMOLOGIO DI GIOVANNI GEORGIDE

Nel 1651 venne pubblicata la *Diatriba de Georgiis*, composta alcuni anni prima da Leone Allacci, nella cui conclusione l'autore trovava modo di considerare anche Georgide monaco, compilatore di una silloge dal titolo Γεωργιδίου μοναχοῦ ἐκλογὴ συλλεγεῖσα ἐκ τῆς θείας Γραφῆς, καὶ ἁγίων πατέρων, καὶ τῶν ἔξω διδασκάλων.

L'Allacci sapeva di un codice di Chio in cui vi era una simile raccolta ma diversamente intitolata: Γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ 'Ιωάννου μονάζοντος, τοῦ καὶ Γεωργίδη, κατὰ στοιχεῖον[27].Questo gnomologio poteva interessare un dotto del Seicento forse proprio in virtù di quella attribuzione che in qualche modo ne aiutava l'inquadramento. Del resto le uniche altre sillogi che potevano vantare a quell'epoca una edizione a stampa, lo Pseudo Massimo, lo Pseudo Antonio ed i *Sacra Parallela* (editi agli inizi del '700), erano anche le uniche a riportare una esplicita attribuzione, anche se più o meno erronea.

La segnalazione dell'Allacci fu ripresa da Bandini e da Morelli nei loro cataloghi[28], ma bisognava attendere il 1829 perché il testo conoscesse la prima edizione a stampa, curata da J. Fr. Boissonade in apertura dei suoi *Anecdota Graeca*[29]. L'editore fece un lavoro accurato, anche se interessato soprattutto all'aspetto etico (piuttosto che a quello filologico) del testo: l'importanza della compilazione veniva ricercata nel contenuto morale dell'aforisma, per cui, nel commento, Boissonade si lasciava andare a lunghi ed interessanti paralleli tra i singoli aforismi ed altri simili, non solo della letteratura classica, ma giù giù fino a La Fontaine. Quanto al commento filologico, prendendo lo spunto da particolari lezioni del codice, Boissonade finiva per proporre congetture in opere di altri autori, trattando più di filologia in generale che di problemi testuali contingenti.

Il codice di cui Boissonade si era servito, il *Par. gr. 1166* (della fine del X secolo), era mancante di un quarto circa dell'opera. L'editore era a

[27] L. ALLATII, De Georgiis et eorum scriptis diatriba, in: Georgii Acropolitae Chronicon. Paris 1651, 427, ristampato in J. A. FABRICIUS–G. C. HARLESS, Bibliotheca Graeca, vol. XII. Hamburg 1809, 134 (rist. anast. Hildesheim 1970).

[28] A. M. BANDINI, Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Mediceae Laurentianae, t. I. Firenze 1764, 252, n. 1; J. MORELLI, Bibliotheca Manuscripta Graeca et Latina. Bassano 1802, 316. Anche FABRICIUS si interessò al Georgide: cfr. Bibliotheca Graeca, cit. IX (1804) 758 e XI (1808) 627.

[29] Γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ 'Ιωάννου μονάζοντος τοῦ καὶ Γεωργίδη, ed J.-F. BOISSONADE, Anecdota Graeca e codicibus regiis I. Paris 1829, 1–108 (= *PG* 117, 1055–1164) (rist. anast. Hildesheim 1962).

conoscenza dei testimoni *Laur. gr. 7, 15* (XI secolo) e *Marc. gr. 23* (X secolo): proprio dalla segnalazione di Morelli che quest'ultimo conteneva molte sentenze di Coricio era partito lo spunto per un'edizione. Boissonade tuttavia non si sentì in obbligo di consultarli, forse credendo ancora al vecchio pregiudizio di Bessarione « quot codices, tot gnomologia »[30]. A parte questi limiti, il suo lavoro fu coscienzioso e molte sue congetture sono state convalidate dall'apporto di altri codici.

Alcuni anni dopo A. Mai pubblicò alcuni frammenti ricavati dal codice *Vat. gr. 664*[31]. Inoltre i curatori della ristampa dell'edizione del Boissonade nella *Patrologia Graeca*, premisero una breve nota in cui si proponeva l'XI o il XII secolo quale epoca di compilazione. Oltre a queste, il florilegio non suscitò altre manifestazioni di interesse e quella fortuna che avrebbe meritato. Se ne servirono sì taluni editori di testi antichi per verificare lezioni, ma la poca conoscenza degli sviluppi della letteratura gnomologica bizantina ha finito sempre per privilegiare – a torto o a ragione – lo Pseudo Massimo e lo Pseudo Antonio.

Nel 1903, P. Maas, nell'analizzare la struttura del trimetro giambico bizantino, si interessò anche di alcuni versi presenti nel Georgide, desunti dall'edizione di Boissonade e collazionati sul codice Laurenziano (BZ 12 [1903] 304–310).

Nel 1952 B. E. Perry, pubblicando i suoi *Aesopica*, si era accorto dell'importanza della silloge e si era proposto di curarne un'edizione, che tuttavia non vide mai la luce[32]. Dieci anni dopo usciva il prezioso lavoro di Richard, con l'elenco dei codici divisi in completi ed abbreviati.

Nel 1978 Tartaglia ha aggiunto all'elenco un nuovo testimone, con 143 sentenze inedite che, secondo l'editore, avrebbero integrato le lacune del codice parigino[33]. La mancata indagine sulla restante tradizione non ha permesso a Tartaglia di cogliere la reale consistenza dell'inedito, il suo valore ed il suo rapporto con il testo edito, né di inquadrare il nuovo codice in uno dei due gruppi già segnalati da Richard[34].

[30] Così infatti si esprime BOISSONADE nell'introduzione all'edizione, *op. cit.*, p. VIII: « quae est collectaneorum id genus natura, ut inter se multum discrepent exemplaria, quum sint alia curtata ac breviora, ampliora alia ac pleniora ».

[31] A. MAII, De Georgidii collectione gnomica. Spicilegium Romanum VI. Roma 1841, 611–619: Mai si è servito del codice *Vat. gr. 664* (qui siglato Lv), che contiene anche lo Pseudo Massimo Confessore; avendo confuso le due compilazioni, Mai riporta alcuni frammenti dell'una, alcuni dell'altra, in ordine alfabetico. È un lavoro del tutto privo di importanza; pertanto non è stato tenuto presente nell'apparato di questa edizione.

[32] B. E. PERRY, Aesopica. Urbana (Ill.) 1952, 248, n. 5.

[33] L. TARTAGLIA, Le sentenze di Giovanni Georgide nel codice Neapolitanus gr. II B 29. *Κοινωνία* 2 (1978) 273–299.

[34] Cfr. la mia recensione in *Byzantion* 50 (1980) 345–348.

Nello stesso periodo, lavorando sul codice Marciano, mi sono accorto dell'assoluta particolarità di questo testo e della sua diversità dalla restante tradizione[35]. Ho pertanto isolato quel testimone dalla famiglia del Georgide ed ho proposto per esso il nome di *Florilegium Marcianum*. Riprenderò dunque quelle argomentazioni aggiornandole alla luce dell'inchiesta complessiva.

2.1. I manoscritti che assicurano la tradizione del Georgide erano dunque già stati divisi da Richard in completi ed abbreviati: questi ultimi, con varianti peculiari e talora con aggiunte posteriori, si rifanno direttamente alla tradizione del Georgide. Solo il *Marc. gr. 23* offre un testo radicalmente diverso, nonostante certe affinità lo abbiano fatto confondere con un testimone di quella tradizione: in particolare sia il Georgide, sia la silloge contenuta in quest'ultimo codice (*Florilegium Marcianum*) presentano un sistema di estrapolazione/strutturazione delle sentenze simile (o perlomeno diverso da quello che si rifà allo Pseudo Massimo e dunque di stampo damascenico), ma soprattutto entrambi hanno lo stesso *incipit*: una poesia in sette versi il cui acrostico dà il nome Ἰωάννου, e tre sentenze iniziali identiche.

Una prima particolarità del *Florilegium Marcianum* è l'essere corredato da scoli, in cui talvolta si dà la spiegazione di una parola difficile o si fa un commento al testo[36]; la maggior parte di essi però è rappresentata da aggiunte di nuove sentenze.Il ricorso agli scoli è irrilevante nel Georgide. Di per sé il dato non ci dice nulla sulla diversità delle due opere; ci segnala tuttavia una diversità nell'uso di questo codice rispetto ai testimoni del Georgide: qui siamo di fronte ad un manoscritto (se non ad un testo) di uso personale. Il Georgide invece, prodotto di vasta circolazione testimoniata da ben nove codici, non ha mai conosciuto un uso così «personalizzato»; tutt'al più ha subíto interventi dotti rivolti alla correzione di alcune lezioni o anche – solo nel caso del codice Oxoniense – qualche arricchimento, ma non di vasta portata[37].

Le vere differenze fra i due testi si notano esaminando il contenuto, a cominciare dalle proporzioni: il Georgide tramanda oltre 1200 sentenze, contro le 400 (450 con gli scoli) del *Florilegium Marcianum*. Di queste 400, le sentenze comuni ai due sentenziari sono poco più di un terzo (circa 150) e non si arriva a 200 nemmeno includendo gli scoli. Se istruiamo un paragone

[35] Uno gnomologio bizantino, in: Miscellanea 2 dell'Istituto di Studi Bizantini e Neogreci – Università di Padova 1979, 93–113.

[36] Non considero ovviamente come scoli i lemmi con il nome dell'autore che si trovano a margine: si tratta di altra cosa.

[37] Solo nel caso di un testimonio del Georgide, il codice oxoniense, c'è un arricchimento del testo con sentenze estranee alla tradizione del sentenziario: ne parlerò più sotto.

con il codice Oxoniense (testimone abbreviato ed unico arricchito nel testo) otteniamo un termine di confronto indicativo: questo manoscritto, in parte lacunoso, tramanda infatti 376 sentenze con solo 28 aforismi estranei a tutte le altre recensioni del Georgide. Queste constatazioni ci costringono da sole ad isolare il *Florilegium Marcianum* ed a parlare di due compilazioni distinte.

Una seconda particolarità del *Florilegium Marcianum* consiste nel tramandare aforismi non testimoniati da altre raccolte, in particolare derivati da Coricio di Gaza. Delle 400 sentenze contenute, almeno una settantina sono sicuramente sue e se possedessimo un *lexicon* di Coricio ne potremmo con ogni probabilità aumentare considerevolmente il numero. Nelle altre pur vaste sillogi (Pseudo Massimo, Pseudo Antonio e Georgide) si ritrova solo una manciata di citazioni coriciane.

Un altro elemento, estremamente importante, è quello relativo all'età: il codice Marciano, databile alla seconda metà inoltrata del X secolo, è anteriore ai più antichi testimoni del Georgide, che risalgono agli ultimissimi anni dello stesso secolo.

Nonostante tutte queste osservazioni tuttavia, il Georgide ed il *Florilegium Marcianum* sono sicuramente imparentati tra loro[38]. Una prima spia di questa affinità ci è data da sequenze di aforismi identiche o molto simili in entrambi (*ex. gr.*: *Flor. Marc.* nn. 41, 42, 43 = Georg. nn. 96, 97, 94). I casi più interessanti sono rappresentati da quelle sentenze del Georgide presenti in scolio nel *Florilegium Marcianum*: molto spesso la loro collocazione nel primo rispecchia l'ordine della sentenza + scolio del secondo (*ex. gr.*: *Flor. Marc.* nn. 359, 359a = Georg. nn. 1047, 1048; oppure *Flor. Marc.* nn. 382, 382a, 383, 385 = Georg. nn. 1119, 1122, 1123, 1127). Ancora più probante è la presenza in ambedue le raccolte[39] di uno stesso scolio: *ex. gr.*: *Flor. Marc. ad sent.* 188 = Georg. *ad. sent.* 622: «Τοῦτο λέγει ὅτι οὐδέν τι ἀνεξετάστως ὁ δίκαιος ποιεῖ...»

Lo scolio è nel contempo una prima prova del fatto che il Georgide copia dal *Florilegium Marcianum*: quest'ultimo è infatti ricchissimo di note e commenti simili, che mancano quasi del tutto nel Georgide. Una ulteriore prova, a mio avviso determinante, è rappresentata dalla sentenza *Flor. Marc.* 315a = Georg. 938: si tratta di una citazione veterotestamentaria (Job 8,21) che il Marciano testimonia così: «Στόμα ἀληθινοῦ ἐμπλησθήσεται γέλωτος». La fonte in realtà è un po' diversa: «Ἀληθινῶν δὲ στόμα ἐμπλησθήσεται γέλωτος.» La particolarità dell'espressione ha richiesto un'intervento esege-

[38] Del criterio metodologico con cui si può procedere ad una comparazione tra questi testi parlerò più sotto: § 4.

[39] Per il Georgide la presenza è testimoniata da due rami diversi della tradizione (famiglie β e δ) ed è dunque sicura, non essendoci traccia di contaminazione.

tico da parte dell'autore degli scoli del codice Marciano: in una nota a margine il γέλωτος viene così commentato: «Τοῦτ' ἔστι χαρᾶς». La sentenza del Georgide non solo presenta tutte le varianti del codice Marciano, ma ne offre a sua volta una in più: «Στόμα ἀληθινοῦ ἐμπλησθήσεται χαρᾶς»[40].

Queste prove dovrebbero essere sufficienti per dimostrare l'affinità fra le due raccolte; credo perciò inutile citare per dimostrazione altri elementi ricavati dall'esame testuale. Uno solo basti per tutti: la sentenza *Flor. Marc.* 116 = Georg. 385 è documentatissima; ricavata dall'Antico Testamento (Prov. 23, 9) è nota ai *Sacra Parallela, Corpus Parisinum*, Pseudo Massimo e Pseudo Antonio; in più nella prima e nell'ultima di queste raccolte è citata ben due volte. Nella fonte e in tutte le sillogi compare il verbo λέγε (λέγετε nei *Sacra Parallela*). Solo le nostre due raccolte usano εἴπῃς.

Bisogna tuttavia rilevare che il manoscritto utilizzato dal Georgide era diverso dal codice Marciano. Generalmente è quest'ultimo ad offrire un testo migliore rispetto al Georgide, ma ciò non è sempre vero. Due esempi basteranno:

la sentenza *Flor. Marc.* 168 = Georg. 537 presenta un improbabile ὀνόματα καὶ πάθη di fronte ad un πήματα καὶ κύματα del Georgide;

la sentenza *Flor. Marc.* 344 = Georg. 1015 offre un ἤνεγκεν corrispondente alla fonte, contrapposto ad un ἐγέννησε comune a Georg. e a *Corpus Parisinum*, Pseudo Massimo e Pseudo Antonio.

Un ultimo elemento di paragone fra le due raccolte è rappresentato dall'epigramma iniziale (su cui per altri motivi torneremo anche in seguito). Non solo vi è un interessante mutamento a v. 3 (ἀσυνδυάστως di *Flor. Marc.* di contro ad un più banale e meno insolito ἀνεμποδίστως di Georgide), ma esiste anche il chiaro segno di una difficoltà di copiatura. L'ultima riga infatti, in tutti i codici del Georgide che tramandano l'epigramma, è la seguente: «ὑπερφυῶς τῶν τῇδε λαμβάνειν μέγα». È difficile spiegare quel λαμβάνειν μέγα che regge un genitivo e che già Boissonade aveva corretto in μέτα: l'errore si può capire se si immagina a monte un testo in maiuscola, data l'affinità tra ΜΕΤΑ e ΜΕΓΑ. Il *Florilegium Marcianum*, che presenta per l'appunto l'epigramma scritto in maiuscola, testimonia di una incertezza dell'autore nell'originale: il copista scrive prima λαμβάνειν μέτα, poi, cancellata la preposizione, corregge sopra il rigo μεταλαμβάνειν.

Accettata l'anteriorità del *Florilegium Marcianum* rispetto al Georgide (ne sia una fonte oppure una prima redazione), ciò che consegue è che il punto di partenza per ogni tentativo di inquadramento storico dei nostri testi diventa appunto il *Florilegium Marcianum* e da qui inizieremo l'indagine.

[40] È ovviamente da escludere che sia il *Florilegium Marcianum* a copiare dal Georgide: avrebbe dovuto infatti rifarsi alla fonte per restituire la lettura γέλωτος, senza tuttavia ritoccare il testo nelle altre varianti.

2.2. Ipotesi per l'identificazione di un Autore

2.2.0. Ai fini dell'indagine, il *Florilegium Marcianum* non ci dà molte indicazioni utili: l'ultimo autore citato è Fozio, presente con due aforismi, di cui il primo in scolio. L'analisi deve dunque percorrere altre vie e l'unico riferimento possibile è costituito dal codice, il *Marc. gr. 23*, databile alla seconda metà inoltrata del X secolo. Ma della prima storia di questo codice non sappiamo sfortunatamente nulla: è solo nel XV secolo che esso entra nella biblioteca di Bessarione, per seguirne poi le vicende. Né nota di scriba né altra annotazione ci permettono di saperne di più.

2.2.1. Il primo elemento da tener presente sono gli scoli a margine, che non arricchiscono solo il *Florilegium Marcianum*, ma si snodano più o meno lungo tutto il codice. La mano che ha trascritto gli scoli è la medesima che ha copiato l'intero volume. La loro disposizione ordinata, in spazi ben misurati[41], ci assicura che la trascrizione è avvenuta contemporaneamente a quella del testo e che dunque si trovavano già nel modello di cui il nostro codice è la copia. Prova ne sia il fatto che alcuni scoli hanno avuto modo di entrare nel testo: è così che, in lunghe file di sentenze tratte da un unico autore, compaiono aforismi estranei che in origine dovevano trovarsi a margine. È il caso, per fare un esempio tra i molti, della sentenza 249, citazione veterotestamentaria inserita in una serie di passi coriciani[42].

Che il modello fosse stato chiosato da qualche lettore è confermato anche dall'epigramma di sette versi con acrostico Ἰωάννου che qui come nel Georgide, è premesso al sentenziario. Mentre nel Georgide, l'epigramma apre il florilegio, nel codice Marciano esso è del tutto indipendente, separato dal resto da una fila di puntini, secondo l'uso del copista. Il breve componimento del nostro codice rappresenta non già l'iscrizione d'apertura dello gnomologio (questa è costituita da una breve frase: Τὰ χρήσιμα χρὴ χρησίμους μετιέναι), ma la conclusione dell'opera precedente: una *Catena in Proverbia Salomonis*[43]. Tra la catena e l'epigramma, in cui si invitano i lettori a servirsi

[41] La rigatura segue il tipo Lake I, 2C (= Leroy 20 C1), che lascia ampi spazi bianchi ai margini: il manoscritto poteva forse essere stato preparato proprio per accogliere scoli.

[42] È anche il caso della sentenza 165, in cui un versetto della Bibbia dovrebbe essere entrato tra le sentenze coriciane, ma la spiegazione ad un verbo di tale versetto si trova a margine molte righe più sotto. È probabile che l'intera citazione veterotestamentaria fosse stata inizialmente a margine, seguita, come d'uso nel codice, dalla spiegazione di una parola difficile. Entrato lo scolio nel testo, la spiegazione a questo non è stata spostata dallo scriba più in alto lungo il margine e collocata a fianco dell'aforisma cui si riferisce, ma è rimasta dove si trovava in origine.

[43] Si tratta di una recensione particolare, testimone importante della cosiddetta « fonte C », un insieme di catene oggi perduto: M. Richard, Le commentaire du codex Marcianus

degli scritti ivi contenuti come se fossero miele, non vi è soluzione di continuità.

Dal codice ci viene dunque un primo importante dato: nel suo modello la poesia doveva essere una nota di lettura posposta alla catena, dottamente redatta da un lettore di nome Giovanni e poi trascritta dal copista dell'attuale Marciano come appendice alla catena, forse in modo un po' compresso, ma inequivocabilmente separata dal florilegio. Lo stesso manoscritto ci fornisce la prova di questo primo dato: il codice contiene solo opere di carattere esegetico/compilatorio: prima il *Commentarium in Ecclesiasten* di Olimpiodoro, poi *excerpta* dai *Commentaria in Cantica Canticorum* di Gregorio di Nissa e Nilo Asceta, quindi la *Catena in Proverbia Salomonis* e finalmente il florilegio.

Anche le prime due opere sono separate da una composizione di sette versi, esametrica in questo caso, il cui acrostico dà il solito nome: 'Ιωάννου. In più questo epigramma è un esplicito commento all'opera che la precede, il *Commentarium in Ecclesiasten* di Olimpiodoro, di cui celebra la bravura, confermando così l'abitudine del lettore a porre dotte chiose poetiche alla fine delle opere che maggiormente lo interessavano. Questo epigramma è preceduto da un'iscrizione: 'Ιωάννου μονάζοντος ἐπίγραμμα εἰς τὸν θεῖον 'Ολυμπιόδωρον.

Ritorniamo al nostro florilegio. Se separiamo l'epigramma dalla silloge gnomica così come il codice ci costringe a fare, non possiamo più affermare con sicurezza che questa sia ascrivibile al nostro altrimenti ignoto Giovanni. Tuttavia anche il suo autore si direbbe persona dotta e la compilazione rivela una consuetudine alla lettura e occasionalmente all'estrapolazione diretta dalle opere, senza il tramite esclusivo di altri gnomologi: ciò vale soprattutto, ma non solo, per Coricio di Gaza.

La struttura del *Florilegium Marcianum* deve essere accostata a quel tipo di gnomologi personalizzati, costruiti come strumento privato di lettura, che abbiamo visto essere tipici della fase precedente la nascita dei veri e propri sentenziari sacro-profani anonimi e impersonali che caratterizzano il X secolo. Parallelo a ciò è l'uso che ha fatto del suo codice l'ignoto Giovanni commentando composizioni ed inserendo alla fine del volume, come vedremo, alcune sue lettere. Questo dotto personaggio deve essere vissuto nel corso del IX secolo ed essersi interessato di esegetica e di commentari.

2.2.2. Data la banalità del nome, tentare di identificare nel panorama bizantino del IX/X secolo un personaggio che si chiami Giovanni è un'opera-

gr. 23 sur Prov. XXX, 15–33, in: Miscellanea Marciana di Studi Bessarionei. Padova 1976, 357–370 (= Opera Minora, vol. III. Turnhout 1977, n. 84).

zione votata facilmente all'insuccesso. Né del resto sappiamo se questo sconosciuto intellettuale, oltre che letterato di solida formazione, fosse pure stato scrittore, benché i due epigrammi e le lettere (di cui parlerò più sotto) rivelino in lui abitudine e attitudine alla composizione. E oltre tutto, pur riconoscendolo scrittore, potremmo tranquillamente avere a che fare con un autore ancora sconosciuto. A scorrere gli indici delle storie letterarie di Krumbacher, Beck ed Hunger, solo una manciata di autori possiede i requisiti cronologici e gli interessi che andiamo cercando.

Il *terminus ante quem* per l'inquadramento cronologico è fornito dal codice stesso, databile alla seconda metà inoltrata del X secolo. Non si dimentichino tuttavia le considerazioni (§ 2.2.1.) riguardo alla copiatura sistematica, pedissequa e contemporanea di testo e note eseguita dal copista marciano di un modello più antico, oggi perduto: nel nostro manoscritto – pur con la massima prudenza – possiamo vedere lo specchio di un altro codice.

Il *terminus post quem* dovrebbe essere dato dall'ultimo autore citato, cioè Fozio, ma su ciò è necessaria una precisazione. Solo due sentenze recano il lemma Φωτίου: una si trova fra gli scoli a margine ed è dunque aggiunta posteriore alla compilazione dello gnomologio, l'altra è collocata come ultima sentenza del f. 120^v e ultima sentenza dello στοιχεῖον Ψ: è estremamente probabile che si tratti anche in questo caso di uno scolio che ha avuto modo di entrare nel testo. Se ciò fosse vero, l'indicazione Φωτίου rappresenterebbe un ulteriore *terminus ante quem*: ambedue le sentenze con tale lemma sarebbero aggiunte a margine fatte con l'intento di arricchire un testo preesistente.

Ed invero alcuni altri indizi tendono a confermare questa ipotesi: gli ultimi fogli del codice sono occupati da una congerie di materiali del tutto slegati, una serie di brani e frasi che si avvicinano molto più al concetto di «alia nullius momenti» della classificazione di Morelli[44] che a quella di «sententiae et excerpta ex auctoribus sacris et profanis» che appare nel catalogo di Mioni[45]. Il contenuto si giustifica pensando ad aggiunte di appunti in spazi liberi poste alla fine del codice modello, poi trascritte fedelmente dal nostro scriba. Si tratta di sentenze di Gregorio Nazianzeno, Esopo, Galeno, Isocrate, di una lettera di Diogene ad Antipatro (nel codice è scritto Agesilao), di due lettere prive di intestazione, scritte da Basilio di Cesarea, l'una a Simplicia e l'altra a Libanio, di una breve definizione Περὶ ἑνώσεως di Massimo Confessore, ed altro simile.

[44] J. Morelli, *op. cit.*, p. 316.

[45] E. Mioni, Codices Graeci Manuscripti Bibliothecae Divi Marci Venetiarum, vol. I. Thesaurus Antiquus. Roma 1981, p. 39. Ho curato la pubblicazione di queste pagine in un articolo: « . . . Alia nullius momenti. Osservazioni sulla letteratura dei *marginalia* », *Byzantinische Zeitschrift* 78 (1985) 23–36.

Questo materiale doveva essere stato inserito nel modello del codice Marciano (e da questo poi pedissequamente ricopiato) in attesa di essere impiegato al momento opportuno: ancora una volta ci troviamo di fronte alla prova di un uso personalizzato di quel manoscritto da parte di una persona colta che annotava quanto via via andava raccogliendo. Anche tra questo materiale compare più volte il lemma Φωτίου.

Ma la parte più interessante è rappresentata da cinque lettere, di cui quattro indicano come mittente lo stesso personaggio: Ἰωάννου. Mettendo assieme i dati fin qui accumulati – uso personalizzato del codice modello, epigrammi di commento e scoli sparsi lungo tutto il codice, raccolta di appunti alla fine del manoscritto, copiatura sistematica e diligente da parte dello scriba marciano di tutto quanto vi era contenuto (testo, scoli, annotazioni) – risulta che questo Giovanni è la stessa persona di cui ci stiamo occupando.

La prima delle cinque lettere, che apre anche la serie di appunti collocati a fine codice, è priva del nome del mittente, ma con ampio margine di probabilità tale indicazione può essere così restituita: Ἰωάννου. Questa lettera è anche l'unica a darci una sicura indicazione cronologica, perché il destinatario è l'acerrimo avversario di Fozio, il metropolita di Smirne Metrofane di cui possiamo in parte seguire le vicende. Sappiamo che venne nominato al momento del rinnovo delle gerarchie durante il sinodo che restaurò le immagini, e guidò la Chiesa di Smirne dall'843 all'877[46]. In tale data infatti Fozio riottenne il seggio patriarcale di Costantinopoli dal quale era stato allontanato dieci anni prima per opera dei suoi avversari, gli zeloti, sostenitori di Ignazio. In prima linea, tra questi, era appunto Metrofane, che scontò con la deposizione il trionfo del grande umanista[47]. Già nell'843 comunque Metrofane doveva essere un personaggio di spicco, visto che gli fu affidata l'importante sede di Smirne. Nella lettera del nostro codice, il mittente ‹Giovanni› chiede perdono per un suo peccato avendolo commesso per ignoranza (ἀγνοίᾳ). È l'877 dunque il *terminus ante quem* per una collocazione cronologica di Giovanni.

Quanto ai destinatari delle altre missive, essi ci sono purtroppo del tutto sconosciuti. Uno è un tal Antonio, monaco e prete; un altro è un Cirillo

[46] Talune fonti indicherebbero che la sede di Sardi venne data nell'843 a Teodoro Grapto, fratello di Teofane, morto poco dopo la nomina. La notizia pare tuttavia da escludersi sulla scorta della Vita di Teodoro: cfr. D. STIERNON, Teodoro e Teofane. in *Bibliotheca Sanctorum* 12. Roma 1969, 284–285.

Sul sinodo dell'843 e sulle modalità con cui furono rinnovate le gerarchie ecclesiastiche cfr. J. GOUILLARD, Le Synodikon de l'orthodoxie. Edition et commentaire. *Travaux et Mémoires* 2 (1967) 1–313.

[47] Su Metrofane si veda H.-G. BECK, Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich. München 1959, 543s.; F. DVORNIK, The Photian Schism. Cambridge 1948.

monaco; un terzo è David, metropolita di Nicea, anch'egli ignoto[48]. Sull'ultima delle lettere torneremo in seguito.

Il campo d'indagine si è dunque ristretto di molto ed abbraccia in pratica la prima metà (o poco più) del IX secolo. Tra i personaggi a noi noti di nome Giovanni, quello che maggiormente desta attenzione è Giovanni VII Grammatico, patriarca iconoclasta di Costantinopoli tra l'837 e l'843: e ciò non solo per essere stato un personaggio di vastissima cultura, ma per i suoi interessi esegetici, legati alla ripresa dell'iconoclasmo, e inoltre per essere sicuramente stato uno degli autori, se non la mente, del florilegio iconomaco pubblicato da Alexander[49]. Per questa operazione – così raccontano le cronache[50] – fece ricercare libri in tutto l'impero e appoggiato dal *basileus* li fece portare a Costantinopoli: tra questi ve ne saranno stati,

[48] Il nome David è piuttosto raro: tra i partecipanti ai vari sinodi ho potuto trovare solo pochissimi prelati di tale nome. Nei grandi patriarcati (Alessandria, Antiochia, Costantinopoli e Gerusalemme) soltanto due portano questo nome, entrambi ad Antiochia; nessun David è conosciuto a Gerusalemme dove pur compaiono altri nomi ebraici (cfr. le liste patriarcali in G. FEDALTO, Le liste patriarcali delle sedi orientali fino al 1453. *Rivista di Studi Bizantini e Slavi* 1 [1980] 168–203). In un periodo prossimo a quello di cui ci stiamo occupando, un David fu metropolita di Lesbo e fu coinvolto nelle vicende del primo iconoclasmo: cfr. Acta Davidis, Simeonis et Georgii. *Analecta Bollandiana* 18 (1899) 209–255. Quanto a Nicea, non possediamo una lista sicura dei metropoliti che ressero questa Chiesa almeno per l'epoca in questione (cf. C. MANGO, Observations on the Correspondence of Ignatius, Metropolitan of Nicaea [first half of the ninth century], in: Überlieferungsgeschichtl. Untersuchungen [*Texte u. Untersuchungen* 125]. Berlin 1981, 403–410); dallo studio di GOUILLARD, *art. cit.*, possiamo forse ricavare una lista dei vescovi che occuparono questa sede episcopale a partire dall'843, ma neppure là compare alcun Davide. Si sa che quello che verrà poi definito « il sinodo dell'ortodossia » in realtà nacque e fu condotto in maniera piuttosto clandestina: dapprima si riunirono alcuni prelati per iniziativa di Teodora, reggente per il figlio minorenne Michele, sotto la guida di Metodio. Il patriarca allora in carica, Giovanni Grammatico, non partecipò alla seduta. Nelle prime riunioni non compare il metropolita di Nicea: è lecito pensare che una sede così importante fosse occupata da un iconoclasta (forse Ignazio: cfr. C. MANGO, *art. cit.*); tanto più che quando per la prima volta questo vescovo viene nominato, si tratta di Teofane Grapto, uno dei più insigni sostenitori dell'iconodulia, perseguitato – anche fisicamente – dagli iconoclasti. È evidente che fino all'inizio della seduta non era lui ad occupare il trono episcopale di Nicea e che proprio in occasione di tali riunioni « informali » era subentrato nella carica ad un eretico. Del resto Metodio, che sempre durante tali sedute fu nominato patriarca, fu costretto dal clero più intransigente a sostituire tutti i religiosi compromessi con il precedente regime. È pertanto possibile che David possa essere stato uno dei personaggi di spicco della Chiesa prima dell'843 (fosse o no in carica in tale data).

[49] P. J. ALEXANDER, The Iconoclastic Council of St. Sophia (815) and its Definition (Horos). *Dumbarton Oaks Papers* 7 (1953) 35–66.

[50] Scriptor Incertus de Leone Bardae filio, ed. I. BEKKER, in: Leonis Grammatici Chronographia. Bonn 1842, 350 e 352 (= *PG* 108, 1025A e 1028A). La notizia è stata ampiamente ripresa dagli studiosi moderni: cfr. B. HEMMERDINGER, Essai sur l'histoire du texte de Thucydide. Paris 1955, cap. IV; S. IMPELLIZZERI, L'umanesimo bizantino del IX

bisogna ammetterlo, di sacri e di profani. È proprio a questa concentrazione di volumi nella capitale che Hemmerdinger, a torto o a ragione, attribuisce la riesumazione di un antico esemplare di Tucidide e la sua translitterazione in minuscola[51]. Quanto alla figura di dotto, è noto che Giovanni Grammatico fu un protagonista di primo piano della cultura del IX secolo, la mente del secondo iconoclasmo (con tutte le implicazioni legate a questo movimento[52]) e dell'élite che di questo iconoclasmo fu sostenitrice.

Una seconda constatazione porta ad ulteriori convergenze: per quanto abbia cercato, tra gli autori di epigrammi vissuti entro il IX secolo, l'unico ad avere questo nome è l'autore di due poesie giambiche in difesa dell'iconoclasmo riportate da Teodoro Studita nel suo Ἔλεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῶν ἀσεβῶν ποιημάτων[53]; benché Teodoro Studita non dica esplicitamente a chi si riferisce, l'autore di quegli epigrammi è sempre stato identificato proprio con il leader degli iconoclasti, Giovanni Grammatico[54].

2.2.3. Purtroppo la figura di Giovanni Grammatico ci resta oscura: non solo non possediamo notizie per costruire una sua biografia, ma la *damnatio memoriae* cui è stato soggetto dopo la restaurazione dell'ortodossia nell'843 ha limitato i dati del personaggio al minimo e anche questo minimo è del tutto ambiguo, quando non è leggenda. Secondo Teofane Continuato[55], Giovanni sarebbe stato un membro dell'illustre famiglia dei Morocharziamoi, divenuto igumeno del monastero dei SS. Sergio e Bacco e quindi precettore di Teofilo, futuro imperatore. Secondo lo *Scriptor Incertus*, fonte autorevole assai vicina agli avvenimenti narrati, Giovanni sarebbe stato un ἀφανής, figlio di un tal Pancrazio, σκιαστής, cioè pittore[56]. Per questo motivo i patrizi si sarebbero opposti alla sua nomina a patriarca nell'815, caldeggiata da Leone Armeno: essi non trovavano giusto onorare un giovane,

secolo e la genesi della biblioteca di Fozio, in: Studi in onore di Gabriele Pepe. Bari 1969, 211–266 (ristampato in *Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici*, n. s. 6–7 [1969–1970] 9–60 e in « La letteratura bizantina... », cit., 297–365).

[51] B. HEMMERDINGER, *op. cit.*

[52] Che il secondo iconoclasmo non sia un periodo di stanca ripetizione del primo, mi pare oggi accettato da tutti gli studiosi almeno dallo studio di P. J. ALEXANDER (*art. cit*) in poi.

[53] *PG* 99, 435–478.

[54] Con la sola eccezione di W. WOLSKA-CONUS: cfr. n. 15. Del resto il solo fatto che Teodoro Studita si senta in obbligo di confutare tali poesie dimostra l'attualità di quelle composizioni.

[55] Theophanes Continuatus, Chronographia..., ed. I. BEKKER. Bonn 1838, 154.

[56] Così pare debba essere interpretato il termine: su di esso e sulla figura di Giovanni Grammatico si veda C. MANGO, The Homilies of Photius Patriarch of Constantinople (*Dumbarton Oaks Studies* 3). Cambridge (Mass.) 1958, 240–243; P. LEMERLE, Le premier humanisme byzantin. Paris 1971, 135–147 (su σκιαστής v. n. 110). Per ultimo si veda il lavoro di N. WILSON, Byzantine Scholars. London 1983, 75–76.

inginocchiarsi davanti a chi non apparteneva alla nobiltà (εὐγενεῖς... ἐμφανεῖς). Gli fu perciò preferito il nobile (πατρίκιος) Teodoto. Alla morte di questi la sede patriarcale fu affidata ad Antonio Cassimate e solo più tardi, nell'837, Giovanni Grammatico riuscì ad essere eletto. Il problema è sapere se questo Giovanni è lo stesso cui fu rifiutato il trono nell'815 ed eventualmente nell'821. In questo caso lo *Scriptor Incertus* non ci è utile perché la sua narrazione si interrompe proprio a questo punto. Grumel[57], fondandosi sulla duplicità delle fonti[58], ha avanzato un'ipotesi suggestiva e concreta: i Giovanni sarebbero stati due, il primo « simple lecteur d'origine obscure, chargé de recueillir dans les bibliothèques la documentation nécessaire au dogme impérial, l'autre, savant renommé, dialecticien redoutable, qui devait le mettre en œuvre ».

Molti sono gli indizi su cui Grumel ha fondato l'ipotesi: Giovanni, l'umile figlio di Pancrazio, è ἀναγνώστης presso il monastero dell'Odegetria; l'altro Giovanni è igumeno del monastero dei SS. Sergio e Bacco. Inoltre, secondo Leone Grammatico, colui che divenne patriarca era sincello. Si può credere peraltro che lo stesso personaggio abbia fatto carriera passando dall'una all'altra funzione. Colui che divenne patriarca, appartenente ai nobili Morocharziamoi ed imparentato con l'imperatrice Teodora, moglie di Teofilo, fu inviato come ambasciatore presso il califfo Ma'mûn.

Allo stato attuale delle conoscenze non si può dire nulla di più. Va solo aggiunto che le nostre fonti, tutte iconodule e dunque fieramente ostili a Giovanni Grammatico, gli attribuiscono una serie di epiteti: lo *Scriptor Incertus* preferisce Hylilas, nome di un demone che lo avrebbe posseduto da bambino[59]. Leone Grammatico, Giorgio Monaco ed altri lo chiamano « nuovo

[57] V. GRUMEL, Jean Grammaticos et Saint Théodore Studite. *Échos d'Orient* 36 (1937) 181–189. L'ipotesi dei due Giovanni non ha avuto molto credito negli ultimi anni. Non la approva MANGO (*op. cit.* 242) benché si limiti ad osservare che il riferimento a Giovanni Grammatico contenuto nell'Omelia XV di Fozio « tends to disprove this theory »: tuttavia lo studioso deve immaginare una nobile famiglia impoverita all'epoca in questione. Non la condivide neppure P. LEMERLE, *op. cit.* 136, il quale sostiene che la definizione νέον καὶ ἀφανῆ datagli dallo *Scriptor Incertus* può voler semplicemente dire che non aveva ancora percorso la carriera e non era divenuto ἐπιφανής. Tuttavia lo *Scriptor Incertus* è assai chiaro: Giovanni non fu eletto patriarca perché ἀφανής e gli venne preferito Teodoto, che era πατρίκιος. Gli aristocratici avevano apertamente espresso la loro volontà: il patriarca doveva essere più anziano (χρόνῳ προβεβηκώς), più in vista (ἐκ τοὺς ἐμφανεῖς) e, come prima conditio, nobile (εὐγενής).

[58] Ma la duplicità delle fonti quanto a collocazione sociale di un determinato personaggio non è caratteristica peculiare di Giovanni Grammatico: per restare nello stesso ambito cronologico, un caso analogo è rappresentato dalla figura di Tommaso lo Slavo: cfr. P. LEMERLE, Thomas le Slave. *Travaux et Mémoires* 1 (1965) 255–297.

[59] Il passo è il seguente: « (Λέων) εὗρεν... ἀναγνώστην τινὰ Ἰωάννην λεγόμενον..., ὅστις ἐκ παιδόθεν δαίμονα εἶχεν ἀτάκτως φερόμενος, διάγων ἐν ἀσυνεσίᾳ, ὅντινα Ὑλιλᾶν ἐπωνόμαζον, ὥς τινές φασιν, ἑρμηνευόμενον Ἑβραϊστὶ λέγεται πρόδρομος καὶ σύνεργος τοῦ διαβόλου » (1024D–1025A). Mi

Iannìs e nuovo Simone », dove Iannìs è il nome dell'indovino egizio ricordato nella Bibbia: c'è da chiedersi se anche questo parallelo con Iannìs non sia provocato, come Hylilas, da un qualche tratto inerente al personaggio: penso ad un forma popolare 'Ιάννης, derivata da 'Ιωάννης (cfr. gr. mod. Γιάννης), che avrebbe richiamato 'Ιαννῆς.

2.2.4. Il nome 'Ιαννῆς ci riporta ancora al codice, e più precisamente all'ultima delle lettere spedite dal nostro Giovanni: piuttosto generica quanto a contenuto, essa risulta assai interessante per il nome del destinatario: 'Ιάννῃ. Mi pare piuttosto difficile pensare ad un errore del copista; se si accetta l'ipotesi che 'Ιαννῆς, sia stato ricalcato sulla forma popolare 'Ιάννης, otteniamo due importanti conclusioni: la prima una prova vincolante dell'esistenza di due Giovanni, poi confusi nella tradizione storiografica a farne uno solo con i caratteri di entrambi; la seconda, relativa alla nostra indagine, che avanza l'attribuzione dello gnomologio ad uno dei due Giovanni, o perlomeno vede in uno di loro un suo fruitore.

Se la ricostruzione fin qui tentata pare accettabile, restano pur sempre alcuni interrogativi: quale dei due Giovanni è il patriarca e quale il suo collaboratore? E quando e da che posizione o da quale ambiente questo Giovanni scrisse a Metrofane, invocando il perdono? Certamente dopo la nomina di questi a metropolita di Smirne, ovvero dopo la caduta dell'iconoclasmo. Questa potrebbe essere la prova dello sforzo di uno dei due Giovanni per essere reintegrato nel clero ortodosso. Comunque sia, quest'ultima lettera è per noi un prezioso documento che ci permette di datare tutto il materiale contenuto nel codice, e dunque anche il nostro Giovanni, ad un periodo anteriore all'877, anno in cui Metrofane fu deposto e dunque non poteva ricevere la lettera di un postulante che gli si rivolgeva con una supplica.

2.2.5. Da ultime alcune osservazioni possono integrare il quadro fin qui tracciato. Quanto al lemma Φωτίου, va notato che esso non è scritto per esteso né in forma abbreviata come tutti gli altri – Βασιλ(είου), Θεολ(όγου), Κυρίλ(λου) etc. –, ma con un monogramma ⳩ : l'unico altro autore trattato similmente è Giovanni Crisostomo, indicato con ☧. Il lemma in monogramma ⳩ appare, come ho detto, alcune volte anche tra la congerie di appunti alla fine del codice. Quando il Georgide (per usare un utile termine di confronto) introduce il lemma Fozio, usa la forma abbreviata, non il monogramma[60]. Dunque l'utilizzazione di quest'ultimo deve essere avvenuta

---

pare che nel passo in questione, ὅντινα 'Υλιλᾶν sia da riferirsi a δαίμονα e non a 'Ιωάννην: dunque sarebbe stato questo il nome del demone che lo avrebbe posseduto e perciò in seguito l'autore di questa notizia lo chiama 'Ιωάννης ὁ καὶ 'Υλιλᾶς.

[60] Georgide, sentenze 276 e 716 della presente edizione.

in un ambiente dove poteva venire facilmente sciolto e capito: penso allo stesso Fozio o alla cancelleria-biblioteca del patriarcato. In questo caso la datazione delle aggiunte (o di parte di esse) nel codice modello del Marciano (e poi passate in quest'ultimo), si colloca nella seconda metà del IX secolo.

Un'ultima constatazione: nel *Florilegium Marcianum* un posto di assoluto rilievo è occupato da Coricio di Gaza, quasi completamente trascurato dagli altri gnomologi. Il silenzio è tanto più singolare se messo a confronto con l'affermazione di Fozio[61] «(Χορίκιος) χαίρει μὲν εὐκρινείᾳ καὶ καθαρότητι, εἰς τὸ χρήσιμον δὲ καὶ τῇ περιβολῇ κεχρημένος ... οὐδὲ τῆς γνωμολογικῆς σπουδῆς ἀποσχών». E anche Fozio, bisogna ricordarlo, si era dedicato alle compilazioni gnomologiche. Dire che qui il dotto umanista avesse in mente qualcosa di simile al nostro sentenziario non mi pare dunque azzardato, e si tenga inoltre presente che questa sua osservazione non pare essere condivisa da nessun altro autore di sillogi.

2.2.6. Giungo così alle conclusioni. Nel quadro del rinnovamento culturale che il secondo iconoclasmo porta con sé, trova particolare rilievo il genere degli gnomologi come strumento non solo ideologico e religioso, ma anche letterario; a ciò va anche accostata la grande concentrazione di libri che le fonti testimoniano. Figura di spicco per i suoi interessi letterari è Giovanni Morocharziamos; tra i suoi collaboratori alla creazione di un supporto teologico e culturale all'iconoclasmo è da annoverarsi un altro Giovanni, di umile estrazione, monaco ed *anagnostes* del monastero dell'Odegetria.

È all'interno di questa élite culturale cui è legata la ripresa degli interessi letterari che va individuato l'autore del *Florilegium Marcianum*, che potrebbe essere stato uno dei due Giovanni; così sue sarebbero le annotazioni sparse lungo tutto il codice, annotazioni che lo dimostrano interessato all'esegesi e alle catene, e ancora sue sarebbero le lettere contenute alla fine del manoscritto assieme a parte degli altri appunti, copiati poi diligentemente dallo scriba del nostro codice.

Dopo la caduta dell'iconoclasmo e l'allontanamento da ogni carica dei suoi protagonisti, il codice potrebbe essere passato nelle mani di Fozio, grande bibliofilo, che 15 anni dopo la restaurazione dell'ortodossia divenne patriarca. In questo periodo si aggiunsero altre note lungo il codice ed altri appunti nell'ultima parte del volume. Tempo dopo il manoscritto (o una sua copia) venne utilizzato da un Giovanni Georgide – ma su questo torneremo fra poco – e circa un secolo dopo il manoscritto venne interamente e fedelmente ricopiato: è questa la copia che noi possediamo.

---

[61] Photius, Bibliotheca, cod. 160, ed. Henry, vol. II, pp. 121–123.

3.0. IPOTESI SULL'EVOLUZIONE DEI FLORILEGI SACRO-PROFANI DAL X SECOLO ALLE TRADIZIONI MANOSCRITTE PIÚ RECENTI

Nel paragrafo precedente ho tentato l'inquadramento del *Florilegium Marcianum* seguendo gli indizi fornitici dal codice. Si possono accettare o ricusare le ipotesi sull'identificazione dell'autore: alcuni dati tuttavia, fondati sull'esame del testo e dunque sottratti all'alea delle supposizioni, devono essere sicuramente ritenuti: diversità tra *Florilegium Marcianum* e gnomologio di Georgide, anteriorità del primo rispetto al secondo, maggiore dottrina dell'autore della prima silloge e sua possibile collocazione durante la prima o comunque entro la seconda metà del IX secolo.

Dal canto suo Richard, nel tentare una datazione per le sillogi sacro-profane, in coerenza con la visione che poneva come punto obbligato di partenza i *Loci Communes* dello Pseudo Massimo, aveva proposto, quale *terminus ante quem non* per la nascita del genere, la fine del IX secolo/inizi del X, poiché appunto a quest'epoca risaliva la compilazione dello Pseudo Massimo. Tuttavia mettendo assieme le testimonianze di Ignazio, Fozio, *Corpus Parisinum* e *Florilegium Marcianum*, credo che tale *terminus* vada sensibilmente alzato e portato verso l'inizio/metà del IX secolo.

Certamente entro la metà del X secolo il genere subisce una evoluzione: le raccolte perdono la loro matrice dotta e personale, per divenire opere più ampie e contemporaneamente meno caratterizzate. A tale fase mi pare possa essere ascritto anche lo Pseudo Massimo, che attinge a piene mani dal *Corpus Parisinum* e dai *Sacra Parallela*, prendendo in particolare da questi ultimi la strutturazione per *capita* e, in parte, la loro intitolazione. Proprio pensando allo Pseudo Massimo e alle collezioni ad esso debitrici Richard parla di opere degli « ateliers del libro della capitale ».

3.1. Anche per il Georgide, dobbiamo ammettere un processo analogo. La raccolta è meno caratterizzata rispetto a quelle sicuramente attribuibili alla prima fase: entrano nel testo sentenze comuni ad altre sillogi – pur mantenendo forte l'impronta strutturale della sua « famiglia » – e si assiste ad una avvertibile banalizzazione del testo. Ho già indicato il caso della sentenza 928 dove a γέλωτος è sostituito χαρᾶς. Così nell'epigramma iniziale, ἀσυνδυάστως cede a favore di un ἀνεμποδίστως, che è tra l'altro la voce impiegata dalla Suda per spiegare il primo termine.

Appurato che il Georgide utilizza il *Florilegium Marcianum*, resta da vedere se ci può essere identità di autore fra le due raccolte. I codici più antichi del Georgide ci danno una chiara indicazione; il sentenziario reca il seguente titolo: Γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ Ἰωάννου μονάζοντος τοῦ (καὶ) Γεωργίδ( ). Ho messo tra parentesi il καί tràdito dal solo *Par. gr. 1166* (ma testimoniato anche dalla Silloge Laurenziana di cui parleremo più sotto). È chiaro comunque che la lettura non fa difficoltà ammettendo o no il καί. Quanto alla terminazione del cognome, i codici sono molto incerti: o non scrivono nulla o indicano uno ι oppure una η.

Ho già parlato della fondamentale differenza fra le due raccolte, una personalizzata, l'altra no. La diversità si può spiegare pensando ad un pubblico diverso: l'una sarebbe stata di uso privato, l'altra destinata alla pubblicazione. Eppure questa banalizzazione della raccolta si spiega assai meglio se inseriamo il Georgide cronologicamente più avanti nel tempo, in parallelo con lo sviluppo di altre sillogi sacro-profane (in particolare dello Pseudo Massimo).

Pur non possedendo alcun elemento probante, sarei propenso a collocare le due raccolte ad una distanza di almeno mezzo secolo l'una dall'altra e a ritenerle opera di autori diversi: ma il primo sarebbe persona di cultura d'élite, il secondo un copista originale di estrazione monastica; l'uno a lavoro su testi letti e meditati, l'altro alle prese con sillogi varie e con letture meno caratterizzate. Quanto ai tratti comuni alle due raccolte, essi si spiegano pensando che il secondo autore utilizza il primo, da cui acquisisce la struttura, parte del materiale e l'epigramma che premette alla raccolta.

Quanto al Γεωργίδῃ che la silloge più recente presenta, sarà probabile che un Giovanni Georgide abbia rielaborato una raccolta capitatagli in qualche modo fra le mani, creandone una nuova e utilizzando anche l'epigramma che aveva trovato nella fonte. Altrimenti si può pensare ad un autore di nome Giorgio: la lezione dell'archetipo sarebbe stata Γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ Ἰωάννου μονάζοντος (il nome del nostro Giovanni con la stessa qualifica di monaco che compare nell'epigramma per Olimpiodoro: una iscrizione parallela poteva ben essere presente nel testimone del *Florilegium Marcianum* utilizzato dal « Georgide ») καὶ τοῦ Γεωργίου, scritto Γεωργί[abbr.]; l'iscrizione sarebbe poi stata letta Γεωργίδ e quindi avrebbe provocato lo spostamento del καί: τοῦ καὶ Γεωργίδι o Γεωργίδῃ, lasciando l'incertezza sulla terminazione di questo nome.

3.2. È nel clima del X secolo che la raccolta di Georgide come quella dello Pseudo Massimo vedono la luce e, rispetto alla produzione precedente, sono opere veramente più di « bottega ». Lo stesso spirito porta alla fusione di più gnomologi, al loro arricchimento quantitativo, all'impoverimento

qualitativo. Più avanti durante questo stesso secolo vede la luce una riedizione ampliata dello Pseudo Massimo; e più tardi ancora la *Melissa* dello Pseudo Antonio, che di essa si serve[62] e via via le altre raccolte recensite da Richard.

Verso la fine del X secolo/inizi dell'XI, l'interesse per questo genere si affievolisce e scompare. Lo studio, tutto da effettuare, dovrebbe essere condotto sulla fortuna delle sillogi nella tradizione manoscritta e sulle varianti tra le diverse recensioni.

Quanto al Georgide, dopo l'XI secolo si smette di copiare per intero la raccolta: ogni copista può abbreviare a suo piacere, senza un criterio ben fissato. Sulla singola edizione così accorciata interviene talora un dotto che si preoccupa di mutare un passo confrontandolo con tradizioni esterne alla raccolta stessa, magari attingendo alla fonte o ad un altro sentenziario; altre volte egli rende più cospicuo il patrimonio gnomico ricorrendo ad altri florilegi.

Per le sillogi sacro-profane, la mancanza di edizioni non ci permette di dire nulla. Certo che se l'evoluzione del Georgide (che spiega assai bene la varietà degli gnomologi sconsolatamente riconosciuta da Bessarione) è applicabile alle altre raccolte, si può dare un senso alla constatazione di Richard riguardo alla varietà della tradizione dello Pseudo Massimo: « Ces mss. n'ont pas tous la même qualité. Il y a une grosse différence entre Coislin 371 [che è del X secolo], qui nous donne, à quelque détail près, le texte intégral, et Vat. gr. 385 [del XIV secolo], qui saute déjà 8 textes au ch. 6. Mais dans aucun de ces mss. les textes ne semblent avoir été l'objet d'une réduction systématique »[63]. Le stesse parole potrebbero adattarsi al Georgide, il cui più antico testimone abbreviato può per l'appunto risalire al XIV secolo, senza che ciò faccia pensare ad una riduzione sistematica (che presupporrebbe una volontà di riedizione) in nessuno dei codici *recentiores*.

3.3. La validità delle ipotesi avanzate e della ricostruzione tentata, nonché ogni ulteriore approfondimento sulle fonti di queste nostre raccolte e sui loro utilizzi potranno essere verificati e compiuti solo dopo un'edizione soddisfacente e completa degli altri sentenziari sacro-profani e damascenici.

[62] Richard 492ss.
[63] *Ibidem* 488.

4.0. PECULIARITÀ E VALORE DEL *FLORILEGIUM MARCIANUM* E DEL GEORGIDE

L'affinità tra i due sentenziari che è anche peculiarità costitutiva nei confronti delle altre sillogi, pone una serie di questioni relative alla loro valutazione. Il primo problema da affrontare è rappresentato dagli stessi criteri di valutazione da adottare: su quali basi fondare un giudizio e con quali metri giudicare la qualità di ciascun prodotto?

Normalmente un florilegio è stato apprezzato – in tempi moderni – per l'affidabilità del testo e delle attribuzioni rispetto alla fonte citata. Tale criterio, pur valido per certi versi, non è il solo adottabile; anzi, limitarsi al rapporto con la fonte rappresenta un orizzonte critico piuttosto angusto, in quanto non tiene presente l'insieme del sentenziario, la sua portata culturale, specchio ad un tempo dell'attività del compilatore e del fruitore.

Questo insieme che è ciascun sentenziario non può tuttavia essere esaminato autonomamente o in un rapporto semplice con altri florilegi: per quanto concerne perlomeno i florilegi sacro-profani ed altre sillogi minori si deve operare nel contempo una classificazione per gruppi (con conseguente valutazione) ed una valutazione del singolo esemplare. La raccolte sono infatti tra loro imparentate a formare famiglie, certo permeabili, certo aperte a scambi, ma contemporaneamente fisse e ben legate al loro interno.

Facciamo un esempio: nello Pseudo Antonio convergono fondamentalmente due filoni rappresentati dallo Pseudo Massimo e dai *Sacra Parallela*. Ci sono sì arricchimenti dovuti ad altri apporti, tuttavia lo Pseudo Antonio si colloca all'interno della famiglia dello Pseudo Massimo e solo di questa: il sistema di estrapolazione, la disposizione interna degli aforismi, la giustapposizione delle sentenze e l'accostamento degli autori sono effettuati secondo i criteri dello Pseudo Massimo. Quanto al valore dell'opera, la Melissa è assolutamente meno valida dei *Loci Communes* proprio per la qualità delle scelte operate. Non, beninteso, nel rapporto del singolo aforisma con la fonte: nel momento in cui la *gnôme* entra nel sentenziario, perde ogni rapporto con l'opera dalla quale è stata estrapolata ed inizia una vita autonoma, un proprio destino, individuale e compiuto.

Certo è importante sapere se il compilatore utilizza direttamente la fonte: questa attività è specchio della sua disponibilità bibliografica, del suo livello culturale e dei suoi interessi; ma anche nel caso in cui il compilatore si serva di una precedente raccolta, ciò che lo qualifica è il modo con cui viene trattato il materiale gnomico. Lo Pseudo Massimo utilizza abbondan-

temente il *Corpus Parisinum*, ma lo rielabora, lo classifica, ne riutilizza i materiali divisi per autore, e li riordina per *capita* da lui stesso costituiti sul modello dei *Sacra Parallela*. Lo Pseudo Antonio (a quanto possiamo giudicare dall'insoddisfacente edizione) si serve a sua volta dei *Loci Communes*, ma non li rielabora: semplicemente vi aggiunge aforismi traendoli da *capita* analoghi di altre raccolte o li arricchisce di nuovi *capita*, ugualmente trascritti senza originalità. L'attività del compilatore è quella di uno scriba un po' originale piuttosto che quella di un compositore. Il suo valore – non ai fini filologici, che è altra questione, ma quanto a livello e qualità – può essere dunque determinato attraverso una continua oscillazione critica tra compilazione in esame e famiglia cui appartiene.

4.1. Enunciati ed esemplificati i criteri su cui mi sembra opportuno fondare la valutazione di una silloge, passiamo ora all'esame del *Florilegium Marcianum* e del Georgide, iniziando da alcune considerazioni riguardo all'apparato di riferimenti di ciascuna sentenza, quale compare nell'edizione che segue questa introduzione: ho dato per ciascun aforisma – ove possibile – i rinvii ad altri sentenziari ed alla fonte. Non pretendo certo di aver raggiunto una perfetta completezza: reperire una sentenza nelle sue attestazioni è impresa faticosa e difficile: da un lato basta un semplice spostamento di parola, specialmente nell'*incipit*, l'introduzione di un γάρ, di un δέ, di un μέν o, peggio ancora, la sostituzione di un motto o un ampliamento o una riduzione della frase per rendere arduo il suo reperimento.

Ovviamente tanto più complessa risulta questa attività quanto più elevato è il numero di aforismi: se nel caso di una breve raccolta può sovvenire la memoria, un ampio sentenziario priva di tale aiuto il ricercatore, che non è più in grado di riconoscere di primo acchito se quel determinato aforisma fa parte o no del gregge. Si aggiunga la mole di materiale da confrontare: Stobeo, i *Sacra Parallela*, lo Pseudo Massimo, lo Pseudo Antonio, il *Corpus Parisinum* (inedito) rappresentano da soli molti volumi a stampa che devono essere scorsi riga per riga[64].

Ugualmente problematico è il ricorso alla fonte. Molto spesso questa è rappresentata da un frammento ricavato da un altro gnomologio; si crea così un gioco di specchi dal quale è difficile uscire: l'editore dello gnomologio non ha generalmente gli strumenti critici per giudicare l'attendibilità di una attribuzione, che spesso viene ritenuta o respinta nell'edizione di un determinato autore sulla base dell'affidabilità dello gnomologio stesso. Così per «fonte» si finisce per indicare il frammento di un autore a questi attribuito

[64] Sicuramente l'uso di un elaboratore elettronico avrebbe facilitato e reso più completo questo spoglio: ma il ricorso a tale sistema di ricerca implicava una impostazione del tutto diversa e uno sforzo economico al quale non è stato possibile far fronte.

perché proprio nel nostro gnomologio (o in altro affine) esso reca tale attribuzione.

Altrettanto complesso è il caso in cui un aforisma sia presente come citazione presso uno scrittore (ad esempio un versetto della Bibbia ricordato da Basilio): si resta in dubbio se espungere o correggere il lemma oppure accettarlo. Nell'edizione ho cercato di risalire alla fonte originale e di giustificare – ove possibile – il lemma presentato dallo gnomologio, ed ho indicato come false, inserendole in parentesi quadre [ ], quelle attribuzioni che non corrispondevano alla fonte, qualora questa fosse stata reperita. In caso contrario ho lasciato il duplice lemma senza ulteriori precisazioni. Sono conscio che neppure questa procedura è esente da critiche; mi è parsa tuttavia la più rispettosa dei testi gnomologici qui editi.

Sono pure convinto che, a dispetto della probabile incompletezza della documentazione presentata, alcuni dati statistici possano essere avanzati ed interpretati[65].

4.2. Il *Florilegium Marcianum*, come dicevo, si presenta come il prodotto di una persona colta, abituale frequentatrice di libri. Spiccano gli interessi di natura retorica o esegetica (Coricio, Olimpiodoro, Procopio), le sentenze tratte da Basilio di Cesarea e Gregorio di Nazianzo (fonti gnomologiche privilegiate da tutte le raccolte), poi l'Antico Testamento e via via altri autori (Giovanni Crisostomo, Gregorio di Nissa, Filone etc.). Ampio spazio viene concesso ad Isocrate (*Oratio ad Demonicum*: quanto all'attribuzone, poco importa in questa sede se essa sia o no spuria) ed a Giovanni Climaco. È presente il romanzo di Eliodoro. Talune sentenze provengono da trattati medici, in particolare da Ippocrate e da Galeno.

Quanto al Georgide, il panorama è un po' diverso: mancano tracce di letture particolari, di dotti interessi letterari; non solo Coricio, Olimpiodoro e Procopio sono presenti in misura irrilevante, ma gli scarsi aforismi a loro riportabili sono privi di attribuzione. La parte ricavata dall'Antico Testamento assume qui un ruolo di primissimo piano: il compilatore attinge a piene mani dai Proverbi e dall'Ecclesiaste (patrimoni gnomici per eccellenza, già costituiti e di facile reperimento) per rimpolpare il proprio patrimonio sentenzioso.

Seguono, in ordine di preferenza, Gregorio di Nazianzo e Basilio di Cesarea; quanto a Gregorio, si ricorre spesso ai *Carmina*, ed in particolare alle Γνῶμαι δίστιχοι (dunque ancora una volta ad un insieme gnomico organizzato). Tuttavia anche il Georgide presenta tracce di lettura personale ed

[65] Del resto si possono constatare molte omissioni anche in raccolte più brevi e curate da illustri filologi: ἄνθρωπος οὐδεὶς πλημμελημάτων ἄτερ. Ugualmente è su queste raccolte che fondiamo le nostre analisi.

il paragone tra i due sentenziari può essere istruttivo: si citano probabilmente di prima mano Diadoco di Foticea e Marco Eremita; si attinge molto spesso (e con più abbondanza rispetto al *Florilegium Marcianum*) a Giovanni Climaco, a Nilo ed Evagrio. Presente anche la *Metaphrasis in Ecclesiasten* di Gregorio Taumaturgo, che si presta assai bene ad operazioni di estrapolazione.

Ci sono anche nel Georgide numerose citazioni tratte da Eliodoro, accanto ad altre derivate da Achille Tazio. Una parte considerevole è riservata agli *excerpta* da Esopo, Babrio, Teofilatto Simocatta ed Aftonio: tutte queste estrapolazoni parrebbero di prima mano. Si ricorre con abbondanza alle Pandette di Antioco Monaco ed ad altre raccolte, quali lo *Gnomologium Byzantinum* (probabilmente in una redazione affine alla barocciana).

Rispetto all'autore del *Florilegium Marcianum* il Georgide è il prodotto di una persona dalla cultura meno raffinata, meno originale e più legata a letture di grosso successo, di vasta diffusione e spesso di aperti intenti moraleggianti. L'immagine che si ricava è quella di un monaco al lavoro in una biblioteca ricca di letture spirituali: Diadoco di Foticea, Marco Eremita e Aftonio fanno da pendant oppositivo a Coricio di Gaza e Procopio. Le favole esopiche ed i romanzi ci danno la misura delle letture profane.

L'ampio ricorso a sentenze di repertorio (Bibbia, Isocrate, Gregorio Taumaturgo, Γνῶμαι di Gregorio Nazianzeno, *Gnomologium Byzantinum*...) serve un po' da zeppa, ma rivela buon equilibrio e dosaggio nelle scelte.

Vale la pena soffermarsi su taluni autori. Innanzi tutto su Antioco: il Georgide lo cita talvolta, sicuramente lo utilizza più di quanto non dia a vedere. Poiché già la composizione di Antioco è un tipo di sentenziario (ma con un intervento sull'aforisma che viene riscritto o modificato ed inserito in un discorso continuo), ho indicato il riferimento come fonte solamente laddove esso è esplicito; l'ho invece escluso dalla sezione dei confronti con altri gnomologi.

Curiosa è la presenza di uno (o più) Giovanni: talvolta si tratta di Giovanni Crisostomo, talaltra di Giovanni Climaco. Altre volte ancora è un Giovanni monaco che non sono riuscito ad identificare. Si tratta di brani ora in prosa ora in poesia. Talune sentenze metriche parrebbero elaborazioni di Babrio. Se poi questo Giovanni che scrive in metro giambico sia il nostro stesso Giovanni, autore dei due componimenti più volte citati, non saprei dire. Noto solo che l'interesse per la riscrittura di apologhi esopici era vivo proprio all'inizio del IX secolo, come testimonia l'attività di Ignazio[66].

Compare talvolta un Gennadio, che pare rimettere in versi certi passi di Giovanni Climaco. Sempre nel quadro degli interessi nei confronti di opere

[66] W. Wolska-Conus, *art. cit.*: cfr. sopra n. 15.

poetiche si inseriscono le citazioni da Giorgio di Pisidia, Pallada e Luciano (epigrammi).

Un discorso a parte richiedono gli aforismi di filosofi, che sicuramente provengono da raccolte precedenti, le quali hanno conosciuto un sicuro successo e sono state ampiamente saccheggiate da tutti i florilegi. Questo fatto ha causato notevoli varianti testuali e quindi anche differenti attribuzioni nei lemmi e dunque differenti attribuzioni da parte dei filologi moderni. Ho comunque catalogato le sentenze di Pitagora o di Sesto accanto alle altre raccolte, mentre ho considerato come fonte le sentenze di Demofilo o di Plutarco o di altri; questa incongruenza deriva dal tipo di raccolta e dal suo uso.

Sul modo con cui mi sono servito delle fonti ritornerò anche più sotto.

4.3. Messi a confronto pertanto fra di loro, i due florilegi danno un siffatto quadro; può essere utile istituire un parallelo con altre sillogi, in particolare con quelle sacro-profane.

Nell'apparato di riferimenti ho tenuto conto delle tre grosse raccolte di tale tipo: *Corpus Parisinum*, Pseudo Massimo e Pseudo Antonio, e poi di Stobeo e dei *Sacra Parallela*; poi ancora degli altri sentenziari di grosso successo, lo *Gnomologium Byzantinum*, l'Ἄριστον καὶ πρῶτον μάθημα, i *Monostici* di Menandro, lo *Gnomologium Vaticanum* (benché costituito per apoftegmi); infine ho considerato le sillogi che hanno incontrato il favore dei filologi moderni, come l'*Antholognomicum* di Orione, i *Gnomica Basileensia* e le sentenze di Pitagora e di Sesto.

In questo quadro di relazioni si può constatare, forse con una certa sorpresa, che i rapporti con tutti gli altri sentenziari sono piuttosto scarsi, e si aggirano complessivamente attorno al 30–35 % del materiale. Una seconda sorpresa è data dal confronto con Stobeo, limitato a poche sentenze, la maggior parte delle quali di repertorio: si ha la netta sensazione che, lungi dall'essere l'*Urflorilegium*, Stobeo non sia nemmeno stato impiegato nella costituzione della famiglia del Georgide.

Un discorso analogo va fatto per i *Sacra Parallela* (nella recensione edita): il materiale in comune con i nostri due sentenziari è certamente assai più ampio (supera il 15 % del materiale della nostra famiglia), ma riguarda in gran parte citazioni veterotestamentarie, per le quali si può ipotizzare una provenienza diretta dalla fonte tanto nel caso dei nostri due florilegi, tanto nel caso dei *Sacra Parallela*. Sono inoltre in comune parte degli aforismi di Basilio, di Gregorio Nazianzeno e di Filone: ma i lunghi *excerpta* damascenici fanno escludere l'ipotesi che in essi sia la fonte.

Con il *Corpus Parisinum*, la famiglia del Georgide ha in comune sentenze di repertorio, specialmente quelle classificate là con il lemma Plutarco e

probabilmente derivate da una comune fonte florilegica[67]. Nonostante certe sezioni più ricche di materiale comune (Basilio, Gregorio Nazianzeno, Bibbia), i rapporti non sono stretti. Altrettanto vale per i *Loci Communes* dello Pseudo Massimo. Il rapporto fra la famiglia del Georgide ed il *Corpus Parisinum* è contenuto abbondantemente entro il 10 % di materiale comune; attorno a questa cifra si aggira anche il rapporto con lo Pseudo Massimo.

Diverso invece è il discorso riguardante lo Pseudo Antonio: il materiale in comune tra i nostri due sentenziari e questa raccolta si può valutare attorno al 20 %. È possibile che abbiano influito la mole e l'eterogeneità di questa raccolta; sorge tuttavia il sospetto che lo Pseudo Antonio abbia avuto presente uno dei nostri due florilegi: ciò è probabile non solo data la cronologia (la *Melissa* risale alla seconda metà del X secolo), ma anche da altri indizi, che comunque devono essere convalidati da una edizione aggiornata dello Pseudo Antonio.

Ad esempio la sent. Georg. 343 è conosciuta solo dalla *Melissa* con cui coincide nel testo, mentre la fonte (Tobia) è assai dissimile; così la sent. Georg. 1140, nota solo a questa raccolta e allo Pseudo Antonio, viene concordemente attribuita all'Ecclesiaste, ma non compare nella Bibbia (per quanto ho potuto appurare attraverso le Concordanze di E. Hatch–H. Redpath).

Un utile termine di paragone, estendibile allo Pseudo Massimo, è rappresentato dalle sentenze di Coricio. Infatti gli aforismi profani della famiglia dello Pseudo Massimo sono derivati per la quasi totalità dal *Corpus Parisinum*, che ignora completamente Coricio. Ma nei *Loci Communes* e nella *Melissa* compaiono alcune sentenze coriciane e sorge il problema di sapere da dove esse siano state attinte. Ho già notato come taluni aforismi di questo autore presenti nel Georgide non rechino attribuzioni e si possa ragionevolmente sostenere una loro dipendenza dal *Florilegium Marcianum*. Essendone questo oltremodo ricco, un compilatore può aver ritenuto (forse a causa dello spostamento di un lemma) di avere a che fare con *excerpta* coriciani anche a sproposito: così il Georgide attribuisce a questo autore la sent. 1123 (= *Flor. Marc.* 383) che è solo una parafrasi di Pallada[68].

Un caso analogo è rappresentato dalla sent. *Flor. Marc.* 321, nota allo Pseudo Massimo e allo Pseudo Antonio con il lemma «Coricio» (il Foerster lo elenca come fr. 1). Ma il *Florilegium Marcianum*, in uno scolio a margine

[67] Forse una raccolta organizzata dallo stesso Plutarco: si vedano le osservazioni di F. H. Sandbach, Plutarch's Moralia, vol. XV, Fragments (*Loeb Classical Library*). Cambridge (Mass.) 1969, pp. 407–410.

[68] Parafrasi di questo genere sono presenti nel *Florilegium Marcianum*: cfr. ad esempio la sent. 22, parafrasi da Esiodo.

– dunque un' aggiunta recente al testo che proprio per questo non pare casuale – lo dichiara per quello che realmente è: una citazione da Gregorio Nazianzeno.

Al di là di queste suggestioni, l'indagine è ancor tutta da svolgere, specialmente e in primo luogo a livello testuale.

Quanto alle raccolte minori, esse furono senza dubbio utilizzate da Georgide (sicuramente meno dal *Florilegium Marcianum*), ma è solo con lo *Gnomologium Byzantinum* che si potranno operare utili confronti. Bisognerebbe anche sapere se sono esistite raccolte di un unico autore, ad esempio Basilio, Gregorio di Nazianzo, Filone, Giovanni Crisostomo[69], e se queste abbiano fatto da tramite. Gli aforismi infatti provengono un po' da tutto il *corpus* attribuito a questi autori e non solo da determinate opere.

Quanto alle recensioni minori appartenenti alla famiglia del Georgide, il parallelo con i due sentenziari principali del gruppo può essere utile: gli στοιχεῖα Σ–Ω di δ (indico così un subarchetipo, databile, come vedremo, al XIV secolo) ci danno una cinquantina di sentenze, in buona parte imparentate con altri sentenziari (31 aforismi su 52: circa il 60 %). Un dato analogo proviene dalle aggiunte di O (di cui parlerò più sotto): 19 aforismi su 28 sono presenti in altri sentenziari (circa il 70 %). Diverso invece è il discorso per la Silloge Laurenziana, che è una semplice trascrizione delle Γνῶμαι δίστιχοι di Gregorio Nazianzeno.

Nel caso di queste recensioni minori, si tratta dunque di sentenze ormai di repertorio, entrate ad un certo punto nell'orbita della nostra famiglia. Proprio questo tardivo ingresso, privo di caratterizzazioni, comprova da un lato la banalità delle aggiunte e dall'altro la peculiarità del nucleo originario della famiglia del Georgide.

4.4. Conclusioni

Le conclusioni cui conduce l'analisi del contenuto possono apparire forse viziate dalle premesse di ordine storico riguardo alla collocazione cronologica dei florilegi, più sopra esposta. Tuttavia il quadro mi pare coerente ed i vari elementi costitutivi si sorreggono e confermano l'uno con l'altro. L'impressione è che il *Florilegium Marcianum* sia opera più creativa, per quanto lo possa essere un florilegio, più originale, specchio di una cultura fine e ben individuabile, personale, opera di letterato di alto livello. Più

[69] Raccolte di questo tipo sono sicuramente esistite e devono ancora essere indagate: ad esempio il cod. Oxoniense del Georgide tramanda una serie di aforismi tratta da Costantino Manasse; un florilegio crisostomico è stato recentemente pubblicato da S. J. Voicu, Il florilegio crisostomico del Vat. gr. 790, in: Studia Codicologica, editi da K. Treu–J. Dummer– J. Irmscher–F. Paschke (*Texte u. Untersuchungen* 124). Berlin 1977, 493–502.

legato invece al fenomeno gnomologico, l'autore del Georgide è dotato di una discreta cultura, ha interessi di tipo moraleggiante, e pare servirsi di testi edificanti e di sicura diffusione: forse è un monaco le cui conoscenze sono orientate verso i classici della letteratura monastica, verso la letteratura esopica, verso l'Isocrate gnomico o i romanzi di Calliroe e di Leucippe. Quest'ultima silloge è fortemente debitrice nei confronti di una tradizione gnomologica che ci sfugge o di cui intravvediamo soltanto alcuni elementi. L'epoca di composizione dovrebbe essere quella dello Pseudo Massimo. Ad entrambe le raccolte, inoltre, si è forse rifatto lo Pseudo Antonio.

Il livello medio dell'elaborato tramandatoci sotto il nome di Giovanni Georgide comportò un sicuro successo e dopo i *Loci Communes* fu il florilegio più letto e diffuso (se si accetta il dato – pur limitante – del rapporto diffusione di codici/indice di lettura).

Quanto al *Florilegium Marcianum*, l'uso personale della silloge e la particolarità dei gusti del compilatore ne hanno ostacolato una vasta diffusione, benché abbia avuto un ruolo più sotterraneo, di fonte gnomologica piuttosto che di fruizione e consultazione.

Ma questo è un campo ancora tutto aperto all'indagine.

5.0. LE TRADIZIONI MANOSCRITTE

5.1. La tradizione manoscritta del *Florilegium Marcianum*

Sul *Florilegium Marcianum* mi sono dilungato a sufficienza. Ricorderò che è tramandato esclusivamente dal cod. *Marc. gr. 23* (= coll. 496), membranaceo della seconda metà inoltrata del X secolo. Le dimensioni dei fogli sono mm 225 × 175, quelle della superficie di scrittura mm 190–195 × 110. È un codice raffinato, di buona qualità, anche se non di lusso.

Nulla sappiamo della prima storia di questo manoscritto: appartenuto al cardinale Bessarione (che annotò di suo pugno il possesso sul f. II^{v}) entrò successivamente nel patrimonio della Biblioteca Marciana; non è tuttavia registrato nel *munus*. La fascicolatura del codice è per quaternioni, tranne l'ultimo fascicolo, un ternione. Quanto alla datazione, l'appartenenza al X secolo è certa[70], benché sia stato talvolta datato all'XI o addirittura al XII secolo[71].

Va ancora aggiunto che lo scriba è molto accurato, anche se incorre talvolta in errori ortografici come itacismi, alternanze ο/ω, ε/η etc.

5.2. La tradizione manoscritta del Georgide

5.2.0. I codici che tramandano la redazione del Georgide, come per comodità abbiamo definito l'ampio sentenziario già parzialmente edito dal Boissonade, sono 9 e si dispongono su un arco di tempo che va dalla fine del X secolo al XVI. La loro distribuzione geografica va da Costantinopoli all'Italia meridionale. Se si pensa che, a parte lo Pseudo Massimo (nelle due recensioni), nessun florilegio sacro-profano raggiunge tale somma di manoscritti, comprendiamo subito di trovarci di fronte ad un'opera di indubbio successo.

---

[70] E. Mioni–M. R. Formentin, I codici greci in minuscola della Biblioteca Marciana. Padova 1975, 46–47.

[71] La prima datazione, quella di A. M. Zanetti–A. Bongiovanni, Graeca D. Marci Bibliotheca codicum manuscriptorum. Venezia 1740, 22, colloca il codice nel XII secolo; alla stessa epoca lo data dapprima Richard (498), ma in occasione dello studio sulla *Catena in proverbia Salomonis* (*art. cit.*) indica per esso il X secolo. Morelli, *op. cit.* 43, lo data all'XI secolo, mentre Foerster nella prefazione all'edizione di Coricio, Choricii Gazaei Opera, edd. R. Foerster–E. Richtsteig. Leipzig 1929, p. XXX, l'aveva già ascritto al X secolo.

Per comodità espositiva tratteremo prima dei codici che, indipendentemente dalle lacune odierne, tramandano per intero lo gnomologio, poi di quelli abbreviati. Utilizzeremo come punto di partenza il codice di cui si servì il Boissonade per la sua edizione del 1829, e in omaggio al grande filologo, gli daremo la sigla B.

5.2.1. Il cod. *Par. gr. 1166* (B) è un manoscritto membranaceo di piccolo formato (mm 95 in larghezza e 126 in altezza), ma ugualmente voluminoso: consta attualmente di 312 fogli. Si tratta di un bel prodotto librario, elegante, ma non lussuoso, datato dall'Omont all'XI secolo[72]. Serve tuttavia una precisazione: il f. 263, dove inizia il nostro florilegio, è il primo di una serie di sette quaternioni, gli ultimi del codice, che presentano caratteristiche diverse rispetto alla prima parte del manoscritto. Diversa è la mano di chi scrive, diverso il modo di mettere in evidenza le lettere capitali, non più vergate in rosso, come nella prima parte, ma delineate a tratto, senza riempimenti. La mano è sicuramente databile all'estremo X secolo[73].

Quando questi sette quaternioni provenienti da un altro più antico codice vennero uniti ai fogli vergati nell'XI secolo, si dovevano trovare in ben tristi condizioni: da ogni quaternione era scivolato via il bifolio centrale[74]; inoltre l'ultimo quaternione doveva presentare in misero stato anche il bifolio esterno, poiché una mano più recente fu costretta a trascriverlo. Così la prima metà di questo bifolio (f. 304, col testo di Georgide), venne restituita sicuramente copiandola dal testo di B, mentre la seconda metà (ultima pagina del quaternione) restò bianca. La mano più recente, che ha provveduto a questo restauro del manoscritto, è intervenuta anche altrove nel codice ed è la stessa che gli ha premesso un indice, con indicazioni relative anche al Georgide.

[72] H. Omont, Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque Nationale, Première Partie. Paris 1886, 233; cfr. inoltre K. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Litteratur. München ²1897, 602s..

[73] Ringrazio per la cortesia Ch. Astruc, che ha avuto la pazienza di esaminare assieme a me questo codice e l'altro testimone parigino, il *Suppl. gr. 1246* (A), di cui parlerò più sotto.

[74] Una lacuna interessa, oltre il Georgide, anche l'altra opera (sempre di carattere gnomico) contenuta in questi sette quaternioni, una recensione della *Comparatio Menandri et Philistionis*. Tuttavia il più recente editore della *Comparatio*, S. Jaekel (Menandri Sententiae. Leipzig 1964), non segnala nel punto in questione (pp. 119, vv. 22–23) nessuna lacuna, benché la si possa intuire: invece di avere i lemmi « Menandro » e « Filistione » regolarmente alternati, qui compare due volte di seguito l'indicazione « Menandro ». Inoltre Jaekel deve aver studiato piuttosto rapidamente il codice e non giustifica la datazione all'XI–XII secolo: evidentemente non si è reso conto della provenienza diversa dei quaternioni (oggi ternioni) da lui esaminati.

La parte più antica, del X secolo, tramanda oltre al nostro sentenziario, anche una *Comparatio Menandri et Philistionis*. Possiamo immaginare che si trattasse di un manoscritto di contenuto gnomico.

Quanto alla storia di B sappiamo solo che nel XVII secolo si trovava a Costantinopoli, quando venne acquistato da A. Gallant, che lo inviò alla Biblioteca Regia di Parigi, dove entrò nel marzo del 1688[75].

All'eleganza formale esteriore del codice non fa riscontro un testo accurato: innumerevoli sono gli errori di ortografia (in particolare di itacismo e di scambio ο/ω ed ε/αι), tanto da rendere assai faticosa la lettura. Bastano alcuni esempi: il copista usa una abbreviazione unica per indicare ις, ης, εις; l'abbreviazione di αι è impiegata anche per la semplice ε; una stessa abbreviazione è usata per -ην e -ειν; per non parlare di altre sviste: non una sola volta scrive correttamente κρεῖττον, ma sempre κρίττον, per cui sorge il legittimo sospetto se voglia indicare κρεῖττον o non invece κρείττων.

A peggiorare la situazione intervengono le lacune dovute alla caduta del bifolio centrale di ogni quaternione: sono così incompleti gli στοιχεῖα α, γ, ε, ι/κ, ν/ο, π/ρ, φ[76].

5.2.2. Un secondo codice, già conosciuto, ma non utilizzato dal Boissonade, è il *Laur. gr. 7,15* (L), pergamenaceo, databile alla metà dell'XI secolo. Nei suoi 252 fogli contiene, oltre allo gnomologio di Georgide (ff. 25r–103v), una omelia di Giovanni Crisostomo, lo Pseudo Massimo nella prima recensione, un altro breve sentenziario. Come si vede il contenuto è per la più parte omogeneo e, al pari di B, conferma un interesse specifico per gli gnomologi.

Il codice L è elegante e calligrafico, non di lusso, abbastanza curato nella grafia[77]. Le sue misure sono di mm 193 in altezza e mm 300 in larghezza e lo specchio di scrittura occupa mm 136–140 in altezza e 95–97 in larghezza.

[75] H. Omont, Missions archéologiques françaises en Orient aux XVIIe et XVIIIe siècles. Paris 1902, 952–953. Sulle missioni di Gallant cfr. inoltre le pp. 175–221 del medesimo libro.

[76] Di queste lacune Boissonade si accorse solo qualora la sentenza risultava troncata, oppure nel caso in cui fosse a conoscenza di qualche sentenza presente nel codice laurenziano, ma assente nel parigino. Ma lo studioso non si rese conto delle cause delle lacune né della loro estensione e si limitò generalmente a segnare « periit folium unum ». Per contro immaginò una lacuna tra f. 296v e 297r, in quanto la sentenza 940 poteva apparire mutila dell'inizio; la lacuna è tuttavia inesistente: si tratta di un aforisma formato da due diverse citazioni della Bibbia e testimoniato, con le stesse caratteristiche, oltre che dal codice laurenziano, vicino (come vedremo) a B, anche dal Vindobonense, che appartiene ad altra famiglia (cfr. più sotto n. 96).

[77] Sul codice, oltre a A. M. Bandini, *op. cit.*, si può consultare anche Philo Alexandrinus, Quaestiones in Genesim et in Exodum, fragmenta Graeca . . . , ed. F. Petit. Paris 1979, 141: cfr. *Scriptorium* 35 (1981) n. 1, p. 162–3.

Una seconda mano (L²) interviene talvolta a correggere alcuni errori. In epoca più tarda un terzo lettore è ritornato su qualche passo (L³). Allo stato attuale il codice, di cui ignoriamo la storia, presenta due lacune dovute alla caduta di due fogli tra gli attuali ff. 60–61 e 64–65 (dei quali rimane ancora traccia). Le lacune tuttavia possono essere colmate grazie ad un apografo tratto nel XV secolo quando il manoscritto si trovava già in Italia.

5.2.3. Il codice derivato dal Laurenziano, è il *Vat. gr. 664* (Lv), cartaceo (filigrana 6690 Briquet: fabbricazione della carta a Fabriano tra il 1448 e il 1471)[78]. La grafia del manoscritto è databile alla metà/tre quarti del XV secolo[79], ed il luogo probabile di copiatura è l'Italia. Il Devreesse[80] nota l'ingresso del codice alla Biblioteca Vaticana tra il 1548 ed il 1555. Lo gnomologio è contenuto nei ff. 1ʳ–39ʳ, seguito da una recensione dello Pseudo Massimo.

5.2.3.1. Che il manoscritto Lv sia una copia del Laurenziano risulta dal confronto fra i due codici, benché L non presenti nessun guasto meccanico che ci permetta di stabilire la dipendenza di Lv. Ma Lv presenta tutti gli errori di L fino ai più piccoli: talvolta dove L presenta un'abbreviazione, Lv ha una lezione poco congrua avendola sciolta male. Alcune omissioni per omeoteleuto si spiegano con la posizione delle parole di L. Citerò alcuni casi per esemplificare tutto ciò:

L a f. 32ʳ scrive μυρίζει – per μυρίζειν; Lv copia μυρίζει;
L a f. 76ʳ dimentica di rubricare la Ὁ che apre la sentenza 796; Lv omette questa Ὁ ed unisce l'aforisma al precedente;
L a f. 33ᵛ conclude la sentenza 119 con il segno :- -, tracciato tuttavia in una forma più legata del solito: βακτήρια ⸓; Lv lo scambia per un sigma lunato e trascrive βακτήριας;
L a f. 38ʳ scrive due lemmi a margine della sentenza in modo che risultano sovrapposti: Σέκστου / Νείλου; Lv copia in lemma unico Σεκστουνείλου;
L a f. 63ᵛ così presenta le sentenze 571–572:
Καλὸν θανεῖν ἄνον· ἢ ζῆν ἐν βίῳ
ἐν ᾧ στεναγμοὶ καὶ λῦπαι πεφύκασιν

[78] Sulle difficoltà di ordine metodologico nelle indagini in cui ci si serve delle filigrane, si veda R. Rindolfi, Le filigrane dei paleotipi... Firenze 1957, *passim.*

[79] Cfr. R. Devreesse, Codices Vaticani Graeci, t. III. Città del Vaticano 1950, 108; ringrazio la cortesia del prof. P. Canart, che mi ha aiutato nell'esame dei due testimoni vaticani, confermandomi la datazione del Devreesse.

[80] R. Devreesse, Le fonds grecs de la Bibliothèque Vaticane des origines à Paul V (*Studi e Testi* 244). Città del Vaticano 1965, 420 e 453.

Καλὸν θανεῖν ἄνον· ἢ ἁμαρτάνειν
ἐν εὐτυχήμασιν πλανώμενον βίου
come si vede la possibilità di errore per omeoteleuto è fortissima ed infatti Lv trascrive: Καλὸν θανεῖν ἄνθρωπον ἢ ἁμαρτάνειν κ. τ. λ..

Tanto basterà. Resta da segnalare la presenza di alcune minime varianti di Lv rispetto ad L che rappresentano un miglioramento al testo, ma che si possono facilmente spiegare come congetture dello scriba; un esempio sarà sufficiente:

sent. 158: inizia con un βραχύς in B ed in L, ma Lv ha corretto giustamente in βραδύς, sebbene con la δ un po'pasticciata che indica perplessità da parte dello scriba.

Ancora va segnalato che Lv copia L quando questo codice è già stato corretto da L², ma non ancora da L³, ed è sempre la lezione di L² che Lv introduce nel testo. Pur essendo un semplice *descriptus*, ho tuttavia accolto Lv nell'apparato, quando sana le due lacune di L.

5.2.4. Ultimo tra i testimoni non abbreviati, anche se sfortunatamente lacunoso, è il cod. *Par. Suppl. gr. 1246* (A), membranaceo, databile all'ultimo quarto del X secolo[81]. Vergato in inchiostro color ruggine piuttosto sbiadito, il codice è molto corretto, anche se non elegante: ci tramanda un testo ottimo, con rari errori di ortografia: molto spesso indica anche lo iota muto ascritto.

Il codice altro non è che un misero brandello di manoscritto, che ci tramanda soltanto lo gnomologio di Georgide negli στοιχεῖα A–M: si tratta infatti di tre quaternioni (24 fogli), che Mynoides Mynas riportò nel secolo scorso dalle sue missioni sul monte Athos[82]. Non ci è tuttavia dato di sapere

[81] Ch. Astruc–M. Concasty, Bibliothèque Nationale, Département des Manuscrits. Catalogue des Manuscrits grecs. IIIe Partie. Le supplement grec, t. III. Paris 1960, indicano per esso l'XI secolo. Tuttavia lo stesso Astruc, che cortesemente ha esaminato con me il codice, ha proposto questa nuova datazione.

[82] Di Mynoides Mynas sappiamo poco. Nato probabilmente nella regione di Salonicco nel 1788 o 1798, riparò in Francia sfuggendo ad un massacro perpetrato dai Turchi. Aperta una scuola, si dedicò a studi letterari e compì tre missioni in Oriente per acquistare manoscritti su incarico del ministro francese. In Francia morì nel 1859. Queste missioni avevano come centro d'azione soprattutto il monte Athos, ma Mynas si spostò fino a Costantinopoli e al mar Nero. Di ciascuna missione fece dettagliati rapporti tenendo informato il ministro dei suoi spostamenti ed acquisti.

Omont tentando di ricostruire gli acquisti di questo personaggio (Mynoïdes Mynas et ses missions en Orient [1840–1855]. *Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres* 40 [1896] 337–419) credette di riconoscere il nostro codice in base ad una lettera, pubblicata dal Mynas sul « Moniteur Universel » del 5 gennaio 1844, pp. 17–19 (ripubblicata da lui): a p. 385 leggiamo: « quelques maximes d'Ésope, inédites et inconnues, jusqu'à cet jour. Manuscrit sur parchemin, qui date du X siècle et se compose de 40 pages in 4°. Ces maximes sont en petit

di più né circa il monastero di provenienza, né circa il luogo di trascrizione del codice. Nei suoi 205 mm d'altezza × 152 di larghezza dispone 24–28 linee di scrittura per pagina.

Lo gnomologio è introdotto dal seguente titolo: Γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ Ἰωάννου μονάζοντος τοῦ Γεωργιδ( ); una macchia di umidità non permette di leggere di più. La stessa macchia rende difficoltosa la lettura di tutto il quarto superiore destro della prima pagina ed il corrispondente sul verso.

Un difetto vistoso del copista è la tendenza a non riportare i lemmi col nome dell'autore: quando essi sono presenti, si trovano sempre a margine. Lo scriba deve aver riletto attentamente il testo poiché compaiono molte abrasioni e correzioni della stessa mano, che talvolta ha aggiunto in breve spazio, e dunque con caratteri rimpiccioliti, alcune righe di testo forse precedentemente omesse.

Taluni lemmi vergati in rosso si devono alla mano di Mynoides Mynas, che provvide anche a numerare con cifre arabe progressive il codice e a segnare il cambio di στοιχεῖον.

5.2.5. Passiamo ora al gruppo di codici che tramandano le recensioni abbreviate; si tratta di 5 manoscritti: *Vind. Theol. gr. 277* (S), *Oxon. Bodl. Auct. T. 5. 23* (O), ed il gruppo formato da *Patm. 668* (P), *Vat. gr. 790* (V) e *Neap. gr. II B 29* (N), gruppo derivato da un comune subarchetipo δ (i tre codici abbreviano il testo tralasciando le stesse sentenze). Tutte queste recensioni sono abbreviate, ma non allo stesso modo: ciascuna di esse ha subíto un processo diverso e comunque casuale, privo di una precisa volontà di abbreviazione sistematica. Tanto δ che O omettono l'epigramma iniziale benché δ tramandi lo στοιχεῖον A quasi completo. S invece, mutilo dell'inizio, non ci fornisce nessuna indicazione in tal senso.

Tra i vari codici esistono varianti assai grosse, per cui spesso un codice si allontana tanto da A, B e L quanto dagli altri abbreviati per dare un testo

nombre... Le même manuscrit contien quelques autres maximes, dont plusieurs inédites, d'Hippocrate, d'Hermippus, d'Evagrius, de Démocrite, de Sextus, d'Isocrates et des Pères de l'Eglise ». La descrizione non si addice ai nostri fascicoli che tramandano ben altri autori e che constano di 22 fogli.

Il 15 agosto 1842 Mynas lasciò a Salonicco, in casse e valige, nel magazzino di MM. Abbott frères, numerosi libri e manoscritti, acquistati durante la sua missione sul monte Athos. In tale occasione redasse un catalogo, pubblicato dall'Omont. A p. 400 si legge: « L – trois cahiers attachés, en membr., manuscrit du X siècle; sentences ». La descrizione si attaglia di più. Si tenga presente che il materiale depositato a Salonicco era rappresentato quasi esclusivamente da fascicoli. Questo catalogo è relativo ad acquisti fatti per il ministro: tuttavia il nostro codice restò sicuramente di proprietà di Mynas. Finito assieme ad una trentina di volumi (tra cui la Ginnastica di Filostrato) nella cantina di un erede di un suo creditore, entrò assieme agli altri manoscritti alla Biblioteca Nazionale di Parigi soltanto nel 1898, quando fu anche rilegato.

completamente diverso: O, per fare un esempio, pur essendo sciatto e zeppo di errori, tramanda alcune lezioni ottime[83].

5.2.6. Il primo gruppo è rappresentato da tre codici derivati da un comune capostipite che abbiamo chiamato δ, oggi scomparso. Il più antico testimone di questo gruppo è il cod. *Vat. gr. 790* (V), cartaceo, miscellaneo, databile agli inizi del XV secolo, attualmente scomposto in due volumi[84]. La storia del codice ci è nota solo a partire dal suo ingresso nella Biblioteca Vaticana: il Devreesse[85] se ne occupò a più riprese, ma i dati forniti dallo studioso non sono del tutto coerenti. Sicuramente il manoscritto si trovava nella Biblioteca Vaticana nel 1518, quando sotto Leone X venne redatto il catalogo oggi contenuto nel cod. *Vat. lat. 3855*: il nostro manoscritto compare col numero 888, il 176° del V armadio (Devreesse p. 235). Dopo il sacco di Roma del 1527, il codice ricompare nel nuovo inventario (oggi cod. *Vat. lat. 3951*) col numero 684 (Devreesse p. 303). Tuttavia il Devreesse (p. 423) lo riconosce tra gli ingressi del periodo 1548–1555, al numero 86. Le ipotesi da avanzare sono le seguenti: o lo studioso ha sbagliato una delle due identificazioni, ed in tal caso è la seconda, riguardante i nuovi ingressi del XVI secolo, ad essere più probabilmente errata; oppure l'ultima annotazione riguardante una seconda acquisizione si riferisce solo ad una parte del codice che, come ho detto, è oggi diviso in due tomi. Si potrebbe cioè pensare che la seconda parte del manoscritto, uscita durante il sacco di Roma, fosse stata acquistata nuovamente (per esempio da Giorgio di Corinto) e quindi reintegrata più tardi nella Biblioteca Vaticana.

[83] Vorrei a questo punto ricordare che gli gnomologi non erano considerati opere inalterabili, al pari dei ‹ classici ›, ma ‹ opere aperte ›: erano cioè soggetti a mutazioni dovute ad uno scriba o ad un lettore [si veda a tal proposito l'intervento di G. Cavallo, La mentalità dei lettori, al VII Corso di Studi del Centro di Studi Bizantini di Bari (Bari 1982) « La cultura bizantina: oggetti e messaggio. Libro e trasmissione del sapere » (in corso di stampa: cfr. *Quaderni Medievali* 15 [1983] 196–197); id., Il libro come oggetto d'uso nel mondo bizantino. *Jahrb. d. Österr. Byzantinistik* 31, 2 (XVI. Int. Byzantinistenkongreß, Akten I/2) (1981)]. Un fruitore a qualunque titolo dell'opera poteva intervenire sull'aforisma, perché gli era noto dalla fonte o da altro sentenziario, e correggerlo o semplicemente mutare qualcosa. Tuttavia queste contaminazioni con tradizioni gnomologiche esterne non sono molto diffuse e le varianti riguardano in genere una parte circoscritta o sono rappresentate da aggiunte di nuovi aforismi. Si tenga inoltre presente che queste redazioni abbreviate sono di molto posteriori ad A, B e L: δ risale grosso modo alla fine del XIV secolo, del XV è S, mentre O è addirittura del XVI secolo.

[84] R. Devreesse, Codices... cit., 307–314; si confronti anche la ricchissima bibliografia sul codice in P. Canart–V. Peri, Sussidi bibliografici per i Manoscritti della Biblioteca Vaticana, (*Studi e Testi* 261). Città del Vaticano 1970, 489. Alla bibliografia si aggiunga S. J. Voicu, *art. cit.*

[85] R. Devreesse, Fonds grecs..., cit., *passim*.

Se dunque possiamo immaginare che agli inizi del XVI secolo il codice risiedesse stabilmente alla Vaticana, nulla ci è dato di sapere né sul luogo di copiatura, né sulle vie che lo condussero a Roma. Del manoscritto, per la ricchezza e varietà di opere che contiene, si sono occupati molti studiosi e la bibliografia è vasta, ma finora, a quanto ne so, nessuno ha avanzato ipotesi circa la sua origine. L'unico tratto che ci può aiutare è la più volte dichiarata[86] affinità – tale da far pensare ad un comune modello – con un altro manoscritto, il cod. *Mosq. Bibl. Syn. 427*, che tuttavia non contiene il Georgide. Quest'ultimo è originario del monastero di Dochiariou, sul monte Athos. Naturalmente non posso asserire che anche il nostro codice provenga dalla stessa zona, benché una tale origine non pare venir smentita da alcun indizio paleografico. Nel codice il nostro gnomologio, intitolato semplicemente Ἀποφθέγματα κατὰ στοιχεῖον, è contenuto nei ff. 181^v–200^r.

5.2.7. Da V fu tratta una copia che oggi è conservata a Napoli, alla Biblioteca Nazionale: si tratta del cod. *Neap. gr. II B 29*, scritto nel 1526. L'analogia tra i due codici era già stata sottolineata da G. N. Sola: «Ho notato che tra questi due [...] codici miscellanei c'è una grandissima somiglianza ed il Napoletano deriva evidentemente dal Vaticano o da un codice assai simile a questo»[87]. La prova più evidente della dipendenza del manoscritto Napoletano dal Vaticano, oltre alla totale aderenza al testo di V, è offerta da una lacuna di quest'ultimo: infatti dopo la sentenza 31 che chiude in V il f. 182^v, è caduto un bifolio in modo che la prima sentenza di f. 183^r è la n. 93, che presenta un *incipit* lacunoso. Il codice napoletano presenta la stessa lacuna e lo stesso *incipit*. Ho pertanto escluso questo *descriptus* dall'apparato.

Da questo manoscritto è stata tratta recentemente l'edizione delle sentenze che il codice offriva in più rispetto al lacunoso B dell'edizione di Boissonade[88].

5.2.8. Il terzo testimone del sottogruppo è il cod. *Patm. 668* (P), cartaceo di 308 fogli, miscellaneo, vergato nel XV secolo. Il manoscritto è molto

[86] Cfr. J. DE JERPHANION, *Bessarione* 35 (1919) 152; R. BORNERT, Les Commentaires byzantins de la divine liturgie du VIIe au XVe siècle (*Archives de l'Orient Chrétien* 9). Paris 1966, 128 e 130; N. KRASNOSEL'CEV, Svedenija o nekotorych liturgičeskich rukopisjach Vatikanskoj Biblioteki. Kazan' 1885, *passim* (che mi è rimasto inaccessibile).

[87] G. N. SOLA, Il testo greco inedito della leggenda di Teofilo d'Adana. *Rivista st.-critica delle scienze teologiche* 3 (1907) 835–848 e 4 (1908) 257–280: la citazione è tratta dalla seconda parte, p. 258.

[88] L. TARTAGLIA, *art. cit.*; sul codice si veda inoltre G. PIERLEONI, Catalogus Codicum Graecorum Bibliothecae Nationalis Neapolitanae, t. I. Roma 1962, 196.

danneggiato da macchie di umidità nella parte superiore dei fogli[89]. Degna di nota è l'accuratezza con cui P trascrive il testo, accuratezza che lo fa preferire spesso a V, rispetto al quale presenta anche alcune sentenze in più. Inoltre permette di sanare la lacuna di V. Anche per questo codice ci mancano informazioni riguardo alla storia ed al luogo di copiatura[90].

5.2.9. La strettissima affinità tra P e V (ambedue abbreviano omettendo le medesime sentenze) assicura la dipendenza dallo stesso modello, che abbiamo chiamato δ. Tra le caratteristiche più importanti che possiamo ascrivere a questo codice perduto annoteremo le seguenti:

a) l'opera reca l'intitolazione Ἀποφθέγματα κατὰ στοιχεῖον e, di fila, riporta il lemma della prima sentenza: Τοῦ ἁγίου Βασιλείου;

b) vengono omessi i sette versi con acrostico Ἰωάννου;

c) il cambio di στοιχεῖον è segnato con la scritta ἀρχὴ τοῦ στοιχείου...;

d) è costante la tendenza ad omettere i lemmi con l'attribuzione;

e) il testo presenta frequenti varianti sia rispetto ad A, B e L che nei confronti delle altre recensioni abbreviate. L'uso di abbreviare un sentenziario è caratteristica recenziore e si accompagna spesso a ritocchi e correzioni: traccia di questo processo si può forse cogliere nello scolio *ad sent.* 135, tramandato dal solo δ: «ἡ δὲ πανουργία διττή ἐστιν κ. τ. λ.», oltre a certune varianti di cui ci si potrà rendere conto sfogliando l'apparato;

f) la caratteristica più importante di δ è l'assoluta discordanza con il resto della tradizione a partire dallo στοιχεῖον Σ. Inoltre, mentre i primi στοιχεῖα sono riprodotti quasi per intero (la prima sentenza omessa – epigramma iniziale a parte – è la n. 37, e alla lettera A mancano soltanto 18 sentenze su 150), via via che procede nel copiare, δ omette sempre più sentenze: allo στοιχεῖον N su 29 sentenze ne presenta solo 11; alla lettera P su 61 sentenze ne compaiono 26. Poi, dalla Σ, il testo diviene assai più breve della recensione completa (51 aforismi contro 312), e del tutto diverso. Siccome non è ipotizzabile un *Urflorilegium* vastissimo che a partire dalla Σ in poi comprendesse assai più aforismi di quelli tramandati dagli altri testimoni del Georgide (abbreviati e no) e di cui per puro caso o per qualche incognito motivo δ avrebbe copiato esclusivamente quelli tralasciati da tutti gli altri, la causa di questa diversità deve trovare una qualche spiegazione. Propongo in via del tutto ipotetica le seguenti possibili cause di interpolazione:

[89] Ho ispezionato il codice nell'estate 1978. La collazione tuttavia è stata fatta sul microfilm.

[90] Sul codice si veda I. SAKKELION, Πατμιακὴ Βιβλιοθήκη. Athenai 1890, 262–263; J. DARROUZÈS, Mémoires de Constantin Stilbès contre les Latins. *Revue des Études Byzantines* 21 (1963) 58; alcuni appunti in *Νέος Ἑλληνομνήμων* 13 (1916) 138; 14 (1920) 239–247; 15 (1921) 291–292.

– il modello di δ era lacunoso dalla lettera Σ e lo scriba ha completato il florilegio attingendo ad un'altra silloge alfabetica;

– ha proseguito con un'altra silloge perché era più breve da trascrivere (poco probabile, visto che il criterio di abbreviazione è del tutto personale);

– ha voluto proseguire per conto suo, con aforismi reperiti da lui stesso (ma perché solo dalla lettera Σ?);

– a partire da questo στοιχεῖον ha ricopiato solo scoli che si trovavano a margine (ma possibile che non se ne trovassero anche prima, o che nella prima parte lo scriba li abbia sistematicamente trascurati?);

– si è semplicemente sbagliato nella trascrizione; poiché molto spesso i codici che contengono uno gnomologio tramandano anche altre sillogi analoghe, è possibile che lo scriba di δ, aprendo il suo modello, sia finito senza accorgersi su un'altra raccolta alfabetica;

g) il sentenziario è chiuso da uno γνωμικὸν Θεμιστίου (sent. δ 52) che nulla ha a che vedere con un raccolta ordinata alfabeticamente ed era probabilmente in origine una aggiunta a pie' di pagina.

5.2.10. Ad un processo di revisione molto più ampio di quello subíto da δ è stato sottoposto l'unico testimone della seconda recensione abbreviata, il cod. *Oxon. Bodl. Auct. T. 5. 23* (O), cartaceo, miscellaneo, del XVI secolo. Il codice inventariato col numero 285, fa parte di una serie di manoscritti (nn. 282–286) vergati da mani diverse, originariamente parti di un unico volume, a detta di Lambros che studiò a più riprese il manoscritto[91]. A f. 120ᵛ del cod. 283 compaiono le seguenti scritte: «ἐτελειώθην ἔτους ζκδ' ἐν ἰνδ. δ'» (dunque nel 1516) e sotto «ἐτοῦτο τὸ χαρτὶ ἦνε τοῦ ἀρχιερέως Ζηγαίτου» (*sic*). La mano che verga la parte del codice contenente il nostro gnomologio è un po' più recente delle altre anche se pure essa ascrivibile al XVI secolo.

Un'altra annotazione interessante è contenuta nell'ultimo foglio del cod. 283: «'Ετοῦτο τὸ χαρτὶ ἦνε τοῦ πανιεροτάτου μητροπολίτου Γρεβενον κυβ: ἐντζηου κὺρ Κυρίλλου ἐκ τῆς Χοίου» (*sic*: il senso è tuttavia chiaro); subito sotto: «cuesto libro are di monsino Cirillo arcivescovo di Greveno de la Cio Justi-

[91] S. Lampros, Collection de Romans Grecs. Paris 1880, pp. CVIII–CXIV; Id., *Νέος Ἑλληνομνήμων* 12 (1915) 379–380; inoltre H. O. Coxe, Catalogi codicum manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae pars prima. Oxford 1853, 820s.; K. Dyoboyniotes, *Νέος Ἑλληνομνήμων* 16 (1922) 266–271. Non ho consultato personalmente il codice ed ho effettuato la collazione su microfilm. Tuttavia dalla cortesia di N. Wilson, che sentitamente ringrazio, ricevo la seguente informazione: «The binding is a fairly modern cardboard, perhaps of the early nineteenth century. The size of the leaves is 150 × 107 (100 × 65) mm. The watermark is a pair of crossed keys, but unfortunately there is nothing very like it either in Briquet, nor to my surprise in the more recent monograph of Piccard. Still, I should think that the dating to the 16th century is correct» (per litteram, 11. 1. 83).

niano. 1670 ΟΚΤΟΒΡΙΟΥ 15»; e ancora più sotto: «cuesto libro è di Monsign. Cirillo Giustiniani archivescovo di Greveno, anno Domini 1675».

Non essendo riuscito a trovare alcuna notizia riguardo a questo personaggio mi limito a sottolineare che era di Chio, possedimento, come è noto, dei Genovesi, controllato dalla Maona, una società di cui facevano parte più famiglie che presero appunto il nome di Giustiniani.

Il codice 285 contiene dapprima una raccolta intitolata «Τοῦ φιλοσόφου κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ ἐκ τῆς Χρονικῆς αὐτοῦ ἱστορίας γνωμικὰ διάφορα» (ff. 1ᵛ–9); poi il nostro gnomologio col titolo «'Αποφθέγματα ἁγίων προφητῶν καὶ ἑτέρων ἀνδρῶν συναχθέντα καὶ συντεθέντα κατὰ ἀλφαβήτου» (ff. 9–fine). Il manoscritto è assai poco curato, con molti errori ortografici, parole cancellate e poi riscritte, finali di parola molto spesso sbadatamente tralasciati. Purtuttavia tramanda alcune lezioni che devono assolutamente essere tenute presenti: è il caso della sent. 257 di cui ci occuperemo in seguito; nella sent. 671, di contro ad un ἐρρίφη di A, B, L e S, O offre un ἀπερρίφη, che corrisponde alla fonte; così la sent. 798, in cui corregge πίνων τις... τρυγήσει, etc.. L'intervento dotto cui è stato sottoposto il modello di O (o un suo progenitore) è costituito anche da aggiunte di nuove sentenze, forse a margine, visto che nei primi στοιχεῖα O le intercala al testo, spesso a gruppi di due–tre, mentre in seguito tende a raggrupparle alla fine dello στοιχεῖον.

Un'altra caratteristica è quella di presentare spesso le sentenze in ordine diverso rispetto alla restante tradizione: si ha la sensazione che lo scriba copiasse piuttosto in fretta e ritornasse talvolta indietro, introducendo sentenze che aveva dapprima tralasciato. Per ultimo va segnalato che il codice è lacunoso, per cui dopo la sentenza 905 (στοιχεῖον Π), si passa (f. 17ʳ) alla sent. 1030, dalla parola μνήμης (στοιχεῖον Υ). Ugualmente alla lettera Ω il manoscritto si interrompe all'inizio della sentenza 1231.

5.2.11. Ultimo dei manoscritti abbreviati, in ordine espositivo, è il cod. *Vind. Theol. gr. 277* (S), cartaceo, miscellaneo, redatto nel XV secolo. Le filigrane (nn. 2399 e 3976 Briquet) risalgono agli inizi del secolo[92]. I titoli nel

[92] D. de Nessel, Catalogus sive recensio specialis omnium codicum manuscriptorum Graecorum... Augustissimae Bibliothecae Caesareae Vindobonensis. Wien–Nürnberg 1690, 382–384; P. Galley, Liste des Manuscrits des Lettres de Saint Grégoire de Nazianze. *Revue des Études Grecques* 57 (1944) 106–124; id., Les manuscrits des Lettres de Saint Grégoire de Nazianze. Paris 1957, 79–80; W. Lackner, Codices Chrysostomici Graeci, vol. V, Codices Austriae. Paris 1981, 66; P. G. Nikolopoulos, Αἱ εἰς τὸν 'Ιωάννην τὸν Χρυσόστομον ἐσφαλμένως ἀποδιδόμεναι ἐπιστολαί. Athenai 1973, 30–31; G. Karo–H. Lietzmann, Catenarum Graecarum Catalogus. Göttingen 1902, 570. Ho ispezionato personalmente il manoscritto nell'ottobre 1981; la collazione è stata fatta su microfilm. E. Gamillscheg, cui vanno i miei sentiti ringraziamenti, mi comunica tra l'altro che «es handelt sich um eine Papierhandschrift des beginnenden 15. Jahrhunderts, die vermutlich von einem Kopisten in wechselndem Duktus

manoscritto sono sottolineati in giallo. La grafia, dal *ductus* oscillante, tanto da parere di due mani diverse, indica un'origine italo-meridionale, anche se non si può stabilire con precisione la zona da cui il codice proviene. Della sua storia sappiamo solo che appartenne a Giovanni Sambuco (lo testimonia un suo marchio di possesso a f. 1r; per tale motivo ho scelto la sigla S) e che agli inizi del XVI secolo già si trovava nella Hofbibliothek di Vienna.

Lo gnomologio di Georgide è contenuto nel quaternione le cui pagine sono numerate da 69r, con *incipit* mutilo da βαρύ (sent. 376), a 76v. Quanto al testo, tra i meriti più grandi dello scriba va annoverata la cura con cui ha trascritto i lemmi.

5.2.12. La tradizione del Georgide è assicurata dunque da ben 9 codici, di cui due sono *descripti*. Quanto agli altri sette, due, come abbiamo visto, sono dipendenti da un unico capostipite δ, in quanto presentano il medesimo testo abbreviato. Altri elementi permettono di isolare una seconda famiglia che chiameremo β, dato che ad essa appartiene B.

La possibilità di isolare questa famiglia ci viene da due importanti indizi:

1) la sent. 145 tràdita da A, B, L, δ presenta in B e L un *incipit* lacunoso «θαρρῶν φάθι». La lacuna è un evidente tratto congiuntivo tra B ed L;

2) la sent. 546 è tràdita dai codici A, B, L e S. In B e L essa compare posposta alla sent. 547. Il turbamento nell'ordine degli aforismi, se comune a due testimoni contrapposti in tal maniera agli altri, è sicuro elemento congiuntivo[93].

Giusta la dipendenza di B e L da un comune progenitore perduto, le caratteristiche comuni ai due manoscritti[94] che si possono far risalire al capostipite del gruppo β sono le seguenti:

(schwankende Zeilenzahl) kopiert wurde. Die Wasserzeichen (eine Waage und eine Glocke, vgl. Br. 2399 [1409–1415] bzw. Br. 3976 [1403]) weisen auf das 1. Viertel des 15. Jhs.... Die Handschrift kann in Süditalien entstanden sein ...» (per litteram, 22. 12. 1982).

[93] Lo spostamento di una sentenza in un unico codice non è un elemento eloquente. Lo scriba poteva tralasciare per semplice distrazione una o più sentenze ed inserirle subito sotto, sconvolgendo l'ordine iniziale. Oppure poteva trattarsi di uno scolio a margine: il momento in cui questo veniva introdotto nel testo poteva naturalmente essere diverso da codice a codice. Per fare alcuni esempi, il primo caso è testimoniato dalla sent. Georg. 630 che Lv (copia, come ho detto, di L che in questo caso è lacunoso) colloca dopo la sent. 629; ciò si spiega perché tanto la sent. 625 quanto la sent. 629, che in B (e forse in L) precede la 630, termina con la parola κρίνει (διακρίνει in 625): si tratta di un banale omeoteleuto. Lv, accortosi dell'errore, copiò la 626 dopo la 630 e proseguì quindi omettendo la già trascritta sent. 630. Del secondo caso un esempio è rappresentato dalla sent. 624, di cui mi occupo più sotto.

[94] Un ulteriore elemento probatorio potrebbe essere fornito dalla sent. 967, dove per omeoteleuto è scomparsa una frase indispensabile alla logica dell'aforisma. Purtroppo la sentenza è tràdita solo da questi due codici.

1) assenza delle sentenze 647, 649, 655, 659;

2) presenza di due scoli *ad sent.* 134 e 623 (la presenza di quest'ultimo in L è comprovata dall'apografo Lv, essendo L lacunoso in questo passo)[95].

Quanto ai rapporti che regolano la parentela tra B e L, se la dipendenza del primo dal secondo è esclusa innanzi tutto per motivi cronologici (B è più antico di mezzo secolo), poi per la maggior completezza di B rispetto a L, resta da chiarire in che posizione si collochi L rispetto a B[96]. In tal senso non possediamo alcun indizio sicuro: i due codici sono pressoché identici (cadute di fogli di B a parte: ma queste sono sicuramente posteriori alla trascrizione di L). In più va detto subito che L è meno completo di B, poiché omette talune sentenze quali le nn. 452, 488, 594, 658. L'unica sentenza in più rispetto a B (*scholium ad sent.* 531) è data solamente dall'apografo Lv: non sappiamo se sia un'aggiunta di L o di Lv, ma in ogni caso si tratta di una peculiarità di questi due codici.

Tuttavia diversi dati negano la discendenza di L da B. Una prima prova è fornita dalla sent. 624: premetto che L è in questo passo lacunoso e quindi dobbiamo servirci dell'apografo Lv: qui la sentenza appare regolarmente inserita nel testo, ma scritta con inchiostro rosso, quasi a prosecuzione dello scolio *ad sent.* 623. Come scolio doveva apparire dunque in L: nessun altro elemento poteva indurre Lv a riservare alla sentenza un tale trattamento. In B questo aforisma è collocato regolarmente nel testo e, se non possedessimo Lv, non ci accorgeremmo della sua natura. A ci chiarisce ulteriormente il problema: qui infatti la sentenza è collocata dopo la n. 625. Evidentemente l'aforisma 624 era uno scolio a margine nell'archetipo, mantenutosi tale

[95] L'assenza e la presenza di aforismi sono dati comuni a tutti i codici: uno gnomologio era considerato un'opera aperta e spesso lo scriba si sentiva autorizzato a inserire citazioni o a toglierne. Questi dati di per sé poco significativi per la ricostruzione dello stemma, diventano assai eloquenti qualora siano comuni a più codici. Per questo motivo mi limito a segnalare solo questi due scoli.

[96] Va subito sgombrato il campo da una ipoteca involontariamente avanzata da Boissonade, che riteneva lacunosa la sent. 940 a causa della caduta di un foglio: infatti in B (manoscritto da lui utilizzato) l'aforisma si trova all'inizio di f. 297. La stessa particolarità è presente anche in L, a metà foglio. La sentenza in realtà è unita a quella che la precede: in B infatti il f. 297 è solidale al f. 294 ed il f. 295 al f. 296; nessuna pagina è dunque caduta. In teoria la lacuna potrebbe essere pervenuta a B ed L da un antenato, ma gli elementi in nostro possesso tendono a negare l'ipotesi. Infatti la sentenza è tràdita solo da β e S, ed ambedue presentano lo stesso testo; numerosi elementi, come vedremo, tendono ad escludere una relazione di parentela tra β e S. Per ultimo la logica interna dell'aforisma si regge, benché questo sia formato da due diverse citazioni veterotestamentarie (Prov. XXV, 17 e Prov. XXVII, 11: non è l'unico caso in cui una citazione biblica sia formata da passi differenti). Per completezza bisogna osservare che la seconda parte del nostro aforisma è anche la seconda parte del versetto della Bibbia, la cui prima parte comincia con uno Σ: «σοφὸς γίνου» e la sent. 940 fa per l'appunto parte dello στοιχεῖον Σ.

in β, e da questo passato in L (donde in Lv); è stato introdotto invece nel testo da B senza alcun segno particolare; è stato inserito nel testo pure da A, con uno spostamento però dell'ordine delle sentenze rispetto a β.

Ancora nella stessa direzione ci spinge un secondo elemento: B introduce nel testo una sentenza (n. 314) che è sconosciuta a tutti gli altri codici. Se L fosse derivato da B, risulterebbe ben strano l'aver ignorato proprio questo aforisma, in parallelo con A in primo luogo ed eventualmente con le recensioni abbreviate. La sentenza è stata autonomamente inserita da B e dunque L non la poteva conoscere in quanto assente da β.

Un ulteriore indizio, di per sé non probante, è il seguente: B è caratterizzato da una miriade di errori ortografici, laddove L presenta una grafia infinitamente più curata, una stesura più attenta. È evidente che L non può correggere sistematicamente gli errori di B e così facendo presentare lezioni vicine alle altre tradizioni.

Si potrebbero citare molti esempi, ne basteranno pochi scelti a caso:

sent. 17: ἐπινενόηται	B	ἐπινενόηνται	L A O P
sent. 170: ἤσθη	B	ἴσθι	L A δ
sent. 341: ὑποπίπτων	B	ὑποπίπτειν	L A O
sent. 349: τὰ πρός	B	τὰς πρός	L A
sent. 406: lemma Φίλωνος	B Σολομῶντος L	Χρυσοστόμου	S
sent. 490: κατὰ κρημνόν	B	κατὰ κρημνῶν	L A δ S
sent. 587: κακῶς	B	κακός	L A δ O S

Scorrendo l'apparato critico dell'edizione si troveranno altri casi, benché abbia tacitamente corretto gli innumerevoli errori ortografici di B, errori quasi sempre assenti da L. Comunque non è tanto la qualità delle lezioni di L che fa escludere la dipendenza da B (in teoria lo scriba sarebbe potuto intervenire nella maggioranza dei casi), quanto la sistematicità di queste correzioni.

Per concludere, talune innovazioni presentate da L specialmente nelle sentenze 470/475, di cui non si riesce a capire l'origine, si possono spiegare immaginando un progressivo deterioramento del capostipite β, che comunque già alla fine del X secolo presentava taluni difetti (ad esempio l'*incipit* lacunoso della sent. 146). Forse le condizioni erano ulteriormente peggiorate durante i 50–60 anni che separano L da B, per cui in taluni passi lo scriba del Laurenziano sarebbe intervenuto ricostituendo il testo.

5.2.13. La possibilità di riconoscere l'appartenenza di B e L (e Lv) allo stesso ramo della tradizione ci è data dal fatto che si tratta, con A, degli unici testi completi in tutti gli στοιχεῖα (lacune a parte). Nonostante le lacune di B e A, l'analisi si è potuta estendere su un numero alto di aforismi. Problematico diventa analizzare gli altri testimoni. Alcuni elementi che potrebbero

essere altamente significativi, allo stato attuale delle cose risultano ambigui e la loro potenzialità è tristemente vanificata.

È il caso della sent. 466, una delle poche tràdita da tutti i manoscritti[97]. In A e β l'ordine delle sentenze è il seguente: 463–464–465–466; in O e S l'ordine è turbato: 463–466–464–465; in δ, poiché è omesso l'aforisma 464, la sequenza è di poco variata: 463–466–465[98]. Ci troviamo di fronte ad uno spostamento che oppone con sicurezza A β a δ O S.

La prima tentazione sarebbe quella di ritenere questi tre codici discendenti da un unico subarchetipo *γ, riconoscendo in qualche modo a A e β il valore di discrimine per il fatto di essere più antichi e più completi. È il vecchio sogno, l'irraggiungibile chimera del *codex optimus*, vecchio sapiente che d'incanto dissolve le angosce del filologo. Purtroppo non siamo in grado di dire se il turbamento sia dovuto a un comune capostipite di A e β (*α), oppure a un capostipite cui rimonterebbero δ, O e S (*γ). In tale aporia non veniamo aiutati da alcuna variante: una volta accettate le due possibilità (A–β–γ, oppure α–δ–O–S), non siamo in grado sulla scorta delle varianti offerte dai codici di optare per una delle due alternative. La grande vicinanza del testo di A e β può essere dovuta solo alla maggiore antichità dei due codici, ed il loro punto di incontro può essere l'archetipo stesso: manca infatti ogni errore chiaramente congiuntivo fra questi due rami.

Così poco ci aiuta il caso della sent. 741, che in δ e S appare anteposta alla sent. 740. Non sappiamo se il turbamento sia peculiare di questi due (ulteriore prova dell'esistenza di *γ; O in questo caso tace) oppure risalga a β, unico altro gruppo a tramandare l'aforisma (A è lacunoso). Ma l'esempio più chiaro dell'impossibilità di movimento cui ci lega la duplicità delle ipotesi (già la scelta dell'ordine delle sentenze secondo la disposizione di β è un mio arbitrio!) ci è offerto da un'altra sentenza, apparentemente determinante ai fini di una scelta, la 257, tràdita da A, β, δ e S. È un passo difficile, ricco di varianti: quelle che più ci interessano occupano la parte finale del testo che così si presenta nell'edizione di Boissonade, ricavata da B: «Ἡ γὰρ τῶν ἀρχόντων τοῦ κόσμου τούτου δικαιοσύνη, μᾶλλον δὲ οὐδέν ἐστι πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ».

---

[97] Si tenga presente che per differenti scelte di aforismi, per lacune, omissioni e abbreviazioni, su quasi 1300 sentenze solo una cinquantina di aforismi sono comuni oggi alle tre recensioni abbreviate.Quanto ad A, il codice è completo fino alla sent. 667.

[98] Il codice O inverte spesso l'ordine delle sentenze, introducendole talvolta a grande distanza dalla collocazione presente negli altri manoscritti. Non riesco a spiegare le ragioni di questo comportamento (si tratta di scoli? allo scriba pareva di aver abbreviato un po' troppo, per cui ritornava indietro reinserendo qualche aforisma prima omesso?). Frequenti turbamenti nell'ordine delle citazioni compaiono anche in δ. Quanto alla sentenza in questione, la coincidenza dello spostamento con δ e S potrebbe certamente esser casuale, ma è un'ipotesi che non ritengo di dover accreditare.

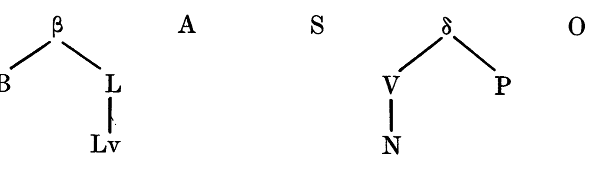
È evidente che manca qualcosa al senso, per cui Boissonade proponeva la correzione «δικαιοσύνη, μικρόν τι, μᾶλλον δὲ κ. τ. λ.». La stessa insoddisfacente lezione di B è presente anche in δ. L ha per conto suo cercato di correggere e scrive: «δικαιοσύνη, μᾶλλον δὲ δόξα οὐδέν . . .». Identico l'atteggiamento correttore di A che però risolve di intervenire altrimenti: «Ἡ γὰρ τῶν ἀρχόντων τούτων (ulteriore variante) δικαιοσύνη οὐδέν ἐστι κ. τ. λ.». O presenta il testo più completo e pressoché identico alla fonte: «Ἡ γὰρ τῶν ἀρχόντων τοῦ κόσμου τούτου δικαιοσύνη ἡττᾶται παντωτινῇ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνῃ, μᾶλλον δὲ οὐδέν ἐστι πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ». Si tratta di un manifesto errore di omeoteleuto[99] riportato fedelmente da B e δ, cui A e L hanno a modo loro cercato di porre rimedio. A tutta prima verrebbe la tentazione di unire δ a A e β (una discendenza da un punto più alto della tradizione, visto che il turbamento della sent. 466 sarebbe assente in δ) e far derivare O dall'archetipo. Ma, a parte l'inadeguatezza dell'errore di omeoteleuto per stabilire parentela[100] si potrebbe pur sempre continuare a sostenere una discendenza di δ e O da *γ, immaginando che sul testo corrotto (forse già nella copia d'autore: non dimentichiamo che uno gnomologio è costituito già alla nascita da una serie di trascrizioni e dunque è soggetto a possibilità di ‹tare congenite›) sia intervenuto un lettore colto o un copista scrupoloso che, conoscendo la citazione (dalla fonte o da altri sentenziari), si sia premurato di mendare il passo.

Di poco conforto sono pure presenze o assenze di aforismi in recensioni diverse, in quanto ciascuna per conto suo può averli omessi. Così la seguente tavola può servire solo per appurare la presenza delle sentenze nell'archetipo:

sent.	β	A	S	δ	O
325	+	–	–	+	+
431	+	–	–	+	–
587	+	–	+	+	+
647	–	+	–	+	–
649	–	+	+	–	–
655	–	+	+	+	–
659	–	+	–	+	–

5.2.14. Nell'impossibilità di stabilire un canone siamo costretti a limitarci a una recensione aperta:

[99] La sentenza non mi risulta presente negli altri sentenziari da me consultati.
[100] « L'errore non ha valore congiuntivo e quindi eviteremo di utilizzarlo per stabilire parentela fra i manoscritti » scrive D. S. Avalle, Principi di critica testuale. Padova ²1978, 50 (ed ivi bibliografia).

5.2.15. Parlando della fortuna del Georgide nelle edizioni e negli studi filologici (2.0.) ricordavo un codice segnalato dall'Allacci nella *Diatriba de Georgiis* e che potremmo definire *codex deperditus Leonis Allatii*. L'Allacci, originario di Chio, segnalò la presenza in quest'isola, di un manoscritto che a suo dire recava la seguente titolazione: Γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ Ἰωάννου μονάζοντος τοῦ καὶ Γεωργίδη (dunque diverso da O, che pure ha legami con la stessa isola). Di questo codice non abbiamo nessuna traccia e ci è difficile dire che cosa potesse contenere esattamente, se una recensione completa dello gnomologio oppure una abbreviata.

Un codice arrivato fino al XVII secolo ha molte possibilità di essere sopravvissuto. Sarà forse questa chiave a permetterci di superare la soglia, invalicabile per ora, davanti alla quale ci siamo dovuti fermare.

5.3. La Silloge Laurenziana

Il cod. *Laur. gr. 56, 13* (F), che il Bandini ascriveva al XIV secolo e gli studi più recenti hanno datato al XVI[101], contiene nei ff. 1ʳ–1ᵛ e inizio di f. 2ʳ una breve silloge costituita da 59 sentenze metriche, quasi tutte di due versi. La fonte di questa raccolta è rappresentata dalle γνῶμαι metriche di Gregorio Nazianzeno.

Il piccolo gnomologio viene qui edito perché reca la seguente iscrizione: Γνωμῶν ἐκλογαὶ συλλεγεῖσαι ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ καὶ Γεωργίδη. Si tratta effettivamente di una compilazione ascrivibile al nostro Georgide? È difficile dirlo. Il Laurenziano è l'unico manoscritto a me noto che tramandi la silloge; tuttavia raccolte gnomologiche così brevi non sono accuratamente descritte nei cataloghi, che recano di solito generiche definizioni come « sententiarum collectio . . . » o simili; non posso dunque escludere che esistano altri codici a tramandare questa raccolta. Nessuno, a mia conoscenza, ha segnalato altrove il nome di Georgide; se comunque la testimonianza fosse ascrivibile al nostro Giovanni avremmo una prova in più dell'attività di questo mo-

[101] A. M. Bandini, *op. cit.*, t. II, 307; L. Burgmann, Byzantinische Rechtslexika, in: Fontes Minores, t. II. Frankfurt 1977, 99; D. Simon–A. Siphoniu-Karapa, Eine Fragmentesammlung aus dem Baroccianus 173, *ibidem*, t. III (1979), 3; J. Konidaris, Die Novellen des Kaisers Herakleios, *ibidem*, t. V (1982), 47.

naco. Personalmente tuttavia ritengo che la Silloge Laurenziana sia una tarda compilazione che ne ha usurpato il nome.

Molte delle sentenze sono presenti anche nello gnomologio più ampio, talvolta con varianti. La sent. 59 di F, ad esempio, offre un verso non presente nel Georgide, che potrebbe averlo omesso per omeoteleuto.

6.0. ALCUNE OSSERVAZIONI SUI CRITERI ECDOTICI SEGUITI

La tradizione di *excerpta* brevi presenta aspetti del tutto diversi dalla tradizione di qualsiasi altra opera. Il florilegio è una composizione che nasce già vecchia: il suo ‹patrimonio genetico› ci pone in grosse difficoltà allorché si richieda un pur minimo intervento filologico.

Nell'atto della composizione, l'autore utilizzava i testi che aveva sottomano, nel centro di copia o nella biblioteca in cui lavorava. Questi testi potevano essere a loro volta altri sentenziari, oppure opere da cui attingeva estrapolando passi qua e là. Naturalmente l'una cosa non escludeva l'altra: nel citare uno stesso autore, il compilatore poteva ricavare certi aforismi da un florilegio ed altri dalle opere consultate di prima mano.

Ciascuna fonte così impiegata (florilegica o no) era reperita tra i codici a disposizione del compilatore: opere dunque segnate dalle proprie vicende di copiatura, testi che differivano sicuramente da altre recensioni allora in circolazione, rami di tradizioni talora fino a noi pervenute, talora perdutesi in seguito, con un proprio spessore di tradizione testuale che è assai difficile cogliere. Questi testi, già ricchi di una loro storia, a volte scorretti, a volte sgrammaticati, a volte invece portatori di lezioni ottime, venivano impiegati dal compilatore per la sua raccolta, subendo un ulteriore processo: il compilatore è infatti ad un tempo autore e copista. Come autore può modificare a piacimento il singolo aforisma, adattarlo ai propri intendimenti, imprimervi caratteristiche lessicali o grammaticali o linguistiche estranee all'opera cui attinge (è ad esempio il caso del florilegio di Fozio, in cui il patriarca ricostruisce liberamente varie sentenze).

Essendo poi uno scriba comunque più dotto ed originale del solito amanuense, il compilatore può ritenere opportuno intervenire sul testo correggendo a modo suo un passo che giudica corrotto (tipo di intervento, questo, affine al precedente, ma con diversa motivazione).

D'altro canto, in quanto copista, può disseminare il testo di errori, di sviste, di omissioni, di travisamenti. Il sentenziario uscito dalle sue mani è dunque un'opera che si appresta a navigare nel tempestoso mare della tradizione manoscritta come uno scafo costruito con materiale di ricupero.

Di copia in copia, seguendo le sorti di tutta la tradizione manoscritta, lo gnomologio si deteriora ulteriormente. Ma interviene anche il processo opposto: nelle mani di copisti solo un po' più colti, più attenti, nella permanenza in qualche biblioteca, per lo zelo di qualche maestro, l'insieme fluido

e slegato degli aforismi può essere arricchito, oppure corretto, controllato con altri sentenziari e perfino con la fonte.

Di questi tre livelli – tradizione prima della composizione, intervento voluto o non voluto del compilatore, tradizione dello gnomologio – quale deve essere l'obiettivo del restauro filologico? E come si può appurare, in caso di variante o di corruttela, a quale livello essa risale? Il problema è fondamentale nella scelta delle lezioni.

Avevo ritenuto opportuno in un primo momento fornire un testo che rispecchiasse la ‹vulgata›: pormi cioè dal punto di vista del lettore medievale e non da quello dell'autore, e cercare di riportare ogni aforisma con le incongruenze, le false attribuzioni, le corruzioni del testo che qualsiasi fruitore avrebbe incontrato in uno dei codici a noi pervenuti. Ma è apparsa subito la difficoltà di una tale posizione, sia di fronte a determinati errori cui con sicurezza si poteva ovviare, sia di fronte alle varianti dei codici che richiedevano una scelta univoca, escludendo una o più possibilità storicamente attestate.

D'altro canto tentare di avvicinare il più possibile le lezioni a quelle dell'archetipo si è rivelata impresa assai complessa: non riuscendo a costituire un canone, nel caso del Georgide diventava impossibile sapere con precisione se una data corruzione apparteneva ad un ramo della tradizione oppure all'archetipo, come involontario errore del copista-compilatore, tanto più che poteva essersi mantenuta in parte della tradizione ed essere stata corretta in un ramo ricorrendo alla fonte o ad altro sentenziario; oppure ancora se era già presente nei testi usati dal compilatore e dunque volutamente o in buona fede accettata da questi.

Facciamo alcuni esempi scelti a caso tra i molti.

La sentenza Georg. 257, già più volte citata, omette una frase per omeoteleuto in A β δ: è integra invece in O. Si tratta di un errore ripetuto indipendentemente in tre rami o tra questi (o parte di questi) è possibile immaginare un subarchetipo comune, oppure l'errore era già nell'archetipo come svista del copista, o nel codice che trasmetteva la fonte (ed in questi due casi O avrebbe potuto correggere per conto suo)?

La sentenza Georg. 841 (tràdita dal solo β) omette alla fine tre parole, senza le quali il senso diventa pressoché incomprensibile. Si tratta di una banale dimenticanza, anche se poco motivata, oppure il compilatore ha sospeso a metà la citazione, come spesso avviene nei *Sacra Parallela*, pensando che bastasse dare l'inizio, l' ἀφορμή, più o meno lungo, del brano che si vuole citare e che è molto conosciuto, per cui si giudica inutile riportarlo per intero?

La sentenza Georg. 967 (anch'essa tràdita dal solo β) omette per omeoteleuto mezza riga di scrittura. L'errore è del capostipite, era già nell'archetipo oppure deriva dalla fonte (un manoscritto corrotto)?

La sentenza Georg. 1048 è così riportata: Ὑφ'ὧν κεκράτηται ἡ ψυχή, αἰσχρὸν τοῦτο. La fonte è diversa: Ὑφ'ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρόν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων... Con il Georgide concorda anche il *Florilegium Marcianum*, sent. 359a. È evidente che si tratta di un fraintendimento del compilatore: in tal caso si deve correggere oppure rispettare il testo tràdito?

La sentenza Georg. 1015 (= *Flor. Marc.* 344) presenta un poco congruo ἐπίπλαστον invece di ἐπίσπαστον. È un errore comune a tutta la famiglia e dunque deve essere stato presente negli archetipi sia del Georgide che del *Florilegium Marcianum*. Bisogna trascrivere la sentenza così come i codici la riportano oppure correggere l'evidente errore?

Né molto più facile è il caso in cui l'aforisma sia tràdito da un unico manoscritto o da un solo gruppo di codici, risalenti con sicurezza ad un comune capostipite.

6.1. Date queste premesse, nessun criterio unico e rigido poteva risolvere le difficoltà di ordine metodologico, ma occorreva piuttosto adottare un metro un po' più elastico, un sistema d'intervento che cercasse di conciliare le varie contraddizioni. D'altro canto si poneva la necessità di fornire un testo che fosse affidabile e grammaticalmente corretto.

Ho scelto dunque di riportare una lezione il più possibile vicina a quella dei codici, tollerando certe particolarità che si sarebbero potute correggere, purché fossero sostenibili: sono intervenuto soltanto dove il senso stesso o la struttura sintattico-grammaticale venivano fortemente compromessi. Con lo stesso criterio non sono mai intervenuto, in caso di una sentenza metrica, se il metro richiedeva ingerenze di grossa portata. Ho preferito lasciare il testo sempre in una forma dignitosa e vicina a quella a noi pervenuta, anche laddove è sufficientemente visibile un guasto della tradizione. In assenza di ogni criterio stilistico, di ogni caratteristica sicuramente riportabile al compilatore, mi è sembrata questa la via migliore per offrire un testo affidabile.

Ogni sentenza è stata verificata ove possibile su altri sentenziari e sulla fonte: su entrambi ho basato il mio eventuale intervento, dando la precedenza ad una lezione attestata all'interno della stessa famiglia (nel *Florilegium Marcianum* nel caso del Georgide e viceversa).

Quanto alla fonte, essa serve soprattutto come documentazione sul materiale impiegato e sul livello di impiego da parte del compilatore. Non ho pertanto controllato la tradizione manoscritta di ogni singolo autore, ma ho accettato il testo offerto dalle edizioni da me consultate. In tale ottica la fonte è stata reperita nelle collezioni più complete e più accessibili (in particolare ho citato dalla *Patrologia Graeca*), anche se spesso edizioni più moderne hanno apportato contributi nuovi, ma parziali. Quanto ai lemmi, si veda quanto ho detto più sopra (4. 11.).

Per snellire l'apparato critico ho anche corretto tacitamente gli errori ortografici: ne ho tuttavia riportato un certo numero per dare una campionatura del livello ortografico dei copisti. Ho inoltre segnalato i casi in cui ci possono essere dei problemi da chiarire e quelli in cui una grafia errata può essere letta in due modi diversi. Allo stesso modo mi sono comportato nei confronti di spiriti ed accenti.

Quanto all'ordine delle sentenze, ho conservato quello dei codici: in caso di dati contrastanti ho scelto di conservare l'ordine dei manoscritti più antichi. Quanto al *Florilegium Marcianum* ho aggiunto alla fine gli scoli indicandoli con il numero della sentenza presso cui si trovavano o a cui erano riferiti con l'aggiunta della lettera ‹a›. Solo raramente ho introdotto nel testo una sentenza che si trovava a margine e viceversa: ciò è avvenuto per un esplicito segno del copista che indicava la necessità di un tale intervento. Gli scoli costituiti non da un aforisma, ma da un commento lessicale, sono stati riportati in calce alla relativa sentenza, dopo l'apparato di riferimento.

Nel caso del Georgide tale problema non si pone. Quanto alle sentenze tradite esclusivamente da β o da A, non potendo sapere se si trattava di arbitrarie aggiunte o di omissioni da parte della restante tradizione, le ho accettate nel testo. Diversamente mi sono comportato nel caso di aggiunte da parte dei codici più recenti, considerandole interventi posteriori (qualora non fossero comuni ad almeno due delle recensioni abbreviate: ma il caso non si è mai presentato). Ho comunque riportato separatamente anche il testo di queste aggiunte.

In caso di *lectiones adiaphorae*, laddove nessun altro indizio mi potesse far propendere per una delle lezioni, ho accettato per omogeneità il testo offerto da β, in quanto il gruppo di codici derivati da questo capostipite è di gran lunga il più completo.

ABBREVIAZIONI USATE

A. Gnomologi

Georg . . . . *Sententiae a Joanne Georgida monacho collectae*, qui edite alle pp. 119–255.

M . . . . *Florilegium Marcianum litterarum ordine dispositum*, qui edito alle pp. 65–118.

O . . . . *Codicis O Additamentum*, qui edito alle pp. 257–260.

δ . . . . *Στοιχεῖα Σ–Ω ex recensione δ*, qui editi alle pp. 260–266.

F . . . . *Sententiae collectae a Joanne Georgida ex cod. Laur. gr. 56, 13*, qui edite alle pp. 266–272.

App. Gnom. . . . . . Photii Patriarchae Opusculum Paraeneticum, Appendix Gnomica, Excerpta Parisina, edidit L. Sternbach. Cracovia 1893, 29–52.

Ar. Pr. Math. . . . . H. Schenkl, Das Florilegium Ἄριστον καὶ πρῶτον μάθημα. *Wiener Studien* 11 (1889) 1–42.

Clit. . . . . H. Chadwick, The Sentences of Sextus. Cambridge 1959: la silloge intitolata Ἐκ τῶν Κλειτάρχου πραγματικῶν χρειῶν συναγωγή è edita alle pp. 76–83.

C. Par. . . . . Corpus Parisinum (v. sopra pp. 8 s.); la raccolta è stata edita soltanto in talune sezioni (Stobeo, Monostici di Menandro, Gnomologium Byzantinum). Qui sono state tenute presenti le sezioni relative agli autori sacri (C. Par. 1) e profani (C. Par. 3). Nella sigla seguono:
— il numero d'ordine progressivo relativo all'autore, secondo la descrizione data da L. Sternbach, App. Gnom. 53–60,
— il numero progressivo di ciascuna sentenza all'interno di ogni gruppo, costituito dagli aforismi tratti da un medesimo autore (la corrispondente numerazione di Sternbach è spesso errata e perciò non è stata seguita),
— l'indicazione del foglio del cod. *Par. gr. 1168* su cui è stata collazionata ciascuna sentenza,
— l'indicazione del lemma con l'attribuzione,
— eventualmente, qualora la sentenza sia stata edita da Sternbach, App. Gnom. 53–81, l'indicazione « Exc. Par. » e il rinvio a quella edizione.

CPG . . . . Corpus Paroemiographorum Graecorum, edd. E. L. Leutsch–F. G. Schneidewin, voll. I–II. Göttingen 1839–1851 (rist. anast. Hildesheim 1958). La sigla che segue l'abbreviazione è quella con cui ogni sentenza compare nell'indice di ciascun volume del CPG.

Exc. Ms. Flor. . . . . Appendix ex cod. Ms. Florentino Parallelorum Sacrorum Ioannis Damasceni, in: Ioannis Stobaei Florilegium, ed. A. Meineke, vol. IV. Leipzig 1857, 145–246.

Exc. Par. . . . . . . v. C. Par.

Exc. Vind. . . . . . Excerpta Vindobonensia, in: Ioannis Stobaei Florilegium, ed. MEINEKE, cit., 290–296.

GB . . . . indica il cd. Gnomologium Byzantinum, di cui esistono più recensioni (v. sopra p. 6); ho pertanto integrato l'edizione principale con le edizioni anteriori e posteriori.
Le sigle di questa famiglia florilegica sono le seguenti:

GBW . . . . Gnomologium Byzantinum ἐκ τῶν Δημοκρίτου Ἰσοκράτους καὶ Ἐπικτήτου e variis codicum exemplis restitutum, ed. C. WACHSMUTH, Studien zu den griechischen Florilegien. Berlin 1882 (rist. anast. Amsterdam 1971), 162–216.

GBA . . . . Gnomologium Byzantinum litterarum ordine dispositum, quod in codice Bibliothecae Nationalis Atheniensis 1070 servatur, ed. P. ODORICO, *Rivista di Studi Bizantini e Slavi* 2 (1982) 41–70.

GBB . . . . Gnomologium Baroccianum. Sententiae Graecae CCLXIII e codice Bodleiano inter Baroccianos L descriptae, ed. I. BYWATER. Oxford 1878.

GBM . . . . Florilegium Monacense, ed. C. WALZ, in: Ioannis Stobaei Florilegium, ed. MEINEKE, cit., 267–290.

Gnom. Basil. . . . . Illustrium virorum sententiae quaedam philosophicae, in: Scriptores aliquot gnomici . . ., ed. J. FROBENIUS. Basel 1521, 142–182.

Gnom. hom. . . . . . Gnomica homoeomata des Socrates, Plutarch, Demophilus, Demonax, Aristonymus u. a. Bonn 1900–1904, 1*–58*.

Gnom. Soph. . . . . Γνῶμαι Σοφῶν, ed. J.-F. BOISSONADE, Anecdota Graeca I. Paris 1829, 127–134.

Gnom. tin. . . . . . Γνωμικά τινα, ed. J.-F. BOISSONADE, *ibidem*, vol. III. Paris 1831, 465–474.

Gnom. Vat. . . . . . L. STERNBACH, Gnomologium Vaticanum. *Wiener Studien* 9 (1887) 175–206; 10 (1888) 1–49. 211–260; 11 (1889) 43–64. 192–242 (ristampato in volume unico a cura di O. GIGON–F. HEINIMANN–O. LUSCHNAT, Berlin 1963).

Men. App. . . . . . Menandri Sententiae, Appendix, ed. S. JAEKEL. Leipzig 1964, 123–137.

Men. Comp. . . . . . Comparatio Menandri et Philistionis, *ibidem* 87–120.

Men. Mon. . . . . . Γνῶμαι μονόστιχοι, *ibidem* 33–83.

Orion. Anth. . . . . Orionis Anthologномicum, in: Ioannis Stobaei Flor., ed. MEINEKE, cit., 247–266.

PA . . . . Melissa dello Pseudo Antonio: i riferimenti sono relativi alla colonna della ristampa nella *Patrologia Graeca*, vol. 136, 764–1244.

Phot. . . . . Photii patriarchae . . . (v. App. Gnom.), cit., 2–28.

Pyth. . . . . The Pythagorean Sentences, in Clit., cit., 84–94.

Pythag. Simil. . . . . Pythagoreorum Similitudines – Pythagoreorum et aliorum Similitudines, in: Fragmenta Philosophorum Graecorum I, coll. rec. . . . Fr. G. A. MULLACH. Paris 1828, 485–509.

PM . . . . Loci Communes dello Pseudo Massimo Confessore: i riferimenti sono relativi alla colonna della ristampa nella *Patrologia Graeca*, vol. 91, 721–1017.

Sext. . . . . Enchiridion Sexti, in Clit., cit., 12–63.

SP . . . . Sacra Parallela, derivati dagli Hiera di Giovanni Damasceno: i riferimenti sono relativi alla colonna della ristampa nella *Patrologia Graeca*, vol. 95, 1041–1588 e 96, 9–442.

Stob. . . . . Ioannis Stobaei Anthologium, edd. C. WACHSMUTH–O. HENSE, vol. 1–5. Berlin 1884–1912 (rist. anast. Berlin 1958).

B. FONTI

(viene data qui esplicazione di talune abbreviazioni impiegate e dei rimandi ad una precisa edizione: sono quindi escluse abbreviazioni ben comprensibili ed i rinvii alla *Patrologia Graeca* [abbr. *PG*])

Achill. Tat. . . . . . Achilles Tatius, Leucippe and Clithophon, ed. E. VILBORG (*Studia Graeca et Latina Gothoburgensia* 1). Stockholm 1955.

Aesop. Prov. . . . . Aesopi quae feruntur Proverbia, ed. B. E. PERRY, Aesopica. Urbana (Ill.) 1952, 261–291.

Aesop. Sent. . . . . Aesopi quae feruntur sententiae, *ibidem* 245–258.

Aphthon. . . . . . . Aphthonii Fabulae, edd. A. HAUSRATH–H. HUNGER, Corpus Fabularum Aesopicarum I/2. Leipzig ²1959, 133–151.

Babr. . . . . Babrii Fabulae Aesopeae, ed. O. CRUSIUS. Leipzig 1897.

Choric. . . . . Choricii Gazaei Opera, edd. R. FOERSTER–E. RICHTSTEIG. Leipzig 1929.

Diad. . . . . Diadochi Photicensis De Perfectione Spirituali, ed. J. E. WEIS-LIEBERSDORF. Leipzig 1912.
Visio, ed. E. DES PLACES, (*Sources Chrétiennes* 5 bis). Paris 1955, 169–179.

D. K. . . . . H. DIELS–W. KRANZ, Die Fragmente der Vorsokratiker, voll. I–III. Berlin ⁹1959.

Epict. . . . . Epicteti fragmenta et Enchiridion (ex recensione Schweighauseri), in: Epicteti Dissertationes . . ., ed. H. SCHENKL. Leipzig 1916, 455–475 e 2*–38*.

K. T. . . . . Menandri Reliquiae, edd. A. KOERTE–A. THIERFELDER. Leipzig ²1959.

Heliod. . . . . Héliodore, Les Éthiopiques, ed. R. M. RATTEMBURY–T. W. LUMB (*Les Belles Lettres*) voll. I–III. Paris 1935–43 (rist. Paris 1960).

Isocr. . . . . Isocratis Orationes, edd. G. E. BENSELER–F. BLASS. Leipzig ²1913.

Phil. . . . . Philonis Alexandrini opera quae supersunt, recognoverunt L. COHN–P. WENDLAND–S. REITER, voll. 1–6. Berlin 1896–1915; per i frammenti: J. RENDEL HARRIS, The Fragments of Philo Alexandrinus. Cambridge 1886.

Plut. . . . . Plutarchi Fragmenta, ed. D. WYTTENBACH. Leipzig 1834.

Theophyl. Sim. . . . Theophylacti Simocattae Fabulae, in: Corpus Fab. Aesop., cit., 153–154.

V. T. . . . . Vetus Testamentum (Prov. = Proverbia, Solom. = Sapientia Solomonis etc.).

C. ABBREVIAZIONI DELL'APPARATO CRITICO

1) Codici

A . . . Par. Suppl. gr. 1246 (s. X ex.)

B . . . Par. gr. 1166 (s. X ex.)
F . . . Laur. gr. 56, 13 (s. XVI) e silloge metrica ivi contenuta
L . . . Laur. gr. 7, 15 (s. XI med.)
Lv . . Vat. gr. 664 (s. XV)
M . . . Marc. gr. 23 (s. X) e Florilegium Marcianum
O . . . Oxon. Bodl. gr. Misc. Auct. T. 5. 23 (s. XVI)
P . . . Patm. 668 (s. XV)
S . . . Vind. Theol. gr. 277 (s. XV)
V . . . Vat. gr. 790 (s. XV)
β . . . . codici B L Lv
δ . . . codici P V

2) Altre abbreviazioni

add. . . . . . addidit/addiderunt
amplior . . . . (*scil.* sententia) nell'apparato di riferimento: riguarda il rapporto con lo gnomologio citato e con l'estensione della gnome ivi riportata
Boiss. . . . . Boissonade (editio princeps)
brevior . . . . vedi amplior
cod. . . . . . codex
codd. . . . . . codices
con. . . . . . coniecit
corr. . . . . . correxit
dub. . . . . . dubitavit
ed. . . . . . . editio/editionis etc.
edd. . . . . . editiones
longior . . . . vedi amplior
mal. . . . . . maluit
mg. . . . . . margine
om. . . . . . omisit
pars prima
pars secunda
pars tertia (nell'apparato di riferimento) indicano il periodo compreso fra due punti fermi. In mancanza di nitide distinzioni tra le parti, vengono indicati l'inizio e la fine del periodo.
pon. . . . . . ponendum
pos. . . . . . posuit/posuerunt
praeb. . . . . praebet/praebent
scr. . . . . . scripsit/scripserunt
suppl. . . . . supplevit
Tart. . . . . . edizione delle sentenze della famiglia δ curata da L. Tartaglia (cfr. *supra* n. 33)
transp. . . . . transponendum
* . . . . . . i passi la cui lettura è incerta date le condizioni del codice
/ . . . . una barra separa nell' apparato critico del Georgide e di δ i rinvii ai codici da quelli all' apparato di riferimento.
[] . . . . . . espunzione
⟨⟩ . . . . . . integrazione
{} . . . . . . parola cancellata dallo stesso scriba

TESTI

JOANNIS MONACHI EPIGRAMMATA

Epigramma primum – In Olympiodorum

Ἰωάννου μονάζοντος ἐπίγραμμα εἰς τὸν θεῖον Ὀλυμπιόδωρον

Ἱστὸν ἄριστον θεοειδέων στήσας, φαίδιμε,
Ὤνησας πλήθη ἀπερείσια σοῖσι λόγοισιν·
Ἀμφαφάων δὲ περίκλυτα βένθη πνεύματος, αὖτις
Νειόθεν ἐκ κραδίης ἠρεύξω χεύματα ξεῖνα·
5 Νοῦν βρότεον νημερτέως ξεινίζοντα ἅπαντα
Ὅρμοις οὖν ἐν ἀκηράτοις αἰεὶ ναίων, ἄρτι
Ὑψόθι πέμποις σὴν χάριν ἀμφαγαπαζομένοις σέ.

Epigramma secundum

Ἰδὼν τὸ κάλλος ὧδε τῶν γεγραμμένων
Ὡραῖον, ὡς θαυμαστὸν, ὡς γνῶσιν γέμον
Ἀσυνδυάστως προσλαβὼν χρῶ προφρόνως·
Νοῦν γὰρ πιαίνειν εἰς καλῶν ὁδηγίαν
5 Νόμος διδάσκει καί, πρὸ τοῦ νόμου, φύσις.
Ὅθεν προσῆκεν ὡς μέλι γλυκασμάτων
Ὑπερφυῶς τῶν τῇδε λαμβάνειν μέτα.

Epigramma primum

6 scholium ad verbum ναίων : «οἰκῶν» αἰεὶ : fort. potius ἀεὶ

Epigramma secundum

Georg. epigr. **1** τὸ om. Boiss. **2** γέμων cod. **3** ἀσυνδυάστως : ἀνεμποδίστως Georg. **7** μετα supra lineam ante λαμβάνειν ipse scriba add.

I

FLORILEGIUM MARCIANUM
litterarum ordine dispositum

Τὰ χρήσιμα χρὴ χρησίμους μετιέναι

⟨ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΑΛΦΑ⟩

1 Ἄριστον ἀνθρώπῳ δῶρον ὁ θάνατος· ἠρεμεῖ γὰρ ἐξ ὧν ἔμελλε πράττειν κακῶν.
Georg. 1 (Basil.)

2 Ἀδύνατον ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει μὴ εἶναι ἕν τι τῶν παθῶν μικρὸν ἢ μεῖζον.
Georg. 3

3 Ἀκαίρου θυμοῦ τὸ κέρδος πτῶσις.
Georg. 5 cfr. Georg. 428

Πολυχρονίου

4 Ἀπερίσπαστον οὐκ ἔστιν ἐρεῖν τὸν βίον μεστὸν ὄντα φροντίδων· δίκην γὰρ μισθωτοῦ ἕκαστος περὶ τὴν ἑαυτοῦ πονεῖται ζωήν· καὶ διαλλάττομεν οὐδὲν τῶν οἰκετῶν ἅπαντες ἄνθρωποι, μετὰ φόβου διανύοντες τὸν βίον· ὁ μὲν γὰρ πένης ὑφορᾶται τῶν δυνατωτέρων τὴν ἁρπαγήν, οἱ ἐντιμότερον βιοῦντες τῶν μειζόνων τὴν πλεονεξίαν, καὶ οὗτοι τὰς παρὰ τῶν κρατούντων δημεύσεις, βασιλεῖς δὲ τῶν μὲν τὴν τυραννίδα, τῶν δὲ τὰς ἐπιβουλάς.
Georg. 72

Βασιλείου

5 Αἱ σωματικαὶ ἀπολαύσεις πλέον τὸ ὀδυνηρὸν ἔχουσι τοῦ ἡδέος· οἱ γάμοι τὰς ἀπαιδίας, τὰς χηρείας, τὰς διαφθοράς· αἱ γεωργίαι τὴν ἀκαρπίαν· αἱ ἐμπορίαι τὰ ναυάγια· οἱ πλοῦτοι τὰς ἐπιβουλάς· αἱ τρυφαὶ καὶ οἱ κόροι καὶ αἱ συνεχεῖς ἀπολαύσεις τὸ ποικίλον τῶν νοσημάτων καὶ τὸ πολυειδὲς τῶν παθῶν.
Georg. 26 pars prima: Georg. 152
fons: Basil., Hom. in Ps. 33, 7 (PG 29, 368C)

6 Αἱ ἐπ᾽ ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραί· καὶ γὰρ ἡ ἄγαν αὕτη τοῦ σώματος ἐπιμέλεια αὐτῷ τε ἀλυσιτελὴς τῷ σώματι καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν ἐμπόδιόν ἐστι· τὸ δὲ ὑποπεπτωκέναι τούτῳ καὶ θεραπεύειν μανία σαφής.
fons: Basil., De leg. lib. gent. 7–8 (PG 31, 584C–D)

---

4 ἐρεῖν] εὑρεῖν Georg. πονεῖται περὶ τὴν ἑαυτ. ζωήν Georg. δημεύσεις] ἀρχάς Georg. **5** αἱ γὰρ fons Georg[2] πλεῖον fons Georg.[2] ἔχουσι τὸ ὀδυνηρόν Georg.[2] ἐμπορεῖαι cod. **6** αἱ – καὶ γάρ] ἐγὼ δὲ καὶ σφαλερὰν εἶναι τὴν ἐπ᾽ἄκρον εὐεξίαν ἰατρῶν ἤκουσα. Ὅτε τοίνυν fons δέ] γε fons

Ὀλυμπιοδώρου

7 Ἅπας λόγος πράξεως ἐστερημένος ἐναρέτου μάταιός ἐστι καὶ κενός· τούτου παραστατικόν ἐστι τὸ «οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει».
Cfr. Stob. 2, 15, 32 Exc. Ms. Flor. 32

8 Ἀνθρώπου ἴδιον τὸ συμφοραῖς ἐξετάζεσθαι· γεννηθεὶς γὰρ εὐθὺς τὸ κοπιᾶν προσκεκλήρωται.
pars secunda: Georg. 208 (longior)

Ἰωάννου τῆς Κλίμακος

9 Ἀπίθανος δοκεῖ σύμβουλος ὁ ἐν ἀλλοτρίοις φιλοσοφῶν κακοῖς.

10 Ἀσθένειαν ὀμμάτων ἐδήλωσεν ἥλιος, ἀγνωσίαν δὲ ψυχῆς ἐδήλωσε ῥήματα.
fons: Joann. Clim., Scala parad. gr. 3 (PG 88, 669B)

11 Ἄμεινον λογισμοῖς καὶ μὴ οἰήσει παλαίειν.
fons: Joann. Clim., Scala parad. gr. 4 (PG 88, 709C); cfr. ibidem 700B.

12 Ἄμεινον ἢ ὡς ἂν ἡμεῖς προϊδοίμεθα διοικεῖ Θεὸς τὰ ἡμέτερα.
Georg. 37 et Georg. 325 (amplior)

13 Ἀνὴρ σιωπηρὸς φιλοσοφίας υἱός· διὰ ταύτην γὰρ καὶ γνῶσιν πολλὴν πάντοτε κέκτηται.

14 Ἀστεῖος ἀνὴρ κοινὸν ἀγαθόν ἐστιν· ἐξ ἑτοίμου γὰρ ἀεὶ τοῖς ὁρῶσι προβάλλει τὴν ἀρετήν.

Βασιλείου

15 Ἀπροσδοκήτου κακοῦ προσβολὴ καὶ τοῖς δεινοῖς περὶ λόγους ἀφωνίαν ἐμποιεῖ.

16 Αἱ περιφανεῖς τύχαι μεγάλα τὰ ναυάγια φέρουσιν.
Georg. 73 C. Par. 3, 2a, 33 (f. 84v) (Plut.) (=Exc. Par. p. 71, n. 33)
Phot. 124 Gnom. hom 36 CPG 2, Ap. 1, 67f. (Plut.)
PM 832C (Plut.) PA 981C (Plut.) Pythag. Simil. 136, p. 495M.
fons: Plut., fr. ξβ' Wytt. p. 887

17 Ἀκρισία δήμου τὸν χείριστον εἰς ἀρχὴν προεστήσατο.
Georg. 6 SP 1573D (Basil.) C. Par. 1, 1, 25 (f. 40v) (Basil.)
PA 1001A (sine lemm.) Gnom. Basil. 154, 1 (ὁ αὐτὸς [scil. Βασίλειος] εἴρηκεν ὅτι...)
fons: Basil., Hom. In Hex. 8, 4 (PG 29, 173A)

18 Ἀρχὴ πρὸς τὴν ἀνάληψιν τῶν καλῶν ἡ ἀναχώρησις τῶν κακῶν. «Ἔκκλινον γὰρ – φησὶν – ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν».
Georg. 150 SP 213B (Basil.) PM 724B (amplior) (Basil.)
PA 792D (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Ps. 1, 3 (PG 29, 217C)

---

7 παραστικόν cod. **8** γὰρ]ἄνθρωπος Georg. **10** ἀσθένειαν μὲν γὰρ fons **11** ἄμεινον γὰρ fons λογισμοῖς] μολυσμοῖς fons **12** ἄμεινον γὰρ Georg.[2] προειδοίμεθα cod. **16** Αἱ ἐπιφανεῖς τύχαι (αἱ μεγάλαι καὶ ἐπιφ. δόξαι Phot.) καθάπερ οἱ σφοδροὶ τῶν ἀνέμων μεγάλα ποιοῦσι ναυάγια C. Par. (Exc. Par.) Phot. Gnom. hom. CPG PM PA Pythag. Simil. fons φέρουσιν] ἔχουσιν Georg. **17** Πολλάκις (γὰρ C. Par. γὰρ καί SP) ἀκρασία (ἀκρισία fons) SP C. Par. PA Gnom. Basil. fons **18** ἀρχὴ γὰρ SP

19 Αἱ εἰς ἄκρον εὐεξίαι ὑποστροφὰς ἔχουσι καὶ μεταπτώσεις, ὀκλαζούσης τῆς φύσεως καὶ ἀναφέρειν τὸ βάρος τῆς εὐεξίας ἀδυνατούσης.
Georg. 27
fons: Basil., Hom. De jejunio 9 (PG 31, 177A)

20 Αἱ κατὰ τὸ σῶμα κακώσεις καὶ τὰ ἐκτὸς ἐπίπονα πρὸς ἐποχὴν τῆς ἁμαρτίας ἐπινενόηνται.
Georg. 17 (longior) SP 317A (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. Quod Deus non est auct. mal. 5 (PG 31, 337C)

21 Ἀξιοπιστία τοῦ διδάσκοντος εὐπαράδεκτον μὲν τὸν λόγον καθίστησι, προσεχεστέρους δὲ τοὺς διδασκομένους παρασκευάζει.
SP 1376A (Basil.) PA 1016D (Basil.)
fons: Basil., Hom. In princ. prov. 2 (PG 31, 388C–D)

Ἡσιόδου

22 Ἄριστον ἄνδρα κρίνω τὸν παρ' ἑαυτοῦ τὰ δέοντα συνορῶντα· ἀγαθὸν δὲ κἀκεῖνον τὸν τοῖς παρ' ἑτέρων ὑποδειχθεῖσιν ἑπόμενον· τὸν δὲ πρὸς οὐδέτερον ἐπιτήδειον ἀχρεῖον εἶναι πρὸς ἅπαντα.
Respicit, oratione soluta, Hesiod. Op. vv. 293–297
(vd. M. L. West, Hesiod, Works and Days, Commentary. Oxford 1978, 230–231).

Βασιλείου

23 Ἀκόλαστον οἶνος καὶ ὑβριστικὸν μέθη.
Georg. 25 SP 216D (longior) (Prov.)
fons: V. T., Prov. 20, 1; laudat sententiam Basil., Hom. In ebr. 5 (PG 31, 453B)

24 Ἀργῆς καὶ ῥαθύμου ψυχῆς ἐνύπνια βλέπειν ἐγρηγορότος τοῦ σώματος.
SP 169A (Basil.) SP 328D (Basil.) PA 1125D (Basil.)
fons: Basil., Hom. In illud «Attende...» 5 (PG 31, 209A)

25 Ἀνάνδρου ψυχῆς, καὶ οὐδένα τόνον ἐκ τῆς ἐπὶ Θεὸν ἐλπίδος ἐχούσης, τὸ σφοδρῶς καταρρήγνυσθαι καὶ ὑποπίπτειν τοῖς λυπηροῖς.
Georg. 19 SP 32A (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. De grat. act. 6 (PG 31, 232A)

Χορικίου γνῶμαι

26 Ἄτοπον ἔργων ὁσίων μισθοὺς εἰς ἀφορμὰς δαπανᾶσθαι μὴ πρεπούσας τοῖς ἔργοις.
fons: Choric., Spartiat. 18 p. 320.

27 Ἀπατᾷ τὸν ἐρῶντα ῥᾳδίως ἡ τοῦ τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἐλπίς.
fons: Choric., Priam. 1 p. 155

28 Ἄνευ εὐβουλίας οὐδὲν πέφυκε δύναμις ὠφελεῖν· σύνεσις δέ, κἂν ἰσχὺν μὴ προσλάβῃ, πολλὰ πολλάκις ἐπινοεῖ.
PA 801B (Choric.)
fons: Choric., Vir fort. 3 p. 479

---

19 αἱ γὰρ fons εὐεξίαι σφαλεραί· ὑπ. γὰρ Georg. (v. sent. 6) **20** Αἵ τε γὰρ SP fons τό om. SP **21** ἀξιοπιστία γὰρ fons διδασκομένους] μαθητευομένους SP PA **22** Ἰσιώδου cod. **24** Ἴδιον τοῦτο ἀρρώστημα (ἀρρ. τοῦτο fons) praem. SP PA fons ψυχῆς]τύχης PA **25** Ἀνάνδρου γὰρ SP fons ἐχούσης ante ἐκ τῆς pos. Georg. καταρρήγνυσθαι καὶ ὑποπίπτειν] καταπίπτειν καὶ ὑπορρήγνυσθαι SP **26** ἄτοπον γὰρ fons **27** ἀπατᾷ γὰρ fons αἱρῶντα cod. **28** ἄνευ μὲν PA fons

29 Ἀσκεῖ τὸ σεμνὸν ἔνθα τὸ φαῦλον ἁλίσκεται.
fons: Choric., Apol. Mim. 33 p. 352

30 Ἃ βλέπειν ἡδύ, τούτων ἀκροᾶσθαι τερπνόν.
fons: Choric., Laud. Marci I 16 p. 7

Γρηγορίου

31 Ἄρσενα καὶ θήλειαν ἐχώρισεν ἐλπὶς ἀμείνων·
ἡ δὲ φύσις κρυπτὴν τὴν νόσον ἔνδον ἔχει.
Georg. 36
fons: Greg. Naz., Carm. II, II, 12, 3–4 (PG 38, 88A)

32 Ἀδολεσχία γεννᾷ συνέχειαν, αὐτὴ δὲ καταλήγει εἰς αἴσθησιν· τὸ δὲ ἐν αἰσθήσει γινόμενον δυσαφαίρετον.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 7 (PG 88, 816A)
scholium ad verbum ἀδολεσχία: «Τρία δὲ σημαίνει ἡ ⟨ἀ⟩δολεσχίας λέξις· μετεωρισμό⟨ν⟩, μέριμναν καὶ φλυαρίαν». (cfr. Suid. s. v. ἀδολεσχία)

33 Ἀλαζονεία, ὡς ἔοικεν, ἀναγκάζει καὶ Μούσας ἀνθρώποις ἐμβαλεῖν ἀμουσίαν.

Χορικίου γνώρισμα

34 Ἅπαν κέρδος μέγα φαίνεται καὶ βραχύ· ἡ γὰρ ἐπιθυμία καὶ τὸ προστυχὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸ πλέον ἐπιζητεῖ.
fons: Choric., Avar. 47 p. 268

35 Ἅπαν πλεονέκτημα προσλαβὸν οἴησιν ἀμαυροῦται.
fons: Choric., Avar. 30 p. 263

36 Ἄνευ πυκνοτέρας μελέτης οὐκ ἀσφαλὴς ἡ τέχνη τῷ μετιόντι.
fons: Choric., Dial. 18, init. p. 221

37 Αἱ ἀναβολαὶ τὰς χάριτας ἐπὶ τὸ ἔλαττον καταφέρουσιν, ἐλαττοῦσαι τὴν μνήμην.
fons: Choric., Avar. 79 p. 277–278

38 Ἀρετὴ τοῖς πλουτοῦσιν ἂν ἀπῇ παρεῖναι δοκεῖ, τοῖς δὲ πενομένοις καὶ παροῦσα λανθάνει.
fons: Choric., Avar. 85 p. 280

39 Ἄτοπον ἂν εἴη τοιαῦτα ποιεῖν οἷα μηδὲ λέγειν ὑπάρχει πιστά.
fons: Choric., Tyrann. 90 p. 308–9

40 Αἱ ἐλπίδες οὐ παραγίνονται πράγμασιν ἐναργῶς ἀμηχάνοις, ἀλλὰ φανερῶς τοῖς ὑπὲρ λόγον ἀπόροις.
fons: Choric., Laud. Summi 27 p. 77

41 Ἃ ποιεῖν αἰσχρόν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν.
Georg. 96 Exc. Vind. 60 Orion. Anth. I 26
fons: Isocr., Or. ad Dem. 15 p. 4; laudat tamen Choric. (Apol. Mim. 87 p. 363, 22–24) Isocratis sententiam, unde in florilegium nostrum influxit.

29 ἀσκεῖ γάρ fons **31** ἐχώρησεν cod. ἀμείνω cod. **32** γινόμενον] ποιούμενον fons δυσαφέρετον cod. **33** ἀνθρώπους cod. **34** lemma ante 35 positum, huc transposui ἅπαν δέ fons ἐμοὶ μέγα fons **35** ἅπαν γάρ fons **36** οὐκ – μετιόντι] ἐπισφαλεῖς αἱ τέχναι τοῖς μετιοῦσιν fons **37** αἱ γάρ fons τό non habet fons **38** ἀρετὴ γάρ fons τοῖς πλουτοῦσιν] τοῖς μὲν εὐπορoῦσιν fons **39** δ' ἄν fons **40** αἱ γάρ fons ἀλλὰ – ἀπόροις non habet fons **41** ταῦτα om. Exc. Vind. μηδέ ante νόμιζε Exc. Vind.

42 Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν.
Georg. 97 Stob. 4, 31, 114 (Isocr.) GBW 201 CPG 2 Ap. I, 27g
fons: Isocr., Or. ad Dem. 27 p. 7

43 Ἀθάνατα φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἶναι, θνητὰ δὲ τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν.
sent. 4a Georg. 94 GBW 202
fons: Isocr., Or. ad Dem. 32 p. 8

44 Αἰσχροῖς πειθαρχῶν ὑποστήσῃ τὸν κίνδυνον.

45 Ἀκοὴ ὄψεως εἰς τὸ λυπῆσαι κουφότερον.
Georg. 89
fons: Heliod., Aethiop. 8, 5, 12 (Exc. Par. p. 68, n. 3)

46 Ἄπορον ἐλπὶς μὴ προσλαβοῦσα τὴν ἔκβασιν.
Georg. 84 Exc. Vind. 64
fons: Aphthon., Fab. 39, 9 p. 151

Νείλου

47 Ἀεὶ μνημόνευε τοῦ Θεοῦ καὶ οὐρανὸς ἡ διάνοια γίνεται.
fons: Nil., Cap. Paraen. 43 (PG 79, 1252D)

48 Ἄσκει τοσοῦτον ὅσον χαλάσαι τῆς σαρκὸς τὰ κινήματα· κἂν ἀσθενήσῃ πρὸς ὑγείαν τὸ σῶμα, μὴ πρὸς τρυφὴν θεράπευε.
fons: Nil., Cap. Paraen. 72 (PG 79, 1256A)

49 Ἀναγκαίαν νόμιζε τὴν αὐτάρκειαν, παραχώρει δὲ τῷ Θεῷ τὴν ὑπὲρ ταύτης διοίκησιν.
fons: Nil., Cap. Paraen. 58 (PG 79, 1253C)

Τοῦ Χρυσοστόμου

50 Αἱ εὐγενεῖς γνῶμαι εὐγεώργητοι τυγχάνουσιν.

51 Ἀθορύβου τῆς ψυχῆς οὔσης, ἀτάραχός ἐστιν ἡ τῶν ἔξωθεν αἴσθησις.

52 Αἱ τῶν ἁγίων κρίσεις οὐ πρὸς χάριν οὐδὲ πρὸς ἀπέχθειαν γίνονται, ἀλλὰ πάσης εἰσὶν ἀπηλλαγμέναι προλήψεως.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 1, 3 (PG 49, 20)

53 Ἀθυμίας νέφος ἐπειδὰν στῇ πρὸς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἀφίησιν εὔκολον γίνεσθαι τὴν τοῦ λόγου διάβασιν, ἀλλ' ἀποπνίγει καὶ συνέχει μετὰ πολλῆς τῆς ἀνάγκης ἔνδον αὐτόν, καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ τῶν λεγόντων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀκουόντων γίνεται.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 2, 3 (PG 49, 37)

54 Ἀνάπαυσις ἔοικεν ὁ θάνατος καὶ ἀποδημία ἢ ὕπνος ὡς λιμὴν εὔδιος καὶ ταραχῆς ἀπηλλαγμένος καὶ βιωτικῶν ἐλευθερία φροντίδων.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch., 7, 1 (PG 49, 92)

42 ἀγάπα] ἀγάπησον ante ἀπόλαυσιν pos. GB **43** ἀθάνατα μέν fons τῷ] τό (bis) cod. ὑπαρχ. ἀγαθῶν Georg. **45** ἀκοὴ γάρ fons **46** προλαβοῦσα Georg. λαβοῦσα Exc. Vind. **47** διάνοιά σου γίνηται fons **48** ἀσθενῆς εἰ (sic) cod. θεράπευσον fons **49** διοίκησιν] μέριμναν fons **52** αἱ γάρ fons **53** τοῦ ἀνθρώπου] τῆς ἡμετέρας fons ἀφίεισιν cod. γίνεσθαι] γενέσθαι fons **54** οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν ὁ θάνατος, ἀλλ' ἢ ὕπνος καὶ ἀποδ. καὶ μετάστασις καὶ ἀνάπ. καὶ λιμὴν εὐδ. καὶ ταρ. ἀπαλλαγὴ κ. τ. λ. fons

55 Ἀμήχανον στόμα μεμελετηκὸς ὀμνύναι μὴ συνεχῶς ἐπιορκεῖν.
Georg. 45
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 14, 6 (PG 49, 152)

56 Ἀρχῆς καλῆς κάλλιστον εἶναι καὶ τέλος
ὀρθῶς δοκοῦσιν οἱ ὅροι τῶν πραγμάτων.
F 1
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 1–2 (PG 37, 916A)

57 Ἀρχὴ καλὸν τίκτουσα τοῖς βροτοῖς πέρας
βίου κάθαρσις ἐνθέως ἀσκουμένη.
F 2
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 3–4 (PG 37, 916A)

58 Ἀχάριστον εὐεργετεῖν καὶ νεκρὸν μυρίζειν ἐν ἴσῳ θετέον.
Georg. 105 GBW 103 Exc. Ms. Flor. p. 187, n. 33 (Socr.)
C. Par. 3, 2, 2 (f. 83r) (Plut.) (=Exc. Par. p. 69 n. 2) CPG 2, Ap. 4, 68a
Gnom. hom. 6 App. Gnom. 110 PA 877A (Plut.) Pythag. Smil. 127, p. 495M.
fons: Plut., fr. λζ' Wytt. p. 883

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΒΗΤΑ

59 Βίαιον μάθημα οὐ πέφυκε παραμένειν· τὰ δὲ μετὰ τέρψεως καὶ χάριτος εἰσδυόμενα μονιμώτερόν πως ταῖς ψυχαῖς ἐνιζάνει.
Georg. 153 C. Par. 1, 1, 12 (f. 39v) (Basil.) PM 816D (Basil.)
PA 929D–932A (Basil.) Gnom. Basil. 154, 2 (Basil.)
fons: Basil., Hom In Ps. 1, 2 (PG 29, 213A)

60 Βέβαιος ἴσθι καὶ βεβαίοις χρῶ φίλοις.
Georg. 184 Men. Mon. 100

61 Βραδὺ εἰς ὑπόνοιαν κακοῦ τὸ πρὸς κακίαν δυσκίνητον· ὁ γὰρ κακὸς τάχιστ' ἂν καταγνοίη τοῦ ἀγαθοῦ, ὁ δὲ ἀγαθὸς οὐδὲ τοῦ κακοῦ ῥᾳδίως.
pars prima: Georg. 158 PA 1205B (Theolog.) Phot. 129 (amplior)
pars secunda: sent. 221 C. Par. 1, 2, 33 (f. 47r) (Theolog.)
PM 1001B (Theolog.) PA 1136D (Basil.)
Hoc excerptum ex tribus partibus constare videtur:
tertia pars (τὸ εἰς κακίαν οὐχ ἕτοιμον οὐδὲ εἰς ὑπόνοιαν εὐχερές) modo ad primam (Phot. 129 PA 1205B), modo ad secundam partem (sent. 221 huius collectionis C. Par. 1, 2, 33 [f. 47r] PM 1001B) coniungitur, modo separatim invenitur (SP 1220C C. Par. 1, 2, 94 [f. 50v])
fons: pars prima: Greg. Naz., Or. 12, Ad patrem 3 (PG 35, 845C)
pars secunda: Greg. Naz., Or. 21, In laud. Athan. 15 (PG 35, 1097B)

---

55 ὀμνύειν Georg. **56** εἶναι] ἐστι F **58** Νεκρὸν μυρίζειν καὶ ἀχ. εὐεργ. GB ἐν – θετέον] ἐνὶ σύγκειται CPG θετέον] κεῖται Exc. Ms. Flor. C. Par. (Exc. Par.) Gnom. hom. App. Gnom. PA Pythag. Simil. fons **59** βίαιον γάρ C. Par. PM Gnom. Basil. μὲν γάρ PA fons τὸ... εἰσδυόμενον C. Par. PM PA Gnom. Basil. ταῖς om. PM ψυχαῖς ἡμῶν C. Par. PA fons ψυχαῖς] τυχαῖς scr. Gnom. Basil. **61** βραδύς cod. βραδὺ γάρ fons εἰς] πρός Phot. PA ὁ μὲν γάρ C. Par. PM PA fons τάχιστα κατ. cod. καταγνοίη καί C. Par. PM PA fons ὁ ἀγαθὸς δέ sent. 221 C. Par. PM PA fons

62 Βλέπειν ὅσα τις οὐ λίαν εἴωθεν ἡδέα, ταῦτα μᾶλλον ἐπιθυμεῖ κατιδεῖν.

63 Βλέμμα βλοσυρόν τε καὶ φόνιον πᾶσαν κενοῖ ῥοπῇ τὴν ὀργήν.

64 Βλαβεραὶ τελέθουσιν αἱ πρὸς τὴν κακίαν καταλλαγαί.
SP 353D (longior) (Basil.) C. Par. 1, 1, 83 (f. 44v) (longior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. Quod Deus non est auct.mal. 8 (PG 31, 348C)
scholium ad verbum τελέθουσιν: « γίνονται » (cfr. Suid., s. v. τελέθουσαι).

65 Βίου μὲν οὐδεὶς πώποθ' ὑψώθη δίχα,
λόγου δὲ πολλοὶ τοῦ καλῶς ψοφουμένου·
οὐ γὰρ λαλούντων, εὖ βιούντων δ' ἡ χάρις.
Georg. 160 PA 1224A (amplior) (Theolog.)
vv. 1–2: C. Par. 1, 2, 6+7 (f. 46r) (amplior) (Theolog.)
PM 813B (amplior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 33, 22–24 (PG 37, 929A)

66 Βίος ὅλος ἡμέρα μία τοῖς πόθῳ κάμνουσιν.
Georg. 154 cfr. sent. 138a et Georg. 446
fons: Greg. Naz., Or. 24, Laud. S. Cypr. 3 (PG 35, 1172C–D) (cfr. Greg. Naz., Or. 26, In seips. 2 [PG 35, 1229A])

Παροιμία

67 Βαθύτερά σου μὴ ἐρεύνα καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε. Ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανοοῦ· οὐ γάρ ἐστί σοι χρεία τῶν κρυπτῶν [βλέπειν ὀφθαλμοῖς].
Georg. 165 vd. Georg. 539 SP 1081A (longior) (Eccl.) PA 1188C (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 3, 21–22

Κλίμαξ

68 Βίος καλὸς τὸν Θεὸν ἐπιγνῶναι ποιεῖ, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ γνῶσις τοῦ βίου γίνεται φυλακή.

69 Βρίθει τὸ γεῶδες σκῆνος νοῦν πολυφρόντιδα.
Georg. 157
fons: V. T., Solom. 9, 15

Προκοπίου

70 Βίου μῆκος προσδοκηθὲν μὲν πολύ, παραδραμὸν δὲ πέφυκεν ὀνείρου καὶ σκιᾶς ἀμυδρότερον εἶναι.
Georg. 178 PM 920A (Procop.)

71 Βουλήσεταί τις μᾶλλον ἢ δυνήσεται.
Georg. 180 (Aristot.) CPG 1 p. 486, adn. 2 CPG 2, M 2, 83
CPG 3, 3a p. 20, adn. 41
cfr. CPG 1, D 6, 74 et adn.
scholium ad sententiam: « ἐπὶ τῶν προαιρουμένων ἀδικῆσαι, οὐ δυναμένων δέ » (vd. CPG).

---

64 τελέθουσιν non praeb. SP C. Par. fons τὴν κακίαν] τοὺς κακούς SP C. Par. καταλλαγαί] συνουσίαι C. Par. SP **65** καλῶς] κενῶς PM **67** βαθύτερα] χαλεπώτερα SP fons ἰσχυρότερα PA Georg.[2] ἐρεύνα] ζήτει SP PA Georg.[2] fons ἰσχυρότερα] ὑψηλότερα SP βαθύτερα PA Georg.[2] ἐξέταζε] περιεργάζου SP ἐρεύνα PA Georg.[2] ταῦτα καί Georg.[2] οὐ – κρυπτῶν] τὰ γὰρ πλείονα τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐν ἀποκρύφοις (=Sirach, 16, 21) PA οὐ – κρυπτῶν om. Georg.[2] βλέπειν ὀφθαλμοῖς glossa **70** μίκος cod. πέφυκεν om. Georg. ἐστιν ἀμυδρ. Georg.

Παροιμία

72 Βασιλεὺς ἐνδεὴς προσόδων μέγας συκοφάντης.
SP 1292A (Prov.)
fons: V. T., Prov. 28, 16

73 Βελτίων ἡ κατοικία τῆς παροικίας καὶ ὅπερ ἐστὶ τοῖς πλέουσι λιμὴν εὔδιος, τοῦτο τοῖς ἐνταῦθα χειμαζομένοις ἡ ἐκεῖσε μετάστασις καὶ μετάθεσις.
fons: Greg. Naz., Or. 28, Fun. in patr. 3 (PG 35, 988D)

74 Βέλτιον τῶν μὴ καθ'ἡδονὴν λόγων ἡ ἀκίνδυνος ἡσυχία.
Georg. 159
fons: Phil., De Vita Moys. 1, 52, vol. 4, p. 188, 5 (Phil., fr. p. 82 n. 1 H.)

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΓΑΜΜΑ

[Σολομῶντος]

75 Γλώσσης ἀκολασία μεγάλη παγίς· « Παγὶς – φησὶν – ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χείλη καὶ ἁλίσκεται ῥήμασιν ἰδίου στόματος ».
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 15, 4 (PG 49, 159)

Χορικίου

76 Γονέων ἀρεταὶ τέκνοις γίνονται φαύλοις ὀνείδη.
fons: Choric., Spartiat. 9 p. 318

77 Γλῶσσα ὄλισθος ἀνθρώποις μὴ λόγῳ κυβερνωμένη.
Georg. 235 (Theolog.) SP 1345C (Theolog.) C. Par. 1, 2, 89 (f. 50v) (Theolog.) PM 940A (Theolog.) PA 993D (Theolog.) PA 1168B (Theolog.) Phot. 151
fons: Greg. Naz., Or. 3, Ad eos qui ips. acc. 7 (PG 35, 524B)

78 Γνώμης εἰσὶν οὐκ ἀνάγκης αἱ δωρεαί.
Georg. 216
fons: Choric., Vir fort. 5 p. 480

79 Γενναίαν καὶ φιλότιμον φύσιν τὰ πόνῳ κτηθέντα πλέον εὐφραίνει τῶν ἀπόνως συλλεγομένων.
fons: Choric., Milt. 26 p. 205

80 Γυμνασίας ἄτερ καὶ πόνων οὐ βούλεται θάλλειν ἀνθρώποις τὰ ἔργα.
fons: Choric., Dial. 10, 1 p. 221 (respicit tamen Hesiod., Op. ed dies 289)

81 Γύναιον ἐνδεῶς τεθραμμένον, εἰ λάβοιτο πλουτούσης οἰκίας, εἰς ἀπληστίαν τε καὶ τρυφὴν ἀπειροκάλως ἐκφέρεται κατὰ τοὺς ἐκ νόσου ῥαΐζοντας ἀκρατῶς τοῖς σιτίοις χρωμένους.
fons: Choric., Avar. 21 p. 260

[Γαληνοῦ]

---

74 βελτίων γάρ fons **75** Μεγ. παγὶς γλ. ἀκολ. καὶ πολλοῦ δεομένη τοῦ χαλινοῦ. Διὰ τοῦτο καί τίς φησι· « Παγὶς ἰσχυρὰ κ. τ. λ. fons **76** γονέων γάρ fons **77** γλῶσσα γάρ Georg. fons τοῖς ἀνθρώποις Georg. γλῶσσα post ἀνθρώποις SP C. Par. PM PA Phot. λόγῳ μὴ PM

82 Γλαυκοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς οὐκ ἔνι.
Georg. 239
fons: Aesop., sent. 32 p. 255 et 195 p. 291

Τοῦ Θεολόγου

83 Γλώσσης οὐδὲν ὀλοώτερον βροτοῖσιν· ἵππος ἀεὶ προθέων, ὅπλον ἑτοιμότατον.

84 Γνῶσις βροτοῖς μέγιστον ἐν βίῳ κλέος,
κακὸν δὲ ταύτῃ τοῖς κακῶς κεχρημένοις.
F 3
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 7–8 (PG 37, 916A)

Ἰσοκράτους

85 Γύμναζε σαυτὸν πόνοις ἑκουσίοις, ὅπως ἂν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑποφέρειν.
Georg. 228 C. Par. 3, 5a, 23 (f. 92r) (Isocr.) PM 889C (Isocr.)
PA 1124B (Socrat.) Phil. Log., apud Boiss. Anecd. I p. 121
fons: Isocr., Or. ad Dem. 21 p. 5

86 Γενοῦ πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς, ἀλλὰ μὴ σεμνός· τὸν μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικῶν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν, τὸν δὲ ὁμιλητικὸν τρόπον ἅπαντες ἡδέως ὑποφέρουσιν.
Georg. 231
fons: Isocr., Or. ad Dem. 30 pp. 7–8
scholium ad sententiam (ad verbum σεμνός proprie referendum):
« ἤγουν μέγας, ἔνδοξος, ἢ ἀξιωματικός » (cfr. Suid., s. v. σεμνός)

Σολομών

87 Γλῶσσα σοφῶν ἐπίσταται καλά· στόμα δὲ ἀφρόνων ἀναγγέλλει κακά.
pars prima: Georg 267 (longior)
pars secunda: Georg. 937 SP 1216B (Prov.) SP 1344A–B (amplior) (Prov.)
fons: V. T., Prov. 15, 2

88 Γέμει στεναγμῶν ἡ δίαιτα τοῦ βίου.
Georg. 233

89 Γλῶσσα δισσὴ πολλοὺς ἐσάλευσεν· ὁ προσέχων αὐτῇ οὐ μὴ εὕρῃ ἀνάπαυσιν.
Georg. 265 (Solom.) SP 1385C–D (amplior) (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 28, 14+16

90 Γῆρας τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον οὐδὲ ἀριθμῷ ἐτῶν μεμέτρηται· πολιὰ δέ ἐστι σύνεσις ἀνθρώποις καὶ ἡλικία γήρως βίος ἀκηλίδωτος.
Georg. 270 SP 1308A (Sap.) SP 276C (Sap.) PA 1224A (Prov.)
pars secunda: PA 1053C (Sap.)
fons: V. T., Sap. Solom. 4, 8–9

---

84 μεγίστη F ταύτῃ] αὐτῇ fons **85** lemma: Ἰσωκράτους cod. γύμναζε] ἔθιζε Phil. log. σεαυτόν Phil. log. fons ὅπως – δύνῃ] ἵνα δόξῃς C. Par. PM PA δυνηθῇς Phil. log. ὑποφέρειν] ὑπομένειν C. Par. PM PA fons **86** γενοῦ] γίγνου fons ὁμιλιτικός cod. τὸ μὲν γὰρ τὸν ὑπεροπτικὸν cod.: ex Georg. correxi τὸν δὲ τῶν ὁμιλητικῶν τρόπον fons **87** καλὰ ἐπίσταται Georg. fons δέ om. SP[1] Georg ἀναγγελεῖ SP Georg. fons **89** δισσή] τρίτη fonsδιττή SP καὶ ὁ Georg. **90** γέρας cod. γῆρας γάρ fons τὸ ante τίμιον Georg. πολύχρονον SP[1] μετρεῖται, ἀλλά PA[1] πολιά-γήρως om. PA[1] δέ om. SP[1] PA[2] σύνεσις] φρόνησις Georg. SP PA[2] fons ἀνθρώποις] ἀνδρί SP[1] ἀνθρώπων SP[2] γήρως] γήρους Georg. SP[2] ἀκιλίδοτος cod.

Νείλου

91 Γέλα τοῦ βίου τὸν τροχὸν ὁρῶν ἀτάκτως κυλιόμενον· φυλάττου δὲ τὸν βόθρον εἰς ὃν κυλίει τοὺς ἐν αὐτῷ νυστάζοντας.
Georg. 210
fons: Nil, sent. 56 (PG 72, 1245A–B)

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΔΕΛΤΑ

Σολομῶν

92 Διεστραμμένη καρδία τεκταίνει κακά.
Georg. 287 SP 89D (Prov.) SP 281A (amplior) (Prov.)
SP 369C (amplior) (Prov.) PA 1108A (amplior) (Prov.)
PA 1205D (amplior) (Solom.) PA 1209D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 6, 14

Βασιλείου

93 Διπλοῦν τὸ εἶδος τῶν πειρασμῶν· ἢ γὰρ αἱ θλίψεις βασανίζουσι τὰς καρδίας ὥσπερ χρυσὸς ἐν καμίνῳ, διὰ τῆς ὑπομονῆς τὸ δόκιμον αὐτῶν ἀπελέγχουσαι· ἢ πολλάκις αὐταὶ εὐθηνίαι τοῦ βίου ἀντὶ πειρατηρίου γίνονται τοῖς πολλοῖς· ὁμοίως γάρ ἐστι χαλεπὸν ἐν δυσκολίαις πραγμάτων ἀταπείνωτον τὴν ψυχὴν διασώσασθαι καὶ ἐν ταῖς περιφανείαις μὴ ἐπαρθῆναι πρὸς ὕβριν.
pars secunda (χαλεπόν–ὕβριν): Georg. 1121
fons: Basil., Hom. In illud Lucae Ev. « Destruam ... », 1 (PG 31, 261A)

94 Δαπανητικὸν πλούτου ἡ θεραπεία τῶν δεομένων.
Georg. 335 SP 1501A (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Div. 1 (PG 31, 281B)

Ἰσοκράτους

95 Δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν, ἢ περὶ ὧν οἶσθα σαφῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἐν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν.
Georg. 293 Stob. 3, 34, 6 (Isocr.) PM 848A (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 41 p. 10

Χορικίου

96 Δύο ἀφορμαὶ κινοῦσιν ἄνθρωπον εἰς Θεοῦ ἐπιμέλειαν· τιμωρία δυσσεβείας καὶ γνώμης εὐσεβοῦς ἀμοιβαί.
PM 1009D (Sexti) PA 977D (Sexti) CPG 2, Ap. VI, 37b (Liban.)
fons: Choric., Patrocl. 22 p. 449

---

91 γέλα μέν fons ὁρῶν non praeb. fons βόθρον] τροχόν fons **92** τεκταίνεται SP PA fons **93** χρυσόν fons δοκίμιον fons καὶ πολλάκις fons αἱ εὐθηνίαι fons ἔν τε δυσκολίαις fons **94** δαπανητικὸν γάρ SP fons **95** σαφῶς om. Georg. ἀναγκαίων cod. **96** δύο δέ CPG δύο γάρ fons ἀνθρώπους CPG fons θεῶν CPG fons τιμωρίαι δέ CPG τιμωρίαι τε fons

97 Δίαιτα κεκολασμένη καὶ σώφρων λακωνικὸν ἄνδρα ποιεῖ, ἁβρότης δὲ καὶ τρυφὴ μαλθακὸν ἀπεργάζεται.
fons: Choric., Dial. 18, 3 p. 222
Scholia ad sententiam:
ad verbum λακωνικόν: « στερρόν, ἀνδρεῖον » (cfr. Suid., s. v.)
ad verbum μαλθακόν: « ἔκλυτον, μαλακόν » (cfr. Suid., s. v.)

98 Δύο προτρέπει τοὺς αἰτουμένους εἰς πέρας ἄγειν τὴν αἴτησιν, ὅτε βραχὺ μὲν αὐτοῖς τὸ διδόμενον, μέγα δὲ τῷ ληψομένῳ δοκεῖ· τοῦτο γὰρ ἅμα καὶ τοὺς χορηγήσαντας οὐ λυπεῖ καὶ τὸν εἰληφότα ποιεῖ μεγάλην ἔχειν τοῖς δεδωκόσι τὴν χάριν.
fons: Choric., Iuv. Fort., 23 p. 233

99 Δωρεὰ αὐξομένη μείζονα τὴν εὔκλειαν ἤνεγκεν, παντελῶς δὲ συστελλομένη ψόγον ἀχαριστίας.

100 Δεῖ τὰς ὁπωσοῦν πεπραγμένας ἀμείβεσθαι χάριτας.
fons: Choric., Tyrann., 74 p. 305
Scholium ad verbum ἀμείβεσθαι: « ἀποκρίνεσθαι· ἀμείβων δὲ, ἀλλάσσων· ἀμείψεται, ἀνταποδώσει » (cfr. Suid., s. v. ἀμείβεσθαι; s. v. ἀμείβων; s. v. ἀμειψόμεψα)

101 Δειναὶ ἀεὶ καὶ δυσίατοι τῶν φίλων αἱ πρὸς ἀλλήλους διαφοραί.
fons: Choric., Laud. Summi 16 p. 73–74
scholium ad sententiam: « ὅταν ἀκρίτως πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν περί τινος πράγματος μὴ διακρινόμενοι »
(cfr. Choric., ibidem, ἄκριτος ἦν ἔρις, et § 17 πρὸς ἀλλήλους ὁπλίζονται).

Ὀλυμπιοδώρου

102 Δυσκατάληπτός ἐστιν ἡ τῶν δαιμόνων κακία τῇ ἀνθρωπίνῃ φρονήσει· διὰ τοῦτο καὶ Ἰὼβ εἶπεν « Καρδίαν αὐτῶν ἔκρυψας », τοῦτ' ἔστιν, ἀοράτους αὐτοὺς ἀνθρώποις κατεσκεύασας.

103 Δηλοῖ πολλάκις κακοσύνθετος ὄψις·
ψυχῆς διεστραμμένης τὸν σκαιὸν τρόπον.
Georg. 313 (Aesop.) C. Par. 3, 8a, 16 (f. 98r) (Socrat.) (= Exc. Par. p. 79, n. 16)
fons: Aesop., sent. 33 p. 255 et 7 p. 266

Σολομῶν

104 Δόξα ἀνδρὶ ἀποστρέφεσθαι λοιδορίας, ὁ δὲ ἄφρων τοιαύταις ἐμπλέκεται.
Georg. 288 SP 93D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 20, 3

---

97 Λυσάνδρῳ τῷ Σπαρτιάτῃ τά τε ἄλλα ὑπῆρχε *Λακωνικὰ* καὶ *δίαιτα κεκολασμένη καὶ σώφρων* καὶ πληροῦσα Σπαρτιάτου γαστέρα· ἐπεὶ δὲ ἧκεν ἐς Ἰωνίαν, μετέβαλεν αὐτίκα ἐς *ἁβρότητα καὶ τρυφήν*.... καὶ ἦν *μαλθακός* ... fons **98** δύο γὰρ δὴ fons ὅτε] ὅτι fons **100** δεῖ γάρ fons ὁποσοῦν cod. **101** δειναὶ γάρ fons **103** τῆς ψυχῆς C. Par. (Exc. Par.) διεστραμμένης om. C. Par. (Exc. Par.) **104** ἀνδρός SP πᾶς δὲ ἄφρων SP fons τοιαύταις] ταύταις Georg. τούτοις SP τοιούτοις fons συμπλέκεται Georg. fons

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ε

Σολομῶν

105 Ἐκκαίει ψεύδη μάρτυς ἄδικος καὶ ἐπιπέμπει κρίσεις ἀνὰ μέσον ἀδελφῶν.
PA 844D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 6, 19

106 Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν· φειδόμενος δὲ χειλέων νοήμων ἔσῃ.
pars prima: SP 1344C (Prov.) PA 993B cfr. Sext. 155
pars secunda: Georg. 942 SP 1340D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 10, 19

107 Ἐὰν ἐλέγχῃς ἄνδρα φρόνιμον, νοήσει αἰσθήσει.
Georg. 384 SP 336B (Prov.)
fons: V. T., Prov. 19, 25

108 Ἔστι καὶ ἐν πενιχροῖς ἱματίοις θρύψις ἄσεμνος, καὶ σεμνότης ἐν μαλακοῖσιν· ἴστορες οὐκ ὀλίγοι.

Τοῦ Θεολόγου

109 Ἔστι καὶ ἱερωσύνη φιλόσοφος καὶ φιλοσοφία δεομένη μυσταγωγίας· οὕτω γὰρ ἀμφότερα εἰς ἓν συναρμόσει, πρᾶξις ἡσύχιος καὶ ἡσυχία ἔμπρακτος.
fons: Greg. Naz., Or. 21, In laud. Athan. 19–20 (PG 35, 1104A–B)

110 Ἐν τῇ εὐσταθείᾳ τοῦ τρόπου μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ σώματος ἀναχωρήσει τὸ μονάζειν χαρακτηρίζεται.
PA 1113B (Theolog.)

111 Ἕκαστος ἡμῶν ἐστι ἐν ἐπιτιμίοις καὶ ὁ χοῦς πολλὰ φέρει τὰ ὀφλήματα.
PA 1144A (longior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 17, Ad civ. Naz. 11 (PG 35, 977C)

Ἰωάννου

112 Εὐζήλωτόν πως καὶ πρόχειρον ἡ μοχθηρία ῥᾳδίως τοὺς χαύνους ἐπισπωμένη.
cfr. PM 868B (Basil.) PA 820A (Theolog.) PA 1081D (Theolog.) = Greg. Naz., Or. 2, Apol. 11 (PG 35, 420C)

Βασιλείου

113 Ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις ἐλαττώμασιν ἐλεεῖσθαι μᾶλλον ἢ καθυβρίζεσθαι τοὺς ἀτυχοῦντας προσῆκεν.
Georg. 356 cfr. Georg. 76
fons: Basil., Hom. In Ps. 14, 4 (PG 29, 257D–260A)

114 Ἐν ἁμίλλαις πονηραῖς ὁ νικήσας ἀθλιώτερος· ἀπέρχεται γὰρ τὸ πλέον ἔχων τῆς ἁμαρτίας.

Titulus: Ἀρχὴ τοῦ Ē cod. **105** ψευδῆ PA **106** δέ om. SP ἔσῃ] ἔσται Georg. **107** ἐὰν δέ fons ἐλέγξῃς SP νοήσει] εὑρήσεις SP αἴσθησιν Georg. SP fons **109** ἀμφότερα – ἔμπρακτος] ἀμφότερα συνηρμόσατο, καὶ εἰς ἓν ἤγαγε, καὶ πρᾶξιν ἡσύχιον, καὶ ἡσυχίαν ἔμπρακτον fons **110** τὸ μονάζειν ἐν τῇ τοῦ σώματος κ. τ. λ. PA **111** ὁ χοῦς] ὀχοῖς [ὁ Χριστός] PA **113** ἐπὶ δὲ fons **114** ἐν γὰρ fons πονηρίας PA ἀθλιώτερος ὁ νικήσας SP C. Par. PM PA Gnom. Basil. fons ἀπέρχεται γάρ] διότι ἀπέρχεται SP C. Par PM PA fons διότι ἀπέρχεσαι γάρ Gnom. Basil. τό om. Gnom. Basil. πλεῖον PA[1] fons

Georg. 345 (Basil.) SP 172B (Basil.) SP 268D (longior) (Basil.)
C. Par. 1, 1, 63 (f. 43v) (Basil.) PM 1017B (Chrysost.)
PA 1081C (Basil.) PA 1164A (Basil.) Gnom. Basil. 153, 5 (Βαρνάβας ὁ ἀπόστολος ἔφη· . . .)
fons: Basil., Hom. Adv. irat. 3 (PG 31, 357B)

115 Ἔλεγχος τῆς τοῦ δικαίου διαθέσεως ἡ περὶ τὸ κρίνειν ὀρθότης.
SP 1392B–C (Basil.) PA 1036C (Eccl.)
fons: Basil., Hom. in princ. prov. 9 (PG 31, 405B)

Παροιμία

116 Εἰς ὦτα ἄφρονος μηδὲν εἴπῃς, μήποτε μυκτηρίσῃ τοὺς συνετούς σου λόγους.
Georg. 385 SP 1216C (Prov.) SP 337A (Prov.)
C. Par. 1, 6, 58 (f. 69v) (Solom.) PM 813A (Solom.)
PA 928C (Solom.) PA 1152B (Solom.)
fons: V. T., Prov. 23, 9

Χορικίου

117 Εὐπραξία τρόποις συνελθοῦσα χρηστοῖς ἀπειροκάλους ποιεῖν οὐ φιλεῖ.

118 Ἔνθα ἡ ἀνακαινότης ἧττον εὐδοκιμεῖ τῆς συνηθείας, ἐκεῖ κύριον τὸ ἔθος μενέτω.
fons: Choric., Spartiat. 21 p. 320

Βασιλείου

119 Εὐτονίας καὶ φρονήσεως ἀλλήλαις συγκεκραμένων, ἐρυθριᾷ πως ἀντιλέγειν ἡ τύχη.

120 Ἐφ' ᾧ αἰδεῖταί τις, τοῦτο κρύπτειν ἐθέλει.

121 Ἔνθα ὀπίσω τις φέρεται τῆς ἀξίας, οὐδὲν ὑποπτεύεται κολακεύειν.
fons: Choric., Laud. Marci I, 2 p. 3

122 Ἐν εὐτυχήμασιν ἄνθρωποι φιλόδωροί τε καὶ πρὸς αἴτησιν εὐκολώτεροι γίνονται καὶ πολὺ μᾶλλον ὅταν εὔλογα τὰ τῆς αἰτήσεως ᾖ.
fons: Choric., Tyrann. 20 p. 290

123 Ἐν οἷς ἴσμεν οὐδὲν ἰσχύοντα τὸν θυμόν, ἐν τούτοις ὅλην ἐκδίδομεν τὴν διάνοιαν λύπαις.

124 Ἔχει τινὰ τέρψιν τῶν λυπηρῶν ἡ διήγησις ὅταν παύσηται τὰ δεινά.

125 Ἐὰν μὴ ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὁ ὑψηλός, οὐ γνωρίζεται.

126 Ἐν οἷς ἡμῖν ἀπορία τις φύεται, τὴν ἑτέρων ἀναμένοντες κρίσιν.

127 Ἔστι τιμωρία τὸν κεχρημένον ὑβρίζουσα, ὅταν ἀμύνεταί τις τὸν ἄγαν ἐλάττονα.

Ἰσοκράτους

128 Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσιν, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν.

---

115 ἔλεγχος γὰρ fons **116** εἴπῃς] λέγετε SP[1] λέγε SP[2] C. Par. PM PA fons μυκτηρίσει cod. συνετούς om. Georg. σούς Georg. SP[1] λόγους σου fons **118** ἔνθα γὰρ fons ἀνακαινότης] καινότης fons **121** ἔνθα γὰρ fons **125** ταπεινώσει αὐτόν cod. **128** τάς om. C. Par. τὴν μὲν ἀλήθειαν Stob. C. Par. GBW PM PA fons

Georg. 359 Stob. 3, 42, 7 (Isocr.) C. Par. 3, 5a, 2 (f. 90v) (Isocr.)
GBW 145 GBM 133 PM 784D–785A (Isocr.) PA 1165C (Democrit.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 17 p. 4

129 Ἐὰν ἀποδέχῃ τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατον χαριζομένους, οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους.
Georg. 365
fons: Isocr., Or. ad Dem. 30 p. 7

130 Ἔθιζε σαυτὸν μὴ σκυθρωπὸν εἶναι, ἀλλά σύννουν· δι᾽ ἐκεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις.
Georg. 358
fons: Isocr., Or. ad Dem. 15 p. 4

Νείλου

131 Εὔλογόν ἐστι τοὺς ἀπογόνους Ἀδὰμ συμφοραῖς ἐξετάζεσθαι.

132 Εἰ νουθετεῖς τὸν πταίοντα, κέρασον συμπαθείᾳ τὰ ῥήματα, καὶ τὰ μὲν ὦτα μαλάσσονται, ἡ δὲ καρδία φωτίζεται.
fons: Nil., Cap. Paraen. 108 (PG 79, 1260A)

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΖΗΤΑ

133 Ζηλοτυπία διχονοίας ἀρχή.
Scholium ad verbum διχονοίας: «‹ἤγου›ν βλαβερὰν ὑπόνοιαν»

134 Ζήλου τὴν ἀρετήν, μὴ τὴν κακίαν· ἡ μὲν γὰρ εἰς Θεόν σε ἀνάγει, ἡ δὲ ῥᾳδίως ἀπὸ Θεοῦ κατάγει.

Γρηγορίου

135 Ζωὴ ἀνθρώπου οὐκ ἐξ ἐπικαίρου πλούτου κτήσεως, ἀλλ᾽ ἐκ σοφίας περιγίνεται.
Georg. 429
fons: Greg. Thaum., Metaphr. in Eccl. 7 (PG 10, 1005B)

136 Ζήτει παρὰ Θεοῦ μὴ τὰ ἡδέα, τὰ συμφέροντα δέ· ἐκεῖνα γὰρ αἰτηθεὶς οὐ δίδωσιν, εἰ δὲ καὶ λάβῃς φθείρονται.
fons: Nil., Cap. Paraen. 10 (PG 79, 1241A)

Παροιμία

137 Ζητήσεις σοφίαν παρὰ κακοῖς καὶ οὐχ εὑρήσεις· αἴσθησις δὲ παρὰ φρονίμοις εὐχερής.
fons: V. T., Prov. 14, 6

---

129 οὐκ cod. πρός[2] om. Georg. ἀπεχθανομένους] ἀδικοῦντας Georg. **130** σεαυτὸν εἶναι μὴ fons δόξῃς cod. **132** πταίσαντα fons κέρασον] κρᾶσον fons
Titulus: ἀρχὴ τῆς ζῆτα cod. **133** ζηλωτυπία cod. **135** ζωὴ γάρ fons ἐπικαίρου] ἐπικήρου fons Georg. πλούτου κτήσεως] κτήσεως χρημάτων Georg. σοφίας] ἀρετῆς Georg. παραγίνεται Georg. **136** μὴ ante ζήτει praeb. fons μόνα δὲ τὰ συμφέροντα fons λάβεις cod.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΗΤΑ

Ἰσοκράτους

138 Ἡδέως ἔχε πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσῃ, τοῖς δὲ φίλος γενήσῃ.
Georg. 458 C. Par. 3, 5a, 24 (f. 93v) (Isocr.) PM 760B (Plut.)
cfr. PA 852C (Liban.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 20 p. 5

139 Ἡγοῦ τὰ καλὰ τῶν μαθημάτων πολὺ πολλῶν εἶναι χρημάτων κρείττω· τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σοφία γὰρ μόνη τῶν κτημάτων ἀθάνατον.
Georg. 459 Exc. Ms. Flor. p. 201, n. 93 (amplior)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 19 p. 5

Μάρκου

140 Ἡ τῆς σαρκὸς ἡδονὴ θηρίον ἐστὶ πονηρόν· τῇ ὕλῃ γὰρ τοῦ βίου κεκρυμμένον ἀφανῶς ἐπιβουλεύει ψυχαῖς.

Ὅρος ἡσυχίας Ἰωάννου

141 Ἡσυχία ἐστὶν ἀπόθεσις νοημάτων καὶ ἄρνησις εὐλόγων φροντίδων.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 27 (PG 88, 1112A)

142 Ἡ τῆς ψυχῆς εὐπρέπεια τὸ πρόσωπον ἱλαρὸν ἔχειν παρασκευάζει.

Βασιλείου

143 Ἡ κατ᾽ ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλεια δυνατή ἐστι παντοδαπῶν ἀρρωστημάτων ἐπικρατῆσαι.
SP 113C (amplior) (Basil.) C. Par. 1, 1, 59 (f. 43r) (amplior) (Basil.)
PM 865B (amplior) (Basil.) PA 828C (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Hex. 5, 7 (PG 29, 112A)

144 Ἡ πρὸς τὰ φαῦλα τῶν λόγων συνήθεια ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὰ πράγματα.
SP 333A (Basil.) Phot. 123
fons: Basil., Serm. De leg. lib. gent. 2 (PG 31, 568D–569A)

Χορικίου

145 Ἡ εὐδοξία τῶν ἔργων ἐπὶ τοὺς κρατοῦντας αὐτομολεῖ.
fons: Choric., Patrocl. 49 p. 463

146 Ἡ ἔννομος ζωὴ παρρησίας δημιουργός.
Georg. 452 PM 888A (Chrysost.) PA 1196B (Chrysost.)
fons: Ps.-Joann. Chrysost., Hom. In Ps. 118 (PG 55, 684)

147 Ἡ ἔμφυτος ἔννοια καὶ παρὰ καιρὸν οἶδε φροντίδας ἐμβαλεῖν φιλοστόργῳ ἀνδρί.
fons: Choric., Iuv. Fort. 45 p. 239

Titulus: ἀρχὴ τῆς ἦτα cod. **138** ἡδέως μέν C. Par. PM fons ἀπεχθ. ἔσῃ] ἀπεχθήσει fons φίλοις C.Par. γενήσει fons. **139** τὰ-μαθημάτων] τῶν ἀκουσάντων Exc. Ms. Flor. τῶν ἀκουσμάτων fons πολύ] πολλὰ Exc. Ms. Flor. fons om. Georg. ἀπολείπεται Exc. Ms. Flor. μόνη] μόνον fons κτημάτων] χρημάτων Georg. ἀθάνατος Exc. Ms. Flor. **141** ἡσυχία γάρ fons **143** ἡ δέ SP C. Par. PM PA fons **144** ἡ γάρ fons τοὺς φαύλους SP Phot. fons ὁδός τίς ἐστιν fons **145** ἡ γάρ fons **146** ἡ om. PM PA ἡ γάρ fons **147** ἡ γάρ fons ἔννοια] εὔνοια fons ἀνδρί] πατρί fons

148 Ἡ ἐκ βίου χρηστοῦ πρὸς τὸ ἐναντίον μεταβολὴ διπλασίαν ἀπεργάζεται τὴν αἰσχύνην.
fons: Choric., Avar., Th. 5 p. 253

149 Ἡ τοῦ φαύλου φιλία θᾶττον λύσιν λαβοῦσα πρὸς ἑαυτὸν ἀναστρέφει.
fons: Choric., Avar. 69 p. 275

150 Ἡ γλῶσσα αὐτῶν ὑψώθη ἐν τῷ στόματι αὐτῶν· οἴμμοι, ψυχή, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς.
fons: V. T., Mich. 6, 12+7, 1–2
scholium ad sententiam: «Μιχαίας πενθῶν τὸ ἀπηνὲς τοῦ λαοῦ ταῦτα λέγει».

Ἱπποκράτους

151 Ἡ ἀπειρία κακὸς θησαυρὸς καὶ κακὸν κειμήλιον τοῖς ἔχουσιν αὐτήν, καὶ ὄναρ καὶ ὕπαρ, εὐθυμίας τε καὶ εὐφροσύνης ἄμοιρος, δειλίας τε καὶ θρασύτητος τιθήνη· δειλία μὲν γὰρ ἀδυναμίαν σημαίνει, θρασύτης δὲ ἀτεχνίαν· δύο γὰρ ἐπιστήμη τε καὶ δόξα, ἡ μὲν οὖν ἐπιστήμη ποιεῖ τὸ ἐπίστασθαι, ἡ δὲ δόξα τὸ ἀγνοεῖν. Τὰ δὲ ἱερὰ ὄντα πράγματα ἱεροῖς ἀνθρώποις δείκνυται, βεβήλοις δὲ οὐ θέμις, πρὶν ἢ τελεσθῶσιν ὀργίοισιν ἐπιστήμης.
fons: Hippocr., Lex 4–5, vol. 4 pp. 640–642 Littré.
scholium ad verbum ὀργίοισιν: «μυστηρίοις» (cfr. Suid., s. v. ὄργια).

Προκοπίου

152 Ἡ τῶν παθῶν ἐλευθερία πανήγυρις.
Georg. 437

Τοῦ Θεολόγου

153 Ἥκιστα κακίαν ὑφορᾶται τὸ κακίας ἐλεύθερον.
Georg. 447 C. Par. 1, 1, 93 (f. 45v) (Basil.) PM 1001B (Basil.)
Gnom. Basil. 153, 4 (Βαβύλας εἶπεν·...)
fons: Greg. Naz., Or. 4, Contra Jul. 1, 38 (PG 35, 564B)

154 Ἦθος ἀνδρὸς οὐκ εὐθὺς ἁλωτόν ἐστιν, ὅτι μὴ χρόνῳ πολλῷ καὶ συνουσίᾳ τελεωτέρᾳ.
Georg. 449
fons: Greg. Naz., Or. 43, In Laud. Basil. 18 (PG 36, 520C)

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΘΗΤΑ

Βασιλείου

155 Θήρας τὸ παρὰ μικρὸν ἴσον ἐστὶ τοῦ μηδενός.
Georg. 488

---

148 ἡ γὰρ fons τό] τόν cod. **149** ἡ γὰρ τοιαύτη φιλία λύσεως ἀρχὴν δεξαμένη μόλις πρὸς ἑαυτὴν ἀναστρέφει fons **150** εὐλαβής] εὐσεβής fons **151** ἡ δέ fons ἀπειρίη fons τοῖσιν fons αὐτέην fons εὐθυμίης fons δειλίης fons δειλίη fons ἀδυναμείαν cod. ἀδυναμίην fons ἀτεχνίην fons ἡ μέν – ἀγνοεῖν] ὧν τὸ μὲν ἐπίστασθαι ποιέει, τὸ δὲ ἀγνοεῖν fons ὄντα] ἐόντα fons πρήγματα ἱεροῖσιν ἀνθρώποισιν fons βεβήλοισι fons **153** κακίαν] κακά Gnom. Basil. οὐχ ὑφορᾶται C. Par. PM Gnom. Basil. **154** οὔτε ἦθος ἀνδρὸς εὐθύς fons ἐστίν] εἶναι, λέγων fons
Titulus: ἀρχὴ τῆς θῆτα cod.

fons: Basil., Hom. In mart. Jul. 3 (PG 31, 241C)

Τοῦ Θεολόγου

156 Θράσος ἀμαθίας ἔκγονον.
Georg. 494
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 3 (PG 36, 177A)

Χορικίου

157 Θυμὸς ἀκμάζων ἔρωτος μᾶλλον ἐκμαίνει.
fons: Choric., Patrocl. 18 p. 447

Τοῦ Θεολόγου

158 Θᾶττον ἄν τις ὀλίγης κακίας μεταλάβοι πλουσίως ἢ ἀρετῆς βαθείας κατὰ μικρόν.
Georg. 492 PM 868C (longior) (Theolog.) PA 820A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apol. 12 (PG 35, 421B)

Προκοπίου

159 Θυμοῦ ζέσις τῶν λυπούντων ἡ θέα.

160 Θεῷ προσφιλὲς ἀεὶ τετιμηκότα τιμᾶν.
Georg. 520
fons: Aesop., sent. 46 p. 257

161 Θρᾳκῶν γένος σοφώτατον· τὸν μὲν φύντα θρηνοῦσιν, τῷ δὲ ἀπιόντι συνήδονται, τὸν μὲν ὅσα πείσεται λέγοντες, τὸν δὲ ὅθεν ἀπήλλακται διηγούμενοι.
Georg. 517 (Procop.) cfr. PM 905A (Philist.)
fons: respicit Herodot. 5, 4

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΙΩΤΑ

Τοῦ Θεολόγου

162 Ἴσασι θαυμάζειν ἀνδρῶν ἀρετὴν καὶ πολέμιοι ὅταν τοῦ θυμοῦ λήξαντος ἡ πρᾶξις ἐφ' ἑαυτὴν δοκιμάζηται.
Georg. 495
fons: Greg. Naz., Or. 15, In Mach. laud. 11 (PG 35, 932B)

163 Ἴσον ἐστὶ κακὸν ἑτοιμότης τε πρὸς τὸ χεῖρον καὶ μέλλησις πρὸς τὸ βέλτιον.
Georg. 541 (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 25 (PG 36, 393A)

Χορικίου

164 Ἰσχὺς ἀπειποῦσα δόλου δεῖται καὶ τέχνης
fons: Choric., Vir fort. 42 p. 489

Ἰώβ

165 Ἵνα τί δέδοται τοῖς ἐν πικρίᾳ φῶς, ζωὴ δὲ ταῖς ἐν ὀδύναις ψυχαῖς; οἳ ὁμείρονται θανάτου καὶ οὐ τυγχάνουσιν.

---

156 θράσος γάρ fons **157** θυμὸς γάρ fons **158** θᾶττον γάρ PM PA fons **160** ἀεί om. Georg. **161** πήσεται cod. τὸν δέ] ὁ δέ cod. ὅθεν] ὅσων Georg. **162** ἴσασι γάρ fons ἴσασι post ἀρετήν praeb. Georg. ἀνδρός Georg. λήξαντες cod. ἐφ' ἑαυτῆς fons **163** ἴσον γάρ fons τε om. Georg. **164** ἰσχὺς γάρ fons **165** ἵνα τί γάρ fons ἱμείρονται θάνατον SP τοῦ θανάτου fons

SP 20B (Job)
fons: V. T., Job 3, 20–21
scholium ad verbum ὁμείρονται : « ἐπιθυμοῦσιν »

166 Ἰδιώτῃ φάρμακον ἔστω λύπης ὁ χρόνος· ὁ δὲ διὰ Μούσης ἐλθὼν καὶ θείων γευσάμενος ἀκουσμάτων μή μοι τοιαύτην θεραπείαν ἀναμενέτω· δεῖ γὰρ τῆς ἰατρείας τοῦ χρόνου τὰ τοῦ λογισμοῦ φάρμακα προηγήσασθαι.
fons: Choric., Or. fun. in Procop. 35 p. 123 (ex Eurip., Alex., fr. 1079N²; cfr. Ach. Tat. 5, 8)

167 Ἰσχὺς καὶ σύνεσις ἑκάτερα μὲν μικρὰ πέφυκε πράττειν, ἄμφω δὲ συνελθοῦσαι μεγάλα.
fons: Choric., Patrocl. 7 p. 441 (ex Aesch., Prom. 1048)

Προκοπίου

168 Ἰοὺ καὶ φεῦ, ὅσα τε δειλοῖσι βροτοῖσιν πήματά τε καὶ πάθη Μοιρῶν φέρουσιν ἀμήχανα νήματα.
Georg. 537

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΚΑΠΠΑ

Σολομῶντος

169 Καρδία τεκταινομένη λογισμοὺς πονηροὺς καὶ πόδες σπεύδοντες κακοποιεῖν ἐξολοθρευθήσονται.
fons: V. T., Prov. 6, 18

170 Καλύπτουσιν ἔχθραν χείλη δίκαια· οἱ δὲ ἐκφέροντες λοιδορίας ἀφρονέστατοί εἰσιν.
Georg. 560 PM 784A (Prov.) PA 944B (Prov.)
pars prima: SP 1193D (Prov.) PA 853D (Solom.)
pars secunda: SP 93D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 10, 18

171 Καρδία εὐφραινομένη εὐεκτεῖν ποιεῖ· ἀνδρὸς δὲ λυπηροῦ ξηραίνεται ὀστᾶ.
pars secunda: SP 21B (Prov.)
fons: V. T., Prov. 17, 22

Χορικίου

172 Κινεῖται τὸ θεῖον εὐσεβείας ἀμελουμένης.
fons: Choric., Patrocl. 20 p. 448

173 Καθαρὰ ὑποψίας ἡ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία τοῖς ἔργοις οἷς πάσχουσι δηλουμένη.
fons: Choric., Milt. 28 p. 206

174 Κατορθωθεῖσα βεβαίως ἐπιθυμία ταχέως ἀπομαραίνεται.
fons: Choric., Avar. 24 p. 260

---

166 ἰδιώτῃ μὲν γάρ fons τὴν τοιαύτην fons **167** ἰσχὺς γάρ fons **168** πήματα] ὀνόματα cod.: correxi ex Georg. πάθη-νήματα] κύματα παρέπεται Georg. **169** πονηρούς] κακούς fons ἐπισπεύδοντες fons ἐξολοθρευθήσονται non praeb. fons **170** δέ om SP λοιδωρίας cod. **171** δέ om. SP τὰ ὀστᾶ fons **173** καθαρὰ γάρ fons **174** κατορθωθεῖσα γάρ fons

175 Κολακεύειν ἅπαντες μᾶλλον εἰώθαμεν παρ᾽ ὧν ἐλπίζομέν τι λαβεῖν ἢ τοὺς ἤδη δωρησαμένους τὸ προσδοκώμενον.
fons: Choric., Spartiat. 59 p. 330

Βασιλείου

176 Κακοῦργος οὐδεὶς ἄνευ ἐλέγχων καταδικάζεται· ὁ δὲ μηδὲν ἠδικηκὼς πολλάκις ὑπὸ μόνης συκοφαντίας καταδικάζεται.

177 Κρεῖσσον λελογισμένη βραδυτὴς τάχους ἀπερισκέπτου.
Georg. 590 (amplior) SP 1293B (Theolog.)
C. Par. 1, 2, 29 (f. 46v) (amplior) (Theolog.) PA 800D (Theolog.)
PA 992A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apolog. 72 (PG 35, 480C)

Τοῦ Θεολόγου

178 Κρεῖσσον ὄντα σοφὸν ὑφίεσθαι δι᾽ ἐπιείκειαν ἢ ἀμαθῶς ἔχοντα διὰ θράσος ὑπερεκτείνεσθαι.
Georg. 562 C. Par. 1, 2, 38 (f. 47r) (Theolog.) PM 945A (Theolog.)
PA 1177B (Basil.)
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 21 (PG 36, 200A)
scholium apud sent. (fortasse ad verbum ὑφίεσθαι): « ὑποκαταβαίνειν »

Χαρικλείας

179 Κέρδος κρίνω κάλλιστον ὃ μὴ ζημιοῦν τὸν παρέχοντα εὐπορώτερον ἀποφαίνει τὸν λαμβάνοντα.
Georg. 573 (Charicl.)
fons: Heliod., Aethiop. 5, 15, 2

180 Καλόν ποτε καὶ τὸ ψεῦδος ὅταν ὠφελοῦν τοὺς λέγοντας μηδὲν καταβλάπτει τοὺς ἀκούοντας.
Georg. 574 PM 900B (Charicl.) PA 845B (Charicl.) Phot. 78
fons: Heliod., Aethiop. 1, 26, 6 (Exc. Par. p. 61, n. 94)

Ἰσοκράτους

181 Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοΐαν· οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς εὑρημένα συμβήσεταί σοι ῥᾳδίως μανθάνειν.
Georg. 608
pars prima: Orion. Anth. 2, 4
fons: Isocr., Or. ad Dem. 18 p. 5

Τοῦ Θεολόγου

182 Κρεῖττον τῶν ἀπὸ σαρκὸς ἐρχομένων τὰ κατὰ θεὸν γεννήματα.

183 Κρεῖττον εὐημερίας ἀχαλινώτου νόσος φιλόσοφος.
Georg. 588 SP 1165C (Theolog.) SP 188D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Ep. 34 (PG 37, 76C)

---

175 κολακεύειν γάρ fons **177** κρείσσων SP PA¹ fons βραδύτης SP fons **178** κρεῖττον fons δι᾽ om. C. Par. **179** lemma: Χαρικλίας cod. **180** καλὸν γάρ ποτε PM PA fons (Exc. Par.) καταβλάπτῃ Georg. PA fons (Exc. Par.) ἔστι ⟨καλὸν⟩ καὶ ψεῦδος ἀληθείας χάριν προβαλλόμενον, ὅταν μὴ βλάπτον τὸν λέγοντα τοῖς ἀκροαταῖς ὄφελος γίνηται Phot. **181** lemma: Ἰσωκράτους cod. **183** κρείττων SP¹ fons κρείσσων SP²

Τοῦ Θεολόγου

184 Κόρος λόγου πολέμιος ἀκοαῖς, ὥσπερ τροφὴ ὑπερβάλλουσα σώμασιν.
Georg. 597 (Theolog.) SP 1345B (Theolog.) C. Par. 1, 2, 88 (f. 50v) (Theolog.)
PA 993D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 1 (PG 36, 360B)

Παροιμία

185 Κακὸς μεθ' ὕβρεως πράσσει κακά, οἱ δὲ ἑαυτῶν ἐπιγνώμονες σοφοί.
pars prima: SP 373A (Prov.)
fons: V.T., Prov. 13, 10

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΛΑΜΒΔΑ

186 Λόγος σοφοῦ εἰς εὐήκοον οὖς ἐξακούεται.
Georg. 627 (Theolog.)
fons: V.T., Prov. 25, 12; laudat tamen sententiam Greg. Naz., Or. 2, Apol. 95 (PG 35, 497B) unde in florilegium nostrum influxit.

Τοῦ Θεολόγου

187 Λίθοι τοῖς θηριώδεσιν οἱ ἀληθεῖς λόγοι καὶ στερροί.
Georg. 636 (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 28, Theol. 2, 2 (PG 36, 28C)

Σολομῶν

188 Λογισμοὶ δικαίων κρίματα.
Georg. 622 (Solom.) PM 980A (Prov.) PA 972B (Prov.) PA 1208D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 12, 5
scholium ad sententiam: «τοῦτο λέγει ὅτι οὐδέν τι ἀνεξετάστως ὁ δίκαιος ποιεῖ, ἀλλὰ πάντα ὑγιῶς κρίνει» (cfr. scholium ad sententiam Georg. 622; vd. supra, praef. p. 15)

Χορικίου

189 Λαβομένη ἅπαξ ἡδυπαθείας ἡ φύσις μόλις ἐθέλει πρὸς πόνους χωρεῖν.
PM 992A (Choric.) PA 1200A (Choric.)
fons: Choric., Lyd. 1 p. 181 (ex Liban. 6, 474, 3)

190 Λίαν εὐήθεις οἱ τὰ πρόδηλα κρύπτειν ἐθέλοντες.
Georg. 630 (Aphthon.)
fons: Aphthon., Fab. 5, 8 p. 135

191 Λίθῳ ἠρδαλωμένῳ παρασυνεβλήθη ὁ ὀκνηρὸς καὶ πᾶς ἐκσυριεῖ ἐπὶ τῇ ἀτιμίᾳ αὐτοῦ.
Georg. 624
fons: V.T., Sirach 22, 1

192 Λόγοι λόγους ἤλαυνον, οἱ δ' ἦσαν λόγοι.
Georg. 639 cfr. CPG 2, M V, 67

---

184 κόρος δὲ fons ὡς ὑπερβάλλουσα τροφή Georg. SP C. Par. PA fons σώματι SP
185 μεθ'] μετά SP
Titulus: ἀρχὴ τῆς λάμδα cod. **186** σοφός fons ἐξακούεται non praeb. fons **187** λίθοι γάρ fons καὶ στερροὶ λόγοι Georg. **189** λαβομένη γάρ fons ἡδυπαθίας cod. πρὸς-χωρεῖν] τοὺς πόνους ἀναχωρῆσαι fons **191** συνεβλήθη fons ὁ non habet fons

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΜΥ

Σολομῶν

193 Μὴ τέκταινε ἐπὶ σὸν φίλον κακὰ παροικοῦντα καὶ πεποιθότα ἐπὶ σοί.
Georg. 653 SP 404C (Prov.) C. Par. 1, 6, 62 (f. 69v) (Solom.)
PA 852D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 3, 29

Βασιλείου

194 Μήτε τὰ φαιδρὰ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων περιχαρείας ἀμέτρους ἐμποιείτω σου τῇ ψυχῇ, μήτε τὰ λυπηρὰ κατηφείαις καὶ συστολαῖς τὸ γαῦρον αὐτῆς καὶ ὑψηλὸν ταπεινούτω· ἄμφω γὰρ παραρρεῖ.
Georg. 676 SP 41D–44A (Chrysost.)
fons: Basil., Hom. De grat. act. 7 (PG 31, 236C)

Τοῦ Θεολόγου

195 Μήτε ἀθυμῶν ἀπελπίσῃς εὐημερίαν, μήτε πράττων καλῶς ἀθυμίαν· εἷς ἐνιαυτὸς τέσσαρας ὥρας φέρει καὶ μία ῥοπὴ καιροῦ πολλὰς πραγμάτων μεταβολάς.
SP 1528A (Theolog.) Gnom. Basil. 162, 6 (Γρηγόριος [scil. ὁ Νύσσης] ἔφη...)
pars prima: C. Par. 1, 2, 81 (f. 50r) (Theolog.) PM 908C (Theolog.)

Ἰσοκράτους

196 Μήτε γέλωτα προπετῆ στέργε μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ δὲ μανικόν.
Georg. 229 et 680 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 15 p. 4

197 Μήποτε αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτὸν συνειδέσεις.
Georg. 681 Stob. 3, 24, 9 (Isocr.) GBW 31
pars prima: Orion Anth. 1, 27
fons: Isocr., Or. ad Dem. 16 p. 4

198 Μὴ ὀνειδιστικὸς ἔσο, βαρὺ γάρ, μηδὲ φιλεπιτιμητής, παροξυντικὸν γάρ.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 31 p. 8

Χορικίου

199 Μὴ προσλαβοῦσα κοινωνὸν πονηρία μεῖζον ὄνειδος φαίνεται.
fons: Choric., Priam. 74 p. 170

200 Μεγίστη ἐπὶ τὰ βελτίω παράκλησις ἡ τῶν ἀγαθῶν εὐφημία.
fons: Choric., Or. Fun. in Proc. 2 p. 110

---

193 κακά] καί PA ἐπὶ σοί ante πεποιθότα C. Par. **194** ἀνθρωπίνων πραγμάτων] ἀνθρώπων SP περιχαρίας cod. τῇ om. SP. κατεφίαις cod. καὶ ὑψηλόν om. SP ἄμφω γὰρ παραρρεῖ non praeb. SP fons **195** πράττων καλῶς] εὖ καὶ καλῶς πράττων SP καλῶς πράττων C. Par. PM Gnom. Basil. φέρει] ἔχει Gnom. Basil. καί om. Gnom. Basil. καιροῦ ῥοπή Gnom. Basil. **196** μήτε[1]] μή ante στέργε positum Georg.[1] **197** μηδέποτε Georg. Stob. GB Orion. Anth. fons μηδὲν αἰσχρόν Stob. Orion. Anth. fons αἰσχρόν τι GB σαυτῷ (σεαυτῷ fons; γε add. GB) συνειδήσεις Stob. GB fons σαυτῷ σύνοιδας Georg. **198** μὴ ὀνειδιστικὸς ἔσο] μηδὲ φιλαίτιος ὢν fons **199** προσλαβοῦσα γάρ fons **200** μεγίστη γάρ fons

201 Μέλλοντος ἀνθρώπου κακοπραγεῖν, οὐ πέφυκεν ὁ λογισμὸς ὑγιαίνειν ᾧ τὸ δέον ἐστὶ βουλεύσασθαι.
fons: Choric., Polydam. 9 p. 134

202 Μανία σαφὴς ἡ φαύλου προπέτεια κατὰ τοῦ βελτίονος.

203 Μὴ τιμωμένης ἀρετῆς, ἡ κακία παρρησιάζεται.
PM 1009D (Procop. rhet.) PA 977D (Procop. rhet.) CPG 2, MP 2, 16 (Procop.)
fons: Choric., Tyrann. 73 p. 305

Ὀλυμπιοδώρου

204 Μνήμη ἐστὶ μονὴ τοῦ νοῦ, ἀνάμνησις δὲ μνήμης ἀπολομένης ἀνανέωσις· καὶ λέγομεν τὴν αἰτίαν τοῦ ἀναμιμνήσκεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἔχειν χωρὶς τὰς ἐνεργείας· ὅταν γὰρ ἐκστῇ τοῦ σώματος τότε μᾶλλον ἐνεργεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχή, ἡ δὲ τῶν ἀλόγων ζώων τῷ σώματι συναπόλλυται.

Κλίμακος

205 Μὴ παρόντος φωτὸς πάντα ζοφώδη, καὶ μὴ παρούσης ταπεινοφροσύνης πάντα ἡμῶν ἕωλα.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 25 (PG 88, 993A)
scholium ad verbum ἕωλα: « ἤγουν ἀνωφελῆ » (cod. ἀνοφελεῖ)

Φίλωνος

206 Μακαρία φύσις ἡ ἐπὶ παντὶ χαίρουσα καὶ μηδενὶ δυσαρεστοῦσα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων, ἀλλ' εὐχαριστοῦσα τοῖς γινομένοις ὡς καλῶς καὶ συμφερόντως γινομένοις.
Georg. 679 (Philon.) SP 1240B (Philon.) SP 321A (Philon.)
C. Par. 1, 7, 27 (f. 72r) (Philon.)
fons: Philon., Quaest. in Genes., fr. III, 38b (ed. F. Petit, Paris 1979, p. 141).

Σολομῶντος

207 Μωρὸς ἐν γέλωτι ἀνυψοῖ φωνὴν αὐτοῦ, ἀνὴρ δὲ σοφὸς μόλις ἡσυχῇ μειδιάσει.
Georg. 652 PM 996C (Eccl.) cfr. sent. 14a Georg. 269
fons: V. T., Sirach 21, 20

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΝΥ

Προκοπίου

208 Νοῦς ἐκ πάθους φιλόνικος καὶ τὸ συμφέρον ἠγνόησεν.

Ἰσοκράτους

209 Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὕτω γὰρ οὔτε εὐτυχῶν ἔσῃ περιχαρὴς οὔτε δυστυχῶν περίλυπος.
Georg. 701 (Isocr.) Stob. 4, 41, 52 (Isocr.) PM 832D (Isocr.)

---

201 μελλόντων, ὡς ἔοικεν, ἀνθρώπων fons **203** τιμωμένης γὰρ fons **206** τῶν-γινομένων om. Georg. ἐν τῷ κόσμῳ (om. SP²) τὸ παράπαν SP fons τῶν-εὐχαριστοῦσα om. C. Par. εὐχαριστοῦσα] εὐαρεστοῦσα Georg. SP fons γενομένοις (bis) SP² **207** ὁ μωρός PM ἀνὴρ δὲ σοφός] φρόνιμος δὲ Georg. σοφός] πανοῦργος fons **209** εἶναι om. CPG ἀνθρωπίνων πραγμάτων Georg. fons οὔτ' εὐτυχῶν Stob. CPG fons ἔσει fons

PA 981D (Isocr.) CPG 2, Ap. 12, 14e
fons: Isocr., Or. ad Dem. 42 p. 10

Τοῦ Θεολόγου

210 Νοῦς ἐστιν ὁ καὶ γάμῳ καὶ παρθενίᾳ καλῶς ἐπιστατῶν καὶ ὥσπερ τις ὕλη ταῦτα τῷ τεχνίτῃ Λόγῳ ῥυθμίζεται καὶ δημιουργεῖται πρὸς ἀρετήν.
Georg. 702 (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Orat. 8, In laude sororis Gorg. 8 (PG 35, 797A–B)

Ἀφθονίου

211 Νεότης πονεῖν οὐκ ἐθέλουσα παρὰ τὸ γῆρας κακοπραγεῖ.
Georg. 717 (Aphthon.) PA 1061D (Philonis)
fons: Aphthon., Progymn. 1 p. 2, 11–12
Aphthon., Fab. 1 p. 133, 9–10

Διαδόχου

212 Νομίζω ὅτι οὐ καθ' ἑκάστην ἡμῶν τροπὴν δόκιμοι ἢ ἀδόκιμοι κρινόμεθα, ἀλλ' ὅταν ὅλην ἡμῶν τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν διὰ τῶν προσβολῶν δοκιμασθῶμεν νικῶντες, νικώμενοι, πίπτοντες, ἐγειρόμενοι, εὐοδούμενοι, πλανώμενοι, τότε ἐν ἡμέρᾳ ἐξόδου πάντων συμψηφισθέντων πρὸς τὴν ἀναλογίαν κρινόμεθα.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΞΙ

Κλίμακος

213 Ξηρανθεὶς βόρβορος οὐκέτι χοίρους θεραπεύει καὶ μαρανθεῖσα σὰρξ οὐκέτι δαίμονας εὐφραίνει.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 26 (PG 88, 1085B)

Χαρικλείας

214 Ξένη ὄψις τῆς συνήθους ἑτοιμότερον εἰς ἔκπληξιν.
O 19
fons: Heliod., Aethiop., 3, 4, 8 (Exc. Par. p. 66, n. 19)

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΟΜΙΚΡΟΝ

215 Ὁ ῥώμῃ σεμνὸς ἀπανθεῖ· ὁ κάλλει φρονήσας μαραίνεται· ὁ λαμπρὸς τὴν τύχην ἀπέσβη κάτω καὶ παύεται· σκηνὴ δέ τις ὁ βίος χωρούντων τε καὶ μεταχωρούντων· ἡ δὲ σκηνὴ καταλύεται.

216 Οὐδὲν τῇ νεότητι πολέμιον ὡς ὁ τῶν σωμάτων ἔρως.

217 Ὁ μέλλων δεῖσθαί τινος, κἂν εὔλογα μέλλῃ παρακαλεῖν, ἐπιτηδειότητα ἀναμένει καιροῦ, ὅπως ἡμέρῳ καὶ εὖ διακειμένῳ τῷ μέλλοντι διδόναι τὴν αἴτησιν προσέλθοι· καὶ γὰρ οὕτω τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ συμμαχίαν λαβὼν οὐ διαμαρτήσει τῆς χάριτος.

---

210 τις om. Georg. ὕλη τις fons **211** παρά] πρὸς PA **213** εὐφραίνει] ἀναπαύει fons **214** ξένη γὰρ fons
Titulus: ἀρχὴ τοῦ ΟΥ cod. **217** μέλλῃ] μέλλει cod. παρακαλεῖν] προτείνειν fons γὰρ οὕτω non praeb. fons λαβὼν συμμ. fons οὐ διαμαρτήσει] ἐπιτύχοι fons

pars prima (usque ad προσέλθοι): Georg. 756
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 11, 1 (PG 49, 120)

[Σολομών]

218 Οὔτε πλοῦτος κακὸν οὔτε πενία, ἀλλὰ τῇ τῶν χρωμένων προαιρέσει ἀγαθὰ γίνεται καὶ κακά.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 15, 3 (PG 49, 158)

⟨Σολομών⟩

219 Οὐ χρείαν ἔχει σοφίας ἐνδεὴς φρενῶν· μᾶλλον γὰρ ἄγεται ἀφροσύνῃ.
Georg. 831 PM 981C (Prov.) PA 800A (Eccl.)
fons: V.T., Prov. 18, 2

Τοῦ Θεολόγου

220 Οὐδὲν οὕτω νικᾷ τὸν διώκοντα ὡς προθυμία τοῦ πάσχοντος.
fons: Greg. Naz., Or. 25, In laud. Her. 3 (PG 35, 1201A)

221 Ὁ κακὸς τάχιστ' ἂν καταγνοίη τοῦ ἀγαθοῦ, ὁ ἀγαθὸς δὲ οὐδὲ τοῦ κακοῦ ῥᾳδίως· τὸ γὰρ εἰς κακίαν οὐχ ἕτοιμον, οὐδὲ εἰς ὑπόνοιαν εὐχερές.
sent. 61 (et adn.) C. Par. 1, 2, 33 (f. 47r) (Theolog.) PM 1001B (Theolog.)
pars prima: PA 1136D (Basil.)
pars secunda: SP 1220C (Theolog.) C. Par. 1, 2, 94 (f. 50v) (Theolog.) PA 1205B (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 21, In laud. Athan. 15 (PG 35, 1097B–C)

222 Οὐ τῆς ἐνεγκούσης ἀλλὰ τῶν προελομένων ἡ πονηρία.
fons: Greg. Naz., Or. 21, In laud. Athan. 14 (PG 35, 1097A)

Τοῦ Χρυσοστόμου

223 Οἱ περιουσίᾳ δικαιωμάτων θαρροῦντες οὐδὲ φεύγοντας τοὺς ἀντιδίκους ἀφιᾶσιν.

Τοῦ Θεολόγου

224 Οὐ δόκιμον τὸ ἀπείραστον· τὸ δὲ βασανισθὲν ἐν τοῖς πράγμασι δοκιμώτερον, ὡς ἐν καμίνῳ χρυσός.
fons: Greg. Naz., Ep. 214 (PG 37, 349B)

Προκοπίου

225 Ὅτε καθ' ἑαυτὴν ἡ διάνοια πρὸς οἶκτον ὁρᾷ ἱκετείας φθέγγεται ῥήματα.

226 Οὐχ ἱκανὸν ἡ διάθεσις εἰ μὴ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων χωρήσαιμεν· ἔργον γὰρ ἀπόδειξις διαθέσεως.
Georg. 781 (Theolog.) PA 857D–860A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 30, Theol. 4, 6 (PG 36, 109C)

227 Οὐ ῥᾴστη τῶν ἐν ἔθει καὶ μακρῷ χρόνῳ τετιμημένων ἡ μετάθεσις.
SP 333A (Greg. Naz.)

---

218 lemma: Σολομών trib. cod.: ante 219 transposui οὔτε γάρ fons πενία ἁπλῶς fons ἀλλὰ-κακά] ἀλλὰ παρὰ τὴν προαίρεσιν τῶν χρωμένων ἑκάτερα ταῦτα γίνεται fons **219** lemma: vd. supra τῇ ἑαυτοῦ ante ἀφροσύνῃ add. Georg. **220** οὐδὲν γάρ fons **221** ὁ μὲν γάρ C. Par. PM PA fons τάχιστα καταγνοίη cod. καταγνοίη καί C. Par. PM PA fons ὁ δὲ ἀγαθός sent. 61 γάρ om. C. Par.[2] PA[2] SP οὐδ' εἰς C. Par. PM **222** οὐ γάρ fons **226** οὐχ] οὐ γάρ fons ὥσπερ οὐδὲ ἡμῖν post διάθεσις praeb. fons γάρ om. Georg.

228 Οὐ πολλάκις φιλεῖ Χριστὸς κλεπτόμενος καὶ εἰ λίαν ἐστὶ φιλάνθρωπος.
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 33 (PG 36, 405B)

Βασιλείου

229 Οὐ πίπτει τὸ τῆς φιλίας καλὸν εἰς μοχθηρὰν διάθεσιν, διότι οὐδὲν αἰσχρὸν καὶ ἀνάρμοστον εἰς συμφωνίαν δύναται χωρῆσαι φιλίας· τὸ γὰρ κακὸν οὐ τῷ ἀγαθῷ ἐναντίον ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ.
PM 756B–C (amplior) (Basil.) PA 848A (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Or. In Ps. 44, 2 (PG 29, 392C)

230 Οἷς ἐξεπίτηδες τίθενται τὰ ὀνόματα ἔνδειξιν ἔχουσι τῆς ὑποκειμένης φύσεως, ὡς τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῷ Ἰσραήλ· τούτων γὰρ ἑκάστου ἡ προσηγορία οὐ μᾶλλον τὸν τοῦ σώματος χαρακτῆρα ἢ τὸ ἰδίωμα τῆς κατορθουμένης ὑπ' αὐτῶν ἀρετῆς παρεδίδου.

Τοῦ Χρυσοστόμου

231 Οἶδεν ὁ Θεὸς καταφρονούμενος καὶ συλλεγέντα κενοῦν χρήματα.

232 Οὐδὲν ὄφελος πολιᾶς μὴ προσούσης ἁπλότητος.

233 Οἱ ἔπαινοι τῶν φθονουμένων βέλη εἰσὶ τῶν φθονούντων.

Βασιλείου

234 Ὁ χρόνος ἡμῶν τῆς ζωῆς τοιοῦτός ἐστιν, οὗ χρόνου τὸ μὲν παρελθὸν ἠφανίσθη, τὸ δὲ μέλλον οὔπω πάρεστι, τὸ δὲ παρὸν πρὶν γνωσθῆναι διαδιδράσκει τὴν αἴσθησιν· ⟨τοιαύτη δέ τις καὶ τῶν γινομένων ἡ φύσις,⟩ ἢ αὐξομένη πάντως ἢ φθίνουσα, τὸ δὲ ἱδρυμένον καὶ στάσιμον οὐκ ἐπίδηλον ἔχουσα.
Georg. 774
fons: Basil, Hom. In Hex. 1, 5 (PG 29, 13B–C)

235 Οὐδενὸς ἀνθρώπων ὁ βίος διόλου μακάριος· τὸ γὰρ διὰ παντὸς εὖ πράττειν μόνου Θεοῦ.
fons: Basil., Hom. Quod mundanis ... 11 (PG 31, 561B)

236 Ὅσον τις πλεονάζει τῷ πλούτῳ, τοσοῦτον ἐλλείπει τῇ ἀγάπῃ.
SP 1484D (longior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. Adv. Divit. 1 (PG 31, 281B)

237 Ὁ ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστιν ἐλέους, δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται.
PA 1024C (Sap.)
fons: V.T., Sap. Solom. 6, 6

238 Ὅσαι τῶν προσώπων αἱ διαφοραί, τοσαῦται καὶ τῶν γνωμῶν· ὅσαι τῶν ἡλικιῶν, τοσαῦται καὶ τῶν ἁμαρτημάτων· ἄλλον ἄλλως ὑπάγεται· πρὸς ὅπερ ἂν ἴδῃ ἐπιρρεπέστερον, πρὸς ἐκεῖνο κέχρηται τοῖς ἰδίοις δελεάσμασι.
scholium ad sententiam: « τοῦτο λέγει τὸ τῶν ἀντιποθούντων αἰσθάνεσθαι »

---

228 οὐ γάρ fons **229** οὐ[1]] οὐδὲ γάρ PM PA fons τῆς om. PM αὐτό] αὐτῷ PA **234** ὁ-ἐστιν] ἢ οὐχὶ τοιοῦτος ὁ χρόνος fons χρόνου non praeb. fons τὸ δὲ μέλλον οὔπω πάρεστι om. Georg. αὐξανομένη Georg. fons **235** γάρ non habet fons **236** ὅσῳ SP ὅσον οὖν fons τις πλεονάζει ... ἐλλείπει] πλεονάζεις ... ἐλλείπεις SP fons **237** ὁ γάρ fons

Ὀλυμπιοδώρου

239 Οἱ καλοὶ λόγοι ἐὰν μὴ καλῶς λέγωνται καὶ μετὰ ὀρθῆς διαθέσεως καὶ ἐπὶ καιροῦ καὶ προσώπου ὑποκειμένου ἐπιτηδείου πρὸς τὰ λεγόμενα, οὐκ ἐπαίνου μᾶλλον ἀλλὰ μέμψεως ἄξιοι.

Θεόγνιδος

240 Οὐκ εὔχομαι πλουτεῖν οὐδὲ ἔραμαι, ἀλλά μοι εἴη ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων μηδὲν ἔχοντι κακόν.
Georg. 777 (Theognid.) Stob. 4, 39, 14, 3–4 (amplior) (Theognid.)
SP 1221D (Basil.) C. Par. 1, 1, 95 (f. 45v) (Basil.)
PM 800D (amplior) (Theognid.) Phot. 141
fons: Theognid., vv. 1155–1156; laudat sent. Basil., Serm. de leg. lib. gent. 8 (PG 31, 585B)

Χορικίου

241 Ὅσα τῶν πραγμάτων παρ' ἐλπίδας ἐκβαίνει, ταῦτα ποιοῦσιν οἱ σύλλογοι διηγήματα.
fons: Choric., Spartiat. 8 p. 318

242 Ὁ ἀσεβήσας πολλάκις τιμωρίαν δὲ μηδαμῶς ὑποσχὼν ἧττον ἂν φυλάξαιτο πλημμελεῖν ἀγνοίᾳ τῆς ἐκ Θεοῦ ἐπιούσης τοῖς ἁμαρτάνουσι δίκης.
fons: Choric., Patrocl. 20 p. 448
scholium ad verbum ὑποσχών: « ὑπολαβών. Ὑποσχεῖν · ὑπολαβεῖν, ἀπαιτηθῆναι » (cfr. Suid., s. v. ὑποσχεῖν)

243 Ὁ ἐν καιρῷ τὸ προσηνὲς ἐνδεικνύμενος οὐκ ἐᾷ τὸν θυμὸν ἄλογον εἶναι δοκεῖν · εἰ δὲ φαίνοιτό τις ἀπέραντα χαλεπαίνων, ἔμφυτον ἔχειν ὑπονοεῖται τὸ πάθος.
fons: Choric., Patrocl. 60 p. 468
scholium ad verbum ἀπέραντα: « ἤγουν ἄπειρα » (cfr. Suid., s. v. ἀπέρατα)

244 Οἱ ἐκτόπως ποθοῦντες εὐάλωτοι γίνονται.
fons: Choric., Priam. 31 p. 161

245 Οὐ τὸ τῆς ὕβρεως εἶδός ἐστι σκοπεῖν, ἀλλὰ τὴν τῶν ὑβριζόντων διάθεσιν.
fons: Choric., Polyd. 36 p. 139

246 Οἷος πέφυκεν ἕκαστος, τοιούτοις χαίρει συνών.
fons: Choric., Apol. Mim. 63 p. 358

247 Ὁρίζομαι ἄνδρα μὲν ἄριστον τὸν οὐ φρονοῦντά τι φαῦλον, ἔπειτα δεύτερον τὸν ἄτοπα μὲν νοούμενον, ἐρυθριῶντα δὲ ἅμα λέγειν καὶ πράττειν · ὁ δὲ γνώμῃ μὲν ἁμαρτάνων καὶ γλώττῃ, καθαρὸς δὲ τοῖς ἔργοις, τρίτος μοὶ τέτακται · τὸν δέ γε βουλόμενον λόγοις καὶ πράξεσι πλημμελεῖν τοῦτον οὐδαμοῦ θήσω.
fons: Choric., Avar. 65 p. 273–274

---

239 λέγονται cod. **240** οὐκ ἔραμαι πλουτεῖν οὐδ' (οὔτε Stob. οὔτ' C. Par. PM) εὔχομαι Stob. C. Par. PM fons οὐδέ] οὐδ' Georg. οὔτε SP ἔραμαι] γὰρ τοῦτο ἐρῶ Phot. ζῆν] ζωή SP μηδέν] οὐδέν C. Par. PM **241** ὅσα γάρ fons **242** ὁ μὲν γάρ fons θεῶν fons **243** ὁ γάρ fons **244** οἱ γάρ fons **245** οὐ γάρ fons ἐστι] εἰώθαμεν μᾶλλον fons ἀλλά] ἢ fons διάθεσιν] προαίρεσιν fons **246** οἷος γάρ fons **247** ὁρίζομαι γάρ fons ἐννοούμενον fons ἅμα non praeb. fons βουλόμενον . . . πλημμελεῖν] διανοίᾳ τε καὶ . . . πλημμελοῦντα fons θήσομαι fons

248 Οὐ τὸ σύντομον τοῦ βίου δεινόν, ἀλλ' ὅτι βραχὺς πεφυκὼς ποικίλας ἔχει φροντίδας. Τὰ μὲν γὰρ κακὰ τῇ παρουσίᾳ τοὺς ἔχοντας ἀνιᾷ, τὰ χρηστὰ δὲ μήποτε παύσηται θορυβεῖ.
pars prima: Georg. 805
fons: Choric., Or. Fun. in Proc. 42 p. 125

249 Ὀφθαλμὸς παιδευτοῦ σιωπῶσα διδασκαλία.
Georg. 741 (Evagr.) SP 1544D (Theolog.)

250 Ὅσα μόλις κατορθοῦται ταῦτα σφαλερὰ γίνεται μικρᾷ περιπεσόντα ῥᾳστώνῃ.
fons: Choric., Lyd. 15 p. 184

251 Ὅταν συγγνώμην τις ἔχειν οἴηται τῆς ἀδικίας, ἀνίατον γίνεται τοῖς ἀδικουμένοις κακὸν μεταμελείας ἀνῃρημένης.
fons: Choric., Tyrann. 3 p. 286

252 Ὀλίγα εἰώθει κρύπτειν ἡ φήμη καὶ τὰ παράδοξα τῶν πραγμάτων αὐτά πως ἑαυτὰ μηνύειν ἐθέλει.
fons: Choric., Lyd. 44 p. 190

253 Ὁ ἐφ' οἷς αἰδεῖται μὴ δοκεῖν αἰσχύνεσθαι μηχανώμενος μειζόνως ἐρυθριᾷ.
fons: Choric., Lyd. 45 p. 190

254 Οἷς οὐ δίδωσι τρυφῆς ἐξουσίαν ἡ τύχη, τούτοις εἴωθε περιπόθητον γίνεσθαι τὸ τρυφᾶν.
fons: Choric., Avar. 42 p. 266

255 Οὐχ οὕτω λυπεῖ τὰ τερπνὰ διεστηκότα τῆς θέας, ὅσον φαινόμενα τοὺς ἀπολαύειν οὐ δυναμένους.
fons: Choric., Laud. Arat. et Steph. 48 p. 61

256 Οἱ ἐν ὑποψίᾳ καὶ φόβῳ τοῦ πάσχειν εὐκολώτεροι πείθεσθαι τὸ μὴ παθεῖν κερδαίνειν ἐθέλοντες.
fons: Choric., Milt. 11 p. 202
scholium ad sententiam: « πρὸ τῶν ἔργων καλὸν χρᾶσθαι ταῖς ἀπειλαῖς » (id est Choric., Milt. 12 p. 202: καλὸν χρᾶσθαι] ἐχρώμην)

257 Ὃ ἂν ἅπαξ τύχῃ τις ὑποπτεύσας, εἰς τοῦτο πάντα νομίζει τὰ συμπίπτοντα τείνειν.
fons: Choric., Milt. 16 p. 203

258 Οὐχ εἰ μὴ πάντα τις δύναται λέγειν, δίκαιός ἐστι σιγᾶν ὅσα δύναται λέγειν.
fons: Choric., Laud. Marci 2, 4 p. 28

259 Οὐδὲ Μουσῶν διδαχὴ βέβαιος ἄνευ μελέτης.
fons: Choric., Dial. 18, 2, p. 222

---

248 σύντομον, ὦ βασιλεῦ, fons τὰ δὲ χρηστά fons **249** καί praem. SP **250** ὅσα δέ fons μικρά cod. σμικρᾷ fons **251** ὅταν δέ fons **252** ὀλίγα γάρ fons εἴωθε fons **253** ὁ γάρ fons μιχανόμενος cod. **254** οἷς γάρ fons **255** οὐχ] οὐ γάρ fons **256** οἵ cod. οἱ γάρ fons **257** ὃ γάρ fons **258** οὐχ cod. οὐ γάρ fons

Βασιλείου

260 Οὐ πωλεῖν οἶδε Θεὸς ἀνθρώποις τὰ καλά, οὐ μὰ τόν, εἴ τι χρυσίου καὶ ἀργυρίου τιμιώτερον· ποῦ γὰρ δέεται τούτων Θεὸς δοτὴρ ἐάων;
scholium ad verbum ἐάων: « ἀγαθῶν »

261 Ὁ κακὸς ἀγαθόν τι ῥῆμα ἢ πρᾶγμα πολλάκις καὶ σχηματίζεται, τὸν δὲ ἀγαθὸν σχηματίσασθαί τι κακὸν ἀμήχανον.
Georg. 769 (Basil.)

262 Ὅσας ἡ πεῖρα συνίστησι δίκας, τοσαύτας μιμεῖται τὰ πλάσματα.
fons: Choric., Iuv. Fort. 1 p. 225

263 Ὁ ἀμοιβὴν φιλοτιμίας ἀπαιτῶν ἣν ἔδωκε χάριν ἀναλαμβάνει.
fons: Choric., Iuv. Fort. 1, p. 226
scholium ad verbum ἀμοιβήν: « ἀνταπόδοσις » (cfr. Suid. s. v. ἀμοιβή)

264 Ὄνειροί εἰσιν αἱ τῶν καθευδόντων ἐλπίδες.
fons: Choric., Iuv. Fort. 12 p. 229

265 Ὀλισθηρὸν τὸ θῆλυ μὴ παρούσης εὐνοίας ἀνδρός, ἢ καὶ ἀμύνασθαι τοὺς συνοικοῦντας οἰόμεναι πρὸς τὰς ἔξω βλέπουσιν ἡδονάς.
fons: Choric., Iuv. Fort. 39 p. 237

266 Ὃ ἕκαστος οἴεται θᾶττον λαβεῖν, τούτου τὴν μέλλησιν εἰκότως οὐ καρτερεῖ.
fons: Choric., Iuv. Fort. 64 p. 244
scholium ad verbum μέλλησιν: « μέλημα δὲ τὸ φρόντισμα λέγεται » (cfr. Suid., s. v. μέλλησις et s. v. μέλημα)

267 Ὀξύθυμον κατὰ φύσιν ἡ πολιά.
fons: Choric., Avar., Theor. 4 p. 252

268 Οἱ εὖ φρονοῦντες ἐν χρήσει τὴν ὠφέλειαν ὁρίζονται, οἱ δὲ φιλοτιμίαν ἀσκοῦντες ἐν δόξῃ.
fons: Choric., Avar. 48 p. 268

269 Ὁ μέγα τι πράξας τὴν ἰδίαν ἐπείγεται πρῶτος κηρύττειν ἀνδραγαθίαν, ὡς ἂν διπλῆν κομίσαιτο χάριν, τήν τε τῶν κατωρθωμένων τήν τε τῶν εὐαγγελίων.
fons: Choric., Tyrann. 10 p. 287–288

270 Ὀφθαλμοὶ ὅσον πιθανώτεροι, τοσοῦτον ἀνιαρότεροι τῷ ἀτυχοῦντι.
fons: Choric., Tyrann. 16 p. 289

271 Οὐδὲν ἄκρατόν ἐστι τῶν κακῶν, ἀεὶ δέ τι τούτῳ παραπέφυκεν ἀγαθόν.
fons: Choric., Or. Fun. in Proc. 50 p. 127

272 Ὅ τις ὅθεν πράττει κακῶς ἀγνοῶν περὶ τὴν ζήτησιν πλανώμενος τῆς αἰτίας πολλάκις αὐτὸς ἑαυτὸν ἄκων συκοφαντεῖ πλείονα τῶν ἀληθῶν ἐγκλημάτων ἑαυτῷ προστιθείς, τυχὸν δὲ καὶ μείζονα ταύτης ὑφίσταται πλάνην· ἃ μὲν ἥμαρτε κατὰ νοῦν οὐ λαμβάνων, ἃ δὲ μηδαμῶς ἐπλημμέλησε, ταῦτα τῆς ἀτυχίας αἰτίαν ἀποκαλῶν.
fons: Choric., Spartiat. 13 p. 319

---

261 σχηματίσθαι cod. **262** ὅσας γάρ fons **263** ὁ γάρ fons **264** ὄνειροι γάρ fons εἰσιν non habet fons **265** ὀλισθηρὸν γάρ fons **266** ὃ γάρ fons **267** ὀξύθυμον γάρ fons **268** οἱ μὲν οὖν fons **269** ὁ γάρ fons **270** ὀφθαλμοὶ γάρ fons ἀνιαρώτεροι cod. τοῖς ἀτυχοῦσιν fons **272** τις] γάρ fons

273 Ὅτῳ λόγοι ἐπιτήδευμα, ἅπας ὑπάρχει καιρὸς ὥριος ἐς λόγου δημιουργίαν.
fons: Choric., Dial. 22, 3 p. 430

Ἰσοκράτους

274 Ὁμιλητικὸς ἔσο μὴ δύσερις μηδὲ δυσάρεστος μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνεικος μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς ταχέως ἀπαντῶν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς ἐφησυχάζων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων.
Georg. 761
fons: Isocr., Or. ad Dem. 31 p. 8

275 Ὅταν περὶ σαυτοῦ μέλλῃς τινὶ βουλεύεσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ διῴκησεν· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς ὑπὲρ τῶν οἰκείων οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων.
Georg. 763 Ar. Pr. Math. 17 Phil. Log. apud. Boiss., Anecd. 1, pp. 121–122
pars secunda: C. Par. 3, 5a, 20 (f. 92r) (Isocr.)
Exc. Vind. 69 PM 733B (Isocr.) PA 801A–B (Isocr.)
Gnom. Basil. 182, 1 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 35 p. 9

276 Ὅ τι ἂν μέλλῃς ἐρεῖν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας.
Georg. 765 C. Par. 3, 5a, 21 (f. 92r) (Isocr.) GBW 144
PM 940C (Isocr.) PA 1168D (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 41 p. 10

Ἀφθονίου

277 Οἱ τῶν μεγίστων ἐρῶντες καὶ τῶν μετρίων ἀποτυγχάνουσιν.
Georg. 835 (Aphthon.); cfr. sent. 234a et Georg. 834

Σολομῶντος

278 Ὅς ἐστιν ἡδὺς ἐν οἴνων διατριβαῖς, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ὀχυρώμασι καταλείψει ἀτιμίαν.
Georg. 815 SP 157A (Prov.) PM 884A (Prov.) PA 917A (Solom.)
fons: V. T., Prov. 12, 11

Βασιλείου

279 Οὐχ ὁ ἀπορῶν τῶν ἀναγκαίων καρτερικός, ἀλλ' ὁ ἐν ἀφθονίᾳ τῆς ἀπολαύσεως ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς.

---

273 ὅτῳ δέ fons. **274** lemma: Ἰσωκράτους cod. ὁμιλιτικός cod. ἔσο] δ'ἔσει fons δύσερις ὢν fons φιλόνικος fons Georg. τραχέως fons μηδ'ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν post ἀπαντῶν praeb. fons ἐφησυχάζων] εἴκων fons **275** ὅταν-διῴκησεν] βουλευόμενος μετά τινος τὰ περὶ σεαυτοῦ σκόπει πρῶτον, πῶς ἐκεῖνος τὰ οἰκεῖα διῴκησεν Ar. Pr. Math. περὶ σαυτοῦ] περὶ τῶν σεαυτοῦ Georg. ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων Phil. log. ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ fons μέλλεις cod. βουλεύεσθαι] συμβουλεύεσθαι Georg. Phil. log. συμβούλῳ χρῆσθαι fons ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ] τὰ ἑαυτοῦ fons ἑαυτοῦ διῴκησεν] ἰδίων ἐδιοίκησεν Phil. log. γάρ om. Exc. Vind. PM PA Gnom. Basil. διανοηθείς post οἰκείων praeb. Ar. Pr. Math. ὑπὲρ τῶν οἰκείων] περὶ τῶν οἰκείων Georg. C. Par. Exc. Vind. PM PA Gnom. Basil. fons βουλεύσεται] βουλεύεται Ar. Pr. Math. συμβουλεύσεται Phil. log. **276** πᾶν ὅ τι C. Par. GB PM PA fons μέλλεις cod. PM ἐπισκόπει πρότερον GB γλῶσσα C. Par. PM PA **278** οἴνου PA **279** οὐχ] οὐ γάρ PA fons

Georg. 771 (Basil.) PA 1217A (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Quadr. mart. 6 (PG 31, 520B)

Τοῦ Θεολόγου

280 Οἷς τὸ πάσχειν ἴσον, ἴσον καὶ τὸ πιστεύειν· ὃ γὰρ μή τις πέπονθεν οὐδ' ἂν ἑτέρῳ πιστεύσειεν, ὁ δὲ παθὼν εἰς συγκατάθεσιν ἑτοιμότερος.

281 Ὁ τῆς ὀφειλομένης ἀποστερῶν τιμῆς οὐ μᾶλλον τιμᾷ τῷ διδομένῳ ἢ ἀτιμάζει τῷ ὑφαιρουμένῳ κἂν προσποίησιν ἔχει τιμῆς τὸ γινόμενον.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΠΙ

Βασιλείου

282 Παρὰ τῷ δικαίῳ κριτῇ καὶ ὑπὲρ μόνου τοῦ προελέσθαι τὰ δέοντα, οὐκ εὐκαταφρόνητοί εἰσιν ἀφωρισμένοι μισθοί.
SP 241A (Basil.)

283 Παλαιωθὲν πάθος ψυχῆς καὶ κακοῦ μελέτη χρόνῳ βεβαιωθεῖσα δυσίατός ἐστιν ἢ καὶ ἀνίατος παντελῶς εἰς φύσιν, ὡς τὰ πολλά, τοῦ ἔθους μεθισταμένου.
Georg. 872 SP 1253D (Basil.) SP 332D (amplior) (Basil.)
C. Par. 1, 1, 4 (f. 39r) (Basil.) PM 988D–989A (Basil.)
PA 1197C (sine lemmate)
fons: Basil., Hom. In Ps. I, 6 (PG 29, 224C)

Σόλωνος

284 Πλούτου οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται.
Stob. 3, 9, 23 (amplior) (Solon.)
fons: Solon., fr. 13, 71 West

Βασιλείου

285 Πένης ἐστὶν ὁ πολλῶν ἐνδεής· πολλῶν δὲ ποιεῖ τινα ἐνδεῆ τὸ τῆς ἐπιθυμίας ἀκόρεστον.
Georg. 881 SP 1492B (amplior) (Basil.) PA 893C (Basil.)
cfr. PM 796D PA 892D Gnom. Basil. 165, 4
fons: Basil., Hom. In Divit. 5 (PG 31, 292B)

286 Πολλοῖς ὁ πλοῦτος ὑπηρέτης ἀκολασίας ἐγένετο.
fons: Basil., Hom. In Divit. 7 (PG 31, 300A)

287 Πεφύκασιν αἱ καθ' ὕπνον φαντασίαι, ὡς τὰ πολλά, ἀπηχήματα εἶναι τῶν ἡμερινῶν φροντίδων· ὁποῖα γὰρ ἂν ᾖ τὰ κατὰ τὸν βίον ἡμῶν ἐπιτηδεύματα, τοιαῦτα ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ ἐνύπνια.

---

281 ἤ-ὑφαιρουμένῳ in mg. posita **282** τοῦ μόνου SP εἰσιν] οἱ SP ἀφορισμένοι cod. **283** παλαιωθὲν-καί[1] om. SP[1] παλαιωθὲν γάρ SP[2] C. Par. PM PA fons πάθος] ἔθος SP[2] τραῦμα C. Par. PM PA βεβαιωθεῖσα] προσοχθησθεῖσα C. Par. ἢ καὶ παντελῶς ἂν SP C. Par. PM PA ἀνίατος om. SP[1] παντελῶς om. Georg. εἰς-μεθισταμένου] ὡς τὰ πολλὰ τῆς ἕξεως εἰς φύσιν μεθισταμένης C. Par. PM PA **284** δ'οὐδέν fons **285** πένης γάρ SP fons ποιεῖ-ἐνδεῆ] ὑμᾶς ἐνδεεῖς ποιεῖ SP PA fons **286** πολλοῖς γάρ fons **287** πεφύκασι γάρ (om. SP) πως SP PM PA fons ὡς τὰ πολλά om. Georg. ἀποιχήματα SP ἡμερινῶν] καθημερινῶν SP μεθημερινῶν Georg. PM PA fons μεθημ. φροντίδων εἶναι ἀπηχήματα Georg. γάρ om. Georg.[2] ἄν om. SP ᾖ] εἴη cod. ἀνάγκη Georg.[1] εἶναι[2] om. Georg.[1]

Georg. 885 SP 1425C (Basil.) PM 1000A (Basil.)
PA 921B–C (Basil.)
pars secunda: Georg. 782
fons: Basil., Hom. In Mart. Jul. 4 (PG 31, 244D)

Γρηγορίου Νύσσης

288 Πᾶν τὸ ἐν ἀλλοιώσει κείμενον οὐδέποτε ἐφ' ἑαυτοῦ μένει, ἀλλ' ἕτερον ἐξ ἑτέρου πάντοτε γίνεται πρὸς τὸ κρεῖττον ἢ πρὸς τὸ χεῖρον, ἀεὶ τῆς ἀλλοιώσεως ἐνεργουμένης.
Georg. 245
fons: Greg. Nyss., De Vita Moys. (PG 44, 328A)

Σολομῶντος

289 Πραΰθυμος ἀνὴρ πολὺς ἐν φρονήσει· ὁ δὲ ὀλιγόψυχος ἰσχυρὸς ἄφρων.
Georg. 655 PA 1213C (Prov.)
pars prima: SP 384A (amplior) (Prov.)
pars secunda: SP 385C (Prov.) PA 1220C (Prov.)
fons: V. T., Prov. 14, 29

Βασιλείου

290 Πόνοι ἐκ μακρᾶς συνηθείας μελετηθέντες ἀλυπότερον προσπίπτουσι τοῖς γεγυμνασμένοις.
Georg. 880 SP 1309D (Basil.) SP 197D–200A (Basil.) SP 401C (Basil.) PA 1121B
fons: Basil., Hom. De jejun. 2, 2 (PG 31, 188B)

Χορικίου

291 Πολεμικὴ φροντὶς ἐν λόγοις πονεῖν οὐ φιλεῖ.
fons: Choric., Dial. 41, 3 p. 508

292 Πλοῦτος ἄμοιρος ἀρετῆς οὐ ποιεῖ τὸν κεκτημένον εὐδαίμονα.
Georg. 854 (Chysost.)

293 Περισπούδαστον ἄνθρωπος θέαμα κἂν ἐν κρείττονι κἂν ἐν χείρονι γένηται τύχῃ.

294 Πλοῦτος εἰς εὐσέβειαν ῥέων ἀένναος τῷ κεκτημένῳ.
Georg. 905
fons: Choric., Laud. Marci 1, 42 p. 13

295 Πολλοὶ ἐξὸν μὲν αὐτοῖς πολυτελῶς διαιτᾶσθαι κολάζουσι τὴν γαστέρα· ἐστερημένοι δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἁβροτέρας ἐπιθυμοῦσιν διαίτης.
fons: Choric., Avar. 42 p. 266

Ἰσοκράτους

296 Παρασκεύαζε σαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δυνάμενον, ἀνέχου δὲ τὸ ἴσον ἔχων, ἵνα δοκῇς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μὴ δι' ἀσθένειαν, ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν.
Georg. 847
fons: Isocr., Or. ad Dem. 38 pp. 9–10

---

288 γινώσκειν δέον ὅτι praem. Georg. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι praem. fons αὐτὸ ἐφ'ἑαυτοῦ fons **289** πραΰθυμος] μακρόθυμος Georg. SP PA[1] fons ὁ δέ om. SP PA[2] ἰσχυρῶς Georg. SP fons **290** πόνοι γάρ SP[2] fons οἱ ἐκ μακρᾶς συν. μελετηθ. πόνοι SP[1] SP[3] PA ἐγγεγυμνασμένοις SP PA **291** πολεμικὴ γάρ fons **294** πλοῦτος γάρ fons **295** πολλοὶ γοῦν fons ἐξ ὧν cod. **296** lemma: Ἰσωκράτους cod. σεαυτόν Georg. fons

297 Πειρῶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι φιλόπονος, τὴν δὲ ψυχὴν φιλόσοφος, ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνῃ τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστῃ τὰ συμφέροντα.
Georg. 845 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 40 p. 10

298 Πληττομένη λόγῳ συνείδησις ἐμφανίζει πρὸ ἔργου τὰ μέλλοντα.

Τοῦ Θεολόγου

299 Πενίαι τε καὶ πλοῦτοι, δόξαι τε καὶ ἀδοξίαι, ταπεινότητες καὶ λαμπρότητες, καὶ ὅσα ἐν μέσῳ κείμενα κατὰ τὴν φύσιν, καὶ οὐδὲν μᾶλλον τῇδε ἢ τῇδε νεύοντα, τῇ χρήσει καὶ τῇ προαιρέσει τῶν κεκτημένων τὸ βέλτιον ἢ τὸ χεῖρον λαμβάνει.
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apolog. 22 (PG 35, 432A)

Προκοπίου

300 Πᾶς ὁ καθ' ἑαυτὸν σεμνὸς καὶ τῇ πρὸς τοὺς λοιποὺς συμφωνίᾳ σεμνότερος.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ʽΡΩ

301 ʽΡᾷον παραινεῖν ἃ ποιεῖν ἀπορώτερον.
Georg. 921 cfr. sent. 297a Georg. 898
fons: Aphthon., Fab. 11, 8 p. 138 (cfr. Aphthon., Fab. 17, 8 p. 141)

Χορικίου

302 ʽΡᾷον φέρομεν ὑφιστάμενοί τι δεινὸν παρὰ τῶν τοῦτο προσδοκωμένων ποιεῖν ἢ παρ' ὧν οὐδὲν ὑποπτεύομεν δυσχερές· ἡ γὰρ ἀνέλπιστος ἀθυμία κἂν μικρὸν ἐλαττῶται τῆς κατ' ἐλπίδα συμβάσης δύναται πλέον τὸν πεπονθότα λυπῆσαι.
fons: Choric., Avar. 16 p. 258–259

303 ʽΡᾷον ἀεὶ τὴν τῶν κρατούντων ἀνεχόμεθα βίαν ἢ τὴν ἐπήρειαν τῶν ἐλαττόνων.
fons: Choric., Tyrann. 65 p. 302

Ἰσοκράτους

304 ʽΡώμη μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλέον τοὺς ἔχοντας ἔβλαψεν, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησεν, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν.
Georg. 913 Stob. 4, 12, 10 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 6 p. 2
scholium ad verbum ῥώμη: « ἤγουν δύναμις »

Βασιλείου

305 ʽΡᾴδιον ἑκάστῳ ἡμῶν πολυπραγμονεῖν τὰ ἀλλότρια ἢ τὰ οἰκεῖα διασκέπτεσθαι.
SP 1300A (longior) (Basil.) PA 1189A (Basil.) Phot. 130 (longior)
fons: Basil., Hom. In illud « Attende ... » 5 (PG 31, 209A)

---

297 τῷ σώματι μέν fons τῇ δὲ ψυχῇ fons **301** ποιεῖν] πονεῖν fons ἀπορώτερον] ὑπῆρξεν ἀδύνατον Georg. fons **302** ῥᾷον γάρ fons ἐλαττοῦται cod. **303** ἐπειρείαν cod. **304** lemma: Ἰσωκράτους cod. ῥώμη δέ Stob. fons μέν[1] om. Georg. πλείω Stob. fons δὲ-ἐπιμελείαις] δὲ ψυχαῖς τῆς ψυχικῆς ἐπιμελείας Georg. **305** ἡμῶν ἑκάστῳ ἡμῶν cod. τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονεῖν Phot. οἰκεῖα ἑαυτοῦ SP PA Phot. fons

306 ʽΡᾷον ἀπελθοῦσαν εὐημερίαν ἀνακαλέσασθαι δι' ἐπιμελείας ἢ τὴν ὑπάρχουσαν διασώσασθαι.
fons: Greg. Naz., Or. 4, Contra Julian. 1, 32 (PG 35, 557C–560A)

Τοῦ Θεολόγου

307 ʽΡᾷον ἀπ' ἀρχῆς μὴ ἐνδοῦναι κακίᾳ καὶ προσιοῦσαν διαφυγεῖν ἢ προβαίνουσαν ἀνακόψαι καὶ φανῆναι ταύτης ἀνώτερον, ὥσπερ καὶ πέτραν ἀπ' ἀρχῆς ἐρεῖσαι καὶ κατασχεῖν ἢ φερομένην ἀπώσασθαι.
PM 1016A–B (Theolog.) PA 980D (Theolog.)
pars prima (usque ad verbum ἀνώτερον): Georg. 908 C. Par. 1, 2, 50 (f. 48r) (Theolog.) PM 989A (Theolog.) PA 1197D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 28 (PG 36, 205D)

308 ʽΡήματα ἄνευ νοὸς ψόφος.
Georg. 919 (Evagr.) Gnom. Soph. apud Boiss., Anecd. 1, p. 129
Sext. 154 Clit. 30

309 ʽΡᾷον ἀεὶ τὸ διαφθείρειν τοῦ συντηρεῖν.
fons: Greg. Naz., Or. 26, In seipsum 3 (PG 35, 1232B)

Σολομών

310 ʽΡεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον.
Georg. 917 (Sirach) SP 1557A (Sap.) SP 328D (Sap.)
fons: V. T., Solom. 4, 12

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΣΙΓΜΑ

Τοῦ Θεολόγου

311 Σοφία καὶ σιδήρου δυνατωτέρα, ἀφροσύνη δὲ ἑνὸς πολλοῖς ἐργάζεται κίνδυνον κἂν πάνυ εὐκαταφρόνητος ᾖ· καὶ γὰρ καὶ μυῖαι ἐμπεσοῦσαι μύρῳ καὶ ἐναποπνιγεῖσαι ἀσχήμονα τοῦ ἡδέος ἐκείνου χρίσματος τήν τε ὄψιν καὶ τὴν χρῆσιν ἐργάζονται.
fons: Greg. Thaum., Metaphr. in Eccl. 9–10 (PG 10, 1012C–D)

[Κλίμακος]

312 Σῶμα θεραπεῦσαι νενοσηκὸς οὐ παντὶ ῥᾴδιον, ψυχὴν δὲ ἀρρωστοῦσαν ἰάσασθαι ῥᾴδιον ἅπασιν.
Georg. 948 (Chrysost.)
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 8, 3 (PG 49, 101)

Σολομῶντος

313 Σοφία ἀνθρώπου φωτιεῖ πρόσωπον αὐτοῦ· ἀναιδὴς δὲ προσώπῳ αὐτοῦ μισηθήσεται.

---

307 ῥᾷον γάρ C. Par. PM PA fons κακίαν C. Par. PA[1] προϊοῦσαν C. Par. PM[1] PA διαφυγεῖν] μὴ ἐκφυγεῖν C. Par. ἐρεῖσαι] αἱρῆσαι PM PA ἀπώσασθαι] ἀνώσασθαι PM PA fons **308** νοός] νοῦ Gnom. Soph. Sext. Clit. ψόφοι Gnom. Soph. Clit. **311** σοφία γάρ fons δέ] τε fons κίνδυνον ἐργάζεται fons πάνυ] πολλοῖς fons καταφρόνητος fons καὶ γὰρ μυῖαι fons ἡδέως cod. χρίσιν fons **312** σώματα μὲν γὰρ θερ. νενοσηκότα fons ἅπασιν] πᾶσιν Georg. fons **313** ἀναιδὴς δέ] καὶ ἀναιδὴς fons

Georg. 941
pars prima: Gnom. Diaph., apud Boiss., Anecd. 1 p. 116, 3
fons: V. T., Eccl. 8, 1

314 Σοφὸς καρδίᾳ δέξεται ἐντολάς · ὁ δὲ ἄστεγος χείλεσιν σκολιάζων ὑποσκελισθήσεται.
Georg. 933
pars prima: SP 12C (Prov.)
pars secunda: Georg. 650 (amplior) SP 1344A (Prov.)
C. Par. 1, 6, 38 (f. 68r) (Solom.) PM 937D (Prov.)
fons: V. T., Prov., 10, 8

315 Στόμα ἄστεγον ποιεῖ ἀκαταστασίας καὶ ὁ ἄφρων πληθύνει λόγους.
Georg. 943
pars secunda (ὁ-λόγους): SP 1344C (Eccl.) PA 993C (longior) (Prov.)
fons: pars prima: V. T., Prov. 26, 28
pars secunda: V. T., Eccl. 10, 14

316 Συντρίβει ἀπειλὴ καρδίαν φρονίμου · ἄφρων δὲ μαστιγωθεὶς οὐκ αἰσθάνεται.
PA 1132C (Solom.)
fons: V. T., Prov. 17, 10

Τοῦ Θεολόγου

317 Σωφρόνων ἀνδρῶν οἵτινες παιδεύονται ταῖς συμφοραῖς καὶ ὡς χρυσὸς πυρὶ καθαιρόμενοι λέγουσιν « ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με », ὡς τικτούσης τῆς ταπεινώσεως τὸ γινώσκειν τὰ δικαιώματα.
Georg. 946 SP 317C (longior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 17, Ad cives Naz. 5 (PG 35, 972B)

Ἀριστοτέλους

318 Σικύῳ ἔοικεν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος · ἑκατέρωθεν γὰρ αὐτοῦ τὰ ἄκρα πικρά.
Georg. 953 (Aristot.) App. Gnom. 17 (ὁ αὐτὸς [scil. Ἀριστοτέλης] εἶπε...)
scholium ad verbum σικύῳ: « σίκυόν ἐστι τὸ λεγόμενον σικέλατον (sic.), οἷον πέπονες καὶ τὰ παραπλήσια »

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΤΑΥ

Τοῦ Θεολόγου ἐκ τοῦ περὶ φιλοπτωχείας λόγου

319 Τίς οἶδεν εἰ ὁ μὲν διὰ κακίαν κολάζεται, ὁ δὲ ὡς ἐπαινούμενος αἴρεται, ἀλλὰ μὴ τοὐναντίον, ὁ μὲν διὰ πονηρίαν ὑψοῦται, ὁ δὲ δι' ἀρετὴν δοκιμάζεται; ὁ μὲν πλέον ἐπαιρόμενος, ἵνα καὶ πέσῃ χαλεπώτερον, ὅλην ἐώμενος πρότερον ὥσπερ τινὰ νόσον ἐκρῆξαι τὴν ἑαυτοῦ κακίαν, ἵνα καὶ κολασθῇ δικαιότερον · ὁ δὲ καὶ παρὰ δόξαν πιεζόμενος, ἵν' ὥσπερ χρυσὸς ἐν καμίνῳ δοκιμασθείς, τῆς κακίας εἴ τι καὶ μικρὸν ἔχει τοῦτο ἐκτήξῃ. Καθαρὸς γὰρ ἀπὸ ῥύπου παντελῶς οὐδείς.

---

314 δέ om. SP C. Par. PM ὑποσκολιάζων SP **315** στόμα δέ fons ὁ om. SP **317** σωφρόνων δέ fons καθαιρούμενοι Georg. ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου fons **318** ὅμοιον εἶναι τὸν ... βίον σικύῳ App. Gnom. ἑκατέρωθεν] ἑκάτερα App. Gnom. ἑκατέροθεν cod. τυγχάνει post πικρά add. Georg. App. Gnom. **319** ἐπαινούμενος] ἐπαιρόμενος PM πλεῖον SP fons δοκιμασθῆς cod. ἔχει] εἶχε SP

SP 68D–69A (brevior) (Greg. Naz.) PM 829B (brevior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 14, De paup. am. 30 (PG 35, 897B–C)

320 Τὸ ῥᾳδίως ληπτὸν ἅπαν εὐκαταφρόνητον, τὸ δὲ ὑπὲρ ἡμᾶς ὅσῳ δυσεφικτότερον, τοσούτῳ θαυμασιώτερον, καὶ γυμνάζει τὸν πόθον ἅπαν τὸ διαφεῦγον τὴν αἴσθησιν · διὰ τοῦτο μήτε ⟨ὑγίειαν πᾶσαν θαυμάζωμεν, μήτε⟩ νόσον διαπτύωμεν.
fons: Greg. Naz., Or. 14, De paup. am. 33–34 (PG 35, 904A–B)

321 Τὸ ἐκ φύσεως ἀγαθὸν ἀδόκιμον, τὸ δὲ ἐκ προαιρέσεως ἐπαινετόν.
δ 11 PM 965C (Choric.) PA 973C (Choric.)
fons: Greg. Naz., Or. 37, In Matth. 19... 16 (PG 36, 301A)
(falso Choricio [fr. 1 p. 544] tribuitur)
scholium ad sententiam: « περὶ τῶν ἐκ φύσεως εὐνούχων λέγει · ‹ οὐ γὰρ ἦλθεν εἰς βάσανον, οὐδὲ τὸ σωφρονεῖν ἐδοκιμάσθη διὰ τῆς πείρας › » (Greg. Naz., ibidem)

322 Τὸ πάσχον κακῶς, μετριώτερον · τὸ δὲ ἐν ἐξουσίᾳ τοῦ ἀντιδρᾶν, ἀκρατέστερον.
fons: Greg. Naz., Or. 21, In laud. Athan. 30 (PG 35, 1117C)

323 Τὸ ἕτοιμον εἰς ἐξουσίαν, ἀργὸν εἰς ἐπιθυμίαν.
Georg. 1018 SP 397D (Theolog.)
fons: a) Aesop., sent. 103 p. 280
b) Greg. Naz., Or. 26, In Seipsum 2 (PG 35, 1229B)

324 Τὰ ἐν ἀνθρώποις ἅπαντα ποτὲ μὲν πολεμεῖται, ποτὲ δὲ εἰρηνεύεται, ὀξυρρόπως τῶν πραγμάτων ἐξ ἀγαθῶν εἶναι δοκούντων εἰς ὁμολογούμενα κακὰ μεταπιπτόντων.
fons: Greg. Thaum., Metaphr. in Eccl. 3 (PG 10, 996A)

Βασιλείου

325 Τῶν ἀγαθῶν ἔργων αἱ χάριτες ἐπὶ τοὺς διδόντας ἐπαναστρέφουσιν.
Georg. 1000 SP 409C (Basil.) C. Par. 1, 1, 27 (f. 41r) (Basil.)
PA 876B (Basil.) Gnom. Basil. 153, 8 (Basil.)
fons: Basil., Hom. In illud Lucae « Destruam... » 3 (PG 31, 265C)

326 Τὰ ἐπιδεικτικῶς γινόμενα οὐ πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα τὸν καρπὸν ἐκτείνει, ἀλλ' εἰς τὸν τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον καταστρέφει.
SP 193B–C (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom., De jejun. 1, 2 (PG 31, 165C)

327 Τὸ ἐν κακίᾳ περίβλεπτον πολλοὺς εἰς τὸν ὅμοιον ζῆλον τῶν εὐολισθήτων ἐφέλκεται.
Georg. 995 (Basil.) C. Par. 1, 1, 14 (f. 40r) (Basil.) PM 1016A (Theolog.)
PA 980D (Theolog.) PA 1236B (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Ps. 1, 6 (PG 29, 228A)

328 Τὸ ἀπεσχισμένον καὶ ἰδιάζον τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἡνωμένου τοῖς πολλοῖς προτιμότερον.
SP 1245A–B (Basil.) PA 1189B (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Hex. 8, 7 (PG 29, 181B)

---

320 τὸ μὲν ῥᾳδίως fons αἴσθησιν] ἔφεσιν fons ὑγίειαν πᾶσαν θαυμάζωμεν μήτε addidi ex fonte **321** τὸ μὲν γὰρ fons ἀγαθόν] καλόν PM **322** τὸ μὲν πάσχον fons ἀεὶ ante μετριώτερον praeb. fons **323** τό] πᾶν fons[a] **324** τὰ γὰρ fons ἅπαντα] πράγματα fons ποτὲ[2]] ἄλλοτε fons δοκοῦντα cod. **326** τὰ γὰρ SP fons **327** τὸ γάρ C. Par. fons τῶν εὐολισθήτων ante εἰς τόν Georg. C. Par. fons ζῆλον] βίον PA[2] **328** τὸ γὰρ fons

[Χορικίου]

329 Τὸ πόνῳ κτηθὲν περιχαρῶς ὑπεδέχθη καὶ φιλοπόνως διεφυλάχθη· ὧν μέντοι πρόχειρος ὁ πορισμός, τούτων ἡ κτῆσις εὐκαταφρόνητος.
Georg. 999 C. Par. 1, 1, 1, (f. 39r) (Basil.) PM 889B (Basil.) PA 1121A (Inc. Auct.)
pars secunda; Georg. 1225
fons: Basil., Hom. In Hex. 3, 2 (PG 29, 56B)

⟨Χορικίου⟩

330 Τῆς ἐπιθυμίας ὅλον ἐφ' ἑαυτῆς καθελκούσης τὸν λογισμόν, αἱ περὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων ἠρεμοῦσι φροντίδες.
fons: Choric., Priam. 60 p. 167

331 Τὰ εὐνοίας χωρὶς καὶ πειθοῦς συνιστάμενα σαθρά τε καὶ σφαλερὰ καὶ βραχὺν ἀνθήσαντα χρόνον ἀπομαραίνεται.
fons: Choric., Laud. Summ. 19 p. 74 (ex. Dem. Ol. 2, 9)

332 Τοῖς ἄγαν βασκαίνουσιν πολέμιος ἀδικῶν ἀνεκτότερος ἢ φθονούμενος πολίτης εὐεργετῶν.

333 Τὸ μέτριον φρόνημα τὰς εὐπραγίας οὐκ ἐᾷ διαλύεσθαι.
fons: Choric., Dial. 18, tit. p. 341

334 Τοῖς εὐποροῦσιν ἀσφαλοῦς ἀπολογίας οὐ πολλῶν καὶ ποικίλων δεῖ σοφισμάτων.

335 Τῶν μεγάλων νόσων αἱ θεραπεῖαι μεγάλων εἰσὶν ἡδονῶν ἀφορμαί.
fons: Choric., Laud. Marci 1, 69 p. 20

336 Τὰ ἄφνω φανέντα πλέον ταράττει τῶν ἐκ συνεχοῦς ἀκοῆς ἐντυπωθέντων τῇ γνώμῃ.
fons: Choric., Milt. 8 p. 201–202

337 Ταράττειν αἱ μεγάλαι πεφύκασιν εὐπραξίαι κἂν πρὸς τὴν ἀξίαν συμβαίνωσι τοῖς κεκτημένοις.
fons: Choric., Or. Fun. in Mariam 2 p. 100

338 Τῶν ἄνευ λογισμοῦ κατορθουμένων τὴν πρόφασιν εἰς εὐτυχῆ προπέτειαν ἀναφέρομεν, τὴν δὲ τῶν συνέσει πραττομένων αἰτίαν ὅλην, ὡς εἰπεῖν, ἀνατίθεμεν τῷ δεδρακότι.

Βασιλείου

339 Τὸ τοὺς ἀντιτείνοντας ὑπὸ χεῖρα λαμβάνειν, ἀνδρείου τε καὶ ἄρχοντος ὡς ἀληθῶς· τὸ δὲ τοῖς ὑποπεπτωκόσι χρηστὸν εἶναι καὶ πρᾶον, μεγαλοφροσύνῃ πάντων καὶ ἡμερότητι διαφέροντος.
C. Par. 1, 1, 26 (f. 40v) (Basil.) PM 972B–C (Basil.)

340 Τὴν ἀδικίαν ὁ κεχρημένος πράττων μὲν εὐτυχῶς οὐ λογίζεται· συμφορᾷ δέ τινι ἐμπίπτων, τότε δὴ τὰς ἰδίας ἑαυτῷ ἀπαριθμῶν πλεονεξίας ταράττεται.

---

329 τὸ γάρ C. Par. PM PA fons μέντοι om. Georg.[2] τούτων καί PA **330** lemma: ante 229 pos. huc transp. τῆς γάρ fons ἐφ' ἑαυτῆς] ὑφ' ἑαυτήν fons **331** τὰ γάρ fons τινα χρόνον ἀνθήσαντα fons **335** τῶν γάρ fons **336** τὰ γάρ fons **337** ταράττειν γάρ fons εὐπραγίαι fons **339** τὸ μὲν γάρ C. Par. PM τὸ δὲ τοῖς] τοῖς δέ PM

341 Τὸ εὐκόλως ἀνυόμενον οὐ θαυμάζεται, τιμᾶται δὲ τὸ πόνῳ τινὶ κατορθούμενον.

342 Τὰ τῶν ῥημάτων ἀστεῖα χαρίτων γέμειν δοκεῖ ὅτε προτρέπει γελᾶν τὸν δυσάρεστον.
scholium ad verbum ἀστεῖα: « κεχαριτωμένα συνετὰ λόγια »

Χαρικλείας

343 Τὸν καλὸν καὶ βάρβαροι χεῖρες, ὡς ἔοικε, δυσωποῦνται.
Georg. 978 (Charicl.)
fons: Heliod., Aethiop. 5, 7, 3 (Exc. Par. p. 64)

344 Τὸ χαρᾶς ὑπερβάλλον εἰς ἀλγεινὸν περιέστη πολλάκις, καὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἄμετρον ἐπίσπαστον λύπην ἤνεγκεν.
Georg. 1015 (Greg.) C. Par. 3, 11, 3 (f. 101v) (Charicl.)
(=Exc. Par. p. 63, n. 291) PM 877C (Charicl.) PA 989B (Charicl.)
fons: Heliod, Aethiop. 2, 6, 4

'Ισοκράτους

345 Τὸ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν.
Georg. 296 (amplior) PM 997B (amplior) (Isocr.)
PA 972A (amplior) (Isocr.) Exc. Vind. 66
fons: Isocr., Or. ad Dem. 31 p. 8

346 Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἕνεκεν, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτῖσαι καὶ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι· πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μηδὲν ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα.
Georg. 99 Stob. 4, 31, 116 (longior) (Isocr.) PM 801D–804A (Isocr.)
pars prima: Georg. 968
fons: Isocr., Or. ad Dem. 28 p. 7

347 Τοῖς ἀγαθοῖς εὖ ποίει· καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρὰ ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη.
Georg. 969 Georg. 100 Georg. 610 PA 877D (Isocr.)
pars secunda: Exc. Vind. 63
fons: Isocr., Or. ad Dem. 29 p. 7

348 Τὰς ἐντεύξεις μὴ ποιοῦ πυκνὰς τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἁπάντων κακόν.
Georg. 964
fons: Isocr., Or. ad Dem. 20 p. 5
scholium ad verbum ἐντεύξεις: « τὰς συντυχίας »

---

343 lemma: Χαρικλίας cod. τὸν καλόν] τοὺς γὰρ καλούς fons **344** πολλάκις γάρ praem. C. Par. (Exc. Par.) PM PA περιέστη] περιίστησι C. Par. (Exc. Par.) PM PA περίεστη cod. ἐπίσπαστον] ἐπίπλαστον cod. ἤνεγκεν] ἐγέννησεν Georg. C. Par. (Exc. Par.) PM PA fons **345** lemma: 'Ισωκράτους cod. τὸ γάρ Georg. PM PA fons **346** τίμα] ἀγάπα Georg.[1] ἕνεκα PM ῥᾳδίως ἐκτῖσαι Stob. PM ἐκτῖσαι δύνασθαι fons τοῦ φίλῳ Stob. fons τῷ φίλῳ PM σπουδαίῳ om. Georg.[1] ἄλλον] ἄδηλον Stob. PM μηδέν] μηδέ Georg.[1] **347** τοῖς ἀγαθοῖς] τοὺς ἀγαθούς PA fons ἀγαθούς Georg.[2] καλούς Georg.[3] ποιεῖν Georg.[3] γάρ om. Exc. Vind. **348** κακῶν cod. κακόν non habet fons

349 Τῷ τρόπῳ γενοῦ φιλοπροσήγορος, τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος· ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν.
Georg. 230 Georg. 967
fons: Isocr., Or. ad Dem. 20 p. 5

Βασιλείου

350 Τὰ τοῦ βίου πράγματα ῥαδίως λαμβάνει τὰς περιστροφὰς ἐφ' ἑκάτερα· διὰ τοῦτο κυβερνήτου χρεία ἵνα καὶ ἐν γαλήνῃ τοῦ βίου πάντων ἡμῖν κατὰ ῥοῦν προϊόντων τὰς μεταβολὰς ἐκδεχώμεθα καὶ μὴ ὡς ἀθανάτοις ἐπαναπαυώμεθα τοῖς παροῦσι καὶ ἐν τῇ σκυθρωποτέρᾳ καταστάσει μὴ ἀπελπίζωμεν ἑαυτῶν μηδὲ τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθέντες φερώμεθα ὑποβρύχιοι.
pars secunda (a κυβερνήτου usque ad finem): SP 1525A–B (longior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In princ. Prov. 15 (PG 31, 417C)

351 Τῶν ἀνθρώπων ἡ ζωὴ ὁδῷ καὶ πανηγύρει ἀφομοιῶται.

Του Θεολόγου

352 Τῆς αὐτῆς ἐστι δυσχερείας καὶ κτήσασθαί τι τῶν ἀγαθῶν οὐχ ὑπάρχον καὶ κτηθὲν διασώσασθαι· πολλάκις γὰρ ὃ μὲν σπουδὴ προσέλαβε, ῥᾳθυμία διέφθειρεν· ὃ δὲ ὄκνος ἀπώλεσεν, ἀνεκαλέσατο ἐπιμέλεια.
PM 1013D–1016A (Theolog.) PA 980C (Theolog.) PA 1121C (Theolog.)
pars prima: Georg. 989 PM 985B (Theolog.) PA 916C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 31 (PG 36, 401D)

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Υ

Μεθοδίου

353 Ὕβρις ἐστὶ καὶ προπέτεια σοφοῦ παρόντος ἰδιώτην ἀντικρὺ φθέγγεσθαι καὶ ἐπικλίνειν αὐτῷ τοὺς ὑπηκόους τὰ ὦτα.

Βασιλείου

354 Ὕβρις ἐστὶ τῷ νομοθέτῃ ἡ τῶν νόμων ὑπεροψία καὶ καταφρόνησις.
fons: Basil., Hom. In Ps. 28, 2 (PG 29, 285B)

Σολομών

355 Υἱῷ σοφῷ εὔοδοι ἔσονται πράξεις.
Georg. 1041
fons: V. T., Prov. 13, 13

349 τῷ μὲν τρόπῳ Georg. fons γενοῦ ante τῷ μέν Georg.[1] γενοῦ] γίγνου fons τῷ λόγῳ δ' fons ὑπαντῶντας Georg.[1] **350** ἡμῖν] αὐτῷ SP fons ἐκδεχόμεθα cod. ἐκδέχηται SP fons ἐπαναπαύηται SP fons ταῖς σκυθρωποτέραις καταστάσεσι SP ἀπελπίζῃ ἑαυτόν SP fons καταποθεὶς ὑποβρύχιος φέρηται SP fons **351** fortasse potius ἀφομοιοῦται **352** δυσχερείας ἐστί PM[2] δυσχέρειά ἐστι PA[3]
Titulus: ἀρχὴ τοῦ Ῡ cod. **354** ὕβρις γάρ fons **355** υἱῷ] οἰκέτῃ δέ fons

Χορικίου

356 Ὑπέρογκόν ἐστι καὶ σοβαρὸν ἐπ' ἐλάττοσι μὲν θεραπείαις διαλλαγῆναι θεόν, ἄνδρα δὲ μειζόνων τετυχηκότα τιμῶν μὴ ζηλῶσαι τὰ κρείττονα.
fons: Choric., Patrocl. 33 p. 455

357 Ὑπὸ ἐμφύτου φιλοτιμίας οὐκ οἶδε σιγῇ καρτερεῖν ἡ νεότης ἀμελουμένη.
fons: Choric., Tyrann. 47 p. 297
scholium ad verbum ἐμφύτου: « ἔμφυτος δὲ φιλοτιμ(ίας) καλ(εῖ)ται τὸ οὐσιωδῶς ὑπάρχον τῇ φύσει »

358 Ὑπερβολὴ ἡδονῆς καὶ θρῆνόν ποτε ἀποτίκτειν φιλεῖ.
Georg. 1035
fons: Heliod., Aethiop. 10, 16, 1 (Exc. Par. p. 68, n. 80)

359 Ὕδωρ θολερὸν καὶ ἀπαίδευτον ψυχὴν οὐ δεῖ ταράσσειν.
Georg. 1047 (Isocr.) δ 26 C. Par. 3, 2, 29 (f. 84v) (Plut.) (=Exc. Par. p. 71, n. 29) PM 821D (Plut.) Ar. Pr. Math. 132 GBW 226 CPG 2, Ap XIII, 51 x (Plut.) Gnom. hom. 22 Pythag. Simil. 113, p. 494M.
fons: Plut., fr. 110 Bern.
Isocr., fr. α' 6 Blass

360 Ὑβρίζειν ἐθισθὲν τὸ στόμα τὴν ψυχὴν ἀμαυροῖ.

361 Ὕβρις λύει τάχιστα δεσμὸν τῶν φίλων.

Δημοκρίτου

362 Ὑπενδύεσθαι δεῖ τῷ μὲν θώρακι χιτῶνα, τῇ δὲ λύπῃ νοῦν.
C. Par. 3, 2, 38 (f. 85r) (Plut.) (=Exc. Par. p. 71, n. 38) Pythag. Simil. 31, p. 486M. PM 877B (Plut.) PA 989A (Plut.) GBW 251 Gnom. hom. 118
fons: Plut., fr. νθ' Wytt. p. 887

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΦΙ

Τοῦ Θεολόγου

363 Φαρισαῖον οὐ τὸ γένος μόνον ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος ἐργάζεται· οὕτω καὶ Ἀσσύριον οἶδα καὶ Αἰγύπτιον τὸν τῇ προαιρέσει μετὰ τούτων ταττόμενον.
fons: Greg. Naz., Or. 37, In Matth. 9 (PG 36, 293A)

364 Φιλεῖ τὸ πόνῳ κτηθὲν μᾶλλον κρατεῖσθαι· τὸ δὲ ῥᾳδίως κτηθὲν καὶ ἀποπτύεσθαι τάχιστα ὡς πάλιν ληφθῆναι δυνάμενον.
Georg. 1052 PA 1121C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 28, Theol. 2, 12 (PG 36, 40D–41A)

365 Φιλοῦσιν οἱ σφόδρα περί τι ἐρωτικῶς διακείμενοι ἡδέως συνεῖναι καὶ τοῖς ὀνόμασιν.

356 ἐπ' ἐλάττονος μὲν θεραπείας fons τὸν κρείττονα fons **357** ὑπὸ γάρ fons **358** ὑπερβολὴ γάρ fons **359** οὔτε ὕδωρ et οὔτε pro καί C. Par. PM CPG GB Gnom. hom. Pythag. Simil. fons ἀπαίδευτον] ἀσύνετον GB fons οὐ om. C. Par. PM CPG GB Gnom. hom. Pythag. Simil. fons ταράσσειν δεῖ C.Par. PM CPG Pythag. Simil. κινεῖν δεῖ GB Gnom. hom. fons ταράττειν δ **362** ἐπενδύεσθαι PM PA fons **363** Φαρισαῖον γάρ fons **364** φιλεῖ γάρ fons τὸ μὲν πόνῳ PA fons καί om. PA **365** φιλοῦσι γάρ fons

Georg. 1057 δ 30
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 4 (PG 36, 361C)

Βασιλείου

366 Φέρει παραμυθίαν ὀδυνωμένοις ἡ κοινωνία τῶν στεναγμῶν.
δ 31 SP 25A (Basil.) SP 329A (Theolog.) PM 877A (Theolog.)
PA 988A (Theolog.) CPG 2, MP III, 36

367 Φορτικὸν τοῖς ὑπὸ λύπης τὴν ψυχὴν κεκακωμένοις ἡ ἐπιτίμησις.
Georg. 1094 SP 25A (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Mart. Jul. 8 (PG 31, 257B)

Φίλων

368 Φιλεῖ ἐν ταῖς ἀναπαύλαις τῶν σωμάτων ἐναργεστέρας τῶν ἀβουλήτων ἡ διάνοια λαμβάνουσα φαντασίας χαλεπῶς ἄγαν θλίβεσθαι καὶ πιέζεσθαι.
Georg. 1096
fons: Phil., De Joseph. 30, vol. 4 p. 100, 5–7

Ἰσοκράτους

369 Φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττων ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττωσιν ἐπιτιμᾷς.
Georg. 1088
fons: Isocr., Or. ad Dem. 17 p. 4

Χορικίου

370 Φιλεῖ συνδιατίθεσθαι τοῖς ὁρωμένοις ἡ γνώμη τῶν θεωμένων.
fons: Choric., Spartiat. 75 p. 334

371 Φύσει δύσερις πᾶσα γυνή.
Georg. 1066
fons: Choric., Priam. 79 p. 171

372 Φύσις δεξιά, κἂν ἐξ ἡλικίας κἂν ἐξ ὀρφανίας ἐπὶ τὸ φαῦλον ὠθῆται, αὐτὴ πρὸς τὸ δέον ἑαυτὴν οἶδεν ἀνθέλκειν.
Georg. 1079
fons: Choric., Or. Fun. in Proc. 4 p. 111
scholium ad sententiam: « τοῦτ' ἔστιν· ἂν ἀνδρεῖον εἴδη τις πρόσωπ(ον), νεανικόν τι φρονεῖ· ἂν κόσμιον εἶδος, λογίζεταί τις σεμνόν »

373 Φορτικὸν τοῖς πολλοῖς ἡ ἀλήθεια· διὸ καὶ Ἰὼβ φάσκει· « Ὡς ἔοικε φαῦλα ἀληθινοῦ ῥήματα ».

Σολομῶντος

374 Φίλῳ ὀργίλῳ μὴ συναυλίζου, μήποτε μάθῃς τῶν ὁδῶν αὐτοῦ καὶ λάβῃς βρόχους τῇ σεαυτοῦ ψυχῇ.
fons: V. T., Prov. 22, 24–25

---

366 ὀδυρομένοις δ ὀδυνωμένῳ SP[1] PM PA CPG ἡ om. PM PA CPG **367** φορτικὸν γὰρ fons αἱ ἐπιτιμήσεις fons **368** φιλεῖ γὰρ fons ἐνεργεστέρας Georg. πιέζεσθαι καὶ θλίβεσθαι Georg. **369** lemma: Ἰσωκράτους cod. sic cod.: sed ἂν εὐδοκιμοίης, εἰ φαίνοιο κ. τ. λ. fons πράττωσιν] πράττουσι fons ἐπιτιμᾷς] ἐπιτιμώης fons **370** φιλεῖ γάρ fons **371** φύσει γάρ fons **372** κἂν ἐξ[2]] καὶ Georg. αὐτὴ-ἑαυτὴν] αὕτη ἑαυτὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον Georg. ἑαυτὴν] αὐτὴν cod. **374** φίλῳ δέ fons σεαυτοῦ] σῇ fons

τοῦ Χρυσοστόμου

375 Φίλον ἐστὶ τοῖς δαίμοσι καὶ οἰκεῖον ὁ τῦφος.

Γρηγορίου

376 Φιλεῖ τάχιστα τῆς τοῦ προεστῶτος κακίας ἀναπίμπλασθαι τὸ ὑπήκοον καὶ πολλῷ γε ῥᾷον ἢ τοῦ ἐναντίου τῆς ἀρετῆς.
PA 1028B (Theolog.) PA 1236B (longior) (Basil.)
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apol. 11 (PG 35, 420C)

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΧΙ

Πυθαγόρου

377 Χαίρειν χρὴ τοῖς ἐλέγχοις ἢ τοῖς κόλαξιν· οἱ μὲν γὰρ ἡμᾶς λυποῦντες διεγείρουσιν, οἱ δὲ χαριζόμενοι ἐκλύουσι καὶ σκελίζουσιν.
Georg. 1117 (Pythag.) Stob. 3, 14, 18 (Pyth.) C. Par. 3, 2, 73 (f. 87r) (Plut.)
(= Exc. Par. p. 73, n. 73) PM 789C (Plut.) PM 792C (Pyth.)
PA 941B (Plut.) PA 941D (Pyth.) Ar. Pr. Math. 147 Pythag. Simil. 123, p. 494M.
GBW 177 CPG 2, Ap XVIII, 8e (Plut.) Pyth. 113a+b
fons: Plut., fr. κθ' Wytt. p. 882

Ἰσοκράτους

378 Χαῖρε ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν καὶ λυποῦ μετρίως ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν.
Georg. 1116 (Isocr.) PM 836C (Romuli) Ar. Pr. Math. 149
fons: Isocr., Or. ad Dem. 42 p. 10

Χορικίου

379 Χαλεπὰ τὰ καλά· πόνῳ γὰρ κτῶνται πολλῷ.
pars prima: proverbium (sic et apud Choricium)
cfr. ex. gr.: Γνῶμαι Θεοκτίστου apud Stob., vol. 5, App. n. 22 CPG 1, Z, 6, 38
CPG 1, App. 22 CPG 2, Ap. 6, 39a CPG 2 GCL 3, 30 CPG 2, Ap. 18, 7
fons: fortasse Choric., Or. Fun. in Procop. 7 p. 111

Ξενοφῶντος

380 Χαλεπώτερόν ἐστι τὰ ἀγαθὰ φέρειν μετρίως ἤ περ ἐγκρατῶς τἀναντία.

τοῦ Θεολόγου

381 Χρόνῳ καὶ λόγῳ βεβαιωθὲν ἅπαν καλὸν φύσις καθίσταται.
Georg. 628 (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 23, De pace 3, 1 (PG 35, 1152C)

---

376 πολλῷ] πολὺ PA[1] τοὐναντίον PA[1] **377** χαίρειν χρὴ] χαῖρε Stob. PM[2] PA[2] Ar. Pr. Math. GB Pyth. ἐλέγχοις] ἐλέγχουσιν Stob. C. Par. PM PA Ar. Pr. Math. GB CPG Pyth. Pythag. Simil. fons σε μᾶλλον post ἐλ. add. Stob. PM[2] PA[2] Ar. Pr. Math. GB Pyth. ἢ] οὐ PM[1] PA[1] fons κόλαξιν] κολακεύουσιν Stob. PM PA Ar. Pr. Math. GB CPG Pythag. Simil. Pyth. fons οἱ μὲν-σκελίζουσιν] ὡς δ' ἐχθρῶν χείρονας ἐκτρέπου τοὺς κόλακας (κολακεύοντας Stob. PM[2] PA[2] Pyth.) Stob. PM[2] PA[2] Ar. Pr. Math. GB Pyth. **378** lemma: Ἰσωκράτους cod. χαῖρε μὲν fons ἀγαθῶν μετρίως Ar. Pr. Math. καί non habet fons λυποῦ δέ fons γιγνομένοις] συμβαίνουσι PM Ar. Pr. Math. **381** λόγῳ καὶ χρόνῳ Georg.

Του Χρυσοστόμου

382 Χολῆς αὐξομένης τίκτεται πυρετός, καὶ φλέγματος πλεονάζοντος πολλὰ νοσήματα φύεται.
Georg. 1119 (Chrisost.)
fons: fortasse Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 9, 4 (PG 49, 109)

383 Χρυσέ, κακῶν ἀρχηγέ, καὶ τῷ ἔχοντί σε φόβος καὶ τῷ μὴ ἔχοντι λύπη.
Georg. 1123 (Choric.)
fons: Choric., fr. 2, p. 544 (est paraphrasis Palladae epigr. Anth. Pal. IX, 394)

Σολομῶντος

384 Χείλη ἀληθινὰ κατορθοῖ μαρτυρίαν· οἱ δὲ βουλόμενοι εἰρηνεύειν εὐφρανθήσονται.
pars prima: PA 841C (Deut.)
fons: V. T., Prov. 12, 19+20

385 Χείλη δικαίων ἐπίσταται ὑψηλά· οἱ δὲ ἄφρονες ἐν ἐνδείᾳ τελευτῶσιν.
Georg. 1127 (Solom.)
pars prima: SP 1296A (Prov.) PA 876A (Eccl.)
fons: V. T., Prov. 10, 21

386 Χείλη σοφῶν δέχεται αἴσθησιν, καρδία δὲ ἀφρόνων οὐκ ἀσφαλής.
fons: V. T., Prov. 15, 7

Σιράχ

387 Χείλεσι συνετοῦ εὑρεθήσεται χάρις.
fons: V. T., Sirach 21, 16

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ψ

388 Ψυχὴ ὑπὸ ἀθυμίας βληθεῖσα πρὸς πᾶσαν ἀκρόασίν ἐστιν ἀνεπιτήδειος.
Georg. 1146
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 11, 1 (PG 49, 119)

389 Ψυχαῖς βεβήλοις οὐδὲν τῶν καλῶν ἀξιόπιστον.
Georg. 1147 δ 39 PM 949D (amplior) (Theolog.) PA 772C (amplior) (Greg. Thaum.) PA 924A (amplior) (Theolog.) PA 1084A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in patr. 13 (PG 35, 1000D)

Σολομῶντος

390 Ψίθυρον καὶ δίγλωσσον καταρᾶσθαι ἄξιον· πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν εἰρηνεύοντας.
Georg. 1151 SP 1385C (Eccl.) SP 436B (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 28, 13

---

382 αὐξανομένης fons; post πυρετός haec praeb. fons: καὶ τῷ παντὶ ζῴῳ; λυμαίνεται post φύεται haec praeb. fons: καὶ διαφθείρει τὸ ζῶον **383** σε ante λύπη denuo pos. Georg. fons. **384** εἰρηνεύειν] εἰρήνην fons **385** ἀνδρῶν δικαίων PA ὑψηλά] χάριτας PA ἐνδία cod. **386** δέχεται αἴσθησιν] δέδεται αἰσθήσει fons καρδίαι . . . ἀσφαλεῖς fons **387** χείλεσι] ἐπὶ δὲ χείλους fons **388** ὑπὸ-βληθεῖσα] γὰρ ἅπαξ ἀθυμίας πλησθεῖσα fons ἐστι supra lineam ipse scriba add., om. Georg. **389** ψυχαῖς γὰρ PM PA^1 PA^2 fons βεβήλαις PA^1 **390** καταράσασθε SP^1 fons καταράσασθαι SP^2 ἄξιον non praeb. SP fons εἰρην. ἀπώλεσε SP εἰρην. ἀπώλεσαν fons

Βασιλείου

391 Ψυχὴ ἡ ἅπαξ προσδεθεῖσα τῷ πόθῳ τοῦ Κτίσαντος καὶ τοῖς ἐκεῖσε κάλλεσιν ἐνειθισμένη φαιδρύνεσθαι, τὸ περιχαρὲς αὐτῆς καὶ εὔθυμον ὑπὸ τῆς ποικίλης μεταπτώσεως τῶν σαρκίνων παθημάτων οὐ μεταβάλλει, ἀλλὰ τὰ τοῖς ἄλλοις λυπηρὰ προσθήκην εὐφροσύνης ποιήσεται.
Georg. 1144
fons: Basil., Hom. De grat. act. 2 (PG 31, 221B)

Κυρίλλου

392 Ψίθυρόν τι χρῆμα γυνὴ καὶ τοὺς ἅπαξ τοῖς αὐτῆς ἁλόντας βρόχοις καταγοητεύειν ἱκανή, σύνοπλον ἔχουσα τὴν τῆς διανοίας κατακρατήσασαν ἡδονήν.
Georg. 1172

τοῦ Θεολόγου

393 Ψυχὴ πᾶσα ἀνουθέτητος ἀθεράπευτος.
Georg. 1167 SP 337B (Theolog.) PA 1152D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 16, In patrem tac. 15 (PG 35, 956A)

Σοφοκλέους

394 Ψυχῆς μέγας χαλινὸς ὁ νοῦς.
PM 736A (amplior) (Eurip.) Ar. Pr. Math. 151 Men. Mon. 844
CPG 2, Ap XVIII, 54b (Biant.)

Δημοκρίτου

395 Ψυχὴ ταμιεῖόν ἐστιν ἀγαθοῦ μὲν ἀγαθόν, κακοῦ δὲ κακόν.
Georg. 1166 (Sext.) GBW 24 Pyth. 11d Pyth. 117

396 Ψυχῆς νόσος κακία· διό τις ἀδικῶν οἴκοθεν πάσχει κακῶς, ὁ καρτερῶν δὲ τὸ συμβὰν « ἠδίκημαι – κατὰ Σωκράτην – ἀλλ' οὐκ ἐβλάβην » ἐρεῖ.

Φωτίου

397 Ψυχῆς μὲν προβάλλει ἀρετὴ τὴν εὐσέβειαν, γλώσσης δὲ τὴν ἀλήθειαν· τοῦ δ' ἄλλου σώματος ἡ σωφροσύνη κόσμος· αἷς εἴωθε καὶ τῶν ὁμοροφίων ἀρετῶν ὁ χορὸς συμπαρεῖναί τε καὶ συγχορεύειν.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ω

Ὀλυμπιοδώρου

398 Ὥσπερ κῦμα ὑψωθὲν οὐχ ἵσταται ἀλλ' ἀπόλλυται, οὕτω καὶ ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος.

---

391 κτήσαντος cod. ἐκεῖσε] ἐκεῖ fons σαρκικῶν Georg. fons μεταβαλεῖ fons **392** αὐτοῖς pro αὐτῆς cod. τοῖς-βρόχοις] ἁλόντας τοῖς βρόχοις αὐτῆς Georg. κατακρατήσασαν] καταφρονήσασαν Georg. **393** ψυχὴ δὲ fons **394** ψυχῇ PM χαλινός ἐστιν PM Ar. Pr. Math. ἀνθρώποις ὁ νοῦς Men. Mon. **395** ψυχὴ γάρ ἐστι Pyth.^{1} ταμεῖον Georg. GB Pyth. ἐστι om. GB ἀγαθόν] ἀγαθῶν GB Pyth. κακόν] κακῶν GB Pyth. **397** ὁμορροφίων cod.
Titulus: ἀρχὴ τοῦ Ω cod. **398** lemma: Ὀλυμπιοδόρου cod.

Γρηγορίου

399 Ὄφελος τῶν ἔξωθεν ἀπήλλαχθαι πολέμων οὐδὲν, ταραχῆς ἔνδον γέμοντα.

400 Ὧν σπανία ἡ κτῆσις, περισπούδαστος ἡ ἀπόλαυσις.
Georg. 1224 δ 44 C. Par. 1, 1, 3 (f. 39r) (amplior) (Basil.)
PM 988D (amplior) (Basil.) PA 1197C (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. De jejun. 1, 8 (PG 31, 176C)

Βασιλείου

401 Ὥσπερ ἡ σκιὰ τῷ σώματι οὕτως αἱ ἁμαρτίαι ταῖς ψυχαῖς παρέπονται, ἐναργεῖς τὰς πράξεις ἐξεικονίζουσαι.
Georg. 1183 SP 1160C (Basil.) SP 1184D (amplior) (Basil.)
SP 1488A (amplior) (Basil.) C. Par. 1, 1, 39 (f. 41v) (Basil.)
PM 868B (Basil.) PA 817C (Basil.)
fons: Basil., Hom. In divit. 6 (PG 31, 296C)

402 Ὥσπερ ὕδωρ πολέμιον πυρί, οὕτως ἀμετρία οἴνου λογισμὸν κατασβέννυσιν.
Georg. 1184 SP 157D (amplior) (Basil.) C. Par. 1, 1, 21 (f. 40v) (Basil.)
PM 884A (Basil.) PA 917C (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In ebrios., 2 (PG 31, 448A)

403 Ὥσπερ οἱ σκώληκες τοῖς ἁπαλωτέροις τῶν ξύλων ἐντίκτονται, οὕτως αἱ λῦπαι τοῖς μαλακωτέροις ἤθεσι τῶν ἀνθρώπων ἐμφύονται.
Georg. 1188 SP 32A (amplior) (Basil.) PM 877A (Basil.)
fons: Basil., Hom. De grat. act. 6 (PG 31, 232A)

Σολομῶντος

404 Ὡς φωνὴ τῶν ἀκανθῶν ὑπὸ τὸν λέβητα, οὕτως γέλως τῶν ἀφρόνων.
Georg. 1176 SP 1216C (Eccl.) SP 76B (Eccl.)
C. Par. 1, 6, 3 (f. 66v) (Solom.) PM 996C (Eccl.)
fons: V. T., Eccl. 7, 6

Πλάτωνος

405 Ὥσπερ ἐν εἱρκτῇ ἐν τῷδε τῷ βίῳ ὑπάρχομεν καὶ φρουρούμεθα.
Georg. 1200 cfr. Plat., Phaed. 62b

Προκοπίου

406 Ὧν ὁ βίος κατ' ἀρετήν, τούτων καὶ ὁ θάνατος εὐτυχὴς εἶναι λέγεται.

407 Ὥσπερ τῶν ζώων τινὰ μέν ἐστι χερσαῖα, τινὰ δὲ ἔνυδρα, τινὰ δὲ πτηνά, οὕτως καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ μὲν τὸν μέσον βίον κατέχουσιν ὡς τὰ χερσαῖα· οἱ δὲ εἰς τὰ ὕψη ἀτενίζουσιν ὡς τὰ πετεινά· οἱ δὲ τοῖς ὕδασι τῶν ἁμαρτιῶν εἰσι κεκαλυμμένοι ὡς οἱ

---

399 ὤφελος cod.: fortasse ὠφέλημα scribendum **400** ὧν δέ C. Par. PM PA fons τούτων ante περισπούδαστος praeb. fons **401** ὥσπερ γάρ SP[2-3] fons ἡ om. SP[2] αἱ σκιαὶ τοῖς σώμασιν PA οὕτως] οὕτω Georg. SP C. Par. PM PA fons ταῖς ψυχαῖς αἱ ἁμαρτίαι Georg. SP C. Par. PM PA fons ἐναργῶς fons εἰκονίζουσαι SP[3] PM **402** ὥσπερ γάρ C. Par. PM PA fons πολέμιόν ἐστι SP C. Par. PM PA fons σώφρονα add. in fine Georg. C. Par. PM PA **403** ὥσπερ γάρ fons σκώλικες cod. ἐν τοῖς ἁπαλωτέροις SP ἐντίκτωνται cod. ἐντίκτονται μάλιστα PM fons ἐκτίκτονται μάλιστα SP ἐν τοῖς μαλ. SP ἐμφυτεύονται SP **404** ὡς] ὥσπερ SP[2] C. Par. PM τῶν[1] om. SP C. Par. PM fons οὕτως] οὕτω Georg. ὁ γέλως SP C. Par. PM **405** lemma: Πλάτονος cod. **407** καταιγίς supra lineam ipse scriba add.

ἰχθύες· « ἦλθον-γάρ φησιν- εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης καὶ καταιγὶς κατεπόντισέν με ».

Πλάτωνος σοφιστικὴ ὕβρις

408 Ὦ λῷστε Πῶλε· ἵνα προσείπω σε κατὰ σέ.
Stob. 4, 4, 31 (multo amplior) (Platonis)
fons: Plat., Gorg. 467b

Βασιλείου

409 Ὥσπερ οἱ ταῖς εἱρκταῖς ἐμπίπτοντες, οἱ μὲν ἐπὶ πλείονα χρόνον τῇ κακώσει τῶν δεσμωτηρίων ἐναποκλείονται, οἱ δὲ ταχυτέραν εὑρίσκουσι τῆς κακοπαθείας ἀπαλλαγήν· οὕτω καὶ αἱ ψυχαί, αἱ μὲν ἐπὶ πολὺ προκατέχονται τῇ ζωῇ ταύτῃ, αἱ δὲ ἐπ' ἔλαττον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀξίας ἑκάστου σοφῶς καὶ βαθέως, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἐφίκοιτο νοῦς ἀνθρώπων, τὰ περὶ ἕκαστον ἡμῶν τοῦ Κτίσαντος ἡμᾶς προβλεπομένου.
SP 36A (amplior) (Basil.) PA 956C (longior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Mart. Jul. 5 (PG 31, 249A)

Γρηγορίου

410 Ὥσπερ οἱ μακρὰν ὁδὸν προκαταλύσαντες τῶν ὁδοιπορούντων καὶ μοχθούντων ἔτι ῥᾴους εἰσὶ καὶ ἀπονώτεροι, οὕτως οἱ ἐπιτυχόντες τοῦ ἐκεῖ καταλύματος τῶν ἔτι τὴν σκολιὰν καὶ κρημνώδη τοῦ βίου τούτου τεμνόντων ὁδὸν ἀμείνους καὶ ἀνεκτότεροι.
Georg. 1195 (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in patr. 3 (PG 35, 988D–989A)

SCHOLIA

4a Ἀθάνατα φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἶναι, θνητὰ δὲ τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν.
vd. sent. 43 Georg. 94 GBW 202
fons: Isocr., Or. ad Dem. 32, p. 8

4b Ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ αἱ τέρψεις ἀρετῆς θέλουσιν εἶναι γυμνάσιον.

5a Ἀτυχοῦσιν, ὡς ἔοικεν, οὐδὲ τὸ φῶς ἀνθρώποις ὁποῖόν ἐστιν ὁρᾶται.

8a Σολομῶντος
Ἀνὴρ εὐμετάβολος γλώσσῃ ἐμπεσεῖται εἰς κακά· καρδία δὲ ἄφρονος ὀδύνη τῷ κεκτημένῳ αὐτήν.
Georg. 128
pars prima: SP 1344B (Prov.) PM 864D (Prov.)
C. Par. 1, 6, 14 (f. 67r) (Solom.)
pars secunda: PM 981C (Prov.) PA 800A (Prov.)
fons: V. T., Prov. 17, 20–21

---

409 ὥσπερ οὖν SP PA fons ἐν ταῖς εἱρκταῖς SP ἐπιπίπτοντες SP ἐπὶ[1]] ἐν cod. τῶν om. SP προσκατέχονται SP PA fons ἕκαστον] ἐσχάτων SP ἡμᾶς om. SP **410** καὶ μοχθούντων om. Georg. εἰσὶ non praeb. Georg. fons σκολιάν] σκιάν cod.

4a ἀθάνατα μέν fons τῷ[2]] τό cod. ὑπαρχ. ἀγαθῶν Georg. **8a** ἐκπεσεῖται C. Par. PM δέ om. PM PA κεκτημένῳ] κτησαμένῳ PM PA

11a Ἀπόκρισις ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει θυμόν.
Georg. 131 PA 856A (Solom.) PA 996B (Prov.) PA 1201C (Prov.) Phot. 152
fons: V.T., Prov. 15, 1

14a Ἄφρων ἐν γέλωτι ἀνυψοῖ τὴν φωνὴν αὐτοῦ· ἀνὴρ δὲ πανοῦργος μόλις ἡσυχῇ μειδιάσει.
Georg. 269 PM 996C (Sirach) cfr. sent. 207 Georg. 652
fons: V.T., Sirach 21, 20

17a Ἀρχὴ ὁδοῦ ἀγαθῆς τὸ ποιεῖν δίκαια· δεκτὰ δὲ παρὰ Κυρίῳ μᾶλλον ἢ θύειν θυσίας.
SP 212C (Prov.)
pars prima: SP 1380A (Prov.)
fons: V.T., Prov. 16, 7
scholium ad sententiam (ad verbum θυσίας relatum): « τὰς δι' αἱμάτων (scil. θυσίας) λέγει τοῖς παλαιοῖς »

25a Σολομών
Ἀνὴρ δίγλωσσος ἀποκαλύπτει βουλὰς ἐν συνεδρίῳ· ὁ δὲ πιστὸς πνοῇ κρύπτει πράγματα.
Georg. 120 (Solom.)
pars prima: SP 1344A (amplior) (Prov.)
fons: V.T., Prov. 11, 13

28a Προκοπίου
Ἀνδρός ἐστιν εὐκλεοῦς λυπεῖν μὲν οὐδένα, φίλον δὲ τῇ θεραπείᾳ τὸν δυσμενῆ ποιεῖν.

38a Ἀκοῆς κρείττων εἰς πόθον ἡ θέα.

38b Ἀκοὴ ἀργοτέρα πρὸς ζῆλον τοῖς μὴ παροῦσι τῇ θέᾳ.

42a Ἱπποκράτους
Ἄνδρα εὑρεῖν δυνάμενόν τι κατὰ συμβουλὴν οὐ ῥᾴδιον.

46a Ἃ πολλάκις ἱδρὼς καὶ πόνος δεδώρηται, ταῦτα χαυνότης προσυπανάλωσεν.

51a Ἄμμον καὶ ἅλα καὶ βῶλον σιδήρου εὔκοπον ὑπενεγκεῖν ἢ ἄνθρωπον ἀσύνετον.
Georg. 67 (Sirach) SP 1216D–1217A (Eccl.) C. Par. 1, 4, 15 (f. 59v) (Sirach)
PM 981D (Sirach) PA 800B (Eccl.)
fons: V.T., Sirach, 22, 15

52a Τοῦ Δαβὶδ ρλθ´
Ἄνδρα ἄδικον κακὰ θηρεύσει εἰς διαφθοράν.
SP 1476D (Psalm.) PA 896C (Prov.)
fons: V.T., Psalm. 139, 12

11a ἀπόκρισις δέ fons ὑποκύπτουσα PA[1] **14a** ἄφρων] ὁ μωρός PM μωρός fons τήν om. Georg. PM fons πανοῦργος] σοφός PM μόγις pro μόλις supra lineam ipse scriba **17a** τό om. SP τὰ δίκαια SP[1] fons Κυρίῳ] Θεῷ SP[1] fons θύειν θυσίας] θυσιῶν αἷμα SP **25a** ὁ δὲ πιστός] πιστὸς δέ fons **38b** παροῦσῃ cod. **51a** ἄμμων C. Par ἅλας SP C. Par. PM PA σιδηροῦν SP C. Par. PM PA εὔκοπον] εὔκολον Georg. εὐκοπώτερον SP C. Par. ἀκοπώτερον PM PA ὑπηνεγκεῖν cod. ἀσύνετον] ἄφρονα PM PA

53a Σολομῶντος
Ἀνὴρ γλωσσώδης οὐ κατευθυνθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς.
PA 993B (David)
fons: V.T., Psalm, 139, 12

59a Τοῦ Φωτίου ἐξεστηκυία
Βακχεύουσα ψυχὴ καὶ μάλιστα τῆς πρώτης οὐκ ἀποτυχοῦσα ὁρμῆς ἐπικρατεστέραν τῷ χρόνῳ τὴν μανίαν προσλαμβάνεται.

77a [Θεόγνιδος]
Γυναικὸς ἀνὴρ χρῆμα οὐδὲν ληΐζεται κάλλιον ἐσθλῆς.
1) Georg. 264 (Theognid.) PA 1085D (longior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in patr. 7 (PG 35, 993A)
2) CPG 2, Ap. V, 77c (Semon.)
fons: Semon. fr. 6 ed. West (ubi vide)
3) Stob. 4, 22, 73 (Hesiod.) (longior)
fons: Hesiod., Op. et Dies 702–703
scholium ad verbum ληΐζεται: « αἰχμαλωτίζεται » (αἰμαλωτίζεται cod.) (cfr. Suid. s. v.)

93a Δίκτυόν ἐστι πολύπλοκον ἡ τῆς κακίας μέθοδος· ὁ μερικῶς ἐμπλακεὶς ἀμελῶν περιεκτικῶς σφίγγεται.
Georg. 299
fons: Marc. Erem., De Lege spirit. 173 (PG 65, 925C)

105a Προκοπίου
⟨Ἐ⟩ξ ὧν ἄρχειν τις ⟨ἔ⟩γνω, καὶ δικάζειν ⟨ἐ⟩πίσταται ταῖς ἀρχαῖς, τοῦτο τῇ ψή⟨φ⟩ῳ ζητῶν ὃ τοῖς ἔργοις ἐπέδειξεν.

109a Στωϊκοῦ λόγος
Ἐπειδὴ οὐ γίνεται τὰ πράγματα ὡς βουλόμεθα, ὡς ἂν γίνηται βουλώμεθα.
Stob. 3, 1, 19 (Ἀριστοτέλης εἶπεν . . .)
Cfr. simillimam Epicteti sententiam (Ench. 8) apud Stob. 2, 1, 23 PM 924A (Metrod.) PA 1220B (Metrod.) Gnom. tin. p. 471, 11 Ar. Pr. Math. 83

110a Ἰωάννου
Ἐν πλοίῳ οἰήσεως οἱ περίεργοι πλέουσιν.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 26 (PG 88, 1061C)

113a Βασιλείου
Ἐν τῇ εὐδίᾳ ταύτῃ τοῦ βίου ὤν, ἐκδέχου ποτὲ καὶ χειμῶνα πραγμάτων· ἥξει γὰρ νόσος καὶ ἥξει πενία, οὐκ ἀεὶ κατὰ πρύμναν ἱσταμένου τοῦ πνεύματος.
Georg. 350 (Basil.) SP 1525B (amplior) (Basil.)
pars prima: PM 1008A (Chrysost.) PA 985B (Chrysost.)
fons: Basil., Hom. In princ. Prov. 15 (PG 31, 417D)

77a 1) οὐδὲν χρῆμα Georg. χρῆμ' οὐδέν PA fons 2) οὐδὲν χρῆμ' ἀνήρ CPG fons κάλλιον] ἄμεινον fons (post ἐσθλῆς)et CPG 3) οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζεται ἄμεινον τῆς ἀγαθῆς Stob. fons **93a** ὁ] ᾧ fons συμπλακείς Georg. καί om. fons ἀμελῶν] διαμελῶν cod. ἐὰν ἀμελήσῃ fons om. Georg. **109a** οὐ] μή Stob.[1] ὡς[2]-βουλώμεθα] δεῖ βούλεσθαι ὡς γίνεται Stob. γίνηται βουλώμεθα] γίνεται βουλόμεθα cod. **110a** ἐν πλοίῳ γάρ fons οἱ non praeb. fons **113a** ταύτῃ om. et ὤν ante τοῦ βίου praeb. PM PA ὤν om. SP

119a Βασιλείου
῎Εθος διὰ μακροῦ χρόνου βεβαιωθὲν φύσεως ἰσχὺν λαμβάνει.
Georg. 346 SP 333A (Basil.)
fons: Basil., Reg. fus. tract. 6, 1 (PG 31, 925B)

122a Προκοπίου
῎Εθνη ὅλα καὶ πόλεις καὶ νῆες αὔτανδρ⟨οι⟩ πρὸς τὰ τῆς τύχης ἄγεται νεύματα.

125a ᾿Εν στόματι μωροῦ ἡ καρδία αὐτοῦ· ἐν δὲ καρδίᾳ σοφοῦ τὸ στόμα αὐτοῦ.
Georg. 375
fons: V.T., Sirach 21, 26

127a ῎Εσο περὶ τὴν οἰκείαν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής· φιλοκάλου μὲν γὰρ τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον.
Georg. 364
fons: Isocr., Or. ad Dem. 27 p. 7

128a Πλάτωνος
᾿Επεὶ τὰ κακὰ ἐνθάδε τε καὶ τόνδε τὸν βίον περιπολεῖ, φευκτέον ἐνθένδε.

132a Εὐνούχου φιλία καλαμίνη θύρα.
Georg. 402

138a [᾿Ισοκράτους]
῾Ημέρα μία βίος ὅλος ἀνθρώπου τοῖς πόθῳ κάμνουσιν.
Georg. 446 (Greg.) cfr. sent. 66 et Georg. 154
fons: Greg. Naz., Or. 26 In seips. 2 (PG 35, 1229A)
cfr. Greg. Naz.,Or. 24, Laud. S. Cypr. 3 (PG 35, 1172C–D)

143a Βασιλείου
῾Η συνεχὴς θέα τῶν γυναικῶν ὁδός ἐστιν ἐπὶ πρᾶξιν ἄγουσα· εἰ δὲ καὶ εἰς ἔργον μὴ προβαίνει, τέως τὸν λογισμὸν μολύνει καὶ μοιχὸν ἀποτελεῖ τὸν ἁλόντα.

151a [῾Ιπποκράτους]
῾Η εὔκαιρος σιωπὴ μήτηρ ἐννοιῶν σοφωτάτων.
Georg. 444
fons: Diad., De perf. spirit. 70, 18–20 p. 86

Παροιμία

169a Κηρίον μέλιτος λόγοι καλοί· γλύκασμα δὲ αὐτῶν ἀκοὴ καὶ ἴασις ψυχῆς.
SP 1341A (Prov.) PA 996B (Prov.)
fons: V.T., Prov. 16, 24

169b Κρείσσων ἄπορος πορευόμενος ἐν ἁπλότητι αὐτοῦ.
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 26 (PG 36, 204C)

173a Κέρδος ἐκεῖνο οὐκ εἴ τι λάβοι τις ἀδίκως, ἀλλ᾿ εἴ τι δεόντως ἀναλώσει.

119a ἔθος γάρ fons ἰσχύν] ἀρχήν SP **125a** μωρῶν… αὐτῶν… σοφῶν… αὐτῶν fons ἐν δὲ καρδίᾳ] καρδία δέ fons τό non praeb. fons **127a** ἔσο] εἶναι βούλου τά fons οἰκείαν non habet fons καλλοπιστής… καλλοπιστοῦ cod. φιλοκάλου μὲν γάρ] ἔστι δὲ φιλοκάλου μέν fons **138a** ἀνθρώπου om. Georg. **151a** καλὴ οὖν ἡ εὔκαιρος σιωπὴ οὐδὲν ἕτερον οὖσα ἢ μήτηρ ἐννοιῶν σοφωτάτων fons **169a** κηρία SP PA fons αὐτοῦ fons ἀκοὴ καί non praeb. SP PA fons **169b** ἁπλότιτι cod.

180a Καὶ σμικρόν τι χρόνον ποθοῦντι γῆρας βαθύτατον.

181a Κάλλος μὴ σωφρονοῦν τοῖς κεκτημένοις καθέστηκεν ὄνειδος.
Georg. 568 (Aphthon.)
fons: Aphthon., Fab. 22, 9–10 p. 143

194a Μωρὸς καθ᾿ ἑαυτὸν φρόνιμος.

195a τοῦ Θεολόγου
Μία ζωὴ τὸ πρὸς τὴν ζωὴν βλέπειν, εἷς θάνατος ἡ ἁμαρτία· ψυχῆς γὰρ ὄλεθρος· τ᾿ ἄλλα δ᾿ οἷς φρονοῦσί τινες ὀνειράτων ὄψις ἐστὶ κατὰ τῶν ὄντων παίζουσα καὶ ψυχῆς ἀπατηλὰ φάσματα.
Georg. 663
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in Patr. 42 (PG 35, 1041A–B)

201a Μακάριος ἄνθρωπος ὁ χαίρων ἐφ᾿ οἷς ἔχει καὶ μὴ λυπούμενος ἐφ᾿ οἷς οὐκ ἔχει.

206a Σέκστου
Μακρολογία σημεῖον ἀμαθίας.
Gnom. Soph. apud Boiss., Anecd. 1, p. 129 (amplior) Sext. 157 Clit. 32

τοῦ Θεολόγου

209a Νοῦς ἐμμέριμνος σὴς βιβρώσκων ὀστέα.
Georg. 705 (longior) F 39 (longior)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 101 (PG 37, 924A)

210a Νοεῖν τὰ πολλὰ κρεῖσσον ἢ λέγειν θέμις.
cfr. Greg. Naz., Carm. I, II, 30, 13

212a Νώθεια ὕπνου σύζυγος.
Georg. 708 PA 1128B
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 6 (PG 36, 180C)

212b Νόσοι ἐκ πληθώρας ἢ κόπου παρακολουθοῦσιν.

215a ᾿Οφθαλμοῦ ἀτονίαν ἥλιος, ψυχῆς δὲ ἀρρωστίαν ἐλέγχει Θεὸς ἐπιδημῶν, καὶ τοῖς μὲν ἐστι φῶς, τοῖς δὲ πῦρ, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην τε καὶ ποιότητα.
fons: Greg. Naz., Or. 9, Apol. ad Patr. 2 (PG 35, 821A)

217a Προκοπίου
Οὐδὲν διαρκὲς ὅπερ ἀρχήν τε ἔσχεν καὶ γέγονε.

218a ῾Οδοὶ μνησικάκων εἰς θάνατον.
Georg. 827 SP 1137B (Prov.) PM 1001A (Prov.)
PA 1136C (Prov.) PA 1145B (Prov.)
fons: V.T., Prov. 12, 28

219a ῾Οδοὶ ἀεργῶν ἐστρωμέναι ἀκάνθαις· αἱ δὲ τῶν ἀνδρείων λεῖαι.
pars prima: Georg. 828 PA 1125A (Prov.)
fons: V.T., Prov. 15, 19

195a τό non praeb. Georg. fons τὴν ἄνω ζωήν Georg. δέ, οἷς Georg. fons μέγα φρονοῦσι fons **206a** ἀμαθείας cod. **209a** ἐνμέριμνος cod. **212a** νωθεία cod. PA νωθεῖα γάρ fons ὕπνῳ fons **215a** ὀφθαλμοῦ μὲν γάρ fons ἐλέγχη cod. **218a** ὁδοὶ δέ fons **219a** ἀέργων cod. λεῖαι] τετριμμέναι fons

222a Προκοπίου
Οὐχ ὅμοιον αἰσχύνεσθαι παρόντα καὶ πόρρω τῶν ὕβρεων ἀκούειν.

226a Οἱ πονηροὶ χάριτος ἀμοιβὰς ἀντεισφέρονται βλάβην.
Georg. 837
fons: Aphthon., Fab. 9, 6 p. 137 cfr. Babr., Myth. 197, 6 p. 180.

229a Ἱπποκράτους
Οἰκτρὸς ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος, ὅτι διόλου αὐτοῦ ὡς πνεῦμα χειμέριον ἡ ἀφόρητος φιλαργυρία διαδέδυκεν.

232a Ὁ συνὼν πονηροῖς τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ὑποστήσεται βλάβην.
Georg. 836
fons: Aphthon., Fab. 14, 9 p. 139

234a Ὁ πλειόνων ἐρῶν καὶ τῶν προσόντων ἀποστερεῖται.
Georg. 834 (cfr. sent. 277 et Georg. 835) CPG 2, Ap. 12, 97c (Aesop.)
Exc. Vind. 65
fons: Aphthon., Fab. 15, 7 p. 140

235a Οὐδὲν οὕτως ἰσχυρὸν εἰς ἀγάπην ὡς ἀντιδιδομένη διάθεσις.
C. Par. 1, 2, 91 (f. 50v) (Theolog.) PA 857D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apol. 102 (PG 35, 501C)

Παροιμία

238a Ὃς κρύπτει ἀδίκημα ζητεῖ φιλίαν· ὃς δὲ μισεῖ κρύπτειν διΐστησι φίλους καὶ οἰκείους.
Georg. 809
pars prima: SP 404C (amplior) (Prov.) PA 853D (Solom.) PA 1140A (Oseae)
pars secunda: PA 1145B (Prov.)
fons: V. T., Prov. 17, 9

238b Ὁ ἀποκαλύψας μυστήριον ἀπώλεσε πίστιν.
Georg. 812
fons: V. T., Sirach 27, 16

245a Βασιλείου
Ὁλκὸς ὕδατος δείκνυσι τὴν οἰκείαν πηγήν· λόγου δὲ φύσις τὴν προενεγκοῦσαν αὐτὸν καρδίαν χαρακτηρίζει.
fons: Basil., Ep. 134 (PG 32, 569D)

248a Οὐχ ὃ θέλει τις καὶ βούλεται δρᾷ, ἀλλ' ὃ μισεῖ καὶ φεύγει τλᾷ.

250a Βασιλείου
Οἷον ἐὰν ᾖ τὸ ἐπιστατοῦν καὶ ἄρχον, τοιοῦτον, ὡς τὰ πολλά, γίνεσθαι ὀφείλει καὶ τὸ ἀρχόμενον.
Georg. 766 (Basil.)
fons: Basil., Reg. fus. tract. 43, 1 (PG 31, 1028B)

226a βλάβας Georg. fons **232a** βλάβην] δίκην fons **234a** προσόντων] παρόντων Exc. Vind. **235a** οὐδὲν γάρ fons εἰς] πρός C. Par. PA fons **238a** ἀδικήματα fons δέ om. PA ἀδίκημα διΐστησι PA **238b** ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια fons **245a** ὁλκὸς μέν fons **250a** ᾖ] εἶ cod. γίνεσθαι] εἶναι Georg. ὀφείλει] φιλεῖ fons (ubi vd. adn.)

270a Προκοπίου
Ὀφθαλμῶν βολαὶ ψυχῆς ἦθος εὐφραίνουσιν.

272a Οὐδὲν εἰς ἀμοιβὴν βασιλεῖ πλὴν ἐπαίνου, καὶ τὸ τοὺς εὖ παθόντας ἀναβοᾶν ἃ πεπόνθασιν.

273a Σολομῶντος
Ὁ σπείρων φαῦλα ⟨θ⟩ερίσει κακά, ἀπαιδεύτῳ γὰρ συναντᾷ θάνατος.
pars prima: SP 1521B (longior) (Prov.) SP 185A (longior) (Prov.)
pars secunda: SP 1216B (Prov.)
fons: pars prima: V. T., Prov. 22, 8
pars secunda: V. T., Prov. 24, 8

275a Οὐχ ὅσα βουλόμεθα ὑπάρχειν ἡμῖν, ἀλλ' ὅσα Κύριος δίδωσιν.

280a Οὐκ ἀσφαλὲς μετ' ἐσθῆτος νήχεσθαι, οὐδὲ πάθος ἔχοντα θεολογίας ἅπτεσθαι.
Georg. 801
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 27 (PG 88, 1097C)

282a Πολὺν παρέχει πειρασμὸν τῇ ψυχῇ ἡ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων φροντίς τε καὶ ἐπιμέλεια.
Georg. 879 (Basil.)
laudatur apud Joann. Clim., Scal. Parad. gr. 2, sch. 4 (PG 88, 660B)

Χαρικλείας

285a Ποιεῖν τὰ αἰσχρὰ καὶ λέγειν ὁμοίως ἀπρεπές.
Georg. 851 Georg. 703
fons: Heliod., Aethiop. 7, 21, 5 (Exc. Par. p. 67, n. 54)

287a Πεφύκασιν οἱ νέοι θεραπευόμενοι μὲν ὑπερφρονεῖν, βιαζόμενοι δὲ ὑπείκειν.
Georg. 852
fons: Heliod., Aethiop. 8, 5, 10 (Exc. Par., p. 68, n. 62)

288a Κλίμακος
Πάντα τὰ ὁρώμενα φωτίζει ὁ ἥλιος, πάντα δὲ τὰ λόγῳ πραττόμενα κρατύνει ταπείνωσις.
Georg. 865
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 25 (PG 88, 993A)

⟨Παροι⟩μ⟨ία⟩

290a Πραΰθυμος ἀνὴρ καρδίας ἰατρός· σὴς δὲ ὀστέων καρδία αἰσθητική.
pars prima: SP 264B (Prov.) PM 948A (Prov.) PA 952C (Solom.) PA 1201C
fons: V. T., Prov. 14, 30

293a [Χορικίου]
Παροδικῶς ἐπιφοιτῶμεν τῇ παρούσῃ ζωῇ, ἅμα τῇ γενέσει πρὸς τὴν ἔξοδον, ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων συνελαυνόμενοι.

273a ἀπαιδεύτοις SP fons γάρ non praeb. SP fons **285a** lemma: Χαρικλίας cod. ποιεῖν] νοεῖν Georg.[2] ποιεῖν γάρ fons **287a** πεφύκασι γάρ fons ὑπήκειν cod. **288a** πάντα μέν fons **290a** lemma: tantum μ legitur: Παροιμία vel Σολομῶν coniciendum καρδίας] ταχύς PA[2] **293a** ἀνάγκης post πραγμάτων Georg. τῶν πραγμάτων non praeb. fons

Georg. 882
fons: Greg. Nyss., De vita Moys. (PG 44, 356D–357A)

297a Παραινεῖν ἕτοιμον ἃ ποιεῖν ἀπορώτερον.
Georg. 898 (Aphthon.) cfr. sent. 301 Georg. 921
fons: Aphthon., Fab. 17, 8 p. 141 (cfr. Aphthon., Fab. 11, 8 p. 138)

298a Ποιεῖ περιβοήτους οὐ δεξιὰ πρᾶξις μόνη, ἀλλὰ κακία νικῶσα πονηρῶν εὐδοκίμησιν.
Georg. 867 C. Par. 1, 2, 39 (f. 47v) (Theolog.) PM 724C (Chrysost.)
PA 792D (Basil.) Gnom. Basil. 160, 6 (Γρηγόριος ὁ Θεολόγος φησί. . . .)
fons: Greg. Naz., Or. 4, Contra Jul. 1, 86 (PG 35, 616A)

300a Ποικίλα τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν καὶ οὐ πάντως ὁμοίως περὶ τῶν χρησίμων βουλεύονται.
fons: Basil., Serm. asc. 2, 2 (PG 31, 884A)

302a Προκοπίου
Ῥυπῶσα φύσις τοῦ Δημιουργήσαντος ὕβρις.

311a Σιωπῆς εὐκαίρου χρησιμώτερον οὐδέν.
Georg. 923 Stob. 3, 33, 2 (Menand.) GBA 195 Ar. Pr. Math. 112
Gnom. tin. p. 472, n. 5 Men. Mon. 597
fons: Menand., fr. 529 K. T.

313a Στόμα προπετοῦς ἐγγίζει συντριβῇ.
Georg. 936 (amplior) Georg. 942 (longior)
fons: V. T., Prov. 10, 14

315a Στόμα ἀληθινοῦ ἐμπλησθήσεται γέλωτος.
Georg. 938 SP 1204B (longior) (Job)
fons: V. T., Job 8, 21
scholium ad verbum γέλωτος: « τοῦτ' ἔστι χαρᾶς ».

319a Τὸ εὑρεῖν ἄνδρα πιστὸν ἔργον ἐστί· φαύλων δὲ πλῆθος ἀναρίθμητον.
Georg. 1022 (Aristot.)
fons(?): pars prima: V. T., Prov. 20, 6

324a Τὸ ἁπλοῦν τῆς πίστεως ἰσχυρότερόν ἐστι τῶν λογικῶν ἀποδείξεων.

326a Τὸ δύνασθαί τι καλὸν καὶ μὴ ποιεῖν οὐκ ἐπαινετόν· ἢ γὰρ φθονεροῦ τοῦτο ἢ ἀργοῦ.

329a Τὸν σοφὸν ἄνδρα κἂν μήποτε αὐτὸν προσίδω κρίνω φίλον.
Georg. 1014
fons: Basil., Ep. 63 (PG 32, 420A) (ex Euripide)

298a ποιεῖ γάρ C. Par. PA Gnom. Basil. fons μόνον Georg. C. Par. PM PA Gnom. Basil. fons ἀλλὰ καί Georg. C. Par. PM PA Gnom. Basil. fons πονηράν PM PA εὐδοκήμησιν cod. **300a** τὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη fons εἰσίν] ἐστί fons πάντες fons **311a** οὐδέν ante σιωπῆς GB Gnom. tin. οὐδὲν σιωπῆς ἔστι χρησιμώτερον Stob. Men. Mon. fons **313a** στόμα δέ Georg.[1] fons **315a** ἀληθινὸν στόμα SP ἀληθινῶν δὲ στόμα fons ἐμπλήσει fons γέλωτος] χαρᾶς Georg. (v. scholium ad sent.) **319a** ἄνδρα δὲ πιστὸν ἔργον εὑρεῖν fons **324a** ἰσχυρώτερον cod. **329a** post ἄνδρα aliquid erasum: haec praeb. Georg. fons: κἂν ἑκὰς ναίῃ χθονός ὅσσοις ante προσίδω praeb. fons προσίδω] ὀφθαλμοῖς ἴδω Georg.

330a Τοῖς καθεύδουσιν ἐν ἀγνοίᾳ διανοίας φαντασιώδη αὐτοματίζεται σχήματα.

332a Τὸ σχολάζον καὶ ἀπρακτέον ζητεῖ εἰς κακίαν καὶ ἐφέλκεται, τὸ δὲ ⟨ἐ⟩γρηγορὸς καὶ πρός τι τὴν διάνοιαν ἐντετακὸς ἐφελκύσατό τι τῶν πρὸς καλλονὴν βίου τεινόντων ἑαυτοῦ.
fons: Hippocr., Περὶ εὐσχημοσύνης 1, t. 9, p. 226 Littré

348a Τὸ ἀκρόχολον τῷ γήρᾳ παρέπεται.
Georg. 1027

350a Τὰ βιβλία τῷ μεμαθηκότι κτήματά εἰσι, τῷ δὲ ἀμαθεῖ μνήματα.
Georg. 1025
ὁ αὐτὸς (scil. Οἰνοπίδης) ἔλεγε (εἶπε):
PM 828A Exc. Ms. Flor. p. 227 n. 152 GBM 223

352a Ἱπποκράτους
Τὸ προπετὲς καὶ τὸ πρόχειρον καταφρονεῖται κἂν πάνυ χρήσιμον ᾖ.

356a Σολομῶντος
Ὑπώπια καὶ συντρίμματα συναντᾷ κακοῖς.
Georg. 1042
fons: V. T., Prov. 20, 30
scholium ad verbum ὑπώπια: « τὰ ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν πελιώματα, ἤγουν τὰ πύα » (cfr. Suid., s. v. ὑπώπια)

359a Ὑφ' ὧν κεκράτηται ἡ ψυχή, αἰσχρὸν τοῦτο.
Georg. 1048 Stob. 3, 1, 26 (amplior) (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 21 p. 5

363a Φιλίας ἐστὶ θεσμὸς τὸ κοινὰ ποιεῖσθαι τὰ τῶν φιλουμένων.

382a Ἰσιδώρου
Χρὴ τὴν μὲν ἔχθραν εἰς ὕδωρ γράφειν, ἵνα ταχέως ἀφανίζηται· τὴν δὲ φιλίαν εἰς χαλκόν, ἵνα διὰ παντὸς βεβαία καὶ ἀκίνητος διατηρῆται.
Georg. 1122 (Isid.)

391a Βασιλείου
Ψυχῆς εἰκόνες οἱ λόγοι.

403a [Πλάτωνος]
Ὡς χαρίεν τι ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾖ.
O 27 Stob. 3, 3, 12 (Comici ign. adscr.) Men. Mon. 852
fons: Men. fr. 484 K. T.

332a τὸ γάρ fons σχολάζων cod. ἀπρακτέον] ἄπρα. ταίον cod. ἄπρηκτον fons ζητέει fons ἐς κακίην fons ἐφέλκεται] ἀφέλκεσθαι fons ἐφειλκύσατο fons καλλώνην cod. ἑαυτοῦ non habet fons **350a** τῷ[1]-ἀμαθεῖ] τῶν μὲν μεμαθηκότων ὑπομνήματα εἶναι, τῶν δὲ ἀμαθῶν PM Exc.Ms. Flor. GB (μέν post μεμαθηκότων Exc. Ms. Flor.) εἰσι om. Georg. **352a** πάνυ] πάνοι cod. **359a** κρατεῖσθαι τὴν ψυχήν Stob. fons αἰσχρὸν τοῦτο] αἰσχρόν. Τούτων ἐγκράτειαν . . . Stob. fons **382a** lemma: Ἰσηδώρου cod. ἀφανίζεται cod. βεβαία – διατηρῆται] μένῃ Georg. διατηρεῖται cod. **403a** ὡς] ἢ Stob. τι] ἔστ' Stob. Men. fons ὅταν] ἂν Stob. Men. fons

406a Ὤχετο κοῦφος, τὴν πλάνην εἶναι δοκῶν ἀλήθειαν.

410a [Δημοκρίτου]
Ὧν τὰς δόξας ζηλοῖς, τούτων μιμοῦ τὰς ἀμώμους πράξεις.
Georg. 1229 (Isocr.) C. Par. 3, 6, 14 (f. 94r) (Democrit.)
PM 937A (Isocr.) PA 965D (Isocr.) GBW 87
fons: Isocr., Or. ad Nic. 38 p. 22

410a τὰς-μιμοῦ] θαυμάζεις ἐπὶ καλῷ τὸν βίον, τούτων ζήλου καί Georg. τούτων non praeb. fons μιμοῦ-πράξεις] καί τὰ ἀγαθὰ πράξῃς PM PA τὰς ἀμώμους] καὶ τὰς ἀγαθὰς C. Par. ἀμώμους non praeb. GB fons

II

SENTENTIAE A JOANNE GEORGIDA MONACHO COLLECTAE

ΓΝΩΜΑΙ ΣΥΛΛΕΓΕΙΣΑΙ ΥΠΟ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΟΝΑΖΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΔΗ

Ἰδὼν τὸ κάλλος ὧδε τῶν γεγραμμένων
Ὡραῖον, ὡς θαυμαστόν, ὡς γνῶσιν γέμον,
Ἀνεμποδίστως προσλαβὼν χρῶ προφρόνως·
Νοῦν γὰρ πιαίνειν εἰς καλῶν ὁδηγίαν
Νόμος διδάσκει καί, πρὸ τοῦ νόμου, φύσις·
Ὅθεν προσῆκεν ὡς μέλι γλυκασμάτων
Ὑπερφυῶς τῶν τῇδε λαμβάνειν μέτα.

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου (Αβδ)

1 (ΑβδΟ) Ἄριστον ἀνθρώπῳ δῶρον ὁ θάνατος· ἠρεμεῖ γὰρ ἐξ ὧν ἔμελλε πράττειν κακῶν.
M 1

2 (Αβδ) Ἀγαθῷ περὶ οὐδενὸς ἂν γένοιτο φθόνος.
Stob. 3, 38, 33 (Plat.) PM 961C (Plat.) Phot. 108 (longior)
Gnom. Basil. 159, 1 (ὁ αὐτὸς [scil. Βίας] ἔφη· ἀγαθὸς εἶ, κ.τ.λ.)
fons: Athan. Gent. 41 (PG 25, 81D) (cfr. Plat., Tim. 29e)

3 (ΑβδΟ) Ἀδύνατον ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει μὴ εἶναι ἕν τι τῶν παθῶν ἢ μικρὸν ἢ μεῖζον.
M 2

Titulus: codd. Αβ (A*B*) Γεωργίδη Boiss. et cod. deperditus L. Allatii Γεωργίδι β Γεωργιδ tantum legitur in A Γεωργίδ F Ἀποφθέγματα κατὰ στοιχεῖον δ Ἀποφθέγματα ἁγίων προφητῶν καὶ ἑτέρων ἀνδρῶν συναχθέντα καὶ συντεθέντα κατ' ἀλφαβήτου O

Epigramma: codd. Αβ (A*B*) v. 1: τό om. Boiss. v. 2: γέμων B v. 3: ἀνεμποδίστως] ἀσυνδιάστως M v. 4: totum om. A v. 7: μέγα codd. μέτα corr. Boiss.

1 A*B* lemma: Βασιλείου τοῦ μεγάλου L τοῦ μεγάλου Βασιλείου V δῶρον om. O ἠρεμεῖ] ἠρεμοῖ O ἔμελε O **2** A*B* / ἀγαθὸς ἦν· praem. Stob. PM ἀγαθῷ γάρ fons ἀγαθῷ δὲ οὐδείς Stob. PM Gnom. Basil. ἂν γένοιτο] οὐδέποτε ἐγγίνεται (γίνεται PM) Stob. PM Gnom. Basil. **3** A*B* ἐν om. O παθῶν] κακῶν δ

4 (ΑβδΟ) Ἀργία, κακουργίας ἀρχή.
SP 169A (Basil.) PA 1125D (Basil.)
fons: Basil., Hex. 7, 5 (PG 29, 157D)

5 (ΑβδΟ) Ἀκαίρου θυμοῦ τὸ κέρδος πτῶσις.
M 3 cfr. sent. 428

6 (Αβδ) Ἀκρισία δήμου τὸν χείριστον εἰς ἀρχὴν προεστήσατο.
M 17 SP 1573D (Basil.) C. Par. 1, 1, 25 (f. 40v) (Basil.)
PA 1001A (sine lemm.) Gnom. Basil. 154, 1 (ὁ αὐτὸς [scil. Βασίλειος] εἴρηκεν ὅτι κ.τ.λ.)
fons: Basil., Hom. in Hex. 8, 4 (PG 29, 173A)

7 (Αβδ) Ἀρετὴ λόγον ὑγιείας ἐπέχει· κακία δὲ ψυχῆς ἀρρωστία. Ὑγίεια δέ ἐστιν εὐστάθεια τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν.

8 (Αβδ) Ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη, δικαιοσύνη καὶ φρόνησις περισπούδαστα τῇ ψυχῇ μᾶλλον ἢ ὑγίεια τῷ σώματι.

9 (ΑβδΟ) Ἀνόητός ἐστιν ὁ τὸ ἀλλότριον ἁμάρτημα καταβλέπων, τὸ δὲ οἰκεῖον ἐλάττωμα μὴ κατανοῶν.

10 (ΑβδΟ) Ἀταμίευτα φθέγγεται πᾶς φιλόνεικος.

11 (ΑβδΟ) Ἀδικαιολόγητος ἅπας ὑπεύθυνος.

12 (Αβδ) Ἀργεῖ ὁ νοῦς καὶ ἀμεριμνεῖ πολλάκις ἐξ ἀπιστίας τοῦ παρεῖναι τὸν Θεὸν « τὸν ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφρούς ».
fons: Basil., Reg. brev. tract. 21 (PG 31, 1097B)

13 (Αβδ) Ἀεὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν κρειττόνων, ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἔχουσα τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἐπιθυμουμένων, καταφρονεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι ἀναγκάζει τὰ ἐλάττονα.

14 (ΑβδΟ) Ἀνηκοΐας ἔργον ἀντιλογία.

15 (ΑβδΟ) Ἀντιλογίας ἐγείρει πᾶς κακός· ὁ δὲ Κύριος ἄγγελον ἀνελεήμονα ἐπιπέμπει αὐτῷ.
SP 169C (longior) (Prov.) PA 1161B (David) PA 1169B (Eccl.)
fons: V. T., Prov. 17, 11

16 (ΑβδΟ) Ἀκρασία ἐστὶν ἡ μὴ ἔχουσα κράτος κατὰ τῶν ἐνοχλουσῶν ἡδονῶν.
PA 912B
fons: Basil., Reg. brev. tract. 67 (PG 31, 1129C)

---

4 A*B* / ἀργία δέ fons ἀρχή] αἰτία SP **5** B* **6** B* προΐστατο Boiss. / πολλάκις (γάρ C. Par. γὰρ καί SP) ἀκρασία (ἀκρισία fons) SP C. Par. PA Gnom. Basil. fons **7** B* ἀρετὴ μέν LV λόγου P ὑγείας ἐπ. δ ἀρρωστίας δ ὑγείας δέ δ **8** B* ὑγεία LV ὑγίεια] ἀνδρεία A **9** ὁ-μή] ὁ τὸ οἰκεῖον ἁμ. μὴ καταβλέπων, τὸ δὲ ἀλλότριον δ καταβλέπων] κατοπτεύων O ἐλάττωμα om. O **10** φιλόνικος O **11** A* **12** ἀμεριμνή B ἀπιστίας] αἰτίας δ παρῆναι β μὴ παρεῖναι δ / ἀργεῖ δέ fons πολλάκις non habet fons τόν² non habet fons **13** ἡ om. δ ἐλάττω L ἐλάττο B **14** νηκοΐας O: ἀ rubro liquore non signavit **15** praec. sententiae iunxit O πᾶς δὲ κακός ante ἀντιλογίας pos. O / ἐκπέμπει PA ἐκπέμψει SP fons **16** ἀκρασία] ἀρρωστία δ ἐνοχλούντων L δ / ἔχουσα] σχοῦσα fons ἐνοχλούντων PA

17 (ΑβδΟ) Αἱ κατὰ τὸ σῶμα κακώσεις καὶ τὰ ἐκτὸς ἐπίπονα πρὸς ἐποχὴν τῆς ἁμαρτίας ἐπινενόηνται· «Ἐκάκωσα γάρ σε – φησί – καὶ ἐλιμαγχόνησα», ἵνα εὖ σε ποιήσω πρὶν εἰς ἄμετρον ἐκχυθῆναί σου τὴν ἁμαρτίαν.
pars prima: M 20 SP 317A (amplior) (Basil.)
fons: pars prima: Basil., Hom. Quod Deus non est auct. mal. 5 (PG 31, 337C)
pars secunda: Basil., Hom. Quod Deus non est auct. mal. 4 (PG 31, 337C)

18 (ΑβδΟ) Αἱ πονηραὶ τῶν γυναικῶν διαθέσεις τὰς ἀσθενεῖς ψυχὰς τῶν συνοικούντων καταβαπτίζουσιν.
SP 1324B (amplior) (Basil.) PM 912A (Basil.) Gnom. Basil. 156, 5 (Basil.)
fons: Basil., Hom. In div. 4 (PG 31, 289B)

19 (ΑβδΟ) Ἀνάνδρου ψυχῆς καὶ οὐδένα τόνον ἐχούσης ἐκ τῆς ἐπὶ Θεὸν ἐλπίδος τὸ σφοδρῶς καταρρήγνυσθαι καὶ ὑποπίπτειν τοῖς λυπηροῖς.
M 25 SP 32A (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. De grat. act. 6 (PG 29, 232A)

20 (ΑβδΟ) Ἁμαρτία ψυχῆς ἀρρωστία· αὕτη θάνατός ἐστι τῆς ἀθανάτου.
fons: Basil., Hom. In mart. Jul. 9 (PG 31, 260A)

21 (ΑβδΟ) Ἀρχαίῳ ἔθει πολλοὶ κεκρατημένοι τὸ μυσαρὸν τῶν γινομένων οὐ διακρίνουσιν.
SP 332C (Basil.)
fons: Basil., Hom. In princ. Prov. 8 (PG 31, 401D)

22 (Αβδ) Ἀμήχανον ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ μὴ γενέσθαι τινὰ σάλον ἀπὸ τῶν πειρασμῶν. Ἕως μὲν οὖν μικρὰ ἁμαρτάνομεν καὶ ὀλίγα, ὥσπερ τὰ φυτὰ ὑπὸ πραείας αὔρας περιδονούμενοι, ἠρέμα πως σαλευόμεθα· ἐπειδὰν δὲ πλείω καὶ μείζονα ᾖ τὰ κακά, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς τῶν ἁμαρτημάτων αὐξήσεως, καὶ ὁ σάλος ἐπιτείνεσθαι πέφυκεν.
fons: Basil., Hom. In Ps. 61, 2 (PG 29, 473A)

23 (ΑβδΟ) Ἀκοινώνητος ἄνθρωπος καὶ φειδωλὸς πρὸ πάντων ἁμαρτωλῶν τῷ πυρὶ παραδίδοται.

24 (Αβδ) Ἁγίου ἀνδρὸς παροδεύειν τόνδε τὸν βίον, ἐπείγεσθαι δὲ πρὸς ἑτέραν ζωήν. Διὸ καὶ Δαυίδ φησι· « Πάροικος ἐγώ εἰμι παρὰ σοὶ καὶ παρεπίδημος, καθὼς πάντες οἱ πατέρες μου ».
fons: Basil., Hom. I, In Ps. 14, 1 (PG 29, 252A)

25 (ΑβδΟ) Ἀκόλαστον οἶνος καὶ ὑβριστικὸν μέθη.
M 23 SP 216D (longior) (Prov.)
fons: V. T., Prov., 20, 1; laudat tamen hanc sententiam Basil., Hom. In Ebrios. 5 (PG 31, 453B)

---

17 ἐπινενόηται β ἐλιμαγχόνησα] ἐλιμοκτόνησα O εὖ σε] εὖ σοι O / αἵ τε γάρ SP fons τό om. SP σου non habet fons ἁμαρτίαν] ἀδικίαν fons **19** οὐδὲν ἀτόνον scr. O Θεοῦ O / ἀνάνδρου γάρ SP fons ἐχούσης post ἐλπίδος M καταπίπτειν καὶ ὑπορρήγνυσθαι SP **20** P* ψυχῆς ἐστιν O / ὑπὲρ ἁμαρτίας κλαῖε. Αὕτη ἀρρωστία ψυχῆς· αὕτη θαν. κ.τ.λ. fons **21** P* ἔθη πολλύ B / πολλοί ante ἀρχαίῳ ἔθει SP fons **22** P* ἁμαρτάνωμεν β παραδονούμενα δ ἐπει δ'ἄν A ἁμαρτημάτων] ἁμαρτανόντων δ ἐπιτίνεσθαι B / ἀμήχανον γάρ fons **23** P* ἄνθρωπος om. O φειδωλῶς A ἁμαρτωλῶν] ἀνθρώπων δ παραδίδωται A **24** παρεπίδημος καθῶς] παρεπίδημοι κατὰ Θεόν Boiss. καθῶς-μου om. δ / ἁγίου δέ fons παροδεύειν μέν fons τόνδε-βίον] τὸν βίον τοῦτον fons ὁ Δαβὶδ περὶ ἑαυτοῦ fons πάντες om. fons **25** ὑβριστική O

26 (Αβδ) Αἱ σωματικαὶ ἀπολαύσεις πλέον τὸ ὀδυνηρὸν ἔχουσι τοῦ ἡδέος· οἱ γάμοι τὰς ἀπαιδίας, τὰς χηρείας, τὰς διαφθοράς· αἱ γεωργίαι τὴν ἀκαρπίαν· αἱ ἐμπορίαι τὰ ναυάγια· οἱ πλοῦτοι τὰς ἐπιβουλάς· αἱ τρυφαὶ καὶ οἱ κόροι καὶ αἱ συνεχεῖς ἀπολαύσεις τὸ ποικίλον τῶν νοσημάτων καὶ τὸ πολυειδὲς τῶν παθῶν.

M 5; pars prima: sent 152
fons: Basil., Hom. In Ps. 33, 7 (PG 29, 368C)

27 (Αβδ) Αἱ εἰς ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραί· ὑποστροφὰς γὰρ ἔχουσι καὶ μεταπτώσεις, ὀκλαζούσης τῆς φύσεως καὶ ἀναφέρειν τὸ βάρος τῆς εὐεξίας ἀδυνατούσης.

M 19
fons: Basil., Hom. De jejun. 9 (PG 31, 177A)

Γρηγορίου [τοῦ Θεολόγου] (L)

28 (ΑβδΟ) Ἀρχὴ τῆς κατ' ἀρετήν ἐστιν ὁρμῆς ἡ τοῦ κακοῦ στάσις.

SP 1165A (Greg. Nyss.) C. Par. 1, 5, 11 (f. 64r) (Greg. Nyss.) PA 793A (Chrysost.)
fons: Greg. Nyss., De hom. opif. 18 (PG 44, 232C)

[Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου] (AB)

29 (Αβδ) Αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ οὐ πρὸς ἄλλο τι βλέπουσιν ἢ πρὸς τὸ σωθῆναι τὸν ὑπακούοντα.

fons: Basil., Serm. asc. 2, 1 (PG 31, 881B)

Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου [τοῦ Θεολόγου] (δ)

30 (ΑβδΟ) Ἀδέσποτόν τι χρῆμα ἡ ἀρετὴ καὶ ἑκούσιον· τὸ δὲ κατηναγκασμένον καὶ βεβιασμένον ἀρετὴ εἶναι οὐ δύναται.

pars prima: proverbium; invenies aliquid simile apud: SP 1380D (Greg. Nyss.) PM 725B–C (Chrysost.) PA 793B (Chrysost.) Stob. 2, 8, 39 (p. 164, 23) (Porphyr.) Gnom. Vat. 423 (Plat.) Gnom. Basil. 160, 1 (Gelas.)
fons: Greg. Nyss.,De hom. opif. 16 (PG 44, 184B)

31 (ΑβΡΟ) Ἄνευ εὐβουλίας οὐδέν τι τῶν δεόντων κατορθοῦται.

32 (ΑβΡ) Ἀξιέραστόν ἐστι τὸ τῆς ἀφ' ἑτέρου συστάσεως οὐ δεόμενον, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ περιφέρον τὰ ἄριστα γνωρίσματα.

33 (ΑβΡ) Αὔραις ἐστὶ μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος ἢ τῇ τῶν ἀνθρώπων εὐημερίᾳ· τίνος ἕνεκεν; ἐμοὶ δοκεῖ ἵνα, τὸ ἐν τούτοις ἄστατον καὶ ἀνώμαλον βλέποντες, μᾶλλον προστρέχωμεν Θεῷ καὶ τῷ μέλλοντι καί τινα ποιώμεθα ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμέλειαν, βραχέα τῶν σκιῶν καὶ τῶν ὀνειράτων φροντίζοντες.

---

26 διαφθοράς] διαφοράς δ ἐμπορεῖαι B unde ἐμπόρειαι Boiss. τρυφαί] τροφαί A το³ om. A / αἱ γὰρ σωμ. ἀπ. πλεῖον sent 152 fons ἔχ. τὸ ὀδ. sent. 152 **27** / αἱ γὰρ fons σφαλεραί et γὰρ non praeb. M fons **28** / ἡ (γὰρ fons) τοῦ κακοῦ στάσις praem. Stob. C. Par. PA fons **29** lemma: ante 30 ponendum ἐπακούοντα β / οὐ non praeb. fons ἢ] εἰ μὴ fons **30** post ἑκούσιον haec add. O: καὶ πρὸς προκοπὴν μείζονα καὶ τιμὴν ἄγει τῷ κεκτημένῳ αὐτὴν καὶ στοιχοῦντα τὴν ταύτης φιλίας· τὸ δὲ κ.τ.λ. κατατηναγκασμένον scr. L κατηναγκασμένως καὶ βεβιασμένως O δυνατόν Boiss. / ἀδέσποτον γὰρ fons **31** inter 30 et 93 (med.) periit codicis V bifolium unum **32** οὐ] μὴ A περιφέρων B ἄριστα om. L **33** προστρέχομεν B βραχεῖα B / ἐστί] ὡς ... εἶναι fons τῇ τῶν non praeb. fons βλέποντες] θεωροῦντες fons μᾶλλόν τι fons τῷ Θεῷ fons καὶ ἡμῶν αὐτῶν fons

fons: Greg. Naz., ep. 29 (PG 37, 64B)
cfr. SP 1124A (Theolog.) (=Greg. Naz., Or. 17, Ad cives Naz. 4 [PG 35, 972A])
cfr. PA 985B (Theolog.)
cfr. Greg. Naz.,Or. 14, De paup. am. 19–20 (PG 35, 881B–884B)

34 (ΑβΡ) Ἅ τις ὡς πεισόμενος δέδοικε, ταῦτα πέπονθε κἂν μὴ πάθῃ, καὶ πλείω παρ' ἑαυτοῦ ἢ τῶν δρασάντων κολάζεται.

usque ad πάθῃ: C. Par. 1, 2, 40 (f. 47v) (Theolog.) (post πάθῃ alia tradit) PM 908C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 5, Contra Jul. 2, 36 (PG 35, 712B)

35 (ΑβΡΟ) Ἄλλοι μὲν εὐπαθοῦσι τῶν Θεῷ φίλων,
ἄλλοι δὲ δυσπλοοῦσιν, οὐδὲ χείρονες.
Τίς οἶδε τούτων τοὺς λόγους, πλὴν σοῦ, Λόγε;

SP 68D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. II, I, 23, 1–3 (PG 37, 1282A)

36 (ΑβΡ) Ἄρσενα καὶ θήλειαν ἐχώρισεν ἐλπὶς ἀμείνων·
ἡ δὲ φύσις κρυπτὴν τὴν νόσον ἔνδον ἔχει.

M 31
fons: Greg. Naz., Carm. II, II, 12, 3–4 (PG 38, 88A)

37 (ΑβΟ) Ἄμεινον ἢ ὡς ἂν ἡμεῖς προϊδοίμεθα διοικεῖ Θεὸς τὰ ἡμέτερα.

sent. 325 (pars secunda) M 12

38 (ΑβΡ) Ἀπόλοιτο ἡ κακία καὶ ἡ πρώτη ταύτης καταβολὴ καὶ ὁ καθεύδουσιν ἡμῖν ἐπισπείρας τὰ ζιζάνια πονηρός, ἵνα ἀρχὴ τοῦ κακοῦ γένηται τὸ ἀμελῆσαι τοῦ ἀγαθοῦ.

pars secunda (ἀρχή – ἀγαθοῦ): O 4
fons: Greg. Naz., Or. 19, Ad Jul. 14 (PG 35, 1060C)

39 (ΑβΡ) Ἅπτεται γὰρ οὐ τῶν πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρίστων ὁ μῶμος, ὡς μόνον εἶναι τοῦ Θεοῦ τὸ παντελῶς ἄπταιστον καὶ ἀνάλωτον πάθεσιν.

pars prima (usque ad μῶμος): C. Par. 1, 2, 34 (f. 47r) (Theolog.)
PM 784C (Theolog.) PA 944C (Basil.)
pars secunda (ὡς – πάθεσιν): sent. 696 PA 820D
fons: Greg. Naz., Or. 43, In Laud. Basil. 28 (PG 36, 533C)

40 (ΑβΡΟ) Ἀτιμία οὐχ ἅπτεται τῷ ἑαυτὸν ταπεινοφροσύνῃ παιδαγωγήσαντι.

PA 1180A (Chrysost.)

41 (ΑβΡΟ) Αἰῶνα θησαύριζε τὸν ἔξω τέλους·
οὗτος γὰρ ἐκλέλοιπε καὶ πρὸ τοῦ τέλους.

F 31
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 79–80 (PG 37, 922A)

---

34 P* πέπονθα L ἑαυτῷ Αβ ἑαυτοῦ P [Boiss.] / ἃ γὰρ C. Par. PM fons τυχόν post ἑαυτοῦ praeb. fons δρασάντων fons **35** post 41 pos. O P* οὐδέ] οὐδέν O Boiss. χείρονος P οἶδε] εἶδε O / εὐπαθοῦσι] εὐπλοοῦσι SP fons οὐδέ] οὐδέν SP fons **36** ἐχώρησεν A ἀμείνω Αβ **37** praec. sententiae iunxit A; post 3 pos. O προϊδοίμεθα] προειδοίμεθα scr. A προειδόμεθα B δοκῶμεν O ὁ Θεός β / ἄμεινον γὰρ sent. 325 **38** γίνεται O τὸ ἀμελῆσαι] ἡ ἀμέλεια O τοῦ ἀμελῆσαι β / ὡς praem. fons **39** μόνον¹] μόνων B ὡς μόνον] ὡς μόνου P τοῦ om. P / γὰρ om. PA ἂν εἶναι fons ὡς-Θεοῦ]μόνου Θεοῦ sent 696 PA παντελῶς om. sent. 696 **40** ταπεινοφροσύνην {κτησάμενον} O / ταπεινοφροσύνην PA **41** θησαύριζε-τέλους¹ om. P τὸν γ' ἔξω dub. Boiss. ut metrum servetur ἐξέλιπε O / ἐξέλειπε F

Τοῦ Χρυσοστόμου (ΑΡ)

42 (ΑβΡ) Ἀμφοῖν φίλοιν προκειμένοιν φιλαίτερον ἡ ἀλήθεια.
proverbium: testimonia vd. apud Boiss.

Τοῦ Χρυσοστόμου (β)

43 (ΑβΡ) Αἱ συμφοραὶ καὶ τὸν ἄγαν ἐκίνησαν σώφρονα φθέγξασθαί τι ῥῆμα τῶν αὐτοῦ τρόπων ἀνάξιον.
PA 984D (Libanii sophistae)

44 (Αβ) Αἱ κακοδαίμονες τῶν ἑταιρίδων γυναικῶν ἐκ τῆς τοῦ ἤθους καταστάσεως γνωρίζουσι τοὺς σώφρονας καὶ ἀποστρέφονται.

45 (ΑβΡ) Ἀμήχανον στόμα μεμελετηκὸς ὀμνύειν μὴ συνεχῶς ἐπιορκεῖν.
M 55
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 14, 6 (PG 49, 152)

46 (ΑβΡ) Ἅπας λόγος κεκτημένος τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων συνηγορίαν ἰσχυρὸς ὑπάρχει καὶ βέβαιος· πᾶσα δὲ φωνὴ τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων μαρτυρίας ἐστερημένη ψόφος ἐστὶν ἐξίτηλος ἐκ τῶν χειλέων εἰς τὸν ἀέρα χεόμενος.

47 (ΑβΡΟ) Αἱ τιμαὶ τοὺς ἀξίους ὠφελοῦσι, τοὺς δὲ παρὰ τὴν ἀξίαν ἀπολαύοντας εἰς μείζονα τιμωρίαν ἐμβάλλουσιν.
SP 1145C (amplior) (Chrysost.)
fons: Joann. Chrysost., Hom. De prod. Judae 1, 6 (PG 49, 380)

Ἰωάννου τῆς Κλίμακος (ΑβΟ)

48 (ΑβΡΟ) Ἄγρυπνον ὄμμα ἥγνισε νοῦν· πλῆθος δὲ ὕπνου ἐπώρωσε ψυχήν.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 20 (PG 88, 940D)

49 (ΑβΡΟ) Ἀγνώμων καὶ δόλιος φίλος ἡ σάρξ, καὶ θεραπευομένη μειζόνως ἀδικεῖ.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 9 (PG 88, 841C)

50 (ΑβΡ) Ἀνὴρ ὑψηλοκάρδιος τοῦ ἄρχειν ὀρέγεται· ἄλλως γάρ, ὡς ἔτυχεν, ἀπολέσθαι εἰς τέλος οὐ δύναται, μᾶλλον δὲ οὐ βούλεται.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 23 (PG 88, 965D)

51 (ΑβΡ) Ἁπλότης ἐστὶν ἕξις ψυχῆς ἀποίκιλος πρὸς κακοήθειαν γινομένη.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 24 (PG 88, 981B)

52 (ΑβΡ) Ἁπλότητα ἀπηλλαγμένην ταπεινώσεως οὐκ ἔστι θεάσασθαι.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 24 (PG 88, 984B)

53 (ΑβΡΟ) Ἀγάπη καὶ ταπείνωσις ἱερὰ σύζευξις· ἡ μὲν γὰρ ὑψοῖ, ἡ δὲ τοὺς ὑψωθέντας κρατοῦσα οὐδέποτε πίπτει.

---

42 φιλέταιρος P **43** αὐτοῦ] ἑαυτοῦ P / ἐκίνησαν-φθέγξασθαι] σώφρονα πολλάκις ἐξήγαγον ἀφεῖναι PA **45** μεμελετηκώς B / ὀμνύναι M fons **47** P* μείζονα] μείζω A ἐμβάλλουσιν καὶ ἀτιμίαν O / αἱ γάρ SP fons τοὺς μὲν ἀξίους fons ἀπολαύοντας] ἀπολαβόντας SP **48** P* lemma: τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ τῆς Κλίμακος P **49** P* μειζώνος scr. B μείζονος O / δόλιος] δόλως fons **50** P* **51** P* ψυχῆς ante ἐστίν pos. A / κακοήθειαν γινομένη] κακόνοιαν γενομένη ἀκίνητος fons **52** praec. sententiae iunxit A P* ἀπηλλαγμένη P / οὐκ ἔστι γάρ ante ἁπλότητα praeb. fons ποτε in fine praeb. fons **53** ἡ μὲν ἓν L πίπτειν ἐᾷ O / ἀγάπη-σύζευξις] ἡ (om. sent. 533) ἱερὰ ξυνωρίς ἐστιν (ἐστιν non habet fons) ἀγάπη καὶ ταπ. sent. 533 fons

sent. 533
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 25 (PG 88, 997A)

54 (Αβ) Ἀὴρ καθαρθεὶς νεφελῶν φαιδρὸν ὑπέδειξεν ἥλιον, καὶ ψυχὴ προλήψεων ἀφέσεως ἀξιωθεῖσα πάντως θεῖον φῶς ἑώρακεν.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 26 (PG 88, 1033B)

55 (ALPO) Ἀπήλλακται εὐθὴς καρδία ποικιλίας πραγμάτων, ἀκινδύνως πλέουσα ἐν πλοίῳ ἀκακίας.
fons: Joann. Clim., Scala parad. gr. 26 (PG 88, 1060B)

56 (ALP) Ἀγαθὸς κυβερνήτης διασώσει πλοῖον, καὶ καλὸς ποιμὴν ζωοποιήσει καὶ ἰάσεται νοσερὰ πρόβατα.
fons: Joann. Schol., Lib. ad past. 1 (PG 88, 1168A)

57 (ALP) Ἀρετῇ διαιτᾶσθαι θέλων, κακίας πάσης ἀπέχου, μὴ πολλοῖς ὁμίλει, μὴ συνεχέσι κέχρησο προόδοις, μὴ λοιδόρει τινὰ κἂν ὁ λοιδορούμενος ἄξιος ᾖ λοιδορίας.

58 (ALP) Ἀσθενέστερον οὐδὲν ἡ γῆ τρέφει ἀνθρώπου.

Ἰωάννου (Α) [Φίλωνος] (Ρ)

59 (ALPO) Ἄριστον ἔργον ἀγάπη χωρὶς δόλου·
τὸ δ' αὖ γε μνησίκακον ἀνδρὸς ἀστάτου.

Φίλωνος (ALO)

60 (ALPO) Ἀκερδὴς ὁ βραδὺς λογισμὸς καὶ ἀνωφελὴς ὁ ἐν ἐσχάτοις μετάμελος.
PA 804A (Philon.)
fons: Phil., fr. p. 100 n. 4 H.

61 (AL) Ἄξιον ἀποδέχεσθαι τὸ μηδενὸς ὀρέγεσθαι τῶν ὑπὲρ δύναμιν· πᾶν γὰρ τὸ συμμετρίαν ἔχον ἐπαινετόν.
C. Par. 1, 7, 19 (f. 71r) (Philon.)
fons: Phil., fr. Gen. 24, 17 p. 38 H (longior)

Ἰώβ (LP)

62 (ALP) Αἱ ἡμέραι μου μικραὶ καὶ πονηραί.
fons: V.T., Job 17, 11

63 (ALP) Αἱ ἡμέραι μου παρῆλθον ἐν βρόμῳ.
SP 20C (longior) (Job)
fons: V.T., Job 17, 11

64 (ALP) Ἀπόλωλα δὲ ἐν κενῇ ἐλπίδι.
fons: V.T., Job 7, 6

Εὐαγρίου (L)

65 (ALPO) Ἄρρηκτον ὅπλον ἡ ταπεινοφροσύνη ψυχαῖς.

---

54 / ἀὴρ μέν fons **55** sent. 55–102 caret B: periit bifolium unum εὐθύς O **56** διασῴζει AL / νοσερά] τὰ νοερά fons **57** ᾖ] εἴ P **59** lemma: Φίλωνος trib. P: ante 60 transponendum **60** lemma: Φίλωνος ante praec. sententiam pos. P **61** / τὸν μηδενός C. Par. τὸν ὑπὲρ δύναμιν βουλόμενον C. Par. **62** sententias 62–64 iunxit A **64** ἀπόλωλε fons **65** ἄρρ. ψυχαῖς ὅπλον O / ἡ non habet fons ψυχαῖς] τῇ ψυχῇ PA ψυχῆς fons

PA 1180B (Evagr.)
fons: Evagr., sent. 15 (PG 40, 1269C)

Σιράχ (L)

66 (AL) Ἀγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἔκτισται ἀπ' ἀρχῆς, κακὰ δὲ τοῖς κακοῖς.
SP 1521D (Eccl.) PM 868A (Eccl.) PA 1077A (Eccl.)
pars prima (usque ad ἀρχῆς): PA 1225D (Eccl.)
fons: V.T., Sirach 39, 25

Σιράχ (P)

67 (ALP) Ἄμμον καὶ ἅλα καὶ βῶλον σιδήρου εὔκολον ὑπενεγκεῖν ἢ ἄνθρωπον ἀσύνετον.
M 51a SP 1216D–1217A (Eccl.) C. Par. 1, 4, 15 (f. 59v) (Sirach)
PM 981D (Sirach) PA 800B (Eccl.)
fons: V.T., Sirach 22, 15

68 (AL) Ἄχρηστος ἐν διανοίᾳ ἐγκαταλείψει ῥυσάμενον.
PA 1073A (Eccl.) PA 1149C (Sirach)
fons: V.T., Sirach 29, 16

[Ἑρμίππου] (ALP)

69 (ALPO) Ἀνθρώπους μὲν ἴσως λήσεις, ἄτοπόν τι ποιήσας,
οὐ λήσεις δὲ Θεὸν οὐδὲ λογιζόμενος.
cfr. Men. Mon. 626 et Isocr., Or. ad Dem. 15 p. 4
fons: Lucian., Epigr. Anth. Pal. X, 27

70 (ALPO) Ἄνθρωπος ἄχαρις, μῦθος ἄκαιρος.
SP 216A (Eccl.) PA 1129C (Sirach)
fons: V.T., Sirach 20, 19

Πολυχρονίου (AL)

71 (ALPO) Ἀλλοιωτὸν εἶναι τὸν βίον εἰδώς, εὐτυχῶν δυστυχοῦντα μὴ ἐπιλάθῃ.

72 (ALP) Ἀπερίσπαστον οὐκ ἔστιν εὑρεῖν τὸν βίον, μεστὸν ὄντα φροντίδων· δίκην γὰρ μισθωτοῦ ἕκαστος πονεῖται περὶ τὴν ἑαυτοῦ ζωήν, καὶ διαλλάττομεν οὐδὲν τῶν οἰκετῶν ἅπαντες ἄνθρωποι, μετὰ φόβου διανύοντες τὸν βίον· ὁ μὲν γὰρ πένης ὑφορᾶται τῶν δυνατωτέρων τὴν ἁρπαγήν, οἱ ἐντιμότερον βιοῦντες τῶν μειζόνων τὴν πλεονεξίαν, καὶ οὗτοι τὰς παρὰ τῶν κρατούντων ἀρχάς, βασιλεῖς δὲ τῶν μὲν τὴν τυραννίδα, τῶν δὲ τὰς ἐπιβουλάς.
M 4

73 (ALPO) Αἱ περιφανεῖς τύχαι μεγάλα τὰ ναυάγια ἔχουσιν.
M 16 C. Par. 3, 2a, 33 (f. 84v) (Plut.) (=Exc. Par. p. 71, n. 33)

---

66 / ἐκτίσθη SP PM PA² κακὰ-κακοῖς] οὕτω (οὕτως fons; καὶ PM) τοῖς ἁμαρτωλοῖς κακά SP PM PA fons **67** ἅλας L / ἄμμων C. Par. ἅλας SP C. Par. PM PA σιδηροῦν SP C. Par. PM PA εὔκολον] εὔκοπον M fons εὐκοπώτερον SP C. Par. ἀκοπώτερον PM PA ἀσύνετον] ἄφρονα PM PA **68** ἐγκαταλήψει L καταλείψει A / ἄχρηστος] ἀχάριστος fons PA² **69** ἴσως om. A δὲ καί O / Θεόν] θεούς fons **71** δυστυχούντων P **72** P* ἅπαντες-βίον om. A / εὑρεῖν] ἐρεῖν M πονεῖται post ἑαυτοῦ M ἀρχάς] δημεύσεις M **73** P* ἔχουσιν] φέρουσιν O / ἔχουσιν] φέρουσιν M αἱ ἐπιφανεῖς τύχαι (αἱ μεγάλαι καὶ ἐπιφανεῖς δόξαι Phot.) καθάπερ οἱ σφοδροὶ τῶν ἀνέμων μεγάλα ποιοῦσιν ναυάγια C. Par. Gnom. hom. Phot. CPG PM PA Pythag. Simil. fons

Phot. 124 Gnom. hom. 36 CPG 2, Ap. I, 67f (Plut.)
PM 832C (Plut.) PA 981C (Plut.) Pythag. Simil. 136, p. 495M.
fons: Plut., fr. ξβ' Wytt. p. 887

Θεοφυλάκτου (AL)

74 (ALO) Ἀνήδονον οὖσαν τὴν σωφροσύνην ἀσπάζου· τὸ σταθερὸν γὰρ ἐπαγγέλλεται. Πόθον ἑταιρικὸν παραιτοῦ· ψυχῆς γάρ ἐστιν ὄλεθρος.

75 (ALO) Ἀδοξίας ἁπάσης δόξα καὶ πλοῦτος ἔνι· δόξης γὰρ ὠθεῖ πολλοὺς τῆς ἄνω.

76 (ALO) Ἀκούσιον ἐλάττωμά τις ἔχων, ἐλεεῖσθαι μᾶλλον ἢ ὑβρίζεσθαι προσῆκεν.
cfr. sent 356 M 113

77 (AL) Ἀπειρία κακῶν φιλόσοφος ἀρετή· σοφίας δὲ ἐναγώνιον τρόπαιον ἡδονῶν ἀναχώρησις.

[Θεοφυλάκτου] (P)

78 (ALPO) Ἀγάπης ἀνυποκρίτου τεκμήριον ἀδικημάτων συγχώρησις.
fons: Marc. Erem., De his qui putant... 45 (PG 65, 937A)

Δημοκρίτου (ALP)

79 (ALP) Ἀσφαλὴς πᾶς τόπος τῷ ζῶντι μετὰ δικαιοσύνης.
PA 805D (Epictet.) PM in ed. Rybitt. (v. GBW) GBW 62

Ἰσιδώρου (AP)

80 (ALP) Ἀδικεῖ ψευδόμενος ὃν πείθει· ἀδικεῖ δὲ καὶ ὁ πειθόμενος τὸν ψευδόμενον ῥᾳδίως πιστεύων.

Ἰσιδώρου (L) Σόλωνος (P)

81 (ALP) Ἀφροδίσιον βέλος λογισμοῦ φιλοσοφοῦντος οὐχ ἅπτεται.

Σολομῶντος (AL)

82 (ALP) Ἀφύτευτος πόθος θᾶττον μαραίνεται.

Ἀφθονίου (AP)

83 (ALPO) Ἄρχεσθαι μᾶλλον ἀσφαλῶς ἄμεινον ἢ κρατεῖν σφαλερῶς.
fons: Aphthon., Fab. 20, 9 p. 142

84 (ALP) Ἄπορον ἐλπὶς μὴ προλαβοῦσα τὴν ἔκβασιν.
M 46 Exc. Vind. 64
fons: Aphthon., Fab. 39, 9 p. 151

Σαμουὴλ προφήτου (ALP)

85 (ALP) Ἀγαθὴ ὑπακοὴ ὑπὲρ θυσίαν καὶ ἀκρόασις ὑπὲρ στέαρ κριῶν.

86 (ALP) Ἀνήκοος μαθητὴς ὥσπερ ξύλον διεστραμμένον, καὶ οὐ μὴ ὀρθωθῇ ἐλεγχόμενος συνεχῶς.

---

74 ἀνήδονων scr. L ταύτην μᾶλλον ἀσπάζου O τὸ γὰρ σταθηρόν O πῖθον ἑτερικόν scr. O τῆς ψυχῆς L **75** ἔνι om. O πολλούς om. O **76** ἐλάττωμα] ἁμάρτημα O καθυβρίζεσθαι A προσήκει O **78** P* lemma: ad 74 pertinet / ἀγάπης δέ fons **79** P* lemma: Δημοκρίτ A Δημοκρ L Δημόκου P **80** P* ὁ ψευδόμενος P **81** βέλος] μέλος P φιλοσοφοῦντος] σώφρονος P **84** / προσλαβοῦσα M fons λαβοῦσα Exc. Vind. **85** lemma: tantum Σαμουήλ P

Σιμοκράτους (P)

87 (ALP) Ἀκόλαστοί εἰσιν οἱ νέοι σφριγῶντες, τρυφῶντες δὲ καὶ ἀκρατέστεροι.
Exc. Vind. 54

Βασιλείου (P) [Χαρικλείας] (L)

88 (ALP) Ἀβουλήτως οἱ ἄνθρωποι καὶ μισοῦσι τοὺς κρείττονας, καὶ φιλοῦσι τοὺς χείρονας.
fons: Basil., ep. 115 (PG 32, 529B)

Χαρικλείας (AP)

89 (ALP) Ἀκοὴ ὄψεως εἰς τὸ λυπῆσαι κουφότερον.
M 45
fons: Heliod., Aethiop. 8, 5, 12 (Exc. Par. p. 68, n. 63)

90 (ALPO) Ἃ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ καὶ πιστεύειν φιλεῖ.
fons: Heliod., Aethiop. 8, 7, 6 (Exc. Par. p. 68, n. 65)

Ἰσοκράτους (LP)

91 (ALP) Ἄρχειν τισὶ κατασταθείς, μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις· ὧν γὰρ ⟨ἂν⟩ ἐκεῖνος ἁμάρτῃ, σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσονται.
sent. 372 Stob. 4, 5, 21 (Isocr.) GBW 81 PM 780C (Solon.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 37 p. 9

92 (ALP) Ἀχαρίστως μὴ χαρίζου τὰς χάριτας, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, ποιοῦντες μέν, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπανοίγοντες.

93 (ALδ) Ἄσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν.
GBA 89 Ar. Pr. Math. 9
fons: Isocr., Or. ad Dem. 14 p. 4

94 (ALδ) Ἀθάνατα φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἶναι, θνητὰ δὲ τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀπολαύειν.
M 43 M 4a GBW 202
fons: Isocr., Or. ad Dem. 32 p. 8

95 (ALδ) Ἀπόλαυε τῶν παρόντων ὡς θνητός, ἐπιλαβοῦ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ὡς ἀθάνατος.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 9 p. 3

---

87 ναίοι σφιγῶντες scr. A δὲ ἀκρατέστερον P / οἱ νέοι καὶ σφρ. ἀκόλαστοι καὶ τρυφ. εἴσιν ἀκρ. Exc. Vind. **88** lemma (L) ante 89 ponendum / ἀβούλως fons **89** lemma (L) ante 88 pos. huc transferendum / ἀκοὴ γάρ fons **90** ἡ om. AL / ἃ γάρ fons **91** ἄν add. ex fonte (cfr. tamen cod. Z Isocr.) ἁμάρτει L / ἄρχειν τισί] εἰς ἀρχήν sent. 372 Stob. GB PM fons μηδενὶ ἀνδρὶ πονηρῷ χρῶ GB ἁμάρτοι PM τῷ ἄρχοντι post αἰτίας add. PM ἀναθήσουσιν sent. 372 Stob. GB fons ἐπιθήσουσιν PM **93** P*V* ἄσκει-μή desunt in V τῶν post περί L τά² om. L ὑγίαν V / γυμνασιῶν GB τά² om. GB ὑγείαν GB Ar. Pr. Math. Tart. **94** P* ὑπαρχόντων om. A / ἀθάνατα μέν fons ἀγαθῶν non praeb. M fons **95** praec. sententiae iunxit L P* παρόντως scr. V ὑπαρχόντων] ὄντων A / ἀπέλαυε μέν fons παρόντων ἀγαθῶν fons ἐπιλαβοῦ] ἐπεμελεῖτο fons ἀγαθῶν hic om. fons

96 (ALδ) Ἃ ποιεῖν αἰσχρόν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν.
M 41 Exc. Vind. 60 Orion. Anth. I, 26
fons: Isocr., Or. ad Dem. 15 p. 4

97 (ALδ) Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν.
M 42 Stob. 4, 31, 114 (Isocr.) GBW 201 CPG 2, Ap. 1, 27g
fons: Isocr., Or. ad Dem. 27 p. 7

98 (ALδ) Ἀποδέχου τῶν ἑταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 26 p. 6–7

99 (ALδ) Ἀγάπα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἕνεκεν, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτῖσαι καὶ φίλῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι· πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον, μηδὲ ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα.
M 346 Stob. 4, 31, 116 (longior) (Isocr.) PM 801D–804A (Isocr.)
pars prima: sent. 968
fons: Isocr., Or. ad Dem. 28 p. 7

100 (ALδ) Ἀγαθοὺς εὖ ποίει· καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρὰ ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη.
sent. 610 et 969 M 347 PA 877D (Isocr.)
pars secunda: Exc. Vind. 63
fons: Isocr., Or. ad Dem. 29 p. 7

101 (ALδ) Ἄλλων ἀποδέχου δικαίαν πενίαν ἢ πλοῦτον ἄδικον· τοσοῦτον γὰρ κρεῖττον δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσον τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι δόξαν παρασκευάζει· κἀκεῖνα μὲν καὶ φαύλοις πρόσεισι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν.
pars prima (usque ad ἄδικον): Ar. Pr. Math. 32
partes secunda et tertia: sent. 972
fons: Isocr., Or. ad Dem. 38 p. 10

102 (ALδ) Αἰσχρὸν νόμιζε τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιΐαις, καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 26 p. 6

---

96 P* / ταῦτα om. Exc. Vind. μηδέ ante νόμιζε praeb. Exc. Vind. **97** P* ὑπερβάλουσα scr. V κτῆσιν om. A / ἀγάπα] ἀγάπησον ante ἀπόλαυσιν positum GB **98** P* ἑτέρων δ τούς²] τῶν scr. A **99** P* ὑπάρχουσαν] ὑπερέχουσαν δ δυοῖν] δυσίν δ μηδέ] μηδέν δ / ἀγάπα] τίμα sent. 968 M Stob. PM fons ἕνεκα PM ῥᾳδίως ἐκτῖσαι Stob. PM ἐκτῖσαι δύνασθαι fons τοῦ φίλῳ Stob. fons τῷ φίλῳ PM φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι sent. 968 M Stob. PM fons ἄλλον] ἄδηλον Stob. PM μηδέ] μηδέν M Stob. PM fons **100** ἀγαθοῖς A / ἀγαθούς] καλούς sent. 610 τοῖς ἀγαθοῖς sent. 969 M τοὺς ἀγαθούς PA fons ποιεῖν sent. 610 γάρ om. Exc. Vind. **101** ἄλλων ἀποδέχου] ἀποδέχου μᾶλλον δ κρείττων A ὅσον] ὅσῳ δ καί¹ om. δ φαύλοις] φίλοις A / ἄλλων-δικαίαν] δικαίαν μᾶλλον ἀποδέχου Ar. Pr. Math. ἄλλων] μᾶλλον fons τοσούτῳ … ὅσῳ sent. 972 fons γάρ om. sent. 972 κρείττων fons ἡ δέ] τὸ δέ fons κἀκεῖνα] κἀκείνων fons τοῖς φαύλοις μέτεστι fons ταύτης] τούτου fons **102** τῶν] τόν A (bis) / ὁμοίως αἰσχρὸν εἶναι νόμ. fons

103 (Αβδ) Αἰσχρὸν ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν, καὶ διδόμενόν τι παρὰ τῶν φίλων ἀγαθὸν μὴ λαμβάνειν.
vd. sent. 360
fons: Isocr., Or. ad Dem. 18 p. 4–5

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης (δ) Γρηγορίου [τοῦ Θεολόγου] (Αβ)

104 (Αβδ) Ἀναγκαία τῇ συστάσει τοῦ σώματος ἡ εὔκαιρος ἄνεσις.
SP 376B (amplior) (Greg. Nyss.)
fons: Greg. Nyss., De hom. opif. 13 (PG 44, 165C)

105 (ΑβδΟ) Ἀχάριστον εὐεργετεῖν καὶ νεκρὸν μυρίζειν ἐν ἴσῳ θετέον.
M 58 GBW 103 Exc. Ms. Flor. p. 187, n. 33 (Socr.)
C. Par. 3, 2, 2, (f. 83r) (Plut.) (= Exc. Par. p. 69, n. 2)
Gnom. hom. 6 App. Gnom. 110 PA 877A (Plut.)
CPG 2, Ap. IV, 68a Pythag. Simil. 127, p. 495M.
fons: Plut., fr. λζ′ Wytt. p. 883

Πλάτωνος (ΑβΟ)

106 (ΑβδΟ) Ἄνευ φρονήσεως ζῆν οὐκ ἔνι καὶ καλῶς καὶ δικαίως· ὅπου γὰρ οὐκ ἔνι τοῦτο, ζῆν ἡδέως οὐκ ἔστιν.
sent. 750 (Plat.)
pars prima: Clit. 123 Sext. 399 App. Gnom. 118

Γεωργίου τοῦ Πισίδου στίχοι (Αβδ)

107 (Αβδ) Ἀεί τε, ὡς ἔοικεν, αἱ περιστάσεις
ἐκ τῶν ἐναύλων ἠρεθισμέναι πόνων
τίκτουσιν ὁρμὰς κρείττονας βουλευμάτων,
ὅταν μάλιστα καὶ κατάλληλον φύσιν
τεθηγμένην εὕρωσιν εἰς εὐτολμίαν.
Suid., s. v. ἔναυλος laudat vv. 1–3
fons: vv. 1–3: Georg. Pisid., fr. ex Suid. (PG 92, 1744A–B)

108 (Αβδ) Ἀπηλλάγησαν οἱ λιπόντες τὸν βίον
λύπης, μεριμνῶν, φροντίδων, καὶ θλίψεων.

109 (Αβδ) Ἄτακτός ἐστιν ὁ φθορεὺς τῆς καρδίας,
ἡ τοῦ σκότους ἔπαρσις, ὁ πρῶτος δράκων,
ἔξωθεν ἔνδον ἡδονὰς παρεισάγει
σπείρων λογισμοὺς εἰς γονὴν ἁμαρτίας.
fons: Georg. Pisid., Hexam. vv. 770–773 (PG 92, 1492A–1493A)

---

103 λαβεῖν A / ὁμοίως γάρ praem. fons ἀγαθόν ante παρά fons λαβεῖν fons **104** / ἀναγκαία δέ SP fons **105** ante 60 pos. sent. O νεκρῶν δ ἐν-θετέον] ταὐτόν ἐστιν O / νεκρὸν μυρίζειν καὶ ἀχ. εὐεργ. GB ἐν-θετέον] ἑνὶ σύγκειται CPG θετέον] κεῖται Exc. Ms. Flor. C. Par. Gnom. hom. App. Gnom. PA Pythag. Simil. fons **106** ζῆν[1]] ζεῖν B ζῆν[2]] ζεῖν O / ἄνευ-ἔνι[1]] οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν τὸν βίον (τὸν β. om. App. Gnom.) ἄνευ τοῦ φρονίμως sent. 750 App. Gnom. οὐκ ἔστιν κατὰ Θεὸν (εὐκλέως Clit.) ζῆν ἄνευ τοῦ σωφρόνως Clit. Sext. πράττειν post δικαίως add. Sext. et ed. Clit. ζῆν[2]-ἔστι[2]] οὐκ ἔστι ἡδέως ζῆν sent. 750 **107** lemma Γεωργίου tantum L τοῦ Πισιδ tantum A στίχοι om. δ ἐναύλων] αὔλων A τεθηγμένην] τεθειμένην δ / αἰεὶ γάρ Suid. ἀεὶ γάρ PG **108** P* θλίψεων καὶ φροντίδων malit Boiss. in addendis **109** P* ὁ φθορεὺς τῆς καρδίας] ὁ σπιρεὺς (sic.) τῆς κακίας V ἐνδῶς scr. V παρεισάγειν A / ἄτακτός ἐστιν] ὁ ψυχοκλέπτης fons

110 (Αβδ) Ἀγάλλεται σαφῶς γε δῆμος ἀγγέλων
χάριν βροτοῦ κάμψαντος ἐξ ἀταξίας.

111 (Αβδ) Ἄνθρωπος οὐδεὶς πλημμελημάτων ἄτερ.

Βαβρίου (Αβδ)

112 (Αβδ) Ἀρχιτέκτων κακῶν πέφυκεν ὁ καθ᾽ ἑτέρου δόλια φθεγγόμενος.
fons: fortasse Babr., Myth. 142, 10–11 p. 134 (ubi vd. adn.)

113 (ΑβδΟ) Ἀνύσεις τι πειθοῖ μᾶλλον ἢ βίᾳ τι πράττων.
fons: Babr., Myth. 18, 16 p. 24

114 (Αβ) Ἀκινδύνως ζῆν εὐτελείᾳ λαμπρότητος βέλτιον.
fons: Babr., Myth. 31, 23–24 p. 34

115 (Αβδ) Αἱ περιστάσεις πεφύκασι πολλάκις καὶ παρὰ γνώμην τὰ σιγῆς ἄξια εἰς τοὐμφανὲς ἄγειν.
fons: Babr., Myth. 53, 9–10 p. 51

116 (Αβδ) Αἱ φθάσασαι γενέσθαι χάριτες ἐν πρώτοις εὐκαίρως ἀποδιδόμεναι μεγάλαι εὑρίσκονται.

117 (Αβ) Ἀλγύνειν καὶ λυπεῖν οἶδεν ἀνθρώπους οὐ τὰ παρόντα μόνον κακά, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τῶν μελλόντων ἡ προσδοκία.

Ἀριστοτέλους (ΑβδΟ)

118 (ΑβδΟ) Ἄνθρωπος ὢν ὅλως ἐγὼ ἀνθρώπῳ τύχην προφέρειν ἀνόητον ἡγοῦμαι· ἐὰν γὰρ ὁ τὰ βέλτιστα πράττων καὶ ἀρετὴν ἔχειν οἰόμενος οὐκ οἶδεν εἰ παραμένει αὐτῷ μέχρι τῆς ἑσπέρας, πῶς χρὴ περὶ ταύτης λέγειν ἢ ὀνειδίζειν ἑτέρους;

Αἰσώπου (ΑβVΟ)

119 (ΑβδΟ) Ἀνδρὸς γέροντος αἱ γνάθοι βακτηρία.
CPG 1, D I, 78 CPG II, D VI, 44
cfr. Suid., s. v. ἀνδρός
fons: Aesop., sent. 28 p. 254 et sent. 192 p. 291

Σολομῶντος περὶ τοῦ μὴ ἀκαίρως θαρρεῖν (Αβδ)

120 (Αβδ) Ἀνὴρ δίγλωσσος ἀποκαλύπτει βουλὰς ἐν συνεδρίῳ· ὁ δὲ πιστὸς πνοῇ κρύπτει πράγματα.
M 25a
pars prima: SP 1344A (amplior) (Prov.)
fons: V. T., Prov. 11, 3

---

110 P* **111** P* **112** P* φεγγόμενος A / ὅστις καθ᾽ἑτέρου δόλια μηχανᾶται, ἑαυτοῦ γίνεται τῶν κακῶν ἀρχηγός fons **113** P* ἀνοίσεις β ἀνοίσεις A: dein υ supra versum ipse scriba pos. τι[1]] τη scr. O τι[2] om. Boiss. / τι πράττων] ῥέζων fons **114** ζεῖν B εὐτέλεια codd. Boiss. προξενεῖ addiderit Boiss. βελτίων AL / εἰς τὸ ζῆν ἀκινδύν. τῆς λαμπρ. ηὐτέλεια βελτίων fons **115** P* τὰ παρὰ γν. σιγῆς L / πολλάκις ante αἱ περιστάσεις praeb. fons **116** P* μεγάλως A εὑρίσκοντο Boiss. **117** μόνα L **118** usque ad ἡγοῦμαι sententiam praeb. O ὅλος O τύχειν scr. B καί om. δ ἔχει A **120** lemma: περὶ-θαρρεῖν om. δ βολάς A τὰ πράγματα δ / ὁ-πιστός] πιστὸς δέ fons

121 (Αβδ) Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους ἢ εἰς οἶκον πότου.
SP 29B (longior) (Eccl.) SP 157B (Eccl.)
C. Par. 1, 6, 52 (f. 69r) (Solom.) PM 881D (Solom.)
fons: V. T, Eccl. 7, 2

122 (Αβδ) Ἀνὴρ λοίδορος εἰς ταραχὴν μάχης· ὃς δὲ φυλάσσει τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν, διατηρήσει ἐκ θλίψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.
pars secunda: SP 1341A (Prov.) C. Par. 1, 6, 12 (f. 67r) (Solom.)
PM 844C (Prov.) PA 989D (Prov.) PA 996C (Prov.)
cfr. sent. 814 (ubi vd. testimonia: ex Prov. 13, 3 defl.)
fons: pars prima: V. T., Prov. 26, 21
pars secunda: V. T., Prov. 21, 23

123 (Αβδ) Ἀνδρεῖος ἐν ἀσεβείᾳ συκοφαντεῖ εὐχερῶς.
fons: V. T., Prov. 28, 3

124 (Αβδ) Αἱρετώτερον κλέπτης ἢ ὁ ἐνδελεχίζων ψεύδει.
SP 433C (longior) (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 20, 25

125 (Αβδ) Ἀσεβῶν καταπιπτόντων, οἱ δίκαιοι κατάφοβοι ἔσονται.
fons: V. T., Prov. 29, 16

126 (Αβδ) Ἀνὴρ ἐν πόνοις πονεῖ ἑαυτῷ καὶ ἐκβιάζεται τὴν ἀπώλειαν ἑαυτοῦ. Ὁ μέντοι σκολιὸς ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ στόματι φορεῖ τὴν ἀπώλειαν ἑαυτοῦ.
pars secunda: sent. 830 SP 281B (longior) (Prov.) PA 1205D (Solom.)
fons: V. T., Prov. 16, 26

127 (Αβδ) Ἀνὴρ ἄφρων ὀρύσσει ἑαυτῷ κακά, ἐπὶ δὲ τῶν ἑαυτοῦ χειλέων θησαυρίζει πῦρ.
PM 981C (Prov.) PA 800A (Prov.)
fons: V. T., Prov. 16, 27

128 (Αβδ) Ἀνὴρ εὐμετάβολος γλώσσῃ ἐμπεσεῖται εἰς κακά· καρδία δὲ ἄφρονος ὀδύνη τῷ κεκτημένῳ αὐτήν.
M 8a (Solom.)
pars prima: SP 1344B (Prov.) C. Par. 1, 6, 14 (f. 67r) (Solom.) PM 864D (Prov.)
pars secunda: PM 981C (Prov.) PA 800A (Prov.)
fons: V. T., Prov. 17, 20–21

129 (Αβδ) Ἀνὴρ παράνομος ἀποπειρᾶται φίλων, καὶ ἐπάγει αὐτοὺς ὁδοὺς οὐκ ἀγαθάς.
SP 405D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 16, 29

---

121 / ἢ πορευθῆναι iteravit SP² ἢ ὅτι πορευθῆναι fons **122** φυλάσσῃ B / ἀνὴρ δέ fons δέ non praeb. SP C. Par. PM PA fons τὸ ἑαυτοῦ στόμα SP C. Par. PM PA¹ καὶ τὴν γλῶσσαν om. PM PA¹ διατηρήσει] τηρεῖ SP C. Par. διατηρεῖ PM PA fons ἐκ τῆς θλ. PM **123** ἀσεβείᾳ] εὐσεβείᾳ A / ἀσεβείαις fons εὐχερῶς] πτοχούς fons **124** ψευδής δ ψευδῆ β ψεῦδος A ψευδεῖ Boiss. / αἱρετόν SP fons **125** οἱ om. δ / πολλῶν ὄντων ἀσεβῶν . . . · οἱ δὲ δίκαιοι ἐκείνων πιπτόντων κατάφοβοι γίνονται fons **126** / ἐκβιάζεται ἑαυτοῦ τὴν ἀπώλ. fons μέντοι om. sent. 830 SP PA τὸ ἑ. στόμα sent. 830 PA ἑαυτοῦ³] αὐτοῦ SP non praeb. sent. 830 PA fons **127** ἐπί] ἐπεί V **128** / ἐκπεσεῖται C. Par. PM δέ om. PM PA κτησαμένῳ PM PA **129** ἀγαθούς B / ἀπάγει SP fons εἰς ὁδούς SP

130 (Αβδ) Ἄφρων αὐθήμερὸν ἐξαγγέλλει ὀργήν· ὁ δὲ πανοῦργος ταμιεύεται.
PA 1132C (Prov.)
pars prima: SP 1216A (Prov.) PM 733A (Prov.)
fons: pars prima: V. T., Prov. 12, 16
pars secunda: V. T., Prov. 29, 11 (?)

131 (Αβδ) Ἀπόκρισις ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει θυμόν.
M 11a PA 856A (Solom.) PA 996B (Prov.) PA 1201C (Prov.) Phot. 152
fons: V. T., Prov. 15, 1

132 (Αβδ) Ἀντιλογίαν πραΰνει σιγηρός· ἀγαπῶν δὲ ζωὴν αὐτοῦ φείδεται στόματος αὐτοῦ.
PM 844C (Prov.) PA 989D (Prov.)
pars prima: SP 1340D (Prov.) PA 1169B
fons: pars prima: V. T., Prov. 18, 18
pars secunda: V. T., Prov. 16, 17

133 (Αβ) Ἄνδρα ἐὰν ἴδῃς ταχὺν ἐν λόγοις, γίνωσκε ὅτι ἐλπίδα ἔχει μᾶλλον ἄφρων αὐτοῦ.
fons: V. T., Prov. 29, 20

134 (Αβ) Ἀποθανὼν δίκαιος ἔλιπε μετάμελον.
fons: V. T., Prov. 11, 3
scholium ad sententiam (β): « ἀμεταμέλητος ἀπέρχεται, οὐκ αἴρει μεθ'ἑαυτοῦ τὸ μετάμελον· ὁ δὲ μὴ μεταγνοὺς ἐνταῦθα, κακῶς ἐκεῖσε μεταμελεῖται κολαζόμενος ».
κακῶς] κακῶν Boiss. μεταμέλεται Boiss.

135 (Αβδ) Ἀνὴρ πανοῦργος θρόνος αἰσθήσεως.
PA 1128D
fons: V. T., Prov. 12, 23
scholium ad sententiam (δ): « ἡ δὲ πανουργία διττή ἐστιν· ἡ μὲν ἐπιβλαβὴς γινομένη, ἡ δὲ ἐπαινετὴ τοῦ ὀξέως καὶ συνετῶς τὸ οἰκεῖον ἐξευρίσκοντος »

136 (Αβδ) Ἀνήδονος γὰρ τοῖς μετ' ὀδύνης ἐσθίουσιν καὶ ἡδίστη τροφή· τὸ γὰρ ἀνιδρωτὶ ποριςθὲν καὶ ἐξ ἑτοίμου ληφθὲν καταφρονεῖσθαι φιλεῖ.

Μενάνδρου (β)

137 (Αβδ) Ἀνὴρ μαχητὴς ἐν λόγοις ἔστω πρᾶος·
τὸ γὰρ λαλεῖν ἄμετρα τῆς γλώττης [ἐστὶ] θράσος.

138 (Αβδ) Ἀνὴρ πονηρὸς δράσσεται πρᾶον λόγον·
ἔχει γὰρ αὐτὸς τοὺς λόγους ὥσπερ δόλους.

139 (Αβδ) Ἀνὴρ σκολιὸς οὐκ ἔχει φίλων σχέσιν·
φιλεῖ γὰρ ἐν δόλοισι καὶ ψυχὴν δάκνει.

---

130 P* αὐθημερῶν Αβ / αὐθήμερον SP ὀργὴν αὐτοῦ SP PM fons ὁ δὲ πανοῦργος] σοφὸς δέ PA fons κατὰ μέρος post ταμιεύεται PA fons **131** P* / ἀπόκρισις δέ fons ὑποκύπτουσα PA¹ **132** P* praec. sententiae iunxit V ἀντιλόγους V ὁ ἀγαπῶν V στόμα δ / ἀντιλογίας παύει fons πᾶς σιγηρός PA² φείσεται fons **133** ὁ ἄφρων potius: sed et ἄφρων: contulit Boiss. Prov. 26, 12 / ἄνδρα post ἴδῃς fons ὁ ἄφρων fons **135** P* / πανοῦργος] συνετός fons **136** P* γάρ om. V αἰσθήουσιν scr. B ἡ ἡδίστη δ **137** πρᾶος ἔστω ἐν λόγοις A ἐστι expunxit Boiss. ad metrum servandum **138** δράσεται AV Boiss. πράου λόγου P **139** ὁ σκολιὸς malit Boiss. δόλοις δ

140 (Αβδ) Ἀνδρὸς πανούργου φεῦγε τὰς ὁμιλίας·
ἰὸν γὰρ ἐχεῖ, καρδίας κατεσθίων.
cfr. Men. Mon. 25

141 (Αβδ) Ἀνὴρ φρόνιμος οὐκ ἔχει πολλοὺς λόγους·
τὸ γὰρ λαλεῖν περισσὰ τῆς ἀγροικίας.

142 (Αβδ) Αἰσχρὸν γὰρ ἀνδρί τινι μορίῳ κρατεῖσθαι ὑπὸ τοῦ χείρονος.

143 (Αβ) Αἰσχρὰ μὲν ἔπραξας, ἐπιπλήσσεο· ἐσθλὰ δέ, τέρπου.

144 (Αβ) Ἀνδρῶν γὰρ σωφρόνων μέν ἐστιν, εἰ μὴ ἀδικοῖντο, ἡσυχάζειν· ἀγαθῶν δέ, ἀδικουμένους, ἐκ μὲν εἰρήνης πολεμεῖν, εὖ δὲ παρασχόν, ἐκ πολέμου πάλιν ξυμβῆναι, καὶ μήτε τῇ κατὰ πόλεμον εὐτυχίᾳ ἐπαίρεσθαι, μήτε τῷ ἡσυχίῳ τῆς εἰρήνης ἡδόμενον ἀδικεῖσθαι. Ὅ τε γὰρ διὰ τὴν ἡδονὴν ὀκνῶν τάχιστ' ἂν ἀφαιρεθείη τῆς ῥᾳστώνης τὸ τερπνόν, δι' ὅπερ ὀκνεῖ, εἰ ἡσυχάζοι· ὅ τε ἐν πολέμῳ εὐτυχίᾳ πλεονάζων, οὐκ ἐντεθύμηται θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος.
fons: Thucyd. I, 120

Τοῦ Θεολόγου (δ)

145 (Αβδ) Ἃ μέν ἐστί σοι λυπηρά, πάντως καὶ ἡμῖν· κοινὰ γὰρ πάντα ποιούμεθα τὰ τῶν φίλων, εὖ τε καὶ ὡς ἑτέρως ἔχοντα· ὥσπερ καὶ φιλίας ὅρος ἐστίν.
fons: Greg. Naz., Ep. 31 (PG 37, 68B)

146 (Αβδ) Ἂν τις ἔρηταί σε τῶν κοινῶν φίλων – πολλοὺς δὲ εἶναι πείθομαι τούτους – « Ποῦ δὲ νῦν ὁ Γρηγόριος ἡμῖν; πράττει δὲ τί; », θαρρῶν φάθι ὅτι ἐφ' ἡσυχίας φιλοσοφεῖ, τοσαῦτα τῶν ἀδικούντων φροντίζων, ὅσα τῶν οὐδὲ εἰ γεγόνασι γιγνωσκομένων.
fons: Greg. Naz., Ep. 94 (PG 37, 168B–C)

147 (Αβδ) Ἀλγοῦσιν καὶ οἱ τῷ κόσμῳ προστετηκότες καὶ πολὺ πλείονα τῶν τῷ Θεῷ δουλευόντων· ἀλλ' ἄμισθον αὐτοῖς τὸ ἀλγεῖν, ἡμῖν δὲ καὶ τὸ πάσχειν ἔμμισθον, ὅταν διὰ τὸν Θεὸν καρτερῶμεν.
PM 921B (Theolog.) PA 1217C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Ep. 223 (PG 37, 365A)

148 (Αβδ) Ἀπράγμων γὰρ ἡσυχία τῆς ἐν πράγμασι περιφανείας τιμιωτέρα.
SP 1245C (Theolog.) C. Par. 1, 2, 41 (f. 47v) (Theolog.)
PM 852A (Theolog.) PA 1189D (Greg. Nyss.)
fons: Greg. Naz., Ep. 131 (PG 37, 225B)

---

140 πανούργου] πονηροῦ δ κατεσθίον B Boiss. **141** ὁ φρόνιμος malit Boiss. **142** μέν ante γάρ add. L. **143** ἔπρηξας malit Boiss. ἐπιπλήσσαιο A ἐπιπλήσσετο L **144** ἀγαθόν A παρασχών Αβ παρασχόν Boiss. συμβῆναι β ἀφαιρεθείει L δι' ὅπερ] διόπερ AB εἰ[2]] ἤ L ἐν τῷ πολ. L πλεονάζον L / ἡσύχῳ fons **145** παντός A πάντα ποιούμεθα om. δ ὅσπερ A malit Boiss. / ποιούμεθα πάντα fons ὥσπερ δή fons **146** ἄν τις-πράττει δὲ τί om. β σε] σοι V δέ[1] om. δ οὐδέ] οὐδέν A / ἡμῖν non habet fons φάθι] εἰπέ fons **147** καί[3] om. L καρτεροῦμεν δ / ἀλγοῦσι] ἀργοῦσι PA πολὺ πλείονα] πολλῷ πλέον PM PA τῶν om. PM PA τῷ[2] non habet fons ἀλλὰ μισθός PM PA **148** γάρ om. Αδ ὑπερηφανίας δ / ἡ ἀπράγμων ἡσυχία SP PM PA

149 (Αβδ) Ἅπαξ γὰρ ἐξουσία ἰσχὺν λαβοῦσα, οὐδὲν τοῦ οἰκείου συμφέροντος κρίνει λυσιτελέστερον.

150 (Αβ) Ἀρχὴ πρὸς τὴν ἀνάληψιν τῶν καλῶν ἡ ἀναχώρησις τῶν κακῶν. « Ἔκκλινον γάρ, φησίν, ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν ».
M 18 SP 213B (amplior) (Basil.) PM 724B (amplior) (Basil.) PA 792D (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Ps. 1, 3 (PG 29, 217C)

151 (Αβ) Αἱ κατὰ τὸν βίον λαμπρότητες συναναφαίνουσιν ἑαυταῖς καὶ τοὺς βίους τῶν περιβλέπτων.
fons: Basil., Hom. In Ps. 1, 6 (PG 29, 225D)

152 (Αβδ) Αἱ γὰρ σωματικαὶ ἀπολαύσεις πλεῖον ἔχουσι τὸ ὀδυνηρὸν τοῦ ἡδέος.
sent. 26 (longior) M 5 (longior)
fons: Basil., Hom. In Ps. 33, 7 (PG 29, 368C)

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου (βO)

153 (ΑβδO) Βίαιον μάθημα οὐ πέφυκε παραμένειν· τὰ δὲ μετὰ τέρψεως καὶ χάριτος εἰσδυόμενα μονιμώτερόν πως ταῖς ψυχαῖς ἐνιζάνει.
M 59 C. Par. 1, 1, 12 (f. 39v) (Basil.) PM 816D (Basil.)
PA 929D–932A (Basil.) Gnom. Basil. 154, 2 (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Ps. 1, 2 (PG 29, 213A)

Τοῦ Θεολόγου (δ)

154 (Αβδ) Βίος ὅλος ἡμέρα μία τοῖς πόθῳ κάμνουσιν.
M 66 cfr. sent. 446 et M 138a
fons: Greg. Naz., Or. 24, Laud. S. Cyprian. 3 (PG 35, 1172C–D)
(cfr. Greg. Naz., Or. 26, In seipsum 2 [PG 35, 1229A])

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (O)

155 (ΑβδO) Βουλομένων, οὐ τυραννουμένων, τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον.
SP 1285A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 12, Ad patrem 5 (PG 35, 849B)

156 (ΑβδO) Βέλτιον νῦν παιδευθῆναι καὶ καθαρθῆναι ἢ τῇ ἐκεῖθεν βασάνῳ παραπεμφθῆναι, ἡνίκα κολάσεως καιρός, οὐ καθάρσεως.
PM 929C (Theolog.) PA 837D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 16, In Patr. tac. 7 (PG 35, 944B–C)

157 (Αβ) Βρίθει τὸ γεῶδες σκῆνος νοῦν πολυφρόντιδα.
M 69
fons: V. T., Sap. Solom. 9, 15 (laudat sententiam Greg. Naz., Or. 16, In Patr. tac. 15 [PG 35, 953C])

---

150 / ἀρχὴ γάρ SP **151** / αἱ γάρ fons **152** γάρ om. A / γάρ om. sent. 26 M πλέον sent. 26 M τὸ ὀδυν. ἔχουσι sent. 26 M fons **153** P* post 170 (sub eodem lemmate) pos. sententiam δ βίαιόν τι O / βίαιον γάρ C. Par. PM Gnom. Basil. μὲν γάρ PA fons τὸ ... εἰσδυόμενον C. Par. PM PA Gnom. Basil. ταῖς om. PM ψυχαῖς ἡμῶν C. Par. PA ψυχαῖς] τυχαῖς scr. Gnom. Basil. **154** P* **155** σωτηρίας] εὐσεβείας V / βουλομένων γάρ fons σωτηρίας] εὐσεβείας SP fons **156** P* νῦν om. O καθαρισθῆναι δ / ὡς (ᾧ PM) βέλτιον εἶναι PM PA fons καθαρισθῆναι PA κολάσεως] χρίσεως PM PA

158 (ΑβδΟ) Βραδὺ εἰς ὑπόνοιαν κακοῦ τὸ πρὸς κακίαν δυσκίνητον.
M 61 (longior) PA 1205B (Theolog.) Phot. 129 (amplior)
fons: Greg. Naz., Or. 12, Ad patrem 3 (PG 35, 845C)

159 (ΑβδΟ) Βέλτιον τῶν μὴ καθ' ἡδονὴν λόγων ἡ ἀκίνδυνος ἡσυχία.
M 74
fons: Phil., De Vita Moysis 1, 52, vol. 4, p. 188, 5 (Phil., fr. p. 82 n. 1 H)

160 (ΑβδΟ) Βίου μὲν οὐδεὶς πώποθ' ὑψώθη δίχα,
λόγου δὲ πολλοὶ τοῦ καλῶς ψοφουμένου·
οὐ γὰρ λαλούντων, εὖ βιούντων δ' ἡ χάρις.
M 65 PA 1224A (amplior) (Theolog.)
vv. 1–2: C. Par. 1, 2, 6+7 (f. 46r) (amplior) (Theolog.) PM 813B (amplior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 33, 22–24 (PG 37, 929A)

161 (ΑβΟ) Βέλτιον ἀκούειν φωνὴν αἰνέσεως ἢ ἐξηγητὴν εἶναι τῶν ὑπὲρ δύναμιν.

Παροιμία (βδ)

162 (Αβδ) Βαρὺ λίθος καὶ δυσβάστακτον ἄμμος· ὀργὴ δὲ ἄφρονος βαρυτέρα ἀμφοτέρων.
SP 1216B (Prov.) SP 265B (Prov.) PM 837A (Prov.)
PA 1132D (longior) (Solom.) PA 1172B (David)
fons: V. T., Prov. 27, 3

163 (Αβδ) Βέλος πεπηγὸς ἐν μηρῷ σαρκός, οὕτως λόγος ἐν κοιλίᾳ μωροῦ.
SP 1344D (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 19, 12

164 (Αβδ) Βουλὴ καλὴ φυλάξει σε, ἔννοια δὲ ὁσία τηρήσει σε, ἵνα ῥύσηταί σε ἀπὸ ὁδοῦ κακῆς καὶ ἀπὸ ἀνδρὸς λαλοῦντος μηδὲν πιστόν.
SP 88D (Prov.)
pars prima (usque ad τηρήσει σε): SP 1293A (Prov.)
fons: V. T., Prov. 2, 11–12

165 (Αβδ) Βαθύτερά σου μὴ ἐρεύνα καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε. Ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανοοῦ· οὐ γάρ ἐστί σοι χρεία τῶν κρυπτῶν.
M 67 SP 1081A (longior) (Eccl.) PA 1188C (Eccl.) vd. sent. 539
fons: V. T., Sirach 3, 21–22

Ἰωάννου (Αβδ)

166 (Αβδ) Βίον τὸν ἀλλοιωτὸν εὐλαβῶς πέρα,
πολλὰς γὰρ – οἶσθα – τὰς περιτροπὰς φέρει.

158 βραδύς A βραδὺς γὰρ δ βραχὺς β βραχύ Boiss. et βραδύ ipse in addendis ὁ … δυσκίνητος L / βραδὺ γὰρ fons εἰς] πρός Phot. PA **159** P* βελτίων A λόγου O / βελτίων γὰρ fons **160** P* / καλῶς] κενῶς PM **162** lemma: Παροιμ β Παροιμιῶν Boiss. in fine ὡς γὰρ add. δ et sententiae 163 iunxit / βαρύς SP[1] δυσβάστακτος SP[1] **163** βέλος ὥσπερ A **164** φυλάξῃ δ ῥύσεται ABV **165** ταῦτα καὶ δ / βαθύτερα] χαλεπώτερα SP fons ἰσχυρότερα PA ἐρεύνα] ζήτει SP PA fons ἰσχυρότερα] ὑψηλότερα SP βαθύτερα PA ἐξέταζε] περιεργάζου SP ἐρεύνα PA οὐ-κρυπτῶν] τὰ γὰρ πλείονα τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐν ἀποκρύφοις (= Sirach 16, 21) PA **166** πέρα εὐλαβῶς L

167 (Αβδ) Βραδὺς μὴ ἴσθι πρὸς εὐποιΐαν, ὅτι βραδυτὴς μεταμέλειαν ἔχει.

168 (Αβδ) Βίος βάραθρον καὶ παγὶς πολλοῖς ἔνι.

169 (Αβ) Βίον ἄδηλον ἄνθρωπος διανύων, φροντίσι πολλαῖς ἀσχολεῖσθαι καλὸν οὐκ ἔνι.

Βασιλείου (Αβδ)

170 (Αβδ) Βαρυτέρα πάσης κολάσεως καὶ δεσμωτηρίου παντὸς ἡ μετὰ τοῦ σώματός ἐστιν διατριβὴ τῷ ἐπειγομένῳ πρὸς τὴν ἄνω ζωήν.
SP 36B (amplior) (Basil.) PA 956D (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom., In Mart. Jul. 5 (PG 31, 249B)

Ἀντιόχου (Α)

171 (Αβ) Βαρβαρικὸν φῦλον καὶ βάρβαρον τὸ φιλάνθρωπον.

172 (Αβ) Βρῶσις καὶ πόσις τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας τὰ ὑπηρετήματα.

173 (Αβ) Βρωμάτων πολυτέλεια λαιμὸν μὲν τέρπει, τρέφει δὲ σκώληκα ἀκολασίας ἀκοίμητον.
fons: Antioch., Pandect. 4 (PG 89, 1444B)

[Τοῦ Χρυσοστόμου] (Αβ)

174 (Αβ) Βασκανία φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά.
SP 413A (Sap.)
fons: V. T., Sap. Solom. 4, 12

Τοῦ Χρυσοστόμου (δ)

175 (Αβδ) Βιάζεσθαί τινα γενέσθαι καλόν, οὐκ ἔστι εἶναι καλόν.

Ἰσιδώρου (ΑΟ)

176 (ΑβδΟ) Βέλτιον καρτερεῖν δυσχερῶν ἐρχομένων ἢ ζητεῖν αὐτῶν λύσιν· τὸ μὲν γάρ ἐστι πρόξενον ἀπαθείας, τὸ δὲ ἀνανδρίας τεκμήριον.

Ἰωάννου (Α)

177 (Αβδ) Βαρεῖα καὶ δύσχρηστος ἡ πολλῶν κρίσις·
ἡ τοῦ Θεοῦ δικαία, συμπαθὴς ὅλη.

178 (Αβ) Βίου μῆκος, προσδοκηθὲν μέν, πολύ· παραδραμὸν δέ, ὀνείρου καὶ σκιᾶς ἐστιν ἀμυδρότερον.
M 70 PM 920A (Procop.)

Χαρικλείας (Αβ)

179 (Αβ) Βλέμμα οὕτω λαμπρόν, καὶ εὐσχήμων ὄψις ἅμα καὶ ἐπέραστος εὐγενείας ἔμφασιν παρίστησιν.
fons: Heliod., Aethiop. 7, 12, 4 (Exc. Par. p. 63)

167 ἤσθη scr. B βραδύτης L δ **170** lemma: τοῦ μεγάλου Βασιλείου V δεσμωτηρίου] δεσμοτέρα scr. δ / τῷ γὰρ ἐπειγομένῳ πρὸς τὴν ἄνω διαγωγήν ante βαρυτέρα SP PA fons **171** φίλον Boiss. τὸ φῦλον L μὴ ante τὸ φιλάνθρωπον add. L[2] ἀφιλάνθρωπον A **173** ἀκοιμήτου codd. ἀκοίμητον Boiss. / ἡ τῶν praem. fons **174** / βασκανία γὰρ fons **175** εἶναι om. Αδ καλόν] κακόν A **176** αὐτῶν om. δ ἀνανδρίας] ἀνδρείας Αδ ἀνανδρεία β **177** συμπαθείς scr. B συμπαθὴς ὅλη] συμπάθεια δ **178** παραδραμών β / πέφυκεν ante ὀνείρου M PA ἀμυδρ. εἶναι pro ἐστιν ἀμ. M PA **179** εὐσχημον … ἐπέραστον codd. (corr. Boiss.) / βλέμμα γὰρ fons

Ἀριστοτέλους (Αβ)

180 (Αβ) Βουλήσεταί τις μᾶλλον ἢ δυνήσεται.
M 71 CPG 1, p. 486, n. 2 CPG 2, M II, 83 CPG 3, IIIa, p. 20, adn. 41
cfr. CPG 1, D VI, 74

Σιράχ (Αβδ)

181 (Αβδ) Βασιλεὺς φρόνιμος εὐστάθεια δήμου.
SP 1289C (Sap.) PA 1000B (Sap.)
fons: V. T., Sap. Solom. 6, 24

[Ἀριστοτέλους] (Ο)

182 (ΑβΟ) Βαρέα ταῦτα ἀνθρώπῳ ἔχοντι φρόνησιν· ἐπιτίμησις οἰκίας καὶ ὀνειδισμὸς δανειστοῦ.
SP 1365C (amplior) (Eccl.) SP 220A (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 29, 28

[Μενάνδρου] (Αβ)

183 (ΑβδΟ) Βδέλυγμα ὑπερηφάνῳ ταπεινότης· οὕτως βδέλυγμα πλουσίῳ πτωχός.
pars prima: PA 1181B (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 13, 20

⟨Μενάνδρου⟩

184 (Αβ) Βέβαιος ἴσθι καὶ βεβαίοις χρῶ φίλοις.
M 60 Men. Mon. 100

Μενάνδρου (δ)

185 (Αβδ) Βίος βέβαιος, εὐτέλεια σύμβιος·
ἡ λαμπρότης γὰρ ἡ γηΐνη, καὶ κάτω
τέλος λαβοῦσα, φάσμα καὶ ὄναρ πέλει.

Βαβρίου (β)

186 (Αβδ) Βίος ἀβέβαιος παντὸς ἀνδρὸς ἀπλήστου ἐλπίσι ματαίων πραγμάτων ἀναλοῦται.
fons: Babr., Myth. 79, 7–8 p. 71

187 (ΑβΟ) Βιοῦντας ἡμᾶς ἐν αὐταρκείᾳ, κρεῖσσον ἀσφαλῶς ζῆν, ἢ τρυφᾶν βουλομένους κινδύνοις ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτειν.
fons: fortasse Babr., Fab. 153, p. 142 (ubi vd. adn.) vel Myth. 108 p. 100

188 (Αβδ) Βίος ὁ παρὼν λύπης, μεριμνῶν καὶ φροντίδων ἀνωφελῶν ἐστι μεστός· αἰὼν δ' ὁ μέλλων δόξης, χαρᾶς, εἰρήνης, τρυφῆς ἀδιαδόχου τοῖς ἀξίοις ἔνι χωρίον, ὡς Χριστοῦ φίλοις.

---

180 lemma: tantum Ἀριστοτ Αβ; lemma Ἀριστοτέλους, quod ante 182 praeb. O, huc transponendum **182** lemma: ante 180 ponendum τῷ ἔχοντι O τῆς οἰκίας O / βαρεῖα SP² **183** lemma: ante sent. 184 iam Boiss. transposuit ὑπερηφάνων LV ὑπερηφανίας AB πτωχοῖς δ / ὑπερηφάνοις ταπείνωσις PA **184** lemma: ante 183 positum, huc transp. Boiss. **185** εὐτελείας σύμβιος fortasse melius ἡ² om. A λαβοῦσα] ἔχουσα L **186** ἄπλειστον V ματαίων om. V πραγμάτων ματαίων P / ματαίων] ματαίαις fons **187** ἡμᾶς iterum post κρεῖσσον scr. L κρείσσων A ἢ-ἐπιρρίπτειν] ἢ βουλομένοις πλείονας (πλειόνω cod.) κινδύνους ἑαυτοῖς ἐπιρρίπτειν O βουλομένοις AB ἑαυτοῖς B **188** P*

Φίλωνος (Αβ)

189 (Αβ) Βλαβεραὶ τῶν ἀνοήτων αἱ συνουσίαι, καὶ ἄκουσα πολλάκις ἡ ψυχὴ τῆς ἐκείνων φρενοβλαβείας ἀπομάττει τὰ εἴδωλα.
SP 357A (Philon.) PA 1096D (Philon.)
fons: Phil., De fuga et inv. 3, vol. 3 p. 112, 21–23

Ἰσοκράτους (Αβ)

190 (Αβδ) Βραδέως μὲν φίλος γενοῦ, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν, καὶ πολλοὺς ἑταίρους μεταλλάττειν.
C. Par. 3, 5a, 12 (f. 91v) (Isocr.) PM 760A (Isocr.)
PA 849B (Isocr.) CPG 2, Ap. V, 16e
fons: Isocr. Or. ad Dem. 24 p. 6

191 (Αβδ) Βουλευόμενος παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων· τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν.
C. Par. 3, 5a, 12 (f. 92r) (Isocr.) PM 733A (Menan.)
Gnom. Basil. 181, 9 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 34 pp. 8–9

[Αἰσώπου] (Αβδ)

192 (ΑβδΟ) Βουλεύου μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 34 p. 9
(inest inter Aesop. sent.: 29 p. 254, ubi vide)

⟨Αἰσώπου⟩

193 (Αβ) Βροτησίαν κακίαν οὐ θῆρες κακοί,
ἀλλ' ἄνδρες νικήσουσιν οἱ μᾶλλον κακοί.
fons: Aesop., sent. 30 p. 254 et sent. 193 p. 291

Γεωργίου (ΑβΟ)

194 (ΑβΡΟ) Βέβηλος ὃς μνησικακεῖ τῷ πλησίον·
φθορὰν φιλεῖ γὰρ οὗτος, οὐκ ἀφθαρσίαν.

195 (Αβ) Βαττολογίαν αὐταρέσκεια συνεισφέρει.

Πρόκλου (Β) Προκοπίου (δ)

196 (Αβδ) Βαρὺ διήγησις περισπωμένη ψυχῇ μᾶλλον ἐχούσῃ τὸν λογισμὸν περὶ τὸ μεριμνώτερον.

197 (Αβ) Βραχείας οὔσης τῆς παρούσης ζωῆς, πολλὰς δὲ καὶ κενὰς φροντίδας ἐχούσης, μᾶλλον ἔδει ζωὴν τὴν μέλλουσαν ἐπιζητεῖν, μερίμνης, λύπης ἀπηλλαγμένην οὖσαν καὶ στεναγμῶν.

198 (ΑβδΟ) Βαδίζων ὁδὸν ἄδηλον τοῦδε τοῦ βίου ποσὶν ὀρθοῖς πορεύου, μὴ νύξ σε καταλάβῃ.

---

189 / βλαβεραὶ γὰρ fons αἱ ante τῶν SP αἱ μετὰ ἀνοήτων fons ἀκούουσα PA ἡ om. PA ἀπομάττεται SP fons **190** P* καί om. AB ἑτέρους V / γίνου C. Par. PM PA CPG γίγνου fons **191** P* / βουλευόμενοι… ποιοῦνται PM τά om. PM **192** P* lemma: ante 193 transponendum **193** lemma: ante 192 positum, huc transponendum **194** γάρ om. P **196** ἐχούσης δ ἔχουσι B μεμεριμνημένον L μεριμνώτερον hapax, ut videtur

199 (Αβ) Βεβαίου ἀνδρὸς θεραπεύειν εὐτελῶν μᾶλλον οἰκίας ἢ τῶν λαμπρὸν ἐχόντων ἀξίωμα τοῦ βίου.

Σέκστου (Αβ)

200 (Αβ) Βραχυλόγον μάλιστα ἡ Θεοῦ γνῶσις ποιεῖ.
GBW 6 Ar. Pr. Math. 27 Sext. 430 Pyth. 10A Pyth. 16

Νείλου (Αβδ) [Σύκστου] (Ο)

201 (ΑβδΟ) Βίος ἡσύχιος χρημάτων πολλῶν περιφανέστερος.
SP 1245D (Nil.) C. Par. 3, 45, 1 (f. 118r) (Nil.)
PM 852C (Nil.) PA 1189D (Greg. Nyss.)
fons: Nil., De mon. exerc. 21 (PG 79, 748A)

202 (ΑβΟ) Βίον ἡγοῦ τὸν ἄριστον· τοῦτον γὰρ ἡδὺν ἡ συνήθεια ποιήσει.
PM 992A (Socr.) PA 1200A (Socr.) GBW 126
Gnom. Vat. 461 (ὁ αὐτὸς [scil. Πυθαγόρας] παρῄνει βίον αἱρεῖσθαι ... λέγων ὅτι κ.τ.λ.)
cfr. Stob. 3, 29, 99 (Pyth.)

203 (ΑβδΟ) Βουλεύου πρὸ τοῦ λέγειν τι ἢ πράττειν· οὐ γὰρ ἕξεις ἄδειαν ἀνακαλέσασθαι τὰ λεχθέντα ἢ πραχθέντα.
PM 733C (Epict.) PA 800C (Eccl.) GBW 143 Pyth. 12

Κυρίλλου (ΑΒ)

204 (Αβ) Βάσιμος οὐχ ἅπασιν ἁπλῶς ἡ ἀρετή, ἀλλ' ὀλίγοις κομιδῇ καὶ τοῖς ἄγαν ἐξειλεγμένοις.

Ἀθανασίου (βδΟ)

205 (ΑβδΟ) Βέλτιον ἀποροῦντας σιωπᾶν καὶ πιστεύειν ἢ ἀπιστεῖν διὰ τὸ ἀπορεῖν.
PM 852C (Athan.) PA 772D (Athan.) Gnom. Basil. 154, 4 (Basil.)

Παροιμιῶν (Β) [Ἀθανασίου] (Α)

206 (Αβ) Βδέλυγμα βασιλεῖ ὁ ποιῶν κακά· μετὰ γὰρ δικαιοσύνης ἑτοιμάζεται θρόνος ἀρχῆς.
SP 1288D (longior) (Prov.) PA 997C (Prov.)
fons: V.T., Prov. 16, 12

207 (Αβ) Βασιλέως ἐν ἀληθείᾳ κρίνοντος πτωχούς, ὁ θρόνος αὐτοῦ εἰς μαρτύριον κατασταθήσεται.
SP 1289A (Prov.) PA 997D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 29, 14

---

200 lemma: Σύκστου pro Σέκστου ante 201 scr. O βραχὺ λόγον codd,: βραχυλόγον Boiss. / Γνῶσις Θεοῦ ποιεῖ ἄνδρα (om. Pyth.[2]) βραχύλογον GB Ar. Pr. Math. Pyth. ἄνθρωπον γν. Θεοῦ βραχύλογον ποιεῖ Sext. **201** lemma: Σύκστου] Σέκστου scribendum et ante 200 ponendum πολλῶν om. O **202** ἡγοῦμαι β γάρ] δέ O ποιεῖ O / ἡγοῦ] αἱροῦ PM PA GB **203** βουλεύου πολλά O τι om. O / βουλεύου πολλά PM PA GB βουλευσάμενος πολλὰ ἧκε ἐπὶ τὸ λέγειν ἢ πράττειν Pyth. πρό] περί PM ποιεῖν PA τι om. GB ἕξεις om. GB ἄδειαν] ἐξουσίαν Pyth. ἤ[2]] καί PA τὰ πραχθέντα ἢ λεχθέντα Pyth. **204** ἡ ἀρετὴ ἁπλῶς A **205** lemma: Ἀθανασίου I' L; lemma Ἀθανασίου, quod ante 206 praeb. A, huc transponendum ἀποροῦντας] ἀποροῦντα A ἀπορεῖν] ἄπορον O **206** lemma: Παροιμιῶν Boiss. Παραλειπομένων B Ἀθανασίου A, ante praec. sententiam transponendum

208 (Αβδ) Γεννηθεὶς ἄνθρωπος εὐθὺς τὸ κοπιᾶν προσκεκλήρωται· τελευτῶν δέ, δεσμῶν πολυστενάκτων τοῦ βίου, μεριμνῶν καὶ φροντίδων καὶ λύπης, ἀπήλλακται.
pars prima: M 8 (amplior)

209 (ΑβδΟ) Γένεσιν μᾶλλον δακρύειν καλὸν ἢ τὸν θάνατον· ἡ μὲν γὰρ δακρύων ἀρχή, θάνατος δὲ ποικίλων ἐκ πειρασμῶν καὶ τῶν αἴφνης ἀπροσδοκήτων κακῶν ἐλευθεροῖ.

210 (ΑβΟ) Γέλα, τοῦ βίου τὸν τροχὸν ὁρῶν ἀτάκτως κυλιόμενον· φυλάττου δὲ τὸν βόθρον, εἰς ὃν κυλίει τοὺς ἐν αὐτῷ νυστάζοντας.
M 91 (Nil.)
fons: Nil, sent. 56 (PG 79, 1245A–B)

Ἰωάννου τῆς Κλίμακος (Αβ)

211 (Αβ) Γένος ἅπαν τῆς ἰδίας συγγενείας ὀρέγεται, ἵππος ἵππου, ὄνος ὄνου, βοῦς βοός, καὶ ἀνὴρ θηλείας· κἂν σωφρονεῖν τις ἐθέλῃ, μεθοδείαις τισὶ τὰ τῆς σαρκὸς κολακεύει σκιρτήματα.
cfr. Joann. Clim., Scala Parad. gr. 15 (PG 88, 884C)

212 (Αβ) Γλυκύτητι τῶν ἐκεῖθεν κόπῳ πολλῷ καὶ μόχθῳ κατορθούμενον, δυνατὸν ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ ἀπολέσαι.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 3 (PG 88, 668D)

213 (ΑβδΟ) Γαληνὸν ὄμμα ψυχῆς ἐμφαίνει κατάστασιν.

214 (ΑβδΟ) Γέννημα ἐννοιῶν δάκρυον, πατὴρ δὲ ἐννοίας λογικὸς νοῦς.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 7 (PG 88, 805A)

215 (Αβδ) Γενέσθω σοι ἡ ἐν τῇ κλίνῃ σου ἀνάκλισις τῆς ἐν τῷ τάφῳ κατακλίσεως τύπος, καὶ ἧττον ὑπνώσεις· καὶ αὕτη σοι ἡ τῆς τραπέζης ἀπόλαυσις τῆς τῶν σκωλήκων ἐκείνων ὀδυνηρᾶς τραπέζης γενέσθω ἀνάμνησις, καὶ ἧττον τρυφήσεις.
fons: Joann.Clim., Scala Parad. gr. 7 (PG 88, 805A)

216 (ΑβδΟ) Γνώμης εἰσίν, οὐκ ἀνάγκης, αἱ δωρεαί.
M 78
fons: Choric., Vir fort. 5 p. 480

217 (ΑβδΟ) Γέννημα σιδήρου καὶ λίθου πῦρ, γέννημα δὲ πολυλογίας καὶ εὐτραπελίας ψεῦδος.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 12 (PG 88, 853D)

---

208 προκεκλήρωκεν L προκεκλήρωται B / ἄνθρωπος] γάρ M **209** τόν om. A ἐξαίφνης L ἀπροσδοκήτως β κακῶν ἐλευθεροῖ] δεινῶν ἀπαλλάττει V om. P **210** ὁρῶν om. O εἰς ὅν] εἰσιόν L / γέλα μέν fons ὁρῶν non habet fons βόθρον] τροχόν fons **211** lemma: Ἰωάννου om. L ἵππου ... ὄνου ... βοός] ἵππῳ ... ὄνῳ ... βοΐ codd.: corr. Boiss. σωφρονεῖν] φρονεῖν L ἐθέλει AB **212** Γλυκύ τι vel γλυκύτητα τῶν ... κατορθουμένων malit Boiss. τό ante κόπῳ fortasse addendum / κόπῳ πολλῷ καὶ μόχθῳ κατορθοῦται ἐν ἡμῖν ἦθος χρηστὸν καὶ εὐκατάστατον, καὶ τῷ πολλῷ μόχθῳ κατορθούμενον δυνατὸν ἐν μιᾷ ῥοπῇ ἀπολέσθαι fons **214** λογικὸς ὁ νοῦς O / λογικὸς νοῦς] λογισμὸς καὶ νοῦς fons **215** praec. sententiae iunxit A γινέσθω δ (bis) σοι[1]] σου V αὕτη] αὐτή P σοι[2]] σου β τῆς[3] om. Αβ τρυφήσεις] τρυφήσῃς δ / γινέσθω fons τάφῳ σου fons αὐτή σοι fons **216** P* **217** P* / γέννημα μέν fons

218 (Αβ) Γαστριμαργία πέφυκεν τίκτειν βυθοὺς ἀρρήτων καὶ ἀγνώστων ἀκαθαρσιῶν λογισμούς.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 14 (PG 88, 869C–D)

219 (Αβδ) Γεωργοῖς πλοῦτον ἐν ἅλωνι καὶ ληνῷ συνάγει ἀγρυπνία.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 20 (PG 88, 941A)

220 (ΑβδΟ) Γελῶσιν οἱ πλουτοῦντες πενήτων ἤθη·
τὰ ῥάκη γὰρ ὁρῶσιν, οὐχὶ τὴν τόλμαν.
fons: Aesop., Prov. 4 p. 265 (sed cfr. Maas, *BZ* 12 [1903] 306)

221 (Αβδ) Γέλως ἄκαιρος ποτὲ μὲν ἐκ πορνείας δαίμονος τίκτεται, ποτὲ δὲ ἐκ κενοδοξίας, ὅταν τις ἐφ' ἑαυτῷ ἔνδοθεν σεμνύνηται ἀσέμνως, ποτὲ δὲ ἐκ τρυφῆς.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 26 (PG 88, 1021D–1024A)

222 (ΑβδΟ) Γαστριμαργία μήτηρ πορνείας, ἀκηδίας δὲ κενοδοξία.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 26 (PG 88, 1021C)

223 (Αβ) Γεννήτρια πάντων τῶν κακῶν ἡδονὴ καὶ πονηρία, ἃ ὁ κατέχων οὐκ ὄψεται τὸν Κύριον· οὐδὲν δὲ ἡμᾶς ἡ ἐκ τῆς προτέρας ἀποχή, ἐκτὸς τῆς δευτέρας, ὀνήσει.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 26 (PG 88, 1024B)

224 (Αβ) Γαστριμαργίας ἀνορεξία, νοῦς ἀκάμαντος καὶ ἔννοια ἡγνισμένη.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 27 (PG 88, 1108A–B)

225 (ALδΟ) Γαστρὸς ὁ κρατῶν ἐλαττοῖ τὰ πάθη· ἡττώμενος δὲ βρώμασιν, αὔξει τὰς ἡδονάς.

Βαβρίου (AL)

226 (AL) Γινομένης ἐχθρῶν ἐπαναστάσεως, οἱ μὲν πένητες, εὐπρόφοροι καὶ εὐσταλεῖς ὄντες, εὐκόλως μεταβαίνουσιν· οἱ δὲ πλούσιοι, διὰ τὴν τῶν ὑπαρχόντων βαρυφέρειαν, χειροῦνται ἐχθροῖς.
fons: fortasse Babr., Myth. 196, 5–8 p. 179 (ubi vd. adn.)

Βαβρίου (O) [ʼΙσοκράτους] (δ)

227 (ALδΟ) Γνώμη πονηρὰ χρηστὸν ἦθος οὐ τίκτει.
fons: Babr., Myth. 175 p. 160

---

218 /gula loquitur: «ὁ ὕπνος τρίτος (υἱός)... θάλασσα λογισμῶν ...· βυθὸς ἀγνώστων καὶ ἀρρήτων ἀκαθαρσίων ἐξ ἐμοῦ ἐκπορεύονται» fons **219** P* / πλοῦτος γεωργοῖς ... καὶ ληνῷ συνάγεται fons **220** P* ὁρῶσιν] γελῶσιν L / ἤθη πενήτων fons **221** P* τίκτεται δαίμονος V (recte P) ἐφ' ἑαυτὸν ἔνδον δ σεμνύνεται Αβ ἀσεμνος scr. B ποτὲ δὲ καί A / ὁ γέλως ὁ ἄκαιρος fons ὁ ὕπνος ὁ πολύς in fine praeb. fons **222** P* γαστριμαργίας μήτηρ πορνεία β γαστριμαργείας μ. πορνοίας scr. O / μήτηρ μὲν πορνείας γαστρ. fons **223** τῶν om. L τόν om. A ἡ-ἀποχή] τῆς προτέρας ἡ ἀπαρχή A ἐκ om. B / ἡ om. fons ὀνήσειε fons **224** B*: inter νοῦς et sent 256 (ὁ δέ) periit bifolium unum / τῶν λόγῳ τὴν ἡσυχίαν μετερχομένων... τεκμήρια ταῦτα· νοῦς ἀκύμαντος, ἔννοια ἡγν.... γαστρ. ἀνορ. fons **225** P* post 238 praebet sententiam O ἐλαττῶ scr. A αὔξη V (recte P) **226** οἱ μέν] ὠ μέν A βαρυφέρειαν] ἐσταλεῖς A ὑπερφέρειαν dub. Crusius (in ed. Babr.) / οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ ἐπαναστάσεσι πόλεων γίνεται· οἱ μὲν πένητες διὰ τὸ ἀκτήμονες εἶναι ῥᾳδίως μεταβαίνουσιν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, οἱ δὲ πλούσιοι διὰ τὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑπερβολὴν μένοντες πολλάκις δουλεύουσιν fons **227** lemma: ʼΙσοκράτους ante 229 ponendum χρηστῶν A / γνώμη] φύσις fons

⟨ʼΙσοκράτους⟩

228 (AL) Γύμναζε σαυτὸν πόνοις ἑκουσίοις, ὅπως ἂν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑποφέρειν.
M 85 (Isocr.) C. Par. 3, 5a, 23 (f. 92r) (Isocr.) PM 889C (Isocr.)
PA 1124B (Socr.) Phil. log. p. 121
fons: Isocr., Or. ad Dem. 21 p. 5

ʼΙσοκράτους (AL)

229 (ALδ) Γέλωτα προπετῆ μὴ στέργε, μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ δὲ μανικόν.
sent. 680 M 196 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 15 p. 4

230 (ALδ) Γενοῦ τῷ μὲν τρόπῳ φιλοπροσήγορος, τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος· ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ὑπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν.
sent. 967 M 349
fons: Isocr., Or. ad Dem. 20 p. 5

231 (AL) Γενοῦ πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικός, ἀλλὰ μὴ σεμνός· τὸν μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικῶν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν, τὸν δὲ ὁμιλητικὸν τρόπον ἅπαντες ἡδέως ὑποφέρουσιν.
M 86
fons: Isocr., Or. ad Dem. 30 pp. 7–8

Γεωργίου τοῦ Πισίδου (A)

232 (A) Γλώττης κολαστὴς ὄμμα ἄγρυπνον πέλει.

Γεωργίου τοῦ Πισιδίας (L) Τοῦ Θεολόγου (δ)

233 (ALδ) Γέμει στεναγμῶν ἡ δίαιτα τοῦ βίου.
M 88

Τοῦ Πισιδίας (δ)

234 (ALδ) Γέλως τὰ τῇδε πάντα καὶ κενὸς δρόμος.
sent. 276 (Phot. vel Diadoch.)

Τοῦ Θεολόγου (AL)

235 (ALδ) Γλῶσσα γὰρ ὄλισθος τοῖς ἀνθρώποις μὴ λόγῳ κυβερνωμένη.
M 77 SP 1345C (Theolog.) C. Par. 1, 2, 89 (f. 50v) (Theolog.)
PM 940A (Theolog.) PA 993D (Theolog.) PA 1168A (Theolog.) Phot. 151
fons: Greg. Naz., Or. 3, Ad eos qui ipsum acciverant ... 7 (PG 35, 524B)

---

228 lemma: ʼΙσοκράτους (AL) ante 229 positum, huc transposui / γύμναζε] ἔθιζε Phil. Log. σεαυτόν Phil. Log. fons ὅπως-δύνῃ] ἵνα δόξῃς C. Par. PM PA δυνηθῇς Phil. Log. ὑποφέρειν] ὑπομένειν C. Par. PM PA fons **229** lemma: ʼΙσοκράτους (δ) ante 227 positum, huc transponendum / μήτε γέλωτα πρ. στέργε sent. 680 M fons **230** τῷ[1] erasum in A / τῷ μὲν (om. M) τρόπῳ γενοῦ (γίγνου fons) sent. 967 M fons τῷ λόγῳ δ' fons ἀπαντῶντας sent. 967 M fons **231** τοὺς πλησιάζοντα scr. A τὸ μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικόν scr. A τῶν μὲν γὰρ τὸν ὑπεροπτικῶν scr. L / γενοῦ] γίγνου fons τὸν δὲ τῶν ὁμιλητικῶν τρόπον fons **235** τοῖς om. δ / γλῶσσα post ἀνθρώποις SP C. Par. PM PA Phot. γάρ om. M SP C. Par. PM PA Phot. τοῖς om. M SP C. Par. PM PA Phot. fons λόγῳ μή PM

236 (ALδ) Γνῶθι σεαυτὸν ἄριστα, ὅστις ἧς καὶ ὅστις ἐγένου· εὐκόλως ἂν οὕτω τύχης τοῦ κάλλους τοῦ ἀρχετύπου.
CPG 2, Ap. 5, 56A PM 968C (amplior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 31, 7–8 (PG 37, 911A)

237 (AL) Γαστέρα ὄγκον ἔχουσαν
ἡ λεπτὴ χωρεῖν εἴσοδος οὐ δύναται.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 44, 49–50 (PG 37, 1353A)
(inest inter Aesop. sent.: n. 31 p. 254 et 194 p. 291, ubi vide; cfr. Babr., fr. 22 p. 221)

Αἰσώπου (AL)

238 (ALO) Γαστρὸς τὸν κόρον οὐκ οἴσει πρᾶος ἀνήρ·
ἡ δὲ κτηνώδης φύσις εἰς ἄγαν φέρει.
fons: Aesop., sent. 31a p. 255 et 194 p. 291

239 (ALO) Γλαυκοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς οὐκ ἔνι.
M 82 (Galeni)
fons: Aesop., sent. 32 p. 255 et 195 p. 291

Λευκίππης (AL)

240 (ALδ) Γυναικὶ πάντα ἐπίπλαστα καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ σχήματα· κἂν εἶναι δόξῃ καλὴ τῶν ἀλειμμάτων ἕνεκα, ἡ πολυπράγμων φανείη.
fons: Achil. Tat., Leuc. et Clit. 2, 38 p. 48, 9–10

Γαληνοῦ (O)

241 (ALδO) Γυνὴ πᾶσα δόλος ἐστίν· ἔχει δὲ δύο ὥρας ἀγαθάς, μίαν ἐν τῷ θανάτῳ καὶ μίαν ἐν τῷ θαλάμῳ.
cfr. Hipponact., fr. 66 Degani

Σολομῶντος (AL)

242 (AL) Γυνὴ ἀνδρῶν τιμίων ψυχὰς ἀγρεύει· πλανᾷ γὰρ τὸν ἄνθρωπον πολλῇ ὁμιλίᾳ, βροχοῖς τε τοῖς ἀπὸ χειλέων ἐξώκειλεν αὐτόν· ὁ δὲ ἐπηκολούθησεν αὐτῇ κεπφωθείς, ὥσπερ δὲ βοῦς ἐπὶ σφαγὴν καὶ ὥσπερ κύων ἐπὶ δεσμοὺς ἄγεται, οὐκ εἰδὼς ὅτι περὶ ψυχῆς τρέχει· μὴ οὖν ἐκκλινάτω εἰς τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἡ καρδία σου, πολλοὺς

---

236 σαυτόν A ἄριστα om. δ τύχοις A / ἄριστε, πόθεν καὶ ὅστις ἐτύχθης· ῥεῖα μὲν (κεν PM fons) ὧδε τύχης κάλλεος τοῦ ἀρχ. CPG PM fons **237** lemma: Αἰσώπου ante 238 positum, huc malit transponere Perry in ed. Aesop. (ubi vd. p. 254–255) **240** πᾶν ἐπίπλαστον δ καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ σχήματα om. L καλῇ A ἕνεκεν δ ἡ pro ἡ codd. / γυναικὶ μὲν γὰρ fons ἕνεκα-φανείη] ἡ πολυπρ. μηχανή fons **241** ante 239 lemma Γαληνοῦ fortasse transponendum ἀγαθάς] καλάς δ θανάτῳ-θαλάμῳ] θαλάμῳ καὶ ἄλλην ἐν τῷ θανάτῳ O **242** κεπφωθεὶς om. A κατάγουσαι] κατάγειν codd. ταμεῖα L / γυνὴ δέ PA fons τιμίας ψυχὰς SP PA² fons ψυχὰς ἀνδρῶν SP PA² πλανᾷ γὰρ τὸν ἄνθρωπον] ἀπεπλάνησε δὲ αὐτόν SP fons τε] δέ SP αὐτῇ om. SP κεπφωθεὶς καί SP ἄγεται post σφαγήν SP fons δεσμόν SP post δεσμούς praeb.: ἢ ὡς ἔλαφος τοξεύματι (om. SP) πεπληγὼς εἰς τὸ ἧπαρ, σπεύδει δὲ ὥσπερ ὄρνεον εἰς παγίδα SP fons μὴ οὖν-καρδία σου om. SP οὖν non praeb. fons γάρ² om. SP τῷ ᾅδῃ παρέδωκε]καταβέβληκε SP fons πεφόνευκεν SP fons γάρ³ non praeb. SP fons τὰ ταμ. τοῦ θαν. fons ταμεῖα SP

γὰρ τρώσασα τῷ ᾅδῃ παρέδωκε καὶ ἀναρίθμητοί εἰσιν οὓς ἐφόνευσεν· ὁδοὶ γὰρ ᾅδου ὁ οἶκος αὐτῆς κατάγουσαι εἰς ταμιεῖα θανάτου.
γυνὴ – ἀγρεύει: SP 1320B (Prov.) PA 816B (amplior) (Prov.)
PA 1088C (Prov.)
reliqua: SP 1320D (amplior) (Prov.)
fons: V. T., Prov. 6, 26 + Prov. 7, 21–23 + 25–26

Περὶ ἡγουμένων (AL)

243 (AL) Γνωστῶς ἐπιγνώσῃ ψυχὰς ποιμνίου σου, καὶ ἐπιστήσεις τὴν καρδίαν σου σαῖς ἀγέλαις· ποιμανεῖ γὰρ δίκαιος ψυχὰς κτηνῶν αὐτοῦ.
pars prima: SP 1537A (Prov.) PA 1013A (Prov.)
fons: pars prima: V. T., Prov. 27, 23
pars secunda: V. T., Prov. 12, 10
fluxit tamen, ut videtur, ab Antioch. Pandect. 111 (περὶ ἡγουμένων) (PG 89, 1777A)

244 (ALδ) Γνωρίζεται πᾶς ἐκ προσούσης ὄψεως.

245 (ALδ) Γινώσκειν δέον ὅτι πᾶν τὸ ἐν ἀλλοιώσει κείμενον οὐδέποτε ἐφ' ἑαυτοῦ μένει, ἀλλ' ἕτερον ἐξ ἑτέρου πάντοτε γίνεται πρὸς τὸ κρεῖττον ἢ πρὸς τὸ χεῖρον, ἀεὶ τῆς ἀλλοιώσεως ἐνεργουμένης.
M 288 (Greg. Nyss.)
fons: Greg.Nyss., De vita Moysis (PG 44, 328A)

246 (AL) Γυναικὸς ὄψις βέλος ἐστὶ τιτρῶσκον ψυχὴν ἀνδρός· ὁ φυλασσόμενος οὐχ ἁλίσκεται ὑπ' αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ τρωθῇ ὑπὸ τῶν βελῶν αὐτῆς· ὥσπερ γὰρ τὴν τοῦ λύχνου λαμπάδα τρέφει τὸ ἔλαιον, οὕτως καὶ τὸν τῆς ἡδονῆς πυρσὸν ἐξάπτει ἡ τῆς γυναικὸς συντυχία.

247 (AL) Γυναικῶν ἀπέχεσθαι πάνυ πρόσφορον καὶ ἁρμόδιόν ἐστι τοῖς ἐθέλουσι βίον ἄμωμον καὶ ἀκηλίδωτον ζῆν· ἀνάρμοστον γὰρ τοῖς ἅπαξ φυγοῦσι τὸν κόσμον ὁμιλεῖν γυναιξὶν ἢ γλίχεσθαι συντυχίας γυναικῶν.

248 (ALδO) Γυναικῶν γένος καὶ πρὸς κακίαν εὐόλισθον καὶ πρὸς ἀρετήν, εἰ τύχοι, διάπυρον.

249 (ALδ) Γυρευτὴς μοναχὸς οὐκ οἴσει καρπὸν ἀρετῆς· ὡς γὰρ νεφέλη ἄνυδρος ὑπὸ ἀνέμου διώκεται, οὕτω μοναχὸς ῥαθυμήσας ἔξω τῆς κέλλης ἐλαύνεται.

250 (ALO) Γενναίας ψυχῆς καὶ μεγαλοφυοῦς ἴδιον τὸ μὴ ἀπογινώσκειν ἐν οἱᾳδήποτε συμφορᾷ, διότι « πειρατήριόν ἐστιν ὁ βίος ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ».

251 (ALδO) Γογγυσμὸς καὶ καταλαλιὰ κλάδοι εἰσὶν ἀσυνεσίας· ὁ μὲν γὰρ γογγυστὴς ἑαυτὸν ὄλλυσιν, ὁ δὲ κατάλαλος ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀκούοντας.

---

243 / γνωστός PA γνωστάς Antioch. τὰς ψυχὰς τοῦ ποιμ. Antioch. τὴν om. SP PA Antioch. fons ταῖς] σαῖς Antioch. ποιμανεῖ-δίκαιος] δίκαιος οἰκτείρει fons γάρ] καί ante ποιμανεῖ Antioch. δικαίας Antioch. **245** πᾶν τό] πάντα L ἀλλοιώσει] ἀλώσει codd. μένειν L ἢ πρὸς τὸ χεῖρον om. δ / γινώσκειν-ὅτι om. M γινώσκειν δέον] τίς γὰρ οὐκ οἶδεν fons αὐτὸ ἐφ' ἑ. fons **246** τιτρώσκων L ἡ om. L **248** εἰ τύχοι om. δ εἰ τύχει scr. A διάπυρον] ἀκίνητον P δυσκίνητον V **249** P* οἴσῃ V ὑπό] ἀπό V **251** P*

252 (ALδO) Γλώσσης ἐγκρατευόμενος, ἀμάχως βιώσεις.

253 (ALδ) Γνώσεως ἀμοιρῶν μὴ ἐπαγγέλλου· κόρας γὰρ μὴ ἔχων, ἀπορήσεις φωτός.
vd. sent. 603

254 (AL) Γελᾶσθαι ἄμεινον ὑπό τινων ἢ γελᾶν τινας· « δίκαιοι γὰρ καταγελῶνται· παραδίδονται γὰρ εἰς χεῖρας ἀσεβῶν », κατὰ τὸν Ἰώβ.

255 (ALδO) Γνώρισμα ταπεινοφροσύνης ἀληθινῆς οὐ τὸ καταχέειν ἑαυτῷ ὕβρεις, ἀλλὰ τὸ παρ᾽ ἄλλων ὑβριζόμενον γενναίως φέρειν.

256 (AβO) Γλώσσης ἀπαιδευσία ἐγείρει ὀργάς· ὁ δὲ ἄκακος τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν, ὡς ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· καὶ κολακείᾳ χρώμενος ἐξαπατᾷ καρδίαν ἀκάκου καὶ μακαρίζει πλανῶν αὐτόν.

257 (AβδO) Γνώσεως ἀληθοῦς τις μετέχων καὶ γλυκύτητος Θεοῦ γευσάμενος, οὔτε δικάζειν ὀφείλει ποτέ, οὔτε δίκας κινεῖν ὅλως, κἂν αὐτὰ ἀφέληταί τις ἅπερ ἠμφίεσται. Ἡ γὰρ τῶν ἀρχόντων τοῦ κόσμου τούτου δικαιοσύνη ἡττᾶται πάντως τῇ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνῃ, μᾶλλον δὲ οὐδέν ἐστι πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ.
fons: Diad., De perf. spirit. 63, 1–6, p. 74

258 (AβO) Γεννήτωρ φρονήσεως φόβος Κυρίου· Κύριον ὁ φοβούμενος οὐ δειλιάσει τοὺς πολλούς.

259 (AβδO) Γεννητικὸν πάντων τῶν παθῶν καὶ διαφθεῖρον τοὺς τῆς ἀρετῆς καρποὺς πέφυκεν ἡ παρρησία.

260 (AβO) Γαληνὸν καὶ ἀτάραχον ἄνδρα μακροθυμία ποιεῖ.

261 (AβO) Γυναικὸς κολακεία ψιθύρισμα ὄφεως.

262 (Aβ) Γένος ὢν ῥεύσεως ἄνθρωπος οὐδέν ἐστι· θανάτῳ γὰρ ζῇ, ζωὴν ἔχων οὐ διηνεκῆ.
sent. 907

[Λουκιανοῦ] (Aβδ)

263 (AβδO) Γῆς ἐπέβην γυμνός, γυμνὸς δ᾽ ὑπὸ γαῖαν ἄπειμι·
καὶ τί μάτην μοχθῶ, γυμνὸν ὁρῶν τὸ τέλος;
PM 800D (Lucian.) PA 893A (Lucian.) CPG 2, Ap. V, 41e
fons: Pallad., Anth. Pal. X, 58

---

252 P* ἄμαχως scr. L βιώσῃ AL βιώσῃς δ βιώσις O **253** P* ἀπαγάλλου V ἐπαγέλλου AL **254** παραδίδωται codd. **255** P* post 257 pos. sententiam O ὕβρις VO **256** γλώσσης-ὀργάς desunt in B ὁ δὲ ἄκακος om. O ὡς] ὁ O καρδία L **257** ἀληθοῦς post μετέχων V μετέχων τις O γλυκύτητα δ Θεοῦ γλυκύτητος Θεοῦ scr. O δίκας] δίκην O ὅλως] πρός τινα O ἀφέληται] ἀφέλκηται V ἠμφίασται BO ἠμφιέστω V τοῦ κόσμου τούτου] τούτων A ἡττᾶται-δικαιοσύνῃ om. Aβδ πάντως τῇ] παντωτινῇ scr. O (παντοτινῇ legendum) δόξα post μᾶλλον δέ add. L μᾶλλον δέ om. A / γνώσεως-μετέχων] ὁ γνώσεως μετασχὼν ἁγίας fons ποτέ om. fons δίκας] δίκην fons ὅλως κινεῖν πρός τινα fons ἅπερ ἠμφίασται ante ἀφέληται praeb. fons τοῦ Θεοῦ post δικαιοσύνῃ praeb. fons ἥττηται fons **259** γενν. πάθος πάντων παθῶν O πάντων τῶν κακῶν καὶ τῶν παθῶν A **262** ζῇ] ζωῇ AB ζωεῖ Boiss. / ῥεύσεως ante γένος sent. 907 **263** δ᾽ om. O ὑπό] ἐπί δ γυμνόν post τέλος pos. V / ὑπὸ] ἐπί PM θ᾽ ὑπό fons

[Θεόγνιδος] (AB)

264 (Aβ) Γυναικὸς ἀνὴρ οὐδὲν χρῆμα ληΐζεται κάλλιον ἐσθλῆς.
M 77a (Theognid.)
1) PA 1085D (longior) (Theol.)
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in patrem 7 (PG 35, 993A)
2) CPG 2, Ap. 5, 77c (Semon.)
fons: Sem., fr. 6 (qui respicit Hesiod., vd. infra)
3) Stob. 4, 22, 73 (Hesiod.) (longior)
fons: Hesiod., Op. et Dies, v. 702

Σολομῶντος (Aβ)

265 (Aβδ) Γλῶσσα δισσὴ πολλοὺς ἐσάλευσε, καὶ ὁ προσέχων αὐτῇ οὐ μὴ εὕρῃ ἀνάπαυσιν.
M 89 SP 1385C–D (amplior) (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 28, 14+16

Σολομῶντος (δ)

266 (Aβδ) Γλωσσώδει ἀνθρώπῳ μὴ διαμάχου, μηδὲ ἐπιστοίβαζε ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα.
SP 1344D (Eccl.) PM 937D (Sirach) PA 1168B (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 8, 3

267 (Aβ) Γλῶσσα σοφῶν καλὰ ἐπίσταται· ἴασις γὰρ γλώσσης δένδρον ζωῆς.
pars prima: M 87 (longior) (Solom.)
pars secunda: SP 1341A (longior) (Prov.)
fons: pars prima: V. T., Prov. 15, 2
pars secunda: V. T., Prov. 15, 4

268 (Aβ) Γλῶσσα ψευδὴς μισεῖ ἀλήθειαν.
SP 433A (Prov.) PA 844D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 26, 28

269 (Aβ) Γέλως ἀσυνέτων ἐν σπατάλῃ ἁμαρτίας, καὶ ἄφρων ἐν γέλωτι ἀνυψοῖ φωνὴν αὐτοῦ· ἀνὴρ δὲ πανοῦργος μόλις ἡσυχῇ μειδιάσει.
partes secunda et tertia (ἄφρων – μειδιάσει): M 14a PM 996C (Sirach)
cfr. sent. 652 M 207
fons: pars prima: V. T., Sirach 27, 13
pars secunda et tertia: V. T., Sirach 21, 20

270 (Aβδ) Γῆρας τὸ τίμιον οὐ πολυχρόνιον οὐδὲ ἀριθμῷ ἐτῶν μεμέτρηται· πολιὰ δέ ἐστιν φρόνησις ἀνθρώποις καὶ ἡλικία γήρους βίος ἀκηλίδωτος.

---

264 λαΐζεται B / 1) χρῆμα οὐδέν M χρῆμ᾽οὐδέν PA fons 2) οὐδὲν χρῆμ᾽ἀνήρ CPG fons κάλλιον] ἄμεινον fons (post ἐσθλῆς) et CPG 3) οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζεται ἄμεινον τῆς ἀγαθῆς Stob. fons **265** post 266 pos. sententiam δ / δισσή] διττή SP τρίτη fons καί om. M **266** lemma: in mg. Σιρ(άχ) A^2 add. γλωσσώδῃ B τὰ ξύλα L / μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου γλωσσώδους καὶ μὴ ἐπιστοίβασῃς κ. τ. λ. SP fons **267** / ἐπίσταται καλά M γάρ non praeb. SP fons **268** ἀλήθεια L **269** praec. sententiae iunxit B / ὁ γέλως αὐτῶν (i. e. μωρῶν, sed ἀσυνέτων supra) fons ἄφρων] μωρός fons ὁ μωρός PM τὴν φωνήν M πανοῦργος] σοφός PM **270** γῆρας γάρ δ τό om. Aβ γήρους] γήρως δ / γῆρας γάρ fons τό ante πολυχ. M SP PA fons πολύχρονον SP^1 μετρεῖται, ἀλλά PA^1 πολιά-γήρους om. PA^1 δέ om. SP^1 PA^2 φρόνησις] σύνεσις M PA^1 ἀνθρώποις] ἀνδρί SP^1 ἀνθρώπων SP^2 γήρους] γήρως M SP^1 PA^2 fons

M 90 SP 1308A (Sap.) SP 276C (Sap.) PA 1224A (Prov.)
pars secunda: PA 1053C (Sap.)
fons: V. T., Sap. Solom. 4, 8–9

271 (Αβ) Γλυκὺς ὁ ὕπνος τοῦ δούλου, εἰ ὀλίγον καὶ εἰ πολὺ φάγεται.
SP 1400D (Eccl.) SP 373D (Eccl.) PA 1065A (Solom.)
fons: V. T., Eccl. 5, 11

272 (Αβ) Γυνὴ ἄφρων καὶ θρασεῖα ἐνδεὴς ἄρτων γίνεται, ἣ οὐκ ἐπίσταται αἰσχύνην.
SP 1320D (longior) (Prov.) PA 1088C (Prov.)
fons: V. T.,Prov. 9, 13

Βασιλείου (Αβ)

273 (ΑβΟ) Γυμνάσιον ταπεινοφροσύνης ἡ ἐν τοῖς εὐτελεστέροις πράγμασιν διατριβή.
C. Par. 1, 1, 91 (f. 45r–v) (longior) (Basil.)
PM 945A (longior) (Basil.) PA 1177B (longior) (Basil.)
fons: Basil., Reg. br. tract. 289 (PG 31, 1285B)

274 (ΑβΟ) Γυναικείαις ἐπιθυμίαις θέλων ὑπηρετεῖσθαι, ἀρετῆς φροντίζειν οὐ βούλει.

275 (ΑβΟ) Γυναιξὶν ὥσπερ τὸ ἀναπνεῖν οὕτω καὶ τὸ νηστεύειν οἰκεῖόν ἐστι καὶ κατὰ φύσιν.
fons: Basil., Hom. De jejun. 2, 2 (PG 31, 188A–B)

Φωτίου (Αβ) Διαδόχου (Ο)

276 (ΑβΟ) Γέλως τὰ τῇδε πάντα καὶ κενὸς δρόμος.
sent. 234 (Pisid.)

Γρηγορίου (Αβ)

277 (ΑβΟ) Γαστὴρ μέτρα φέρουσα τάχ' ἂν παθέεσσιν ἀνάσση.
fons: Greg. Naz., Carm. II, II, 6, 69 (PG 37, 1547A)

Σιράχ (β)

278 (Αβ) Γνῶσις ἀσυνέτου ἀδιεξέταστοι λόγοι.
fons: V. T., Sirach 21, 18

Σιράχ (Α)

279 (Αβ) Γυνὴ ἀγαθὴ μερὶς ἀγαθή, καὶ ἐν μερίδι φοβουμένων τὸν Κύριον δοθήσεται.
SP 1316D (longior) (Eccl.) PA 1085D (amplior) (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 26, 3

Σιράχ (V)

280 (Αβδ) Γενοῦ πρᾶος ἐν ἀποκρίσει λόγου, ἵνα συνήσῃς.
PA 1201D (Eccl.)

---

271 / ὁ non habet fons εἰ ... καὶ εἰ] εἴτε ... εἴτε καί PA **272** ἄρτου L / ἄρτων] ψωμοῦ SP PA fons **273** / γυμν. γάρ fons ἐστίν post ταπεινοφρ. C. Par. PM **274** γυναικείας L **275** καί² om. O / γυναιξὶ δέ fons **277** μέτρῳ L τάχα L πάθεσιν L ἀνάσσει βO ἀνάσσοι Boiss. **279** μερὶς ἀγαθή om. A / καί non habet fons τόν non praeb. SP PA fons **280** συνήσεις L / γίνου PA

Σιράχ (Ρ)

281 (Αβδ) Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ ἀνήρ. Γυνὴ ἀνδρεία εὐφραίνει τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ τὰ ἔτη αὐτοῦ πληρώσει ἐν εἰρήνῃ.
SP 1316D (amplior) (Eccl.) PA 1085D (longior) (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 26, 1–2

Δημοκρίτου (Αβ) Δημοκράτους (Ο)

282 (ΑβΟ) Γλῶσσαν μίαν ἡ φύσις τοῖς ἀνθρώποις δέδωκεν, δύο δὲ ὦτα, ἵνα διπλασίονα ὧν λέγομεν παρ' ἑτέρων ἀκούωμεν.
GBW 140 PM 941A (Ex Epict. et Isocr.) CPG 2, Ap. V., 53e (Epict.) Ar. Pr. Math. 31
cfr.:
a) GBM 135 (διὰ τί μίαν μὲν γλῶσσαν ἔχομεν ...) C. Par. 3, 22, 5 (f. 114r) (Demosthen.) = (Exc. Par. p. 54, adn. 5, n. 455) (ἐρωτηθεὶς διὰ τί... εἶπεν...) = PM 940D (Demosthen.) Gnom. Basil. 169, 4 (ὁ αὐτὸς [scil. Δημοσθένης] ἐρωτηθεὶς διὰ τί... εἶπεν)
b) App. Gnom. 68 (Κλεάνθης ἔλεγε τὴν φύσιν ἡμῖν δεδωκέναι...)
c) Stob. 3, 36, 19 (Ζήνων... « νεάνισκε – εἶπεν – ἡ φύσις...)
d) Gnom. Basil. 177, 2 (ὁ αὐτὸς [scil. Δίων] εἶπε, δικαίως μεμηχανοῦσθαι τὴν φύσιν ἡμῖν...)

283 (Αβ) Γῆρας καὶ πενία, δύο τραύματα δυσθεράπευτα.
cfr. sent. 721
PM 920B (Democrit.) PA 1056A (Chrysost.) GBW 135 GBB 171 Exc. Vind. 30 Gnom. Vat. 532 (ὁ αὐτὸς [scil. Στρατόνικος] ἔφη...) CPG 2, Ap. V, 41B (Herod.)

284 (ΑβδΟ) Δημόκριτος τοὺς εὐπρεπεῖς καὶ ἀπαιδεύτους ὁμοίους εἶπεν εἶναι ἀλαβάστρῳ γέμοντι ὄξος.
C. Par. 3, 18, 39 (f. 112r) (Diogenis) PM 928B (Diogenis)
GBB 199 (Democrit.) Gnom. Vat. 336 (Theophrast.)
fons: Democrit., fr. 302, p. 222 adn. 4 D. K.

285 (ΑβΟ) Δόξα καὶ πλοῦτος ἄνευ συνέσεως οὐκ ἀσφαλῆ κτήματα.
Stob. 3, 4, 82 (Democrit.) C. Par. 3, 13a, 5 (f. 104r) (Caton.)
PM 800A (Caton.) GBW 44 CPG 2, Ap. VI, 35a (Diogen.)
fons: Democrit., fr. 77, p. 160 D. K.
scholium ad sent. (A): « ⟨περὶ⟩ τῶν βιωτικῶν λέγει περιστάσεων»

286 (Αβ) Διεσώθη ἀπὸ καύματος ἀνὴρ νοήμων.
SP 377C (longior) (Prov.)
fons: V. T., Prov. 10, 5

---

281 in duas partes sententiam divisit β / post ἀνήρ add. καὶ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ διπλάσιος PA fons **282** lemma: Δημοκρ( )ου B ἔδωκεν O ἀκούσωμεν Boiss. / διὰ τοῦτο praem. Ar. Pr. Math. ἡ φύσις post τοῖς ἀνθρώποις GB PM CPG ἔδωκεν ἡμῖν ἡ φύσις Ar. Pr. Math. διπλάσιον CPG ἑτέρου Ar. Pr. Math. **283** / τραύματα] πράγματα PA **284** post 317 et 322 sententiam pos. O εὐπρεπεῖς] ἀπρεπεῖς δ εἶπεν ὁμοίους A εἶναι εἶπεν O ὄξους O / εὐπρεπεῖς] εὐειδεῖς C. Par. PM Gnom. Vat. εἶπεν] ἔφη C. Par. PM ἔφησεν GB Gnom. Vat. fons ἀλ. γέμοντι] ἀλαβάστροις ἔχουσιν C. Par. PM Gnom. Vat. ὄξους fons **285** / συνέσεως] ξυνέσιος Stob. CPG fons φρονήσεως C. Par. PM ἀσφαλέα Stob. CPG fons **286** κάματος L / ἀνήρ] υἱός SP fons

287 (Αβ) Διεστραμμένη καρδία τεκταίνει κακά.
M 92 SP 89D (Prov.) SP 281A (longior) (Prov.) SP 369C (longior) (Prov.) PA 1108A (longior) (Prov.) PA 1205D (longior) (Solom.) PA 1209D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 6, 14

288 (Αβ) Δόξα ἀνδρὶ ἀποστρέφεσθαι λοιδορίας· ὁ δὲ ἄφρων ταύταις συμπλέκεται.
M 104 (Solom.) SP 93D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 20, 3

289 (Αβ) Δόλος ἐν καρδίᾳ τεκταινομένου κακά.
PA 1080D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 12, 20

290 (Αβ) Δύο αἰτοῦμαι πρὸς τὸν Θεὸν πρὸ τοῦ με ἀποθανεῖν, μάταιον λόγον καὶ ψεῦδος μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ ποιῆσαι. Βδέλυγμα γὰρ Κυρίῳ χείλη ψευδῆ.
pars secunda: SP 432D (Prov.) PA 844C (Prov.)
fons: pars prima: V. T., Prov. 24, 30–31
pars secunda: V. T., Prov. 12, 22

['Ισοκράτους] (A)

291 (Αβδ) Δίκαιοι ἀπολαύουσιν ἐν πλούτῳ ἔτη πολλά· ἄδικοι δὲ ἀπολοῦνται συντόμως.
fons: V. T., Prov. 13, 23

'Ισοκράτους (β)

292 (Αβδ) Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἔκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας. Τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγινώσκομεν. Οὕτω δ' ἂν ἄριστα χρήσαιο τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ προσμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπαγγέλτως ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῇς.
pars prima: GBW 149
partes prima et secunda: C. Par. 3, 5a, 18 (f. 92r) (Isocr.) PA 849B (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 25 p. 6

293 (Αβδ) Δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν, ἢ περὶ ὧν οἶσθα ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. 'Εν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν.
M 95 Stob. 3, 34, 6 (Isocr.) PM 848A (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 41 p. 10

---

287 / τεκταίνεται SP PA fons **288** / ἀνδρός SP πᾶς δὲ ἄφρων SP fons τοιαύταις M τούτοις SP τοιούτοις fons ἐμπλέκεται M SP **290** / πρὸς-Θεόν] παρὰ σοῦ, μὴ ἀφέλῃς μου χάριν fons με post ἀποθανεῖν fons ψεῦδος-ποιῆσαι] ψευδῆ μακράν μου ποίησον fons γάρ non praeb. SP PA fons Κυρίου SP **291** lemma: 'Ισοκράτους (A) ante 292 ponendum / ἀπολαύουσιν] ποιήσουσιν fons **292** lemma: 'Ισοκράτους quod ante 291 praeb. A, huc transponendum τε om. δ ἀτυχίας] εὐτυχίας ABδ ἡσυχίας L ἀτυχίας corr. ex fonte ἀτυχίαις] εὐτυχίαις δ διαγινώσκομεν] γινώσκομεν A δοκιμάζομεν δ διαγιγνώσκωμεν B τοῖς φίλοις] τοὺς φίλους L προσμένῃ P προσμένει V αὐτεπάγγελτος β βοηθεῖς A / τε om. C. Par. PA ἐν τῷ πυρί fons δοκιμάζομεν] βασανίζομεν fons διαγιγνώσκομεν fons γινώσκομεν PA οὕτω-χρήσαιο] οὕτως ἄριστα χρήσει fons αὐτεπάγγελτος αὐτοῖς fons **293** καιροὺς ποιοῦ δ ἀναγκαίων B σιγῆς] σῆς scr. A κρείττων] κρεῖττον scr. B ἐν²] ἐάν L / οἶσθα σαφῶς M Stob. PM fons

294 (Αβδ) Δέον τοῦτο γινώσκειν, ἵνα καὶ τὰ τῶν ποιητῶν βέλτιστα μανθάνωμεν, καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν – εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν – ἀναγινώσκωμεν. Ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν ὁρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν. Μόλις γὰρ ἄν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἁμαρτίας ἐπικρατήσειεν.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 51 pp. 12–13

295 (Αβ) Δέον μὴ μνησικακεῖν, ἀλλ' ὁ κακὸς καὶ ἑλκοποιεῖν παρεσκεύασται.

296 (Αβ) Δεῖ παρὰ τὰ γελοῖα μὴ σπουδάζειν, μηδὲ παρὰ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρειν· τὸ γὰρ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν.
PM 997B (Isocr.) PA 972A (Isocr.)
pars secunda: τὸ γάρ – λυπηρόν: M 345 Exc. Vind. 66
fons: Isocr., Or. ad Dem. 31 p. 8

297 (Αβδ) Διαγόρας ἰδὼν φθονερὸν λυπούμενον ἔφη· « ἢ τούτῳ μέγα κακὸν συμβέβηκεν, ἢ ἄλλῳ μέγα ἀγαθόν ».
Stob. 3, 38, 50 (Bion.) C. Par. 3, 70, 1 (f. 120r) (Bion.) PM 961B (Bion.) PA 969B (Bion.) GBB 191 GBM 189 (Democrit.) App. Gnom. 48 (Democrit.) Gnom. Vat. 158 (Bion.) Gnom. Vat. 226 (Democrit.) Gnom. tin. p. 468, n. 8 Gnom. Basil. 176, 10 (Dion.)
cfr. Gnom. Vat. 334; Gnom. tin. p. 470, n. 1 et n. 9

298 (Αβ) Δύο νομίζω κάλλη κατὰ ἀνθρώπους πλανᾶσθαι, οὐράνιον καὶ πάνδημον· ἀλλὰ τὸ μὲν οὐράνιον ἄχθεται θνητῷ κάλλει δεδεμένον καὶ ζητεῖ πρὸς οὐρανὸν ταχὺ φεύγειν· τὸ δὲ πάνδημον ἔρριπται κάτω καὶ ἐγχρονίζει περὶ τοῖς σώμασιν.

['Ιωάννου] (δ)

299 (ΑβδΟ) Δίκτυόν ἐστι πολύπλοκον ἡ τῆς κακίας μέθοδος· ὁ μερικῶς συμπλακεὶς περιεκτικῶς σφίγγεται.
M 93a
fons: Marc. Erem., De lege spirit. 173 (PG 65, 925C)

300 (Αβ) Δυσεύρετον ἢ καὶ παντελῶς ἀνεύρετον ἐν πεφυρμένῳ βίῳ τὸ καλόν.
C. Par. 1, 7, 17 (f. 71r) (Phil.) PA 1193C (Phil.)
fons: Phil., De fuga et inv. 26, vol. 3, p. 143, 1–2

---

294 ἀναγινώσκομεν P καθίζουσαν δ δεῖ] δῆ δB [recte Boiss.] παιδίας VB μέν²] μετά L ἀπείρους A ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας om. A / δέον-ἀναγινώσκωμεν] δεῖ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν καὶ... ἀναγινώσκειν fons post καθιζάνουσαν praeb. ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσαν fons **296** τοῖς γελοίοις] τῶν γελοίων codd. τοῖς γελοίοις Boiss. ex fonte / δεῖ-χαίρεν] ἔσει μὴ... μηδὲ παρὰ τὰ γελοῖα σπουδάζων, μηδὲ... χαίρων fons μὴ παρὰ γέλοια σπούδαζε, μηδὲ... χαῖρε PM PA γάρ om. M Exc. Vind. **297** φθονερόν] πονηρόν A / Διαγόρας] Βίων ὁ σοφιστής Stob. C. Par. PM PA ὁ αὐτός (scil. Βίων) Gnom. Vat.[1] ὁ αὐτός (scil. Δίων) Gnom. Basil. Δημόκριτος GBM ὁ αὐτός (scil. Δημόκριτος) App. Gnom. Gnom. Vat.[2] τίς σοφός Gnom. tin. τινα φθονηρόν Stob. C. Par. PM PA Gnom. Vat.[1] Gnom. Basil. λυπούμενον] σφόδρα κεκυφότα Stob. Gnom. Basil. C. Par. PM PA σφόδρα συγκεχυμένον Gnom. Vat.[1] ἔφη] εἶπεν Stob. C. Par. PM PA Gnom. Basil. ἔφη· ἢ] ἀδύνατον – εἶπεν – εἰ μή Gnom. Vat.[1] τι κακόν Gnom. tin. συμβέβηκεν] γέγονεν Gnom. Vat.[1] τούτῳ] τοῦτο C. Par. ἄλλῳ] ἑτέρῳ GBM ἀγαθόν] καλόν GBB **298** δεδεμένων A ταχύ] ταχέως L **299** ὁ] ᾧ Boiss. μερικός... περιεκτικός B συσφίγγεται O / ὁ] ᾧ fons ἐμπλακείς καὶ ἀμελῶν M ἐμπλ., ἐὰν ἀμελήσῃ fons **300** / δυσεύρετον γάρ fons

301 (Aβ) Δυσεκρίζωτος ἡ πλάνη ὅταν διαδράμῃ χρόνῳ πολλῷ.
fons: Phil., fr. p. 105 n. 5 H.

302 (Aβ) Δικαίου ὄψις ῥώννυσι ψυχὴν ἀσθενοῦσαν.

303 (Aβ) Δικάζειν ὅλως ἢ δίκας κινεῖν τὸν ἀφθαρσίας ὀρεγόμενον, οὐ καλόν.
cfr. sent. 257

304 (Aβδ) Δαιμόνων στήριγμά ἐστιν ἡ ὑπερηφανία.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 23 (PG 88, 965B)

305 (AB) Δικαστὴς ἀπάνθρωπος καὶ Θεοῦ ἀντίπαλος, καὶ βλασφημίας ῥίζα ἡ ὑπερηφανία.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 23 (PG 88, 965C)

306 (Aβ) Δίδου σῇ κοιλίᾳ τροφὴν ἐμπιπλῶσαν καὶ εὔπεπτον, ἵνα διὰ μὲν τῆς πλησμονῆς τὴν ἄπληστον αὐτῆς γνώμην ἀποστήσωμεν, διὰ δὲ τῆς ταχείας διαπνεύσεως, τῆς πυρώσεως ὡς μάστιγος λυτρωθῶμεν.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 14 (PG 88, 865B)

307 (Aβ) Δυνάμενός τις ὑψοῦσθαι καὶ ἐκφεύγων τὸ ὕψος, φιλόσοφον καὶ φιλόθεον ἔργον δεικνύει.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 25 (PG 88, 1001C)

308 (Aβδ) Διαλύειν ἀγάπην οὐδὲν οὕτω πέφυκεν, ὡς ἡ παρρησία καὶ μῖσος ἐργάζεσθαι.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 26 (PG 88, 1033C)

309 (Aβ) Διεστραμμένη ψυχὴ αὐταρκεῖ ἑαυτῇ πρὸς ἀπώλειαν.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 26 (PG 88, 1060C)

310 (Aβ) Δεδοίκασι σύννοιαν οἱ δαίμονες, ὡς οἱ λαγωοὶ τοὺς κύνας.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 6 (PG 88, 805A)

311 (AβO) Δακρύων καὶ στεναγμῶν καὶ λύπης γέμει πᾶς ὁ βίος ἀνθρώπου, κἂν πάντα γῆς ἀγαθὰ σπουδάσας ἔχῃ.

312 (Aβ) Διηνεκῶς φοβούμενός τις τὸν θάνατον πᾶσαν ἁμαρτίαν ὡς ἰὸν ὄφεως διαφεύγει.

Αἰσώπου (Aβδ)

313 (Aβδ) Δηλοῖ πολλάκις κακοσύνθετος ὄψις
ψυχῆς διεστραμμένης τὸν σκαιὸν τρόπον.
M 103 C. Par. 3, 8a, 16 (f. 98r) (Socr.) (=Exc. Par. p. 79, n. 16)
fons: Aesop., sent. 33 p. 255 et 7 p. 266

---

301 / πολλῷ χρόνῳ fons **302** ὄψεις B **304** / ὑπερηφανία ἐστί . . . δαιμόνων στήριγμα fons **305** ὑπερηφάνεια codd. et Boiss. / δικαστὴς ἀπάν., Θεοῦ ἀντ., βλασ. ῥίζα, ἀρχὴ ὑπερηφανίας fons **306** καί om. L μάστιγας scr. L / τῇ σῇ fons **307** καί² om. AB [suppl. Boiss.] φιλόθεν scr. A / τότε φιλόσοφοι καὶ φιλόθεοι δεικνύμεθα, ὅτε δυνάμενοι ὑψοῦσθαι τὸ ὕψος ἀποφεύγομεν ἀνεπιστρόφως fons **308** καί om. δ / οὐδὲν γὰρ οὕτως διαλύει ἀγάπην, ὡς ἡ παρρησία πέφυκε, καὶ μῖσος ἐργάζεσθαι fons **309** ἑαυτήν AB **310** σύννοιαν] μετάνοιαν L οἱ² om. A / δεδοίκασι γάρ fons λαγωοί] κλέπται fons **311** γέμῃ B τὰ ἀγαθά L ἔχει O **312** τις φοβούμενος L **313** / τῆς ψυχῆς et om. διεστραμμένης C. Par. (Exc. Par.)

314 (B) Δέδοται καὶ κακοῖς ἄγρα.
CPG 2, GCM 2, 85
fons: Aesop., sent. 34 p. 255 et sent. 196 p. 291

315 (Aβδ) Δούλῳ γενομένῳ ⟨δοῦλε⟩ δουλεύειν φοβοῦ·
ἀμνημονεῖ γὰρ ταῦρος ἀργήσας ζυγοῦ.
Men. Comp. 1, 108–109 Men. Comp. 2, 115–116
pars prima: Men. Mon. 207
fons: Aesop., sent. 35 p. 255 et sent. 197 p. 291

Τοῦ Χρυσοστόμου (Aβδ)

316 (AβδO) Δεῖ ἡμᾶς οὐ μόνον βουλεύεσθαι τὰ φίλα Θεῷ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀγαθὰς ὁρμὰς δεικνύναι ταῖς πράξεσιν.

Τοῦ Χρυσοστόμου (O)

317 (AβO) Δεινὸν οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων, οὐ πενία, οὐ νόσος, οὐχ ὕβρις, οὐκ ἐπήρεια, οὐκ ἀτιμία, οὐ θάνατος, ἀλλὰ δεινὸν ἡ ἁμαρτία.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 5, 2 (PG 49, 70)

Ἀντιόχου (Aβδ)

318 (AβδO) Δι᾽ ἀκοῆς μὴ μέμψῃ ποτέ τινα· νόησον πρῶτον, καὶ τότε ἐπιτίμα. Πρὶν ἀκοῦσαι μὴ ἀποκρίνου, καὶ ἐν μέσῳ λόγων μὴ ἐπίβαλλε ῥῆμα, ὅτι θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώττης.
fons: Antioch., Pandect. 31 (PG 89, 1536D): laudat Antiochus V. T., Sirach 11, 7

319 (Aβ) Δυνατοὶ εὐμαρῶς ἔχουσιν ἀδικῆσαι τοὺς ἀδυνάτους, ὡς ἰχθύες ἐν τῇ θαλάσσῃ τοὺς ἥττονας ἑαυτῶν ποιοῦνται κατάβρωμα.
fons: fortasse Antioch., Pandect. 37 (PG 89, 1549C)

320 (AβO) Δόξα ἀνθρωπίνη καὶ πλοῦτος εἰς χοῦν κατασκηνοῖ καὶ τὸ κλέος αὐτῆς σβέννυται· δόξα δὲ ἀρετῆς μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
fons: Antioch., Pandect. 43 (PG 89, 1568C)

321 (Aβ) Δωρεᾶς ἐλάττωσις τοῦ δεδωκότος ἀσθένεια.

Τοῦ Θεολόγου (δ)

322 (AβδO) Δόξης ἀεὶ φρόντιζε τῆς αἰωνίου·
ἡ γὰρ παροῦσα ψεύδεται καθ᾽ ἡμέραν.
F 43 PM 936B (longior) (Theolog.) PA 965A (longior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 113–114 (PG 37, 924A–925A)

---

315 δοῦλε om. codd: suppl. Boiss. ad metrum servandum: ipsa ratione pro δοῦλε inseruit σύ Perry, Aesopica / γενομένῳ] γεγονώς ἑτέρῳ Men. Mon. **316** οὐ] μή A ταῖς om. δ **317** ante 284 pos. sententiam O οὐ θάνατος] καὶ θάνατος β / οὐδὲν δεινὸν τῶν ἀνθρ. δεινῶν, ἀλλ᾽ ἢ ἁμαρτία μόνον, οὐ πενία κ.τ.λ. fons οὐ θάνατος-ἁμαρτία] οὐ τὸ πάντων δοκοῦν ἔσχατον εἶναι τῶν κακῶν ὁ θάνατος fons **318** lemma: in mg. codicis B Boiss. vix legit Ἀντωνίου μέμψει O τινά ποτε L ἀποκρίνου] φθέγγου δ λόγῳ Boiss. ἐπίβαλε O / δι᾽ἀκοῆς post μέμψῃ fons ποτέ τινα non praeb. fons ἀλλά ante νόησον fons γλώσσης fons **319** θαλάττῃ B / ὥσπερ γὰρ οἱ τέλειοι ἰχθύες ἐφεδρεύοντες, κατάβρωμα αὐτῶν τοὺς ἥττονας ποιοῦσιν ἰχθύας, οὕτως καὶ οἱ δυνατοὶ εὐμαρῶς ἔχουσιν τοῦ ἀδικῆσαι τοὺς ἀδυνάτους fons **320** / δόξα γάρ fons καὶ πλοῦτος non praeb. fons δόξα δὲ ἀρετῆς] ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς δόξα fons **322** ante 284 pos. sententiam O

323 (Αβδ0) Δικτύῳ κομίζειν ὕδωρ ἢ πλίνθον πλύνειν εὐπετές, ἢ κακίαν ποιωθεῖσαν χρόνῳ πολλῷ ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ ἐξελεῖν δυνατόν.
PM 989A (Theolog.) PA 1197D (Theolog.)
pars prima (usque ad εὐπετές) proverbium: cfr. ex. gr. CP 1, Plut. Boiss. 31, CPG 1, Z VI, 48 CPG 2, D VII, 50

324 (Αβ) Διακρίνειν ἐπιστημόνως τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ τελεωτέρας ἕξεως καὶ γεγυμνασμένων αἰσθητηρίων ἐστίν.

325 (βδO) Διδοῦντι Θεῷ τὰ ἀγαθὰ τὴν χάριν ὁμολόγει· ταμιευομένῳ δὲ μὴ δυσχέραινε. Ἄμεινον γὰρ ἢ ὡς ἂν ἡμεῖς προϊδοίμεθα διοικεῖ Θεὸς τὰ ἡμέτερα.
pars secunda: sent. 37 M 12

326 (ΑβδO) Δεινὸν δράκοντες καὶ κακοῦργον ἀσπίδες·
διπλῆ γυναικὸς δεινότης ἐν θηρίοις.
F 47 PA 1089C (Chrysost.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 117–118 (PG 37, 925A)

327 (Αβδ) Δεινὸν ὑστεροβουλία, καὶ τὸ τηνικαῦτα τῆς ζημίας αἰσθάνεσθαι.
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 24 (PG 36, 392C)

328 (Αβ) Δύσληπτον τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀθρωπίνῃ φύσει, ὥσπερ καὶ πῦρ ὕλῃ τῇ ὑγροτέρᾳ. Ἕτοιμοι δὲ πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ μετουσίαν οἱ πλεῖστοι καὶ ἐπιτήδειοι.
C. Par. 1, 2, 51 (f. 48r) (Theolog.) PM 1016A (Theolog.)
PA 980C (Theolog.) PA 1081D–1084A (Theolog.)
pars prima: SP 1380D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apolog. 12 (PG 35, 421A)

329 (Αβ) Δέον εὐμετακινήτους μὲν εἶναι πρὸς τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος, ἀκινήτους δὲ πρὸς τὸ χεῖρον ἀπὸ τοῦ βελτίονος.
C. Par. 1, 2, 37 (f. 47r) (Theolog.) PM 865B (Theolog.) PA 829A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 44 (PG 36, 421B)

[Βασιλείου] (O)

330 (ΑβδO) Δοῦλος ἐμοὶ πᾶς σκαιός, ἐλεύθερος [δ'] ὅστις ἄριστος.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 26, 29 (PG 37, 853A)

Βασιλείου (ΑΒ)

331 (ΑβδO) Δυσάγωγόν ἐστιν πρὸς ἀρετὴν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ πρὸς ἡδονὴν πολλάκις ἐπιρρεπές.
fons: Basil., Hom. In Ps. 1, 1 (PG 29, 212B)

---

323 δίκτυον β [recte Boiss.] εὐπετές] ἐν πηγαῖς δ ἢ πλίνθον πλάνειν εὐπ. {πλύνειν πλάνειν} Α ποιωθεῖσαν] παραθεῖσαν P ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ om. O / ἤ[1]] καί PM PA εὐπετέστερον PA ποιωθεῖσαν] φυτευθεῖσαν PM PA δυνατόν om. PA **324** τό om. Boiss. αἰσθητηρίον Α **325** διδόντι δ προϊδοίμεθα] προνοούμεθα L δ προνουούμεθα B προνοοίμεθα Boiss. προϊδοίμεθα correxi sent. 37 et M secutus ὁ Θεός δ / γάρ om. sent. 37M **326** in duas partes distinguit sententiam A **327** ζημίας] σωτηρίας ΑΒ αἰσθάνεσθαι] ἐπαισθάνεσθαι δ **328** δέ om. β / δύσληπτον μέν C. Par. PM PA fons τὸ πῦρ PM PA καί ante πρός add. C. Par. τήν om. PA[1] μετουσίαν] ἐργασίαν C. Par. PM PA **329** / ἀπό] ὑπό C. Par. **330** lemma: ante 331 ponendum sententiae 327 iunxit δ δ' ὅστις codd. (δέ A): δ' om. Boiss. **331** / ἐστίν non praeb. fons καὶ διά fons πολλάκις non praeb. fons

332 (Αβ) Δυσμεταχειριστότατον ἔχθρας εἶδος ὁ φθόνος· τοὺς μὲν γὰρ ἄλλως δυσμενεῖς ἡμερωτέρους ποιοῦσιν αἱ εὐεργεσίαι, τὸν βάσκανον δὲ καὶ κακοήθη τὸ καλῶς παθεῖν πλέον προσερεθίζει.
fons: Basil., Hom. De invidia 3 (PG 31, 376D–377A)

333 (Αβδ) Δύο σοι νόμισον εἶναι θυγατέρας, τὴν εὐπάθειαν τὴν ἐνθάδε καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Εἰ μὴ θελήσεις τὰ πάντα δοῦναι τῇ κρείττονι, μέρισον ἐξ ἴσης τῇ τε ἀκολάστῳ παιδὶ καὶ τῇ σώφρονι, μὴ τὴν ἐνταῦθα διαγωγὴν ὑπέρπλουτον δείξῃς, γυμνὴν δὲ τὴν ἄλλην καὶ ῥακίοις ἠμφιεσμένην.
fons: Basil., Hom. Dicta temp. fam. 8 (PG 31, 325D)

334 (Αβδ) Δικαίου κριτοῦ ἐστιν ἴσας πρὸς ἴσας μὴ ὁρίζειν τὰς ἀντιδόσεις, ἀλλ' ἀνάγκη τὸν κατάρξαντα τοῦ κακοῦ μετὰ προσθήκης ἀποτίσαι τὰ ὀφειλόμενα, εἰ μέλλοι αὐτός τε ταῖς τιμωρίαις βελτίων γενήσεσθαι καὶ τοὺς λοιποὺς σωφρονεστέρους ποιήσειν τῷ ὑποδείγματι.
fons: Basil., Ep. 260, 2 (PG 32, 956C)

335 (Αβ) Δαπανητικὸν πλούτου ἡ θεραπεία τῶν δεομένων.
M 94 SP 1501A (Basil.)
fons: Basil., Hom. In divit. 1 (PG 31, 281B)

Πλάτωνος (Αδ)

336 (ΑβδO) Δύνασθαί τι καλὸν καὶ μὴ ποιεῖν οὐκ ἐπαινετόν· ἢ γὰρ φθονεροῦ τοῦτο ἢ ἀργοῦ.

Εὐαγρίου (ΑΒ)

337 (ΑβO) Δεινόν ἐστι μέγα φρονεῖν μικρὰ πράττοντα.
SP 381C (longior) (Evagr.) PA 1184C (Evagr.)
fons: Evagr., sent. 4 (PG 40, 1268C)

Εὐαγρίου (O)

338 (ΑβO) Δέον καὶ κακοῖς εὖ ποιεῖν, οὐ καθ' ὃ κακοί εἰσιν, καθ' ὃ δὲ ἄνθρωποι φύσει.

Βαβρίου (Αδ)

339 (ΑβδO) Δεῖν ταῖς ἐκ λόγων παραινέσεσι τοὺς πταίοντας εἴκειν, ἵνα μὴ ταῖς ἐξ ἔργων ὀψέ ποτε πειραθεῖεν ὀδύναις.
fons: Babr., Myth. 26, 13–15 p. 30

340 (Αβ) Δεῖ τὸν πονηρὸν ἄνδρα μὴ αἰτεῖν ἀγαθά· κακὰ δὲ μᾶλλον αἰτούμενος ἑτοίμως παρέξει.
fons: fortasse Babr., Myth. 63, 13–14 p. 57

---

332 / εὐεργεσίαι] εὐποιίαι fons **333** μέρισον-σώφρονι om. δ τὴν μὲν ἐνταῦθα L ἄλλην] ἄλλον L / θελέσῃς fons μέρισον γοῦν fons **334** ἀποτίσθαι (ἀποτείσασθαι?) A ἀποτεῖσαι δ μέλλει V γενέσθαι β / οὐ γάρ ἐστι δικαίου κριτοῦ et om. μή fons τοῦ non habet fons βελτίων ante ταῖς τιμωρίαις fons **335** διαπανητικόν scr. A δανιτικόν scr. B δανειστικόν L Boiss. / δαπανητικὸν γάρ SP fons **336** lemma: Πλάτωνι δ τι om. A δύνασθαι ποιεῖν τι δ ἐπαινετέον B ἀργοῦντος O **339** δεῖ L δ O πειρασθεῖεν O παρατεθεῖεν δ παραθεῖεν Αβ παραταθεῖεν Boiss. ὀδύνασι A **340** ἑτοίμος scr. A / τοὺς πονηροὺς οὐ δεῖ αἰτεῖν ἀγαθά· οὐ γὰρ παρέξουσιν. Εἰ δὲ κακά τις αἰτεῖται, ἑτοίμως μᾶλλον παρέχουσι fons

341 (AβO) Δεῖ ταῖς ἡδοναῖς μηδ' ὅλως ὑποπίπτειν, διὰ τὸ πικρὸν ταύταις ἐπακολουθεῖν τέλος.

342 (AβδO) Δέον τὰ τέλη τῶν πραγμάτων ἡμᾶς προορᾶν, καὶ οὕτως τὴν τούτων ἐγχείρησιν ποιεῖσθαι.
PA 801B–C (Chabr.)
fons: Babr., Myth. 182, 8–9 p. 165

Τωβία (ABδ)

343 (AβδO) Ἐν ἀργίᾳ ἐλάττωσις πολλή. Μήτηρ ἐστὶν ἡ ἀργία τοῦ λιμοῦ, ἀδελφὴ δὲ τῆς κλοπῆς.
PA 1125C (Tob.)
fons: V.T., Tob. 4, 13

Βαβρίου (AB)

344 (Aβ) Ἐπιθυμίαις εἰθισμένον τινὰ δουλεύειν οὐδεὶς λόγος κωλύειν ἰσχύσειε πρὸς τὸ μὴ πράττειν ἀεὶ τὰ καθ' ἡδονήν.
fons: Babr., Myth. 124, 21–22 p. 113

Βασιλείου (ABO)

345 (AβO) Ἐν ἁμίλλαις πονηραῖς ὁ νικήσας ἀθλιώτερος· ἀπέρχεται γὰρ τὸ πλέον ἔχων τῆς ἁμαρτίας.
M 114 SP 172B (Basil.) SP 268D (longior) (Basil.) C. Par. 1, 1, 63 (f. 43v) (Basil.) PM 1017B (Chrysost.) PA 1081C (Basil.) PA 1164A (Basil.) Gnom. Basil. 153, 5 (Βαρνάβας, ὁ ἀπόστολος, ἔφη...)
fons: Basil.,Hom. Adv. Irat. 3 (PG 31, 357B)

346 (AβO) Ἔθος διὰ μακροῦ χρόνου βεβαιωθὲν φύσεως ἰσχὺν λαμβάνει.
M 119a (Basil.) SP 333A (Basil.)
fons: Basil., Reg. fus. tract. 6, 1 (PG 31, 925B)

347 (AβO) Ἔθους χωρισμὸς καὶ τοῖς ἀλόγοις ἐστὶ δυσφορώτατος.
SP 33C (longior) (Basil.) SP 332D (longior) (Basil.) PM 989A (longior) (Basil.) PA 1197C–D (longior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Mart. Jul. 4 (PG 31, 248B)

348 (Aβ) Ἔδει καθάπερ τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς λίθους ἐν τῇ ὄψει γνωρίζομεν, οὕτω καὶ τοὺς καλοὺς τῶν ἀνδρῶν αὐτόθεν διαγινώσκεσθαι καὶ μὴ μακροτέρας δεῖσθαι δοκιμασίας.
fons: Greg. Naz., Ep. 22 (PG 37, 57A)

---

341 μηδέ A ὅλος O ὑποπίπτων B **342** / δεῖ πρότερον προσκοποῦντα τὰ τέλη τῶν πραγμάτων καὶ οὕτω ποιεῖσθαι τὰς τούτων ἐγχειρήσεις fons **343** μήτηρ γάρ A μήτηρ μέν L τοῦ λιμοῦ ἡ ἀργία L τοῦ om. O / ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια μεγάλη· ἡ γὰρ ἀχρειότης μήτηρ ἐστὶ τοῦ λιμοῦ fons **344** ἠθισμένον β / τῷ ἀνδρὶ δουλεύειν ἐπιθυμίαις εἰθισμένῳ οὐδεὶς λόγος ἰσχυρὸς πρὸς τὸ μὴ πράττειν κ.τ.λ. fons **345** ante 343 sententiam pos. O ἀθλιώτερος ὁ νικήσας O / ἐν γάρ fons πονηρίας PA ἀθλιώτερος ὁ νικήσας SP C. Par. PM PA Gnom. Basil. fons διότι ἀπέρχεται (ἀπέρχεσαι Gnom. Basil.) et γάρ om. SP C. Par. PM PA Gnom. Basil. fons τό om. Gnom. Basil. πλεῖον PA[1] fons **346** ἔθους A / ἔθος γάρ fons ἰσχύν] ἀρχήν SP **347** / ἔθους γάρ SP[1] fons **348** γνωρίζωμεν AB καὶ μὴ-δοκιμασίας om. L / ἐν non habet fons καὶ μή ante τῶν ἀνδρῶν praeb. fons

349 (Aβ) Εὐκαίρως τὰς πρὸς φίλους αἰτήσεις ποιοῦ, τὸ δοκεῖν φεύγων εἶναι μοχθηρός.

Βασιλείου (δ)

350 (Aβδ) Ἐν τῇ εὐδίᾳ ταύτῃ τοῦ βίου ὤν, ἐκδέχου ποτὲ καὶ χειμῶνα πραγμάτων· ἥξει γὰρ νόσος καὶ ἥξει πενία, οὐκ ἀεὶ κατὰ πρύμναν ἱσταμένου τοῦ πνεύματος.
M 113a (Basil.) SP 1525B (amplior) (Basil.)
pars prima: PM 1008A (Chrysost.) PA 985B (Chrysost.)
fons: Basil., Hom. In princ. Prov. 15 (PG 31, 417D)

351 (Aβ) Εὑρετὴς κακῶν ἡ ἀσέβεια καὶ λίαν τολμηρὸν εἰς ἐγχείρησιν.
SP 1164D (longior) (Theolog.) PA 780C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 21, In laud. Athan. 14 (PG 35, 1097A)

Γρηγορίου (B)

352 (Aβ) Εὐάλωτόν ἐστιν ἡ πονηρία καὶ πανταχόθεν ἑαυτῇ περιπίπτουσα.
PA 845A (Chrysost.)
pars prima (εὐάλωτον – πονηρία): proverbium: cfr. Stob. 3, 2, 1
fons: Greg. Naz., Or. 4, Contra Julian. 1, 94 (PG 35, 628C)

353 (AβO) Εὔκολον εἰς ἀπάτην τὸ πρὸς ἡδονὴν ἅπαν.
SP 1228C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 5, Contra Julian. 2, 4 (PG 35, 668B)

Γρηγορίου (δ)

354 (AβδO) Ἓν μόνον ἀνθρώποισι καλὸν καὶ ἔμπεδόν ἐστιν·
ἐλπίδες οὐράνιαι.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 15, 111–112 (PG 37, 774A)

355 (Aβ) Εὔκολον τῷ πονηρῷ τὰ εἰς ἀπάτην σχήματα.

356 (Aβδ) Ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις ἐλαττώμασιν ἐλεεῖσθαι μᾶλλον ἢ καθυβρίζεσθαι τοὺς ἀτυχοῦντας προσῆκεν.
M 113 (Basil.) cfr. sent. 76
fons: Basil., Hom. In Ps. 14, 4 (PG 29, 257D–260A)

Ἰσοκράτους (ABδ)

357 (Aβδ) Εὐσέβει τὰ πρὸς τὸν Θεὸν μὴ μόνον σέβων, ἀλλὰ καὶ τῇ πίστει ἐμμένων· ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκἀγαθίας τεκμήριον.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 13 pp. 3–4

358 (Aβδ) Ἔθιζε σαυτὸν μὴ σκυθρωπὸν εἶναι, ἀλλὰ σύννουν· δι' ἐκεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις.
M 130
fons: Isocr., Or. ad Dem. 15 p. 4

---

349 τάς] τά B τό] τῷ A **350** καί[1] om. L / ταύτῃ om. et ὤν ante τοῦ βίου praeb. PM PA ὤν om. SP **351** εὑρετίς malit Boiss. / εὑρετίς SP εὑρέτις PA εὑρέτις γάρ fons ἡ om. PA **352** / ἐστιν om. PA πανταχόθεν] πάντοθεν PA **353** / εὔκολον γάρ fons εἰς] πρός SP **354** ἐν ἀνθρώποισι δ **356** τούς-προσῆκεν] ἄμεινον δ / ἐπὶ δέ fons **357** P* τόν om. L δ / τὸν Θεόν] τοὺς θεούς fons σέβων] θύων fons τῇ πίστει] τοῖς ὅρκοις fons **358** P* δόξης AV σεαυτόν fons εἶναι ante μὴ σκυθρ. praeb. fons

359 (Αβδ) Εὐλαβοῦ τὰς διαβολὰς κἂν ψευδεῖς ὦσιν · οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσιν, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν.
M 128 Stob. 3, 42, 7 (Isocr.) C. Par. 3, 5a, 2 (f. 90v) (Isocr.)
GBW 145 GBM 133 PM 784D–785A (Isocr.) PA 1165C (Democrit.)
fons: Isocr., Or ad Dem. 17 p. 4

360 (Αβδ) Ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς ἢ πολυμαθής, ἃ μὲν ἐπίστασαι διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις. Ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν, καὶ διδόμενόν τι παρὰ τῶν φίλων ἀγαθὸν μὴ λαμβάνειν.
pars secunda: vd. sent. 103
fons: Isocr., Or. ad Dem. 18 pp. 4–5

361 (ΑβΟ) Εὐημερία παράλογος ὕβρεως ἔργα προκαλεῖται.
C. Par. 3, 11, 9 (f. 102r) (Charicl.) (= Exc. Par. p. 64, n. 297)
PA 984A (Charicl.) PM 833A (ὁ αὐτὸς [scil. Σωκράτης] ἐρωτηθεὶς ... ἔφη)
fons: Heliod., Aethiop. 5, 29, 4

362 (Αβδ) Ἐγκράτειαν ἄσκει τούτων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης. Ἔσῃ δὲ τοιοῦτος, ἐὰν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς δι᾽ ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι᾽ ὧν εὐπορήσεις · τῇ δὲ ὀργῇ παραπλησίως ἔχῃς πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὥσπερ ⟨ἂν⟩ πρὸς ἑαυτὸν ἁμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσειας · ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, ἐὰν αἰσχρὸν ὑπολάβῃς τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δὲ ἡδοναῖς δουλεύειν · ἐν δὲ τοῖς λυπηροῖς, ἐὰν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς, καὶ σαυτόν, ὡς ἄνθρωπος ὤν, ὑπομιμνήσκῃς μᾶλλον.
Stob. 3, 1, 26 (amplior) (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 21 pp. 5–6

363 (ΑβδΟ) Εὔπιστον ἡ κουφότης.

364 (Αβ) Ἔσο περὶ τὴν οἰκείαν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής. Φιλοκάλου μὲν γὰρ τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον.
M 127a
fons: Isocr., Or. ad Dem. 27 p. 7

365 (AL) Ἐὰν ἀποδέχῃ τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατον χαριζομένους, οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς τὸ βέλτιστον ἀδικοῦντας.

---

359 διαβουλάς L ἀποκλέπτουσιν L / τάς om. C. Par. τὴν μὲν ἀληθ. Stob. C. Par. GBW PM PA fons **360** ἤ] ἔσο V ἔσῃ P ἅ² om. V δέ om. P / ἤ] ἔσει fons ταῦτα διαφύλαττε fons ἀγαθόν ante παρὰ τῶν fons λαμβάνειν] λαβεῖν fons **361** προσκαλεῖται codd. προκαλεῖται Boiss. / φιλεῖ γάρ ... προκαλεῖσθαι C. Par. PM PA fons **362** ἔσῃ] ἔστη A νομίσῃς δ ἔχε codd.: ἔχῃς correxi fontem secutus; ἂν ἔχῃς malit Boiss. ὥσπερ ἄν Boiss. fonte usus ὥσπερ] ὅπερ δ ἀξιώσειεν L ὑπολάβοις ΑβP: correxi ex V, fonte et Boiss. ἐπιβλέπῃς] βλέπεις V καὶ σαυτόν] καὶ αὐτόν L ὡς-ὤν] ὡς ἄνθρωπον δ ὑπομιμνήσκεις AL δ / ὑφ᾽ ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρόν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει κ.τ.λ. Stob. fons πάντων post ἄσκει praeb. fons ἔσῃ] ἔσει fons ὥσπερ-καί] ἢ περί σε Stob. λυπηροῖς] πονηροῖς Stob. fons σεαυτόν fons μᾶλλον om. Stob. ὑπομιμνήσκῃς. Μᾶλλον τήρει κ.τ.λ. fons **363** praec. sententiae iunxit L εὐπιστόν ἐστιν A εὔπειστον β **364** / ἔσο] εἶναι βούλου τά fons οἰκείαν non habet fons φιλοκάλου μὲν γάρ] ἔστι δὲ φιλοκάλου μέν fons **365** inter 364 et 405 periit codicis B bifolium unum βέλτιον A / τους²-ἀδικοῦντας] τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους M fons

M 129
fons: Isocr., Or. ad Dem. 30 p. 7

366 (AL) Εὔνοια καὶ χάρις πειθόντων ἐστίν, οὐ βιαζομένων.
sent. 1136 PA 877D (Thesp.) GBW 96

367 (ALO) Εὐτυχῶν μέτριος ἴσθι, δυστυχῶν δὲ φρόνιμος.
Stob. 3, 1, 172 (p. 124, 3–4) (Periandr.) PM 833C (Cyps.) PA 984B (Cyps.) Gnom. diaphor. apud Boiss. Anecd. 1 p. 114 (Aesop.) Gnom. Sept. Sap. apud. Boiss. Anecd. 1 p. 140 (Periandr.)
fons: Periandr.: dict. 8, apud D. K., vol. I p. 65, 16–17

368 (ALδ) Εὐτελοῦς δώρου εὐπορῶ, μεγάλου δὲ ἀπορῶ · ἃ ἔχω σοι προσάγω · δὸς αὐτὸς ἅπερ ἔχεις.

369 (ALO) Ἐν μὲν τοῖς ἐσόπτροις ὁ τῆς ὄψεως, ἐν δὲ ταῖς ὁμιλίαις ὁ τῆς ψυχῆς χαρακτὴρ βλέπεται.
C. Par. 3, 6, 18 (f. 94v) (Democrit.) (= Exc. Par. p. 76, n. 18)
PA 929B (Theognid.) Gnom. hom. 119A CPG 2, Ap. VII, 16i
App. Gnom. 123 GBW 20 Gnom. Basil. 165, 7 (ὁ αὐτὸς [scil. Δημόκριτος] εἶπεν ...)
cfr. Phot. 18
fons: Democrit., fr. 302, p. 222, 22–23 D. K.

370 (ALδ) Εὐλαβοῦ τὰς ἐπὶ τοῖς πότοις συνουσίας · ἐὰν δὲ σοὶ συμβῇ καιρός, ἐξανίστασο πρὸ μέθης · ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ οἴνου φθαρῇ, τὰ αὐτὰ πάσχει τοῖς ἅρμασι τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποβαλοῦσιν · ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτάνοντα τῶν ἰθυνόντων, ἥ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται, διαφθαρείσης τῆς διανοίας.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 32 p. 8

371 (AL) Ἐὰν βούλῃ τινὰ ποιήσασθαι φίλον, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀπαγγέλλοντας · ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας ἔπαινος, ἔχθρας δὲ ψόγος.
sent. 762 GBW 148
pars secunda: Exc. Vind. 67
fons: Isocr., Or. ad Dem. 33 p. 8

372 (AL) Εἰς ἀρχὴν κατασταθείς, μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις · ὧν γὰρ ⟨ἂν⟩ ἐκεῖνος ἁμάρτῃ, σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν.
sent. 91 Stob. 4, 5, 21 (Isocr.) GBW 81 PM 780C (Solon.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 37 p. 9

---

366 praec. sententiae iunxit L / χάρις καὶ εὔνοια sent. 1136 **367** / εὐτυχῶν μέν fons δυστυχῶν] ἀτυχῶν (δέ om. Gnom. diaph.) Stob. PM PA Gnom. diaph. fons **368** δῶρον L **369** βλέπεται] φαίνεται O / κατόπτροις App. Gnom. τῇ ὁμιλίᾳ App. Gnom. βλέπεται] δείκνυται App. Gnom. **370** P* τοῖς³ om. V ἀποβαλλοῦσι L / ἐπί] ἐν fons σοὶ συμβῇ] ποτέ σοι συμπέσῃ fons φθαρῇ] διαφθαρῇ fons τὰ αὐτά] ταὐτά fons διαμαρτόντα fons ἰθυνόντων] εὐθυνόντων fons **371** / οὓς ἂν (ἐάν sent. 762) βούλῃ ποιήσασθαι φίλους (φιλοποιήσασθαι GB) ... αὐτῶν sent. 762 GB fons ἀγαθόν τι] ἀγαθά GB ἀπαγγελοῦντας fons μέν om. GB μὲν γάρ om. Exc. Vind. μέν post φιλίας fons **372** ὧν γὰρ ἄν] ἃ γάρ codd.: correxi fonte usus ἁμάρτει L / εἰς ἀρχήν] ἄρχειν τισί sent. 91 μηδενὶ ἀνδρὶ πονηρῷ χρῶ GB ἁμάρτοι PM τῷ ἄρχοντι post αἰτίας add. PM ἀνασθήσονται sent. 91 ἐπιθήσουσιν PM

373 (AL) Ἔσο τοῦτο γινώσκων, ὅτι τὰς ἡδονὰς ἐκ τούτου γνησίως ἔχομεν, ἐν τῷ ῥαθυμεῖν καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν· εὐθὺς γὰρ αἱ λῦπαι ταῖς ἡδοναῖς παραπεπήγασι, τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν καὶ σωφρόνως τὸν ἑαυτοῦ βίον οἰκονομεῖν ἀεὶ τὰς τέρψεις εἰλικρινεῖς καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι· κἀκεῖ μὲν πρότερον ἡσθέντες ὕστερον ἐλυπήθησαν, ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. Ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ἔργοις οὐχ οὕτως τῆς ἀρχῆς μνημονεύομεν, ὡς τῆς τελευτῆς αἴσθησιν λαμβάνομεν· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν περὶ τὸν βίον οὐ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα ποιοῦμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκεν διαπονοῦμεν.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 46–47 pp. 11–12

374 (ALO) Ἔγκατα μωροῦ ἀγγεῖον συντετριμμένον.
fons: V.T., Sirach 21, 14

375 (ALδO) Ἐν στόματι μωροῦ ἡ καρδία αὐτοῦ, ἐν δὲ καρδίᾳ σοφοῦ τὸ στόμα αὐτοῦ.
M 125a
fons: V.T., Sirach 21, 26

376 (ALδS) Ἔσο μὴ ὀνειδιστικός, βαρὺ γάρ, μηδὲ φιλεπιτιμητής, παροξυντικὸν γάρ.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 31 p. 8

377 (ALO) Ἐπὶ νεκρῷ μὴ θρήνει, κοινὴ γὰρ ἡ ὁδός· ὁ δὲ φθάνων μακάριος.
SP 44D (Nil.)
fons: Nil., sent. 54 (PG 79, 1245A)

378 (AL) Ἐπιμέλειαν ποιούμεθα πλείστην τῆς ὑγιείας ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν.

379 (ALS) Εἰ θέλεις γνωσθῆναι παρὰ Θεῷ, ἀγνοήθητι παρὰ ἀνθρώποις.

380 (ALS) Σιράχ (S)
Ἐὰν εὖ ποιῇς γνῶθι τίνι ποιεῖς καὶ ἔσται χάρις τοῖς ἀγαθοῖς.
SP 1460A (amplior) (Eccl.)
fons: V.T., Sirach 12, 1

381 (ALO) Ἐν νόσῳ καὶ πενίᾳ ἐπὶ Θεῷ πεποιθὼς γίνου· ὥσπερ γὰρ ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσός, οὕτως ἄνθρωπος δεκτὸς ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως.
fons: V.T., Sirach 2, 5

373 ἐλυπήθημεν A τῆς τελευτῆς] τῇ τελευτῇ codd. ἕνεκα L / ἔσο-γινώσκων] ... εἰ καταμάθοις fons καὶ τὰς ἡδονὰς ἐκ τούτων μάλιστα fons ἐν μὲν γὰρ τῷ fons γάρ non praeb. fons ἑαυτοῦ] αὐτοῦ fons ἅπασι] πᾶσι fons οὕτω fons **374** / ὡς ἀγγεῖον fons **375** P* / μωρῶν ... αὐτῶν fons ἐν δὲ καρδίᾳ] καρδία δέ fons σοφῶν ... αὐτῶν fons τό non habet fons **376** P*S* βαρύ] βραχύ AL a verbo βαρύ inc. S / ὁμιλητικὸς δ'ἔσει μὴ δύσερις ὢν ... μηδὲ φιλαίτιος ὢν, βαρὺ κ.τ.λ. fons **377** μή om. O / μὴ θρήνει ἐπὶ νεκρῷ SP ὁ-φθάνων] καὶ ὁ φθάσας SP **378** ὑγείας L πλείστην ποιούμεθα A **379** παρά om. S **380** εὖ ποιεῖς A / ἀγαθοῖς σου SP fons **381** post 382 sententiam pos. O τῷ Θεῷ O ὥσπερ γάρ] ὅτι ὥσπερ L / ἐν νόσοις fons ἐπὶ Θεῷ] ἐπ'αὐτῷ fons ὥσπερ γάρ] ὅτι fons οὕτως] καί fons ἄνθρωποι δεκτοί fons

Εὐαγρίου (A)

382 (ALδO) Ἐν παντὶ τὸ οἴεσθαι τὸ εἶναι ἐμποδίζει.
SP 381C (Evagr.) PA 1184C (Evagr.)
cfr. Sext. 537
fons: Evagr., sent. 5 (PG 40, 1268C)

Σολομῶντος (A)

383 (ALδ) Εἰς πάντα καιρὸν φίλος ὑπαρχέτω σοι.
SP 404C (amplior) (Prov.)
fons: V.T., Prov. 17, 17

Σολομῶντος (S)

384 (ALδS) Ἐὰν ἐλέγχῃς ἄνδρα φρόνιμον, νοήσει αἴσθησιν.
M 107 SP 336B (Prov.)
fons: V.T., Prov. 19, 25

385 (ALS) Εἰς ὦτα ἄφρονος μηδὲν εἴπῃς, μήποτε μυκτηρίσῃ τοὺς σοὺς λόγους.
M 116 SP 1216C (Prov.) SP 337A (Prov.) C. Par. 1, 6, 58 (f. 69v) (Solom.) PM 813A (Solom.) PA 928C (Solom.) PA 1152B (Solom.)
fons: V.T., Prov. 23, 9

386 (ALS) Ἐν ἡμέρᾳ πλησμονῆς μνήσθητι καὶ λιμοῦ.
fons: V.T., Sirach 18, 25

387 (AL) Ἐὰν ἴδῃς σοφόν, ὄρθριζε πρὸς αὐτὸν καὶ βαθμοὺς θυρῶν αὐτοῦ ἐκτριβέτω ὁ πούς σου.
SP 352A (longior) (Eccl.) PA 1092D (Prov.) Phot. 164
fons: V.T., Sirach 6, 36

[Μάρκου] (A)

388 (AL) Ἕκαστον τὸ οἰκεῖον πιέζει κακόν.
Ex Pindaro, Nem. 1, 53, ep. 3, fluxisse videtur.

[Μάρκου] (OS)

389 (ALOS) Εἴ τις κόσμον ἐμίσησεν, οὗτος λύπην διέφυγεν.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 2 (PG 88, 656C)

390 (ALOS) Εἰ δέ τις πρός τι τῶν ὁρωμένων προσπάθειαν κέκτηται, οὐδέπω λύπης λελύτρωται.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 2 (PG 88, 656C)

382 P* ante praec. sententiam pos. O τὸ δὲ οἴεσθαι δ τῷ εἶναι δ / εἰς τὸ εἶναι SP εἰς τὸ εἰδέναι fons τῷ εἶναι PA **383** post 384 pos. sententiam δ **384** ante 383 pos. sententiam δ / ἐὰν δέ fons ἐλέγξῃς SP νοήσει] εὑρήσεις SP αἰσθήσει M **385** μυκτηρίσει S / εἴπῃς] λέγετε SP[1] λέγε SP[2] C. Par. PM PA fons τοὺς συνετούς M SP C. Par. PM PA fons σου λόγους M SP[2] C. Par. PM PA λόγους σου fons **386** / μνήσθητι καιρὸν λιμοῦ ἐν καιρῷ πλησμονῆς fons **387** / σοφόν] συνετόν SP PA fons συνετὸν ἄνδρα Phot. βαθμοὺς θυρῶν] σταθμούς SP θυρῶν] τηρῶν Phot. **388** τὸν οἰκ. πιέζειν L / τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πάνθ' ὁμῶς Pindar. **390** ὁρωμένων] εἰρημένων L οὐδέποτε OS

⟨Μάρκου⟩

391 (ALO) Ἔννοιαν οὐ πρᾶξιν καλὴν ἔχων, γέλα· τοῦ σώματος γὰρ εἰ μὴ προδράμῃ νόος, ἁμαρτάνειν τὸ σῶμα δῆλον οὐ σθένει.
respicit Marc. Erem., De Lege spirit. 120 (PG 65, 920C)

392 (AL) Ἐπὶ ζυγοῦ νοῦς εὐπαθοῦντος ἀστατεῖ· καὶ γὰρ διὰ ἀμπλακήματα κλαίει ποτὲ καὶ ἄλλοτε θρηνεῖ μάτην τὸν πλησίον αὐτὸν καθαίρειν ἡδονῶν σαφῶς λέγων.
respicit Marc. Erem., De Lege spirit. 145 (PG 65, 924A)

Αἰσώπου (A)

393 (ALδO) Ἐράσμιον ἄνθρωπος καὶ ζῷον θεῖον·
αἰφνίδιον δ' ὄλλυται θανάτῳ δοθείς.
fons: Aesop., sent. 36 p. 256 et sent. 142 p. 286 (sed. cfr. Maas, *BZ* 12 [1903] 306)

Αἰσώπου (S)

394 (ALOS) Ἔνδον ἔχε τὰς μέμψεις τῶν σῶν ἐχθίστων·
ὅταν καλῇ καιρός σε, τ' ἀληθῆ φράζε.
fons: Aesop., sent. 37 p. 256 et sent. 28 p. 269 (sed cfr. Maas, *BZ* 12 [1903] 305)

395 (ALδOS) Εὐημερῶν μέμνησο καὶ τοῦ θανάτου.
fons: Aesop., sent. 38 p. 256 et sent. 198 p. 291

[Ἀριστοτέλους] (O)

396 (ALO) Ἐν καιρῷ ἀνάγκης, καιρῷ δυσκαίρῳ ληφθείς,
καὶ τοὺς τυχόντας ἄνδρας τοκέας λέγε.
fons: Aesop., sent. 39 p. 256 et sent. 108 p. 281

397 (ALO) Ἐλεύθερον ἀδύνατον εἶναι τὸν πάθεσι δουλεύοντα.
Stob. 3, 6, 55 (longior) (Pyth.) Stob. 3, 18, 22 (longior) (Pyth.) PA 1200B (sine lemmate) GBW 121 Pyth. 23 CPG 2, Ap. 7, 9C (Pyth.) Pythag. Simil. 6, p. 500M.
fons: Aesop., sent. 40 p. 256

398 (ALO) Ἕκαστον ὑπεύθυνον ⟨ὧν πράττει κακῶς⟩
ὁ τρόπος ἀπελέγχει καὶ δῆλον ποιεῖ.
fons: Aesop., sent. 41 p. 256 et sent. 89 p. 278

---

391 lemma: ante 388 (A) et 389 (OS) positum huc transponendum κακήν pro καλήν codd. νόος] ὁ νοῦς L προσδράμη codd. / ἁμαρτήσας, μὴ αἰτιῶ τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ τὴν ἔννοιαν. Εἰ μὴ γὰρ ὁ νοῦς προέδραμεν, οὐκ ἂν τὸ σῶμα ἐπηκολούθησε Marc. Erem. **392** sic. codd.: mihi non perspicua δι'ἀμπλακήματα A / ὡς ἐπὶ ζυγοῦ ἀστατεῖ τοῦ ἡδυπαθοῦντος ὁ λογισμὸς, καὶ ποτὲ μὲν κλαίει καὶ ἀποδύρεται δι'ἁμαρτίας· ποτὲ δὲ πολεμεῖ καὶ ἀντιλέγει τῷ πλησίον, ἐκδικῶν τὰς ἡδονάς Marc. Erem. **393** post 394 pos. sententiam O δέ ALδ δοθεὶς θανάτῳ O **394** σῶν om. O φράζειν O **395** εὐημερόν L **396** καιρῷ δυσκαίρῳ] κακῷ δυσκόλῳ O καί om. L ἐν delendum ut metrum servetur (Perry, *Aesopica*) **397** εἶναι om. O / τόν om. Pythag. Simil. καὶ ὑπὸ παθῶν κρατούμενον add. Stob. PA GB Pyth. CPG **398** ὧν-κακῶς suppl. Perry, *Aesopica*, ex proverbiis δεῖλον scr. O

Ἀριστοτέλους (AS)

399 (ALOS) Εὐμήχανον ζῷον ὁ ἄνθρωπος, ὀξέως τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς καιροῖς μεταβαλλόμενος.
cfr. sent. 1084

Ἱπποκράτους (ALS)

400 (ALS) Ἐξ οὐδενὸς οὐδὲν ὁ ἄνθρωπος· αἰσχρὰ γὰρ μελέτη τοῦτον τέτοκεν καὶ ῥανὶς ἀκάθαρτος.

401 (AL) Εἰ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγεεν· εἰ δὲ καὶ ἤλγεεν, ἓν ⟨ἂν⟩ ἦν καὶ τὸ ἰώμενον αὐτόν· οὐκ ἐξ ἑνὸς οὖν ἀλλ' ἐκ πλειόνων.

402 (ALO) Εὐνούχου φιλία καλαμίνη θύρα.
M 132a

403 (ALO) Ἐὰν τοῖς τῆς ψυχῆς κομῶν ἀγαθοῖς ταῖς τοῦ σώματος δαμάζῃ ἀρρωστίαις, μὴ λύπῃ καταποθῇς, ἀλλ' ἐννόει ὅτι σοὶ τοῦτο ἢ στεφάνους ὠδίνει ἢ τὸ φρόνημα καταστέλλει.
vd. sent. 695

404 (ALS) Ἐκ μελέτης πολλῆς καὶ ἀσκήσεως ἡ βία καὶ ἡ ἀγριότης τῶν παθῶν ἀσθενεῖ.
SP 1312A (Didym.) SP 248D (Didym.)

Τοῦ Νύσσης (B)

405 (AβS) Ἐνεργὸς ἡμῖν ὁ νοῦς παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ κατεσκεύασται. Ὅταν οὖν αὐτῷ μὴ δῶμεν ἐργασίαν χρηστήν, αὐτὸς ἐπιλαμβάνεται ἐργασίας ἀτόπους.

Φίλωνος (B) [Σολομῶντος] (L) [Χρυσοστόμου] (S)

406 (AβS) Ἐκ πολυλογίας ψευδορκία φύεται.
PA 1157C (Phil.)
fons: Phil., De decal. 19, vol. 4, p. 290, 8–9

Ἰωάννου τῆς Κλίμακος (B)

407 (AβO) Ἐὰν μὴ ὑετῷ Θεοῦ τῆς σαρκὸς αἱ φλόγες ἀποσβεσθῶσιν, ἀδύνατον ἀνθρώπῳ τὴν ἁγνείαν φυλάξαι.

Τοῦ Χρυσοστόμου (βO)

408 (AβOS) Ἐπίπονον φύσει καὶ μοχθηρὸν τὸν βίον ἡμῶν ὁ Θεὸς κατεσκεύασεν, ἵνα, ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα συνωθούμενοι θλίψεως, ἐπιθυμίαν τῶν μελλόντων λαμβάνωμεν.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 6, 3 (PG 49, 85)

---

399 lemma: tantum Ἀριστ praeb. codd.: ut solent Ἀριστοτέλους significant: cfr. lemma ad 396 apud O post 405 pos. sententiam S μεταβαλόμενος O **400** lemma: Ἱπποκρίτου A **401** ἤλγησεν L (bis) **402** θήρα O **403** δαμάζει LO καταποθείς O ἢ στεφάνους] τοὺς στεφάνους O **404** καὶ πολλῆς S / ἡ^2 om. SP^2 ἀσθενεῖς SP^2 **405** αὐτῷ om. S. χρηστὴν-ἐργασίας primum om. A: erasit deinde ἀτόπους, omnia rescribens, ἀτόπους tamen omittens ἀτόπου Boiss., potius **406** / πολυλογίας] πολυορκίας PA φύεται γὰρ ἐκ πολυορκίας ψευδορκία καὶ ἀσέβεια fons **407** Θεῷ O φλόγε scr. O φλογώδεις β φλογώδεις ὁρμαί con. Boiss.; fortasse φλογώσεις ἀποσβησθῶσιν O ἁγνεία L^1, corr. L^2 **408** ὁ om. β συνωθούμενον O λαμβάνομεν βOS / ὁ Θεός ante ἐπίπονον pos. fons λαμβάνωμεν] λάβωμεν fons

409 (AβOS) Ἐν ἡμέρᾳ ἀνέσεως μνήσθητι καὶ πειρασμοῦ· πολλὰς γὰρ ἡμῶν ὁ βίος ἔχει τὰς μεταβολάς.

410 (Aβ) Ἔθος τοῖς φιλοῦσιν ἐπ' ἐκείνοις μᾶλλον φρονεῖν ἐφ' οἷς ἂν πάσχωσιν ὑπὲρ τῶν φιλουμένων ἢ ⟨ἐφ' οἷς ἂν⟩ εὐεργετῶνται.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 16, 3 (PG 49, 165)

411 (AβO) Ἕκαστον ἡμῶν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων εὐεπηρέαστόν ἐστιν, καὶ μόνιμον οὐκ ἰσχύει παρασχεῖν τὴν ἡδονήν.
fons: Joann. Chysost., Hom. Ad. pop. Antioch. 16, 6 (PG 49, 170)

412 (AβS) Ζήλου μηδένα τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας. Οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων, εἰ μηδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερέχουσι πάντων.
GBW 203 cfr. Stob. 3, 10, p. 427, 4 adn.
pars prima: PA 900D (Isocr.)
pars secunda: Exc. Vind. 70
fons: Isocr., Or. ad Dem. 39 p. 10

Σολομῶντος (βS)

413 (AβS) Ζημιοῦν ἄνδρα δίκαιον οὐ καλόν.
SP 1361A (Prov.)
fons: V. T., Prov. 17, 26

414 (AβS) Ζυγοὶ δόλιοι βδέλυγμα ἐνώπιον Κυρίου· στάθμιον δὲ δίκαιον δεκτὸν αὐτῷ.
SP 1584D (Prov.)
pars prima: PA 1132A (Prov.)
fons: V. T., Prov. 11, 1

415 (AβOS) Ζῆν εὐτελῶς ἄμεινον ἢ τρυφᾶν ἔνι·
τρυφὴ γάρ ἐστι τῶν παθῶν ὑπηρέτης.
pars secunda: sent. 1017, 2
fons: Babr., Iamb. 6 (dub.), p. 235

416 (β) Ζωὸς γενήσῃ κρομμύου μόνον λαβών.
CPG 1, Z IV, 15; CPG 1, D IV, 99; CPG 2, DV II, 80

[Σολομῶντος] (δ)

417 (AβδOS) Ζάλης, στεναγμοῦ, φροντίδων γέμει βίος·
τὸν ἐμπαθῆ πρὸς ὅρμον αἰσχύνης ἄγει.

409 ὁ βίος ἡμῶν S **410** τὸν φιλούμενον ἢ εὐεργετοῦντα codd., τῶν φιλουμένων ἢ εὐεργετοῦνται Boiss.; correxi ex fonte / ἔθος δὲ fons εὐεργ. παρ' αὐτῶν fons **411** / ἡμῶν] γὰρ fons ἡμῖν post μόνιμον praeb. fons **412** μηδένα] μηδὲν L σπουδαίων LS / μηδένα ζήλου PA GB fons ἀλλὰ μᾶλλον om. GB ἀποδέχου δὲ GB ζημιωθέντας] ζῶντας PA εἰ-οὖν om. GB γε om. GB Exc. Vind. πάντων om. GB ὑπερέχουσιν. Πάντων μὲν κ.τ.λ. fons **413** / οὐδὲ ὅσιον add. SP in fine **414** βδέλυγμα om. S / ἐνώπιον om. PA Κυρίῳ PA **415** ὑπερέτις malit Boiss. / τρυφή] κόρος sent. 1017, 2 **417** lemma: ad 413 spectat ζάλη B στεναγμῶν δ φροντίδος O γέμων O γέμη B καὶ τόν L δ' ἐμπαθῆ A

[Αἰσώπου] (AB)

418 (Aβδ) Ζημίαν εἶναι τὴν σχολὴν καὶ τὴν ἄνεσιν νόμιζε καὶ σπεῦδέ τι πράττειν, ὧν ἀπαιτεῖσθαι μέλλομεν.
fons: Nil, sent. 18 (PG 79, 1241C) (inter Aesop. sent. 42 p. 256)

⟨Αἰσώπου⟩

419 (Aβ) Ζημίας δήλης ἐν ἅπασιν κειμένης
τοὐλάχιστον εἰ λάβοις, ἑρμαῖον κάλει.
fons: Aesop., sent. 43 p. 257 et sent. 40 p. 271 (sed cfr. Maas, BZ 12 [1903] 305)

Θεοφυλ(άκτου) (B)

420 (Aβ) Ζῶντες μὲν πρὸς ὀλίγον οἱ ἄνθρωποι ἐπιπλάστῳ σεμνυνόμεθα κόσμῳ· τεθνηκότες δὲ ἀφῃρήμεθα ἃ οὐκ ἔστιν ἡμέτερα. Ὑπερόρα τοίνυν καὶ χρημάτων καὶ σώματος, ἀθανάτου δὲ πράγματος ἐπιμελοῦ, τῆς ψυχῆς. Ἡ μὲν γὰρ ἀΐδιος καὶ ἀθάνατος, τὰ δὲ θνητὰ καὶ πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ἡμέτερα.
sent. 752 (amplior)
fons: Theophyl. Sim., Fab. 1, 23–27 p. 153–154
Aesop., sent. 24 p. 254
cfr. Theophyl. Sim., ep. 34 (Hercher p. 774)

Ἰωάννου (AB)

421 (Aβ) Ζῶντες ζῶντας ὁρῶσι, νεκροὶ δὲ τοῖς ζῶσιν ἀθέατοι.
(cfr. Maas, BZ 12 [1903] 306)

Ἀριστίππου (βS)

422 (AβS) Ζῆν κρεῖττον ἐπὶ στιβάδος κατακείμενον καὶ θαρρεῖν, ἢ πλοῦτον ἔχοντα συμπνίγεσθαι ταῖς φροντίσιν.
Stob. 3, 1, 34 SP 1245D (Evagr.) C. Par. 1, 9, 6 (f. 75r) (Evagr.)
PM 852B (Evagr.) CPG 2, Ap. VIII, 34D (Pyth.) Pyth. 29
Pythag. Simil. 154, p. 497M.
fons: Nil., Cap. Paraen. 6 (PG 79, 1249C)
(ex Epicur., fr. 126 Arrighetti = 207 Usener)

Τοῦ Χρυσοστόμου (βδ)

423 (AβδOS) Ζῶν τις ἐναρέτως καὶ θλίψεσι περιπίπτων διπλοῦν ἔχει τὸ κέρδος· ζῶν δὲ ἐν κακίᾳ καὶ τρυφῶν ἡδοναῖς διπλῆν ἕξει τὴν κόλασιν.
fons: fortasse Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 6, 4 (PG 49, 87)

424 (AβS) Ζῶντας δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶσθαι, ἀποθανόντας δὲ ἐγκωμιάζεσθαι.

418 lemma: Αἰσώπου ad sent. 419 tribuendum / τήν[2] non habet fons **419** lemma: ante 418 positum, huc transposui κάλλει L / ἕρμαιον fons **420** lemma: Θεοφυλ B σώματος] κτήματος A ἐστί[2]] εἰσίν A / οὐδὲν τῶν τῇδε κεκτήμεθα ἴδιον ἄνθρωποι, ἀλλὰ praem. sent. 752 et οἱ ἄνθρωποι hic om. οἱ ἄνθρωποι non praeb. fons (v. sent. 752) ἅ] ἅπερ fons ἡ-ἀθάνατος] τὸ μὲν γὰρ ἀΐδιον καὶ ἀθάνατον fons **422** στοιβάδος S / ζᾶν PM κρεῖττον] ἄμεινον SP C. Par. PM fons κρεῖττόν ἐστιν Stob. Pythag. Simil. CPG κατακείμενον non praeb. fons ἢ-φροντίσιν] ἢ ταράττεσθαι (non praeb. fons) χρυσῆν ἔχοντα κλίνην Stob. SP C. Par. PM CPG Pyth. Ar. Pr. Math. Pythag. Simil. fons **423** in duas partes sententiam dividunt A L ἐναρέτως] ἐν ἀρεταῖς δ καί post τρυφῶν A / ὥσπερ γὰρ οἱ ἐν ἀρετῇ ζῶντες καὶ θλιβόμενοι διπλοῦν τὸ κέρδος παρὰ τοῦ Θεοῦ λαμβάνουσιν, οὕτως ὁ ἐν κακίᾳ ζῶν καὶ τρυφῶν διπλῆν κ.τ.λ. fons **424** δεῖ om. L ἐπαινεῖν] ἐπαινήσασθαί τε (cod. ἐπαινείσασθαι) S μακαρίζεσθαι pro ἐγκωμιάζεσθαι malit Boiss.

425 (AβOS) Ζητῶν τυχεῖν τῶν ἄνω, τῶν κάτω καταφρόνει, πλούτου, τρυφῆς καὶ δόξης, ὡς τάχος φθειρομένων.

426 (AβO) Ζῶν τις ἐν πονηρίᾳ πρὸ τῆς γεέννης κολάζεται, τῷ συνειδότι κεντούμενος.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 16, 6 (PG 49, 170)

Τοῦ Θεολόγου (AβS)

427 (AβS) Ζωῆς τῆς ἐνταῦθα τοῦτό γε κέρδος, τὸ ὁδηγηθῆναι διὰ τῆς ταραχῆς τῶν ὁρωμένων καὶ σαλευομένων ἐπὶ τὰ ἑστῶτα καὶ μὴ κινούμενα.

Σέκστου (Aβ)

428 (AβS) Ζωῆς εὐκαίρου τὸ κέρδος πτῶσις.
cfr. sent. 5 M 3

429 (AβO) Ζωὴ ἀνθρώπου οὐκ ἐξ ἐπικήρου κτήσεως χρημάτων, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς παραγίνεται.
M 135
fons: Greg. Thaum., Metaphr. in Eccl. 7 (PG 10, 1005B)

['Ιεζεκιὴλ προφήτου] (β)

430 (β) Ζητούμενος καὶ μὴ μισούμενος φίλοις.
fons: Aesop., Prov. 41 p. 271

⟨'Ιεζεκιὴλ προφήτου⟩

431 (βδ) Ζυγὸς δίκαιος καὶ μέτρον δίκαιον καὶ χοῖνιξ δικαία ἔσται ὑμῖν.
SP 1584C (Ezech.) PA 1129D (Ezech.)
cfr. C. Par. 1, 6, 24 (f. 67v) (Solom.) PM 749B (Lev.) PA 805A (Lev.) et PA 1129D (amplior) (Lev.) = V. T., Lev. 19, 36
fons: V. T., Ezech. 45, 10

Πλάτωνος (ABδS)

432 (AβδS) Ζῶμεν οὐχ ἵνα ἐσθίωμεν, ἀλλ' ἐσθίομεν ἵνα ζῶμεν.
cfr.:
a) Διογένης τοὺς μὲν ἄλλους ἔφησε ζῆν ἵνα ἐσθίωσιν, αὐτὸν δὲ ἐσθίειν ἵνα ζῇ
Stob. 3, 6, 41 Gnom. Vat. 479 (Socr.) App. Gnom. 94 (Socr.) PM 876D (Socr.)
b) Ζῆθι, ὦ ἄνθρωπε, μὴ μόνον ἵνα φάγῃς καὶ πίῃς, ἀλλ'ἵνα τὸ ζῆν πρὸς τὸ εὖ ζῆν καταχρήσῃ
Ar. Pr. Math. 52 PM 872B (Zenon.)
cfr. etiam Stob. 3, 17, 21

Τοῦ Χρυσοστόμου (AβδS)

433 (AβδS) Ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπεία, ἐπειδὰν πολλῆς ἀνέσεως ἐπιλάβηται, ἐπιλανθάνεται τῆς οἰκείας εὐγενείας καὶ οὐχ ἵσταται ἐπὶ τῶν οἰκείων ὅρων.

---

425 τυχεῖν] ψυχήν O καταφρόνη B καί om. β τάχα S **426** / ζῶν τις] ὁ ζῶν fons καὶ πρό fons **427** γε om. S τῆς² om. L **428** ἐπικήρου potius **429** ἐπικαίρου β ἐπικαιροῦ A κτίσεως B ἐξ om. β [suppl. Boiss.] / ζωὴ γάρ fons ἐπικαίρου M κτήσεως χρημάτων] πλούτου κτήσεως M fons ἀρετῆς] σοφίας M fons περιγίνεται M fons **430** lemma: προφήτου om. L; ad seq. spectat sententiam / φίλοις non praeb. fons **431** lemma: ante 430 positum, huc transposui μέτρον δίκαιον post χοῖνιξ δικ. praeb. δ σχοῖνιξ Bδ δίκαιος codd. Boiss. / χοῖνιξ δίκαιος SP PA ἔστω fons **432** ἵνα ἐσθίομεν L ἀλλ'ἐσθίωμεν AS **433** ἐπιλάβητε B εὐγενείας] εὐεργεσίας S οὐχ' S

434 (AβδS) Ἡ ἀρετὴ οὐκ ἐκ τῶν κάτω ἀξιωμάτων, ἀλλ' ἐκ τρόπου γνωρίζεται τῆς ψυχῆς.

435 (AβOS) Ἡ χρηστότης ἀγαθόν, ἀγάπη δὲ κεφάλαιον ἀγαθῶν.

['Ιωάννου] (S)

436 (AβδS) Ἡ νεότης καὶ ἡ ἄνοια ματαιότης.
PA 1060D (Eccl.)
fons: V. T., Eccl. 11, 10

437 (Aβ) Ἡ τῶν παθῶν ἐλευθερία πανήγυρις.
M 152 (Procop.)

'Ιωάννου (Aβ)

438 (AβS) Ἡ ἐνταῦθα ζωὴ τὸ ἐπίμονον οὐκ ἔχουσα, συνέζευκται καὶ πολλαῖς πραγμάτων μεταβολαῖς.

'Αμφιλοχίου (AβS)

439 (AβδOS) Ἡ προπετὴς γλῶσσα οὐδὲν ἄξιον ἐρευγομένη καὶ ἀσυγγνωστός ἐστιν καὶ ἑαυτὴν ἐστηλίτευσεν.

440 (Aβ) Ἡ τῶν ἀνθρώπων γνώμη καὶ προαίρεσις εὐόλισθός ἐστι καὶ εὐπερίτρεπτος· τούτου χάριν ἀσφαλίζεσθαι χρὴ καὶ πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν τὴν ἑαυτῶν καρδίαν, ὥστε μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθαι.
fons: fortasse Joann. Chrysost., Hom. De prod. Judae 1, 2 (PG 49, 376); Hom. De prod. Judae 2, 2 (PG 49, 385)

441 (Aβδ) Ἡ σωματικὴ τροφή, ὅταν εἰς γαστέρα χυμοὺς ἔχουσαν πονηρίας ἐμπέσῃ, ἐπὶ πλεῖον ἐπιτείνει τὴν ἀρρωστίαν, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς γαστρός.
fons: Joann. Chrysost., Hom. De prod. Judae 1, 6 (PG 49, 380)

442 (AβδS) Ἡ τῶν θείων μυστηρίων μετάληψις, ἐπειδὰν εἰς διάνοιαν ἐμπέσῃ γέμουσαν πονηρίας, μᾶλλον αὐτὴν διαφθείρει καὶ ἀπόλλυσιν, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς δεξαμένης ψυχῆς.
fons: Joann. Chrysost., Hom. De prod. Judae 2, 6 (PG 49, 381)

443 (AβOS) Ἡ ἔνθεσμος τοῦ γάμου μῖξις τιμία παρὰ Θεῷ, ἡ δὲ πρὸς χάριν τῶν ἡδονῶν ἐκτελουμένη θανάτῳ ὑποβέβληται.

['Ιωάννου] (β)

444 (AβδOS) Ἡ εὔκαιρος σιωπὴ μήτηρ ἐννοιῶν σοφωτάτων.
M 151a
fons: Diad., De perf. spirit. 70, 18–20 p. 86

---

434 γινώσκεται post ἀξιωμάτων add. δ **435** ἀγαθῶν] ἀγαθόν S **436** lemma: ad 438 pertinet / ἄνοια] ἀνομία PA **438** lemma: 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου L **439** lemma: 'Αμφιλόχου Boiss. γλῶττα β ἐρευγομένη] φθέγγεται O ἐστηλίτευσεν] ἀπόλλυσιν L **440** εὐπερίστρεπτος A ἑαυτῶν¹] ἑαυτοῦ β ἑαυτῶν²] ἑαυτοῦ Boiss. **441** P* ἔχουσα LV ἐμπέσοι codd.; ἐμπέσῃ Boiss. ἐπί] ἐπεί V γαστρός] σαρκός L / πονηρίας] πονηρούς fons ἐπὶ πλεῖον] πλέον fons **442** P* ἐμπέσει S παρά¹] περί L / ... οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν μυστηρίων τῶν πνευματικῶν συμβαίνειν εἴωθε. Καὶ γὰρ καὶ αὐτά, ἐπειδὰν εἰς ψυχὴν ἐμπέσῃ πονηρίας γέμουσαν κ.τ.λ. fons **444** σοφωτάτη δ / καλὴ οὖν ἡ εὔκ. σιωπὴ οὐδὲν ἕτερον οὖσα ἢ μήτηρ ἐνν. σοφωτ. fons

445 (ΑβδS) Ἡ συμπάθεια καλὸν ἔργον ἐν βίῳ· ταύτην ἔχων τις εὐόδως πορεύεται.

Γρηγορίου (A) Τοῦ Θεολόγου (δ)

446 (Αβδ) Ἡμέρα μία βίος ὅλος τοῖς πόθῳ κάμνουσιν.
M 138a cfr. sent. 154 et M 66
fons: Greg. Naz., Or. 26, In seips. 2 (PG 35, 1229A)
(cfr. Greg. Naz., Or. 24, Laud. S. Cypr. 3 [PG 35, 1172C–D])

Τοῦ Θεολόγου (L)

447 (ΑβδS) Ἥκιστα κακίαν ὑφορᾶται τὸ κακίας ἐλεύθερον.
M 153 (Theologi) C. Par. 1, 1, 93 (f. 45v) (Basil.)
PM 1001B (Basil.) Gnom. Basil. 153, 4 (Βαβύλας εἶπεν...)
fons: Greg. Naz., Or. 4, Contra Jul. 1, 38 (PG 35, 564B)

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (O)

448 (ΑβδO) Ἡδονῆς ποτέ ἐστιν λύπη τιμιωτέρα καὶ κατήφεια πανηγύρεως, καὶ γέλωτος οὐ καλοῦ δάκρυον ἐπαινούμενον.
PM 877A (Theologi) PA 988B (Theologi) CPG 2, Ap. 8, 1C
fons: Greg. Naz., Or. 14, De paup. am. 13 (PG 35, 873D)

449 (Αβ) Ἦθος ἀνδρὸς οὐκ εὐθὺς ἁλωτόν ἐστιν, ὅτι μὴ χρόνῳ πολλῷ καὶ συνουσίᾳ τελεωτέρᾳ.
M 154
fons: Greg. Naz., Or. 43, In laud. Bas. 18 (PG 36, 520C)

Βασιλείου (ΑβδO)

450 (ΑβδOS) Ἡ ἐπὶ πλεῖον ἐνταῦθα διατριβὴ πλειόνων κακῶν ἀφορμὴ γίνεται τοῖς μὴ προσέχουσιν.
PA 956B (Basil.) Gnom. Basil. 156, 2 (Basil.)
fons: Basil., Ep. 300 (PG 32, 1045C)

451 (ΑβδO) Ἡ ἐξ ἔθους καὶ σχολῆς ἀργία πρᾶγμα ἐπίβουλον.
PA 1128C (Phil.)
fons: Phil., In Flacc. 6, vol. VI, p. 128, 2–3

452 (ΑΒO) Ἡ ἔννομος ζωὴ παρρησίας δημιουργός.
M 146 PM 888A (Chrysost.) PA 1196B (Chrysost.)
fons: Ps.-Joann. Chrysost., Hom. in Ps. 118 (PG 55, 684)

Ἰακώβ (A)

453 (ΑβS) Ἡ πίστις ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν.
PA 769D (Jacob.)
fons: N.T., Jacob. 2, 17

---

445 ὁ ταύτην et τις om. δ πορεύσεται V **446** ὅλως B / ἀνθρώπου post ὅλος praeb. M fons **447** κακίαν] κακίας A ὑφορᾶτε S / κακίαν] κακά Gnom. Basil. οὐχ ὑφορᾶται C. Par. PM Gnom. Basil. **448** / ἔστι ποτὲ ἡδονῆς PM PA CPG fons ἐπαινετόν PM PA CPG **449** / οὔτε ἦθος ἀν. εὐθύς fons ἐστίν] εἶναι λέγων fons **450** / ἡ γάρ fons ἐπιπλεῖον PA ἐπιπλεῖστον Gnom. Basil. ἀφορμὴ-προσέχουσιν] ἐστὶν ἀφορμή PA Gnom. Basil. fons **451** / ὁ πάντα θορύβου ... εἰωθὼς ἀναπιμπλάναι διὰ φιλοπραγμοσύνην καὶ ... τὴν ἐξ ἔθους ἀργίαν καὶ σχολήν, πρᾶγμα ἐπίβουλον fons **452** / ἡ om. PM PA ἡ γάρ fons **453** ἄν A ἔργα μὴ ἔχει S / μή ἔχῃ ἔργα PA fons

Ἰσοκράτους (Αβ)

454 (Αβ) Ἡγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τοῦ Θεοῦ εὐτυχίαν, παρὰ δὲ ἡμῶν εὐβουλίαν.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 34 p. 9

455 (ΑβS) Ἡ παιδεία εὐτυχοῦσι μέν ἐστι κόσμος, ἀτυχοῦσι δὲ καταφύγιον.
Stob. 2, 31, 58 (Democrit.) C. Par. 3, 6, 17 (f. 94v) (Democrit.)
(= Exc. Par. p. 76, n. 17) GBW 51 PM 824C (Democrit.)
PA 936A (Democrit.) Exc. Ms. Flor. p. 197, n. 58 (Democrit.)
Gnom. Basil. 166, 2 (ὁ αὐτὸς [scil. Δημόκριτος] ἔφη...)
Gnom. Vat. 50 (ὁ αὐτὸς [scil. Ἀριστοτέλης] ἔφη...)
cfr.: Stob. 2, 31, 35 Exc. Ms. Flor. p. 193, n. 35
fons: Democrit., fr. 180 p. 181, 8–9 D.K.

456 (Αβδ) Ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ταῖς διανοίαις συναυξηθῇ, μόνη μὲν συγγηράσκει· πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστὶν, καὶ τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα δυνατὰ καθιστῶσα, τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερὰ θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὸν μὲν ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἡγουμένη.
Stob. 3, 1, 15 (Isocr.) Orion. Anth. VII, 13
fons: Isocr., Or. ad Dem. 7 p. 2

457 (Αβ) Ἡγοῦ τὴν παιδείαν τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν, αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 33 p. 8

458 (ΑβδS) Ἡδέως ἔχε πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσῃ, τοῖς δὲ φίλος γενήσῃ.
M 138 (Isocr.) C. Par. 3, 5a, 24 (f. 92v) (Isocr.) PM 760B (Plut.)
cfr. PA 852C (Liban.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 20 p. 5

459 (ΑβδS) Ἡγοῦ τὰ καλὰ τῶν μαθημάτων πολλῶν εἶναι χρημάτων κρείττω. Τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σοφία γὰρ μόνη τῶν χρημάτων ἀθάνατον.
M 139 Ex. Ms. Flor. p. 201, n. 93 (amplior)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 19 p. 5

460 (ΑβS) Ἡγοῦ σεαυτῷ πρέπειν κόσμον, αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην· τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι τὸ τῶν νεωτέρων ἦθος.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 15 p. 4

---

454 ἡμῶν δέ A / τῶν θεῶν fons δ'ἡμῶν αὐτῶν fons **455** παιδία B ἐστι om. S κόσμος] κέρδος S / ἡ om. PA εὐτυχοῦσα ... ἀτυχοῦσα PM **456** κτίσις B διανοίας V κρεῖττον δ ὑπομένουσι δ ὅρκον codd.; ὄκνον Boiss. / ἡ δέ Stob. Orion. fons καί[1] non praeb. Stob. Orion. fons καθιστᾶσα fons **457** τοσοῦτον codd.; τοσούτῳ Boiss. αὐτή A **458** ἔσει B γεννήσῃ A / ἡδέως μέν C. Par. PM fons ἀπεχθ. ἔσῃ] ἀπεχθήσει fons φίλοις C. Par. γενήσει fons **459** παραμένη scr. B ἀθάνατος A / τὰ-μαθημάτων] τῶν ἀκουσμάτων fons τῶν ἀκουσάντων Exc. Ms. Flor. πολὺ πολλῶν M πολλὰ πολλῶν Exc. Ms. Flor. fons ἀπολείπεται Exc. Ms. Flor. μόνη] μόνον fons χρημάτων] κτημάτων M Exc. Ms. Flor. fons ἀθάνατος Exc. Ms. Flor. **460** σεαυτόν S / ἡγοῦ μάλιστα fons κρατεῖσθαι] κοσμεῖσθαι fons

Δημοκρίτου (Αβ) Δημοκράτους (O)

461 (AβO) Ἡ χάρις καθάπερ σελήνη ὅταν τελεία γένηται, τότε καλὴ φαίνεται.
C. Par. 3, 2, 70 (f. 86v) (Plut.) (=Exc. Par. p. 73, n. 70)
PM 773B (Philonis vel Plutarchi) Gnom. hom. 45a
GBW 91 CPG 2, Ap. VIII, 77c Pythag. Simil. 126, p. 495M.
fons: Plut., fr. λϛ' Wytt. p. 883

Δημοκρίτου (δ)

462 (Αβδ) Ἡ τύχη οὐκ ἐπίδηλα τὰ κινήματα κέκτηται, ποικίλη καὶ πολύμορφος οὖσα· ἀεὶ γὰρ ταῖς μεταβολαῖς ἐμβατεύουσα, πίστιν ἔχει τὸ ἄπιστον.

Δημοκρίτου (S)

463 (ΑβδS) Ἡ τύχη ἔοικε φαύλῳ ἀγωνοθέτῃ· πολλάκις γὰρ τοὺς μὴ νικήσαντας στεφανοῖ.
C. Par. 3, 2, 42 (f. 85r) (Plut.) (=Exc. Par. p. 71, n. 42)
Gnom. hom. 130 PM 832C (Plut.) PA 981D (Plut.) Pythag. Simil. 42, p. 487M.
GBW 116 Gnom. tin. p. 470, n. 6 CPG 2, Ap. VII, 59g (Plut.)
fons: Plut. fr. ξδ' Wytt. p. 887

464 (AβOS) Ἡ τῶν ἡδονῶν ἀναχώρησις φιλοσοφίας ἐναγώνιον ἵστησι τρόπαιον.

465 (AβδOS) Ἡ ἄμπελος τρεῖς βότρυας φέρει, τὸν μὲν πρῶτον ἡδονῆς, τὸν δὲ δεύτερον μέθης, τὸν δὲ τρίτον ὕβρεως.
PM 885B (Epict.) PA 916B (Pyth.) PA 920B (Pyth.)
GBW 235 Ar. Pr. Math. 19 Pythag. Simil. 148, p. 496M.
cfr.: Stob. 3, 18, 25 (Anach.) PA 920B (Anach.)

466 (AβδOS) Ἡ χάρις πρὸς εὐγνώμονας οὐδέποτε θνήσκει.
C. Par. 3, 13a, 4 (f. 104r) (Caton.) PA 877C (Caton.)
GBW 95 Ar. Pr. Math. 58 CPG 2, Ap. VIII, 77B

Αἰσώπου (AβS)

467 (AβδOS) Ἦθος τὸ πρᾶον καὶ τὸ προσηνὲς ῥῆμα
μαλάττειν οἶδε καὶ τοὺς ἄγαν λιθώδεις.
C. Par. 3, 8a, 17 (f. 98r) (Socr.) (=Exc. Par. p. 79, n. 17)
fons: Aesop., sent. 44 p. 257 et 10 p. 266

Εὐαγρίου (AβS)

468 (AβS) Ἡδὺς ἐκεῖνος φίλος ὁ μετὰ σώματος ψυχὴν διατρέφων.

---

461 καλή] κάλλει O / καθάπερ] ὥσπερ C. Par. PM CPG Gnom. hom. Pythag. Simil. fons ἡ σελήνη C. Par. PM GB CPG Gnom. hom. Pythag. Simil. fons γένεται C. Par. **462** P* **463** P* φαύλου ἀγωνοθέτου S / ἔοικεν ante ἡ τύχη C. Par. Gnom. hom. PM PA CPG fons ἔοικεν – ἀγωνοθέτῃ om. Gnom. tin. γάρ] καί Gnom. tin. τοὺς-νικήσαντας] τὸν μηδὲν (οὐδέν CPG) πράσσοντα (πράξαντα Gnom. hom. Gnom. tin. Pythag. Simil.) C. Par. PM CPG Gnom. hom. Gnom. tin. Pythag. Simil. **464** post 466 pos. sententiam OS **465** P* post 466 pos. sent. OS δ μέν om. S δέ ... δέ om. OS / βότρυας τρεῖς ἡ ἄμπ. PA Ar. Pr. Math. fons δέ[1] non praeb. fons δέ ... δέ om. PM δε[1] PA **466** P* ante 465 pos. sententiam δ et ante 464–465 pos. sententiam OS **467** τό[2] om. O λιθώδης βAO / ἦθος προσηνὲς καὶ πρᾶον ῥῆμα C. Par. οἶδε μαλάσσειν C. Par. **468** διατρέφον S / ὁ φίλος fons μετὰ σώματος non praeb. SP fons τὴν ψυχήν SP fons

SP 405D (longior) (Evagr.)
fons: Nil., Cap. paraen. 7 (PG 79, 1249C)

Πυθαγόρας (β)

469 (Αβδ) Ἡ αὐτάρκεια, καθάπερ ὁδὸς βραχεῖα καὶ ἐπιτερπής, χάριν μὲν ἔχει μεγάλην, κόπον δὲ μικρόν.
Stob. 3, 5, 34 (Socr.) Gnom. hom. 72 PM 806C (Ex. Epict. et Isocr.)
Gnom. Basil. 178, 7 ('Επίκτητος ἡ αὐτάρκεια ἔφη ...) GBW 210
CPG 2, Ap. VIII, 41b (Epict.) Pythag. Simil. 16, p. 486M.

Γεωργίου (B)

470 (Αβδ) Ἡ τῶν λόγων πρόοδος τὴν ἐξ ὧν προῆλθε καταμηνύει διάθεσιν· ἃ γὰρ ἔνδον ἐγκρύπτεται μὴ δηλούμενα πράγματα, τούτων σύμβολα προαγόμενοι οἱ λόγοι καθίστανται.

⟨Διαδόχου⟩

471 (ΑβδS) Ἡ κατὰ σάρκα φιλία ἄγαν εὐχερῶς διαλύεται, βραχείας τινὸς εὑρεθείσης αἰτίας· αἰσθήσει γὰρ οὐ δέδεται πνεύματος.
fons: Diad., De Perf. spirit. 15, 5–7 p. 18

Διαδόχου (S)

472 (AβS) Ἡ ψυχὴ ὡς ἀσώματος τῶν οὐρανίων καλῶν ὀρέγεται, τὸ δὲ σῶμα ὡς χοῦς τῆς ἐπιγείου τροφῆς.
fons: Diad., De Perf. spirit. 24, 8–9 p. 26

473 (AβS) Ἡδέως τῶν παρόντων καταφρονῆσαι ἀμήχανον, ἐὰν μὴ τῆς τοῦ Θεοῦ γλυκύτητος ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ γευσώμεθα.
fons: Diad., De Perf. spirit. 44, 19–21 p. 50

474 (AβδOS) Ἡ τῶν περιστάσεων ἀνάγκη τοὺς μὲν φίλους δοκιμάζει, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἐλέγχει.
PA 852A (Epict.) GBW 155 Pyth. 34 Gnom. Basil. 178, 5 (amplior) (Epict.)
cfr. Clit. 92

475 (Αβδ) Ἡ βλέψις καὶ ἡ γεῦσις καὶ αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις διαφοροῦσι τὴν μνήμην τῆς καρδίας, ὅταν αὐταῖς ὑπὲρ τὸ μέτρον κεχρήμεθα.
fons: Diad., De Perf. spirit. 56, 4–6 p. 62

---

469 κόπον] τόπον codd. πόνον Boiss. κόπον correxi Demophili sententiam secutus / ἡ om. PM κόπον] πόνον Stob. Gnom. hom. PM Gnom. Basil. **470** καταμηνύει-γάρ] καταμηχανᾶται σκέψιν· καὶ τά L ἔνδον ἐγκρύπτεται] μᾶλλον οὐ κρύπτεται δ προαγόμενοι-καθίστανται] προσποιεῖται τῇ ἀμαθίᾳ L προσαγόμενοι B **471** lemma: ante 472 positum, huc transferendum βραχύας τινὰς εὑρεθήσις scr. S βραχείας-αἰσθήσει] βραχεῖα γὰρ οὖσα ἡ ἀλήθεια τῆς σαρκός· τῇ αἰσθήσει L {γάρ} L[2] αἰσθήσει-πνεύματος om. A / ἡ γάρ fons εὐχερῶς ἄγαν fons **472** lemma: ante praec. sententiam transferendum οὐρανίων] ἄνω L / ἕκαστον ... τῆς οἰκείας συγγενείας ὀρέγεται· ἡ μὲν ψυχὴ κ.τ.λ. et ὀρέγεται hic non praeb. fons **473** / ἡδέως-μή] οὐκ ἂν δὲ τῶν παρόντων ἡδέων ἡδέως καταφρονήσωμεν, εἰ μὴ fons γευσόμεθα fons **474** ἐλέγχῃ B / ἐχθρούς] συγγενεῖς Pyth. **475** καὶ αἱ λοιπαί] ἡμῶν διὰ τάς L διαφοβοῦσι L post ὑπέρ add. περί σου L κεχρήμεθα] κεκτήμεθα δ

476 (ΑβδS) Ἡ πολλὴ λύπη εἰς ἀπελπισμὸν καὶ ἀπιστίαν τὴν ψυχὴν περιΐστησιν, καὶ ἡ πολλὴ χαρὰ εἰς οἴησιν αὐτὴν προκαλεῖται. Ἐπὶ τῶν ἔτι δὲ νηπιαζόντων τοῦτο.
fons: Diad., De Perf. spirit. 69, 1–4 p. 86

Τοῦ Χρυσοστόμου (β)

477 (ΑβS) Ἡ τοῦ νοῦ δύναμις χαυνοῦται καὶ διαρρεῖ καὶ ἐξίτηλος γίνεται, συνεχῶς οἰνοποσίαις ἐπαντλουμένη.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 1, 4 (PG 49, 22)

478 (ΑβS) Ἡ τῶν πειρασμῶν φύσις οὐ πτώματα πέφυκεν ἐργάζεσθαι, ἀλλ᾽ ἡ τῶν πειραζομένων ῥαθυμία.

Σέκστου (β)

479 (ΑβΟS) Θεοῦ ἄξιόν σε ποιήσει τὸ μηδὲν ἀνάξιον αὐτοῦ πράττειν.
C.Par. 3, 6, 22 (f. 94v) (Democrit.) (=Exc. Par. p. 76, n. 22)
PM 730A (Democrit.) Gnom. Basil. 163, 2 (Δημόκριτος ἔφη . . .)
Men. App. 7 CPG 2, Ap. VIII, 891 GBW 12
cfr. Sext. 4 Pyth. 40
fons: Democrit., fr. 302, p. 222, 26–27 D.K.

480 (ΑβδΟS) Θέλε τοὺς συνόντας σοι αἰδεῖσθαί σε μᾶλλον ἢ φοβεῖσθαι· αἰδοῖ μὲν γὰρ πρόσεστι σέβας, φόβῳ δὲ μῖσος.
Stob. 4, 7, 20 (Pyth.) Pyth. 42 GBW 78

481 (Αβ) Θάνατος καὶ φθορὰ καὶ πάντα τὰ δεινὰ ⟨πρὸ ὀφθαλμῶν⟩ ἔστω σοι καθ᾽ ἡμέραν καὶ οὐδὲν ἄγαν ἐπιθυμήσεις.
PA 813A (Epict.) GBW 185
fons: Epict., Ench. 21 p. 16*

Βαβρίου (β)

482 (ΑβδΟS) Θυμῷ χρῆσθαι κατὰ τῶν πέλας ἀμέτρῳ καλὸν οὐκ ἔνι.
fons: Babr., Myth. 11, 13 p. 19

483 (ΑβδΟS) Θνητὸν λαχὼν τὸ σῶμα, μὴ φρόνει μέγα.

484 (Αβ) Θύλακον ἔχων δερμάτινον, θνητὴν δὲ φέρων ἐκ προοιμίου τὴν σύστασιν, πλούτῳ καὶ δόξῃ βίου μὴ ἐπαρθῇς, ἀλλὰ μέτρια φρόνει.
fons: fortasse Theophyl. Sim., ep. 79 (Hercher p. 785) (=Isocr., ep. ad Dion.)

---

476 praec. sententiae iunxerunt AL προσκαλεῖται δ S ἔτι] ἔτη scr. B / ὡς γὰρ praem. fons οὕτως ante καὶ ἡ πολλὴ χαρά fons τοῦτο] λέγω fons **477** ἐξίτηλος λόγος S / νοῦ] σώματος fons **479** ἀνάξιον] ἄξιον L[1] ἂν supra lineam L[2] add. αὐτοῦ non praeb. C. Par. fons **480** συνόντα σοι S σε] σοῖς S om. A σέβας] ἀγάπη δ / θέλε] αἱροῦ GB μᾶλλον ante τοὺς συνόντας Stob. GB **481** ἔστω vel παρέστω σοι πρὸ ὀφθαλμῶν con. Boiss. πρὸ ὀφθαλμῶν supplevi ex fonte / φθορά] φυγή fons ἄλλα ante δεινά PA GB φαινόμενα ante πρὸ ὀφθαλμῶν fons post καθ᾽ἡμέραν haec praeb. fons: μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος· καὶ οὐδὲν οὐδέποτε οὔτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ οὔτε ἄγαν ἐπιθ. τινός post οὐδὲν add. οὐδέποτε οὔτε (om. PA) ἐνθυμηθήσῃ κακὸν (om. PA) οὔτε PA GB **482** θυμὸν . . . ἄμετρον S χρῆσθαι post ἀμέτρῳ O ἔνι] ἔστι O **483** νητόν P: Θ rubro liquore non signavit φρόνη scr. B **484** προοιμίων L πλούτου L / τὸν θύλακον ἔχεις δερμάτινον· θνητὴ γὰρ ἔχεις ἐκ πρ. τὴν σύστασιν et reliqua non praeb. fons

485 (ΑβδΟ) Θεῷ δόξα διὰ μεγαλωσύνην πρέπει, ἀνθρώπῳ δὲ ταπείνωσις, ἵνα δι᾽ αὐτῆς οἰκειωθῇ τῷ Θεῷ.
fons: Diad., De perf. spirit. 12, 13–15 p. 14

486 (ΑβδΟ) Θάνατον εὐλαβούμεθα, οὐχ᾽ ὅτι κακὸν, ἀλλ᾽ ὅτι τοῖς ἀνθρώποις ἠγνόηται. Οὗ γάρ τις τὴν γνῶσιν ἀφήρηται, τούτου κατηγορεῖ προχειρότατα.

487 (Αβ) Θησαυρίζειν καλὸν ὅπου σὴς ἢ κλέπται οὐ διορύσσουσιν.
fons: N.T., Matth. 6, 20

488 (ΑΒ) Θήρας τὸ παρὰ μικρὸν ἴσον ἐστὶ τοῦ μηδενός.
M 155 (Basil.)
fons: Basil., Hom. In mart. Jul. 3 (PG 31, 241C)

489 (ΑβδΟ) Θηρεύουσι τοὺς λαγωοὺς οἱ κυνηγοί, τοὺς δὲ ἀνοήτους οἱ ἔπαινοι.
Stob. 3, 14, 22 (Socr.) C. Par. 3, 2, 34 (f. 84v) (Plut.)
(=Exc. Par. p. 71, n. 34) PM 925A (Clem.) PA 937D (Clem.)
GBW 176 Ar. Pr. Math. 60 CPG 2, Ap. VIII, 91b (Plut.)
Gnom. hom. 79a Pythag. Simil. 45, p. 490M.
fons: Plut., fr. λβ' Wytt. p. 882

Τοῦ Θεολόγου (βVS)

490 (ΑβδS) Θεωρία ἀχαλίνωτος τάχα ἂν καὶ κατὰ κρημνῶν ὤσειεν.
PM 861C (amplior) (Theolog.) PA 784D (amplior) (Theolog.)
PA 976A (amplior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 39, In S. Lum. 8 (PG 36, 344A)

491 (ΑβS) Θανάτῳ ζῶν ἄνθρωπος μάτην φυσᾷ.

492 (Αβδ) Θᾶττον ἄν τις ὀλίγης κακίας μεταλάβοι πλουσίως, ἢ ἀρετῆς βαθείας κατὰ μικρόν.
M 158 (Theolog.) PM 868C (longior) (Theolog.) PA 820A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apol. 12 (PG 35, 421B)

493 (ΑβδS) Θεῷ φίλον τὸ κατὰ δύναμιν.
fons: Greg. Naz., Or. 43, In laud. Basil. 82 (PG 36, 604D)

494 (ΑβS) Θράσος ἀμαθίας ἔκγονον.
M 156 (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 3 (PG 36, 177A)

495 (ΑβδS) Θαυμάζειν ἀνδρὸς ἀρετὴν ἴσασι καὶ πολέμιοι, ὅταν, τοῦ θυμοῦ λήξαντος, ἡ πρᾶξις ἐφ᾽ ἑαυτὴν δοκιμάζηται.

---

485 διὰ μεγαλ.] καὶ μεγαλ. δ διὰ αὐτῆς A οἰκειωθεῖ O / τῷ Θεῷ μὲν fons μεγαλοσύνης fons οἰκειωθῶμεν fons τῷ non praeb. fons **486** P* εὐλαβοῦ L οὐχ LV Boiss. οὐχί A **487** θησαυρίζετε δ'ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν fons **489** P* δὲ ἀνοήτους] δ'ἀνθρώπους V ἔπαινοι] ἐπαινεταί L / θηρ. τοῖς μὲν κυσὶ τοὺς λαγ., τοῖς δὲ ἐπαίνοις τοὺς ἀν. οἱ πολλοί (οἱ κόλακες GB Ar. Pr. Math. Gnom. hom. Pythag. Simil.) Stob. C. Par. PM PA GB Ar. Pr. Math. CPG Gnom. hom. Pythag. Simil. **490** P* lemma: τοῦ om. BV: add. Boiss. θεωρία γὰρ V καί om. S κρημνόν B / θεωρία γὰρ PM PA fons **491** φυσαῖ scr. S **492** P* βαθείας] βάθος δ βοηθείας β: βαθείας rest. Boiss. / θᾶττον γὰρ PM PA fons **493** P* **494** ἔγγονον Αβ / θράσος γὰρ fons **495** ἴσασι] οἴδασι L δοκιμάζεται βδ S / ἴσασι γὰρ (om. M.) θαυμάζειν ἀνδρῶν ἀρετήν M fons ἐφ'ἑαυτῆς fons

M 162 (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 15, In Mach. laud. 11 (PG 35, 932B)

Ἰωάννου (S)

496 (ΑβS) Θορύβων καὶ μεριμνῶν, λύπης καὶ στεναγμῶν γέμων ὁ βίος, οὔτε τοὺς εὐτυχοῦντας προσῆκε χαίρειν, οὔτε τοὺς δυστυχοῦντας δονεῖσθαι λύπῃ· παρέρχεται γὰρ ὡς ὄναρ βίος.

497 (Αβδ) Θανεῖν καλὸν τάχιστα ἢ πολὺν ζῆν χρόνον ἐν πολυστενάκτῳ καὶ πολυπείρῳ βίῳ.

498 (Αβ) Θνητὸν ἔχων περισκήνιον, ἐπὶ τῇ τούτου ἀποθέσει μὴ δὴ λυποῦ· λυποῦ δὲ μᾶλλον ἡνίκα τῶν ἀγαθῶν ἔργων κενὸς ἀπέλθῃς.

499 (Αβδ) Θανάτου μὴ μεμνημένος οὐδὲν μετ' εὐθύτητος ἐννοεῖν θέλει.

500 (ΑβδS) Θνητὸς πεφυκὼς θανάτου μνήμην λάβε·
φρονῶν ταπεινὰ τῆς ἄνω δόξης ἔρα·
βραχὺς χρόνος γὰρ καὶ τὰ τῇδε λιμπάνεις,
ὡς οἷα πᾶσα τῶν βροτῶν θνητὴ φύσις.
Οὐ πλοῦτον οὐδὲ δόξαν ἐκφέρων βίος,
μόνον τὸ ἔργον, ἂν συνηγορῇ τότε·
ζωὴν ἐκεῖθεν τὴν μένουσαν προξένει,
ὅπου λύπη, στεναγμὸς οὐδαμῶς ἔνι.

Ἱπποκράτους (Αβ)

501 (ΑβΟ) Θεὸς δέεται μὲν οὐδενός, σοφὸς δὲ δεῖται μόνου Θεοῦ.
GBW 11 Ar. Pr. Math. 63 Pyth. 39a Sext. 49 Clit. 4 Gnom. tin. p. 470, n. 7 Gnom. Soph. p. 127, 3
cfr.: PA 1004B (Phil.) (sed v. Boiss., Anecd. I p. 45, adn. 3 et p. 127, adn. 3 et J. R. Harris, The Fragment of Philo Alexandrinus, cit., pp. 104–105). Cfr. etiam Stob. 3, 5, 33 (Socr.)

502 (Αβ) Θεοῦ ἐπιμελουμένου τῶν ἀνθρώπων καὶ διελόντος ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ φιλοῦντος μὲν τὸν ἀγαθόν, μισοῦντος δὲ τὸν κακόν, οὔτε τοῖς ἀγαθοῖς ἐπίδοξον κακῶς πράσσειν, οὔτε τοῖς πονηροῖς εὖ.

Τοῦ Χρυσοστόμου (B)

503 (ΑβδS) Θάνατον οὐ δεῖ φοβεῖσθαι τὸν ἀγαθὸν ἔχοντα συνειδός· ὕπνος γάρ ἐστι

---

497 ζεῖν B **498** μὴ δή] μηδέν Boiss. **499** ὁ μὴ μεμν. A μή om. δ θέλης P **500** versum primum tantum praeb. V λάβης A λιμπάνης L πλοῦτος S οὐδέ] οὐ L συνηγοροῖ Boiss. συνηγορεῖ PB προξενεῖ codd.: προξένει Boiss. λύπη] λυπεῖ B οὐδαμῶς] οὐδείς Boiss. ἔνι] ἐστί S **501** lemma: Ποκρ scr. B {μέν} L[2] μόνου δεῖται O / Θεός] Κύριος Gnom. tin. ὁ μὲν θεὸς οὐδενὸς δεῖται Sext. Clit. Gnom. Soph. δέεται] δεῖται GB Ar. Pr. Math. Pyth. Gnom. tin. μέν om. GB Ar. Pr. Math. Pyth. Gnom. tin. σοφὸς-δεῖται] ὁ δὲ σοφός (δεῖται Gnom. Soph.) Clit. Gnom. Soph. ὁ δὲ πιστός Sext. μόνου δεῖται Pyth. Gnom. tin. τοῦ Θεοῦ Gnom. Soph. **502** ἐπιμελομένου L διελόντος] ἐξελομένου L τὴν ἀρετήν L τὸ ἀγαθὸν ... τὸ κακόν L τοῖς[2] om. L εὖ] καλῶς A **503** post n. 505 posuit sententiam δ μετάστασιν V / θάνατον-ἐστι] οὐδὲ γὰρ ἕτερόν ἐστιν ὁ θάν., ἀλλ' ἢ ὕπνος καὶ κ.τ.λ. fons καί ante μετάστασις, λιμήν et ταραχῆς fons

καὶ ἀποδημία, μετάστασις καὶ ἀνάπαυσις, λιμὴν εὔδιος, ταραχῆς ἀπαλλαγὴ καὶ βιωτικῶν ἐλευθερία φροντίδων.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 7, 1 (PG 49, 92)

504 (ΑβS) Θεὸς ἀεὶ πρόνοιαν ἀνθρώπων ποιούμενος τὰ λυπηρὰ κατὰ τὸν παρόντα βίον δέδωκεν, τὰ χρηστὰ δὲ εἰς τὸν μέλλοντα ἐταμιεύσατο.

505 (Αβδ) Θεῷ ὅμοιον ἔχει ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν, ὅταν αὐτὸ μὴ καπηλεύηται.
C. Par. 3, 6, 23 (f. 94v) (Democrit.) (=Exc. Par. p. 76, n. 23)
PM 773B (Democrit.) Pyth. 43 GBW 10
cfr.:
C. Par. 3, 4, 4 (f. 89v) ([Δημοσθένης] ἐρωτηθεὶς δὲ τί ἄνθρωπος ἔχει ... ἔφη ...) = PA 877B (Demosthen.) Gnom. Basil. (Dionys. maior.) Gnom. Vat. 53 (Aristot.) (ubi vd. amplissimam adn.) Clit. 63 App. Gnom. 13 (Aristot.) Gnom. Soph. p. 131, 7
fons: Democrit., fr. 302, p. 222, 27–28 D. K.

506 (Αβ) Θανεῖν ἐνδόξως καλὸν ἢ ζῆν τρυφερῶς πολυετῆ χρόνον ἀσέμνως.

507 (ΑβδOS) Θάνατον ἄωρον πολλάκις ἁμαρτημάτων ἐποίησε πλῆθος.

Διαδόχου (Αβ)

508 (Αβ) Θερμαινομένων τῶν συνουσιαστικῶν ὀργάνων ὑπὸ τῆς τοῦ οἴνου ζέσεως, ἀνάγκη παριστάναι ἑαυτῷ τὸν νοῦν σκιὰν τοῦ πάθους ἐνήδονον.
fons: Diad., De perf. spirit. 49, 18–20 p. 54

Εὐαγρίου (A) Διαδόχου (OS)

509 (ΑβOS) Θεοῦ φόβον σύνοικον ἔχων ἐν διανοίᾳ, πάντων κακῶν ἐκφεύξῃ, δι' ὧν αἱ τιμωρίαι.

510 (ΑβS) Θανάτου μεμνημένος ἄνθρωπος εἴργεται πλημμελεῖν.

Βασιλείου (Αβ)

511 (Αβ) Θεραπευόμενα τὰ ὑπερήφανα ἤθη ἑαυτῶν ὑπεροπτικώτερα γίνεσθαι πέφυκεν.
Gnom. Basil. 155, 1 (Basil.)
fons: Basil., Ep. 239, 2 (PG 32, 893B)

Βασιλείου (SO)

512 (ΑβOS) Θεοῦ ἄγνοια θάνατός ἐστι ψυχῆς.
SP 1160A (Basil.) PA 780B (Basil.)
fons: Basil., Hom. In S. Bapt. 1 (PG 31, 424C)

---

504 τῶν ἀνθρώπων A **505** ante 503 pos. sententiam δ εὐποιεῖν A / ὁ ἄνθρωπος PM fons ὅταν] ἐάν Pyth. αὐτό] τὸ εὖ ποιεῖν PM Pyth. GB fons ⟨ὅταν τὸ εὖ ποιεῖν⟩ Exc. Par. καπηλεύῃ Pyth. καὶ τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν in fine praeb. C. Par. PM fons **506** πολυετεῖ scr. B ἀσέμνος B: supra lineam ω ipse scriba add. **507** θανάτου S **508** παριστᾶν β / θερμαινομένων γὰρ fons πᾶσα παριστ. αὐτῷ fons **509** S* σύνοικον φόβον O ἐφεύξει BO δι' ὧν] διόν scr. A **510** S* πλημμελεῖ L **511** ὑπερηφάνου Boiss. / τῷ ὄντι praem. Gnom. Basil. fons ἑαυτῶν-πέφυκεν] ἑαυτὸν ὑπεροπτικώτερον πεφ. γίν. Gnom. Basil. **512** / Θεοῦ γὰρ fons

Παροιμίαι (δ)

513 (Αβδ) Θυμὸν ἀνδρὸς πραΰνει θεράπων φρόνιμος.
SP 1193D (Prov.) PA 853D (Solom.) PA 1064D (Solom.)
fons: V.T., Prov. 18, 14

Σολομῶντος (β)

514 (Αβδ) Θρασὺς καὶ αὐθάδης καὶ ἀλαζὼν λοιμὸς καλεῖται· ὃς δὲ μνησικακεῖ, παράνομος.
pars prima: PA 1180D (Prov.)
pars secunda: SP 1137B (Prov.) PA 1136C (Prov.)
fons: V.T., Prov. 21, 24

515 (Αβ) Θησαυρίζεται δικαίοις πλοῦτος ἀσεβῶν.
SP 1384B (Prov.) SP 65D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 13, 22

516 (Αβ) Θεωρῶν ὀφθαλμὸς καλὰ εὐφραίνει καρδίαν.
SP 217B (Prov.)
fons: V.T., Prov. 15, 30

Προκοπίου (S)

517 (ΑβδS) Θρᾳκῶν γένος σοφώτατον· τὸν μὲν φύντα θρηνοῦσι, τῷ δὲ ἀπιόντι συνήδονται, τὸν μὲν ὅσα πείσεται λέγοντες, τὸν δὲ ὅσων ἀπήλλακται διηγούμενοι.
M 161 cfr. PM 905A (Philist.)
fons: Respicit Herod. 5, 4

518 (Αβ) Θεοφιλὲς τῷ ὄντι ἀπὸ τῆς γλώττης ἐπὶ τὸ κόσμιον τοὺς λόγους προφέρειν.

Αἰσώπου (ΑβS)

519 (ΑβδOS) Θαμινὰ φοιτᾶν τοῖς φίλοις οὐκ ἐθέλων
βέβαιον ἔσῃ καὶ οὐ στυγητὸν κτῆμα.
fons: Aesop., sent. 45 p. 257 (cfr. sent. 42 p. 271) (sed cfr. Maas, BZ 12 [1903] 305)

[Φιλοθέου] (A)

520 (ΑβO) Θεῷ προσφιλὲς τετιμηκότα τιμᾶν.
M 160
fons: Aesop., sent. 46 p. 257

Φίλωνος (β)

521 (Αβ) Θεοῦ ἴδιον τὰ μὲν ἀγαθὰ προτείνειν καὶ φθάνειν δωρούμενον, τὰ δὲ κακὰ μὴ ῥᾳδίως ἐπάγειν· οὐδὲ τοῖς ἁμαρτάνουσιν εὐθὺς ἐπέξεισιν ὁ Θεός, ἀλλὰ δίδωσι χρόνον καὶ τὴν τοῦ σφάλματος ἴασίν τε καὶ ἐπανόρθωσιν.

513 / φρόνιμος] σιγηρός PA[1] **514** / ὃς . . . μνησικακεῖ] ὁ . . . μνησικακῶν PA δέ om. SP **515** / θησαυρίζεται δέ fons πλοῦτον SP[2] **516** εὐφραίνεται L **517** P* συνήδεται S συνείδονται scr. B πήσεται scr. A λέγοντες] λέγοντα L om. A ὅσον BV / ὅσων] ὅθεν M **518** τῷ] τό scr. B **519** P* **520** lemma: Φιλοθ A: fortasse Φίλωνος legendum et ante 521 transponendum προσφιλῶν L τετημικότατιμην scr. B, unde τετιμηκότα τιμήν restituit Boiss., quae et cod. L praeb. Sed dubitavit Boiss. an τὸν τετιμηκότα τιμᾶν legendum, quae verba (sine τόν) firmant AO / ἀεὶ post προσφιλές M fons **521** προτίνειν B δωρούμενον] δωρούμενος A διαιρούμενον L / Θεοῦ γάρ fons εἰς μετάνοιαν post χρόνον add. fons καί[2]] εἰς SP

SP 397A (Phil.)
fons: Phil., Legum all. 3, 34, vol. 1, p. 136, 22–23 et p. 137 2–4

Ἰώβ (β)

522 (Αβ) Θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις· συνέκλεισε γὰρ ὁ Κύριος κατ' αὐτοῦ.
pars prima: SP 29B (Job)
fons: V.T., Job 3, 23

Σιράχ (βS)

523 (ΑβδS) Θρόνον ὠφρυωμένων καθεῖλεν Κύριος καὶ ἐφύτευσε ταπεινοὺς ἀντ' αὐτῶν.
PA 1176C (Eccl.)
fons: V.T., Sirach 10, 14

Σέκστου (β)

524 (ΑβS) Θυσία τῷ Θεῷ γνώμη ἀγαθή.
SP 241B (Sixti)
cfr. Sext. 47

Τοῦ Χρυσοστόμου (βS)

525 (ΑβS) Ἰσχυρὸν ὅπλον ἀκτημοσύνη καὶ ἀκαταγώνιστον καταγώγιον καὶ πύργος ἀσάλευτος.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 2, 9 (PG 49, 46)

526 (Αβδ) Ἰατροῦ τέχνην εἴσεται ὁ τοῦ νοσήματος τὴν φύσιν εἰδώς.
cfr.: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 12, 1 (PG 49, 127–128)

Δημοκρίτου (Lv)

527 (ALv) Ἰσχὺς καὶ τεῖχος καὶ ὅπλον τοῦ σοφοῦ ἡ φρόνησις.
Stob. 3, 3, 24 (Pyht.) GBW 38 Pyth. 46

528 (ALvδOS) Ἵππου ἀρετὴν ἐν πολέμῳ, φίλου δὲ πίστιν ἐν ἀτυχίᾳ δεῖ κρίνειν.
C. Par. 3, 2, 12 (f. 83v) (Plut.) (= Exc. Par. p. 70, n. 12)
Gnom. hom. 32B Exc. Vind. 22 PM 760B (Plut.)
PA 849A (Plut.) CPG 2, Ap. IX, 10 GBW 150 Pythag. Simil. 133, p. 495M.
fons: Plut., fr. v' Wytt. p. 885

Ἰωάννου (Lv)

529 (ALvδO) Ἰὸς σίδηρον δαπανᾷ καθ' ἡμέραν καὶ μνησίκακον ἡ πονηρία πλέον.
cfr. sent. 1176

522 ἀνδρίαν ἀνάπαυσις L ἀπέκλεισε A / ἀνάπαυμα fons Κύριος] Θεός fons **523** L*P* ab καί et usque ad 543 lacunam unius folii praebet L, quam supplevit Lv ὠφρυόμενον B ὠφρυομένον L -νων L[2] ὀφρυωμένων V ὀφρυώμενον Boiss. ἀντ'αὐτοῦ V / θρ. ὠφρ.] θρόνους ἀρχόντων PA fons ὁ Κύριος PA fons ἐφύτευσε ταπεινούς] ἐκάθισε πραεῖς fons **525** καὶ ἀκτημοσύνη Lv / ἰσχυρὸν γάρ fons **526** B*P* ab νοσήματος et usque ad 574 (-λοῦν τούς) lacunam unius bifolii praeb. B ἰατρόν δ **527** καὶ ὅπλον καὶ τεῖχος A / τοῦ om. Stob. GB **528** post 541 et 536 pos. sententiam O ἵππου μέν O / ἵππου μέν C. Par. Gnom. hom. PM PA GB Exc. Vind. CPG Pythag. Simil. fons δεῖ κρίνειν] κρίνομεν C. Par. Gnom. hom. PM PA CPG Pythag. Simil. fons κρίνε GB Exc. Vind.

Δημοκ ( ) (S)

530 (ALvδS) Ἴδιον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ αὐτεπαγγέλτως βοηθεῖν δεομένῳ καὶ μὴ προσμένειν τὰς παρ' αὐτοῦ δεήσεις.

531 (ALvOS) Ἵλεῳ τῷ ὄμματι πένητα βλέπων, ἕξεις καὶ αὐτὸς ἵλεόν σε τὸν Θεὸν βλέπειν.

sententiam add. Lv, quam scholium huius codicis esse videtur:
εἴσεται πᾶς σπουδαῖος ἀνδρὸς ἀτόπου διαβολὴν καὶ φεύξεται ἀπ' αὐτοῦ· φαῦλοι δὲ συνηγοροῦσιν, οὐ πράττειν εἰδότες καλόν.

532 (ALvδOS) Ἰσοκράτης πρίονα τῆς ψυχῆς εἶναι λέγει τὸν φθόνον.
ὁ αὐτὸς τὸν φθόνον ἔφη . . . :
PM 961B (Socr.) PA 969B (Socr.) GBB 186 (Socr.) Gnom. Vat. 406 (Menandr.)
Μένανδρος τὸν φθόνον πρίονα τῆς ψυχῆς εἶπεν:
GBM 215

[Βασιλείου] (ALv)

533 (ALvδS) Ἱερὰ ξυνωρίς ἐστιν ἀγάπη καὶ ταπείνωσις· ἡ μὲν γὰρ ὑψοῖ, ἡ δὲ τοὺς ὑψωθέντας κρατοῦσα οὐδέποτε πίπτει.
sent. 53
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 25 (PG 88, 997A)

534 (ALv) Ἴδιον ἀνθρώπου τὸ συμφοραῖς ἐξετάζεσθαι.

⟨Βασιλείου⟩

535 (ALv) Ἴδιον τῆς φύσεως ἡμῶν τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις καὶ χρῄζειν ἀλλήλων καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὁμόφυλον.
fons: Basil., Reg. fus. tract. 3, 1 (PG 31, 917A)

[Βασιλείου] (δ) [Θουκυδίδου] (O)

536 (ALvδO) Ἴσθι κρινόμενος ὁ κριτὴς καὶ ἧττον ἁμαρτήσεις.
SP 1393C (Theolog.) PA 1037A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Ep. 112 (PG 37, 209A)

537 (ALvδ) Ἰοὺ καὶ φεῦ, ὅσα τε δειλοῖσι βροτοῖσι πήματά τε καὶ κύματα παρέπεται.
M 168 (Procop.)

Σολομῶντος (Lvδ)

538 (ALvδS) Ἴσθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὀκνηρέ, καὶ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος.
SP 1569D (longior) (Prov.) SP 168A (longior) (Prov.) PA 1124D (longior) (Prov.)
fons: V. T., Prov. 6, 6

531 τῷ om. S πένητα om. S ἕξης scr. S ἵλεον] ἵλεων scr. A **532** Ἰσοκράτης in fine sententiae posuit et litteram Π rubro liquore signavit Lv τῆς om. V λέγει om. O **533** lemma: ante 535 (vel 534) ponendum / ἱερὰ-ταπείνωσις] ἀγάπη καὶ ταπείν. ἱερὰ σύζευξις sent. 53 ἐστιν non praeb. fons **535** lemma: ante 533 (ALv) et 536 (δ) positum, huc transponendum ἀλλήλοις] ἀλλήλων codd. χρῄζειν ἄλλων Lv / οὐδὲν γὰρ οὕτως ἴδιον . . . ὡς τό fons **536** lemma: Βασιλείου ad sent. 535 (vel 534) spectat; post 541 et ante 528 praeb. sententiam O ἁμαρτήσῃς A **537** ἰώ δ δηλοῦσι βροτοί· σηπήματά τε scr. Lv / κύματα παρέπεται] πάθη Μοιρῶν φέρουσι ἀμήχανα νήματα M **538** / ἴθι SP[1] PA fons τόν om. SP[1] ζήλωσον ἰδών SP fons

539 (ALvδ) Ἰσχυρότερά σου μὴ ζήτει καὶ βαθύτερά σου μὴ ἐρεύνα· ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα καὶ διανοοῦ.
M 67 (longior) (Prov.) SP 1081A (longior) (Eccl.) PA 1188C (longior) (Eccl.)
vd. sent. 165 (longior)
fons: V. T., Sirach 3, 21–22

Σολομῶντος (S)

540 (ALvδS) Ἴσθι πεποιθὼς ἐπὶ Κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, ἐπὶ δὲ σῇ σοφίᾳ μὴ ἐπαίρου.
pars prima (usque ad σου): SP 1428B (Prov.) PA 788B (Psal.)
fons: V. T., Prov. 3, 5

Τοῦ Θεολόγου (Lvδ)

541 (ALvδOS) Ἴσον ἐστὶ κακὸν ἑτοιμότης πρὸς τὸ χεῖρον καὶ μέλλησις πρὸς τὸ βέλτιον.
M 163
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 25 (PG 36, 393A)

Διαδόχου (A)

542 (A) † Ἴσχεως μαργοσύνης λοχόων μεγάιρων ὑποεικένοι.

543 (AL) Ἴδιον φιλοσοφίας πνευματικῆς ἄπτερον ἀεὶ τὸν ἔρωτα διαφυλάσσειν τῶν ὄψεων.
fons: Diad., De perf. spirit. 56, 21–22 p. 62

Σιράχ (S)

544 (ALS) Ἱκανὸν ἀνθρώπῳ πεπαιδευμένῳ τὸ ὀλίγον καὶ ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ οὐκ ἀσθενεῖ.
fons: V. T., Sirach 34, 19

545 (AL) Ἴχνος καρδίας ἐν ἀγαθοῖς πρόσωπον ἱλαρόν.
fons: V. T., Sirach 13, 26

546 (ALS) Ἱερέα φρόνησις καὶ βίος καὶ εὐγένεια ποιεῖ.
SP 1549A (longior) (Evagr. vel Nil.) PA 1013D (Sap.)
fons: Nil., Cap. paraen. 9 (PG 70, 1249C)

Κυρίλλου (L)

547 (ALOS) Ἴδιον παντὸς ἀγαθοῦ τὸ ὠφελεῖν.
C. Par. 1, 10, 3 (f. 75v) (Cyrill.) PM 973A (Greg. Nyss.)
PA 1077C (Cyrill.) PA 1201A (Greg. Nyss.)

539 καί[1] om. δ ἃ προσετάγης ALv ἃ-διανοοῦ] ἃ πράττῃ ταῦτα διανοοῦ δ / ἰσχυρότερα] βαθύτερα M χαλεπώτερα SP fons ζήτει] ἐρεύνα M βαθύτερα] ἰσχυρότερα M fons ὑψηλότερα SP ἐρεύνα] ἐξέταζε M fons περιεργάζου SP καί[2] non praeb. M SP PA fons **540** ἴστι scr. A τῇ καρδίᾳ Lv / ἐπὶ -σου] ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ἐπὶ Θεῷ fons ἐν om. PA **541** ante 536 et 528 praeb. sententiam O μέλλησις] ἀμέλησις scr. O / ἴσον γὰρ fons ἑτοιμότης τε M fons **542** sic codex **543** / ἴδιον-πνευματικῆς] φιλοσ. γὰρ ὄντως πνευμ. ἴδιον fons διαφυλάττειν fons **544** / ἀσθενεῖ] ἀσθμαίνει fons **546** post 547 pos. sententiam L ἱερέαν L / εὐγένεια] εὐσέβεια καὶ γνῶσις PA **547** ante 546 praeb. sententiam L ἀγαθοῦ ἀνθρώπου O ὠφελεῖν πάντοτε O

Δημοκράτους (L) Δημοκρίτου (δS)

548 (ALδOS) Κόλαζε χωρὶς ὀργῆς τὸν ἁμαρτάνοντα, κηδεμονικὴν νουθέτησιν, ἀλλὰ μὴ σκυθικὴν ἐμφαίνων ὠμότητα.
GBW 258

[Σολομῶντος] (V)

549 (ALδOS) Κακῶν πράξεων κακὸς δαίμων ἡγεμών.
PA 928A (ex ethnicis) GBA 148 Sext. 305 Pyth. 49
cfr. Clit. 129B

Σολομῶντος (LS)

550 (ALS) Κρεῖσσον ὄνομα καλὸν ὑπὲρ πλοῦτον πολύν.
fons: V.T., Prov. 22, 1

Σολομῶντος (P)

551 (ALδS) Κρεῖσσον φίλος ἐγγὺς ἢ ἀδελφὸς μακρὰν οἰκῶν.
SP 1253B (Prov.) SP 404C (amplior) (Prov.)
Exc. Ms. Flor. p. 228, n. 3
fons: V.T., Prov. 27, 10

552 (ALS) Κυνήγια λεόντων ὄναγροι ἐν ἐρήμῳ· οὕτως νομαὶ πλουσίων πτωχοί.
SP 1480C (longior) (Eccl.) PA 885C (Eccl.)
fons: V.T., Sirach 13, 19

553 (ALδ) Κρείσσους ἔλεγχοι μετὰ παρρησίας κρυπτομένης φιλίας.
fons: V.T., Prov. 27, 5

554 (ALS) Κρεῖσσον ξενισμὸς λαχάνων πρὸς φιλίαν καὶ χάριν ἢ μόσχος μετὰ ἔχθρας.
SP 1220D (longior) (Prov.) C. Par. 1, 6, 8 (f. 66v) (Solom.)
PM 756A (Prov.) PA 856A (Solom.) PA 880B (Prov.)
fons: V.T., Prov. 15, 17

555 (ALδ) Κρεῖσσον μικρὰ μερὶς μετὰ ἀσφαλείας ἢ μεγάλη μετὰ σαθρότητος.
C. Par. 1, 2, 3 (f. 46r) (Theolog.) PA 880D (Theolog.)

556 (ALδS) Κρεῖσσον ὀλίγη λῆψις μετὰ δικαιοσύνης ἢ πολλὰ γεννήματα μετὰ ἀδικίας.
SP 1220D (amplior) (Prov.) C. Par. 1, 6, 44 (f. 68v) (Solom.)
PM 749C (Prov.) PA 880B (Prov.)
fons: V.T., Prov. 15, 29a

---

548 νουθέτησιν] νουθεσίαν δ **549** lemma: ad 551 pertinet / ἐστίν in fine add. Sext. **550** / κρεῖσσον] αἱρετώτερον fons ὑπὲρ-πολύν] ἢ πλοῦτος πολύς fons **551** P* lemma: ante 549 pos. V: huc transferendum / κρείσσων SP fons **552** ἐν-πτωχοί] καὶ πλουσίων νομαίων πτωχοί A νομαί] νομαίων L / κυνηγός SP οἱ ante πτωχοί SP **553** P* κρείσσονες A κρεῖττον δ / μετὰ παρρησίας] ἀποκεκαλυμμένοι fons **554** μετὰ λαχάνων S μόσχον A / κρείσσων SP fons μετὰ λαχάνων SP C. Par. PA fons καὶ χάριν om. PA² παράθεσις μόσχων SP C. Par. PM PA fons **555** P* **556** P* λεῖψις V γενήματα AL / κρείσσων SP fons ὀλίγων SP γενήματα C. Par.

557 (ALδS) Κρεῖσσον ψωμὸς μεθ' ἡδονῆς ἐν εἰρήνῃ ἢ οἶκος πλήρης ἀγαθῶν μετὰ μάχης.
SP 1193D (Prov.) SP 1220D–1221A (Prov.) C. Par. 1, 6, 9 (f. 67r) (Solom.)
PM 905B (Prov.) PA 856A (Solom.) PA 880B–C (Prov.)
fons: V.T., Prov. 17, 1

Παροιμία (A)

558 (ALS) Κρεῖσσον πραΰθυμος μετὰ ταπεινώσεως ἢ ὃς διαιρεῖται σκῦλα μετὰ ὕβρεως.
SP 264B (Psal.) SP 373B (Prov.) PA 1201C (Prov.)
fons: V.T., Prov. 16, 19

559 (ALδS) Κλόνος τὰ τῇδε πάντα καὶ στεναγμῶν ἑστία.

560 (ALδS) Καλύπτουσιν ἔχθραν χείλη δίκαια· οἱ δὲ ἐκφέροντες λοιδορίας ἀφρονέστατοί εἰσιν.
M 170 PM 784A (Prov.) PA 944B (Prov.)
pars prima: SP 1193D (Prov.) PA 853D (Solom.)
pars secunda: SP 93D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 10, 18

561 (AL) Κρεῖσσον ἐπιτιμηθῆναί τινα παρὰ πατρὸς καὶ δεσπότου ἢ ἀπωσθῆναι, καὶ μικρὸν αὐγάζεσθαι ἢ παντελῶς σκοτίζεσθαι.
sent. 601
pars prima (usque ad ἀπωσθῆναι): PA 1225A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 19 (PG 36, 384B)

562 (ALδO) Κρεῖσσον ὄντα σοφὸν ὑφίεσθαι δι' ἐπιείκειαν ἢ ἀμαθῶς ἔχοντα διὰ θράσος ὑπερεκτείνεσθαι.
M 178 C. Par. 1, 2, 38 (f. 47r) (Theolog.) PM 945A (Theolog.) PA 1177B (Basil.)
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 21 (PG 36, 200A)

Φίλωνος (ALP)

563 (ALP) Καὶ ἀναγώγοις καὶ ἄφροσιν οἰκέταις φοβερὸς δεσπότης ὠφέλιμος· τὰς γὰρ ἐπανατάσεις αὐτοῦ δεδιότες, ἄκοντες φόβῳ νουθετοῦνται.
PA 1064B (Phil.)
fons: Phil., Quod Deus sit imm. 14, vol. 2, p. 71, 2–4

[Τοῦ Χρυσοστόμου] (ALS)

564 (ALOS) Κυνὶ ἔοικεν ἡ ἡδονή· ἐὰν διώξῃς φεύγει, ἐὰν θρέψῃς παραμένει.
SP 260B (Chrysost.) PA 821A (amplior) (Chrysost.)
fons: Joann. Nesteut., Hom. De poenit. (PG 88, 1952C)

---

557 μεθ'] μετὰ S ἀγαθῶς L / κρείσσων SP fons πλήρης om. SP² C. Par. PM πολλῶν ἀγαθῶν SP C. Par. PM PA fons καὶ ἀδίκων θυμάτων (χρημάτων SP²) praeb. post ἀγαθῶν SP PA fons **558** ὅς] ὡς L / κρείσσων SP fons διαιρεῖ τά (om. SP²) SP ὕβρεως] ὑβριστῶν fons **559** πάντα om. A **560** praec. sententiae iunxit δ οἱ δέ] καὶ οἱ δ ἄφρονες A / δέ om. SP **561** / οἶμαι post κρεῖσσον add. PA τινά] τι fons om. PA **562** ὑφίεσθαι] ἐλαττοῦσθαι O θράσους ALδ / κρεῖττον fons δι' om. C. Par. **563** ἐπαναστάσεις codd. καὶ ἄκοντες P νουθετοῦνται] θείῳ P / ἐπαναστάσεις PA καὶ ἀπειλὰς post ἐπανατάσεις fons **564** ἡ om. S διώξεις O θρέψεις O / ἄνθρωπε post ἡδονή add. SP PA διώχῃς et τρέφῃς fons ἐκθρέψῃ S PA

565 (ALOS) Κακῶς ἐπιθυμεῖν προαιρέσεώς ἐστιν · τὸ δὲ ἁπλῶς ἐπιθυμεῖν φύσεως.

Πλάτωνος (ALδS)

566 (ALδS) Κακὰ κυρίως ὀνομάζομεν οὐ τὰ παρὰ πολλῶν νομιζόμενα, πενίαν καὶ νόσον καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια – ἃ ξυμφορὰς ὀνομάζειν φίλον τισίν – ἀλλὰ κακίαν καὶ ἀκολασίαν καὶ τὰς ἄλλας παρανομίας.

Ἀφθονίου (L) [Πλάτωνος] (O)

567 (ALO) Κόσμος ἐπείσακτος τοῖς χρωμένοις γίνεται κίνδυνος.
fons: Aphthon., Fab. 10, 8 p. 137

Ἀφθονίου (S)

568 (ALOS) Κάλλος μὴ σωφρονοῦν τοῖς κεκτημένοις καθέστηκεν ὄνειδος.
M 181a
fons: Aphthon., Fab. 22, 9–10 p. 143

Ἰωάννου (L)

569 (ALO) Καλόν τι ποιῶν ἐνδεῆ, σαφῶς σκόπει,
τῶν σῶν γὰρ οὐδὲν ἢ τὰ τοῦ Θεοῦ δίδως.

Ἰωάννου (δS)

570 (ALδOS) Κώμοις, μέθαις, τρυφαῖς τε σαυτὸν ἐκδιδούς,
ὁδὸν βαδίζεις τὴν κατασπῶσαν κάτω.

571 (ALS) Καλὸν θανεῖν ἄνθρωπον ἢ ζῆν ἐν βίῳ,
ἐν ᾧ στεναγμοὶ καὶ λῦπαι πεφύκασιν.
pars prima (usque ad βίῳ): cfr.:
Stob. 4, 53, 8 (Philem.) PM 901D (Socr.) Ar. Pr. Math. 153 (amplior) Gnom. tin. p. 471, n. 6 Men. Mon. 415 (ubi vd. alia similia)

572 (ALOS) Καλὸν θανεῖν ἄνθρωπον ἢ ἁμαρτάνειν
ἐν εὐτυχήμασι πλανώμενον βίου.

Χαρικλείας (LδS)

573 (ALδOS) Κέρδος κρίνω κάλλιστον ὃ μὴ ζημιοῦν τὸν παρέχοντα, εὐπορώτερον ἀποφαίνει τὸν λαμβάνοντα.
M 179 (Charicl.)
fons: Heliod., Aethiop. 5, 15, 2

574 (AβδOS) Καλόν ποτε καὶ τὸ ψεῦδος, ὅταν ὠφελοῦν τοὺς λέγοντας μηδὲν καταβλάπτῃ τοὺς ἀκούοντας.
M 180 PM 900B (Charicl.) PA 845B (Charicl.) Phot. 78
fons: Heliod., Aethiop. 1, 26, 6 (Exc. Par. p. 61, n. 94)

---

566 πολλῶν] πολλοῖς δ S ἃ] ἃς AL ξυμφοράς] συμφοράς AS ξυμμορφάς L **567** ἐπίσακτος codd. **569** post 570 sententiam pos. O **570** ante 569 et post 572 posuit sententiam O κώμαις O τρυφαῖς τε om. O σαυτὸν ἐκδιδούς] ἑαυτὸν ἐκδούς S κατασπῶσαν] καταπτώσασαν Tart. **572** ante 570 pos. sententiam O **574** B*: post lacunam unius bifolii, ab -λοῦν τούς denuo incipit B καί om. O μηδέν] μή L καταβλάπτει ALO / καλὸν γάρ ποτε PM PA fons (Exc. Par.) καταβλάπτει M PM ἔστι ⟨καλὸν⟩ καὶ ψεῦδος ἀληθείας χάριν προβαλλόμενον ὅταν μὴ βλάπτον τὸν λέγοντα τοῖς ἀκροαταῖς ὄφελος γίνηται Phot.

Βαβρίου (βS)

575 (AβS) Κρεῖττον τὸ φροντίζειν τῶν ἀναγκαίων χρειῶν ἢ τὸ προσέχειν τέρψεσιν καὶ κώμοις.
fons: Babr., Myth. 140, 9–10 p. 131

Βασιλείου (βS) [Βαβρίου] (O)

576 (AβδOS) Καπνὸς φυγαδεύει μελίσσας, χάρισμα δὲ πνευματικὸν ἀποδιώκει κραιπάλη.
SP 165B (amplior) (Basil.) PM 884A (amplior) (Basil.) PA 917B (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. De jejun. 1, 11 (PG 31, 184B)

577 (AβδOS) Κακία σιωπηθεῖσα νόσος γίνεται ἀθεράπευτος.
C. Par. 1, 1, 90 (f. 45r) (Basil.) PM 868C (Basil.)
Gnom. Basil. 154, 8 (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Reg. fus. tract. 46 (PG 31, 1036A)

Αἰσώπου (βδ)

578 (AβδS) Κόπος οὐκ ἔχων ἰσόρροπον τὸ κέρδος
ἀθυμίαν δίδωσι τοῖς μόχθοις ἀεί.
fons: Aesop., sent. 47 p. 257 et 11 p. 266 (sed. cfr. Maas, BZ 12 [1903] 306)

579 (AβδO) Κακοῦργος ἀνὴρ τοὺς τρόπους οὐκ ἀμείβων
τὸ σχῆμα μεταλλάττει ἀπάτης χάριν.
fons: Aesop., sent. 48 p. 257 et 6 p. 265 (sed. cfr. Maas, BZ 12 [1903] 306)

580 (AβδS) Καλοῖς κακὰ συνάπτων ὁ σκαιὸς ἀνὴρ
δῆλος δήπουθέν ἐστιν σφαλερῶς βιῶν
pars secunda (σκαιός – βιῶν): sent. 958
fons: Aesop., sent. 49 p. 257 et 199 p. 291 (sed cfr. Maas, BZ 12 [1903] 309)

581 (AβO) Καὶ τοὺς τυχόντας, εἰ δέοι, φίλους ἔχε·
κακοῖς δὲ μὴ χαρίζου τὸ πρός σε στύγος.
fons: Aesop., sent. 50 p. 258 et 41 p. 271 (sed cfr. Maas, BZ 12 [1903] 306)

582 (Aβ) Καλὸν ἀεὶ τῷ κρείττονι τὸ χεῖρον ἀκολουθεῖν διὰ βελτιώσεως ἐλπίδα.
PA 1093C (Phil.)
cfr. SP 84B (Basil.) C. Par. 1, 1, 58 (f. 43v) (Basil.) PA 1001A
fons: Phil., De Decalog., 24, vol. 4, p. 295, 2–3; inter Aesop. sent., n. 51 p. 258

Ἱπποκράτους (βS)

583 (AβδS) Κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους.
fons: Hippocr., Aphor. 2, 5 vol. 4 p. 470 Littré

---

575 κρείττων B τό¹ om. S τῶν om. Boiss. τέρψεσίν τε κώμοις Boiss. ad metrum servandum; ἢ τὸ προσέχειν νοῦν τ. vel. ἢ τὸ προσίσχειν τ. malit tamen Boiss. / ἢ τὸ προσέχειν ⟨νοῦν⟩ τέρψεσίν ⟨τε⟩ καὶ κώμοις fontis editores Boiss. coniectura usi **576** lemma: Βαβρίου ex priore defluxit sententia κραιπάλην AL / καπνὸς μὲν γὰρ SP PM PA fons φυγαδεύει] ἀποδιώκει fons χαρίσματα δὲ πνευματικά SP PM PA fons **577** / κακία γὰρ fons γίνεται ἀθεράπευτος] ὕπουλός ἐστιν ἐν τῇ (om. C. Par.) ψυχῇ C. Par. PM Gnom. Basil. fons **578** κόπους A ἔχον A **579** post 581 pos. sententiam O **580** καλοῖς] κακοῖς Boiss. **581** ante 579 praeb. sententiam O δέει O κακοῖς] κακῶς β πρὸς σοῦ malit Boiss. **582** / καλὸν γὰρ fons **583** P* νόσους] νήσους L / νούσους fons

584 (ΑβδS) Κυκλώσει ἕκαστον τὰ διαβούλια αὐτοῦ.
fons: Basil., Comm. in Isaiam proph. 120 (PG 30, 312C), qui respicit V. T., Os. 7, 2

585 (Αβδ) Κόρος ὕβρεως ἀρχή.
SP 1337A (Basil.) PA 912B (longior) (sine lemmate)
fons: Basil., Hom. De jejun. 1, 9 (PG 31, 181A)

586 (ΑβΟ) Κρείττονές εἰσιν αἱ τῶν πεπαιδευμένων ἐλπίδες ἢ ὁ τῶν ἀμαθῶν πλοῦτος.
C. Par. 3, 6, 27 (f. 95r) (Democrit.) (= Exc. Par. p. 77, n. 27) GBM 9 Exc. Vind. 18
fons: Democrit., fr. 185 p. 183, 3–5 D. K.

587 (βδΟS) Κακοῖς ὁμιλῶν καὶ κακὸς πάντως ἔσῃ.
SP 356B (amplior) (Theolog.) PM 756C (Theolog.) PA 848B (amplior) (Theolog.) PA 1096C (amplior) (Theolog.) Gnom. Basil. 160, 8 (amplior) (Theolog.)
cfr.: PA 937A (Demadis) Ar. Pr. Math. 73 Men. Mon. 383 CPG 2, Ap. IX, 20A
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 33, 190 (PG 37, 942A)

588 (ΑβδΟS) Κρεῖττον εὐημερίας ἀχαλινώτου νόσος φιλόσοφος.
M 183 SP 1165C (Theolog.) SP 188D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Ep. 34 (PG 37, 76C)

589 (ΑβδS) Κρίνουσιν οἱ πολλοὶ τὰ τῶν ἄλλων τοῖς ἰδίοις πάθεσιν.
SP 397D (Theolog.)
fons: Greg. Naz.,Or. 4, Contra Julian. 1, 61 (PG 35, 584A)

590 (ΑβδΟS) Κρείσσων πολιὰ μετὰ φρονήσεως ἀπαιδεύτου νεότητος, καὶ λελογισμένη βραδυτὴς τάχους ἀπερισκέπτου, καὶ ὀλιγοχρόνιος βασιλεία μακρᾶς τυραννίδος.
C. Par. 1, 2, 29+30 (ff. 46v–47r) (Theolog.)
pars prima (usque ad νεότητος): SP 1308C (Theolog.) PA 1056A (Theolog.)
pars secunda (usque ad ἀπερισκέπτου): M 177 SP 1293B (Theolog.)
PA 800D (Theolog.) PA 992A (Theolog.)
pars tertia: PM 1017A–B (sententiae 591 iuncta) (Theolog.)
PA 904B–C (sententiae 591 iuncta) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apolog. 72 (PG 35, 480C)

591 (ΑβδΟS) Κρείσσων ὀλίγη μερὶς τιμία πολλῆς κτήσεως ἀτίμου καὶ σφαλερᾶς.
C. Par. 1, 2, 30 (f. 47r) (Theolog.) (sententiae 590 iuncta)
PM 1017A–B (sententiae 590 iuncta) (Theolog.)

---

584 P* post 585 pos. sententiam δ **585** P* ante 584 pos. sententiam δ / ὁ δὲ κ. ὕβρεων fons **586** /κρέσσονες fons κρείσσονες C. Par. εἰσιν om. GB ἀμαθῶν] ἀπαιδεύτων C. Par. **587** P* post 588 pos. sententiam O ὁμιλῆς V καί om. O κακός] κακῶς B (recte Boiss.) / δ'ὁμιλῶν SP PM PA καί om. Gnom. Basil. **588** P* ante praec. sententiam pos. O κρεῖσσον O κρίττον scr. B νόσος] πενία O / κρείττων SP[1] fons κρείσσων SP[2] **589** P* ἰδίοις] οἰκείοις δ / κρίνουσιν γάρ fons οἱ om. SP **590** P* usque ad verbum ἀπερισκέπτου praeb. sententiam O κρεῖσσον AL πολιά] νεότης V ἀπαιδεύτου] ἢ παιδεύτου scr. A ἀπαιδεύτου νεότητος] ἢ πολιᾶς ἀπαιδεύτου V βραδύτης δ τάχος B βασιλεία] βασιλεύς S / pars prima: κρείσσων γάρ C. Par. fons κρεῖσσον PA pars secunda: καί[1]] κρεῖσσον M PA[2] κρείσσων SP PA[1] βραδύτης SP fons pars tertia: καί[2]] κρείσσων PM PA κρεῖσσον γάρ C. Par. **591** κρεῖσσον ALδ κρίσσων scr. B τιμία om. δ κτίσεως BO / praec. sententiae iunxerunt et pro κρείσσων praeb. καί C. Par. PM PA ὡς καί fons καὶ πολλοῦ σκότους ὀλίγον φῶς add. C. Par. PM PA

PA 904B–C (sententiae 590 iuncta) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apolog. 72 (PG 35, 480C)

592 (Αβ) Κύκλος τίς ἐστι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ παιδεύει διὰ τῶν ἐναντίων ἡμᾶς ὁ Θεός. Ὥσπερ συνεστήσατο τὰ πάντα σοφῶς καὶ συνέδησεν, οὕτω σοφῶς τὸ πᾶν διεξάγων καὶ κυβερνῶν τοῖς ἀνεφίκτοις αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνιάστοις κρίμασι.
SP 69A (Greg. Naz.)
fons: Greg. Naz., Or. 17, Ad Cives Naz. 4 (PG 35, 969B)

593 (ΑβδΟS) Κρεῖττον ἡττᾶσθαι καλῶς ἢ νικᾶν ἐπισφαλῶς καὶ ἀθέσμως.
SP 172B (Theolog.) C. Par. 1, 2, 25 (f. 46v) (Theolog.)
PA 860A (Theolog.) PA 1164B (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apolog. 103 (PG 35, 504B)

594 (ΑΒ) Κρείσσων ἐμπαθοῦς ὁμονοίας ἡ ὑπὲρ εὐσεβείας διάστασις.
PM 756C (Theolog.) PA 848C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 6, De pace 1, 11 (PG 35, 736A–B)

595 (Αβ) Καρποφορίᾳ Θεὸς εὐφραίνεται ἢ πλήθει τῆς εἰσφορᾶς καὶ μεγέθει τῆς ἐπιδόσεως.
fons: Greg. Naz., Or. 16, In patr. tac. 20 (PG 35, 961C)

596 (Αβ) Κακοπαθοῦσι καὶ ἅγιοι εἴτε εἰς κάθαρσιν καὶ τῆς μικρᾶς ἰλύος, εἴτε εἰς βάσανον ἀρετῆς καὶ πεῖραν φιλοσοφίας, εἴτε εἰς παίδευσιν τῶν ἀσθενεστέρων, ἐν ἐκείνοις μανθανόντων τὸ καρτερεῖν, ἀλλὰ μὴ ἐκκακεῖν τοῖς πάθεσιν.
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in patr. 28 (PG 35, 1017C)

Τοῦ Θεολόγου (L)

597 (ΑβδΟS) Κόρος λόγου πολέμιος ἀκοαῖς, ὡς ὑπερβάλλουσα τροφὴ σώμασιν.
M 184 (Theolog.) SP 1345B (Theolog.) C. Par. 1, 2, 88 (f. 50v) (Theolog.) PA 993D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 1 (PG 36, 360B)

598 (ΑβS) Καὶ ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἐλέγχει πλεονεκτούμενος.

599 (ΑβS) Καὶ πολέμου καιρὸς ἔστω σοι καὶ εἰρήνης, καὶ γάμου καὶ τῶν οὐ γάμου, καὶ φιλίας καὶ διαστάσεως.
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S Bapt. 14 (PG 36, 376C)

600 (ΑβΟ) Καθ' ἑαυτοῦ παίζειν λίαν ἐπισφαλὲς καὶ ἀνόητον.
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 18 (PG 36, 384A)

601 (Αβ) Κρεῖσσον ἐπιτιμηθῆναί ⟨τινα παρὰ πατρὸς καὶ δεσπότου ἢ ἀπωσθῆναι,⟩ καὶ μικρὸν αὐγάζεσθαι ἢ παντελῶς σκοτίζεσθαι.

---

592 / ἀδελφοί, post ἐστι praeb. SP fons τὸ πᾶν] τὰ πάντα SP αὐτοῦ iterum ante κρίμασιν SP **593** κρίττων scr. B ἡττᾶσθαι] νικᾶστε scr. S ἀθέσμους scr. S / κρεῖσσον PA[1] **594** κρίσον scr. A ἐμπάθους Boiss. / κρείσσων γάρ fons **595** πλήθη ... μεγέθη scr. B / μᾶλλον praem. fons **596** καὶ τῆς μικρᾶς ἰλύος om. L **597** ὑπερβάλουσα scr. S σώματι P σώματος AV / κόρος δέ fons ὥσπερ τροφὴ ὑπερβάλλουσα M σώματι SP **600** ἀνόνητον B Boiss. (ubi v. adn.) / τό γε praem. fons **601** κρίσσων scr. B τινὰ-ἀπωσθῆναι addidi ex sent. 561 / οἶμαι post κρεῖσσον add. PA τινά] τι fons om. PA

sent. 561
pars prima (usque ad ἀπωσθῆναι): PA 1225A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 19 (PG 36, 384B)

602 (AβS) Κακίας ῥᾷον μεταλαβεῖν ἢ ἀρετῆς μεταδοῦναι, ἐπεὶ καὶ νόσου μετασχεῖν μᾶλλον ἢ ὑγείαν χαρίσασθαι.
sent. 916 SP 356A (Theolog.)
pars prima (usque ad μεταδοῦναι): C. Par. 1, 2, 44 (f. 47v) (Theolog.)
PM 1016A (Theolog.) PA 980C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 43, In laud. Basil. 20 (PG 36, 521D–524A)

603 (Aβ) Κόρας μὴ ἔχων ἀπορήσεις φωτός· γνώσεως δὲ ἀμοιρῶν μὴ ἐπαγγέλλου.
vd. sent. 253

604 (Aβδ) Κάταντές ἐστιν ἡδονὴ τοῖς χρωμένοις
καί, ὡς πρόσεισι, οἴχεται λίθου δίκην.
F 33
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 85–86 (PG 37, 922A–923A)

605 (AβδS) Κρεῖσσον τροφὴ σύμμετρος εὐπορουμένη
ἢ δεῖπνος ἁβρὸς ὅνπερ ἔπλασεν ⟨τ'⟩ ὄναρ.
F 19
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 37–38 (PG 37, 919A)

'Ισοκράτους (βS)

606 (AβδS) Κακοὺς εὖ ποιῶν ὅμοια πείσῃ τοῖς τοὺς ἀλλοτρίους κύνας σιτίζουσιν· ἐκεῖνοί τε γὰρ τοὺς διδόντας ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν, οἵ τε κακοὶ τοὺς ὠφελοῦντας ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσιν.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 29 p. 7

607 (Aβ) Κάλλος ἀνθρώπινον ἢ νόσος ἐμάρανεν ἢ χρόνος ἀνήλωσεν· πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκἀγαθίας ὑπηρέτης ἐστὶν, ἐξουσίᾳ μὲν τὴν ῥαθυμίαν παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν.
pars secunda: Stob. 4, 31, 77 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 6, p. 2

608 (AβδS) Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοΐαν· οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς εὑρημένα συμβήσεταί σοι ῥᾳδίως μανθάνειν.
M 181 (Isocr.)
pars prima: Orion.Anth. 2, 4
fons: Isocr., Or. ad Dem. 18 p. 5

---

602 / ῥᾷον ante κακίας sent. 916 SP ὑγίειαν fons **603** ἀπορήσης scr. L ἐπαγγέλου A **605** κρείσσων B εὐπορούμενον L εὐπορουμένως A τ' addidi ex fonte ad metrum / κρείσσων fons ὅνπερ ἔπλασεν] ὃν ἔπλασέ τις fons **606** κακούς] κακοῖς β εὐποιῶν A σιτήσουσιν A γάρ om. S διδόντας] διοδεύοντας codd. διδόντας Boiss. / πείσει fons τὰς ἀλλοτρίας fons ἐκεῖναι fons **607** μᾶλλον iterum ante ὑπηρέτης A / κάλλος μὲν γάρ fons ἀνθρώπινον non praeb. fons ἢ-ἀνάλωσεν] ἢ χρόνος ἀνήλωσεν ἢ νόσος ἐμάρανε fons ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥαθυμίᾳ Stob., fons

609 (AβS) Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων· παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππον κτήσαιτο καλὸν, κακῶς ἱππεύειν ἐπιστάμενος.
Stob. 4, 31, 47 (Isocr.) C. Par. 3, 5a, 30 (f. 92v) (Isocr.) PM 796C (sine lemm.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 27 p. 7

610 (AβS) Καλοὺς εὖ ποιεῖν· καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρὰ ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη.
sent. 100 et sent. 969 M 347 PA 877D (Isocr.)
pars secunda: Exc. Vind. 63
fons: Isocr., Or. ad Dem. 29 p. 7

611 (AβOS) Κολακεύοντας μίσει καθάπερ τοὺς ἐξαπατῶντας· ἀμφότεροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσιν.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 30 p. 7

Θεοφυλάκτου (S)

612 (AβδS) Κολάκων φύσις καὶ μνημονικὸν πρὸς κακίαν, καὶ τῶν ἀγαθῶν εὐεπίληστον.
fons: Theophyl. Sim., Ep. 7 (Hercher, p. 765)

⟨'Ιώβ⟩ [Θεοφυλάκτου] (β)

613 (Aβ) Κρίσιν ἑλώμεθα ἑαυτοῖς καὶ γνῶμεν ἀνὰ μέσον ἑαυτῶν ὅ τι καλόν.
fons: V. T., Job 34, 4

['Ιώβ] (β) Σιράχ (S)

614 (AβδS) Καρδία σκληρὰ βαρυνθήσεται πόνοις.
SP 92A (Eccl.) SP 361B (Eccl.) PA 1192D (Eccl.) PA 1212B (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 3, 27

[Σιράχ] (β)

615 (AβδS) Κακία ἐν λογισμοῖς μελετωμένη θρασύνει καρδίαν· ἀναιρεῖται δὲ καὶ συντρίβεται δι' ἐγκρατείας καὶ ἐλπίδος [στόματος].
fons: Marc. Erem., De lege spirit. 14 (PG 65, 908A)

---

609 τόν] τῶν scr. S δυναμένοις S ὡς ὥσπερ S ἄν om. S κτήσετο A et supra lineam ipse scriba -αιτο corr. / σπουδαζόντων μέν fons τοῖς ὑπάρχουσι post μὴ δυναμένων Stob. δυναμένοις C. Par. ἄν] γάρ C. Par. **610** καλούς] καλοῖς β ποίει L³ S εὐποιεῖν A / καλούς] ἀγαθούς sent. 100 τοῖς ἀγαθοῖς sent. 969 M τοὺς ἀγαθούς PA fons ποίει sent. 100–969 M PA fons γάρ om. Exc. Vind. **611** ab hac sententia et usque ad 631 (-πτύει πλοῦτον) lacunam unius folii praeb. L, quam suppl. Lv γάρ om. S πιστεύσαντας] πιστεύοντας O / κολακεύοντας-καθάπερ] μίσει τοὺς κολακεύοντας ὥσπερ fons **612** lemma: Θεοφυλάκτου (β) ante 613 positum, huc transponendum μνημονικὸν πρός] μνημόσυνον εἰς S εὐεπίληπτον (-ιπτον) β / κολάκων γάρ fons **613** lemma Θεοφυλάκτου ante 612 transferendum; 'Ιώβ a 614 huc transponendum ἐλόμεθα A γνώμην codd. ἀνάμεσων B / καί non habet fons **614** lemma: 'Ιώβ ante 613 transferendum; Σιράχ (β) a 615 huc transponendum / σκληρά] πονηρά PA¹ **615** lemma: ante 614 transferendum ἐν om. δ θρασύνη AB ἀνέρειται S et αι pro ε ipse scriba corr. συντρίβητε scr. B στόματος codd. quod delevi: fortasse ante ἐγκρατείας ponendum / ἀναίρεται-στόματος] ἀναιρουμένη δι' ἐγκρατείας καὶ ἐλπίδος, συντρίβει αὐτήν fons

616 (AβS) Κακόμαχος ἄνθρωπος ἐξ ἀμηχάνων
ἐκεῖνα πράττειν ἐθέλει ἃ μὴ δύναται.
fons: Aesop., Prov. 94 p. 279 (sed cfr. Maas, BZ 12 [1903] 305)

Διαδόχου (BS)

617 (AβδS) Λυμαίνεται ὄναγρος ἐν τόπῳ σῖτον, καὶ τὸν φθονερὸν ἄνδρα τήκει ὁ φθόνος.

Ἀριστοτέλους (β)

618 (AβS) Λέγειν μὲν δεῖ ὡς οἱ πολλοί, νοεῖν δὲ ὡς οἱ σοφοί.

619 (AβδOS) Λικμήτωρ ἀρετῆς λογισμὸς ὑπερήφανος.
SP 381C (amplior) (Evagr.) PA 1184C (Evagr.) Phot. 180
fons: Evagr., sent. 3 (PG 40, 1269C)

620 (AβδS) Λόγῳ μὲν τὴν ἀρετὴν χρὴ διδάσκειν, ἔργῳ δὲ ταύτην κηρύσσειν.
SP 1549A (amplior) (Evagr. vel Nil.) PA 1021C (Evagr.)
fons: Nil., Cap. paraen. 11 (PG 79, 1249D)

621 (AβS) Λάκκος ἄνυδρος φιλόδοξος ψυχή.
SP 381C (amplior) (Evagr.) PA 1184C (Evagr.)
fons: Evagr., sent. 11 (PG 40, 1269C)

Σολομῶντος (AB)

622 (Aβδ) Λογισμοὶ δικαίων κρίματα.
M 188 (Solom.) PM 980A (Prov.) PA 972B (Prov.) PA 1208D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 12, 5
scholium (βδ) ad sententiam (vd. M 188): « σχόλιον τοῦτο μοι λέγει ὅτι οὐδὲν ἀνεξετάστως ὁ δίκαιος ποιεῖ, ἀλλὰ πάντα ὑγιῶς κρίνει » (σχόλιον om. M δ μοι om. M. σχόλιον – ὅτι om. V [praeb. P] οὐδέν τι M οὐδὲν γάρ V ποιῇ B)

623 (Aβ) Λόγοι κερκώπων μαλακοί.
SP 76B (longior) (Prov.) PM 788C (longior) (Prov.)
PA 940C (longior) (Solom.) PA 1208A (longior) (Solom.)
fons: V.T., Prov. 26, 22
scholium ad verbum κερκώπων (β): « δολίων, ἀπατεώνων » (cfr. Suid., s. v. κέρκωψ)

624 (Aβ) Λίθῳ ἠρδαλωμένῳ παρασυνεβλήθη ὁ ὀκνηρός, καὶ πᾶς ἐκσυριεῖ ἐπὶ τῇ ἀτιμίᾳ αὐτοῦ.
M 191
fons: V.T., Sirach 22, 1

---

616 κακομήχανος Boiss. πράττον S / ἐξ ἀμηχάνων] ἐξεπαπορῶν fons **617** κυμαίνεται Lv ὁ φθόνος τήκει Lv **618** δεῖ] δῆ scr. B δεῖν Lv **619** / λικμητήρ fons **620** P* λόγος S ἀρετήν] ἀρχήν A / χρὴ διδάσκειν] δίδασκε SP PA fons αὐτήν SP fons κήρυσσε SP PA κήρυττε fons **621** φιλόδοξος] φιλήδονος Lv **622** P* **623** κερκόπων] καὶ κόπων Lv **624** hanc sententiam scholium fuisse in archetypo puto: nam ut scholium eam praebet Lv et in A post 625 invenitur / συνεβλήθη fons ὁ non praeb. fons

[Σολομῶντος] (S)

625 (AβOS) Λάρυγξ σῖτα γεύεται, νοῦς δὲ ῥήματα διακρίνει.
fons: respicit Joann. Clim., Scala Parad. gr. 3 (PG 88, 669B)

626 (AβδS) Λαμβάνων δῶρα ἐν κόλποις ἀδίκως οὐ κατευοδοῦται ἐν ὁδοῖς.
SP 1396C (Prov.) Phot. 170
fons: V.T., Prov. 17, 23

Τοῦ Θεολόγου (AβS)

627 (AβS) Λόγος σοφοῦ εἰς εὐήκοον οὖς ἐξακούεται.
M 186
fons: V.T., Prov. 25, 12; laudat tamen sententiam Greg. Naz., Or. 2, Apol. 95 (PG 35, 497B) unde in florilegium nostrum influxit.

Γρηγορίου (O) [Βαβρίου] (β)

628 (AβδO) Λόγῳ καὶ χρόνῳ βεβαιωθὲν ἅπαν καλὸν φύσις καθίσταται.
M 381 (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 23, De pace 3, 1 (PG 35, 1152C)

Βαβρίου (S)

629 (AβOS) Λαθεῖν τινα κακόν τι δρῶντα οὐκ ἔστιν· πάντα γὰρ ἡ δίκη κρίνει.

Ἀφθονίου (β)

630 (AβS) Λίαν εὐήθεις οἱ τὰ πρόδηλα κρύπτειν ἐθέλοντες.
M 190
fons: Aphthon., Fab. 5, 8 p. 135

Γενναδίου (BS)

631 (AβS) Λογιστικὸς νοῦς εἰς τὸ δεξιὸν ῥέπων
τὰ τερπνὰ πάντα τοῦ βίου διαπτύει,
πλοῦτον, τρυφήν, εὔκλειαν, ὀχληροὺς λόγους.
vv.2–3: vd. sent. 1111

632 (AβδS) Λέοντα σαίνων ἡμεροῖ τις πολλάκις·
γαστρὶ τρυφὴν διδοὺς δὲ πλεῖον ἀγριοῖς.
Hanc sententiam praebet, oratione soluta, Joann. Clim., Scala Parad. gr. 14 (PG 88, 864C)

Τοῦ Χρυσοστόμου (AB)

633 (Aβ) Λυπεῖσθαι δέον οὐ δι᾽ ἄλλο τι, [μόνον] ἀλλ᾽ ἢ δι᾽ ἁμαρτίαν.

---

625 lemma: ad 622 pertinet ῥήματα] νοήματα O / λάρυγξ μὲν γὰρ βρώματα διακρίνει, ἀκοὴ δὲ νοήματα διαγινώσκει fons **626** P* λαμβάνων τις A / λαμβάνοντος SP Phot. fons κόλπῳ SP Phot. ἀδίκως ante ἐν κόλποις praeb. fons ἀδίκως] ἀδικίας SP κατευοδοῦνται αἱ (non habet fons) ὁδοί SP Phot. fons αὐτοῦ in fine add. SP **627** σοφός S οὖς] οὗ scr. A / σοφός fons ἐξακούεται non habet fons **628** P* lemma: Βραβίου, ut solet, scr. Lv / χρόνῳ καὶ λόγῳ M fons **629** κακῶν S τι om. S δρῶντι Lv πάντων O πάντας S διακρίνει O **630** ante 626 pos. sententiam Lv εὐήθης A πρόδηλα κακὰ κρύπτειν S κρύπτει A **631** L*: post lacunam unius folii a-πτύει πλοῦτον denuo incipit L δεξιῶν B λόγος A **632** τρυφῆς A ἀγριοῖ β **633** μόνον delevi: μᾶλλον pro μόνον, vel μόνον post ἁμαρτίαν malit Boiss.

634 (Αβ) Λέοντι κατὰ φύσιν τὸ ἄγριον, παρὰ φύσιν δὲ τὸ ἥμερον· ἀνθρώπῳ δὲ κατὰ φύσιν μὲν τὸ ἥμερον, παρὰ φύσιν δὲ ἡ θηριωδία.
fons: Joann. Chrysost., In Cap. 1 Genes. hom. 9, 3 (PG 53, 78)

635 (ΑβS) Λύπης εἰ θέλεις κρατεῖν, περιπόλει τοὺς τάφους, καὶ τοῦ πάθους ἕξεις τὸ φάρμακον, καὶ τὰς μεγίστας τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονίας ἐπόψει περαιτέρω κόνεως μὴ κεκτημένας τὸ φύσημα.

Γρηγορίου (Αβ)

636 (Αβδ) Λίθοι τοῖς θηριώδεσιν οἱ ἀληθεῖς καὶ στερροὶ λόγοι.
M 187 (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 28, Theol. 2, 2 (PG 36, 28C)

Γρηγορίου (S)

637 (ΑβδS) Λιμῷ μὲν οὔ τις ῥᾳδίως διεφθάρη,
τοῖς δ' αὖ κακίστοις πότμος ἡ μοχθηρία.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 33, 131–132 (PG 37, 937A)

638 (Αβδ) Λοιδοροῦσι πένητες πλουτοῦντας μόνον,
δύναμιν οὐκ ἔχοντες, ἀλλὰ τοὺς λόγους.
fons: Aesop., Prov. 26 p. 268

639 (Αβ) Λόγοι λόγους ἤλαυνον, οἱ δ' ἦσαν λόγοι.
M 192
cfr. CPG 2, M V, 67

Αἰσώπου (S)

640 (ΑβδS) Λώβην σώματος εἴ τις γελᾷ, στυγητός·
οὐ γὰρ γνώμης τὸ πάθος, ἀλλὰ τῆς τύχης.
cfr. Maas, BZ 12 (1903) 306

641 (ΑβS) Λιμὴν μὲν πλοίου ὅρμος, λύπης δὲ νοῦς.
GBW 130 Exc. Vind. 26 Men. Mon. 444 Gnom. hom. 68B
Pythag. Simil. 14 p. 485M.

642 (ΑβS) Λύπην ἰσχυρὰν οὐ κουφίζει τράπεζα πολυτελής.

Ἐκκλησιαστής (B)

643 (Αβδ) Λόγοι στόματος σοφοῦ χάρις, καὶ χείλη ἄφρονος καταποντιοῦσιν αὐτόν.
pars prima (usque ad χάρις): PA 996C (Eccl.)
pars secunda: SP 1216C (Eccl.) PM 981C (longior) (Solom.) PA 800A (longior) (Eccl.)
fons: V. T., Eccl. 10, 12

---

634 / Λέοντι] τῷ θηρίῳ (scil. λέοντι) μέν fons πρόσεστι ante τὸ ἄγριον praeb. fons ἀνθρώπῳ δέ] σοὶ δὲ τὸ ἐναντίον fons ἡ θηριωδία] τὸ ἄγριον καὶ θηριῶδες fons **635** εἰ θέλεις] ἢν θέλῃς Boiss. μεγίστους A εὐμερίας καὶ εὐδαιμονίας L **636** τοῖς] τούς B / λίθοι γάρ fons λόγοι ante καὶ στερροί M fons **637** διεφθάρει A **638** ἔχοντας δ / ἀλλά] ἀλλ' ἤ fons **639** ἦσαν πάλιν λόγοι L **640** τύχης] ψυχῆς δ στυγητὸς εἴ τις σώματος λώβην γελᾷ malit Boiss. ad metrum servandum et in versu secundo διανοίας pro γνώμης **641** / μὲν πλοίου] νεώς Men. Mon. πλοίου μέν GB πλοίῳ μέν (μέν om. Pythag. Simil.) Gnom. hom. Pythag. Simil. λύπης δὲ νοῦς] βίου δὲ ἀλυπία GB Exc. Vind. Men. Mon. βίῳ δὲ ἀλυπία Gnom. hom. βίῳ δὲ φιλία Pythag. Simil. **643** ἄφρονως scr. B / καταποντίζουσιν SP

644 (Αβδ) Λάρυγξ γλυκὺς πληθύνει φίλους αὐτοῦ καὶ γλῶσσα εὔλαλος πληθύνει εὐπροσηγορίαν.
pars prima (usque ad αὐτοῦ): SP 1341B (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 6, 5

645 (Αβ) Λύτρον ψυχῆς ἀνδρὸς ὁ ἴδιος πλοῦτος.
SP 1256D (Prov.) SP 1457B (longior) (Prov.) C. Par. 1, 6, 19 (f. 67r) (amplior) (Solom.) PA 864C (Prov.)
fons: V. T., Prov. 13, 8

Παύλου τοῦ Ἀποστόλου (ΑβS)

646 (ΑβδS) Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.
PA 792C (Rom.)
fons: N. T., Paul. ep. Rom. 12, 21

647 (Αδ) Μὴ συσχηματίζεσθαι τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθαι τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.
fons: N. T., Paul. ep. Rom. 12, 2

Σολομῶντος (ΑβS)

648 (ΑβδS) Μὴ δῷς ὕπνον σοῖς ὄμμασι, μηδὲ ἐπινυστάξῃς σοῖς βλεφάροις, ἵνα σωθῇς ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος.
SP 189C (Prov.)
fons: V. T., Prov. 6, 4–5

649 (AS) Μὴ ἔλεγχε κακούς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε· ἔλεγχε σοφὸν καὶ ἀγαπήσει σέ.
pars prima: SP 336D (Prov.) PA 1080D (Prov.) PA 1152B (Prov.)
fons: V. T., Prov. 9, 8

650 (ΑβδS) Μὴ ἀγάπα καταλαλεῖν, ἵνα μὴ ἐξαρθῇς· παγὶς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χείλη· ὁ δὲ ἄστεγος χείλεσι σκολιάζων ὑποσκελισθήσεται.
pars prima: SP 72C (ubi post ἐξαρθῇς add.: καὶ τὰ λοιπά) (Prov.)
pars secunda: SP 1344A (longior) (Prov.) C. Par. 1, 6, 13 (f. 67r) (longior) (Solom.) PM 937D (longior) (Prov.)
pars tertia: sent. 933 (amplior) M 314 (amplior) SP 1344A (Prov.) C. Par. 1, 6, 38 (f. 68r) (Solom.) PM 937D (Prov.)
fons: pars prima: V. T., Prov. 20, 13
pars secunda: V. T., Prov. 6, 2
pars tertia: V. T., Prov. 10, 8

---

644 προσηγορίαν LV εὐπροσηγορίας Boiss. / πληθυνεῖ fons (bis) αὐτῶν SP εὐπροσήγορα fons **645** / ψυχῆς om. C. Par. ἀνδρὸς ψυχῆς PA fons **646** lemma: Παύλου om. B τοῦ om. S Παύλου τοῦ om. L ἁγίου ante ἀποστόλου add. A **647** συσχηματίζεσθε P τούτῳ] τοῦτο AV μεταμορφοῦσθε codd. ἀνακαινίσει δ **648** ἐπινυστάζεις A ἐπινυστάζῃς Boiss. σοθείς A et ῇς supra lineam ipse scriba add. / δῷς] δούς SP τοῖς σοῖς ὄμμ. SP σῴζῃ SP fons **649** / μισῶσι SP fons **650** ἐξαρθεῖς scr. B ἄστεγος] ἀστεῖος Boiss. / γάρ om. SP C. Par. PM ἀνδρί ante ἰσχυρά SP C. Par. PM δέ om. SP C. Par. PM ὑποσκολιάζων SP

651 (AβδS) Μὴ παρεκτείνου πένης ὢν πλουσίῳ· πλούσιος γὰρ ἠδίκησεν καὶ αὐτὸς προσενεβριμήσατο· πτωχὸς ἠδίκηται καὶ αὐτὸς προσαπειληθήσεται.
pars prima (usque ad πλουσίῳ): sent. 662 (longior) SP 285B (longior) (Prov.) PA 889C (longior) (Prov.) PA 993B (amplior) (Solom.)
fons: pars prima: V.T., Prov. 23, 4
partes secunda et tertia: V.T., Sirach 13, 3

652 (AβδS) Μωρὸς ἐν γέλωτι ἀνυψοῖ φωνὴν αὐτοῦ· φρόνιμος δὲ μόλις ἡσυχῇ μειδιάσει.
M 207 (Solom.) PM 996C (Eccl.) cfr. sent. 269 M 14a
fons: V.T., Sirach 21, 20

653 (AβδS) Μὴ τέκταινε ἐπὶ σὸν φίλον κακὰ παροικοῦντα καὶ πεποιθότα ἐπὶ σοί.
M 193 (Solom.) SP 404C (Prov.) C. Par. 1, 6, 62 (f. 69v) (Solom.) PA 852D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 3, 29

654 (AβS) Μὴ ἀποκρίνου ἄφρονι κατὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὅμοιος γένῃ αὐτῷ· ἀλλ' ἀποκρίνου ἄφρονι πρὸς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ δόξῃ παρ' ἑαυτῷ φρόνιμος εἶναι.
SP 1216B (Prov.)
fons: V.T., Prov. 26, 4–5

655 (AδS) Μακρόθυμος ἀνὴρ πολὺς ἐν φρονήσει· ὁ δὲ ὀλιγόψυχος ἰσχυρῶς ἄφρων.
M 289 (Solom.) PA 1213C (Prov.)
pars prima: SP 384A (amplior) (Prov.)
pars secunda: SP 385C (Prov.) PA 1220A (Solom.)
fons: V.T., Prov. 14, 29

656 (Aβ) Μὴ σπεύσῃς ἐν πνεύματί σου θυμοῦσθαι, ὅτι θυμὸς ἐν κόλποις ἀφρόνων ἀναπαύεται.
SP 265C–D (Eccl.) PA 1172C (sine lemmate)
fons: V.T., Eccl. 7, 9

657 (Aβδ) Μὴ κληθῇς ψίθυρος καὶ τῇ γλώσσῃ σου μὴ ἐνέδρευε· μολύνει γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὁ ψίθυρος.
pars prima: SP 436B (Eccl.)
pars secunda: SP 436B (longior) (Eccl.)
fons: pars prima: V.T., Sirach 5, 14
pars secunda: V.T., Sirach 21, 28

---

651 παρεκτίνου B καὶ^{1} -ἠδίκηται om. L / συμπαρεκτείνου sent. 662 συμπαρεκτείνῃ PA^{2} γάρ non habet fons **652** P* τήν ante φωνήν β ὁ δὲ φρόνιμος δ S ἡσυχῇ Boiss. / ὁ μωρός PM φρόνιμος δέ] ἀνὴρ δὲ σοφός M PM ἀνὴρ δὲ πανοῦργος fons **653** P* τέκτεναι A et αι supra lineam ipse scriba inseruit τέκτεναι scr. B ἐπὶ σοί] ἐν σοί S / κακά] καί PA ἐπὶ σοί ante πεποιθότα C. Par. **654** μὴ ὅμοιος-αὐτοῦ, ἵνα^{2} om. LS φρόνιμος εἶναι παρ'ἑαυτῷ β / κατά] πρός SP fons αὐτοῦ^{1}] ἐκείνου ante ἀφρ. fons πρός] κατά SP fons δόξῃ-εἶναι] φαίνηται σοφὸς παρ' (om. SP) ἑαυτῷ SP fons **655** P* ἰσχυρός δ S / μακρόθυμος] πραΰθυμος M ὁ δέ om. SP PA^{2} ἰσχυρός M PA **656** σου] σοι B / τοῦ θυμοῦσθαι fons κόλποις] κόλπῳ SP fons αὐλίζεται καὶ ἀναπαύεται PA ἀναπαύσεται fons **657** κληθείς B / γάρ non praeb. SP fons ψίθυρος] ψιθυρίζων SP^{2} fons

658 (ABδS) Μὴ ἀπόσχῃ εὖ ποιεῖν ἐνδεῆ, ἡνίκα ἂν ἔχῃ ἡ χείρ σου βοηθεῖν.
SP 1457A (amplior) (Prov.) C. Par. 1, 6, 21 (f. 67v) (longior) (Solom.)
PA 864C (longior) (Prov.)
fons: V.T., Prov. 3, 27

659 (Aδ) Μὴ φιλεχθρήσῃς πρὸς ἄνθρωπον μάτην, ἵνα μή τι εἰς σὲ ἐργάσηται κακόν.
SP 412C (Eccl.) PA 1161C (sine lemmate)
fons: V.T., Prov. 3, 30

Τοῦ Θεολόγου (AβO)

660 (AβδO) Μήτε ἐν ταῖς εὐθυμίαις ἀποβάλῃς τὸν φόβον, μήτε ἐν τοῖς λυπηροῖς τὸ εὔελπι. Μνήσθητι καὶ ἐν εὐδίᾳ τῆς ζάλης καὶ ἐν χειμῶνι τοῦ κυβερνήτου· ἀλλὰ μὴ ἐν ταῖς θλίψεσιν ἐκκακήσῃς μηδὲ γίνῃ δοῦλος κακός, ἀγαθύνοντι μὲν ἐξομολογούμενος τῷ Δεσπότῃ, παιδεύοντι δὲ μὴ προστιθέμενος.
SP 1525D (amplior) (Greg. Naz.)
fons: Greg. Naz., Or. 17, Ad cives Naz. 5 (PG 35, 972B–C)

661 (Aβ) Μεγίστη ἐπικουρία τοῖς ἀτυχοῦσιν μεταβολῆς ἐλπὶς καὶ τὸ κρεῖττον ἐν ὀφθαλμοῖς κείμενον.
PM 832A (Philon.) PA 788C (Theolog.) PA 981B (sine lemmate)
fons: Greg. Naz., Or. 6, De pace 1, 19 (PG 35, 748A)

662 (AβδS) «Μὴ συμπαρεκτείνου πένης ὢν πλουσίῳ», μηδὲ ζήτει τῶν σοφῶν εἶναι σοφώτερος.
PA 993B (amplior) (Solom.)
pars prima: sent. 651 SP 285B (Prov.) PA 889C (Prov.)
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 21 (PG 36, 197D–200A)
(pars prima: V.T., Prov. 23, 4)

663 (AβO) Μία ζωὴ πρὸς τὴν ἄνω ζωὴν βλέπειν, εἷς θάνατος ἡ ἁμαρτία· ψυχῆς γὰρ ὄλεθρος. Τ' ἄλλα δὲ, οἷς φρονοῦσί τινες, ὀνειράτων ὄψις ἐστὶν κατὰ τῶν ὄντων παίζουσα, καὶ ψυχῆς ἀπατηλὰ φάσματα.
M 195a (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or, 18, Fun. in patr. 42 (PG 35, 1041A–B)

Βαβρίου (βS)

664 (AβδOS) Μὴ τάχιστα πᾶσι πίστευε καὶ μάλιστα τοῖς μήπω φίλοις.
fons: Babr., Myth. 99, 6–7 p. 90

---

658 εὐποιεῖν A ἐνδεεῖ B ἔχει BV / εὐποιεῖν SP ἐνδεεῖ SP C. Par **659** φιλεχθρίσῃ A φιλεχθρίσεις scr. V / φιλεχθρήσεις PA ἵνα non habet fons **660** lemma: τοῦ αὐτοῦ O, ad 628 (lemma Γρηγορίου) relatum εὐθυμίαις] ἀθυμίαις δ ἀποβάλλῃς L εὔελπις δ εὔελπειν scr. O εὔελπει scr. A τῆς om. O μὴ ταῖς θλίψεσιν O ἐκκακῇς O ἐκκακίσῃς scr. Bδ γίνῃ] γενοῦ δ γίνου O προστιθησόμενος L / ἀποβάλλωμεν SP ἀποβάλωμεν fons μνήσθητι] μνησθῶμεν SP fons μὴ ταῖς θλίψεσι SP fons ἐκκακήσωμεν SP fons γενώμεθα δοῦλοι κακοί SP fons ἐξομολογούμενοι SP fons προστιθέμενοι SP fons **661** / μεγίστη γάρ PM PA^{2} fons ἐπικουρία post ἀτυχοῦσιν PA^{1} **662** συμπαρεκτίνου B / παρεκτείνου sent. 651 SP PA^{2} συμπαρεκτείνῃ PA^{1} **663** usque ad ὄλεθρος sententiam praeb. O / τὸ πρός M ἄνω non praeb. M fons δὲ, οἷς] δ'οἷς M μέγα φρονοῦσι fons **664** τοῖς] τοῦ S / ὁ μῦθος ἐκδιδάσκει μὴ... πιστεύειν fons

665 (Αβ) Μάστιγες καὶ παιδεῖαι ἐν παντὶ καιρῷ σοφίαι.
SP 296C (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 22, 6

Τοῦ Χρυσοστόμου (A)

666 (ΑβδOS) Μία τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἀπολείπεται συγγνώμη, τὸ σιγᾶν καὶ μηδὲν ὑπὲρ τῶν γεγενημένων φθέγγεσθαι.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 21, 2 (PG 49, 214)

667 (ΑβδOS) Μὴ θάρσει ἀγαθὸς ὤν, ἵνα μὴ καταπέσῃς.

668 (ΑβO) Μὴ ἀπογνῷς κακὸς ὤν, ἵνα ἀναστῇς.

Ἰωάννου τῆς Κλίμακος (β)

669 (ΑβδO) Μέγας ὁ ἐπ'ἀφῇ ἀπαθὴς διαμείνας, μείζων δὲ ὁ ἐκ θέας μείνας ἄτρωτος καὶ νικήσας πυρὸς θέαν, ἐννοίᾳ κάλλους τῶν ἄνω.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 15 (PG 88, 881B)

670 (Αβ) Μὴ πιστεύσῃς τῷ πηλῷ ἐν τῇ ζωῇ σου καὶ μὴ θαρρήσῃς αὐτῇ, ἄχρι Χριστῷ ὑπαντήσεις.
fons: Joann. Clim., Scala parad. gr. 15 (PG 88, 881D)

Ἰωάννου τῆς Κλίμακος (S)

671 (ΑβOS) Μὴ θάρσει ἐξ ἐγκρατείας μὴ πίπτειν· μηδὲν γὰρ ἐσθίων τις ἐξ οὐρανοῦ ἐρρίφη.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 15 (PG 88, 881D)

672 (ΑβS) Μεγαλοφυοῦς ψυχῆς καὶ γενναίας ἴδιον τὸ μὴ ἀπογινώσκειν ἐν οἱᾳδήποτε συμφορᾷ· πειρατήριον γάρ ἐστιν ὁ βίος ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς.

673 (ΑβS) Μνήμην ἀεὶ λαμβάνων θανάτου, πᾶσαν δόξαν καὶ πλοῦτον ὡς ῥέοντα παρόψει.

674 (ΑβδOS) Μνήμη θανάτου συγκοιμηθήτω σοι καὶ μονολόγιστος εὐχὴ Ἰησοῦ.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 15 (PG 88, 889D)

Βασιλείου (ABS)

675 (ΑβδOS) Μὴ δίδου σχολὴν τοῖς λογισμοῖς τὸ ἀλλότριον ἐξετάζειν ἀρρώστημα, ἀλλὰ σεαυτῷ πρόσεχε.
SP 1300B (amplior) (Basil.) Phot. 130 (amplior)
fons: Basil., Hom. In illud « Attende ... » 5 (PG 31, 209B)

---

665 παιδεία B / παιδεία SP fons σοφία SP σοφίας fons **666** μία τις τοῖς S συγνώμη scr. AVS ὑπέρ] ὑπό V περί S γεγεννημένων P / μία γάρ fons **667** seq. sententiae iunxit Boiss. θάρσῃ scr. BO **668** κακῶς B **669** lemma: Ἰωάννου om. L ἐπὶ ἀφῇ Boiss. ἐπαφῇ AB / μέγας-ἄτρωτος] μέγας μὲν ὁ ἐπὶ ἀφῇ διαμένων ἀπαθὴς διαμείνας ἄτρωτος κ.τ.λ. fons **670** ἀπαντήσῃς A ὑπαντήσῃς β ἂν ὑπαντήσῃς malit Boiss. **671** θάρσῃ scr. AO ἀπερρίφη O ἐρρίφει scr. AB / μηδέν] μηδέ fons **673** λαμβάνοντα S **674** νήμη scr. P: litt. M rubro liquore non signavit εὐχή om. δ ΙΗ εὐχή L[1] ΙΗ σου εὐχή L[2] / πάντως post θανάτου praeb. fons καὶ συναναστήτω σοι post σοι praeb. fons Ἰησοῦ εὐχή fons **675** ἡ δίδου P: litt. M rubro liquore non signavit ἀρώστημα scr. VOS (corr. S[2]) / τῷ λογισμῷ Phot. σαυτῷ SP Phot. fons

676 (ΑβOS) Μήτε τὰ φαιδρὰ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων περιχαρείας ἀμέτρους ἐμποιείτω σου τῇ ψυχῇ, μήτε τὰ λυπηρὰ κατηφείαις καὶ συστολαῖς τὸ γαῦρον αὐτῆς καὶ ὑψηλὸν ταπεινούτω· ἄμφω γὰρ παραρρεῖ.
M 194 (Basil.) SP 41D–44A (Chrysost.)
fons: Basil., Hom. De grat. act. 7 (PG 31, 236C)

[Δημοκράτους] (O)

677 (ΑβδOS) Μέθη λογισμῶν ὄλεθρος, ἰσχύος διαφθορά, γῆρας ἄωρον, ὀλιγοχρόνιος θάνατος.
SP 161D (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Ebr. 7 (PG 31, 457B)

Φίλωνος (B)

678 (βS) Μή σε καταπληττέτω τὰ τῆς τύχης φυσήματα· εἴδωλα γὰρ εἰδώλων τὰ τῶν ἀνθρώπων τετύχηκε πράγματα.
fons: Phil., fr. p. 108 n. 1 H.

Φίλωνος (S)

679 (βδS) Μακαρία φύσις ἡ ἐπὶ παντὶ χαίρουσα καὶ μηδενὶ δυσαρεστοῦσα, ἀλλὰ εὐαρεστοῦσα τοῖς γινομένοις ὡς καλῶς καὶ συμφερόντως γινομένοις.
M 206 (Phil.) SP 1240B (Phil.) SP 321A (Phil.) C. Par. 1, 7, 27 (f. 72r) (Phil.)
fons: Phil., Quaest. in Genes. fr. III, 38b (ed. F. Petit, Paris 1979, p. 141)

Ἰσοκράτους (βS)

680 (βS) Μήτε γέλωτα προπετῆ στέργε, μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ δὲ μανικόν.
sent. 229 M 196 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 15 p. 4

681 (βS) Μηδέποτε αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ σύνοιδας.
M 197 Stob. 3, 24, 9 (Isocr.) GBW 31
pars prima: Orion. Anth. 1, 27
fons: Isocr., Or. ad Dem. 16 p. 4

682 (βδ) Μηδενὶ λέγε πλὴν ἐὰν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοί τε τῷ λέγοντι κἀκείνοις τοῖς ἀκούουσιν.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 22 p. 6

---

676 πράγματα A περιχαρίας ABO ἀμέτρου L ἐμποιήτω scr. βOS κατεφίαις scr. BOS αὐτῆς om. O / ἀνθρωπίνων πραγμάτων] ἀνθρώπων SP τῇ om. SP καὶ ὑψηλόν om. SP ἄμφω γὰρ παραρρεῖ non praeb. SP fons **677** post hanc sententiam desinit cod. A **678** τύχης] ψυχῆς β εἴδωλα] ἴδῶ scr. S **679** ἀκαρία P: litt. M rubro liquore non signavit εὐαρεστοῦσα] εὐχαριστοῦσα β ἀρεστοῦσα S / post δυσαρεστοῦσα add. τῶν ἐν κόσμῳ γινομένων M τῶν ἐν τῷ κόσμῳ (om. SP[2]) τὸ παράπαν SP fons εὐαρεστοῦσα] εὐχαριστοῦσα M γενομένοις SP[2] (bis) ἀλλὰ-εὐαρεστοῦσα om. C. Par. **680** / μήτε[1]] μή (ante στέργε positum) sent. 229 **681** sententiae seq. iunxit L σαυτῷ] ἑαυτῷ S σαυτόν B / μήποτε M μηδὲν αἰσχρόν Stob. Orion. Anth. fons αἰσχρόν τι GB σεαυτῷ fons σαυτόν M σύνοίδας] (γε GB) συνειδήσεις Stob. GB fons συνεῖδες M **682** συμφέρει B τὰς πράξεις ante πλήν pos. et σιωπᾶσθαι-κἀκεῖνοις om. V μή ante σιωπᾶσθαι add. L[3] τε om. P ἀκούουσιν ὡς σοὶ (cod. σύ) τῷ λέγοντι V / περὶ τῶν ἀπορρήτων praem. fons

683 (βδS) Μηδένα φίλον ποιοῦ πρὶν ἂν ἐξετάσῃς πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περί σε τοιοῦτον γενέσθαι, οἷός περ καὶ περὶ ἐκείνους γέγονεν.
C. Par. 3, 5a, 11 (f. 91r) (Isocr.) PM 760A (Isocr.) PA 853A (Isocr.) GBW 147
fons: Isocr., Or. ad Dem. 24 p. 6

684 (β) Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων μήτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων θέλε· τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἐὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι προσποιῇ.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 24 p. 6

685 (βδS) Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόριστον.
Stob. 4, 48, 9 (Isocr.) C. Par., 3, 5A, 25 (f. 92v) (Isocr.)
PM 832D (Isocr.) GBW 239 Phil. log. p. 121, n. 10
cfr. SP 220B (Phil.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 29 p. 7

686 (βS) Μηδενὶ πονηρῷ πράγματι μήτε παρίστασο μήτε συνηγόρει· δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν εἰ τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθεῖς.
PM 817C (Isocr.) PA 932B (Isocr.) GBA 19 Ar. Pr. Math. 82
fons: Isocr., Or. ad Dem. 37 p. 9

Μάρκου (BS)

687 (βS) Μὴ λέγε κεκτῆσθαι ἀρετὴν ἐκτὸς θλίψεως· ἀδόκιμος γάρ ἐστι διὰ τὴν ἄνεσιν.
fons: Marc. Erem., De lege spirit. 66 (PG 65, 913B)

688 (β) Μόνους τοὺς ἀδικοῦντας οἱ ἐν ῥήμασι σοφοὶ ἁμαρτάνειν νομίζουσιν· οἱ δὲ ἐν πνεύματι καὶ ἀδικούμενοι ἑαυτοὺς καταμέμφονται, ὅταν μὴ αὐθαιρέτως τὰς ἀδικίας ὑποφέρωσιν.

Εὐαγρίου (B)

689 (βS) Μέγιστον ἀγαθὸν κτῆμα ἡ ἀρετή.
cfr.: PA 796B (Procop. rhet.) GBW 36 Stob. 3, 1, 13 (Euripid.)

690 (β) Μόνου τοῦ λαχόντος τὴν ⟨ἀρετὴν⟩ τὸ πρὸς ἀξίαν εἰδέναι ταύτην ἐστὶν ὑμνεῖν· ἣν γὰρ οἶδεν ἐπαινεῖ, καὶ ἥνπερ ἔγνω τεθαύμακεν.

691 (βS) Μεγάλην παιδείαν νόμιζε φέρειν ὅταν ἀπαιδεύτῳ λαλῇς.
Stob. 3, 19, 8 (Pyth.) PA 1220B (Pyth.) Sext. 285 Pyth. 64

---

683 P* μηδενί V γενέσθαι τοιοῦτον β οἷον ὥσπερ L ἐκείνοις S / ἐκέχρητο GB προτέροις GB γενέσθαι τοιοῦτον οἷος καὶ C. Par. PM PA fons οἷος-γέγονεν om. GB **684** τὸν φίλον codd.: corr. Boiss. ἑτέρων codd. ἑταίρων Boiss. προσποιεῖ B **685** / ὀνειδίσεις C. Par. ἀόριστον] ἀόρατον Stob. C. Par. PM GB Phil. log. fons **686** πονηρὰ πράγματα L δόξῃς L εἰ … πράττουσι] ἃ … ἂν πράττωσι S βοηθῇς L / παρίστασο] προστῇς GB προσθῇς Ar.Pr.Math. συνεγόρει] συνηγορήσῃς GB Ar. Pr. Math. καὐτὸς Ar. Pr. Math. εἰ-βοηθεῖς om. GB Ar. Pr. Math. εἰ] οἷά περ ἂν fons βοηθῇς fons **687** κτῆσθαι B **689** ἀγαθῶν Boiss. / κτῆμά ἐστιν ἑκάστῳ (ἑκάστου PA) ἡ οἰκεία ἀρετή PA GB **690** ἀρετήν suppl.Boiss. ἐπαινείν scr. B **691** παιδίαν BS νόμιζε φέρειν] φέρεις L ἀπαιδεύτοις S μὴ λαλῇς L² / παιδείαν] σοφίαν Sext. φέρειν-λαλῇς] δι' ἧς δυνήσῃ (δυνήσει PA) φέρειν ἀγνοούντων (om. Stob. PA Pyth.) ἀπιδευσίαν Stob. PA Sext. Pyth.

Δημοκ ( ) (S)

692 (βδS) Μικραὶ χάριτες ἐν καιρῷ μέγισταί εἰσιν τοῖς λαμβάνουσι ταύτας ἐν περιστάσει.
C. Par. 3, 6, 19 (f. 94v) (Democrit.) (= Exc. Par. p. 76, n. 16) PA 877B (Democrit.) GBW 92 Exc. Vind. 17 Gnom. Basil. 164, 3 (Δημόκριτος ἔφη)
fons: Democrit., fr. 94, p. 162, 5–6 D. K.

[Δαβίδ] (βS)

693 (βS) Μείζων ὁ κίνδυνος δικαζομένου τῷ δικαστῇ.
Sext. 184

Ἰωάννου (β)

694 (βδS) Μνησικακίας ἔργον ἡ μοχθηρία·
συνήδεται γὰρ τοῖς ἐναντίοις ἀεί.

695 (βδS) Μὴ λυποῦ τοῖς τῆς ψυχῆς κομῶν ἀγαθοῖς, εἰ ταῖς τοῦ σώματος δαμάζει ἀρρωστίαις· ἐννόει δὲ μᾶλλον ὅτι σοι τοῦτο ἢ στεφάνους ὠδίνει, ἢ τὸ φρόνημα καταστέλλει.
vd. sent. 403

696 (β) Μόνου Θεοῦ τὸ ἄπταιστον καὶ ἀνάλωτον πάθεσιν.
sent. 39 (amplior) PA 820D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 43, In laud. Basil. 28 (PG 36, 533C)

Τοῦ Θεολόγου (S)

697 (βδS) Μισῶ τὸν γαστρίμαργον ὡς ψυχῆς λύμην.

Τοῦ Θεολόγου (β)

698 (βδOS) Μὴ μέγα ἐπαρθῇς ἵνα μὴ μεῖζον κατενεχθῇς.
PA 1181D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 44, In nov. dom. 8 (PG 36, 616B)

Θεοφιλ ( ) (βS)

699 (βOS) Νόμος τιμώμενος ὀνείδη παύει, ἀμελούμενος δὲ τιμωρίας ὠδίνει.

700 (βO) Νοσημάτων ἰατρὸς ὕπνος μέτριος.
cfr. δ 27

Ἰσοκράτους (βS)

701 (βS) Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων βέβαιον· οὕτω γὰρ οὔτε εὐτυχῶν ἔσῃ περιχαρής, οὔτε δυστυχῶν περίλυπος.
M 209 (Isocr.) Stob. 4, 41, 52 (Isocr.) PM 832D (Isocr.) PA 981D (Isocr.)
CPG 2, Ap. 12, 14e
fons: Isocr., Or. ad Dem. 42 p. 10

---

692 περιστάσεσι δ περιστάσι scr. S / αἱ μικραί Gnom. Basil. εἰσιν non praeb. fons ταύτας-περιστάσει om. GB Exc. Vind. fons **693** / τῷ om. Sext. **694** lemma: Ἰωάννου ῑ L ἀεὶ τοῖς ἐναντίοις Boiss. **695** τῆς τοῖς scr. S εἰ] ἐάν potius, sent. 403 collata δαμάζῃ δ Boiss. σοί] σύ B **696** / … ὡς μόνον ἂν (om. sent 39) εἶναι τοῦ Θεοῦ sent. 39 fons παντελῶς ante ἄπταιστον sent. 39 PA fons **697** τόν] τό δS **698** μεγάλα S ἐπαρθείς O μείζων S μείζω B / ἐπαρθῇς μέγα PA fons **699** lemma: Θεοφ B Θεοφιλ LS παύῃ B **701** usque ad βέβαιον laudat sententiam S ἀνθρωπίνων om. S ἔσει B / εἶναι om. CPG πραγμάτων om. M Stob. PM PA CPG οὔτ' εὐτυχῶν Stob.CPG fons ἔσει fons

Θεολόγου (B)

702 (β) Νοῦς ἐστιν ὁ καὶ γάμῳ καὶ παρθενίᾳ καλῶς ἐπιστατῶν, καί, ὥσπερ ὕλη, ταῦτα τῷ τεχνίτῃ Λόγῳ ῥυθμίζεται καὶ δημιουργεῖται πρὸς ἀρετήν.
M 210 (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 8, In laude soror. Gorg. 8 (PG 35, 797A–B)

[Θεολόγου] (S)

703 (βOS) Νοεῖν τὰ αἰσχρὰ καὶ λέγειν ὁμοίως ἀπρεπές.
sent. 851 M 285a (Chaticl.)
fons: Heliod., Aethiop. 7, 21, 5 (cfr. Exc. Par., p. 67, n. 54)

704 (βOS) Νηφαλέος ἔσο, μὴ πάροινος· παροινίᾳ γὰρ ἕπεται ἁμαρτία, τῷ δὲ νηφαλέῳ τῆς ψυχῆς ἀρετή.

705 (βδO) Νοῦς ἐμμέριμνος σὴς βιβρώσκων ὀστέα,
θάλλει δὲ σῶμα φροντίδας παρατρέχον.
F 39
v. 1: M 209a
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 101–102 (PG 37, 924A)

706 (βδOS) Νοῦν λεπτὸν ὄγκος ἐκδιώκει γαστέρος,
τἀναντία γὰρ τοῖς ἐναντίοις μάχῃ.
F 18
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 35–36 (PG 37, 918A–919A)

707 (βδOS) Νοῦς ὀργίλος πονηρίας διδάσκαλος.

708 (βδOS) Νωθεια ὕπνου σύζυγος.
M 212a PA 1128B (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 6 (PG 36, 180C)

709 (Lδ) Νόσον καὶ πενίαν καὶ ἀδοξίαν καὶ θάνατον καὶ ὅσα λυπηρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀκολουθεῖ οὔπω ἐν τῇ μοίρᾳ τῶν κακῶν καταλογίζεσθαι ἄξιον, διὰ τὸ μηδὲ ἀντικείμενα τούτοις ἐν τοῖς μεγίστοις ἡμᾶς τῶν ἀγαθῶν ἀριθμεῖν· ὧν τὰ μὲν ἐκ φύσεώς ἐστι, τὰ δὲ συμφερόντως πολλοῖς ἀπαντήσαντα φαίνεται.
SP 1525C (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Hex. 2, 5 (PG 29, 40B)

Βασιλείου (S)

710 (LδOS) Νοῦς ἀκραιφνὴς καὶ λόγος καθαρὸς καὶ βίος ἀκηλίδωτος, θρόνος καὶ ναός ἐστιν ἀληθινὸς τοῦ Θεοῦ.
SP 89C (Didym.) PA 1209C (Greg. Nyss.)

---

702 παρθενεία B / τις ὕλη M ὕλη τις fons **703** lemma: ad praec. sententiam spectat ὁμοίως] ὡς L / νοεῖν] ποιεῖν sent. 851 M fons ποιεῖν γὰρ fons **704** νηφάλεος LOS νηφάλεως ἔσω scr. B: νηφάλαιος ἔσο Boiss. πάροινος δὲ μὴ O γὰρ om. S νηφαλαίῳ BS Boiss. **705** παρατρέχων BVO **706** ἐκδιώκῃ O ἐναντίων γὰρ τοῖς malit Boiss. **707** post 708 pos. sententiam O **708** ante 707 pos. sententiam O νωθεία β Boiss. νωθὴς δ νωθρία S / νωθεία PA νωθεῖα γὰρ fons ὕπνῳ fons **709** inter 709 et 752, usque ad (τε) θνηκότες, lacunam unius bifolii praeb. B καὶ θάνατον om. δ μηδὲ] μὴ P / νόσον γὰρ fons ἀκολουθεῖ non praeb. SP fons οὔπω καὶ fons τὰ ἀντικείμενα SP fons ὧν] ὡς SP καὶ ante συμφερόντως SP fons **710** /νοῦς ἀκραιφνὴς om. PA

711 (LδO) Νοῦς ὀρθόδοξος εὐσεβεῖς νοεῖ λόγους.
Ῥήσεις δὲ φαύλας ἄκριτον γεννᾷ στόμα.
v. 2: sent. 914 (amplior) F 13 (amplior)
v. 2: *fons*: Greg. Naz.,Carm. I, II, 32, 26 (PG 37, 918A)

712 (L) Νεότητος ἄγνοιαν καὶ ἁμαρτίας εἰ μὴ Θεὸς παρίδοι διὰ φιλανθρωπίαν, οὐκ ἔστιν ἐλπὶς σωτηρίας ἀνθρώπῳ.

713 (L) Νόμος βούλεται μὲν εὐεργετεῖν βίον ἀνθρώπων, οὐ δύναται δὲ ὅταν αὐτοὶ βούλωνται πάσχειν· ἐν γὰρ τοῖς πειθομένοις ἐνδείκνυται τὴν ἰδίαν ἀρετήν.
Stob. 4, 1, 33 (Democrit.) PM 977A–B (Epictet.)
PA 977A (Epictet.) GBW 69 CPG 2, Ap. 12, 14d (Isocr.)
fons: Democrit., fr. 248, p. 194, 18–195, 2 D.K.

714 (L) Νοῦς εὐσεβοῦντος δεξιὰν εὐημερεῖ.

715 (LO) Νοῦς ἐρῶν τῶν ἄνω, περιφρονεῖ τῶν κάτω μὴ μενόντων εἰς τέλος.

Φωτίου (LS)

716 (LS) Νεωτεροποιοῦ καὶ ἀστάτου ψυχῆς ἴδιον τὸ ὅπῃ μὴ λυσιτελὲς ῥεμβεύεσθαι.

Ἀφθονίου (LS)

717 (LδS) Νεότης πονεῖν οὐκ ἐθέλουσα παρὰ τὸ γῆρας κακοπραγεῖ.
M 211 (Aphthon.) PA 1061D (Phil.)
fons: Aphthon., Fab. 1 p. 133, 9–10 et Aphthon., Progymn. 1 p. 2, 11–12

[Ἰσοκράτους] (L)

718 (Lδ) Νοῦς ὁρᾷ, νοῦς ἀκούει, τὰ δὲ ἄλλα τυφλὰ καὶ κωφά.
pars prima (usque ad ἀκούει): proverbium
cfr. Stob. 3, 4, 41 (Cercid.) CPG 2, Ap. XII, 13
fons: Epicharm., fr. 12 p. 200, D.K.

719 (Lδ) Νοῦς μὲν ἐκφέρει λόγον, λόγος δὲ ψυχῆς ἀγγέλλει τὸ πάθος.

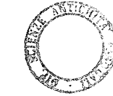
720 (L) Νοῦς λογικὸς ἀργεῖν οὐ δύναται, ἀλλὰ κἂν τέλειος καὶ καλὸς ἔχων ἐν τοῖς δεξιοῖς· ἐὰν δὲ προφάσει τελειότητος παύσηται τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας, πάντως ἐπὶ τὸ ἄριστον νεύει.

Δημοκρίτου (LS)

721 (LS) Νόσος καὶ πενία, δύο τραύματα δυσθεράπευτα.
cfr. sent. 283

---

711 νοῆ scr.O **713** εὐεργέτειν cod. / ὁ νόμος Stob. fons οὐ non habent et εὖ post πάσχειν praeb. Stob. GB fons ἐν om. Stob. GB fons γὰρ post τοῖσι (τοῖς GB) Stob. GB fons πειθομένοισι Stob. fons ἐνδείκνυται post ἀρετὴν Stob. fons ἰδίην fons **714** εὐειμέρη cod. **715** ἐρῶν] ὁρῶν O **716** ὅπῃ] ὅπου L **717** πονεῖν] ποιεῖν S / παρὰ] πρὸς PA **718** δ'ἄλλα δ κωφὰ καὶ τυφλὰ δ / νοῦς ὁρῇ καὶ νοῦς ἀκούει· τἆλλα κωφὰ καὶ τυφλά fons **719** P* μὲν om. V ἐκφέρει] προφέρει δ λόγος] λόγον V **720** ἄριστον] ἀριστερόν cod. **721** lemma: Δημοκ tantum praeb. S

Φίλωνος (LS)

722 (LδS) Νεότης μετ' ἐξουσίας αὐτοκρατοῦς ὁρμαῖς ἀκαθέκτοις χρωμένη, κακὸν δύσμαχον γίνεται.
PA 1012B (Phil.) PA 1061D (Phil.)
fons: Phil., Legat. ad Gaium 29 vol. 6, p. 191, 1–3

723 (L) Νόμος οὗτος θεῖος, τὴν ἀρετὴν δι' αὐτὴν τιμᾶν.
fons: Phil., Legum all. 3, 58, vol. 1, p. 149, 26

724 (L) Νόμος ἔστω κατὰ τῶν τὰ σεμνὰ καὶ θεῖα μὴ σεμνῶς καὶ θεοπρεπῶς ὁρᾶν ἀξιούντων κόλασιν ἐπιφέρειν ἀορασίας.
SP 1169D (Clem. Alex.) SP 1556C (sine lemmate)

Εὐαγρίου (LS)

725 (LOS) Νουθετεῖν οὐδὲν ὠφελεῖ τὸν ἐξ ἔθους πράττοντα ἃ μὴ δεῖ.

726 (LO) Νωθροκάρδιος οὐ συναντᾷ ἀγαθοῖς.

727 (L) Ξένος τις τοῦ συνήθους ἑτοιμότερος εἰς ἔκπληξιν.

728 (Lδ) Ξένη ἐν γῇ τὸ μὲν ὤνιον σπάνιον τοῖς ἀγνοοῦσι, τὸ δὲ αἰτούμενον εὐμετάδοτον τοῖς ἐλεοῦσιν.
PM 772A (Charicl.) CPG 2, Ap. 12, 21c (Charicl.)
fons: Heliod., Aethiop. 6, 10, 2 (Exc. Par. p. 64, n. 1)

Βαβρίου (S)

729 (LδOS) Ξένον πάροικον σαυτὸν εἰδὼς ἐν βίῳ,
τὸ ἄστατον τῶν τῇδε μὴ φιλεῖν θέλε.

730 (LδO) Ξένια καὶ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν.
SP 1400A (Eccl.) PA 1041A (longior) (Eccl.)
fons: V.T., Sirach 20, 29

731 (Lδ) Ξένος παρόντων κἂν φυσᾷ βροτὸς μάτην.

Σολομῶντος (S)

732 (LδOS) Ξένον ἀγάπης ὑπεροψία, ταπείνωσις δὲ πρόξενος σωτηρίας.

Δημοκ ( ) (S)

733 (LδS) Ξένοις μεταδίδου καὶ δεομένοις ἐκ τῶν ἐνόντων· ἐὰν γὰρ μὴ δῷς δεομένοις, οὐδὲ αὐτὸς λήψῃ δεόμενος.

---

722 P* αὐτοκρατής S δυσμάχητον V (recte P) / νεότης δέ fons γίνεται non habet fons **723** / νόμος γὰρ θεῖος οὗτος fons ἑαυτήν fons **724** / τά om. SP[1] μή] οὐ SP[1] **727** τοῦ] τῆς cod. **728** ὤνιον] ὥριον L πάνιον scr. L τοῖς ἐλεοῦσιν] αὐτοῖς ἐστι V τοῖς ἀγνοοῦσιν P / ξένη γάρ fons **729** post 736 posuit sententiam O σαυτόν] ἑαυτόν LδS ἄστακτον Tart. **730** / ἀποτυφλοῖ SP fons **732** ξένος Tart. πρόξενον LS **733** lemma: scriba codicis S post ἐὰν γάρ, cruce posita, in mg. signavit Εὐαγρίου; sed puto eum erravisse et ad seq. sententiam hoc lemma pertinere ἐνόντων] ὄντων δ λείψῃ V / ξένοισι fons τοῖς (τοῖσι fons) δεομένοις PM PA GB CPG fons δεομένοις] σοφοῖς ἀνδράσι κἀγαθοῖς Pyth. δεομένοισι fons ἐνόντων] ὄντων PM ἐόντων PA fons ἐάν-δεομένοις] ὁ γὰρ μὴ διδοὺς δεομένῳ PM PA GB CPG fons ὁ γὰρ μὴ μεταδιδοὺς δεομένοις Pyth. μὴ διδοὺς δεομένοις δυνατὸς ὢν Sext. λήψεται PM PA GB CPG fons οὐδὲ-δεόμενος] οὐ λήψεται (λήψῃ Sext.) δεόμενος παρὰ θεῶν (θεοῦ Sext.) Pyth. Sext.

PM 769D (Dem. Isocr. Epict.) PA 872D (Democrit.) CPG 2, Ap. XII, 21B (Democrit.)
GBW 117 Pyth. 70A+70B Gnom. Basil. 164, 2 (Democrit.)
pars secunda: Sext. 378
fons: Democrit., fr. 243 Mullach, p. 355–336

Εὐαγρίου (L)

734 (LδO) Ξένος καὶ πένης Θεοῦ κουλλούριον, ὁ δεξάμενος αὐτοὺς ταχέως ἀναβλέψει.
SP 1473D (Evagr.) SP 289C (Evagr.) SP 389D (Evagr.)
fons: Evagr., sent. 14+15 (PG 40, 1269A)

735 (L) Ξενίζον ἔργον ἐστὶν πλουτήσαντα πένητα μὴ ὑπερόπτην εἶναι καὶ τυφλοῦσθαι πλούτῳ καὶ δόξῃ.

736 (LδOS) Ξένους ξένιζε μὴ ξένος γένῃ Θεοῦ.
Men. Mon. 554 (v. Pap. 2, 7) Men. App. 13, 37
Vers. al. alph., apud Boiss., Anecd. 1, p. 162, 14

Φίλωνος (LS)

737 (LδS) Ὁ σπουδαῖος ὀλιγοδεής, ἀθανάτου καὶ θνητῆς φύσεως μεθόριος, τὸ μὲν ἐπιδεὲς ἔχων διὰ σῶμα θνητόν, τὸ δὲ μὴ πολυδεὲς διὰ ψυχὴν ἐφιεμένην ἀθανασίας.
SP 1224B–C (Evagr.) SP 181C (Phil.) PM 805A (Phil.) PA 881A (Phil.)
fons: Phil., De virt. 3 vol. 5, p. 269, 1–3

738 (L) Οὐ ποιεῖ ἀγρὸς φαύλους οὐδὲ ἄστυ σπουδαίους, ἀλλ' ἡ μετὰ τῶν τοιῶνδε συνδιατριβή.
PA 1096D (Phil.)

739 (LδS) Οὐδὲν οὕτω εὐάγωγον εἰς εὔνοιαν ὡς ἡ τῶν εὐεργετημάτων εὐφημία.
PM 773A (Phil.) PA 1072D (Phil.)

740 (LδS) Ὁ φαῦλος πρός τινα εὔνοιαν οὐ κέκτηται· ἐχθρὸς δέ ἐστιν οὐ πρὸς τοὺς κακοὺς μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ πρὸς τοὺς ἀγαθούς.
GBW 173

Εὐαγρίου (LS)

741 (LδOS) Ὀφθαλμὸς παιδευτοῦ σιωπῶσα διδασκαλία.
M 249 SP 1544D (Theolog.)

742 (L) Οὖς εὐήκοον πένησιν ἱλαρόν.

---

734 lemma: vd. adn. ad praec. sententiam κολλούριον Tart. / κουλλούριον] κωλλύριον SP[1] κολλούριον SP[2] κολλύριον SP[3] δεξάμενος] δεχόμενος SP[2–3] fons **736** ante 729 pos. sententiam O Θεοῦ ξένος γένῃ O / ξένιζε καὶ προτίμα Men. App. μή] μήποτε Men. Mon. μήποτε καὶ σύ Men. App. Θεοῦ om. Men. Mon. Men. App. ξένον ξενίσας τῷ Θεῷ γένῃ ξένος Vers al. **737** καί ὀλιγοδεής L ἐστί post φύσεως add. L μεθόριον L (μεθόριο S) πολυδεές] πολυειδές Lδ ἐφιεμένου S / ὁ δέ fons καὶ ὀλιγοδεής PM **739** εὐάγωγον] εὐάγνωστον V / οὕτως PA **740** post 741 praeb. sententiam δS οὐ om. S μόνους S ἤδη] ἡ scr. S / ἤδη om. GB **741** ante 740 praeb. sententiam δS / καί praem. SP

743 (LδOS) Οὐ τὸ πένεσθαι κακόν, ἀλλὰ τὸ κακῶς εὐπορεῖν.
GBW 192
cfr. ex. gr.:
a) καλῶς πένεσθαι κρεῖττον ἢ πλουτεῖν κακῶς Men. Mon. 421 Stob. 4, 33, 1 (longior) (Antiphan.)
b) κρεῖσσον καλῶς πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτεῖν κακῶς PA 893A (Caton.)
c) καλῶς πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτεῖν κακῶς
C. Par. 3, 35, 2 (f. 116v) (Caton.) (=Exc. Par. p. 55, adn. 4, n. 485)
d) οὐ τὸ πένεσθαι κατὰ φύσιν αἰσχρόν, ἀλλὰ τὸ δι᾽αἰσχρὰν αἰτίαν (ἁμαρτίαν C. Par.) πένεσθαι ὄνειδος
Stob. 4, 32, 9 (Apollon.) C. Par. 3, 27, 2 (f. 115v) (Apollon.) PM 800A (Apollon.) CPG 2, Ap. XIII, 68e
e) οὐ τὸ πένεσθαι ἐπονείδιστον, ἀλλὰ τὸ μὴ φέρειν εὐγνωμόνως τὴν πενίαν
SP 285D (Basil.) C. Par. 1, 1, 66, (f. 43v) (Basil.) PM 793B (Basil.) PA 889D (Basil.)
f) οὐ τὸ πλουτεῖν καλόν, ἀλλὰ τὸ ἐκ καλῶν πλουτεῖν
Stob. 4, 31, 113 (Lycurg.)

744 (LS) Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἀγνοίᾳ τοῦ κατὰ φύσιν πλούτου πένητας ἑαυτοὺς εἶναι νομίζουσιν.
GBW 205

745 (Lδ) Οὐ δεῖ ἐν πολλοῖς λέγειν πολλά, ἀλλ᾽ ἐν ὀλίγοις πολλά.
Stob. 3, 35, 8 (Pyth.) Ar. Pr. Math. 85 (Νομικῷ φλυάρῳ ἔφη τις...)=PM 941B

746 (LS) Οἷς μέν τις ἀρκεῖται ταῦτά ἐστι πλούσια, κἂν ἐλάχιστα τοῖς ἄλλοις εἶναι δοκῇ· οἷς δὲ μὴ ἀρκεῖται, ταῦτά ἐστιν ἐλάχιστα, κἂν ᾖ πλούσια.
GBW 195

[Θεολόγου] (O)

747 (LδO) Ὁ τῶν φιλαργύρων βίος ἔοικε νεκροῦ δείπνῳ· πάντα γὰρ ἔχων τὸν εὐφραινόμενον οὐκ ἔχει.
Stob. 3, 10, 51 Stob. 3, 16, 27 (Socr.) C. Par. 3, 2, 1 (f. 83r) (Plut.) (=Exc. Par. p. 69, n, 1) PM 796B (Plut.) PA 896A (Plut.) Exc. Vind. 25 CPG 2, Ap. VII, 59a Gnom. hom. 2 Pythag. Simil. 54, p. 490M.
fons: Plut., fr. κβ' Wytt. p. 881

748 (LO) Οἱ ἀσύνετοι ἐν τοῖς ζῶσιν νεκροῖς ἐοίκασιν.
GBW 224 Gnom. Vat. 55 (ὁ αὐτὸς [scil. Ἀριστοτέλης] ἔφη· τοὺς ἀπαιδεύτους... νεκροὺς περιπατεῖν)

749 (LS) Ὁ κατὰ φύσιν πλοῦτος ἄρτῳ καὶ ὕδατι καὶ τῇ τυχούσῃ τοῦ σώματος σκέπῃ συμπεπλήρωται· ὁ δὲ περιττὸς κατὰ ψυχὴν ἀπέραντον ἔχει καὶ τὴν τῆς ἐπιθυμίας βάσανον.
PM 797A (Aristot.) PA 884C (Democrit.)

---

743 οὐ om. V οὐ τῷ scr. O ἀλλὰ καὶ τό S κακός scr. S / κακόν] αἰσχρόν GB **745** / σε ante δεῖ Ar. Pr. Math. οὐ δεῖ – πολλά] μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε Stob. πολλά[1]] ὀλίγα Ar. Pr. Math. PM **746** ἐστιν[2] om. S ᾖ] εἴη S εἴωθεν L / δοκῇ ante τοῖς ἄλλοις GB **747** νεκρῷ δ νεκρόν LO δεῖπνον codd. ἔχων] ἔχει δ τόν] τό L / ἔοικεν (οὖν add. Stob. fons) ante ὁ τῶν transp. Stob.[1] C. Par. PM PA Exc. Vind. CPG Gnom. hom. fons ὁ post φιλαργύρων praeb. Exc. Vind. τοῦ φιλαργύρου CPG ἔχων] ἔχει καί Exc. Vind. τὸν εὐφρανθησόμενον Stob. C.Par. PM PA Exc. Vind. CPG Gnom. hom. **748** νεκροί L **749** κατὰ ψυχήν om. S

Πλάτωνος (LS)

750 (LδS) Οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν τὸν βίον ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως· ὅπου γὰρ οὐκ ἔνι τοῦτο οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν.
sent. 106 (Plat.)
pars prima: Clit. 123 Sext. 399 App. Gnom. 118

751 (L) Ὁποία ἐστὶν ἡ ζωὴ ἡμῶν; Ἀτμίς ἐστι πρὸς ὀλίγον φαινομένη καὶ ἀφανιζομένη.

752 (βδS) Οὐδὲν τῶν τῇδε κεκτήμεθα ἴδιον ἄνθρωποι, ἀλλὰ ζῶντες μὲν πρὸς ὀλίγον ἐπιπλάστῳ σεμνυνόμεθα κόσμῳ· τεθνηκότες δὲ ἀφῃρήμεθα ἃ οὐκ ἔστιν ἡμέτερα· ⟨Ὑπερόρα τοίνυν καὶ χρημάτων καὶ σώματος, ἀθανάτου δὲ πράγματος ἐπιμελοῦ, τῆς ψυχῆς·⟩ ἡ μὲν γὰρ ἀΐδιος καὶ ἀθάνατος, τὰ δὲ θνητὰ καὶ πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ἡμέτερα.
sent. 420 (brevior)
fons: Theophyl. Sim., Fab. 1, 22–27 p. 153–154
(cfr. Aesop., sent. 26 p. 254; Theophyl. Sim. ep. 34 [Hercher p. 774])

753 (βOS) Οἱ μὲν πρόσκαιροι καρποὶ ἐκ τῆς γῆς, οἱ δὲ ἐκ τῆς φιλίας παντὶ καιρῷ φύονται.
C. Par. 3, 2, 21 (f. 84r) (Plut.) (=Exc. Par. p. 70, n. 21) PM 757D (sine lemmate) GBW 163 Gnom. hom. 110 Pythag. Simil. 28, p. 486M.
fons: Plut., fr. 102 Bern.

Τοῦ Χρυσοστόμου (βS)

754 (βδS) Ὅπου εὐφορία τῶν κακῶν, ἐκεῖ ἀφορία τῶν ἀγαθῶν.

755 (β) Ὁ κόσμος οὗτος αὐτός ἐστι θνητὸς καὶ χωρίον ἀποθνησκόντων.
SP 1104C (longior) (Basil.) SP 1281D (longior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. in Ps. 114, 5 (PG 29, 492C)

756 (βδ) Ὁ μέλλων δεῖσθαί τινος, κἂν εὔλογα μέλλῃ παρακαλεῖν, ἐπιτηδειότητα ἀναμένει καιροῦ ὅπως ἡμέρῳ καὶ εὖ διακειμένῳ τῷ μέλλοντι διδόναι τὴν αἴτησιν προσέλθοι.
M 217 (longior)
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 11, 1 (PG 49, 120)

---

750 ζεῖν scr. V φρονίμως] φρονεῖν δS ἔνι] ἔστι S / οὐκ-φρονίμως] ἄνευ φρονήσεως ζῆν οὐκ ἔνι sent. 106 ἡδέως[1]] εὐκλέως Clit. κατὰ Θεόν Sext. τὸν βίον om. Clit. Sext. App. Gnom. φρονίμως] σωφρόνως Clit. Sext. post δικαίως add. πράττειν Sext. et ed. Clit. οὐκ[3]-ζῆν[2]] ζῆν ἡδέως οὐκ ἔστιν sent. 106 **752** ab ὀλίγον praeb. sententiam δ; a (τε)θνηκότες denuo incipit B ὑπερόρα-ψυχῆς om. codd.: supplevi ex sent. 420 et fonte τῶν-ἴδιον] κεκτήμεθα τῶν τῇδε ἡδέων L / οὐδὲν-ἴδιον... ἀλλά om. et οἱ ἄνθρωποι post ὀλίγον praeb. sent. 420 οἱ ἄνθρωποι ante οὐδὲν praeb. fons ἅ] ἅπερ fons ἡ μέν-ἀθάνατος] τὸ μὲν γὰρ ἀΐδιον καὶ ἀθάνατον fons **753** inter O 21 et O 22 pos. sententiam O οἱ μὲν ἐκ γῆς καρποὶ κατ᾽ ἐνιαυτὸν φύονται, οἱ δὲ τῆς φιλίας κατὰ πάντα καιρόν O / πρόσκαιροι om. C. Par. PM Gnom. hom. fons; post γῆς praeb. GB καρποί post γῆς transpos. et κατ᾽ἐνιαυτόν add. C. Par. PM Gnom. hom. fons παντὶ καιρῷ] κατὰ πάντα καιρόν C. Par. PM Gnom. hom. fons **754** P* ἀφορία] δυσφορία δ **755** / αὐτός τε SP fons **756** P* μέλλῃ] μέλλει Lδ ἀναμένῃ B προσέλθῃ δ / παρακαλεῖν] προτείνειν fons

757 (βδ) Ὅταν ἀνάλγητος γένηται ἡ ψυχή, οὐδενὶ εἴκει, οὐ παραινέσει, οὐ συμβουλῇ, οὐ νουθεσίᾳ· ἀλλὰ σκοτωθεῖσα ὑπὸ τοῦ πάθους, κατὰ κρημνῶν ἄπεισιν.
fons: Joann. Chrysost., Hom. De prod. Judae 2, 1 (PG 49, 383)

758 (βδS) Ὁ τῶν μελλόντων ἐρῶν οὔτε τοῖς λυπηροῖς ταπεινωθήσεται τοῖς παροῦσιν, οὔτε τοῖς χρηστοῖς ἐπαρθήσεται, ἀλλὰ πάντα παραδραμεῖται, καθάπερ ὁδὸν βαδίζων.

759 (βS) Οὔτε δίκαιος χωρὶς ἁμαρτίας, οὔτε ἁμαρτωλὸς καθόλου ἔρημος ἀγαθῶν.
fons: Joann. Chrysost.,Hom. De Laz. 6, 9 (PG 48, 1041–1042)

Ἰσοκράτους (βS)

760 (βS) Οἱ μὲν τοὺς φίλους παρόντας μόνον τιμῶσιν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσιν, καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσεν, τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας οὐδ' ⟨ἂν⟩ ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν.
pars prima (usque ad ἀγαπῶσιν): Exc. Vind. 58 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 1 p. 1

761 (βδ) Ὁμιλητικὸς ἔσο μὴ δύσερις μηδὲ δυσάρεστος μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνικος μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς ταχέως ἀπαντῶν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς ἐφησυχάζων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων.
M 274 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 31 p. 8

762 (β) Οὓς ἐὰν βούλῃ ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγέλλοντας· ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας ἔπαινος, ἔχθρας δὲ ψόγος.
sent. 371 GBW 148
pars secunda: Exc. Vind. 67
fons: Isocr., Or. ad Dem. 33 p. 8

763 (βδ) Ὅταν περὶ τῶν σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβουλεύεσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ διῴκησεν· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς περὶ τῶν οἰκείων, οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων.

---

757 γένηται] γένει V κατὰ κρημνόν B / ἀνάλγητος] ἀναίσθητος fons οὐδενί-νουθεσίᾳ] μὴ δεχομένη τὸν σπόρον τῆς εὐσεβείας, οὐ παραίνεσιν δέχεται, οὐ συμβουλήν fons **758** οὔτε[1]] οὐ δ τοῖς[1]-παροῦσιν] τοῖς παροῦσι λυπηροῖς ταπεινωθήσεται L **759** / οὔτε οὐν δικ. ἐστι fons οὔτε ἐστὶν ἁμαρτ. fons ἀγαθοῦ fons **760** μόνον ante παρόντας praeb. S ἀπόντας] ὄντας S συνήθεις L[1] corr. L[2] χρόνος om. S ἄν om. codd.: supplevi ex fonte (v. Boiss. adn. ad loc.) / οἱ μέν γάρ fons μόνον om. Exc. Vind. **761** μηδέ[2]] μή P πρὸς πάντας LV φιλόνεικος L Boiss. μὴ φιλόνεικος P πρὸς τὰς τῶν] παρὰ τῶν V πρὸς πάντας τῶν P ἀπαντῶν] ἀπάντα L ἀπαίτει V ἀπαιτῶν P ἐφησύχαζε V πεπαυμένης B [recte Boiss.] ἐπίπληττε V / ἔσο] δ'ἔσει fons δύσερις ὢν fons φιλόνεικος M τραχέως fons μηδ'ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν post ἀπαντῶν praeb. fons ἐφησυχάζων] εἴκων fons **762** ἄν Boiss. βούλει L ἀπαγγέλοντας scr. L / ἐὰν β. τινὰ ποιη. φίλον … αὐτοῦ sent. 371 ἄν GB fons ποιήσασθαι φίλους] φιλοποιήσασθαι GB ἀγαθόν τι] ἀγαθά GB ἀπαγγελοῦντας fons μέν om. GB Exc. Vind.; post φιλίας transp. fons γάρ om. Exc. Vind. **763** σεαυτοῦ] σαυτοῦ δ περὶ[2]] ὑπέρ B / ὅταν-διῴκησεν] βουλόμενος μετά τινος τὰ περὶ σεαυτοῦ σκόπει πρῶτον πῶς ἐκεῖνος τὰ οἰκεῖα διῴκησεν Ar. Pr. Math. περὶ τῶν σεαυτοῦ] περὶ σαυτοῦ M ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων Phil. log. ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ fons συμβουλεύεσθαι] βουλεύεσθαι M Ar. Pr. Math. συμβούλῳ χρῆσθαι fons ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ] τὰ ἑαυτοῦ fons ἑαυτοῦ διῴκησεν] ἰδίων ἐδιοίκησεν Phil. log. γάρ om. Exc. Vind. PM PA Gnom. Basil. διανοηθείς post οἰκείων Ar. Pr. Math. περί[2]] ὑπέρ M Ar. Pr. Math. Phil. log. βουλεύσεται] βουλεύεται Ar. Pr. Math. συμβουλεύσεται Phil. log.

M 275 Ar. Pr. Math. 17 Phil. logoi, pp. 121–122
pars secunda: C. Par. 3, 5a, 20 (f. 92r) (Isocr.) Exc. Vind. 69 PM 733B (Isocr.) PA 801A–B (Isocr.) Gnom. Basil. 182, 1 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 35 p. 9

764 (βδ) Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλεύεσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψειας· καὶ γὰρ τῆς ὑγιείας πλείστην ἐπιμέλειαν ποιούμεθα, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 35 p. 9

765 (βδS) Ὅ τι ἂν μέλλῃς ἐρεῖν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας.
M 276 C. Par. 3, 5a, 21 (f. 92r) (Isocr.) GBW 144
PM 940C (Isocr.) PA 1168D (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 41 p. 10

Βασιλείου (β)

766 (βδ) Οἷον ἐὰν ᾖ τὸ ἐπιστατοῦν καὶ ἄρχον, τοιοῦτον ὡς τὰ πολλὰ εἶναι ὀφείλει καὶ τὸ ἀρχόμενον.
M 250a (Basil.)
fons: Basil., Reg. fus. tract. 43, 1 (PG 31, 1028B)

767 (βP) Οὐ πάντως φύσεώς εἰσι τὰ ἀρρωστήματα, οὐδὲ ἐκ πλημμελοῦς διαίτης ἡμῖν ἢ τινων ἄλλων σωματικῶν ἀρχῶν προσγινόμενα, πρὸς ἅπερ ἐνίοτε ὁρῶμεν τὴν ἰατρικὴν χρησιμεύουσαν· πολλάκις γὰρ καὶ μάστιγες ἁμαρτημάτων εἰσὶ τὰ ἀρρωστήματα εἰς ἐπιστροφὴν προσαγόμενα.
πολλάκις – ἀρρωστήματα: PA 953C (longior) (Basil.)
fons: Basil., Reg. fus. tract. 55, 4 (PG 31, 1049A)

768 (β) Οὐκ ἔστι δεσμίοις ἐν εἱρκτῇ χαρμονή,
οὐδ' αὖ μοναστοῖς κοσμικῇ πανδαισίᾳ.

Βασιλείου (S)

769 (βS) Ὁ κακὸς ἀγαθόν τι ῥῆμα ἢ πρᾶγμα πολλάκις καὶ σχηματίζεται· τὸν δὲ ἀγαθὸν σχηματίσασθαί τι κακὸν ἀμήχανον.
M 261

770 (β) Οὔτε τὰ δεξιὰ καὶ περισπούδαστα τοῖς πολλοῖς τὸ ἑστὸς καὶ μόνιμον ἔχει, οὔτε τὰ περιστατικὰ τῶν πραγμάτων καὶ κατηφῆ παγίως ἥδρασται· ἀλλὰ πάντα σάλῳ τινὶ καὶ κλόνῳ καὶ μεταβολαῖς ἀδοκήτοις ὑπόκειται.
SP 1121A (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In princ. prov. 15 (PG 31, 417B–C)

---

764 praec. sententiae iunxit BP βουλεύεσθαι μάλιστα L ἐπιμέλιαν scr. B λύπας] λοιπάς scr. B / ποιούμεθα] ἔχομεν fons **765** ῞Ο rubro liquore non signavit V ἐπισκόπῃ B / πᾶν ὅ τι C. Par. GB PM PA fons μέλλεις PM ἐπισκόπει πρότερον GB γλῶσσα C.Par. PM PA **766** P* ἄν Boiss. ἄρχων B / εἶναι] γίνεσθαι M fons ὀφείλει] φιλεῖ fons (ubi vd. adn.) **767** εἰσιν ἁμαρτημάτων P προσαγόμενα] προσγινόμενα L / οὐ γάρ fons πάντως] πάντα fons τά[1] non habet fons γάρ om. PA **768** πανδεσία codd. **769** ποιεῖ post πολλάκις add. L τὸν δὲ ἀγαθὸν σχηματίζεσθαι S **770** ἑστῶς Boiss. ἵδρασται scr. B ἵδρυται L ἥδρασται Boiss. / οὔτε γάρ SP fons ἑστώς fons κλόνῳ] κλύδωνι SP

Βασιλείου (B)

771 (βδS) Οὐχ ὁ ἀπορῶν τῶν ἀναγκαίων καρτερικός, ἀλλ' ὁ ἐν ἀφθονίᾳ τῆς ἀπολαύσεως ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς.
M 279 (Basil.) PA 1217A (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Quadr. mart. 6 (PG 31, 520B)

772 (βδS) Ὅσον αὔξει ὁ πλοῦτος, τοσοῦτον φέρει τοῦ βίου τὸ μεριμνητικόν.
SP 1493A (amplior) (Basil.)

773 (βO) Οὕτω δοκίμαζε τὸν ἀδελφόν σου, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς ἴσοις μέτροις κρινόμενος.
SP 1393C (Greg. Naz.) PA 1037A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 30 (PG 36, 208C)

774 (β) Ὁ χρόνος ἡμῶν τῆς ζωῆς τοιοῦτός ἐστιν, οὗ χρόνου τὸ μὲν παρελθὸν ἠφανίσθη, τὸ δὲ παρόν, πρὶν γνωσθῆναι, διαδιδράσκει τὴν αἴσθησιν· τοιαύτη δέ τις καὶ τῶν γινομένων ἡ φύσις, ἢ αὐξανομένη πάντως, ἢ φθίνουσα, τὸ δὲ ἱδρυμένον καὶ στάσιμον οὐκ ἐπίδηλον ἔχουσα.
M 234 (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Hex. 1, 5 (PG 29, 13B–C)

775 (βδO) Ὁ μὲν χειμὼν σκέπης, τὸ δὲ γῆρας ἀλυπίας δεῖται.
Stob. 4, 50, 93 (Socr.) C. Par. 3, 2, 20 (f. 84r) (Plut.)
(= Exc. Par. p. 70, n. 20) PM 817C (Plut.) PA 1056C (Plut.)
GBW 136 Gnom. hom. 93 Pythag. Simil. 141, p. 496M.
fons: Plut, fr. οη' Wytt. p. 889

776 (βδS) Ὁ θυμὸς πλείω τῶν ἄλλων παθῶν εἴωθεν συγχεῖν τὴν ψυχήν· «Θυμὸς – γάρ φησιν – ἐν κόλπῳ ἀφρόνων ἀναπαύεται».
fons: Diad., De Perf. spirit. 62, 21–22 p. 70 + V. T., Eccl. 7, 9

Θεόγνιδος (B)

777 (βδ) Οὐκ εὔχομαι πλουτεῖν, οὐδ' ἔραμαι, ἀλλά μοι εἴη ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων, μηδὲν ἔχοντι κακόν.
M 240 (Theogn.) Stob. 4, 39, 14, 3–4 (amplior) (Theogn.) C. Par. 1, 1, 95 (f. 45v) (Basil.)
SP 1221D (Basil.) PM 800D (amplior) (Theogn.) Phot. 141
fons: Theogn. 1155–1156; laudat sententiam Basil., Serm. De leg. lib. gent. 8 (PG 31, 585B)

---

771 καρτερικῶς τῶν ἀναγκαίων S / οὐ γάρ PA fons **772** P* αὔξῃ V φέρῃ V **773** / σου om. SP ἴσοις] αὐτοῖς SP PA fons **774** οὗ χρόνου] τοῦ χρόνου con. Boiss. διαδράσκει B / ὁ-ἐστιν] ἢ οὐχὶ τοιοῦτος ὁ χρόνος fons χρόνου non habet fons τὸ δὲ μέλλον οὔπω πάρεστι post ἠφανίσθη praeb. M fons αὐξομένη M **775** ὁ om. P.: rubro liquore litteram non signavit. **776** ἄλλων] ἄγγελων (sic) P om. V ἐν κόλπῳ] ἐν κόποις S / πλέον fons ταράττειν εἴωθε καὶ συγχέειν fons ἀναπαύσεται fons **777** οὐκ ἔραμαι πλουτεῖν οὐδ' εὔχομαι Boiss. ad metrum servandum ἔρωμαι scr. β εἴη] ἦν B ζῆν] ζεῖν B ζωή L / οὐκ ἔραμαι πλουτεῖν οὐδ' (οὔτ' C. Par. PM οὔτε Stob.) εὔχομαι Stob. C. Par. PM fons οὐδ'] οὐδέ M οὔτ' C. Par. PM οὔτε SP ἔραμαι] γὰρ τοῦτο ἐρῶ Phot. ζῆν] ζωή SP μηδέν] οὐδέν C. Par. PM

Διαδόχου (BS)

778 (βδOS) Οἱ ὄνειροι ἢ εἴδωλα λογισμῶν εἰσι πλανωμένων, ἢ δαιμόνων ἐμπαίγματα.
fons: Diad., De Perf. spirit. 38, 8–10 p. 44

Βαβρίου (B)

779 (β) Οὐ προσίεται Θεὸς τὰς ἐκ παρανόμων καὶ ἀσεβῶν στομάτων προσφερομένας αὐτῷ προσευχάς, μήπω τῶν κακῶν παυσαμένους.
fons: Babr., Myth. 197, 7–8 p. 180

780 (β) Οἱ τοῖς μηδὲν προσήκουσιν ἐπιτηδεύειν ἐπιχειροῦντες βλάβην μᾶλλον ἑαυτοῖς ἐπιφέρουσι δυστυχοῦντες.
fons: Babr., Myth. 122, 17–18 p. 110

Τοῦ Θεολόγου (βP)

781 (βδ) Οὐχ ἱκανὸν ἡ διάθεσις, εἰ μὴ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων χωρήσαιμεν. Ἔργον ἀπόδειξις διαθέσεως.
M 226 PA 857D–860A (Theolog.)
fons: Greg. Naz.,Or. 30, Theol. 4, 6 (PG 36, 109C)

782 (βO) Ὁποῖα ἂν ᾖ τὰ κατὰ τὸν βίον ἡμῶν ἐπιτηδεύματα, τοιαῦτα ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ ἐνύπνια.
sent. 885 et M 287 (longiores) SP 1425 C (Basil.) (longior) PM 1000A (Basil.) (longior)
PA 921B–C (Basil.) (longior)
fons: Basil., Hom. In mart. Jul. 4 (PG 31, 244D)

783 (βPOS) Οὐχ ὅστις οὐ κολάσεως ἄξιος, ἤδη καὶ τιμῆς· ὥσπερ οὐδὲ ὅστις οὐ τιμῆς, ἤδη καὶ κολάσεως.
PA 1228A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 23 (PG 36, 389C)
(cfr. Greg. Naz., Or. 4, Contra Jul. 2, 99 [PG 35, 633C])

784 (βO) Ὃ ἐστιν ἐν σώματι τροφή, τοῦτο ἐν ψυχῇ λόγος.
fons: Greg. Naz., Or. 17, Ad cives Naz. 1 (PG 35, 965A)

785 (βO) Οὐ πᾶσαν εἰρήνην ἀγαπητέον (οἶδα γὰρ ὥσπερ στάσιν τινὰ βελτίστην, οὕτω καὶ βλαβερωτάτην ὁμόνοιαν), ἀλλὰ τήν γε καλὴν καὶ ἐπὶ καλῷ καὶ Θεῷ συνάπτουσαν.
PA 860A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 6, De Pace 1, 20 (PG 35, 748B)

---

778 lemma om. O, sed haec sententia invenitur post 826 Diadocho tributam ἐμπαίγματα] ἐμπάσματα S / οἱ-εἴδωλα] οἱ γὰρ ὄνεροι οὐδὲν ἕτερον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν εἰσιν ἀλλὰ ἢ εἴδωλα et εἰσι hic non habet fons πάλιν, ὡς ἔφην, post ἢ² praeb. fons **779** παυσαμένων dub. Boiss. **780** τοῖς] τούς B τοῖς in mg. B vel B² / ἐπιτεδεύειν] ἐπιτεδεύμασιν fons βλάβην-δυστυχοῦντες] εἰκότως δυστυχοῦντες βλάβην ἑαυτοῖς ἐπιφέρουσιν fons **781** ἡ om. δ καί om. L χωρίσαιμεν β / οὐχ] οὐ γάρ fons ὥσπερ οὐδὲ ἡμῖν post διάθεσις habet fons ἔργον γάρ M fons **782** ἄν] ἄρα O / ὁποῖα γάρ sent. 885 MSPPMPA fons ἄν om. SP ἀνάγκῃ sent. 885 εἶναι om. sent. 885 **783** οὐδέ] οὐδ' OS οὐ² om. S / οὐχ] οὐ γάρ PA fons **784** ἐν τῷ σώματι O / ὃ γάρ fons **785** τινὰ στάσιν O καί³ om. L / οὐ] μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν ὅτι PA fons γε]τε PA

786 (βδ) Οὐδὲν οὕτω τῷ καθαρῷ τίμιον, ὡς καθαρότης ἢ κάθαρσις.
fons: Greg. Naz., Or. 11, Ad Greg. Nyss. 4 (PG 35, 836C)

787 (βδS) Οἱ τοὺς ἀραχνῶν ἐκμιμούμενοι μίτους
καὶ τοῖς ἀφαυροῖς ἐντρυφῶντες τοῦ βίου,
ἴστωσαν ὡς εὔληπτα ταῖς αὔραις πέλει
τὰ τερπνὰ πάντα τοῦ ἀραχνώδους βίου.
F 44
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 40, 1–4 (PG 37, 968A)

788 (β) Οὐ δεινὸν ὀργὴ δεινὰ τοῖς εἰργασμένοις·
καὶ γὰρ δικάζει τοὺς ὁμοίους ἡ δίκη.
F 11
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 21–22 (PG 37, 917A)

789 (βδOS) Οὐκ οἶδεν οἶνος σωφρονίζειν τὴν φύσιν,
κινεῖ δὲ μᾶλλον ἡδοναῖς παροξύνων.
F 17
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 33–34 (PG 37, 918A)

790 (βS) Οὐ τῶν κάτω τὸ πίπτειν, τῶν δ' ἄνω φερομένων.

791 (β) Ὀρθοῖς ποσὶ βάδιζε, θνητέ, βίον ἄδηλον διανύων.

Ἰουστίνου (B) Ἰωάννου (S)

792 (βS) Ὁ ἀγαθὸς ἀγαθὸν σχοίη φίλον, ὁ δὲ κακὸς οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν.

Ἰωάννου (β)

793 (βδ) Οὐχ ὁ τὴν πηλὸν φυλάξας, οὗτος ἁγνός, ἀλλ' ὁ τὰ μέλη ταύτης τῇ ψυχῇ ὑποτάξας τελείως.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 15 (PG 88, 881B)

794 (βδOS) Ὁ μετὰ γαστριμαργίας καὶ κόρου τῆς πορνείας νικῆσαι βουλόμενος δαίμονα, ὅμοιός ἐστι τῷ μετὰ ἐλαίου σβεννύοντι ἐμπρησμόν.
cfr. PA 812C (Clim.)
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 15 (PG 88, 888C)
(cfr. gr. 14 [PG 88, 868A])

795 (βS) Ὀφθαλμὸς ὑψηλὸς ταπεινωθήσεται.

Κλίμακος (O)

796 (βO) Ὃ οὐκ ἔχει νοῦς, οὐ προβάλλει τὸ στόμα.

797 (βδS) Οὐκ ἔστιν εὑρεῖν βίον ἄλυπον οὐδενός.
PM 880B (Eurip.) PA 989C (Eurip.) Men. Mon. 570

---

786 τὸν καθαρόν L / οὐδὲν γὰρ fons **787** μήτους δS / l. 3 ταῖς] καί fons **788** δεινά] ἀλλὰ δεινόν L ὀργισμένοις B ὀργιζομένοις Boiss. / τοῖς ὁμοίοις F fons **789** ὐκ scr. P: litteram o rubro liquore non signavit κινῇ B κοινεῖ scr. S ἡδονάς malit Boiss. / ἡδονάς fons **793** lemma: Ἰωάννου Ι' L ἄγνως scr. B ὑποτάξας, τέλειος δ / πηλὸν ἄρρυπον fons **794** P* τόν ante τῆς VO νικῆσαι-δαίμονα] δαίμονα βουλόμενος ἐκφυγεῖν O βουλόμενος ante νικῆσαι praeb. δ ἐμπυρισμόν β / τόν ante τῆς praeb. fons **796** ὅ om. LO ὁ νοῦς O προβάλλῃ B προβάλει scr. O **797** P* τὸν βίον β / ἐν οὐδενί PM PA

Orion. Anth. VIII, 5 (Ploc.)
fons: Menandr., fr. 341 K.T. (laudat sent. Aphthon., Progymn. 4, p. 7, 19)

Γενναδίου (βS)

798 (βδOS) Οἶνον πίνων τις συμμέτρως, οὐκ εἰς κόρον,
ῥῶσιν τρυγήσει ἀσφαλῆ καὶ γνησίαν.

799 (βδOS) Οἴνου κορεσθεὶς καὶ τροφῶν ἀμετρίας
οὐκ ἂν κρατήσῃς ἡδονῶν κακοσχόλων.

⟨Γρηγορίου⟩

800 (βδ) Ὃ μή τις πέπονθεν, οὐδ' ἂν ἑτέρῳ πιστεύσειεν· ὁ δὲ παθὼν εἰς συγκατάθεσιν ἑτοιμότερος.
SP 261D (Basil.) C. Par. 1, 2, 41 (f. 47v) (amplior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 26, In seipsum 1 (PG 35, 1228A)

[Γρηγορίου] (β)

801 (βδO) Οὐκ ἀσφαλὲς μετ' ἐσθῆτος νήχεσθαι, οὐδὲ πάθος ἔχοντα θεολογίας ἅπτεσθαι.
M 280a
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 27 (PG 88, 1097C)

802 (βS) Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.
fons: Hom., Od. 18, 130: laudat tamen sent, Aphthon., Progymn. 4 p. 8, 2

Κυρίλλου (β)

803 (βδ) Ὁ Θεὸς δαψιλής ἐστιν εἰς εὐεργεσίαν· περιμένει δὲ ἑκάστου τὴν γνησίαν προαίρεσιν.
fons: Cyrill. Hier.,Procat. 1 (PG 33, 333A)

Σέκστου (β)

804 (β) Οὐχ ὁ πλουτῶν, ἀλλ' ὁ μὴ χρῄζων πλούτου μακάριος.
PM 796D (Aristotelis) GBW 93 Gnom. Basil. 165, 2 (ὁ αὐτὸς [scil. Δημόκριτος] ἔλεγε...)

805 (βO) Οὐ τὸ σύντομον τοῦ βίου δεινόν, ἀλλ' ὅτι βραχὺς πεφυκώς, ποικίλας ἔχει φροντίδας.
M 248 (longior)
fons: Choric., Or. fun. in Proc. 42 p. 125

---

798 πίνων τις] πίνον τε S[1] πίνων τε δS[2] πίνων tantum L πίνοντες B Boiss. κόρως scr. δ ῥῶσιν] γνῶσιν δ τρυγήσῃ L τρυγίσεις scr. B τρυγήσεις δS Boiss. ἀσφαλεῖ O **799** κορεσθῆς scr. β καὶ τροφῶν om. δ ἀμετρίως S κρατήσεις O Boiss. κρατήσαις malit tamen Boiss. **800** lemma: ante 801 positum, huc transponendum / δ γάρ C. Par. fons **801** lemma: ad priorem spectat sententiam; om. Boiss. ἔχοντι β ἔχονται O **802** ἀκινδυνότερον LS γῆ ἐκτρέφει Boiss. **803** ὁ om. P: rubro liquore non signavit γνησίαν] οἰκείαν δ / ὁ μὲν γάρ fons **804** μακαριστός L **805** post 811 pos. sententiam O βραχὺ β πεφυκός L ποικίλαις ἔχει τὰς φρ. O / σύντομον, ὦ βασιλεῦ, fons

806 (βO) Οὐδὲν οὕτως εὐάγωγον εἰς ἀγάπην, ὡς τὸ μὴ καταγινώσκειν τινί.

Σολομῶντος (βS)

807 (βδS) Οἱ ὀφθαλμοί σου ὀρθὰ βλεπέτωσαν, ὅτι ἐνώπιόν εἰσι τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν.

pars prima (usque ad βλεπέτωσαν): SP 276A (Prov.) Phot. 145
fons: pars prima: V. T., Prov. 4, 25
pars secunda: V. T., Prov. 5, 21

808 (βδS) Ὀργὴ ἀπόλλυσι καὶ φρονίμους.
SP 265B (longior) (Prov.)
fons: V. T., Prov. 15, 1

809 (β) Ὃς κρύπτει ἀδίκημα ζητεῖ φιλίαν· ὃς δὲ μισεῖ κρύπτειν, διΐστησι φίλους καὶ οἰκείους.
M 238a (Prov.)
pars prima: SP 404C (amplior) (Prov.) PA 853D (Solom.) PA 1140A (Oseae)
pars secunda: PA 1145B (Prov.)
fons: V. T., Prov. 17, 9

Σέκστου (β)

810 (β) Οὐδὲν τῶν παρόντων ἐστὶ τερπνόν, εἰ μὴ τὸ μένον ἀεί.

Σέκστου (O)

811 (βO) Οὔτε συμπόσιον ἄνευ ὁμονοίας, οὔτε πλοῦτος δίχα ἀρετῆς ἡδονὴν ἔχει.
Stob. 3, 1, 28 (Antisth.) Stob. 3, 1, 87 C. Par. 3, 2, 32 (f. 84v) (Plut.) (= Exc. Par. p. 71, n. 32) PM 796B (Plut.) PA 796B (Procop. rhet.) Pythag. Simil. 8, p. 488M. CPG 2, Ap. XIII, 39o (Phocion.) GBW 37 Gnom. hom. 35
fons: Plut., fr. νε' Wytt. p. 886

Σολομῶντος (B)

812 (βδS) Ὁ ἀποκαλύψας μυστήριον ἀπώλεσε πίστιν.
M 238b
fons: V. T., Sirach 27, 16

813 (βS) Ὃς πέποιθεν ἐπὶ θράσει καρδίας, ἄφρων· σοφοὶ δὲ κρύψουσιν αἴσθησιν.
pars secunda: sent. 936 (longior)
fons: pars prima: V. T., Prov. 28, 26
pars secunda: V. T., Prov. 10, 14

814 (βδS) Ὃς φυλάσσει τὸ στόμα αὐτοῦ τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· ὁ δὲ προπετὴς χείλεσι πτοήσει ἑαυτόν.
pars prima: SP 1340D (Prov.) C. Par. 1, 6, 10 (f. 67r) (Solom.) PM 937D (Prov.)
cfr. sent. 122 (ubi testimonia ex V. T., Prov. 21, 23)
fons: V. T., Prov. 13, 3

---

807 / ὅτι-ὀφθαλμῶν] ἐνώπιον γάρ εἰσι τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθ. ὁδοὶ ἀνδρός fons **808** ὀργή] ργή scr. P: ὁ rubro liquore non signavit **809** / ἀδικήματα fons δέ om. PA ἀδίκημα διΐστησι PA **811** ante 805 pos. sententiam P δίχα] ἄνευ O ἀρετῆς om. O τὴν ἡδονήν O / ἄνευ] χωρίς Stob. CPG Pythag. Simil. ὁμονοίας] ὁμιλίας Stob. C. Par. PM CPG Gnom. hom. Pythag. Simil. fons δίχα] χωρίς Stob. C. Par. PM PA CPG GB Gnom. hom. Pythag. Simil. fons **812** / ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια fons **813** θράση β / ἐπὶ-καρδίας] θρασείᾳ καρδίᾳ fons ὁ τοιοῦτος ante ἄφρων praeb. fons δέ non praeb. sent. 936 fons **814** προπετεῖς scr. B ἐν χείλεσι BS Boiss. ἑαυτόν] αὐτόν L / τὸ ἑαυτοῦ στόμα SP C. Par. PM fons

815 (β) Ὅς ἐστιν ἡδὺς ἐν οἴνων διατριβαῖς, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ὀχυρώμασι καταλείψει ἀτιμίαν.
M 278 (Solom.) SP 157A (Prov.) PM 884A (Prov.) PA 917A (Solom.)
fons: V. T., Prov. 12, 11

816 (βδO) Ὃς ἀποκρίνεται λόγον πρὶν ἀκοῦσαι, ἀφροσύνη αὐτῷ ἐστιν καὶ ὄνειδος.
SP 1344C (Prov.) PA 993B (Prov.) Phot. 150
fons: V. T.,Prov. 18, 13

817 (βδO) Οὐδεὶς ἔσται φιλοπότης εἰ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς τῶν μεθυόντων ἀσχημοσύνας ἔχει.
GBW 236 App. Gnom. 10 (Ἀνάχαρσις ἐρωτηθείς... πῶς οὐκ ἂν γένοιτό τις φιλοπότης... ἔφη...)
cfr. Stob. 3, 18, 34 PA 920C

818 (βδS) Ὁ προπετὴς ἐν λόγῳ μισηθήσεται.
fons: V. T., Sirach 9, 18

819 (βOS) Ὀλίσθημα ἀπὸ ἐδάφους μᾶλλον ἢ ἀπὸ γλώσσης.
SP 1344D (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 20, 18

820 (βδS) Ὃς ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος ποιμανεῖ ἀνέμους.
SP 432D (longior) (Prov.) C. Par. 1, 6, 64 (f. 69v) (longior) (Solom.)
PM 897A (longior) (Prov.) PA 844C (longior) (Prov.)
fons: V. T., Prov. 9, 12

821 (βδ) Ὁ ἐξάγων τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔσται.
fons: V. T., Jerem. 15, 19

822 (β) Ὀπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν σου μὴ πορεύου, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου· καὶ μὴ εὐφραίνου ἐπὶ πολλῇ τρυφῇ καὶ μὴ ἐκχυθῇς ἐπὶ πολλῶν ἐδεσμάτων· ἐν πολλοῖς γὰρ βρώμασιν ἔσται νόσος· ὁ δὲ προσέχων προσθήσει ζωήν.
pars prima (usque ad κωλύου): SP 1333B (longior) (Eccl.) SP 1557A (Eccl.)
C. Par. 1, 4, 19 (f. 60r) (longior) (Sirach)
PM 964B (longior) (Eccl.) PA 909B (longior) (Sirach)
pars secunda (μὴ – τρυφῇ): SP 1333B–C (longior) (Eccl.) PA 909B (longior) (Sirach)
pars quarta (ἐν – νόσος): SP 1333C (amplior) (Eccl.)
fons: pars prima: V. T., Sirach 18, 30
pars secunda: V. T., Sirach 18, 32
pars tertia: V. T., Sirach 37, 29
pars quarta: V. T., Sirach 37, 30
pars quinta: V. T., Sirach 37, 31

---

815 καταλήψει L / οἴνου PA **816** / λόγον om. PA ἀκούσῃ SP αὐτῷ ἐστι post ὄνειδος SP **817** post 818 pos. sententiam δ ἔχει (ἔχῃ P) ante τὰς τῶν praeb. δ / ἔχει] λάβοι (ἔχοι App. Gnom.) ante τὰς τῶν praeb. GB App. Gnom. **818** ante 817 pos. sententiam δ προπετεῖς B λόγοις L / αὐτοῦ post λόγῳ praeb. fons **819** / μᾶλλον om. SP **820** ὅς] ς scr. P: rubro liquore non signavit / ποιμαίνει fons **821** ὁ om. P: rubro liquore non signavit / ὁ ἐξάγων] ἐὰν ἐξαγάγῃς fons ἐξ] ἀπό fons τό ante στόμα praeb. fons ἔσται] ἔσῃ fons **822** τρυφῇ] τροφῇ L ἐκχυθείς B / πολλῶν non habet fons νόσος] πόνος fons

823 (βS) Οὐκ ὠφελήσουσι θησαυροὶ ἀνόμους· δικαιοσύνη δὲ ἐκ θανάτου ῥύεται.
pars prima: SP 1477A (Prov.) PA 896C (Prov.)
pars secunda: SP 1377D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 10, 2

824 (βδ) Ὀξύθυμος ἀνὴρ πράσσει μετὰ ἀβουλίας· ἀνὴρ δὲ φρόνιμος πολλὰ ὑποφέρει.
pars prima: SP 265B (Prov.) PA 801C (Solom.) PA 1172B (David)
pars secunda: SP 384A (Prov.) PA 1213C (Prov.)
fons: V.T., Prov. 14, 17

825 (βδS) Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν μακαριστός.
SP 1236A (Prov.) SP 1457B (Prov.)
fons: V.T., Prov. 14, 21

826 (β) Ὁδοὶ ζωῆς διανοήματα συνετοῦ, ἵνα ἐκκλίνας ἐκ τοῦ ᾅδου σωθῇ.
pars prima (usque ad συνετοῦ): SP 88D (Prov.) PM 980A (longior) (Prov.)
PA 972B (longior) (Solom.) PA 1208D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 15, 24

827 (βδS) Ὁδοὶ μνησικάκων εἰς θάνατον.
M 218a SP 1137B (Prov.) PM 1001A (Prov.) PA 1136C (Prov.) PA 1145B (Prov.)
fons: V.T., Prov. 12, 28

828 (βδS) Ὁδοὶ ἀεργῶν ἐστρωμέναι ἀκάνθαις.
M 219a (longior) PA 1125A (Prov.)
fons: V.T., Prov. 15, 19

Παροιμιῶν (B)

829 (βδS) Ὁ σκληροκάρδιος οὐ συναντᾷ ἀγαθοῖς.
SP 89D (Prov.) PA 1212A (Prov.)
fons: V.T., Prov. 17, 20

830 (βδS) Ὁ σκολιὸς ἐπὶ τὸ ἑαυτοῦ στόμα φορεῖ τὴν ἀπώλειαν.
sent. 126 (amplior) SP 281B (longior) (Prov.) PA 1205D (Solom.)
fons: V.T., Prov. 16, 26

831 (βS) Οὐ χρείαν ἔχει σοφίας ἐνδεὴς φρενῶν· μᾶλλον γὰρ ἄγεται τῇ ἑαυτοῦ ἀφροσύνῃ.
M 219 PM 981C (Prov.) PA 800A (Eccl.)
fons: V.T., Prov. 18, 2

832 (β) Ὁδοὶ ἀφρόνων ὀρθαὶ ἐνώπιον αὐτῶν.
SP 420C
fons: V.T., Prov. 12, 15

---

823 / δέ om. SP ῥύεται (ῥύσεται fons) ante ἐκ θανάτου praeb. SP fons **824** / ἀνήρ[1] non praeb. SP PA fons δέ om. SPPA **825** / ὁ non habet fons δέ post ἐλεῶν praeb. fons πτωχούς SP[1] fons **826** /συνετοῦ] σοφοῦ PA[2] **827** /ὁδοὶ δέ fons **828** δοι scr. P: litteram ὁ rubro liquore non signavit ἀέργων scr. L ἐστρωμμέναι δS ἀκάνθας L **829** ὁ om. VS: rubro liquore non signaverunt / ὁ δέ fons **830** τῷ… στόματι δ / μέντοι post σκολιός praeb. sent. 126 fons τῷ… στόματι sent. 126 SP fons ἑαυτοῦ (αὐτοῦ SP) post ἀπώλειαν praeb. sent. 126 SP **831** σοφίας] σοφός B [recte Boiss.] γάρ om. L ἀφροσύνῃ] σωφροσύνῃ B Boiss. ἀφρονήσει S / τῇ ἑαυτοῦ non praeb. M PM PA fons

833 (βδO) Οὐχ οὕτω τοῖς ὀρφανοῖς παισὶν ὡς ἀναισθήτοις ἀνδράσιν ἐπιτρόπων ἐστὶ χρεία.
C. Par. 3, 2, 41 (f. 85r) (Plut.) (=Exc. Par. p. 71, 41)
PM 984B (Plut.) PA 800B (Theolog.) GBW 233
CPG 2, Ap. XIII, 51r (Plut.) Gnom. hom. 129 Pythag. Simil. 11, p. 487M.
fons: Plut., fr. κ' Wytt. p. 881

834 (βS) Ὁ πλειόνων ἐρῶν καὶ τῶν προσόντων ἀποστερεῖται.
M 234a
cfr. sent. 835 et M 277 CPG 2, Ap. 12, 97c (Aesop.) Exc. Vind. 65
fons: Aphthon., Fab. 15, 7 p. 140

Ἀφθονίου (β)

835 (βOS) Οἱ τῶν μεγίστων ἐρῶντες καὶ τῶν μετρίων ἀποτυγχάνουσιν.
M 277 (Aphthon.)
cfr. sent. 834 et M 234a

[Διαδόχου] (O)

836 (βOS) Ὁ συνὼν πονηροῖς τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ὑποστήσεται βλάβην.
M 232a
fons: Aphthon., Fab. 14, 9 p. 139

837 (βδS) Οἱ πονηροὶ χάριτος ἀμοιβὰς ἀντεισφέρονται βλάβας.
M 226a
fons: Aphthon., Fab. 9, 6 p. 137
cfr. Babr., Myth. 197, 6 p. 180

Ἱπποκράτους (βS)

838 (βδS) Ὁπόταν ἀκμάζῃ τὸ σῶμα, τότε λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι.
fons: Hippocr., Aphor. 1, 8, vol. 4 p. 464 Littré

Μάρκου (β)

839 (β) Ὁ ἀβουλήτως κοπιῶν καθολικῶς πτωχεύει· ὁ δὲ μετ' ἐλπίδος τρέχων δίπλουτός ἐστιν.
fons: Marc. Erem., De lege spirit. 71 (PG 65, 913C)

840 (β) Οἰκοδόμῳ ἔοικεν ὁ Θεός· οἵας ἂν αὐτῷ τὰς ὕλας παράσχωμεν, τοιαύτας ἡμῖν ἀνεγείρει οἰκίας· ἂν λαμπρὰς αὐτῷ καὶ χρηστὰς παράσχωμεν πράξεις, ἐξ αὐτῶν ἡμῖν λαμπρὰ δημιουργεῖ καταλύματα.

---

833 sententiae 837 iunxit δ οὕτως δ ὡς] ἢ β ἐπιτρόπων-χρεία om. δ ἐστί] ἔσται Boiss. / οὕτως GB τοῖς post ὡς praeb. C. Par. PM PA GB CPG Gnom. hom. Pythag. Simil. fons ἀναισθήτοις] (τοῖς PA) ἀνοήτοις C. Par. PM PA CPG Gnom. hom. Pythag. Simil. fons ἀνδράσι] ἀνθρώποις fons ἐπιτρόπων-χρεία] ἐπιτρόπους χρὴ (δεῖ PM) παρεῖναι C. Par. PM PA CPG fons **834** ἀποστερηθήσεται L / προσόντων] παρόντων Exc. Vind. **835** lemma: tantum Ἀφ scr. B, quod om. Boiss. **836** συνιών B / βλάβην] δίκην fons **837** sententiae 833 iunxit δ ἀντεισφέρουσι δ / βλάβην M **838** lemma: tantum Ἱπποκρ β ὁ om. P: rubro liquorem non signavit ἀκμάζει codd. ἀκμάζῃ Boiss. χρῆσθαι V / ὁκόταν δέ fons σῶμα] νούσημα fons **840** δι{μι}μιουργῇ scr. B

[Ἀμβακούμ] (L)

841 (β) Ὁ Θεὸς ἀπέρριψεν ἡμᾶς καὶ ἐπότισεν ἡμᾶς ὕδωρ χολῆς, ὅτι ἡμάρτομεν ἐναντίον αὐτοῦ. Συνήχθημεν εἰς εἰρήνην, καὶ οὐκ ἦν ἀγαθά· εἰς καιρὸν ἰάσεως, ⟨καὶ ἰδοὺ σπουδή⟩.
fons: V. T., Jerem. 8, 14–15

[Ἀμβακούμ] (B)

842 (βP) Ὅτι ἠμέλησάς μου, λέγει Κύριος, αἱ ὁδοί σου καὶ τὰ ἐπιτηδεύματά σου ἐποίησαν ταῦτά σοι.
fons: V. T., Jerem. 4, 17–18

Ἀμβακούμ (S)

843 (βδS) Οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτῷ, ὁ πλεονεκτῶν πλεονεξίαν κακὴν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.
SP 1477 B (amplior) (Habac.)
pars prima (usque ad αὐτῷ): PA 897 A (longior) (Habac.)
fons: V. T., Habac. 2, 6+9

Ἰώβ (βS)

844 (βS) Ὁ βίος μου ἐλαφρότερος δρομέως.
fons: V. T., Job 9, 25

Ἰσοκράτους (βS)

845 (βδS) Πειρῶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι φιλόπονος, τὴν δὲ ψυχὴν φιλόσοφος, ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνῃ τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστῃ τὰ συμφέροντα.
M 297
fons: Isocr., Or. ad Dem. 40 p. 10

846 (βS) Πονηρία ῥίζα ἐστὶν πάσης ἀγνωμοσύνης.
GBW 213

847 (βS) Παρασκεύαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δυνάμενον· ἀνέχου δὲ τὸ ἴσον ἔχων, ἵνα δοκῇς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης, μὴ δι' ἀσθένειαν, ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν.
M 296 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 38 pp. 9–10

848 (βδ) Περὶ ὧν αἰσχύνῃ παρρησιάζεσθαι, βούλει δέ τισιν τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος· οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων γνώμην αἰσθήσῃ, καὶ σεαυτὸν ἀκαταφανῆ ποιήσεις.
fons: Isocr., Or. ad Dem. 34 p. 9

849 (β) Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα ⟨καὶ κτήματα⟩ κατασκευάζειν· ἔστι δὲ χρήματα μὲν τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ τοῖς χρῆσθαι δυναμένοις.
Stob. 4, 31, 115 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 28 p. 7

Χαρικλείας (β)

850 (βS) Πάθος ἅπαν, τὸ μὲν ὀξέως γινωσκόμενον, εὐβοήθητον, τὸ δὲ χρόνῳ παραπεμπόμενον, ἐγγὺς ἀνίατον.
C. Par. 3, 11, 8 (f. 102r) (Choricl.) (= Exc. Par. p. 63, n. 296) PM 989 D–992 A (Charicl.) PA 1200 A (Charicl.) CPG 2, Ap. XIII, 100 C (Heliod.)
fons: Heliod., Aethiop. 4, 5, 7

851 (β) Ποιεῖν τὰ αἰσχρὰ καὶ λέγειν ὁμοίως ἀπρεπές.
M 285 a (Charicl.) sent. 703
fons: Heliod., Aethiop. 7, 21, 5 (cfr. Exc. Par. p. 67, n. 54)

852 (βδS) Πεφύκασιν οἱ νέοι, θεραπευόμενοι μὲν ὑπερφρονεῖν, βιαζόμενοι δὲ ὑπείκειν.
M 287 a
fons: Heliod., Aethiop. 8, 5, 10 (Exc. Par., p. 68, n. 62)

853 (βδS) Πειρῶ πειθοῖ καὶ λόγῳ μᾶλλον ἢ ὀργῇ τὰ ἡμαρτημένα διορθοῦσθαι.
GBW 259

Τοῦ Χρυσοστόμου (β)

854 (βOS) Πλοῦτος ἄμοιρος ἀρετῆς οὐ ποιεῖ τὸν κεκτημένον εὐδαίμονα.
M 292

855 (β) Πλούσιός ἐστιν οὐχ ὁ πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ὁ πολλὰ διδούς.
cfr. PM 804 C (Chrysost.) PA 901 B (Chrysost.)
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 2, 5 (PG 49, 40)

856 (βS) Πολλοὶ ἔθεσι μοχθηροῖς ἐντραφέντες, ἀκολαστότερον διαιτώμενοι, φθείρουσι φύσεις χρηστάς· ὥσπερ αὖ πάλιν ἔνιοι μοχθηρῶς φύντες κατὰ τὸ σῶμα, βίῳ σώφρονι καὶ γυμνασίοις εὐκαίροις ἐπανωρθώσαντο τὰ πολλὰ τῶν ἐλαττωμάτων.

857 (β) Πολλοὶ τῶν πλουτούντων ἀβίωτον εἶναι τὸν βίον νομίζουσι, καὶ θανάτους μυρίους εὔχονται, ἐπειδὰν δυσημερίας τινὸς αἴσθωνται, φιλοσοφεῖν μὴ ἐπιστάμενοι.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 18, 1 (PG 49, 181)

---

841 lemma: ad 843 spectat ἡμάρτωμεν B καὶ ἰδοὺ σπουδή om. codd.: addidi ex fonte / ὁ non habet fons **842** lemma: ad 843 spectat σοι ταῦτα P / μου] ἐμοῦ ante ἠμέλησας pos. fons **843** lemma: ante 841 (L) et 843 (B) positum, huc transponendum usque ad αὐτῷ praeb. sententiam V / αὐτῷ] ἑαυτοῦ SP αὐτοῦ PA fons **844** δρομαίως scr. B / ὁ δὲ βίος μού ἐστιν fons **845** φιλόπονον ... φιλόσοφον δ ἵνα τὸ μέν B δόξαντα] δέοντα S ἐπιστῇ L ἐνστῇ V / τῷ σώματι μέν fons τῇ δὲ ψυχῇ fons **846** / πάσης] τῆς GB **847** παρασκευάσαι scr. S σαυτόν S τῆς om. S / σαυτόν M **848** βούλῃ B τοῦ om. δ πράγματος om. V αἰσθήσει V ἀκαταφανῆ] ἀφανῆ V ποιήσῃς V / ἄν ante αἰσχύνῃ fons παρρησιάσασθαι fons βούλῃ fons γνώμην] τε διάνοιαν fons αἰσθήσει fons ἀκαταφανῆ] οὐ καταφανῆ fons

849 καὶ κτήματα, quae desunt in codd., tacite ex fonte add. Boiss. χρῆσθαι pro ἀπολαύειν et κτᾶσθαι pro χρῆσθαι maluit Boiss. / χρῆσθαι] κεκτῆσθαι Stob. κτᾶσθαι fons **850** / πάθος γάρ C. Par. PM PA CPG fons **851** / ποιεῖν γάρ fons ποιεῖν] νοεῖν sent. 703 **852** ὑπείκειν] ὑπακούειν L / πεφύκασι γάρ fons δ' ὑπείκειν fons **854** ἄμοιρος] ἄνευ O **856** αὖ] ἂν β [recte Boiss.] **857** / ante φιλοσοφεῖν μὴ ἐπιστάμενοι alia praeb. fons μὴ ἐπιστάμενοι] οὐκ ἐπίστανται fons

[Μάρκου] (β)

858 (βO) Πολιᾶς ἔργον οὐ τρίχες λευκαί, ἀλλὰ ψυχῆς ἀρετή.
SP 1545C (amplior) (Chrysost.) C. Par. 1, 3, 1 (f. 51r) (Chrysost.)
PM 917B (Chrysost.) PA 1056A (Chrysost.)
fons: Joann. Chrysost., Hom. 1 in Ps. 50, 3 (PG 55, 568)

⟨Μάρκου⟩

859 (β) Πανηγύρει ἔοικεν πᾶσα σύμβασις· ὁ εἰδὼς πραγματεύσασθαι κερδαίνει πολλά· ὁ δὲ μὴ εἰδὼς ζημίας ὑποφέρει.
fons: Marc. Erem., De his qui putant... 199 (PG 65, 961B)

Θεολόγου (S)

860 (βδS) Πᾶν ὃ προσποιητὸν οὐδὲ μόνιμον.
PM 945B (amplior) (Theolog.) PA 1177C (amplior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in patr. 23 (PG 35, 1012B)

861 (βδS) Πρόχειρον ἡ κακία, καὶ πολὺς ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁ δρόμος.
PM 724B (longior) (Theolog.) PM 868B (Basil.) PA 820A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 23, De pace 3, 1 (PG 35, 1152B)

862 (βP) Πᾶν γῆς προελθόν, γῇ τε καὶ εἰς γῆν πάλιν.
F 22 (amplior) PM 901B (amplior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 44 (PG 37, 919A)

863 (βδS) Πρόχειρον ἡ κακία καὶ δίχα τοῦ ἕλκοντος.
SP 1164C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 22, De pace 2, 6 (PG 35, 1137B)

864 (βδO) Πῦρ ὕλης γέννημα καὶ δαπανᾷ τὴν ὕλην, ὡς τοὺς κακοὺς ἡ κακία.
fons: Greg. Naz., Or. 23, De pace 3, 1 (PG 35, 1152C)

865 (βOS) Πάντα τὰ ὁρώμενα φωτίζει ὁ ἥλιος· πάντα δὲ τὰ λόγῳ πραττόμενα κρατύνει ταπείνωσις.
M 288a (Clim.)
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 25 (PG 88, 993A)

Βαβρίου (O)

866 (βO) Πολύλαλον ἄνδρα τίς ὑποίσει;

867 (βδO) Ποιεῖ περιβοήτους οὐ δεξιὰ πρᾶξις μόνον, ἀλλὰ καὶ κακία νικῶσα πονηρῶν εὐδοκίμησιν.
M 298a C. Par. 1, 2, 39 (f. 47v) (Theolog.) PM 724C (Chrysost.)
PA 792D (Basil.) Gnom. Basil. 160, 6 (Γρηγόριος ὁ θεόλογός φησι...)
fons: Greg. Naz., Or. 4, Contra Jul. 1, 86 (PG 35, 616A)

---

858 lemma: ad 859 spectat / πολιᾶς ἔργον] πολιὰ PM PA πολιὰ γάρ SP C. Par. fons τρίχαι C. Par. ἀρεταί C. Par. PM **859** lemma: ante 858 positum, huc transponendum / πραγματεύεσθαι fons **860** προσποίητον β / πᾶν γάρ PM PA fons **861** / φύσει (μὲν γάρ fons) ante πρόχειρον PM PA fons **862** προελθών BP / πᾶν-προελθόν]πᾶν γὰρ τὸ ἐκ γῆς F PM fons **863** post 864 praebet sententiam V **864** ante 863 praeb. sententiam V ὡς] ὥσπερ δ / πῦρ γάρ fons **865** ὁ om. O ταπείνωσιν L / πάντα μέν fons **867** / ποιεῖ γάρ C. Par. PA Gnom. Basil. fons μόνη M καί om. M πονηράν PM PA

868 (βP) Πόνος ὑγείαν χαρίζεται, καὶ προθυμία νεκροὺς ἀνίστησι, καὶ πηδᾷ γῆρας χρισθὲν τῷ πνεύματι.
fons: Greg. Naz., Or. 43, In laud. Basil. 37 (PG 36, 548A)

869 (β) Πάντες ταπεινοὶ καὶ πλανῆται, οἷς παχεῖα σὰρξ ἐπίκειται καὶ μέλαινα σκοτία.

870 (β) Πολλαὶ τοῦ βίου τοῦ πολυπαθοῦς αἱ ὁδοί· ἄλλη δὲ ἀλλοίαις βλάβαις συμμίσγεται, καὶ οὐδὲν ἐν ἀνθρώποις καλὸν κακοῦ ἀμιγές.
πολλαὶ – συμμίσγεται: SP 1124C (longior) (Theolog.)
fons: respicit fortasse Greg. Naz., Carm. I, II, 16, 5–7 (PG 37, 779A)

871 (βδS) Πηλός ἐσμεν ἅπαντες ἄνθρωποι, δέρματα ὅμοια φέρομεν, φυσώμεθα μάτην οἱ τάλανες πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ πατρίσι μεγάλαις.

872 (βδ) Παλαιωθὲν πάθος ψυχῆς καὶ κακοῦ μελέτη χρόνῳ βεβαιωθεῖσα δυσίατός ἐστιν, ἢ καὶ ἀνίατος εἰς φύσιν, ὡς τὰ πολλὰ τοῦ ἔθους μεθισταμένου.
M 283 SP 1253D (Basil.) SP 332D (amplior) (Basil.)
C. Par. 1, 1, 4 (f. 39r) (Basil.) PM 988D–989A (Basil.) PA 1197C (sine lemmate)
fons: Basil., Hom. in Ps. 1, 6 (PG 29, 224C)

873 (Lδ) Πείθουσι γυμνὰ τοὺς ὁρῶντας ὀστέα,
ὡς οὐδὲν ἡμῖν προσφυῶς τῶν ἐνθάδε.
F 48
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 119–120 (PG 37, 925A)

874 (LδS) Πτωχοὺς φίλους λάθουσι πλουσίων θύραι·
λαμπραὶ δὲ αὐλαὶ πλουσίοις ἀεὶ φίλαι.
F 15
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 29–30 (PG 37, 918A)

875 (LδS) Πλουτοῦσι μωροὶ τοῖς ὀνείρασι πλέον
ἢ χρημάτων ἄβυσσον οἱ κεκτημένοι
F 20 PM 1000B (amplior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 39–40 (PG 37, 919A)

876 (LS) Πολιὸς νοῦς ἐν ἀσκήσει λόγων αἰδέσιμον ποιεῖ νεότητα.

877 (LO) Πλέον οὐδὲν ἕξεις σκαιὸν ἄνδρα τιμήσας· ἀτιμάσας δὲ μᾶλλον ὠφεληθείης.

---

868 ὑγείηαν scr. B: ὑγίειαν Boiss. προθυμία-ἀνίστησι] προθυμίαν νέοις ἀνθρώποις P πηδᾶν L **869** πλανεῖται codd: πλανῆται Boiss. παχεῖα] τάχα L **870** / πολλαὶ μέν SP πολλαὶ μὲν βιότοιο πολυτλήτοιο κέλευθοι, || ἄλλη δ'ἀλλοίοις πήμασι συμφέρεται. || κοὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι καλόν, κακότητος ἄμικτον fons **871** πάντες δ καί ante δέρματα add. δ φέρωμεν BS **872** B* ab ὡς et usque sent. 913 (verb. ἄνευ) lacunam unius bifolii praeb. B χρόνου B καί² om. δ ἔθους] ἤθους δ / παλαιωθὲν-καί¹ om. SP¹ παλαιωθὲν γάρ SP² C. Par. PM PA fons πάθος] ἔθος SP² τραῦμα C. Par. PM PA βεβαιωθεῖσα] προσοχθησθεῖσα C. Par. ἢ καὶ παντελῶς SP C. Par. PM PA ἀνίατος om. SP¹ ἀνίατος παντελῶς M fons εἰς-μεθισταμένου] ὡς τὰ πολλὰ τῆς ἕξεως εἰς φύσιν μεθυσταμένης C. Par. PM PA **873** / προσφυές F fons **874** πτωχῷ P πτωχοῦ θύραι λ. πλουσίους φίλους V λάθουσαι L φίλαι] φίλοι S / αὐλαὶ δὲ λαμπραί fons **875** P* **876** ποιεῖν L **877** μᾶλλον] πλέον O

878 (L) Πολλάκις τὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν ὑπόληψιν [τὰ] χαλεπὰ τῶν πραγμάτων ὠφέλιμα εὑρίσκεται, τὰ δὲ ἐπισφαλῆ νομιζόμενα, ἐπίβουλα.

Βασιλείου (S)

879 (LS) Πολὺν παρέχει πειρασμὸν τῇ ψυχῇ ἡ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων φροντίς τε καὶ ἐπιμέλεια.
M 282a cfr. apud Joann. Clim., Scal. Parad. gr.2 sch. 4 (PG 88, 660B)

Βασιλείου (L)

880 (LS) Πόνοι ἐκ μακρᾶς συνηθείας μελετηθέντες ἀλυπότερον προσπίπτουσιν τοῖς γεγυμνασμένοις.
M 290 (Basil.) SP 1309D (Basil.) SP 197D–200A (Basil.) SP 401C (Basil.) PA 1121B (sine lemmate)
fons: Basil., Hom. De jejun. 2, 2 (PG 31, 188B)

881 (LS) Πένης ἐστὶν ὁ πολλῶν ἐνδεής· πολλῶν δὲ ποιεῖ τινα ἐνδεῆ τὸ τῆς ἐπιθυμίας ἀκόρεστον.
M 285 (Basil.) SP 1492B (amplior) (Basil.) PA 893C (Basil.)
cfr. PM 796D PA 892D, Gnom. Basil. 165, 4
fons: Basil., Hom. In div. 5 (PG 31, 292B)

882 (L) Παροδικῶς ἐπιφοιτῶμεν τῇ παρούσῃ ζωῇ ἅμα τῇ γενέσει πρὸς τὴν ἔξοδον ὑπ' αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης συνελαυνόμενοι.
M 293a (Choric.)
fons: Greg. Nyss., De vita Moys. (PG 44, 356D–357A)

883 (LOS) Πλοῦτος ἄριστος ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν πενία.
PA 884B (Clement.)
cfr. ex. gr.: Clem. Alex., Stom. 6, 12 (PG 9, 321A) et Strom. 7, 3 (PG 9, 424A)

884 (LS) Πενία μετὰ αὐταρκείας πάσης ἀπολαύσεως τοῖς σωφρονοῦσι τιμιωτέρα.
SP 288B (Basil.) C. Par. 1, 1, 24 (f. 40v) (Basil.) PM 793B (Basil.) PA 889D (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Hex. 7, 3 (PG 29, 153C)

885 (LS) Πεφύκασιν αἱ καθ' ὕπνον φαντασίαι τῶν μεθημερινῶν φροντίδων εἶναι ἀπηχήματα· ὁποῖα γὰρ ἂν ᾖ τὰ κατὰ τὸν βίον ἡμῶν ἐπιτηδεύματα, τοιαῦτα ἀνάγκη καὶ τὰ ἐνύπνια.
M 287 SP 1425C (Basil.) PM 1000A (Basil.) PA 921B–C (Basil.)
pars secunda: sent. 782
fons: Basil., Hom. In mart. Jul. 4 (PG 31, 244D)

---

878 τὰ iterum ante χαλεπά praeb. L **879** περισπασμόν S **880** / πόνοι γάρ SP[2] fons οἱ ἐκ μ. συν. μελ. πόνοι SP[1] SP[3] PA ἐγγεγυμνασμένοις SP PA **881** τινὰ ποιεῖ S / πένης γάρ SP fons ποιεῖ-ἐνδεῆ] ὑμᾶς ἐνδεεῖς ποιεῖ SP PA fons **882** / τῶν πραγμάτων post ἀνάγκης pos. M; non praeb. fons **884** σωφρονοῦσι] φρονοῦσι L / αὐταρκείας] ἀληθείας SP C. Par. PM PA αὐταρκείας ἀληθοῦς fons τιμιωτέρα] προτιμοτέρα C. Par. PM fons **885** ἀφημερινῶν L ἡμῶν om. S / πεφύκασι γάρ (om. SP) πως SP PM PA fons ὡς τὰ πολλά post φαντασίαι praeb. M SP PM PA fons μεθημερινῶν] ἡμερινῶν M καθημερινῶν SP ἀπηχήματα εἶναι ante τῶν M SP PM PA fons ἀποιχήματα SP γάρ om. sent. 782 ἄν om. SP ἀνάγκη εἶναι sent. 782 M SP PM PA fons

886 (LδS) Πένης ὢν ἡσύχαζε, μὴ μέγα φρόνει,
ἐπεὶ σὺ σαυτὸν ἀδικεῖς ἐν οἷς φρονεῖς.
fons: Aesop., sent. 52 p. 258 et 200 p. 291

887 (L) Παχὺς λογισμὸς χαίρων τὸν βίον περᾷ τῷ γελᾶν καὶ γελᾶσθαι βουκολούμενος.

Γενναδίου (S)

888 (LδOS) Πληρῶν ἀπαύστως τὴν σεαυτοῦ γαστέρα,
ὕλας παρέξεις ἰατροῖς ἀεὶ φάγοις.

Μεθοδίου (L)

889 (L) Πλήθει ἀρέσκειν μὴ ἐπιτήδευε.
Sext. 112

890 (Lδ) Πονηρία ἀρετήν τε καὶ ἑαυτὴν οὐδέποτε ἂν γνοίη.

Σολομῶντος (LS)

891 (LδS) Πάντα ἐναντία ἀνδρὶ ἄφρονι, ὅπλα δὲ αἰσθήσεως χείλη σοφά.
fons: V. T., Prov. 14, 7

892 (LS) Πάσης πνοῆς ἐξουσιάζων, ὦ Θεοῦ Λόγε, πάντων φείδῃ διὰ φιλανθρωπίαν ὡς πάντων πλάστης.

893 (L) Πλούσιος προστίθησι φίλους πολλούς· ὁ δὲ πτωχὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντος διαχωρίζεται.
fons: V. T., Prov. 19, 1

Παροιμία (L)

894 (Lδ) Πάντα εὐθέα ἐστὶν τοῖς νοοῦσι καὶ ὀρθὰ τοῖς εὑρίσκουσι γνῶσιν.
fons: V. T., Prov. 8, 9

Παροιμία (S)

895 (LδS) Πᾶς ὁ βίος ἀσεβοῦς ἐν φροντίδι.
SP 1149D (longior) (Job) SP 1189B (longior) (Job)
SP 361B (Job) C. Par. 1, 14, 2 (f. 78v) (longior) (Job)
PA 776A (longior) (Job) PA 1192C (sine lemmate)
fons: V. T., Job 15, 20

896 (Lδ) Πενία ἄνδρα ταπεινοῖ, χεῖρες δὲ ἀνδρείων πλουτίζουσιν.
pars prima (usque ad ταπεινοῖ): SP 285A (Prov.) PA 889B (Prov.)
pars secunda: SP 400D (longior) (Prov.) PA 1120B (Prov.)
fons: V. T., Prov. 10, 4

897 (Lδ) Παρανομίαι ἄνδρα ἀγρεύουσι, σειραῖς δὲ τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται.
SP 1149D (Prov.) PA 817A (Prov.)
fons: V. T., Prov. 5, 22

---

886 P* σαυτόν] αὐτόν L φρονεῖς] φρονοῖς Tart. **888** P* γ'ἀπαύστως S ἑαυτοῦ L ὕλην δ φαγοῖς Tart. **890** οὐδέποτ' ἄν δ **891** τὰ ἐναντία δ σοφά] σοφία δS σοφίας Tart. **893** / πλούσιος] πλοῦτος fons διαχωρίζεται] φίλου λείπεται fons **894** ἐστιν om. δ / εὐθέα-νοοῦσι] ἐνώπια τοῖς συνιοῦσι fons **896** / δέ om. SP PA **897** ἑαυτῶν V ἁμαρτημάτων δ / ἑαυτῶν SP ἁμαρτημάτων PA

Ἀφθονίου (S)

898 (LS) Παραινεῖν ἕτοιμον ἃ ποιεῖν ἀπορώτερον.
M 297a cfr. sent. 921 M 301
fons: Aphthon., Fab. 17, 8 p. 141
cfr. Aphthon., Fab. 11, 8 p. 138

Φίλωνος (L)

899 (LO) Πλούτου τὸ κάλλος οὐκ ἐν βαλαντίοις, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν χρῃζόντων ἐπικουρίᾳ.
SP 1473D (Phil.) SP 1520D (Phil.) C. Par. 1, 7, 2 (f. 70r) (Phil.)
PM 793D (Greg. Nyss.) PA 884B (Phil.)
fons: Phil., De Josepho 24, vol. 4, p. 91, 6–7

900 (LδO) Πολλῶν ταπείνωσις καλῶν γεννήτρια.

901 (L) Πρὸς τὰς τῶν ἠθῶν καταστάσεις τυποῦται τοῖς πολλοῖς τὰ ἐνύπνια· ἄλλα τοῦ ἀνδρείου καὶ ἄλλα τοῦ δεινοῦ τὰ φαντάσματα, ἄλλοι τοῦ ἀκολάστου ὄνειροι καὶ ἄλλοι τοῦ σώφρονος, ἐν ἑτέροις ὁ μεταδοτικὸς καὶ ἐν ἑτέροις φαντασιοῦται ὁ ἄπληστος, οὐδαμοῦ τῆς διανοίας, ἀλλὰ τῆς ἀλογωτέρας ἐν τῇ ψυχῇ διαθέσεως τὰς τοιαύτας φαντασίας ἀνατυπούσης.

['Αριστοτέλους] (LS)

902 (LδS) Πολύτροπος ὢν ὁ βίος, ποικιλωτάτης δεῖται σοφίας τοῦ πηδαλιουχήσοντος κυβερνήτου.
fons: Phil., De ebriet. 21, vol. 2, p. 186, 12–15

903 (LOS) Πενίαν φέρειν οὐ παντός, ἀλλ' ἢ ἀνδρὸς σοφοῦ.
PA 892D (Sext.) Men. Mon. 633 Men. Comp. I, 55

904 (LS) Πᾶς ὁ σῶμα περικείμενος ἐγγύς ἐστι τῶν τοῦ σώματος παθῶν.
fons: Greg. Naz, Or. 14, De paup. am. 28 (PG 35, 896A)

905 (LδOS) Πλοῦτος εἰς εὐσέβειαν ῥέων, ἀένναος τῷ κεκτημένῳ.
M 294
fons: Choric., Laud. Marci 1, 42 p. 13

906 (Lδ) Παράδοξόν ἐστιν ἐν ἀνθρώποις ἐάν τις ἐξουσίας κυριεύσας ἑαυτὸν γνωρίζῃ.
GBW 86 Ar. Pr. Math. 28 (γραμματικὸς ἐρωτηθεὶς τί... εἶπε)
Gnom. Vat. 550 (ὁ αὐτὸς [scil. Χίλων] ἐρωτηθεὶς τί... εἶπε)

---

899 / πλούτου γάρ fons τό om. C. Par. PM PA τῇ om. C. Par. **900** πολλ. γενν. καλ. ἡ ταπ. O **902** lemma: 'Αριστοτέλη S ποικιλότητα δ πηδαλιουχῆσαι τοῦ L πηδαλίου χρήζοντος V / πολύτροπος γάρ fons ποικιλωτάτου fons τὴν σοφίαν fons **903** πενία S σοφοῦ om. O / ἢ om. PA Men. Mon. **904** / παθῶν] κακῶν fons **905** post hanc sententiam et usque ad 1030 (verb. μνήμης) lacunam praeb. O πηγή ante ἀεν. add. S ἀέναος S Tart. / πλοῦτος γάρ fons **906** praec. sententiae iunxit L ἐστιν om. δ τις] τῆς codd. τις Tart. / παραδοξότατον GB Ar. Pr. Math. Gnom. Vat. ἐάν] εἰ Gnom. Vat.

Γρηγορίου (L)

907 (LδS) 'Ρεύσεως γένος ὢν ἄνθρωπος οὐδέν ἐστι· θανάτῳ γὰρ ζῇ, ζωὴν ἔχων οὐ διηνεκῆ.
sent. 262

908 (LδS) 'Ρᾷον ἀπ' ἀρχῆς μὴ ἐνδοῦναι κακίᾳ, καὶ προσιοῦσαν διαφυγεῖν, ἢ προβαίνουσαν ἀνακόψαι καὶ φανῆναι ταύτης ἀνώτερον.
M 307 (longior) (Theolog.) PM 1016A–B (longior) (Theolog.)
C. Par. 1, 2, 50 (f. 48r) (Theolog.) PM 989A (Theolog.)
PA 980D (longior) (Theolog.) PA 1197D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 28 (PG 36, 205D)

909 (L) 'Ρυπασμάτων ῥανίδες ἀρχὴ πεφύκασι τῆς γενέσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ βδελυρωτέραν καὶ ἄμορφον ὕλην διαλυόμεθα τῷ σώματι· πῶς οὖν τοῖς σωματικοῖς πλεονεκτήμασι ἐπιγαυριᾶν οὐκ ἄνοια καὶ γέλως, μᾶλλον δὲ θρήνους, οὐκ οἰκτιρμοὺς κινόν, ἀλλὰ κατάγνωσιν μᾶλλον ἐπιφέρον;

'Ιωάννου μοναχοῦ (LS)

910 (LδS) 'Ραινόμενα δάκρυα δι' ἁμαρτίας τὸν οἰκτίρμονα Θεὸν πρὸς οἶκτον ἄγει.

911 (LS) 'Ρᾷον ἐπιστρέψεις ἄφρονα μαστίζων ῥάβδῳ ἢ πιθανοῖς ἐν λόγοις ἄξεις εἰς τὸ συμφέρον.

912 (LδS) 'Ρέοντα πλοῦτον οὐ καλὸν φιλεῖν ἔνι· «πλοῦτος γάρ – φησι – ἐὰν ῥέῃ μὴ προστίθεσθε καρδίαν».
πλοῦτος – καρδίαν: *fons*: V. T., Ps. 61 (62), 11

913 (β) 'Ρώμη μετὰ φρονήσεως ὠφέλησεν· ἄνευ δὲ ταύτης πλέον τοὺς ἔχοντας ἔβλαψεν, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησεν, ταῖς δὲ ψυχαῖς τῆς ψυχικῆς ἐπιμελείας ἐπεσκότησεν.
M 304 (Isocr.) Stob. 4, 12, 10 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 6 p. 2

Τοῦ Θεολόγου (β)

914 (βδ) 'Ρεῖθρα γλυκασμοῦ γλῶσσα βλύζει στωμύλη·
ῥήσεις δὲ φαύλας ἄκριτον γεννᾷ στόμα.
F 13 v. 2: sent. 711
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 25–26 (PG 37, 918A)

915 (β) 'Ρᾷστον ἑαυτὸν ἀπατᾶν καὶ οἴεσθαι εἶναί τι οὐδὲν ὄντα, ὑπὸ τῆς κενῆς δόξης φυσώμενον.
SP 216D (Theolog.) C. Par. 1, 2, 73 (f. 49v) (Theolog.)
PM 896A (Theolog.) PA 1181D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 36, De seipso 1 (PG 36, 265B)

---

907 ὢν γένος L / ῥεύσεως post ὤν sent. 262 **908** ἀνακύψαι δ / ῥᾷον γάρ C. Par. PM PA fons κακίαν C. Par. PA[1] προϊοῦσαν C. Par. PM[1] PA διαφυγεῖν] μὴ ἐκφυγεῖν C. Par. **909** κινῶν L **911** ἄφρονα] ἄνθρωπον S πειθανοῖς L **912** προστίθεσθαι LS **913** ab ἄνευ denuo incipit B ἀσκούντων] ἀσκητῶν Boiss. ἐπιμελίας B / ῥώμη δέ Stob. fons μέν post μετά praeb. M Stob. fons πλείω Stob. fons ταῖς-ἐπιμελείας] ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις M Stob. fons **914** in duas partes divisit sententiam β στωμύλου δ / γλυκασμῶν F **915** φυσώμενος L

916 (βδ) ῾Ρᾷον κακίας μεταλαβεῖν ἢ ἀρετῆς μεταδοῦναι, ἐπεὶ καὶ νόσου μετασχεῖν μᾶλλον ἢ ὑγείαν χαρίσασθαι.
sent. 602 SP 356A (Theolog.)
pars prima (usque ad μεταδοῦναι):
C. Par. 1, 2, 44 (f. 47v) (Theolog.) PM 1016A (Theolog.) PA 980C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 43, In Laud. Basil. 20 (PG 36, 521D–524A)

Σιράχ (β)

917 (β) ῾Ρεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον.
M 310 (Solom.) SP 1557A (Sap.) SP 328D (Sap.)
fons: V. T., Solom. 4, 12

918 (β) ῾Ροπή ἐστιν ὁ βίος καὶ πάντα παρέρχεται.
cfr. Men. Mon. 689

Εὐαγρίου (β)

919 (β) ῾Ρήματα ἄνευ νοὸς ψόφος.
M 308 Gnom. Soph. p. 129 Sext. 154 Clit. 30

920 (βδS) ῾Ρώννυσι μὲν οἶνος σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν λόγος Θεοῦ.
SP 217B (Evagr.) PM 884C (Evagr.) PA 920A (Evagr.)
cfr. GBW 237
fons: Nil., Cap. paraen. 17 (PG 79, 1252A)

[Σέκστου] (β) [Εὐαγρίου] (S)

921 (βS) ῾Ρᾷον παραινεῖν ἃ ποιεῖν ὑπῆρξεν ἀδύνατον.
M 301 cfr. sent. 898 M 297a
fons: Aphthon., Fab. 11, 8 p. 138
cfr. Aphthon., Fab. 17, 8 p. 141

922 (βS) Συμβαίνει κακὸν ἄνδρα εἰς αἴσθησιν τοῦ ἀγαθοῦ φθάσαι · ἡ γὰρ εὐεργεσία τῶν κρειττόνων εἴωθεν ἐμποιεῖν τοῖς ἀναπεπτωκόσι καὶ ῥαθύμοις ψυχαῖς πρὸς τὸ κατεργάζεσθαι τὴν ἀρετήν.

923 (βS) Σιωπῆς εὐκαίρου χρησιμώτερον οὐδέν.
M 311a Stob. 3, 33, 2 (Menandr.) GBA 195 Ar. Pr. Math. 112
Gnom. tin. p. 472, n. 5 Men. Mon. 597
fons: Menandr., fr. 529 K. T.

924 (βS) Σεαυτοῦ μὴ κρατῶν, ἄλλων μὴ θέλε κρατεῖν.
Sext. 550 Pyth. 93

---

916 μεταβαλεῖν (μεταβαλλεῖν L) καὶ μεταλαβεῖν β [recte Boiss.] νόσον β νόσων Boiss. ὑγίειαν β / κακίας ante ῥᾷον sent. 602 C. Par. PM PA fons ὑγίειαν fons **919** ῥῆμα L / νοός] νοῦ Gnom. Soph. Sext. Clit. ψόφοι Gnom. Soph. Clit. **920** post seq. sententiam posuit S ὀλίγος οἶνος L / μὲν γάρ SP τὸ σῶμα fons **921** lemma: Εὐαγρίου ad praec. spectat sententiam / ποιεῖν] πονεῖν fons ὑπῆρξεν ἀδύνατον] ἀπορώτερον M **922** hic explicit δ: aliud gnomologium pergit ἀν πεπτωκόσι scr. S κατεργάσθαι S[1] κατεργάσασθαι S[2] **923** εὐκέρου scr. S / οὐδέν ante σιωπῆς GB Gnom. tin. οὐδὲν (οὐθέν fons) σιωπῆς ἔστι χρησιμώτερον Stob. Men. Mon. fons **924** σεαυτόν B κρατεῖν μὴ θέλε S / σαυτοῦ Sext.

925 (β) Σκιὰ τὰ θνητῶν καὶ οὐκ εὐβουλία.

926 (β) Συνεχέστερον νόει τὸν Θεὸν ἢ ἀνάπνει.
PM 953C (ex Epict. sent.) GBW 2 Sext. 289

927 (βS) Σημεῖον ἀμαθίας οἱ πολλοὶ λόγοι.
Sext. 157 Clit. 32

928 (β) Σφαλεραὶ αἱ ἀκρότητες, πρὸς ἀπόνοιαν ἐκτρέπουσαι τοὺς ὀλιγόφρονας.

929 (β) Σχολὴ ἄνευ φόβου Θεοῦ πονηρίας διδάσκαλος τοῖς ἀκαιρουμένοις ἐστίν.
fons: Basil., Hom. In Hex. 8, 8 (PG 29, 185C)

Φίλωνος (B)

930 (β) Σοφιστείας ἔργον εὑρεσιλογεῖν, σοφίας δὲ ἕκαστα διερευνᾶν τῶν ἐν τῇ φύσει μετ᾽ αἰδοῦς καὶ τῆς ἁρμοττούσης ἀποδοχῆς.
fons: Phil., fr. p. 108 n. 2 H.

Εὐαγρίου (B)

931 (βS) Σιτίοις χρῶ μὴ τοῖς ἡδέσιν, ἀλλὰ τοῖς ὠφελίμοις.
fons: Nil., Cap. Paraen. 17 (PG 79, 1252A)

Κλίμακος (B) Παροιμία (L)

932 (β) Σύνεισιν οἱ φίλοι ταῖς μνήμαις κἂν τοῖς σώμασιν ἀπολιμπάνωνται.

933 (β) Σοφὸς καρδίᾳ δέξεται ἐντολάς · ὁ δὲ ἄστεγος χείλεσιν σκολιάζων ὑποσκελισθήσεται.
M 314
pars prima: SP 12C (Prov.)
pars secunda: sent. 650 SP 1344A (Prov.) C. Par. 1, 6, 38 (f. 68r) (Solom.) PM 937D (Prov.)
fons: V. T., Prov. 10, 8

934 (β) Σοφίαν καὶ παιδείαν ἀσεβεῖς ἐξουθενήσουσιν.
cfr. SP 1216D (Sap. = V. T., Solom. 3, 11)
fons: V. T., Prov. 1, 7

935 (β) Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, ἐν δὲ πλατείαις παρρησίαν ἄγει.
SP 357A (longior) (Prov.) PM 820A (Prov.)
fons: V. T., Prov. 1, 20

936 (β) Σοφοὶ κρύψουσιν αἴσθησιν · στόμα δὲ προπετοῦς ἐγγίζει συντριβῇ.
pars prima: sent. 813 (amplior)
pars secunda: sent. 942 (longior) M 313a
fons: V. T., Prov. 10, 14

---

925 εὐβούλια codd. **927** ἀμαθείας B / μακρολογία σημεῖον ἀμαθίας Sext. Clit. **929** φόβου om. L ἀκροουμένοις L ἀκαιρουμένοις B et Boiss. εὐκαιρουμένοις Boiss. in Add. / σχολὴ γάρ fons **930** ἐκστᾶσα διερευνῶν L **931** / μή] οὐ fons **932** lemma: τοῦ τῆς Κλίμακος Boiss. ἀπολιμπάνονται codd. ἀπολιμπάνωνται Boiss. **933** / δέ om. SP C. Par. PM ὑποσκολιάζων SP **934** ἐξουθενίσουσιν B / σοφίαν δέ fons **935** ἄγῃ scr. B **936** / σοφοὶ δέ sent. 813 δέ om. sent. 942 M

Παρ(οιμιῶν) (B)

937 (βS) Στόμα ἀφρόνων ἀναγγελεῖ κακά.
M 87 (amplior) SP 1216B (Prov.) SP 1344A–B (amplior) (Prov.)
fons: V.T., Prov. 15, 2

938 (βS) Στόμα ἀληθινοῦ ἐμπλησθήσεται χαρᾶς.
M 315a SP 1204B (longior) (Job)
fons: V.T., Job. 8, 21

939 (βS) Στόμα δικαίου ἀποστάζει σοφίαν.
PA 1076C (Solom.)
fons: V.T., Prov. 10, 31

940 (βS) Σπάνιον εἴσαγε σὸν πόδα πρὸς σὸν φίλον, μήποτε πλησθείς σου μισήσῃ σέ· καὶ ἀπόστρεψον ἀπὸ σοῦ ἐπονειδίστους λόγους.
pars prima (usque ad σέ): C. Par. 1, 6, 54 (f. 69r) (Solom.) PA 852C (Solon.) CPG 2, Ap. XV, 60
pars secunda: SP 217D (Prov.)
fons: pars prima: V.T., Prov. 25, 17
pars secunda; V.T., Prov. 27, 11

941 (β) Σοφία ἀνθρώπου φωτιεῖ πρόσωπον αὐτοῦ· ἀναιδὴς δὲ προσώπῳ αὐτοῦ μισηθήσεται.
M 313 (Solom.)
pars prima: Gnom. Diaph., apud Boiss. Anecd. 1 p. 116, 3
fons: V.T., Eccl. 8, 1

942 (βS) Στόμα προπετοῦς ἐγγίζει συντριβῇ· φειδόμενος δὲ χειλέων νοήμων ἔσται.
pars prima: sent. 936 (amplior) M 313a
pars secunda: M 106 (amplior) SP 1340D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 10, 14+19

943 (βS) Στόμα ἄστεγον ποιεῖ ἀκαταστασίας καὶ ὁ ἄφρων πληθύνει λόγους.
M 315
pars secunda (ὁ-λόγους): SP 1344C (Eccl.) PA 993C (longior) (Prov.)
fons: pars prima: V.T., Prov. 26, 28
pars secunda: V.T., Eccl. 10, 14

944 (βS) Συνοικῆσαι λέοντι καὶ δράκοντι, ἢ μετὰ γυναικὸς ὀργίλου καὶ μαχίμου.
SP 1321C (amplior) (Eccl.) C. Par. 1, 6, 18 (f. 60r) (Sirach)

---

937 lemma: Παρ tantum scr. B; Παροιμιῶν Boiss.; aliqua in mg. codicis S scripta bene non leguntur: fortasse... ος ὁ Σύρος / στόμα δέ M fons ἀναγγέλλει M fons **938** / ἀληθινὸν στόμα SP ἀληθινῶν δὲ στόμα fons ἐμπλήσει fons χαρᾶς] γέλωτος M SP fons **939** / σοφίαν] χάριτας PA **940** lacunam inesse inter primam et secundam partem sententiae falso putavit Boiss. (v. praef. n. 96) τὸν σὸν πόδα β πρὸ σὸν φίλον scr. S πλησθῆς β σου om. β μισήσει S μησησησαι scr. B καί om. β ἀπὸ σοῦ om. S / σόν²] τόν PA τὸν σεαυτοῦ fons μήποτε] ἵνα μή PA CPG σου ante πλησθείς PA **941** ἀναιδεῖς B / καὶ ἀναιδής fons δέ non habet fons **942** / στόμα δέ sent. 936 fons δέ om. SP ἔσται] ἔσῃ M SP fons **943** / στόμα δέ fons ὁ om. SP **944** μαχίμης β / εὐδόκησαι (εὐδοκήσω fons) post δράκοντι praeb. SP C. Par. PM PA fons συνοικῆσαι denuo (ἐνοικῆσαι fons) post ἤ praeb. SP C. Par. PM PA fons ὀργίλου καὶ μαχίμου] πονηρᾶς SP C. Par. PM PA fons

PM 909D (Eccl.) PA 1089A (Sirach)
fons: V.T., Sirach 25, 16 (cfr. Prov. 21, 19)

945 (βS) Στάθμιον δίκαιον δεκτὸν Κυρίῳ.
SP 1584D (amplior) (Prov.) PA 1129D (sine lemmate)
fons: V.T., Prov. 11, 1

946 (β) Σωφρόνων ἀνδρῶν οἵτινες παιδεύονται ταῖς συμφοραῖς, καὶ ὡς χρυσὸς πυρὶ καθαιρούμενοι λέγουσιν· «Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με», ὡς τικτούσης τῆς ταπεινώσεως τὸ γινώσκειν τὰ δικαιώματα.
M 317 (Theolog.) SP 317C (longior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 17, Ad cives Naz. 5 (PG 35, 972B)

947 (β) Σοφία πρώτη σοφίας ὑπερορᾶν τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καὶ στροφαῖς λέξεων, καὶ ταῖς κιβδήλοις καὶ πονηραῖς ἀντιθέσεσιν.
SP 92D (Greg. Naz.) SP 341C (longior) (Greg. Naz.)
PM 820C (longior) (Theolog.) PA 932D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 16, In patr. tac. 2 (PG 35, 936C)

Τοῦ Χρυσοστόμου (βS)

948 (βS) Σῶμα θεραπεῦσαι νενοσηκὸς οὐ παντὶ ῥᾴδιον· ψυχὴν δὲ ἀρρωστοῦσαν ἰάσασθαι ῥᾴδιον πᾶσιν.
M 312 (Clim.)
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 8, 3 (PG 49, 101)

949 (β) Σωτηρία παντὸς ἀνδρός ἐστιν ἐμπειρία.

950 (β) Σκηνῆς οὐδὲν ὁ παρὼν διενήνοχε βίος· παίγνια γὰρ τὰ παρόντα, μὴ εἰς ἀεὶ διαμένοντα.
fons: pars prima: Joann. Chrysost., Hom. Ad Theod. lapsum 2, 3 (PG 47, 312)

951 (βS) Σκιὰ καὶ σκιᾶς οὐδαμινέστερον τὰ τοῦ βίου πράγματα, πολλῶν γέμοντα κινδύνων.

Βασιλείου (B)

952 (β) Συμμετρία λόγου καθαρότης καρδίας.

Ἀριστοτέλους (B)

953 (β) Σικύῳ ἔοικεν [εἶναι] ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος· ἑκατέρωθεν γὰρ αὐτοῦ τὰ ἄκρα πικρὰ τυγχάνει.
M 318 (Aristot.) App. Gnom. 17 (ὁ αὐτὸς [scil. Ἀριστοτέλης] εἶπε ...)

---

945 / στάθμιον δέ SP fons Κυρίῳ] αὐτῷ (i. e. Κυρίῳ) SP fons **946** ταῖς om. L καθαιρόμενοι Boiss. / σωφρόνων δὲ fons καθαιρόμενοι M SP fons ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου fons **947** / κιβδήλαις PM πονηραῖς] περιτταῖς SP PM PA fons **948** παντὴ scr. LS ἀρρωστοῦσι Boiss. / σώματα μὲν γὰρ θερ. νενοσηκότα fons πᾶσιν] ἅπασιν M **949** σώτειρα Boiss. a nota σρι codicis B, quam σωτῆρι solvit et inde ad metrum servandum σώτειρα corr. ἐστ'εμ. B **950** παρόν L βίος διενήνοχεν L / σκηνῆς γάρ fons **953** lemma: tantum Ἀριστ B, quod tamen Ἀριστοτέλους legendum εἶναι post ἔοικεν delevi, codicem M secutus (v. adn. apud Boiss. textum) / τυγχάνει om. M ὅμοιον εἶναι τὸν... βίον σικύῳ App. Gnom. ἑκατέρωθεν] ἑκάτερα App. Gnom.

Πλάτωνος (β)

954 (β) Στιγμιαῖος ἔοικεν εἶναι βίος ἀνθρώπων.

Ἰωάννου (B)

955 (β) Σῴζει τὸν ἄνθρωπον ταπείνωσις μόνη.

Ἰωάννου μοναχοῦ (β)

956 (β) Σώματι μὲν τάχος θανεῖν ἀγαθόν· πολλῶν γὰρ ἐλευθεροῖ τοῦ βίου κακῶν· ψυχῇ δὲ θανεῖν χαλεπόν, ὅτι ψυχῆς ἐστι θάνατος ἁμαρτία.

Σιράχ (β)

957 (βS) Συγκολλῶν ὄστρακον ὁ διδάσκων μωρόν.
SP 1216D (longior) (Eccl.) SP 185B (Eccl.) C. Par. 1, 4, 13 (f. 59v) (Sirach) PM 981D (Sirach) PA 800B (Theolog.) PA 1129B (sine lemmate)
fons: V. T., Sirach 22, 7

958 (β) Σκαιὸς ἀνὴρ δῆλος δήπουθέν ἐστιν σφαλερῶς βιῶν.
sent. 580 (amplior)
fons: Aesop., sent. 49 p. 257 et 199 p. 291 (sed cfr. Maas, BZ 12 [1903] 309)

Αἰσώπου (S)

959 (βS) Σοφὸς ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος «τί ἰσχυρότερον ἀνδριάντος;» ἔφη· «ἄνθρωπος ἀναίσθητος».
Stob. 3, 4, 88 (Stilpon.) GBM 166 (ὁ αὐτὸς [scil. Ἀριστοτέλης]) GBB 213 Gnom. Vat. 145 (ὁ αὐτὸς [scil. Ἀριστοτέλης]) Gnom. Vat. 516 (⟨ὁ⟩ αὐτὸς [scil. Στίλπων])

Γενναδίου (B)

960 (β) Συνείσακτον, ὡς χρεία, μὴ κτήσῃ φίλον· πρὸς γὰρ τὸ καλὸν οὐκ ἔχει προαίρεσιν.

Εὐαγρίου (S)

961 (βS) Σώφρων καρδία λιμὴν θεωρημάτων.
SP 89C (Evagr.) PA 1209C (Joseph.)
fons: Evagr., sent. 9 (PG 40, 1269C)

Σέκστου (B)

962 (β) Σκεύη τὰ καινὰ κρείττονα, φιλία δὲ ἡ παλαιοτέρα.
δ 3 C. Par. 3, 2, 13 (f. 83v) (Plut.) (= Exc. Par., p. 70 n. 13) PM 757D (sine lemmate) PA 849B (Plut.) GBW 156 Gnom. hom. 43 Pythag. Simil. 134, p. 495M.
fons: Plut., fr. να' Wytt. p. 885

---

954 στιγμαῖς L στιγμιαῖς B [recte Boiss.] **956** lemma: μοναχοῦ om. L μέν... δέ om. B **957** διδάσκον B **959** lemma: fortasse ad praec. spectat sententiam / ὑπό τινος om. Stob. GB Gnom. Vat. ἐστι post ἰσχυρότερον add. GBB Gnom. Vat. τί ἐστι ψυχρότατον GBM ἀνδρίαντος om. GBM ἔφη] εἶπεν Stob. Gnom. Vat. **962** σκεύει B κενά L κρίττων scr. B κρεῖττον L κρείττω Boiss. / σκεύη μέν C. Par. PM PA GB Gnom. hom. τὰ μέν fons Pythag. Simil. ἡ om. δ C. Par.

[Ἰσοκράτους] (S)

963 (βS) Στόμα φρονίμου ζητηθήσεται ἐν ἐκκλησίᾳ.
fons: V. T., Sirach 21, 17

⟨Ἰσοκράτους⟩

964 (β) Τὰς ἐντεύξεις μὴ ποιοῦ πυκνὰς τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἁπάντων κακόν.
M 348
fons: Isocr., Or. ad Dem. 20 p. 5

965 (β) Τὸ σῶμα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυκεν.
Stob. 2, 31, 55 (Isocr.) C. Par. 3, 5a, 29 (f. 92v) (Isocr.) PA 929B (Theogn.) GBW 29 Exc. Ms. Flor. p. 196, n. 55
fons: Isocr., Or. ad Dem. 12 p. 3

966 (βS) Τὸν Θεὸν φοβοῦ, τοὺς γονεῖς τίμα, τοὺς φίλους αἰσχύνου, τοῖς νόμοις πείθου, τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης· τέρψις γὰρ σὺν τῷ καλῷ μέν, ἄριστον, ἄνευ δὲ τούτου, κάκιστον.
Stob. 3, 1, 26 (amplior) (Isocr.) Orion. Anth. 3, 6
fons: Isocr., Or. ad Dem. 16 p. 4

967 (β) Τῷ μὲν τρόπῳ γενοῦ φιλοπροσήγορος, ⟨τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος·⟩ ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν.
sent. 230 M 349
fons: Isocr., Or. ad Dem. 20 p. 5

968 (β) Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἕνεκεν, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτῖσαι, καὶ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι.
sent. 99 (longior) M 346 (longior) Stob. 4, 31, 116 (longior) (Isocr.) PM 801D–804A (longior) (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 28 p. 7

969 (βS) Τοῖς ἀγαθοῖς εὖ ποίει· καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρὰ ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη.
sent. 100 sent. 610 M 347 PA 877D (Isocr.)
pars secunda: Exc. Vind. 63
fons: Isocr., Or. ad Dem. 29 p. 7

---

963 lemma: ad seq. sententiam spectat ἐκκλησίᾳ συντυχίας scr. S: est scholium ad sent. M 348 = Georg. 964 **964** lemma: ante praec. sententiam pos., huc transponendum κακῶν codd. καλῶν con. Boiss. (ubi v. adn.) / κακόν non habet fons **965** /τὸ σῶμα] τὰ μὲν γὰρ (om. GB) σώματα Stob. C. Par. PM PA GB Exc. Ms. Flor. fons τοῖς[2] om. Stob. **966** / τοὺς μὲν θεούς Stob. Orion. fons δέ ante γονεῖς et denuo ante φίλους Stob. Orion. fons δέ ante νόμοις Orion. fons τοῖς νόμοις πείθου om. Stob. **967** τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος addidi ex fonte / μέν[1] om. M γενοῦ ante τῷ μέν sent. 230 γενοῦ] γίγνου fons τῷ λόγῳ δ' fons ὑπαντῶντας sent. 230 **968** ἐν σοὶ οὐσίαν L ἐκτῆσαι scr. B φίλῳ τῷ L / τίμα] ἀγάπα sent. 99 ἕνεκα PM ῥαδίως ἐκτῖσαι Stob. PM ἐκτῖσαι δύνασθαι fons τῷ φίλῳ PM τοῦ φίλῳ Stob. fons σπουδαίῳ om. sent. 99 **969** τοὺς ἀγαθούς S / τοῖς ἀγαθοῖς] ἀγαθούς sent. 100 καλούς sent. 610 τοὺς ἀγαθούς PA fons ποιεῖν sent. 610 γάρ om. Exc. Vind.

Δημοκρίτου (S)

970 (βS) Τοὺς φαύλους δεῖ παρατηρεῖσθαι, μήπως καιροῦ λαβόμενοι βλάψωσιν.
GBW 172
fons: Democr., fr. 87 p. 161, 7–8 D.K.

971 (βS) Τὸν ἄρχοντα δεῖ ἔχειν πρὸς μὲν τοὺς καιροὺς λογισμόν, πρὸς δὲ τοὺς ἐναντίους τόλμαν, πρὸς δὲ τοὺς ὑποτεταγμένους εὔνοιαν.
a) C. Par. 3, 6, 14 (f. 94r) (Democrit.) (= Exc. Par. p. 76, n. 14)
GBW 80 PM 780B (Democrit.) PA 1005B–C (Democrit.)
b) Ἀγεσίλαος … ἐρωτηθείς … τίνα δεῖ τὸν στρατηγὸν ἔχειν εἶπεν …
Stob. 4, 13, 49 Gnom. Vat. 70
fons: Democrit., fr. 302 p. 222, 19–20 D.K.

972 (βS) Τοσούτῳ κρεῖττον δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι δόξαν παρασκευάζει· κἀκεῖνα μὲν καὶ φαύλοις πρόσεισι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν.
sent. 101 (amplior)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 38 p. 10

973 (βS) Τὰ μέγιστα τῶν κακῶν οἱ πένητες ἐκπεφεύγασιν, ἐπιβουλήν, φθόνον καὶ μῖσος, οἷς οἱ πλούσιοι καθ' ἡμέραν συνοικοῦσιν.
PM 797B (sine lemmate) PA 893A (Democrit.) GBW 200
CPG 2, Ap. XVI, 10e Gnom. Basil. 165, 5
fons: Democrit., fr. 40 Müllach, p. 343

Φίλωνος (B)

974 (β) Τὰ μὴ σὺν λόγῳ πάντα αἰσχρά, ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ κόσμια.
SP 1293C (Phil.) PA 801D (Phil.)
fons: Phil., Legum all. 3, 53, vol. 1 p. 147, 17–18

975 (β) Τοῖς γονεῦσιν ἴσας πρὸς ἴσας ἀποδοῦναι χάριτας τῶν ἀδυνάτων· ἀντιγεννῆσαι γὰρ οὐχ οἷόν τε.
SP 1357D (amplior) (Phil.) SP 293A PA 1049B (Phil.)
fons: Phil., Legum all. 3, 3–14 vol. 1 p. 115, 12–14

Κλήμεντος (β)

976 (β) Τὸ περὶ τὴν φωνὴν ἀσκεῖν σωφρονεῖν λαγνείας ἐστὶ καρτερεῖν.
SP 1341C (Clem.)
fons: Clem., Paedag. 2, 6 (PG 8, 453C)

---

970 lemma: Δομοκ scr. S δεῖ] δή B μήπω Boiss. / τὸν φαῦλον παραφυλάττειν δεῖ, μὴ καιροῦ λάβηται fons **971** δεῖ] δή B / πρὸς-λογισμόν post εὔνοια praeb. Stob. Gnom. Vat. ἐναντίους] πολεμίους Stob. **972** κρείττω β κρείττων Boiss. ὅσῳ om. β καί[1] om. S / τοσοῦτον γάρ … ὅσον sent. 101 κρείττων fons ἡ δέ] τό δέ fons κἀκεῖνα] κἀκείνων fons τοῖς φαύλοις μέτεστι fons ταύτης] τούτου fons **974** σὺν λόγῳ] συλλόγῳ codd. (bis) αἰσχρῶν (in adn.) et συλλόγων (bis) legit Boiss. / τὰ γάρ fons **975** / πρὸς ἴσας non praeb. SP fons τῶν ἀδυνάτων] οὐδὲ (ante τοῖς positum) … ἐνδέχεται SP[1] fons τούτους post οἷόν τε praeb. SP[1] fons **976** lemma: Κλήμακος pro Κλήμεντος codd.: τοῦ τῆς Κλήμακος Boiss. καρτερές codd: καρτέρες Boiss. καρτερεῖν correxi ex fonte / καρτερεῖν] καρτερία SP τὸ δὲ περὶ τὴν φωνὴν σωφρονεῖν ἀσκεῖν ἐστι λαγνείας, καὶ καρτερεῖν fons

977 (β) Τῷ γελοίῳ καθάπερ ἁλὶ πεφεισμένως δεῖ χρῆσθαι.
Stob. 3, 34, 18 (Socr.) Gnom. hom. 75 Pythag. Simil. 19, p. 486M.

Χαρικλείας (B)

978 (β) Τὸν καλὸν καὶ βάρβαροι χεῖρες, ὡς ἔοικε, δυσωποῦνται.
M 343 (Chariel.)
fons: Heliod., Aethiop. 5, 7, 3 (Exc. Par. p. 64)

979 (βS) Τὸ συνεχῶς πρός τινα διαψεύδεσθαι τὸ πιστὸν τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων ὑποτέμνεται.
fons: Heliod., Aethiop. 8, 7, 5

Ἀφθονίου (B)

980 (β) Τὸ μεῖζον ἀεὶ τοῖς καταδεεστέροις καθέστηκεν σφαλερόν.
fons: Aphthon., Fab. 19, 8 p. 142

981 (β) Τὸν νουθετοῦντα δεῖ πρῶτον τῆς τῶν νουθετουμένων αἰδοῦς τε καὶ φήμης ἐπιμελεῖσθαι· οἱ γὰρ ἀπερυθριάσαντες ἀδιόρθωτοι.
PM 817C (Epict.) GBW 58

[Κυρίλλου] (β)

982 (β) Τύχη θνητοῖς τὴν ἐφ' ἑκάτερα φέρειν οἶδε μεταβολήν.
fons: Aphthon., Fab. 13, 10–11 p. 139

[Αἰσχύλου] (B) ⟨Κυρίλλου⟩

983 (β) Τὸ συνδιαιτᾶσθαι τοῖς φαύλοις οὐκ ἀζήμιον.
PA 1096C (Cyrill.) cfr. sent. 1137

⟨Αἰσχύλου⟩

984 (β) Τὰ μηδὲν ὠφελοῦντα μὴ ζήτει μάτην.
Stob. 4, 16, 1 (Aeschyl.) Men. Mon. 756
fons: Aeschyl., Prom. 44

Τοῦ Χρυσοστόμου (βS)

985 (βS) Τοὺς νοῦν ἔχοντας εὐεργεσίαι μᾶλλον ἢ αἱ τιμωρίαι ἐφέλκονται πρὸς τὴν ὑπακοὴν τῶν ἐπιταγμάτων.

Σολομῶντος (β)

986 (βS) Τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθοποιεῖ ἀνὴρ ἐλεήμων.
fons: V.T., Prov. 11, 17

---

977 χρεῖσαθι scr. B **978** τό codd. Boiss. τόν correxi ex M / τὸν καλόν] τοὺς γὰρ καλούς fons **979** πρός τινος Boiss. διαψεύσθαι BS τῶν] τό L λεγομένων] λόγων S / τὸ γάρ fons πρός τινα] σὲ πρός με fons παρ'αὐτοῦ] παρὰ σοῦ fons **981** / φήμης] αἰσχύνης PM **982** lemma: ad seq. sententiam spectat ἐφ' om. L / ἡ τύχη γάρ fons **983** ad hanc sententiam lemma Κυρίλλου ante 982 positum spectare putavit Boiss.; lemma Αἰσχύλου ad 984 spectat / οὐκ ἀζήμιον] ἐπιβαλὲς καὶ ἐπίψογον PA **984** lemma: ante sent. 983 pos., huc transponendum / ζήτει] πόνει Stob. Men. Mon. fons **986** post 987 pos. sententiam S ἀγαθοποιῇ scr. B / ἀγαθὸν ποιεῖ fons

Σολομῶντος (S)

987 (βS) Τοῦ σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ· ὁ δὲ ἄφρων ἐν σκότει πορεύεται.

pars prima: sent. 1023

fons: V. T., Eccl. 2, 14

Τοῦ Θεολόγου (β)

988 (β) Τὸν εὐγενῆ μέν, δυσγενῆ δὲ τῷ τρόπῳ,
νεκρὸν νομίζω τῶν καλῶν ὀδωδότα·
μι' εὐγένεια, τὸν τρόπον χρηστὸν φέρειν.

fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 27, 33–35 (PG 37, 856A)

989 (β) Τῆς αὐτῆς ἐστι δυσχερείας καὶ κτήσασθαί τι τῶν ἀγαθῶν οὐχ ὑπάρχον, καὶ κτηθὲν διασώσασθαι.

M 352 (longior) (Theolog.) PM 985B (Theolog.) PM 1013D–1016A (longior) (Theolog.) PA 916C (Theolog.) PA 980C (longior) (Theolog.) PA 1121C (longior) (Theolog.)

fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 31 (PG 36, 401D)

Θεολόγου (S)

990 (βS) Τοὺς μὲν ἄγει λόγος, οἱ δὲ ῥυθμίζονται παραδείγματι, οἱ μὲν δέονται κέντρων, οἱ δὲ χαλινοῦ· οἱ μὲν γὰρ εἰσι νωθεῖς καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλόν, οὓς τῇ πληγῇ τοῦ λόγου διεγερτέον.

SP 1381D (amplior) (Theolog.) PA 1017A–B (amplior) (Theolog.)

fons: Greg. Naz., Or. 2, Apol. 30 (PG 35, 437C–440A)

991 (β) Τοὺς μὲν παράκλησις κατορθοῖ, τοὺς δὲ ἐπιτίμησις· καὶ αὕτη τοὺς μὲν ἐν τῷ κοινῷ διελεγχομένους, τοὺς δὲ κρύβδην νουθετουμένους.

fons: Greg. Naz., Or. 2, Apol. 31 (PG 35, 440A)

992 (β) Τοῖς μὲν μικροψύχοις μέγα τὸ φυγεῖν βάσανον· τοῖς δὲ μεγαλοψύχοις τὸ καὶ τυχεῖν ἀντιδόσεως.

fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 12 (PG 36, 373C)

993 (β) Τρεῖς οἶδα τάξεις τῶν σῳζομένων, δουλείαν, μισθαρνίαν, υἱότητα. Εἰ δοῦλος εἶ, τὰς πληγὰς φοβήθητι· εἰ μισθωτός, πρὸς τὸ λαβεῖν βλέπε μόνον· εἰ ὑπὲρ τούτους καὶ υἱός, ὡς πατέρα αἰδέσθητι· ἔργασαι τὸ καλόν, ὅτι καλὸν τῷ πατρὶ πείθεσθαι.

fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 13 (PG 36, 373C)

994 (βS) Τροχός τίς ἐστιν ἀστάτως πεπηγμένος
ὁ μικρὸς οὗτος καὶ πολύτροπος βίος·
ἄνω κινεῖται καὶ περισπᾶται κάτω·
οὐχ ἵσταται γάρ, κἂν δοκῇ πεπηγέναι·
φεύγων κρατεῖται καὶ τὸ φεύγειν οὐκ ἔχει·
ἕλκει, καθέλκει τῇ κινήσει τὴν στάσιν·
ὡς οὐδὲν εἶναι τὸν βίον διαγράφει
ἢ καπνὸν ἢ ὄνειρον ἢ ἄνθος χλόης.

F 59

fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 19 (PG 37, 787A–788A)

Βασιλείου (β)

995 (β) Τὸ ἐν κακίᾳ περίβλεπτον πολλοὺς τῶν εὐολισθήτων εἰς τὸν ὅμοιον ζῆλον ἐφέλκεται.

M 327 C. Par. 1, 1, 14 (f. 40r) (Basil.) PM 1016A (Theolog.) PA 980D (Theolog.) PA 1236B (Basil.)

fons: Basil., Hom. In Ps. 1, 6 (PG 29, 228A)

996 (β) Τὸ μὲν ἀνάλγητον εὔθυμον, τὸ δὲ συμπαθὲς λυπηρόν· καὶ τῆξις καρδίας ἔμμονος λογισμός.

fons: Greg. Naz., Or. 43, In laud. Basil. 42 (PG 36, 552C)

997 (β) Ταπεινόφρων ἐστὶν οὐχ ὁ ἑαυτὸν εὐτελίζων (πῶς γὰρ ἑαυτὸν οὐ βαστάσει;) ἀλλ' ὁ παρ' ἑταίρου ὀνειδισθείς, ἀμείωτον αὐτοῦ τὴν ἀγάπην φυλάξει.

998 (β) Τὸ κακὸν οὐχὶ οὐσία τίς ἐστι ζῶσα καὶ ἔμψυχος, ἀλλὰ διάθεσις ἐν ψυχῇ, ἐναντίως ἔχουσα πρὸς ἀρετὴν διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ καλοῦ ἀπόπτωσιν τοῖς ῥαθύμοις ἐγγινομένην.

fons: Basil., Hom. In Hex. 2, 4 (PG 29, 37D)

999 (βS) Τὸ πόνῳ κτηθὲν περιχαρῶς ὑπεδέχθη καὶ φιλοπόνως διεφυλάχθη· ὧν μέντοι πρόχειρος ὁ πορισμός, τούτων ἡ κτῆσις εὐκαταφρόνητος.

M 329 (Choric.) C. Par. 1, 1, 1, (f. 39r) (Basil.) PM 889B (Basil.) PA 1121A (Inc. Auct.)

pars secunda: sent. 1225

fons: Basil., Hom. In Hex. 3, 2 (PG 29, 56B)

1000 (βS) Τῶν ἀγαθῶν ἔργων αἱ χάριτες ἐπὶ τοὺς διδόντας ἐπαναστρέφουσιν.

M 325 (Basil.) SP 409C (Basil.) C. Par. 1, 1, 27 (f. 41r) (Basil.) PA 876B (Basil.) Gnom. Basil. 153, 8 (Basil.)

fons: Basil., Hom. In illud Lucae «Destruam...» 3 (PG 31, 265C)

1001 (β) Τὸ κακὸν ἀνυπόστατον, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὴν ὑπόστασιν ἔχει.

1002 (β) Τὰ ἀνθρώπινα πάντα σκιᾶς εἰσιν ἀμυδρότερα καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα· ἥ τε γὰρ νεότης τῶν ἐαρινῶν ἀνθῶν ὀξύτερον καταρρεῖ· καὶ ἡ ὥρα τοῦ σώματος ἢ νόσῳ

---

987 ante 986 pos. sententiam S / ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ fons τῇ non praeb. fons ὁ δέ] καὶ ὁ fons **988** δυσμενῆ codd.: δυσγενῆ Boiss. **989** κτήσασθαι] κτίσασθαν B κτηθέν] κτισθέν codd. διασῴζεσθαι Boiss. / δυσχερείας ἐστί PM[1] δυσχέρειά ἐστι PA[1] **990** παραδείγματι ante ῥυθμίζονται S μέν[2]] δέ β οὕς] οἱ S διεγερτέων L διεγείρονται S / γάρ post μέν[1] PA ἄγειν PA παραδείγμασιν PA κέντρου PA οὕς-διεγερτέον] οἱ δὲ θερμότεροι τοῦ μέτρου et alia PA **992** / ἔστι γάρ praem. fons **993** δουλίαν B / τρεῖς γάρ fons εἰ δὲ ὑπὲρ τούτους δοῦλος κ.τ.λ. fons **994** ἀστάτως] ἀτάκτως L ἄστατος S παρασπᾶται S ἵστατε BS δοκεῖ B φεύγειν] φεύγον S διαγράφῃ B διαγράφειν Boiss. καπνόν] καρπόν S / l. 5: post κρατεῖται praeb. καὶ μένων ἀποτρέχει || σκιρτᾷ δὲ πολλὰ F fons διαγράφων fons

995 / τὸ γάρ C. Par. fons τῶν εὐολισθήτων post ζῆλον M PM PA ζῆλον] βίον PA[2] **996** praec. sententiae iunxit L **997** ταπεινόφρον codd. [recte Boiss.] ἀλλ'ὅ Boiss. et ὅς in PG ἑταίρου] ἑτέρου L φυλάξει et inde φυλάττει B **998** / ἐστι post κακόν fons τις non habet fons **999** τῷ πόνῳ B κτῆσις] κτίσις B / τὸ γάρ C. Par PM PA fons μέντοι om. sent. 1225 **1001** μὴ ἐκ τοῦ ὄντος B **1002** in duas partes divisit sententiam L καὶ[2] om. B πάλιν om. B δέ post τέχνας add. L πάντων] πάντως B / τὰ δὲ fons πάντα] ταῦτα SP fons εἰσιν] ἐστιν

πάντως ἢ χρόνῳ μαραίνεται· ὁ πλοῦτος πάλιν ἄπιστόν ἐστι ῥεῦμα· ἡ δόξα δὲ εὐπερίτρεπτος πέφυκεν· αἱ περὶ τὰς τέχνας διαπονήσεις τῷ χρόνῳ τούτῳ συναπαρτίζονται. Τὸ περισπούδαστον πάντων οἱ λόγοι ἄχρι τῆς ἀκοῆς τὴν χάριν ἔχουσιν· ἀρετὴ δὲ μόνη τίμιον κτῆμα τῷ ἔχοντι, ἥδιστον δὲ θέαμα τοῖς ἐπιτυγχάνουσιν.

SP 1121B (Basil.) (usque ad ἔχουσιν laudat sententiam)
pars extrema (ἀρετή – ἐπιτυγχάνουσιν):
SP 1380D (Basil.) C. Par. 1, 1, 71 (f. 44r) (Basil.) PM 724A–B (Basil.) PA 792C (Basil.)
fons: Basil., Ep. 277 (PG 32, 1013B)

Τοῦ Χρυσοστόμου (β)

1003 (β) Τὸ θαρρεῖν τὸν ἑστηκότα ποιεῖ πεσεῖν, τὸ δὲ ἀπογινώσκειν τὸν κείμενον οὐκ ἀφίησιν ἀναστῆναι· Παῦλος τοῦτο παραινεῖ λέγων· «Ὁ δοκῶν ἑστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ».
fons: Joann. Chrysost., Hom. De prod. Judae 1, 2 (PG 49, 375)

Γρηγορίου (BS)

1004 (βS) Τὸ ταπεινὸν μετὰ τῆς εὐδοξίας ἔχει καὶ τὴν ἀσφάλειαν.
PA 1177B (Basil.)
fons: Greg. Naz., Or. 32, De mod. in disp. 19 (PG 36, 196D)

Ἰωάννου (LS)

1005 (βS) Τάφος καὶ φθορὰ καὶ κόνις τὸ τῆς βιωτικῆς εὐημερίας συμπέρασμα.
SP 1528C–D (Chrysost.) (cfr. S. Haidacher, B. Z. 16 [1907] 183, n. 42)

Ἰωάννου (BS)

1006 (βS) Τὰ μικρὰ δαίμων σμικρύνει τῶν πταισμάτων,
ὅπως κακούργως εἰς τὰ μείζω προσβάλλῃ.

Ἰωάννου μοναχοῦ (B)

1007 (β) Τὸν σκληρὸν ὠφελοῦσιν οἱ σκληροὶ λόγοι·
φόβου γὰρ ἐκτὸς οὐ φιλεῖ κτᾶσθαι πόνους.

1008 (β) Ταπεινόνους ἄνθρωπος εὐθὴς καρδία.

Ἰωσήπου (B)

1009 (β) Τροφὴ ἄπεπτος ἐκφέρει δυσωδίαν,
λόγος τ' ἄτακτος ἐκταράσσει τοὺς φίλους·

fons ἀμυδρότερα] ἀδρανέστερα SP ἥ τε] εἴτε SP τῶν om. SP ἠρινῶν ἀνθέων fons ἢ² non praeb. SP fons τοῦ non praeb. SP fons ἢ νόσῳ post ἢ χρόνῳ SP πάντως non praeb. SP fons καταμαραίνεται fons ὁ] καί SP fons πάλιν] μέν SP fons ἄπιστος SP fons ἐστι ῥεῦμα non praeb. SP fons ἡ³ non praeb. SP fons πέφυκεν non praeb. SP fons αἵ τε SP fons περί] παρά SP ἀρπατίζονται SP ἀλλὰ καί ante τὸ περισπούδαστον SP fons πάντων] ἅπασιν SP fons οἱ λόγοι] ὀλίγοι SP τῆς om. SP τήν non habet fons ἀρετὴ-μόνη] ἀρετῆς (δέ fons) ἄσκησις SP C. Par. PM PA fons μέν post τίμιον praeb. SP C. Par. PM PA fons θεαμάτων fons ἐντυγχάνουσιν SP C. Par. PM PA fons **1003** τοῦτο om. B / τὸ μὲν γὰρ θαρρεῖν fons Παῦλος-παραινεῖ] Διὰ τοῦτο ὁ Π. παρῄνει fons **1005** post 1006 pos. sententiam S **1006** ante 1005 pos. sententiam S κακούργους Boiss. προβάλλει B **1008** εὐεθεῖς B **1009** τ' om. L ἐκταράσσῃ B μωρός codd. Boiss.: correxi ad metrum servandum τοῦτον] τούτων B λίψοιτο B

εἰς ὦτα πιστοῦ τοῦ σοφοῦ τρέχει λόγος,
μωρῶν ἅπας δὲ τοῦτον οὐ λήψοιτό γε.

Ὀλυμπιοδώρου (β)

1010 (β) Τὸ ὅλον ἡμῶν τῆς σωτηρίας ἐν οἰκτιρμοῖς κεῖται καὶ τῇ τοῦ κριτοῦ φιλανθρωπίᾳ.

Βαβρίου (βS)

1011 (βS) Τοὺς γνησίους τῶν φίλων αἱ συμφοραὶ δοκιμάζουσιν.
fons: Babr., Myth. 195 p. 179
Aesop., Fab. 66, 1, 11–12 p. 89

1012 (βS) Τοὺς γνώμῃ πονηροὺς καὶ ἀδίκους οὐδ' εὔλογος ἀπολογία πείθει.
fons: Babr., Myth. 89 p. 79

1013 (βS) Τοῦ πολλὰ κεκτημένου καὶ μηδὲν χρωμένου ὁ μὲν κόπος ἴδιος, ὁ δὲ βίος ἀλλότριος.

1014 (β) Τὸν σοφὸν ἄνδρα, κἂν ἑκὰς ναίῃ χθονός, κἂν μήποτε αὐτὸν ὀφθαλμοῖς ἴδω, κρίνω φίλον.
M 329a
fons: Basil., Ep. 63 (PG 32, 420A) (ex Euripid.)

[Γρηγορίου] (βS)

1015 (βS) Τὸ χαρᾶς ὑπερβάλλον εἰς ἀλγεινὸν περιέστη πολλάκις, καὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἄμετρον ἐπίσπαστον λύπην ἐγέννησεν.
M 344 C. Par. 3, 11, 3 (f. 101v) (Chariel.) (= Exc. Par. p. 63, n. 291)
PM 877C (Chariel.) PA 989B (Choric.)
fons: Heliod., Aethiop. 2, 6, 4

⟨Γρηγορίου⟩ [Ἰωάννου μοναχοῦ] (β)

1016 (β) Τίκτεις, ἔχιδνα· μὴ φοβοῦ τὰς ὠδῖνας·
ἔχεις λαβοῦσα μητρικοῦ πεῖραν τόκου.
F 50
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 129–130 (PG 37, 926A)

Βαβρίου (β) Ἰωάννου μοναχοῦ (S)

1017 (βS) Τρέφων τὸ σῶμα μὴ τρυφήσῃς εἰς κόρον·
κόρος γάρ ἐστιν τῶν παθῶν ὑπηρέτης.
pars secunda: sent. 415, 2
fons: Babr., Iamb. 5 (dub.) p. 235

1012 / γνώμῃ] φύσει fons **1014** μήποτε-ὀφθαλμοῖς] μηποτ'ὀφαλμοῖς Boiss. ad metrum servandum / κἂν¹-χθονός om. M μήποτ'αὐτὸν ὅσσοις προσίδω fons ὀφθαλμοῖς ἴδω] προσίδω M **1015** lemma: ante 1016 transponendum εἰς om. S περίεστι β ἐπίσπαστον] ἐπίπλαστον codd.: correxi ex fonte / πολλάκις γάρ praem. et πολλάκις hic om. C. Par. PM PA περιέστη] περιίστησι C. Par. PM PA ἐγέννησεν] ἤνεγκεν M **1016** lemma: Γρηγορίου ante 1015 positum, huc transponendum Ἰωάννου μοναχοῦ β: μοναχοῦ] μχ signavit B et αχ L: fortasse ante sent. 1017 transponendum **1017** lemma: Ἰωάννου μοναχοῦ tribuendum puto (v. adn. ad Babrium) τό] τῷ B / κόρος] τρυφή sent. 415

1018 (β) Τὸ ἕτοιμον εἰς ἐξουσίαν ἀργὸν εἰς ἐπιθυμίαν.
M 323 SP 397D (Theolog.)
fons: Aesop., Prov. 103 p. 280
Greg. Naz., Or. 26, In seipsum 2 (PG 35, 1229B)

1019 (β) Τὸ σῶμα γηρᾷ, ἡ δὲ κακὴ φύσις οὐ γηρᾷ.

Λουκιανοῦ (β)

1020 (β) Τοῖσι μὲν εὖ πράττουσιν ἅπας ὁ βίος βραχύς ἐστι·
τοῖς δὲ κακῶς ⟨μία νὺξ⟩ ἄπλετός ἐστι χρόνος.
fons: Lucian., Epigr. Anth. Pal. X, 28

Γαληνοῦ (B)

1021 (β) Τὰ πνευματοῦντα βρωμάτων μακρὰν φύγε· κινεῖ γὰρ τὴν φύσιν τοῦ σώματος.

Ἀριστοτέλους (β)

1022 (β) Τὸ εὑρεῖν ἄνδρα πιστὸν ἔργον ἐστί· φαύλων δὲ πλῆθος ἀναρίθμητον.
M 319a
fons (?): pars prima: V. T., Prov. 20, 6

1023 (B) Τοῦ σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ.
sent. 987 (longior)
fons: V. T., Eccl. 2, 14

[Σέκστου] (B)

1024 (βS) Τὰ ἡδέα κἂν μήπω παρῇ, τέρπει ταῖς ἐλπίσι.
C. Par. 3, 10, 9 (f. 101r) (Leucipp.) PM 909B (Leucipp.) PA 789B (Leucipp.)
fons: Achill. Tat., Leuc. et Clit. 5, 22 p. 106, 1–2

1025 (β) Τὰ βιβλία τῷ μεμαθηκότι κτήματα, τῷ δὲ ἀμαθεῖ μνήματα.
M 350a
ὁ αὐτὸς (scil. Οἰνοπίδης) ἔλεγε (εἶπε):
PM 828A Exc. Ms. Flor. p. 227, n. 152 GBM 223

1026 (βS) Τύχην ἔχεις, ἄνθρωπε, μὴ μάτην τρέχε·
εἰ δ' οὐκ ἔχεις, κάθευδε, μὴ κενῶς πόνει.
δ 17 Exc. Vind. 72 Men. Mon. 769–770

1027 (βS) Τὸ ἀκρόχολον τῷ γήρᾳ παρέπεται.
M 348a

1018 / τό] πᾶν fons[a] **1020** τοῖς codd.: τοῖσι Boiss. ad metrum sevandum μία νύξ add. Boiss. ex fonte / πᾶς fons **1021** αὐτά post γάρ malit Boiss. ad metrum servandum **1022** φαῦλον B δέ om. L / ἄνδρα δὲ πιστὸν ἔργον εὑρεῖν fons **1023** / ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ fons τῇ non praeb. fons **1024** lemma: fortasse ante sent. 1025 transponendum τέρπῃ codd.: τέρπει Boiss. / τὰ γάρ C. Par. PM PA fons **1025** lemma: ante 1024 positum, fortasse ad hanc spectat sententiam ἀμαθῆ scr. B / κτήματά εἰσιν M τῷ[1]-ἀμαθεῖ] τῶν μὲν μεμαθηκότων ὑπομνήματα εἶναι, τῶν δὲ ἀμαθῶν PM Exc. Ms. Flor. GB (μέν post μεμαθηκότων praeb. Exc. Ms. Flor.) **1026** τύχειν B τὴν τύχην S κενός B πόνῃ scr. B / ἔχεις] ἔχων δ ἄνθρωπε] κάθευδε Men. Mon. τρέχῃς Exc. Vind. μὴ-τρέχε] μὴ λίαν πόνει Men. Mon. κενῶς] μάτην Men. Mon.

Τοῦ Θεολόγου (β)

1028 (β) Ὕβρις μικρῶν κρατοῦντα φυσᾶσθαι μέγα.
C. Par. 1, 2, 74 (f. 49v) (Theolog.) PA 1181D (Theolog.)
CPG 2, Ap. XVII, 47c

1029 (β) Ὑψηλῷ ζημία τὸ μὴ ἐγχειρεῖν μείζοσι, μηδὲ εἰς πλείους διατείνειν τὴν ἀρετήν, ἀλλ' ἐπὶ μικρῶν ἵστασθαι.
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apolog. 101 (PG 35, 501B)

Ἰωάννου Σύρου (β)

1030 (βO) Ὕπνου, τροφῆς, τερπνῶν τε καὶ τῶν αἰσχέων
κόρος ⟨δ'⟩ ἔνεστιν ἐν πολυζήλῳ βίῳ·
μνήμης θεοῖο καὶ λόγων τῶν ἐνθέων
οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τὸν σοφὸν λαβεῖν κόρον.

1031 (β) Ὑποκρίνεται ἀλώπηξ ὕπνον, δαίμων δὲ σωφροσύνην· ἀλλ' ἡ μὲν ἵνα ὄρνιν πιάσῃ, ὁ δὲ ἵνα ψυχὴν ἀπολέσῃ.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 15 (PG 88, 881C–D)

Ἰωάννου (BS)

1032 (βS) Ὑλῶν γεηρῶν μεστὸς ὢν βροτῶν βίος,
πολλοὺς περισπᾷ καὶ θολοῖ καὶ συντρίβει.

Διαδόχου (O)

1033 (βO) Ὕπουλον ἦθος κτῆμα τῆς πονηρίας.

1034 (β) Ὑπερφέρουσι τῶν παθῶν πάθη τρία,
ἄγνοια, λήθη, καὶ ῥαθυμίας νέφος·
νικῶν τις αὐτὰ τ' ἄλλα ῥᾷον οἴχεται.

1035 (βS) Ὑπερβολὴ ἡδονῆς καὶ θρῆνόν ποτε ἀποτίκτειν φιλεῖ.
M 358
fons: Heliod., Aethiop. 10, 16, 1 (Exc. Par. p. 68, n. 80)

Σέκστου (B)

1036 (β) Ὕπνον ἡδὺν καθεύδει ὁ ἔξω φροντίδος ἀνήρ.

1037 (β) Ὑψίφρονες ζητοῦσιν ὕψη καὶ θρόνους·
τῷ δ' αὖ ταπεινῷ πᾶσα γῆ προεδρία.

1038 (β) Ὑπερῷον ψυχῆς θεωρία ἀληθής.
fons: Evagr., sent. 21 (PG 40, 1269B)

1028 / μικρόν C. Par. PA **1029** / ὑψηλῷ μὲν γάρ fons **1030** O* ab μνήμης denuo incipit O αἰσχίων codd.: αἰσχέων Boiss. δ' post κόρος addidi ut metrum servetur θεοῖο] δὲ θεοῦ LO θεοῖς B: dubitavit Boiss. an θεοῖς vel θεοῖο (quod in editione retinuit) scriptum esset; θεοῖο ad metrum servandum **1031** / ὑποκρίνεται μέν fons καί post δέ[1] praeb. fons πιάσῃ] ἀπατήσῃ fons **1032** συντρίβῃ β **1033** lemma: ad 1044 (1045) puto pertinere **1034** νόσος pro νέφος malit Boiss. οἴχεται] οἴσεται Boiss. **1035** φιλεῖ] ποιεῖν B et φιλεῖν in mg. ipse scriba / ὑπερβολὴ γάρ fons **1036** καθεύδῃ scr. B **1038** ἀληθεῖς B

1039 (β) Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα ⟨ἐκτὸς⟩ τοῦ μετρίου κακόν.
fons: Hippocr., Aphor. 2, 3, t. 4 p. 470 Littré (vd. Aphor. 7, 72 p. 602)

Σολομῶντος (β)

1040 (β) Ὕπαρξις ἐπισπουδαζομένη μετὰ ἀνομίας ἐλάσσων γίνεται.
SP 1477A (Prov.) PA 896D (Prov.) PA 1069C (Oseae)
fons: V.T., Prov. 13, 11

1041 (β) Υἱῷ σοφῷ εὔοδοι ἔσονται πράξεις.
M 355 (Solom.)
fons: V.T., Prov. 13, 13

1042 (β) Ὑπώπια καὶ συντρίμματα συναντᾷ κακοῖς.
M 356a (Solom.)
fons: V.T., Prov. 20, 30

Τοῦ Θεολόγου (βS)

1043 (βOS) Ὕδωρ ποτῶν ἄριστον· ἔγκριτοι φρένες·
θολοῖ δὲ τὸν νοῦν συλλαβοῦσα κραιπάλη.
F 16
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 31–32 (PG 37, 918A)

[Διαδόχου] (βS)

1044 (βOS) Ὕπνος πολὺς λήθης πέφυκε πρόξενος.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 20 (PG 88, 941A)

⟨Διαδόχου⟩

1045 (βOS) Ὑπακοῆς οὐδὲν ταπεινότερον· ἐκ γὰρ καρδίας συντετριμμένης τίκτεται.
fons: Diad., Vis. 7–8 p. 170, 21–24

['Ἀριστοτέλους] (β)

1046 (β) Ὕλη οἴκου σκεύη καὶ βρώματα· ὕλη δὲ νοὸς κενοδοξία καὶ ἡδονή.
fons: Marc. Erem., De his qui putant... 106 (PG 65, 945B)

Ἰσοκράτους (β)

1047 (β) Ὕδωρ θολερὸν καὶ ἀπαίδευτον ψυχὴν οὐ δεῖ ταράσσειν.
M 359 δ 26 C. Par. 3, 2, 29 (f. 84v) (Plut.) (= Exc. Par. p. 71, n. 29)
PM 821D (Plut.) Ar. Pr. Math. 132 GBW 226 CPG 2, Ap. XIII, 51x (Plut.)
Gnom. hom. 22 Pythag. Simil. 113, p. 494M.

1039 ἀγρυπνία L ἐκτός suppl. Boiss. / ἐκτός hon habet fons τοῦ μετρίου μᾶλλον γενόμενα, κακόν fons **1040** ἐλάσσω codd. [recte Boiss.] **1041** υῷ L / υἱῷ] οἰκέτῃ δέ fons **1043** ποτόν codd.: ποτῶν Boiss. ad metrum servandum ἔκκριτοι O / ποτῶν ἄριστον] ποτὸν φέριστον F fons εὐκρατοῖ φρένας fons **1044** lemma Διαδόχου ad sent. 1045 spectat / λήθης πρόξενος ὕπνος πολύς fons **1045** lemma: ante praec. sententiam pos., huc transtulit Boiss.; cfr. supra 1033 ταπεινότερον] ὠφελιμώτερον O / ὑπακοῆς γάρ fons πάνυ γ' ἐκ καρδίας ὄντως fons ὑπακοή denuo ante τίκτεται fons **1046** lemma: Δημοκρίτου legit Boiss.; 'Ἀριστοτέλους fortasse ad sent. 1047 spectat σκεύει B **1047** lemma: fortasse huc transponendum lemma 'Ἀριστοτέλους ante 1046 positum, et Ἰσοκράτους ante 1048 transponendum / οὔτε ὕδωρ et οὔτε pro καί C. Par. PM GB CPG Gnom. hom. Pythag. Simil. fons ἀπαίδευτον] ἀσύνετον GB fons οὐ om. C. Par. PM GB CPG Gnom. hom. Pythag. Simil. fons ταράττειν δ ταράσσειν δεῖ C. Par. PM CPG Pythag. Simil. κινεῖν δεῖ GB Gnom. hom. fons

fons: Plut., fr. 110 Bern;
Isocr., fr. α' 6 Blass

[Γαληνοῦ] (β)

1048 (β) Ὑφ' ὧν κεκράτηται ἡ ψυχή, αἰσχρὸν τοῦτο.
M 359a Stob. 3, 1, 26 (amplior) (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 21 p. 5

1049 (β) Ὕπνος ὑγιείας ἐπὶ ἐντέρῳ μετρίῳ.
SP 373D (longior) (Eccl.) PM 804B (Sirach) PA 880C (Sirach)
fons: V.T., Sirach 34, 20

Δημοκρ ( ) (β)

1050 (β) Ὑπεράνω τῆς σαρκὸς μὴ γενόμενος, τὴν ψυχὴν θάπτεις ἐν σώματι· ὁ σπουδάζων περὶ λόγους ἀσεβεῖς, ὅσῳ πληθύνει αὐτούς, σπανίζει πρὸς ἀρετήν.
pars prima: GBW 23 Pyth. 108

Τοῦ Θεολόγου (βS)

1051 (βOS) Φίλοι φιλοῦσιν καὶ ἃ τοῖς φίλοις φίλα·
μάτην δὲ φαυλίζουσιν ἐχθροὶ τοὺς φίλους.
F 14 Men. App. 8 (longior)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 27–28 (PG 37, 918A)

1052 (βOS) Φιλεῖ τὸ πόνῳ κτηθὲν μᾶλλον κρατεῖσθαι· τὸ δὲ ῥᾳδίως κτηθὲν καὶ ἀποπτύεσθαι τάχιστα, ὡς πάλιν ληφθῆναι δυνάμενον.
M 364 PA 1121C (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 28, Theol. 2, 12 (PG 36, 40D–41A)

1053 (L) Φιλεῖ τὸ βίᾳ κρατούμενον, ὥσπερ φυτὸν βίᾳ χερσὶ μετασπώμενον, εἰς ἑαυτὸ πάλιν ἀφεθὲν ἀνατρέχειν· τὸ δὲ ἐκ προαιρέσεως ἐννομώτατόν τε ἅμα καὶ ἀσφαλέστατον, ἐννοίαις δεσμῷ τηρούμενον.
SP 1284D–1285A (amplior) (Greg. Naz.)
pars secunda (τὸ δέ – ἀσφαλέστατον): cfr. PM 964C (Theolog.) PA 973B (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 2, Apol. 15 (PG 35, 424C–425A)

1054 (LO) Φίλος πιστὸς θησαυρὸς ἔμψυχος.
fons: Greg. Naz., Or. 11, Ad Greg. Nyss. 1 (PG 35, 832B)

1055 (L) Φίλος πιστὸς ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον.
fons: Greg. Naz., Or. 11, Ad Greg. Nyss. 1 CPG 35, 832B)

1048 lemma: Γαλινοῦ codd. κεκράτητο L / κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν Stob. fons αἰσχρὸν τοῦτο] αἰσχρόν. Τούτων ἐγκράτειαν... Stob. fons **1049** / ὑγεία SP ὑγείας PM PA ἐντέρων μετρίων PM **1050** lemma: Δημοκράτους solvit Boiss. μή om. L / θάψεις Pyth. σώματι] σαρκί GB Pyth. **1051** lemma om. Boiss. ἃ τοῖς] αὐτοῖς β: φίλοις αὐτοῖς Boiss. ad metrum servandum. / ἅ] τά F ⟨τά⟩ Men. App. μάτην] ἐχθροί et ἐχθροί] αἰσχρῶς F fons **1052** B* praec. sententiae iunxit S ab κρατεῖσθαι et usque ad sent. 1105 (verb. τύχη) lacunam unius bifolii praeb. B ὡς-δυνάμενον om. O / φιλεῖ γάρ fons τὸ μὲν πόνῳ PA fons καί om. PA **1053** / φιλεῖ γάρ SP fons βίᾳ κρατούμενον] βιασθέν SP fons ἑαυτόν SP τε om. SP ἐννοίαις] εὐνοίας SP fons

1056 (LS) Φιλόσοφος ψυχὴ δύο ταῦτα διακρίνειν οἶδεν· εὐπραγίαν διαθεῖναι μετρίως καὶ συμφορὰν εὐσχημόνως.

1057 (LOS) Φιλοῦσιν οἱ σφόδρα περί τι ἐρωτικῶς διακείμενοι ἡδέως συνεῖναι καὶ τοῖς ὀνόμασιν.
M 365 δ 30
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 4 (PG 36, 361C)

1058 (L) Φύλασσε σαυτόν, πτῶμα δ' ἄλλου μὴ γέλα.
SP 1533A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 30, 21 (PG 37, 910A)

Φίλωνος (L)

1059 (L) Φιλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι λόγους πλάττειν· ἡνίκα δὲ προφάσεως ἐπιλάβωνται, μείζονας περὶ ὧν βούλονται φήμας ἐξάπτουσιν.
fons: Phil., fr. p. 105 n. 6 H.

1060 (LO) Φεῦγε πᾶν τὸ ἡδύ, ὅτι βιαίως παρακαλεῖ.
C. Par. 1, 8, 15 (f. 71r) (Phil.) PA 824B (Phil.)
fons: Phil., fr. p. 110 n. 3 H.

1061 (L) Φαῦλον τὸ φῦλον τῶν συνεισάκτων (καί τύπος αὐτῶν καὶ κόμπος), ἀνέκαθεν θηλυδριῶδες, γυναικομανές, ἄνανδρον, ποτὲ μὲν γυναικιζόμενον, ποτὲ δὲ μάτην ἀνδριζόμενον.

1062 (LOS) Φεύγειν δεῖ τὴν ἕνωσιν ὧν ἀμφίβολος ἡ διάθεσις.
PM 760A (sine lemm.) PA 853A (Plut.) Pythag. Simil. 135, p. 495M.
fons: Babr., Myth. 192ᵃ, 13–14 p. 175 et inter Plut. fr., νβ' Wytt. p. 885

Τοῦ Χρυσοστόμου (S)

1063 (LS) Φθαρτὸν ὁ Δημιουργὸς τὸ σῶμα ἡμῶν ἐποίησε μετὰ τὴν παράβασιν, ἵνα τῆς ψυχῆς καταστέλλῃ τὸ φύσημα καὶ τὴν ἀπόνοιαν καθέλκῃ.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 11, 5 (PG 49, 126)

1064 (LS) Φιλόσοφος ψυχὴ πάντων ἐστὶν ὑψηλοτέρα καὶ χρηστῶν καὶ λυπηρῶν· οὔτε γὰρ ἐν ἐκείνοις χαυνοῦται, οὔτε ὑπὸ τούτων καταστέλλεται καὶ ταπεινοῦται, ἀλλὰ διαμένει διὰ πάντων ἴση, τὴν οἰκείαν ἰσχὺν καὶ δύναμιν ἐπιδεικνυμένη.

Θεολόγου (S)

1065 (LOS) Φίλους ἔχειν σπούδαζε ἢ πλοῦτον πολύν·
χρυσοῦ γὰρ αὐτοὶ εὐκλεέστεροι λίαν.

1066 (LOS) Φύσει δύσερις πᾶσα γυνή.
M 371
fons: Choric., Priam. 79 p. 171
scholium ad verbum δύσερις (O): «ἤτοι φιλόνεικος» (φιλόνεικον cod.) (vd. Suid, s. v. δύσερις)

1057 ἐρωτικόν S / φιλοῦσιν γάρ fons **1060** / φεύγετε fons **1061** φῦλον] φίλον cod. θηλυδρῶδες cod. **1062** τῶν ante ὧν praeb. LS / ἀτὰρ οὖν καὶ ἡμᾶς περιφεύγειν δεῖ κ.τ.λ. fons¹ ἕνωσιν] φιλίαν PM PA Pythag. Simil. fons ὧν] ὧν τινων PM Pythag. Simil. ἐστι post ἀμφίβολος fons¹ **1063** τῷ σώμα S τήν¹ om. S καταστέλει S καθέλκει S / φθαρτὸν αὐτὸ (i. e. τὸ σῶμα) ἐποίησεν (scil. ὁ Θεός), ἵνα αὐτῆς (i. e. τῆς ψυχῆς) καταστείλῃ κ.τ.λ. fons καθέλκῃ] καθέλῃ fons (sed. vd. adn.) **1064** ἴσῃ] ἴσοι S **1065** εὐκλεέστεροι αὐτοί L **1066** / φύσει γάρ fons

Μωυσέως (LS)

1067 (LS) Φαγὼν καὶ πιὼν καὶ ἐμπλησθεὶς μνήσθητι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.
cfr.: SP 1340A (Chrysost.) PM 873C (Chrysost.) PA 912D (Chrysost.)
fons: cfr. V. T., Deut. 6, 11 et 11, 15

Σολομῶντος(LS)

1068 (LS) Φίλοι μισήσουσιν φίλους πτωχούς· φίλοι δὲ πλουσίων πολλοί.
pars prima: SP 404C (amplior) (Prov.)
fons: V. T., Prov. 14, 20

1069 (L) Φιλαμαρτήμων χαίρει μάχαις.
SP 169C (amplior) (Prov.) SP 424A (Prov.) PA 1161B (sine lemmate)
fons: V. T., Prov. 17, 19

1070 (LOS) Φιλαργύρου οὐδὲν ἀνομώτερον.

1071 (L) Φθείρουσι ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.
SP 1253C (Epist.) Men. Mon. 808 cfr. Phot. 80
fons: a) N. T., Paul, Ep. ad Corinth. 1, 15, 33
b) Men., fr. 187 p. 74 K. T.
c) Eurip., fr. 1024 TGF²

Μενάνδρου (L)

1072 (LO) Φιλόσοφος ψυχὴ τὴν αὐτάρκειαν μόνην ἐπιδέεται τοῦ σώματος.

[Του Χρυσοστόμου] (LS)

1073 (LS) Φοβούμενος ἐντολήν, οὗτος ὑγιαίνει.
fons: V. T., Prov. 13, 13

1074 (LO) Φάρμακον ψυχῆς δάκρυον· τῆς μὲν ὑγιαινούσης φυλακτικόν, τῆς δὲ νοσούσης θεραπευτικόν.

Νείλου (L)

1075 (LS) Φιλάνθρωπον τὸ θεῖον καὶ συγχωρεῖν ἁμαρτίας τοῖς πίστει ἐκζητοῦσι συγχώρησιν.

1076 (LO) Φυσιοῦσθαι ἐπὶ τοῖς βίου λαμπροῖς οὐκ εὔλογον· οὐδὲν γὰρ εἶναι μόνιμον τῷ βίῳ ἐπιστάμεθα.
fons: Babr., Myth. 114, 8–9 p. 104

Παροιμία (L)

1077 (LO) Φίλοι εὐσεβεῖς θεραπεύσουσι φίλους πτωχούς.

1078 (LO) Φεύγειν δεῖ κακῶν φιλίαν καὶ ἀγαθῶν ἔχθραν.
PM 761C (Epict.) PA 853C (Philist.) GBW 166
Apophthegma:
GBM 257 (Yperid.) Gnom. Vat. 460 (Pyth.) App. Gnom. 82 (Plat.)
Gnom. Basil. 170, 6 (Demon.)
cfr. Gnom. tin. p. 469, 16

1071 / χρήσθ' Men. Mon. **1073** / ὁ δέ φοβ. fons **1075** καί om. S **1076** οὐκ εὔλογον] ἀνόητον O / ὁ μῦθος ἡμᾶς διδάσκει μηδαμῶς φυσιοῦσθαι ἐπὶ τοῖς τοῦ βίου λαμπροῖς, ἐπισταμένους μηδὲν εἶναι μόνιμον fons **1077** θεραπεύουσι O **1078** / φιλίας… ἔχθρας PA

1079 (LO) Φύσις δεξιά, κἂν ἐξ ἡλικίας καὶ ὀρφανίας ἐπὶ τὸ φαῦλον ὠθῆται, αὕτη ἑαυτὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον οἶδεν ἀνθέλκειν.
M 372
fons: Choric., Or. Fun. in Proc. 4 p. 111

1080 (LO) Φιλίαν κακῶν ὁ κτησάμενος δικαίως καὶ τῆς ἐκείνων ἐπιβουλῆς ἀπολαῦσαι ὀφείλει.

1081 (LS) Φληνάφους ἄνδρας, τοὺς θορυβοῦντας εἰκῇ, ἐν τιμῆς μοίρᾳ τάττουσιν ἄνδρες σκαιοί.
fons: Aesop., Prov. 107 p. 281

1082 (L) Φιλοῦσι οἱ πονηροὶ καὶ δυσδαίμονες
γένους λάβρου βιᾶσθαι καὶ δόξης καλῆς.
fons: Aesop. Prov. 6 p. 265

1083 (L) Φροντίζειν πένητες οὐκ ἐθέλουσιν· φυλάττει μὴ μανθάνοντα χρήματα.

1084 (LS) Φιλόνεικον ζῷον ὁ ἄνθρωπος, ὀξέως τοῖς καιροῖς καὶ ταῖς γνώμαις μεταβαλλόμενον.
cfr. sent. 399

Αἰσώπου (S)

1085 (LOS) Φθονεροὺς ἄνδρας οὐχ οὕτως τὰ οἰκεῖα κακά, ὡς τὰ τῶν πέλας ἀγαθὰ λυπεῖ.
GBW 219
cfr. GBW 247

1086 (L) Φιλόπονος ἐκεῖνος ᾧ χρόνος περισσεύει.
fons: Nil., Cap. Paraen. 21 (PG 79, 1252A)

1087 (L) Φύσις θυμοῦ τὸ τοῖς δαίμοσι μάχεσθαι καὶ ὑπὲρ ἡστινοσοῦν ἀρετῆς.
fons: Evagr., Cap. pract. 15 (PG 40, 1225B)

1088 (L) Φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττων ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττωσιν ἐπιτιμᾷς.
M 369 (Isocr.)
fons: Isocr., Or. ad Dem. 17 p. 4

1089 (LO) Φαγὼν τὸ ἀρκοῦν εὐθέως ἀνίστασο·
πολλὰς γὰρ οὕτως ἀσθενείας ἐκφύγης.

1090 (LO) Φίλον ἐν ὀργῇ κακοῖς μὴ προδῷς.
Men. Mon. 800

1079 ὠθεῖται O / καί] κἂν ἐξ M fons αὕτη-βέλτιον] αὐτὴ πρὸς τὸ δέον ἑαυτήν M fons **1080** κτώμενος O ἐπιβουλῆς] βουλῆς O **1081** / φληνάφους ἄνδρας] φλυ⟨αροῦντας καί⟩ fontis editor εἰκῇ] μάτην fons τιμῇ fons μοίρᾳ] ⟨πολλῇ⟩ fontis editor σκαιοί] μωροί fons **1082** φιλοῦσι οἱ πονηροὶ καὶ κακότροποι || γένους μεγάλου λέγεσθαι καὶ δόξης καλῆς fons et Maas, *BZ* 12 (1903) 305 **1084** φιλόνικον S **1085** οὕτω S post κακά add. λυπεῖ S τά² om. O τῶν] τοῦ S πέλας] ἄλλων L **1086** / οὐ περισσεύει fons, potius **1087** / ἀρετῆς] ἡδονῆς ἀγωνίζεσθαι fons **1088** sic codex: ἐπιτιμ L quod ἐπιτιμᾷς solvi: ἐπιτίμει praeb. Lv / ἂν εὐδοκιμοίης, εἰ φαίνοιο κ.τ.λ. fons πράττωσι] πράττουσι fons ἐπιτιμῴης fons **1089** ἀσθενείας οὕτως O ἐκφύγης et igitur ἐκφύγοις ipse scriba O **1090** προδώσης codd. / ἐν ὀργῇ] δι'ὀργήν Men. Mon. κακοῖσι Men. Mon.

Γενναδίου (S)

1091 (LOS) Φύλαττε σαυτὸν μὴ φλογὶ προσθῇς φλόγα·
πολὺς γὰρ οἶνος ἐκταράσσει τὰς φρένας.

[Κλήμ(εντος)] (S)

1092 (LS) Φεῦγε τὴν θρύψιν διὰ τὴν θλῖψιν, μὴ τοῖς βέλεσι κατά σου χρήσηται ὁ διάβολος.
SP 260B (Chrysost.) PA 821A (amplior) (Chrysost.)
fons: Joann. Nesteut., Hom. de poenit. (PG 88, 1977D)

Βασιλείου (LS)

1093 (LS) Φυσικόν ἐστι τῷ γήρᾳ ὁ ὄκνος, οὐχὶ δὲ καὶ τῇ νεότητι.
fons: Basil., Reg. br. tract. 82 (PG 31, 1141A)

1094 (LO) Φορτικὸν τοῖς ὑπὸ λύπης τὴν ψυχὴν κεκακωμένοις ἡ ἐπιτίμησις.
M 367 SP 25A (Basil.)
fons: Basil., Hom. In mart. Jul. 8 (PG 31, 257B)

1095 (L) Φοβεραὶ αἱ μεταβολαὶ παρὰ τὰς ἐλπίδας συρρεύσασαι.

1096 (L) Φιλεῖ ἐν ταῖς ἀναπαύλαις τῶν σωμάτων ἐνεργεστέρας τῶν ἀβουλήτων ἡ διάνοια λαμβάνουσα φαντασίας χαλεπῶς ἄγαν πιέζεσθαι καὶ θλίβεσθαι.
M 368 (Phil.)
fons: Phil., De Josepho 30, vol. 4, p. 100, 5–7

1097 (LS) Φεῦγε τὸ παντοδαπὸν καὶ πολλαπλοῦν τοῦ τρόπου· ὁ ὄφις ποικίλος καὶ διὰ τοῦτο ἕρπειν κατεδικάσθη.
SP 284B (Basil.) PA 1208B (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Hex. 7, 3 (PG 29, 153D)

1098 (L) Φέρει τῶν προσόντων τὴν στέρησιν ἡ τοῦ μὴ προσήκοντος μίμησις.
δ 35
fons: Aphthon., Fab. 3, 8–9 p. 134
cfr. Joann. Damasc., Dial. Contra Man. 31 (PG 94, 1537D)

1099 (LO) Φοβούμενός τις τὸν ἕνα, πολλοὺς οὐ φοβεῖται.

Προκοπίου (LS)

1100 (LOS) Φιλοσοφοῦντος λογισμοῦ βέλος ἀφροδίσιον οὐχ ἅπτεται.

⟨Ζαχαρίας⟩

1101 (L) Φωνὴ θρηνούντων ποιμένων ὅτι τεταλαιπώρηκεν ἡ μεγαλωσύνη αὐτῶν.
fons: V. T., Zach. 11, 3

1091 σεαυτόν L προσθεῖς scr. OS ἐκταράττει O **1092** lemma: Κλήμεντος vel Κλήμακος legendum / φύγε fons θρύψιν] τέρψιν SP (vd. adn.) PA fons μή-σου] μὴ τοῖς σοῖς μέλεσι κατά σου ὡς (non habent PA fons) βέλεσι SP PA fons **1093** τὸ γῆρα codd. / σχεδόν ante τῷ γήρᾳ fons **1094** ὑπὸ λύπιν scr. O / φορτικὸν γάρ fons αἱ ἐπιτιμήσεις fons **1096** / φιλεῖ γάρ fons ἐναργεστέρας M fons θλίβεσθαι καὶ πιέζεσθαι M fons **1097** καταδικάσθην L / δίωκε δὲ ἀλήθειαν, εἰλικρίνειαν, ἁπλότητα ante ὁ ὄφις praeb. fons καί ante ἕρπειν praeb. PA fons **1098** τῶν-στέρησιν] τῶν προσώπων τὴν στέρρησιν cod. **1100** lemma: προκ tantum L **1101** lemma: ante 1103 positum, huc transponendum

1102 (L) Φωνὴ ὠρυομένων λεόντων ὅτι τάδε πεπόνθασιν.
fons: V. T., Zach. 11, 3

[Ζαχαρίας] (S)
1103 (LS) Φιλυπόστροφον ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόριστον.

1104 (L) Φίλους μὴ ἔχειν μηδὲ κτᾶσθαι θελῆσαι θηριώδους ψυχῆς τοῦτο καὶ ἀκοινωνήτου ζῴου ἔμψυχος κατηγορία.
Phot. 16

1105 (β) Φρόνησις ὡς τὰ πολλὰ εὐτυχίαν χαρίζεται· τύχη δὲ φρόνησιν οὐ ποιεῖ.
Stob. 2, 8, 19 (Epandr.) C. Par. 3, 2, 83 (f. 87v) (Plut.)
(=Exc. Par. p. 74 n. 83) PA 797C (Plut.) GBW 42
fons: Plut., fr. ις' Wytt. p. 880

'Ιωάννου (β)
1106 (βO) Φάσμα, πτερὸν καὶ καπνὸς ἀνθρώπου βίος.

[Πλουτάρχου] (βS)
1107 (βS) Φειδόμενον κρεῖττον ἀποθανεῖν ἢ ζῶντα ἐνδεῆ εἶναι.
Stob. 3, 1, 172 (p. 124, 4–5) PM 988A (Cyps.)
fons: Periandr. 10, 3 (I, 65, 18) D. K.

Σέκστου (β)
1108 (βOS) Φύσει τὰ νόθα γένη νόθον ἔχουσιν καὶ τὸν τρόπον.

1109 (βS) Φιλαλήθης ἄνθρωπος εὐθὴς καρδία· νοῦς δὲ διεστραμμένος οὐδὲν ἐννοεῖ.

'Ιωάννου τῆς Κλίμακος (βS)
1110 (βS) Χαλεπὸν συνήθειαν μακρὰν ἰάσασθαι.
PA 921A (amplior) (sine lemmate)
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 19 (PG 88, 937B)

1111 (βS) Χρὴ τὸν θέλοντα τῆς ἄνω δόξης τυχεῖν
τὰ τερπνὰ πάντα τοῦ βίου διαπτύειν,
πλοῦτον, τρυφήν, εὔκλειαν, ὀχληροὺς λόγους.
vv. 2–3: vd. sent. 631 (Gennad.)

1112 (β) Χυμός, χολὴ καὶ φλέγμα σὺν τῷ αἵματι,
ψυχῆς ἔχουσι δεσμὸν ἀρρήτῳ λόγῳ.

1113 (βS) Χρὴ τὸν περῶντα τοῦ βίου τὰ ῥεύματα
ψυχὴν κυβερνᾶν, μὴ βυθὸς λάβῃ κάτω.

1102 / τάδε πεπόνθασιν] τεταλαιπώρηκε τὸ φρύαγμα τοῦ 'Ιορδάνου fons **1103** lemma: Ζαχαρίας trib. S: ante 1101 transposui φιλυπότροφον S ἀόριστον] ἄριστον S **1104** / κτήσασθαι Phot. ψυχῆς] γνώμης Phot. τοῦτο om. Phot. ἔμψυχος] ἀξιόπιστος Phot. **1105** B* ab τύχη iterum B ποιῇ B / ὡς τὰ πολλά post εὐτυχίαν (εὐτυχίην Stob.) praeb. Stob. C. Par. PA GB fons ποιέει Stob. **1106** φάσματα O **1107** lemma: Πλουτ tantum L φειδομενο et κρείττων scr. B / ἐνδεῆ εἶναι] ἐνδεῖσθαι Stob. PM fons **1108** νόθον] νόθων O γένει S **1109** εὐθεῖς B καρδία om. S **1110** / οὖν post χαλεπόν add. PA γάρ post χαλ. fons **1111** praec. sententiae iunxit S χρή] χρηστόν β [corr. Boiss.] **1112** ψυχήν codd.: ψυχῆς Boiss. **1113** ψυχῆς S

'Ιωάννου (BS)
1114 (βS) Χοῦς ἐκ χοὸς ⟨δ'⟩ ἄνθρωπος ὢν εἰς χοῦν πάλιν
γυμνὸς πρόσεισι μηδὲν ἐκφέρων βίου.
cfr. sent. 1135

1115 (β) Χαίρειν ἀνδρὸς σοφοῦ τὸ τάγμα προτρέπει τὸν πένητα· λόγος γὰρ αὐτοῦ ἔργον ἐστὶν ἐντελές.

'Ισοκράτους (βS)
1116 (βS) Χαῖρε ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν καὶ λυποῦ μετρίως ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν.
M 378 (Isocr.) PM 836C (Romuli) Ar. Pr. Math. 149
fons: Isocr., Or. ad Dem. 42 p. 10

Πυθαγόρου (B)
1117 (βO) Χαίρειν χρὴ τοῖς ἐλέγχοις ἢ τοῖς κόλαξιν· οἱ μὲν γὰρ ἡμᾶς λυποῦντες διεγείρουσιν, οἱ δὲ χαριζόμενοι ἐκλύουσι καὶ σκελίζουσι.
M 377 (Pyth.) Stob. 3, 14, 18 (Pyth.) C. Par. 3, 2, 73 (f. 87r)
(Plut.) (=Exc. Par. p. 73, n. 73) PM 789C (Plut.)
PM 792C (Pyth.) PA 941B (Plut.) PA 941D (Pyth.) Ar. Pr. Math. 147
GBW 177 CPG 2, Ap. XVIII, 8e (Plut.) Pyth. 113A+b Pythag. Simil. 123, p. 494M.
fons: Plut., fr. κθ' Wytt. p. 882

Ναούμ (B)
1118 (β) Χρηστὸς Κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως.
SP 384B (Mich.)
fons: V. T., Nahum 1, 7

Τοῦ Χρυσοστόμου (BS)
1119 (βS) Χολῆς αὐξομένης τίκτεται πυρετὸς καὶ φλέγματος πλεονάζοντος πολλὰ νοσήματα φύεται.
M 382 (Chrysost.)
fons: fortasse Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 9, 4 (PG 49, 109)

Βασιλείου (B)
1120 (β) Χωρὶς ἀποδείξεως αὐθεντοῦν πλῆθος φοβῆσαι μὲν ἱκανόν, πεῖσαι δὲ οὐδαμῶς.

1114 δ'-ὤν] ὑπάρχων ἄνθρωπος codd. ὢν ἄνθρ. Boiss.; correxi ad metrum servandum πρόεισι S **1116** lemma om. Boiss. γινομένοις LS / χαῖρε μέν fons ἀγαθῶν μετρίως Ar. Pr. Math. καί non habet fons λυποῦ δέ fons γιγνομένοις] συμβαίνουσι PM Ar. Pr. Math. **1117** / χαίρειν χρή] χαῖρε Stob. PM[2] PA[2] Ar. Pr. Math. GB Pyth. ἐλέγχοις] ἐλέγχουσι Stob. C. Par. PM PA Ar. Pr. Math. GB CPG Pyth. Pythag. Simil. fons σε μᾶλλον post ἐλέγ. add. Stob. PM[2] PA[2] Ar. Pr. Math. GB Pyth. ἤ] οὐ PM[1] PA[1] fons κόλαξιν] κολακεύουσιν Stob. PM PA Ar. Pr. Math. GB CPG Pyth. Pythag. Simil. fons οἱ μὲν-σκελίζουσιν] ὡς δ' ἐχθρῶν χείρονας ἐκτρέπου, τοὺς κόλακας (κολακεύοντας Stob. PM[2] PA[2] Pyth.) Stob. PM[2] PA[2] Ar. Pr. Math. GB Pyth. **1119** αὐξανομένης S / αὐξανομένης fons post πυρετός praeb. καὶ τῷ παντὶ ζώῳ λυμαίνεται et post φύεται praeb. καὶ διαφθείρει τὸ ζῶον fons **1120** ἀθετοῦν L

1121 (β) Χαλεπὸν ἐν δυσκολίαις πραγμάτων ἀταπείνωτον τὴν ψυχὴν διασώσασθαι, καὶ ἐν ταῖς περιφανείαις μὴ ἐπαρθῆναι πρὸς ὕβριν.
M 93 (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In illud Lucae «Destruam...» 1 (PG 31, 261A)

Ἰσιδώρου (β)

1122 (βO) Χρὴ τὴν μὲν ἔχθραν εἰς ὕδωρ γράφειν, ἵνα ταχέως ἀφανίζηται, τὴν δὲ φιλίαν εἰς χαλκόν, ἵνα διὰ παντὸς μένῃ.
M 382a (Isidori)

Χορικίου (B)

1123 (βO) Χρυσέ, κακῶν ἀρχηγέ, καὶ τῷ ἔχοντί σε φόβος καὶ τῷ μὴ ἔχοντί σε λύπη.
M 383
fons: Choric., fr. 2 p. 544 (est paraphrasis epigr. Palladae Anth. Pal. IX, 394)

Τοῦ Θεολόγου (β)

1124 (β) Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτείτω λόγος.
F 58 (longior) Men. App. 8, 3 CPG 2, Ap. XVIII, 38 (longior)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 143 (PG 37, 927A)

1125 (β) Χρηΐζων παθέεσσιν ἀκέστορος, ἥν κακὰ κεύθῃς,
οὔποτε σηπεδόνα φεύξεαι ἀργαλέην.
PM 948C (Theolog.) CPG 2, Ap. XVIII, 34f
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 31, 21–22 (PG 37, 912A)

[Σολομῶντος] (S)

1126 (βOS) Χείλη σοφὰ στάζουσιν ἥδίστους λόγους·
φάρυγξ δὲ πικρὸς ἐξερεύγεται μάχας.
F 12
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 23–24 (PG 37, 918A)

Σολομῶντος (β)

1127 (βS) Χείλη δικαίων ἐπίσταται ὑψηλά· οἱ δὲ ἄφρονες ἐν ἐνδείᾳ τελευτῶσιν.
M 385
pars prima: SP 1296A (Prov.) PA 876A (Eccl.: respicit fortasse V.T., Prov., 10, 32)
fons: V.T., Prov. 10, 21

⟨Σολομῶντος⟩

1128 (βOS) Χείλη ἄφρονος ἄγουσιν αὐτὸν εἰς κακά· τὸ δὲ στόμα αὐτοῦ τὸ θρασὺ θάνατον ἐπικαλεῖται.
SP 1344B (longior) (Prov.) SP 265C (Prov.) PA 1172B (sine lemmate)
fons: V.T., Prov. 18, 6

1121 / ὁμοίως γάρ ἐστι praem. M fons ἔν τε δυσκολίαις fons **1122** lemma: Σηδω scr. B: vix tantum δω legit Boiss. unde Μακεδόνος solvit μένει BO / μένῃ] βεβαία καὶ ἀκίνητος διατηρῆται M **1123** τῷ¹] τό B λύπην L / σε² om. M **1124** ἀπρακτίτου scr. L / ἀπρακτὴς τῷ λόγῳ Men. **1125** ἀκέστορος] ἀκόρεστος L φεύξει B φεύξῃ L φεύξεαι Boiss. ex fonte / χρήζων δή fons παθέεσσ' ἀκορέστως PM κεύθῃ PM φεύξεται PM **1126** lemma: ad 1127 spectat χείλει O φάρυγξ] φάρυξ scr. S φύλαξ β ἐξερεύεται β **1127** lemma: ante 1126 (S) positum, huc transponendum / ἀνδρῶν δικαίων PA ὑψηλά] χάριτας PA **1128** lemma: ante 1129 (O) positum, huc transponendum; praec. sententiae iunxit S αὐτῶν εἰς κακόν S

Φωκυλίδου (B) [Σολομῶντος] (O)

1129 (βO) Χρυσὲ βιοφθόρε, πάντα χαλέπτων εἴθε μὴ θνητοῖσι πῆμα ποθεινὸν ἐγεγόνεις· σεῦ γὰρ ἔκητι μάχαι τε λεηλασίαι τε φόνοι τε.
CPG 2, Ap. XVIII, 41a (longior) (Phocylid.)
fons: Ps. Phocylid. 44–46 (ed. P.W. Van der Horst, p. 90)

1130 (β) Χρυσὸς ἀνθρώποις περιμάχητος.

Νείλου (B)

1131 (βO) Χάριν ἔχε Θεῷ κατορθῶν ἀρετήν· ῥοπὴ γάρ σε θεία πρὸς αὐτὴν ἐπεσκίασεν.

Δαυίδ (B)

1132 (β) Χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτείρων καὶ κιχρῶν· οἰκονομήσει τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐν κρίσει, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα οὐ σαλευθήσεται.
pars prima (usque ad κιχρῶν): SP 1365B (Psalm.) SP 1457A (Psalm.)
(usque ad κρίσει): PA 1068D (Psalm.)
fons: V.T., Psalm. 111 (112), 5–6

Ἀριστοτέλους (βOS)

1133 (βOS) Χάριν τραπέζης σπεύδων ἔχειν τις φίλον θᾶττον αὐτὸν ὠθεῖται, ταύτης ἀργούσης.

1134 (βOS) Χαίρειν ὅλως ἄνθρωπον οὐδαμῶς ἔνι·
λῦπαι γὰρ εἰσπίπτουσιν αἴφνης καὶ ζάλαι.

1135 (βS) Χοῦς ἐκ χοὸς τὰ πάντα καὶ εἰς χοῦν πάλιν·
ἀσυμπαθῆ δὲ σπλάγχνα τοῖς πολλοῖς ἔνι.
v. 1: cfr. sent. 1114

Δημοκ ( ) (BS)

1136 (βOS) Χάρις καὶ εὔνοια πειθόντων ἐστίν, οὐ βιαζομένων.
sent. 366 PA 877D (Thespid.) GBW 96

Κυρίλλου (B)

1137 (βO) Χρῆμα ἀληθῶς οὐκ ἀζήμιον τὸ κολλᾶσθαι πονηροῖς· ἀτρεκὲς γὰρ ὅτι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, «ὁ ἁπτόμενος πίσσης μολύνεται».
cfr. sent. 983

1129 lemma: Σολομῶντος (O): ad praec. sententiam spectat κακῶν ἀρχηγέ post χρυσέ add. Boiss. ex fonte πάντα] πάντων β χαλεπίων scr. O σε post εἴθε ex fonte add. Boiss. θνητοῖσσι β ἐγεγόνεις] γενέσθαι corr. et ante πῆμα pos. Boiss. ex fonte ἐγεγόνει O σεῦ] σα scr. O ἕκητι] ἕλκετε L τε³ om.O / κακῶν ἀρχηγέ post χρυσέ praeb. CPG fons σε post εἴθε praeb. CPG fons ἐγεγόνεις] γενέσθαι ante πῆμα positum CPG fons σεῦ] σοῦ CPG **1131** σε γάρ O **1132** lemma: Δα legitur in mg.: om. Boiss. / ἐσκόρπισεν, ἔδοκεν καὶ τὰ λοιπά add. SP² **1133** lemma: tantum Ἀριστο legit Boiss.: sic praeb. L Ἀριστοτ B Ἀριστοτέλ OS τις φίλον σπεύδων ἔχειν malit Boiss. ad metrum servandum ὠθῆται βS **1134** praec. sententiae iunxit S αἴφνω scr. L **1135** δέ] τά S **1136** lemma: Δημοξ legit Boiss., unde Δημοξένου solvit πειθόντων] ποθόντων S / εὔνοια καὶ χάρις sent. 366 PA GB **1137** ἀληθές O ὅτι] ἐστι et ὅτι post γεγραμμένον add. L

1138 (β) Χρὴ μᾶλλον ζηλοῦντας ἐλέσθαι τὸ ἄμεινον, καὶ πάντα σείοντας καλὸν ἁμιλλᾶσθαι φιλεῖν τοῖς ὧδε λαμπροῖς.

1139 (β) Χωρὶς θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν· ἐπιστήμη γὰρ ἔγγονον εὐβουλίας· ἀβουλία δὲ οὐ καλόν.
PA 801D (Phil.)
pars prima: SP 1293C (longior) (Nil.)
fons: pars prima: Phil., De praem. et poen. 8, vol. 5 p. 347, 10–11

Σιράχ (βS)

1140 (βOS) Χείλη πολυλάλων τὰ οὐκ αὐτῶν διηγήσονται.
PA 993C (Eccl.)

1141 (β) Χορτάσματα καὶ ῥάβδος καὶ φορτία ὄνῳ· ἄρτος δὲ καὶ παιδεία καὶ ἔργον οἰκέτῃ.
SP 1401C (longior) (Eccl.) PA 1068A (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 33, 25

Ἰωάννου (β)

1142 (βS) Χειμῶνος ἡ δριμύτης αἷμα συστέλλουσα τήκει τὸ σῶμα.

Ἰγνατίου (S)

1143 (βS) Χρήζω πραότητος ἐν ᾗ καταλύεται ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου διάβολος.
SP 264C–D (Ignat.) PA 1204A (Ignat.)
fons: Ignat., Ep. 4 ad Trall. (PG 5, 677B)

[Ἰγνατίου] (B)

1144 (β) Ψυχὴ ἡ ἅπαξ προσδεθεῖσα τῷ πόθῳ τοῦ Κτίσαντος, καὶ τοῖς ἐκεῖσε κάλλεσιν ἐνειθισμένη φαιδρύνεσθαι, τὸ περιχαρὲς αὐτῆς καὶ εὔθυμον ὑπὸ τῆς ποικίλης μεταπτώσεως τῶν σαρκικῶν παθημάτων οὐ μεταβάλλει, ἀλλὰ τὰ τοῖς ἄλλοις λυπηρὰ προσθήκην εὐφροσύνης ποιήσεται.
M 391 (Basil.)
fons: Basil., Hom. De grat. act. 2 (PG 31, 221B)

Τοῦ Χρυσοστόμου (βS)

1145 (βS) Ψυχροῦ πλεονάζοντος παρέσεις καὶ τρόμοι, καὶ ἀποπληξίαι, καὶ μυρία ἕτερα νοσήματα τίκτεται.
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 10, 2 (PG 49, 113)

1146 (β) Ψυχὴ ὑπὸ ἀθυμίας βληθεῖσα πρὸς πᾶσαν ἀκρόασιν ἀνεπιτήδειος.
M 388
fons: Joann. Chrysost., Hom. Ad pop. Antioch. 11, 1 (PG 49, 119)

1138 πάντας ἰόντας codd.: πάντα σείοντα restit. Boiss. **1139** καλόν[1]] καλῶν B / χωρὶς γάρ fons οὐ καλόν] πηγὴ κακῶν πάντων PA **1141** παιδία B / καί φορτία om. SP δέ non praeb. fons **1142** στέλλουσα β συστέλλουσα S Boiss. τό] γάρ S **1143** lemma: Ἰγνατίου ante 1144 positum (B), huc transponendum ὁ διάβολος S / χρήζω οὖν fons πραΰτητος PA ᾗ] ᾧ SP διάβολος non habet fons **1144** lemma: νατ tantum praeb. B, quod Ἰγνατίου legendum (v. adn. apud Boiss.) et ad praec. sententiam tribuendum μεταβάλλῃ B / ἐκεῖσε] ἐκεῖ fons σαρκινῶν M μεταβαλεῖ fons **1145** πάρεσις S τοῦ ψυχ. fons **1146** / ὑπό-βληθεῖσα] γὰρ ἅπαξ ἀθυμίας πλησθεῖσα fons ἐστι post ἀκρόασιν praeb. M fons

Τοῦ Θεολόγου (β)

1147 (β) Ψυχαῖς βεβήλοις οὐδὲν τῶν καλῶν ἀξιόπιστον.
M 389 δ 39 PM 949D (amplior) (Theolog.) PA 772C (amplior) (Greg. Thaum.) PA 924A (amplior) (Theolog.) PA 1084A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in patr. 13 (PG 35, 1000D)

Σολομῶντος (β)

1148 (β) Ψυχὴ ἐν πλησμονῇ οὖσα κηρίοις ἐμπαίζει.
sententiae 1149 iuncta: SP 1333A (Prov.) PA 909A (Prov.)
cfr. PA 1237A (Basil.)
fons: V. T., Prov. 27, 7

Σολομῶντος (S)

1149 (βS) Ψυχῇ δὲ ἐνδεεῖ καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται.
praec. sententiae iuncta: SP 133A (Prov.) PA 909A (Prov.) cfr. PA 1237A (Basil.)
fons: V. T., Prov. 27, 7

1150 (βS) Ψυχαὶ παρανόμων ἀπολοῦνται ἄωροι.
fons: V. T., Prov. 13, 2

1151 (βO) Ψίθυρον καὶ δίγλωσσον καταρᾶσθαι ἄξιον· πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν εἰρηνεύοντας.
M 390 (Solom.) SP 1385C (Eccl.) SP 436B (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 28, 13

Κλίμακος (O)

1152 (βOS) Ψυχὴ ταραχώδης διαβόλου καθέδρα.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 24 (PG 88, 981A)

1153 (β) Ψυχὴ εὐλογουμένη πᾶσα ἁπλῆ· ἀνὴρ δὲ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων.
pars prima: SP 1220A (amplior) (Prov.) PM 956A (Prov.)
PA 949B (Prov.) PA 1204D (Solom.)
pars secunda: SP 265B (Prov.) PA 1172B (David)
fons: V. T., Prov. 11, 25

1154 (βOS) Ψυχὴ πραεῖα θρόνος ἁπλότητος· νοῦς δὲ ὀργίλος δημιουργὸς πονηρίας.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 24 (PG 88, 981A)

1155 (βS) Ψυχὴ πραεῖα χωρήσει λόγους σοφίας· «ὁδηγήσει γὰρ Κύριος πραεῖς ἐν κρίσει», μᾶλλον δὲ ἐν διακρίσει.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 24 (PG 88, 981A)

1156 (β) Ψυχὴ εὐθὴς σύμβιος ταπεινώσεως· ἡ δὲ πονηρὰ ὑπερηφανίας νεᾶνις.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 24 (PG 88, 981A)

1147 / ψυχαῖς γάρ PM PA[1–2] fons βεβήλαις PA[1] **1149** praec. sententiae iunxit Boiss. ἐνδεῆ B / πικρά] μικρά SP **1150** / ψυχαὶ δέ fons ὀλοῦνται fons **1151** ἀπώλεσαν L / καταράσασθε SP[1] fons καταράσασθαι SP[2] ἄξιον non praeb. SP fons εἰρ. ἀπώλεσαν fons εἰρ. ἀπώλεσεν SP **1152** / ψυχὴ δέ fons **1153** εὐλογημένη L / εὐλογημένη SP PM PA δέ om. SP PA **1155** λόγους om. S σοφούς L / πραεῖα] ἠπία fons **1156** εὐθεῖς B ὑπερηφανείας B et Boiss. in Anecd. / νεανίς fons

1157 (βS) Ψυχαὶ πραέων πλησθήσονται γνώσεως· θυμώδης δὲ νοῦς σκότους καὶ ἀγνωσίας σύνοικος.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 24 (PG 88, 981B)

1158 (β) Ψυχή, διὰ καθαρότητος ἑνωθεῖσα Θεῷ, λόγου ἑτέρου πρὸς διδαχὴν οὐ δεηθήσεται, τὸν ἴδιον λόγον μυσταγωγὸν καὶ φωτισμὸν ἑαυτῇ φέρουσα.
fons: Joann. Schol., Lib. ad past. 15 (PG 88, 1201C)

1159 (βS) Ψυχῆς ὄλεθρός ἐστι μνησικακία·
μνησικάκου γὰρ ἔργον οὐδὲν δεξιόν.

1160 (βS) Ψεκτὴ πέφυκε καρδία μνησικάκου·
φιλεῖν γὰρ οἶδεν οὐδὲν ἢ δόλους πλέκειν.

1161 (βOS) Ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι.
Stob. 3, 20, 35 adn. Ar. Pr. Math. 154 Men. Mon. 840
fons: Aeschyl., Prom. 378

1162 (β) Ψωμιεῖς καὶ ποτιεῖς ἀχάριστον, καὶ ἐπὶ τούτοις μικρὰ ἀκούσῃ· διπλάσια γὰρ κακὰ εὑρήσει σοι ὑπὲρ ὧν καλῶς εὐεργετεῖτο.
PA 1149C (Sirach)
pars prima: SP 1229C (amplior) (Eccl.)
fons: pars prima: V. T., Sirach 29, 25
pars secunda: V. T., Sirach 12, 5

Ἰωάννου (βS)

1163 (βOS) Ψέγειν οὐδὲ τὸν τυχόντα εὔλογον· ψέγειν δὲ δίκαιον ἄνδρα, πρόδηλος εἰς Θεὸν ἁμαρτία.

1164 (βOS) Ψέγεσθαι σοφὸν ὑπὸ μοχθηρῶν καλόν· ὁ γὰρ κακὸς οὐκ οἶδεν ἀρετὴν ἐπαινεῖν.

Ἰωάννου μοναχοῦ (β)

1165 (βS) Ψίχας διδοῦντος εἰ λάβοι πεινῶν πένης,
Θεῷ τὸν ὕμνον ⟨— ∪⟩ αὐτοῦ προσφέρει.

Σέκστου (β)

1166 (β) Ψυχὴ ταμεῖόν ἐστιν ἀγαθοῦ μὲν ἀγαθόν, κακοῦ δὲ κακόν.
M 395 (Democrit.) GBW 24 Pyth. 11d Pyth. 117

1167 (βS) Ψυχὴ πᾶσα ἀνουθέτητος, ἀθεράπευτος.
M 393 (Theolog.) SP 337B (Theolog.) PA 1152D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 16, In patrem tac. 15 (PG 35, 956A)

1158 Θεῷ ἑνωθεῖσα L / ἴδιον] ἀΐδιον fons καὶ ὁδηγόν post μυσταγωγόν praeb. fons ἐν ἑαυτῇ fons **1159** μνησικακία om. B γάρ om. S **1160** δόλους] λόγους S **1161** ἰατρῶν L / ψυχῆς] ὀργῆς fons ἰατροί εἰσιν γνησίων Ar. Pr. Math. ἐστὶ φάρμακον λόγος Men. Mon. **1162** σμικρά L πικρά corr. Boiss. εὑρίσῃ B εὐεργετήτω codd. / ξενιεῖς καὶ ποτιεῖς SP PA fons ἀχάριστον] εἰς ἀχάριστα fons πρός ante ἐπί praeb. SP PA fons τούτοις] τούτῳ SP μικρά] πικρά SP fons ἀκούσεις SP εὑρήσεις fons σοι-εὐεργετεῖτο] (σοι PA) ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς, οἷς ἐὰν ποιῇς (ἂν ποιήσῃς fons) αὐτῷ PA fons **1164** μοχθηροῦ S **1165** διδόντος S λάβῃ S versus posterior mancus: εὐθύς post ὕμνον inserendum putavit Boiss. **1166** / ψυχὴ γάρ ἐστι Pyth.[1] ταμιεῖον M ἐστι om. GB ἀγαθόν] ἀγαθῶν GB Pyth. κακόν] κακῶν GB Pyth. **1167** / ψυχὴ δέ fons

1168 (βS) Ψόγος ἐν στόματι πονηροῦ χρηστότης νομίζεται, μελέτην δὲ ἀεὶ ψεῦδος καὶ διαβολὴν ποιεῖται.

Δημοκ ( ) (BS)

1169 (βS) Ψυχῆς θησαύρισμα σώματος ἔνδεια· τούτου δὲ πλουτοῦντος ἐκείνη πένεται.
C. Par. 1, 1, 9 (f. 39v) (Basil.) PM 956A (Basil.)
PA 949B (Basil.) Ar. Pr. Math. 155

Σιράχ (β)

1170 (β) Ψυχὴ θερμὴ ὡς πῦρ καιόμενον οὐ σβεσθήσεται, ἕως ἂν καταποθῇ· οὕτως καὶ ἄνθρωπος πόρνος ἐν σώματι σαρκὸς αὐτοῦ.
SP 252B (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 23, 17

Διαδόχου (BS)

1171 (βS) Ψυχὴ μὴ τῶν κοσμικῶν ἀπαλλαγεῖσα φροντίδων οὔτε τὸν Θεὸν ἀγαπήσει γνησίως, οὔτε τὸν διάβολον βδελύξεται ἀξίως· κάλυμμα γὰρ ἅπαξ ἔχει φορτικὸν τὴν μέριμναν τοῦ βίου.
PA 1193A–B (Chrysost.)
fons: Diad., De perf. spirit. 18, 13–15 p. 22

1172 (βO) Ψίθυρόν τι χρῆμα γυνὴ καὶ τοὺς ἅπαξ ἁλόντας τοῖς βρόχοις αὐτῆς καταγοητεύειν ἱκανή, σύνοπλον ἔχουσα τὴν τῆς διανοίας καταφρονήσασαν ἡδονήν.
M 392 (Cyrill.)

Ἀφθονίου (βS)

1173 (βS) Ψυχαγωγοῦσι τοὺς ἀτυχήσαντας οἱ μᾶλλον κακοπραγήσαντες.
fons: Aphthon., Fab. 23, 11–12 p. 144

[Σολομῶντος] (B)

1174 (β) Ψέγειν τὸν ἀνεπίληπτον εἰς Θεὸν ἁμαρτία.
SP 220B (Evagr.) SP 425A (sine lemmate)
fons: Nil., Cap. Paraen. 23 (PG 79, 1252B)

Σολομῶντος (L)

1175 (β) Ὥσπερ φύλλον θάλλον ἐπὶ δένδρου δασέος, τὰ μὲν καταβάλλει, ἄλλα δὲ φύει· οὕτω γενεὰ σαρκὸς καὶ αἵματος ἡ μὲν τελευτᾷ, ἄλλη δὲ γεννᾶται· καὶ πᾶν ἔργον

1168 ἐν τῷ στόματι S ποιεῖται] εἰσποιεῖται S **1169** lemma: Δημοκρίτου Boiss. ἔνδια β / ἡ ante σώματος praeb. Ar. Pr. Math. ὑπάρχει post ἔνδεια Ar. Pr. Math. δέ] γάρ PM PA πλουτοῦντος] δαψιλευομένου Ar. Pr. Math. ἐκείνη] αὕτη Ar. Pr. Math. **1170** οὕτω Boiss. / σβεσθήσεται] μὴ σβεσθῇ fons ἄν] οὗ SP οὕτως καί non habet fons ὁ ante ἄνθρωπος add. SP **1171** τόν² om. Boiss. / οὖν post ψυχή add. PA **1172** αὐτῆς] αὐτοῖς L / ἅπαξ τοῖς αὐτῆς ἁλόντας βρόχοις M καταφρονήσασαν] κατακρατήσασαν M **1173** lemma: om. Boiss. **1174** lemma: ad sent. 1175 spectat ἀνεπίλιπτον B / τόν non habet fons **1175** lemma: Σολομῶντος (B) ante praec. sententiam positum, huc transponendum δασέως codd. καταβάλλῃ B ἄλλη] ἡ L ab σηπόμενον et usque ad 1195, verbum ἐκεῖ καταλύματος, manus recentior codicem B complevit / ὥσπερ] ὡς fons οὕτως fons ἄλλη] ἑτέρα fons καί² non praeb. fons ἐκλείπει fons οἱ non habet fons

σηπόμενον ἐκλείψει, καὶ ὁ ἐργαζόμενος αὐτὸ μετ᾽ αὐτοῦ ἀπελεύσεται· καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶντες γῇ καὶ σποδός.
fons: V.T., Sirach 14, 18–19
pars extrema (καὶ οἱ – σποδός): V.T., Sirach 17, 32

1176 (βS) Ὡς φωνὴ τῶν ἀκανθῶν ὑπὸ τὸν λέβητα, οὕτω γέλως τῶν ἀφρόνων.
M 404 (Solom.) SP 1216C (Eccl.) SP 76B (Eccl.)
C. Par. 1, 6, 3 (f. 66v) (Solom.) PM 996C (Eccl.)
fons: V.T., Eccl. 7, 6

1177 (βS) Ὥσπερ δοκιμάζεται ἐν καμίνῳ ἄργυρος καὶ χρυσός, οὕτως ἐκλεκταί καρδίαι παρὰ Θεῷ.
SP 88D (Prov.) C. Par. 1, 6, 32, (f. 68r) (Solom.) PM 1208D (Prov.)
fons: V.T., Prov. 17, 3

1178 (β) Ὡς σπαρτίον κόκκινον χείλη σου.
fons: V.T., Cant. 4, 3

1179 (βOS) Ὥσπερ ἐν ξύλῳ σκώληξ, οὕτως ἄνδρα ἀπόλλυσι γυνὴ κακοποιός.
SP 1321A (Prov.) C. Par. 1, 6, 41 (f. 68v) (Solom.) PM 910C (Prov.)
fons: V.T., Prov. 12, 4

1180 (β) Ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, οὕτως ἀδελφιδός μου ἀνὰ μέσον τῶν υἱῶν.
fons: V.T., Cant. 2, 3

1181 (β) Ὡς ῥοπὴ ἐκ πλαστίγγων, ὅλος ὁ κόσμος ἐναντίον σου· καὶ ὡς ῥανὶς δρόσου κατελθοῦσα ὀρθρινὴ ἐπὶ γῆς· ἐλεεῖς δὲ πάντας, ὅτι πάντα δύνασαι, καὶ παρορᾷς ἁμαρτήματα ἀνθρώπων εἰς μετάνοιαν.
partes prima et tertia (usque ad δύνασαι): SP 1349A (amplior) (Sap.)
fons: V.T., Solom. 11, 22–23

1182 (βOS) Ὥσπερ πόλις τὰ τείχη καταβεβλημένη, οὕτως ἀνὴρ ὃς οὐ μετὰ βουλῆς πράσσει.
SP 1292D (Prov.) C. Par. 1, 6, 47 (f. 68v) (Solom.) PA 801C (Solom.)
fons: V.T., Prov. 25, 28

1183 (βS) Ὥσπερ ἡ σκιὰ τῷ σώματι, οὕτω ταῖς ψυχαῖς αἱ ἁμαρτίαι παρέπονται, ἐναργεῖς τὰς πράξεις ἐξεικονίζουσαι.
M 401 (Basil.) SP 1160C (Basil.) SP 1184D (amplior) (Basil.) SP 1488A (amplior) (Basil.) C. Par. 1, 1, 39 (f. 41v) (Basil.) PM 868B (Basil.) PA 817C (Basil.)
fons: Basil., Hom. In divit. 6 (PG 31, 296C)

1176 τόν om. S / ὡς] ὥσπερ SP[2] C. Par. PM τῶν[1] non praeb. SP C. Par. PM fons οὔτως M SP C. Par. PM fons ὁ γέλως SP C. Par. PM **1177** χρυσὸς καὶ ἄργυρος primum scr. S et inde ipse scriba corr. / ἐν καμίνῳ om. C. Par. Θεῷ] Κυρίῳ fons **1178** / τό ante κόκκινον praeb. fons **1179** / δέ post ὥσπερ fons σκώληξ ante ἐν ξύλῳ praeb. SP C. Par. PM **1181** / ὀρθινή ante κατελθοῦσα praeb. fons γῆν fons **1182** τείχοι scr. O τύχει scr. S τίχη scr. B πράττει O / (καί fons) ἀτείχιστος post καταβεβλημένη praeb. SP C. Par. fons (τά SP) πάντα ante πράσσει (πράττει C. Par.) praeb. SP C. Par. PA τι ante πράσσει fons **1183** ἡ om. S / ὥσπερ γάρ SP[2-3] fons ἡ om. SP[2] αἱ σκιαὶ τοῖς σώμασιν PA οὕτως αἱ ἁμαρτίαι ταῖς ψυχ. M ἐναργῶς fons εἰκονίζουσαι SP[3] PM

1184 (βOS) Ὥσπερ ὕδωρ πολέμιον πυρί, οὕτως ἀμετρία οἴνου λογισμὸν κατασβέννυσι σώφρονα.
M 402 SP 157D (amplior) (Basil.) C. Par. 1, 1, 21 (f. 40v) (Basil.)
PM 884A (Basil.) PA 917C (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In ebrios 2 (PG 31, 448A)

1185 (βOS) Ὥσπερ ἕπεται τῷ ἀγαθῷ ἡ ἀφθονία, οὕτως ἀκολουθεῖ τῷ κακῷ ἡ βασκανία.
C. Par. 1, 1, 19 (f. 40v) (Basil.) PM 960A (Basil.)
fons: Basil., Hom. De invid. 1 (PG 31, 372B)

1186 (βO) Ὥσπερ ἰὸς σίδηρον, οὕτως ὁ φθόνος τὴν ἔχουσαν αὐτὸν ψυχὴν ἐξαναλίσκει.
δ 50
a) SP 413C (amplior) (Basil.) C. Par. 1, 1, 23 (f. 40v) (Basil.)
PM 957D (Basil.) PA 968C (Basil.)
b) C. Par. 3, 7, 18 (f. 96v) (Clit.) PM 961A–B (Clit.)
PA 969A (Plut.) Clit. 139 (vd. Gnom. hom. p. 158) Pythag. Simil. 131, p. 495M.
fons: a) Basil., Hom. De invid. 1 (PG 31, 373A)
b) Plut., fr. μζʹ Wytt. p. 885

1187 (βS) Ὥσπερ ἡ ἐρυσίβη ἴδιόν ἐστι τοῦ σίτου νόσημα, οὕτως ὁ φθόνος φιλίας ἐστὶν ἀρρώστημα.
SP 417A (amplior) (Basil.) PM 957D (Basil.) PA 968C (Basil.)
Gnom. Basil. 155, 4 (Basil.)
fons: Basil., Hom. De invid. 4 (PG 31, 380A)

1188 (βOS) Ὥσπερ οἱ σκώληκες τοῖς ἁπαλωτέροις τῶν ξύλων ἐντίκτονται, οὕτως αἱ λῦπαι τοῖς μαλακωτέροις ἤθεσι τῶν ἀνθρώπων ἐμφύονται.
M 403 SP 32A (amplior) (Basil.) PM 877A (Basil.)
fons: Basil., Hom. De grat. act. 6 (PG 31, 232A)

1189 (βS) Ὥσπερ τῷ πυρὶ αὐτομάτως ἕπεται τὸ φωτίζειν καὶ τῷ μύρῳ τὸ εὐωδεῖν, οὕτω καὶ ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσιν ἀναγκαίως ἀκολουθεῖ τὸ ὠφέλιμον.
δ 45 SP 1141C (Basil.) PM 724B (Basil.) PA 792C (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Gord. mart. 2 (PG 31, 493A)

1190 (β) Ὥσπερ τὸ εἰς γαστριμαργίαν ἐκκλῖναί ἐστι χαλεπόν, οὕτως τὸ δι᾽ ἐπιτεταμένης κακουχίας καταβαλεῖν τὸ σῶμα ὡς ἀληθῶς ἀλογώτατον.

1184 οὕτω L / ὥσπερ γάρ C. Par. PM PA fons πολέμιόν ἐστι SP C. Par. PM PA fons σώφρονα non praeb. M SP fons **1185** ἀκουλουθεῖ scr. O / κακῷ] διαβόλῳ C. Par. PM fons **1186** ὁ om. Boiss. in PG ἐξαναλίσκει ψυχήν B / a) ὥσπερ γάρ SP C. Par. PM PA fons ὁ ἰός δ C. Par. τόν ante σίδηρον add. PM PA αὐτόν om. δ b) ὥσπερ ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τὸν σίδηρον, οὕτω τοὺς φθονεροὺς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἤθους κατεσθίεσθαι **1187** / φιλίας] φίλων Gnom. Basil. **1188** ἐκτίκτωνται B corr. Boiss. ἤθεσι om. O τῶν ἀνθρώπων om. S / ὥσπερ γάρ fons ἐν τοῖς ἀπαλωτέροις SP ἐκτίκτονται SP μάλιστα ante οὕτως SP PM fons ἐν τοῖς μαλακωτέροις SP ἐμφυτεύονται SP **1189** οὕτως L / ὥσπερ γάρ PM PA fons πυρί] φωτί SP ἐπακολουθεῖ δ **1190** οὕτω B

1191 (β) Ὧι μὴ ἐφεδρεύει αἰδὼς ἢ φόβος, ἀχάλινον τὸ στόμα καὶ ἀνειμένη γλῶσσα λέλυται.
PA 996A (Greg. Nyss.)

1192 (β) Ὥσπερ τῶν τελειοτάτων ἀγαθῶν τὸ σύμμετρον αἴτιον, οὕτως τῶν μεγίστων κακῶν ἀμετρία τὸν ὠφελιμώτατον λύουσα θεσμὸν ἰσότητος.

1193 (β) Ὥσπερ ἀπειροκάλων θελητὸν αἵρεσθαι ταῖς εὐπραγίαις, οὕτως ἀνάνδρων τὸ καταπτήσσειν ἐν δυσπραγίαις· ὀξεῖα γὰρ ἐν ἀμφοτέροις ἡ μεταβολή.
SP 1529A (Joseph.) PM 836C (Joseph.)
fons: Joseph. Flav., Bell. Jud. 4, 42

1194 (β) Ὠμῆς δίχα ψυχῆς οὐ καθαίρεται κακία.
PA 1101D (Phil.)

Τοῦ Θεολόγου (L)

1195 (β) Ὥσπερ οἱ μακρὰν ὁδὸν προκαταλύσαντες τῶν ὁδοιπορούντων ἔτι ῥᾴους καὶ ἀπονώτεροι, οὕτως οἱ ἐπιτυχόντες τοῦ ἐκεῖ καταλύματος τῶν ἔτι τὴν σκολιὰν καὶ κρημνώδη τοῦ βίου τούτου τεμνόντων ὁδὸν ἀμείνους καὶ ἀνεκτότεροι.
M 410 (Greg. Naz.)
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in patr. 3 (PG 35, 988D–989A)

1196 (β) Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ γλῶσσαν ἀσφαλῶς τήρει· πᾶσι γὰρ ἐπίτροχός ἐστιν ἁμαρτία.

1197 (β) Ὡραῖον γήρᾳ παίδων ἀθύρματα.
fons: Greg. Naz., Or. 42, Supr. vale 22 (PG 36, 484C)

1198 (βS) Ὡς οὐδενὶ τοσοῦτον χαίρει Θεὸς ὅσον ἀνθρώπου διορθώσει καὶ σωτηρίᾳ.
PA 820B (longior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 39, In S. Lum. 20 (PG 36, 360A)

1199 (βS) Ὥσπερ τὰ εὐώδη τῶν ἀρωμάτων τῆς ἰδίας εὐπνοίας τὸν παρακείμενον ἀέρα πλήρη ποιεῖ, οὕτως ἀνὴρ ἀγαθὸς πρὸς ὃν εἰσιέναι ἀξιοῖ, παρέχει ὠφέλειαν.
SP 1385C (Theolog.) C. Par. 1, 5, 4 (f. 63r) (Greg. Nyss.) PM 757C (Greg. Nyss.)
PA 1077C (Greg. Nyss.) PA 1105C (sine lemmate) Gnom. Basil. 161, 5 (Greg. Nyss.)

Πλάτωνος (BS)

1200 (βS) Ὥσπερ ἐν εἱρκτῇ ἐν τῷδε τῷ βίῳ ὑπάρχομεν καὶ φρουρούμεθα.
M 405 (Platonis) cfr. Plat., Phaed. 62b

1201 (β) Ὡς οὐκ ἔνι χρηστὰ πράττειν τὸν ἄτοπον, οὕτως οὐκ ἔνι φαῦλα ποιεῖν τὸν σώφρονα.

1191 ὧ in mg. scr. B / γλῶττα PA **1192** aliquid in mg. codicis B bene non legitur:]σηται fortasse οὕτω B τὸ ὠφελ. B **1193** / εἶναι δ' praem. fons θελητὸν αἵρεσθαι] τὸ λίαν ἐπαίρεσθαι SP PM fons εὐπραγίαις] εὐσπλαγχνίαις SP δυσπραγίαις] τοῖς πταίσμασιν SP PM fons **1195** ab -λύματος denuo manus codicis B antiquior ἔτι] ἔτη B κριμνώδη scr. B / καὶ μοχθούντων post ὁδοιπορούντων praeb. M fons ῥᾴους εἰσί M **1197** / οὐ γὰρ praem. fons **1198** χαίρειν Θεῷ β corr. Boiss. διορθώση B σωτηρίᾳ] μετάνοια β **1199** εὐπνοίας] εὐποιΐας β ὠφέλεια L / ἰδίας] ἡδείας C.Par. τόν iterum ante ἀέρα C.Par. πλήρη om. Gnom. Basil. ποιοῦσι PM οὕτως–ὠφέλειαν] οὕτως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ παρουσία τοὺς πέλας ὀνίνησιν SP C. Par. PM PA Gnom. Basil. **1200** ὑπάρχωμεν B

1202 (βOS) Ὡς πασῶν τροφῶν ὁ ἄρτος ἀναγκαιότερος, οὕτως πασῶν ἐργασιῶν ἡ τοῦ θανάτου ἔννοια.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 6 (PG 88, 793C)

1203 (βOS) Ὥσπερ οὐ τίκτει πῦρ χιόνα, οὕτως οὐδὲ ὁ τὴν ἐνταῦθα ζητῶν τιμὴν τῆς ἐκεῖ ἀπολαύσει.
fons: Joann. Clim., Scala Parad. gr. 26 (PG 88, 1088B)

1204 (βS) Ὡς ἄνθος ἀγροῦ πᾶσα γήϊνος φύσις.
Men. App. 8, 3

1205 (βS) Ὠθεῖν τὸ φαῦλον καὶ τὰ βελτίω θέλειν
εὐέλπιδος πέφυκεν ἀνθρώπου τόδε.

1206 (βOS) Ὧν οὐδὲν αἴρεις τελευτῶν ἐκ τοῦ βίου, τούτων καταφρονεῖν σε δέον, ὡς φθειρομένων.

1207 (βS) Ὠμὸς καὶ ἀπηνὴς ἄνθρωπος οὐ κατευοδοῦται ἐν ὁδῷ.

1208 (βS) Ὠφελείας στερεῖταί τις μὴ παραβάλλων σπουδαίοις ἀνδράσιν.

1209 (βS) Ὡραϊσμός ἐστι μόνον καὶ μνήμη φέρειν ἄνδρα σπουδαῖον.

1210 (βO) Ὧν προβαίνει πρὸς ἔργον ὁ λόγος, στάζει χάριν τούτων τὰ χείλη· ὧν δὲ πρὸς ἔργον οὐχ ὁρῶσιν οἱ λόγοι, κενὴ τούτων ἡ γνώμη.

1211 (βO) Ὡραῖον εὐποιΐα πταισμάτων καθαίρουσα.

1212 (βS) Ὡς ὄναρ καὶ παίγνιον, ὡς πρὸς τὴν ἄνω ζωὴν ἡ παροῦσα πέφυκεν εὐημερία· πένης γὰρ καὶ πλούσιος ἄμφω κόνις ἐν τάφῳ.

1213 (β) Ὡς οἷα καπνὸς ἢ σκιᾶς θεωρία,
δόξα, κράτος, καὶ πλοῦτος ἀνθρώπῳ ἔνι·
τὰ γὰρ χρόνῳ δεθέντα καὶ λύει χρόνος.

1214 (βOS) Ὥσπερ θανεῖν ὥρισται πᾶσιν ἀνθρώποις,
οὕτως ἄνευ θλίψεως οὐκ ἔστιν ὅλως
περᾶσαι τόνδε τὸν πολύστροφον βίον.

1215 (β) Ὥσπερ μελίττης κέντρον ἐμποιεῖ πόνον, οὕτως μοχθηρὸς ὅταν προσβάλλῃ τινί.

1216 (βS) Ὡραῖον κτῆμα ταπείνωσις· ὁ ταύτης ὢν μέτοχος πολλοὺς τοὺς φίλους ἔχει· πόρρω δὲ ταύτης ὤν τις φίλους ἔχειν οὐ θέλει· μᾶλλον γὰρ ἐστιν οὗτος ὑπεροψίας φίλος.

1217 (β) Ὡς φεύγειν ἰὸν ὄφεως καλόν, οὕτως ἐντεύξεις τῶν μοχθηρῶν ὡς λύμην.

1218 (βOS) Ὡς ὡραῖον μὴ φεύγειν φίλων ἐντεύξεις, οὕτως ὡραῖον φεύγειν ἄνδρας ἀτόπους.

1202 πασῶν τῶν τροφῶν O ἐργασιῶν] ἔργων O **1203** χίονα codd. ὁ om. L ἐκεῖ] ἐκεῖθεν O ἀπολάβει primum S et ἀπολαύσει igitur ipse scriba corr. / ἐκεῖθεν fons **1205** τά] τό S **1206** ἐρεῖς B: αἱρεῖς Boiss. **1208** παραβαλόν L παραβάλων S **1209** μνήμην S **1210** στάζῃ B **1211** ὡραίων O **1213** ἀνθρώπων Boiss. δοθέντα B **1214** ὥρισθαι S θλίψεων O θλίψεως post ἔστι pondendum, ut metrum servetur **1216** ταπείνωσεις scr. S τούς om. L θέλῃ B

1219 (β) Ὧν ὁ βίος κοινός, τούτων καὶ αἱ ἐπικαρπίαι κοιναί.

1220 (β) Ὧν τοῦ σώματος ἀπαλλαγεὶς οὐ δεήσῃ, καταφρόνει τούτων.
Stob. 3, 1, 43 (longior) PM 729B (longior) (Pyth.)
Sext. 127 Pyth. 121a

[Εὐαγρίου] (O)

1221 (βO) Ὡς τεθνηξόμενος τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε·
ὡς δὲ βιωσόμενος, φείδεο σῶν κτεάνων.
fons: Lucian., Epigr. Anth. Pal. X, 26, vv. 1–2

1222 (β) Ὦ ἀπὸ τῆς φιλαυτίας τῆς πάντα μειούσης.

Τοῦ Χρυσοστόμου (O)

1223 (βOS) Ὥσπερ ἡδὺς ἄρτος πεινῶντι, οὕτως ἡ ἐντεῦθεν ἔξοδος ἀνδρὶ δικαίῳ.

1224 (β) Ὧν σπανία ἡ κτῆσις, περισπούδαστος ἡ ἀπόλαυσις.
M 400 δ 44 C. Par. 1, 1, 3 (f. 39r) (amplior) (Basil.)
PM 988D (amplior) (Basil.) PA 1197C (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. De jejun. 1, 8 (PG 31, 176C)

1225 (βS) Ὧν πρόχειρος ὁ πορισμός, τούτων ἡ κτῆσις εὐκαταφρόνητος.
sent. 999 (amplior) M 329 (amplior) (Choric.) C. Par. 1, 1, 1 (f. 39r) (amplior) (Basil.)
PM 889B (amplior) (Basil.) PA 1121A (amplior) (Inc. Auct.)
fons: Basil., Hom. In Hex. 3, 2 (PG 29, 56B)

Τοῦ Χρυσοστόμου (B) [Σύκστου] (O)

1226 (βOS) Ὡς τρέφεται φυτὸν ὕδατι, οὕτως ῥύπου καθαίρεται δάκρυσιν ἄνθρωπος.

Σιράχ (β)

1227 (β) Ὡς οἶκος ἠφανισμένος, οὕτως μωρῷ σοφία.
fons: V. T., Sirach 21, 18

Σέκστου (β)

1228 (βS) Ὧν ὁ βίος ὑπὲρ τὰ ὁρώμενα, τούτων αἱ πράξεις ἐπαινεταί.

Ἰσοκράτους (B)

1229 (βO) Ὧν θαυμάζεις ἐπὶ καλῷ τὸν βίον, τούτων ζήλου καὶ τὰς ἀμώμους πράξεις.
M 410a C. Par. 3, 6, 14 (f. 94r) (Democr.) PM 937A (Isocr.) PA 965D (Isocr.) GBW 87
fons: Isocr., Or. ad Nicocl. 38 p. 22

1220 / ἐκείνων ante καταφρόνει Stob. PM Pyth. τούτων] πάντων Stob. PM Pyth. om. Sext. **1221** aliquid in mg. codicis B non legitur ἀπόλαυε] ἀπέλαβε O βιοτόμενος scr. L τῶν σῶν κτεάνων καὶ χρημάτων O **1222** μειούσης] μισούσης B **1224** σπάνει B: σπάνιον con. Boiss. σπανίαι L περισπούδαστον codd. / ὧν δέ C. Par. PM PA fons τούτων ante περισπ. fons **1225** κτίσις B et S (ubi tamen ipse scriba supra versum corr.) / ὧν μέντοι sent. 999 M C. Par. PM PA fons **1226** lemma: Σύκστου pro Σέκστου scr. O: hoc lemma ad sent. 1228 spectat οὕτω O et Boiss. **1227** οὕτω B **1228** lemma: ante 1226 Σύκστου pro Σέκστου scr. O: lemma huc transponendum **1229** lemma: vix Ἰσοκ legitur (v. adn. apud Boiss.) τούτου L / θαυμάζεις-βίον] τὰς δόξας ζηλοῖς M C. Par. PM PA GB fons τούτων non habet fons ζήλου] μιμοῦ M C. Par. GB fons καί om. M GB fons ζήλου-πράξεις] καὶ τὰ ἀγαθὰ πράξῃς PM PA ἀμώμους] ἀγαθάς C. Par. ἀμώμους non praeb. GB fons

Λέοντος (B)

1230 (β) Ὥσπερ χόρτος πυρί, οὕτως πλοῦτος ματαιόφρονι.

Λέοντος (L)

1231 (βOS) Ὥσπερ οἱ ἐν εὐδίᾳ πλέοντες καὶ τὰ πρὸς τὸν χειμῶνα ἔχουσιν ἕτοιμα, οὕτως οἱ ἐν εὐτυχίαις φρονοῦντες καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀτυχίαν ἑτοιμάζουσι βοηθήματα.
Stob. 3, 3, 56 (Socr.) C. Par. 3, 2, 35 (f. 85r) (Plut.)
(= Exc. Par. p. 71, n. 35) PM 832C (Plut.) PA 981C–D (Plut.)
GBW 106 Gnom. hom. 104A Pythag. Simil. 24, p. 486M.
fons: Plut., fr. ξγ' Wytt. p. 887

K ( ) (B)

1232 (β) Ὡς ἔοικεν, ῥέπομεν ἐπὶ τὰ ἔνδοξα μᾶλλον κἂν ἐπίπονα τυγχάνῃ ἢ ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν κἂν αὐστηρά ἐστι καὶ σεμνά.
usque ad ἀλήθειαν: PA 844A (Chrysost.)

Εὐσεβίου (BS)

1233 (βS) Ὡμολόγηται παρὰ πᾶσιν φαῦλον ὑπάρχειν τὴν κακίαν, νόσον οὖσαν ψυχῆς.

1230 lemma: vix Λε legitur: om. Boiss. **1231** O*: verbis ὥσπερ οἱ ἐν explicit O οἱ εὐτυχίαις φρον. β: [ἐν suppl. Boiss.] / εὐτυχίᾳ Stob. C. Par. PM PA Gnom. hom. fons φρονοῦντες εὖ C. Par. PM PA fons ἡτοιμάκασι Stob. C. Par. PM PA Gnom. hom. fons **1232** lemma: hoc tantum legitur **1233** ὑπάρχων L

III

APPENDIX

CODICIS O ADDITAMENTUM

1 (ante Georg. 1) Ἀνανεύσθω σοι ὁ περὶ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐν τῷ σώματι ἢ τὰ σιτία.
Stob. 3, 1, 30 (Pyth.) PM 953B (ex Epict. sent.)
GBW 1 Pyth. 1 Gnom. tin. p. 467, 1

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου

2 (ante Georg. 1) Ἀμήχανον ἅψασθαι τοῦ ἀγαθοῦ μὴ ἀποστάντος πρότερον παντελῶς καὶ ἐκνεύσαντος τοῦ κακοῦ· ὡς ἀμήχανον ὑγείαν ἀναλαβεῖν μὴ νόσου ἀπαλλαγέντος.
pars prima: SP 1233B (Basil.) SP 112C (Basil.) C. Par. 1, 1, 34 (f. 41r) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In Ps. 33, 10 (PG 29, 376A)

Ἱερεμίου

3 (ante Georg. 1) Ἀνατελῶ ὑμῖν τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά μου, ἥλιον δικαιοσύνης.
SP 1088D (longior) (Malach.)
fons: V. T., Malach. 4, 2

4 (post Georg. 37) Ἀρχὴ τοῦ κακοῦ γίνεται ἡ ἀμέλεια τοῦ ἀγαθοῦ.
Georg. 38 (amplior)
fons: Greg. Naz., Or. 19, Ad Jul. 14 (PG 35, 1060D)

5 (post Georg. 59) Αἱ νέαι φιλίαι ἀναγκαῖαι μέν, αἱ δὲ παλαιαὶ ἀναγκαιότεραι.
Exc. Vind. 44 (Antiphan.)

6 (post Georg. 59) Ἄριστον μάθημά ἐστιν ἐν ἀνθρώποις τὸ ἀπομαθεῖν τὰ κακά.
a) Ar. Pr. Math. 1
b) apophthegma:
Stob. 2, 31, 34 (Antisth.) C. Par. 3, 8b, 19 (f. 99v) (Socr.)

---

1 σοι om. PM τοῦ om. PM GB τοῦ Θεοῦ] τῶν ἀγαθῶν Stob. Pyth. Gnom. tin. ἐν τῷ σώματι] καθ᾽ἡμέραν μᾶλλον (μᾶλλον om. Gnom. tin.) Stob. PM GB Pyth. Gnom. tin. τὸ σῶμα τοῖς σιτίοις Pyth. Gnom. tin. **2** ἀμήχανον γάρ fons ἀποστάντα ... καὶ ἐκνεύσαντα SP C. Par. fons παντελῶς om. SP[1] C. Par. ἀμείχανον ἡγίαν cod. τῆς νόσου fons ἀπαλλαγέντα fons **3** ἀνατελεῖ SP PA fons ἥλιος SP PA fons **4** ἵνα ... γένηται Georg. fons, qui alia praem. ἀμέλεια] τὸ ἀμελῆσαι fons **6** ἄριστον] ἀναγκαιότατον Stob. GB ἄριστον καὶ πρῶτον Ar. Pr. Math. App. Gnom. πράττειν δέ (δέ om. Ar. Pr. Math.) τὰ χρηστά add. Ar. Pr. Math. (post ἀνθρώποις) App. Gnom. (post κακά) τό om. Ar. Pr. Math. App. Gnom.

(=Exc. Par. p. 81, n. 42) PM 824C (Socr.) GBM 138 (Cyri)
App. Gnom. 97 (Secund.)
laudatur apud Joann. Clim., Scala Parad. gr. 4 (PG 88, 740C)

7 (post Georg. 105) Ἄδηλον διανύων βίον, νόμιζε θνήσκειν ἀεὶ τὸ καθ' ἡμέραν καὶ πάντων τῶν παρόντων, ὡς οὐκ ὄντων, καταφρονήσεις.

8 (post Georg. 65) Ἀγάπη τὰ θυμαίνοντα μόρια τοῦ θυμοῦ θεραπεύει.
C. Par. 1, 9, 9 (f. 75r) (Evagr.) PM 757C (Evagr.)

9 (post Georg. 65) Ἄτοπόν ἐστι διώκοντα τὰς τιμὰς φεύγειν τοὺς πόνους δι' ὧν αἱ τιμαί.
SP 1556C (Nil.) SP 401D (Evagr.) C. Par. 1, 9, 1 (f. 74v) (Evagr.)
PM 889D (Evagr.) PA 1029A (Evagr.) CPG 2, Ap. IV, 23f
fons: Evagr., sent. 1 (PG 40, 1268C)
Phil., fr. p. 81, n. 4 H.

Φίλωνος

10 (post Georg. 187) Βέλτιον λίθον βαλεῖν εἰκῇ ἢ λόγον· λάλει ἃ δεῖ, ὅτε δεῖ.
SP 1205C (longior) (Evagr.)
pars prima: SP 76A (Evagr.) Phot. 101
pars secunda: SP 76A (longior) (Phil.) C. Par. 1, 10, 10 (f. 75r) (longior) (Evagr.) PM 940B (longior) (Evagr.) PA 1168D (longior) (Evagr.) Phot. 102 (longior)
pars prima: proverbium: cfr. Stob. 3, 34, 11 (Pyth.)
PA 929C (Pyth.) GBW 141 Sext. 152 Clit. 28
Pyth. 7 Gnom. Soph. p. 128 App. Gnom. 107

11 (post Georg. 411) Ἐὰν ἴδῃς γέροντα πένητα καὶ ἀσθενῆ, δὸς τούτῳ χεῖρα· πάντα γὰρ κακὰ ἔχει.

Βασιλείου

12 (post Georg. 411) Εἰ μὲν καλόν ἐστι ἡ ἁμαρτία, ἄνθρωπε, φύλασσε ταύτην εἰς τέλος· εἰ δὲ βλαβερὰ τῷ ποιήσαντι, τί ἐπιμένεις τοῖς ὀλεθρίοις;
SP 1161A (longior) (Basil.) SP 152D (longior) (Basil.)
PA 817D (longior) (Basil.) PA 836B (longior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. In S. Bapt. 5 (PG 31, 433B)

Τοῦ αὐτοῦ

13 (post Georg. 411) Ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθὸν ἕως ἔτι δυνάμεθα· καιρὸν γὰρ ἐὰν ἀπολέσωμεν, ἄλλον εὑρεῖν οὐ δυνάμεθα.
C. Par. 1, 2, 71 (f. 49v) (Theolog.)

14 (post Georg. 611) Καλὸν ποιῆσαι ἐλεημοσύνην καὶ μὴ θησαυρίσαι χρυσίον· ἐλεημοσύνη γὰρ ἐκ θανάτου ῥύεται καὶ ἀποκαθαίρει πᾶσαν ἁμαρτίαν.
fons: V. T., Tob. 12, 8–9

---

7 βίων cod. **8** θυμαίνοντα] φλεγμαίνοντα C. Par. PM **9** τὸν διώκοντα fons διώκειν SP[2] καί ante φεύγειν SP[2] πεφύκασι γίνεσθαι add. in fine SP[2] **10** καί ante ὅτε SP C. Par. PM Phot. **12** εἰ μὲν οὖν fons ἐστι non praeb. SP PA fons ἄνθρωπε non praeb. SP[1] PA fons {μέχρι} ante εἰς cod. ποιοῦντι SP PA fons **14** καὶ μή] ἤ fons θησαυρῆσαι cod. αὐτὴ ἀποκαθαριεῖ fons ἀποκαθέρει primum, inde ipse scriba. corr.

Διογένης

15 (post Georg. 611) Κτῆμα βέβαιόν ἐστιν ἐν βίῳ μάθησις καὶ παιδεία· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα οὐ παραμένει.

16 (post Georg. 611) Κρεῖσσον ἔχειν ἕνα φίλον πολλοῦ ἄξιον ἢ πολλοὺς μηδενὸς ἀξίους.
C. Par. 3, 7, 20 (f. 97r) (Clit.)

17 (post Georg. 698) Μακάριος ὁ φθάνων κἂν μίαν ὥραν μετανοῆσαι καὶ ἀποθανεῖν· δύναται γὰρ καὶ μίας ὥρας εὐχὴ λῦσαι ἁμαρτημάτων πλῆθος.

18 (post Georg. 698) Μαθημάτων φρόντιζε, ⟨μ⟩ὴ ⟨τῶν⟩ χρημάτων·
τὰ γὰρ μαθήματ' εὐπορεῖ τὰ χρήμα⟨τα⟩.
PM 825B (Philist.)
fons: Philem., fr. 232 Kock

19 (post Georg. 736) Ξένη ὄψις τῆς συνήθους ἑτοιμότερον εἰς ἔκπληξιν.
M 214 (Chaticl.)
fons: Heliod., Aethiop. 3, 4, 8 (cfr. Exc. Par. p. 66, n. 19)

20 (post Georg. 789) Οὐδὲν ἐν ζῴοις κάλλιστόν ἐστιν ὡς ἄνθρωπος παιδείᾳ κεκοσμημένος.
a) PM 825D (ex Democrit. Isocr. Epict.) GBW 53
b) apophthegma:
C. Par. 3, 8b, 7 (f. 99r) (Socr.) (=Exc. Par. p. 80, n. 30)
PM 824C (Socr.) PA 936A (Socr.)

21 (post Georg. 789) Οἱ πεπαιδευμένοι τί διαφέρουσι τῶν ἀπαιδεύτων; Ὅσον ὁ Θεὸς τῶν ἀνθρώπων.
PA 937A (Demonact.) GBW 52 Exc. Vind. 19

Τοῦ Χρυσοστόμου

22 (post Georg. 789) Οὐκ ἔστι κώλυμα ἡ πενία πρὸς ἐλεημοσύνην· καὶ μάρτυς ἡ χήρα τὰ δύο βαλοῦσα λεπτὰ καὶ τοὺς πολλὰ καταθέντας ὑπερακοντίσασα.
SP 1468D (Chrysost.) PA 868D (sine lemmate)
fons: Joann. Chrysost.,Hom. De decem mill. tal. deb. 4 (PG 51, 22–25)

23 (post Georg. 789) Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ· κατὰ δὲ τὸ δῶμα αὐτοῦ δοθήσεται αὐτῷ.
pars prima: cfr. SP 1457B (Prov.)
fons: V. T., Prov. 19, 17

---

16 κρεῖττον C. Par. ἔχει post φίλον C. Par. **17** μακάριον ὁ φθάσκον scr. cod. **18** μὴ τῶν] ἤ cod.: correxi ad metrum servandum: μᾶλλον ἤ PM μᾶλλον fons μαθήματ'] μαθήματα cod. χρήματα] χρῆμα cod. **19** ξένη γάρ fons ἑτοιμώτερον cod. **20** κοσμένος cod. **21** τί] τόσον PA GB Exc. Vind. ὁ om. PA Exc. Vind. **22** οὐ γὰρ fons ἡ om. SP PA πενία post ἐλεημοσύνη praeb. SP PA fons ἡ ante τά denuo praeb. SP PA fons καταβαλοῦσα fons λεπτά ante βαλοῦσα praeb. SP PA τά ante πολλά denuo PA **23** ὁ-πτωχὸν post Θεῷ praeb. fons δόμα fons δοθήσεται] ἀνταποδώσει SP fons

24 (post Georg. 1074) Φρονίμου διανοίας σημεῖον δόξης ἐρᾶν τῆς ἄνω· τῆς κάτω γὰρ τὸ κλέος οὐ παραμένει.

25 (post Georg. 1100) Φίλος βέβαιος ἐν περιστάσει, φίλος.

26 (post Georg. 1108) Φίλος ἐστὶ μία ψυχὴ ἐν δυσὶ σώμασιν οἰκοῦσα.
apophthegma:
Stob. 2, 33, 10 (Diogen.) Exc. Ms. Flor. p. 168, 10 (Diogen.)
Ar. Pr. Math. 23 (Biant.) Gnom. Vat. 137 (Aristot.)
App. Gnom. 14 (Aristot.) Gnom. tin. p. 469, n. 4 (Diogen.)

27 (post Georg. 1188) Ὡς χαρίεν τι ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾖ.
M 403a (Plat.) Stob. 3, 3, 12 (Comici ign. adscr.) Men. Mon. 852
fons: Men., fr. 484 K. T.

28 (post Georg. 1202) Ὥσπερ ἡ πολυποσία συνηθείᾳ ἤρτηται, οὕτω καὶ ἡ πολυυπνία.
PA 921a (longior) (Phil.)
fons: Joann. Clim., Scala Parad., gr. 19 (PG 88, 937A)

---

24 παραμένη cod. **26** γνήσιος φίλος Ar. Pr. Math. οἰκοῦσα] κειμένη Stob. Exc. Ms. Flor.; om. Ar. Pr. Math. Gnom. tin. **27** τι] ἔστ' Stob. Men. Mon. ὅταν] ἄν Stob. Men. Mon. **28** πολυποσία] πολυπλασία PA συνήθεια PA ἤρτηται] εἴρηται PA οὕτως PA fons ἡ πολυυπνίαι cod.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ Σ–Ω EX RECENSIONE Δ

Ἀρχὴ τοῦ Σ στοιχείου

1 Σοφῶν βουλεύματα ὑπὲρ χεῖρας πολλὰς καὶ κρείσσων σοφὸς ἰσχυροῦ.
C. Par. 3, 25, 1 (f. 115r) (Diodori)
cfr. PA 801B (Choric.) PA 1164C (Euripid.)
pars secunda (κρείσσων-ἰσχυροῦ): N. T., Prov. 24, 5

2 Στροφὴ λόγων διαυγῶν ἄνδρα δηλοῖ εὐσεβῆ.

3 ⟨Σ⟩κεύη τὰ καινὰ κρείττονα, φιλία δὲ παλαιοτέρα.
Georg. 962 C. Par. 3, 2, 13 (f. 83v) (Plut.) (= Exc. Par. p. 70, n. 13)
PM 757D (sine lemmate) PA 849B (Plut.)
GBW 156 Gnom. hom. 43 Pythag. Simil. 134, p. 495 M.
fons: Plut. fr. να' Wytt. p. 885

---

1 P* κρείσσον scr. V / σοφὸν γὰρ βούλευμα C. Par. **2** P* **3** P* κεύη V: Σ rubro liquore non signavit κρεῖττον V κρείττονα Tart. / σκεύη μέν C. Par. PM PA GB Gnom. hom. τὰ μέν Pythag. Simil. fons ἡ παλαιοτέρα Georg. PM PA GB Gnom. hom. Pythag. Simil. fons

4 Σεμίραμις κατασκευάσασα τάφον, ἐπέγραψεν· «ὅστις ἂν δέῃ χρήματα βασιλεύς, διορύξας τὸ μνημεῖον, ὅσα βούλεται λάβοι». Δαρεῖος οὖν διελὼν χρήματα μὲν οὐχ εὗρε, γράμμασι δὲ εὗρε φράζουσιν· «εἰ μὴ κακὸς ἦσ⟨θ'⟩ ἀνὴρ καὶ χρημάτων ἄπληστος, οὐκ ἂν νεκρῶν θήκας ἐκίνεις».
Stob. 3, 10, 52 (Semiram.) CPG 2, Ap. XI, 41
fons: Ps. Plut., Apophth. reg. et duc. p. 173a–b

5 Σωκράτης ἔφη· οἱ τὰ ἀπὸ κακῶν ἔργων εἰς καλὰς ἀναλίσκοντες λειτουργίας, ὅμοιόν τι ποιοῦσι τοῖς ἀπὸ ἱεροσυλίας εὐσεβοῦσι».
C. Par. 3, 2, 16 (f. 84r) (Plut.) (= Exc. Par. p. 70, n. 16)
PM 856C (Plut.) PA 900C (Plut.)

6 Στρατόνικος ἰατρὸν κολακεύων, ἔλεγεν· «ἐπαινῶ σε τὴν ἐμπειρίαν, ὅτι οὐκ ἐᾷς τοὺς ἀρρώστους κατασαπῆναι, τάχιον αὐτοὺς ἀπαλλάττων τοῦ ζῆν».
PM 949A PA 953A GBM 253 (GBP 131)
cfr.: Plut., Apophth. Lacon. p. 231A 6

7 Σοφὸς ἀκούσας παρ' ἰατροῦ ἰδιώτου ὅτι γέρων γεγόνει, ἔφη «οὐκ ἐχρησάμην σοι ἰατρῷ».
PA 953B GBB 155 (GBP 129)
cfr.: Plut., Apophth. Lac. p. 231A 6

Ἀρχὴ τοῦ Τ στοιχείου

8 Τὸ κρεῖττον νικᾶν εὐλογώτερον.

9 Τὸ καλὸν οὐ καλὸν ὅταν μὴ καλῶς γένηται.
SP 169B (Theolog.) C. Par. 1, 2, 36 (f. 47r) (Theolog.)
PA 1128A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 27, Theol. 1, 4 (PG 36, 16C)

10 Τὸ αἰδεσιμώτερον, ποθεινότερον.

11 Τὸ ἐκ φύσεως ἀγαθὸν ἀδόκιμον, τὸ δὲ ἐκ προαιρέσεως ἐπαινετόν.
M 321 PM 965C (Choric.) PA 973C (Choric.)
fons: Greg. Naz., Or. 37, In Matth. 19, 16 (PG 36, 301A)
(perperam Choricio, fr. 1 p. 544, tribuit Foerster)

12 Τὸ παρὰ γνώμην γινόμενον δύσφορον φαίνεσθαι εἴωθεν· τὸ δὲ ἐθελούσιον, κἂν ἐπίπονον ᾖ, ἧττόν ἐστιν ἀλγεινόν.

---

4 χρήματα δέῃ P ἦσθ'] ἧς codd: ἦσθ' Tart. ex fonte ἐκίνεις] ἐκείνης V / ἡ γὰρ Σεμίραμις CPG Σεμίραμις δέ Stob. ἑαυτῇ post Σεμίραμις add. Stob. CPG χρημάτων δεηθῇ Stob. CPG διορύξας] διελόντα Stob. διελών CPG λάβοι] λαβεῖν Stob. λαμβανέτω CPG εὗρε²] ἑτέροις (om. CPG) ἐνέτυχε τάδε Stob. CPG ἦσθα CPG **5** / Σωκράτης ἔφη om. C. Par. PM PA τά om. C. Par. PM PA κακῶν ἔργων] αἰσχρῶν κερδῶν C. Par. PM PA τάς ante καλάς add. C. Par. PM PA τῆς ante ἱεροσυλίας add. PM εὐσεβοῦσι] θεοσεβοῦσι PM **6** ἰατρῶν P / Στρατονικός PM σε] σου PM PA τοῦ ζῆν ἀπαλλάσσων PM PA τοῦ ζῆν ἀπαλλάττων GB **7** / παρὰ ἰδιώτου ἰατροῦ PA γέγονας PA GB ὅτι post ἔφη denuo PA ἔφη] εἶπεν· ὅτου χάριν, ὅτι GB σοι om. PA **9** γίνηται Tart. / γίνηται SP C. Par. PA fons **11** δ'ἐκ P / τὸ μὲν γὰρ fons ἀγαθόν] καλόν PM

13 Τὸ τοῦ νοὸς ὀπτικὸν εἰ μὴ πάθεσι δέδοται, δημιουργεῖν λόγους οὐκ εἴργεται.

14 Τὸ διανοητικὸν ἡμῶν τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς σωματικῆς πέφυκεν ἀμβλύνεσθαι περιστάσεως.

15 Τὸ συναλγεῖν ἐν πένθει παύειν οἶδεν ἀλγοῦντας.

16 Τὸ ἀλόγως ἐλπισθὲν ἐκπεσὸν συγγνώμην οὐ φέρει τῷ πάσχοντι.

17 Τύχην ἔχων, ἄνθρωπε, μὴ μάτην τρέχε·
εἰ δ' οὐκ ἔχεις, κάθευδε, μὴ κενῶς πόνει.
Georg. 1026 Exc. Vind. 72 Men. Mon. 769–770

18 Τὸ μὲν εὔκρατον ὕδωρ τὰς φλεγμονάς, ὁ δὲ ἐπιεικὴς λόγος τὰς ὀργὰς διαλύει.
C. Par. 3, 2, 63 (f. 86v) (Plut.) (= Exc. Par. p. 73, n. 63)
PM 840B (Plut.) PA 1133C (Plut.) Gnom. hom. 138 Pythag. Simil. 48, p. 487M.
fons: Plut., fr. νβ' Wytt. p. 884

19 Τῆς παιδείας αἱ μὲν ῥίζαι πικραί, οἱ δὲ καρποὶ γλυκεῖς.
GBW 54
apophthegma:
Stob. 2, 31, 29 (Demosthen.) PM 824B (Demosthen.)
PA 936A (Aristot.) Exc. Ms. Flor. p. 193, n. 29 (Demosthen.)
Gnom. Vat. 59 (Aristot.) Gnom. Basil. 166, 1 (Democrit.)
fons: Isocr., fr. β' 4

20 Ταὐτόν ἐστι νεκρὸν ἰατρεύειν καὶ γέροντα νουθετεῖν.
C. Par. 3, 6, 6 (f. 93v) (Democrit.) (= Exc. Par. p. 75, n. 6)
PM 817B (Diogen.) PA 932A (Diogen.) GBW 134
Exc. Vind. 21 Gnom. hom. 199A Gnom. Basil. 174, 1 (ὁ αὐτὸς [scil. Διογένης] εἶπε...)
fons: Democrit., fr. 302, p. 222, 7–8 D. K.

21 Τοὺς μὲν κενοὺς ἀσκοὺς τὸ πνεῦμα διΐστησι, τοὺς δὲ ἀνοήτους ἄνδρας οἴημα.
Stob. 3, 22, 37 (Socrat.) C. Par. 3, 8A, 8 (f. 97v) (Socrat.)
(= Exc. Par. p. 78, n. 8) PM 896C (Socrat.) PA 1185A (Socrat.)
GBW 229 GBM 254 Ar. Pr. Math. 122 Gnom. hom. 147 Pythag. Simil. 57, p. 487M.
CPG 2, MP III, 26

22 Τὸ βασιλέως μὴ φυλάττειν μυστήριον ἐπισφαλὲς καὶ ἐπώδυνον· τὸ δὲ σιγᾶν Θεοῦ ἔργα παράδοξα ψυχῆς φέρει τὸν κίνδυνον.

---

13 δέδεται P εἴργηται V εἴργασται Tart. **16** ἐκπεσών V [recte Tart.] **17** / ἔχων] ἔχεις Georg. Exc. Vind. Men. Mon. ἄνθρωπε] κάθευδε Men. Mon. τρέχῃς Exc. Vind. μὴ-τρέχε] μὴ λίαν πόνει Men. Mon. κενῶς] μάτην Men. Mon. **18** P* / ἐκλύει post φλεγμονάς praeb. Pythag. Simil. λόγος post διαλύει praeb. C. Par. ὀργάς] ὁρμάς PM διαλύει om. Pythag. Simil. **19** P* παιδίας V [recte Tart.] / ... ἔφη τὴν μὲν ῥίζαν τῆς παιδείας εἶναι πικράν, τοὺς καρπούς... Stob. Exc. Ms. Flor. PM PA ... τῆς παιδείας τὴν μὲν ῥίζαν εἶναι πικράν, τὸν δὲ καρπὸν γλυκύν fons ... ἔφη τὰς μὲν ῥίζας τῆς παιδείας κ.τ.λ. Gnom. Vat. **20** / ταὐτόν ἐστι post νουθετεῖν praeb. C. Par. PM PA GB Gnom. Basil fons **21** / μέν om. CPG κενούς om. PA ἄνδρας] ἀνθρώπους Stob. C. Par. PM PA Ar. Pr. Math. Gnom. hom. Pythag. Simil. om GBM CPG τὸ οἴημα Stob. C. Par. PM PA GB Gnom. hom. CPG Pythag.- Simil. ἡ οἴησις Ar. Pr. Math. **22** τὸ δὲ-κίνδυνον om. P

23 Τὸ μὴ αἰσχύνεσθαι κακὸν ὄντα κακίας ὑπερβολή.
C. Par. 3, 3a, 8 (f. 88v) (Aristot.) PM 916B (Aristot.)
PA 1169D (Aristot.) Gnom. Basil. 152, 6 (ὁ αὐτὸς [scil. Ἀριστοτέλης] ἔφη...)
fons: Phil., fr. p. 106 n. 2 H.

24 Τὸ νουθετεῖν ἄνθρωπον οὐκ ἔχοντα νοῦν ὅμοιόν ἐστι νεκρῷ λαλοῦντι.

25 Τοῖς ἄφροσιν ὥσπερ τοῖς νηπίοις μικρὰ πρόφασις εἰς τὸ κλαίειν ἱκανή.
Stob. 3, 4, 60 GBW 228 Ar. Pr. Math. 120
Gnom. hom. 91a Pythag. Simil. 25, p. 489M.

Ἀρχὴ τοῦ Υ στοιχείου

26 Ὕδωρ θολερὸν καὶ ἀπαίδευτον ψυχὴν οὐ δεῖ ταράττειν.
Georg. 1047 (Isocr.) M 359 C. Par. 3, 2, 29 (f. 84v) (Plut.)
(= Exc. Par. p. 71, n. 29) PM 821D (Plut.)
Ar. Pr. Math. 132 GBW 226 CPG 2, Ap. XIII, 51x (Plut.)
Gnom. hom. 22 Pythag. Simil. 113, p. 494M.
fons: Plut., fr. 110 Bern.
Isocr., fr. α' 6 Blass

27 Ὕπνος πάντων νοσημάτων φάρμακον.
cfr. Georg. 700

28 Υἱοῦ τοῦ ἐξ ὀσφύος ὁ ἐξ εὐνῆς κρεῖσσον.

29 Ὑγιαίνων νοσεῖ ὁ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονῶν.
PM 853A (Demonact.) PA 1192B (Euclid.) GBA 208
Ar. Pr. Math. 127

Ἀρχὴ τοῦ Φ στοιχείου

30 Φιλοῦσιν οἱ σφόδρα περί τι ἐρωτικῶς διακείμενοι ἡδέως συνεῖναι καὶ τοῖς ὀνόμασι.
Georg. 1057 M 365
fons: Greg. Naz., Or. 40, In S. Bapt. 4 (PG 36, 361C)

31 Φέρει παραμυθίαν ὀδυρομένοις ἡ κοινωνία τῶν στεναγμῶν.
M 366 (Basil.) SP 25A (Basil.) SP 329A (Theolog.)
PM 877A (Theolog.) PA 988A (Theolog.) CPG 2, MP. III, 36

32 Φίλον πως τοῖς ἀθυμοῦσι τὸ ἄμικτον καὶ φιλέρημον.

---

25 / νηπίοις] παιδίοις Stob. GB Ar. Pr. Math. Gnom. hom. Pythag. Simil. **26** omisit sententiam P / οὔτε ὕδωρ ... οὔτε pro καί C. Par. PM GB CPG Gnom. hom. Pythag. Simil. fons ἀπαίδευτον] ἀσύνητον GB fons οὐ om. C. Par. PM GB CPG Gnom. hom. Pythag. Simil. ταράσσειν Georg. M C. Par. PM Ar. Pr. Math. CPG Pythag. Simil. fons ταράσσειν δεῖ C. Par. PM CPG Pythag. Simil. κινεῖν δεῖ GB Gnom. hom. fons **27** post 28 pos. sententiam P **28** ante 27 pos. sententiam P κρείττων Tart. **29** / πᾶς περίεργος post νοσεῖ add. PM PA GB Ar. Pr. Math. **30** / φιλοῦσι γάρ fons **31** / ὀδυνωμένοις M ὀδυνωμένῳ SP[1] PM PA CPG ἡ om. PM PA CPG

33 Φιλεῖ τὸ βίᾳ κρατούμενον ἐλευθεριάζειν καιροῦ λαβόμενον.
PM 964C (Theolog.) PA 973B (amplior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 12, Ad patrem 5 (PG 35, 849B)

34 Φιλεῖ τὸ θράσος τὴν ἑτοιμότητα.

35 Φέρει τῶν προσόντων τὴν στέρησιν ἡ τοῦ μὴ προσήκοντος μίμησις.
Georg. 1098
fons: Aphthon., Fab. 3, 8–9 p. 134
(cfr. Joann. Damasc., Dial. contra Man. 31 [PG 94, 1537D])

36 Φιλεῖ πως τὸ ὑπήκοον πρὸς τὴν τῶν ἀρχόντων ἀπεικάζεσθαι γνώμην.

Ἀρχὴ τοῦ Χ στοιχείου

37 Χρηστοῦ ποτε ἀνδρὸς μηδὲν ὑπονόει κακόν· ὁ γὰρ δίκαιος ἄδικον οὐκ ἐπίσταται τρόπον.
Stob. 3, 9, 7 (Menandr.)+Stob. 3, 9, 8 (Menandr.)
PM 753C (Menandr.) PA 805D (Menandr.)
fons: Menandr., fr. 496+497 K. T.

Ἀρχὴ τοῦ Ψ στοιχείου

38 Ψυχῆς ἐστι θεοφιλοῦς ὑποκλίνειν τοῖς θείοις ἅπαν ἀνθρώπινον.
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in patr. 19 (PG 35, 997A)

39 Ψυχαῖς βεβήλοις οὐδὲν τῶν καλῶν ἀξιόπιστον.
Georg. 1147 (Theolog.) M 389 PM 949D (amplior) (Theolog.)
PA 772C (amplior) (Greg. Thaum.) PA 924C (amplior) (Theolog.) PA 1084A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Or. 18, Fun. in patr. 13 (PG 35, 1000D)

40 Ψέγειν ἄνδρα σοφὸν καὶ Θεὸν ἴσον ἁμάρτημα.
Sext. 194 Gnom. tin. p. 474, n. 2

41 Ψυχὴ πλημμελῶς ἰθυμμένη δύσκολος εἰς μετάνοιαν.

42 Ψυχῆς τῆς σῆς ἔνοικον τὸν Θεὸν μόνον ἔχε.

43 Ψυχὴν σώματος ἀναγκαῖον ἰᾶσθαι· τοῦ γὰρ κακῶς ζῆν τὸ τεθνάναι πολὺ κρεῖσσον.
Stob. 4, 53, 27 (Epictet.) PM 904C (sine lemmate) PM 957B (Epictet.) PA 952B (Epictet.)
PA 957D (Epictet.) GBW 27 GBM 265 Ar. Pr. Math. 153
fons: Epictet., fr. 32 Schenkl

---

33 / ποτέ post ἐλευθεριάζειν fons **36** γνωμῶν P **37** / ποτε] πρός Stob. PM PA fons ὑπονόει] ἐννοεῖν Stob. ὁ γάρ non praeb. Stob. PM fons ὁ om. PA et γάρ post δίκαιος transp. ἄδικον] ἀδικεῖν Stob. PM PA fons **38** / ψυχῆς γὰρ εἶναι fons **39** P* / ψυχαῖς γάρ PM PA[1] PA[2] fons βεβήλαις PA[1] **40** P* / ἴσον ἐστὶ τὸ ἁμ. Gnom. tin. **41** P* ἰθυμένη scr. V εἰθισμένη P ἰθυμμένη Tart. **42** P* **43** / ἀναγκαιότερον Stob. PM PA GB Ar. Pr. Math. fons πολύ om. Stob. PM PA GB Ar. Pr. Math. κρεῖττον GBM

Ἀρχὴ του Ω στοιχείου

44 Ὧν σπανία ἡ κτῆσις, περισπούδαστος ἡ ἀπόλαυσις.
Georg. 1224 M 400 C. Par. 1, 1, 3 (f. 39r) (amplior) (Basil.)
PM 988D (amplior) (Basil.) PA 1197C (amplior) (Basil.)
fons: Basil., Hom. de jejun. 1, 8 (PG 31, 176C)

45 Ὥσπερ τῷ πυρὶ αὐτομάτως ἕπεται τὸ φωτίζειν καὶ τῷ μύρῳ τὸ εὐωδεῖν, οὕτω καὶ ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσιν ἀναγκαίως ἐπακολουθεῖ τὸ ὠφέλιμον.
Georg. 1189 SP 1141C (Basil.) PM 724B (Basil.) PA 792C (Basil.)
fons: Basil., Hom. in Gord. mart. 2 (PG 31, 493A)

46 Ὥσπερ αἱ χαράδραι πρὸς τὰ κοῖλα συρρέουσαι τὸ προστυχὸν παρασύρουσιν, οὕτως αἱ τῶν ὀργιζομένων ὁρμαὶ βίαιοι καὶ ἀκάθεκτοι διὰ πάντων ὁμοίως χωροῦσιν.
SP 268C (amplior) (Basil.) PA 1173A (Basil.)
fons: Basil., Hom. Adv. irat. 1 (PG 31, 356A)

47 Ὥσπερ ὁμίχλη ἀμαυροῖ τὸν ἥλιον, οὕτω τὸν νοῦν παχεῖα βρωμάτων ἀνάδοσίς τε καὶ μέριμνα.

48 Ὥσπερ ὄρνεα πέτανται καὶ στρουθοί, οὕτως ἀρὰ ματαία οὐκ ἐπελεύσεται οὐδενί.
SP 1256B
fons: V. T., Prov. 26, 2

49 Ὡς ὁ δρασσόμενος σκιᾶς καὶ διώκων ἀνέμους, οὕτως ὁ ἐνυπνίοις πιστεύων, ἐὰν μὴ ἀπὸ Ὑψίστου ἀποσταλῇ ἐν ἐπισκοπῇ.
SP 1425C (amplior) (Eccl.)
pars prima: (usque ad πιστεύων):
C. Par., 1, 4, 24 (f. 60r) (Sirach) PM 997D (Eccl.) PA 921B (Eccl.)
fons: V. T., Sirach 34, 2+6

50 Ὥσπερ ὁ ἰὸς σίδηρον, οὕτως ὁ φθόνος τὴν ἔχουσαν ψυχὴν ἐξαναλίσκει.
Georg. 1186
a) SP 413C (amplior) (Basil.) C. Par. 1, 1, 23 (f. 40v) (Basil.)
PM 957D (Basil.) PA 868C (Basil.)
b) C. Par. 3, 7, 18 (f. 96v) (Clit.) PM 961A–B (Clit.)
PA 969A (Plut.) Clit. 139 (vd. Gnom. hom. p. 158) Pythag. Simil. 131, p. 495 M
fons: a) Basil., Hom. De invid. 1 (PG 31, 373A)
b) Plut., fr. μζ' Wytt. p. 885

---

44 / ὧν δέ C. Par. PM PA fons τούτων ante περισπ. fons **45** τῷ[1]] τό scr. V / ὥσπερ γάρ PM PA fons πυρί] φωτί SP ἀκολουθεῖ Georg. SP PM PA fons **46** συρεύσαι scr. V βιαῖοι scr. V / ὥσπερ δέ SP ὥσπερ γάρ PA fons συρρέουσαι] ῥεῦσαι SP ῥέουσαι PA δυσκάθεκτοι PA καί ante διά add. PA ὁμοίως post χωροῦσιν praeb. PA **48** / ἅ post ὄρνεα add. SP πέταται fons **49** δρασόμενος V [recte Tart.] / ὁ non praeb. fons ἄνεμον C. Par. fons πιστεύων] προσέχων (ἐπέχων fons) ante ἐνυπνίοις positum SP C. Par. PM PA fons καὶ ὡς ὠδίνουσα φαντάζεται τῇ καρδίᾳ ante ἐάν add. SP ἀπό] παρά SP fons **50** ὁ[1] om. Tart. / a) ὥσπερ γάρ SP C. Par. PM PA fons ὁ[1] non praeb. Georg. SP PM PA fons τόν ante σίδηρον add. PM PA αὐτόν ante ψυχήν add. Georg. SP C. Par. PM PA fons b) ὥσπερ ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τὸν σίδηρον, οὕτω τοὺς φθονεροὺς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἤθους κατεσθίεσθαι

51 Ὡς σε ἐθέλει τὸ φέρον σε φέρειν, φέρου· ἢν δ' ἀπειθήσῃς, καὶ σαυτὸν βλάψεις καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
C. Par. 1, 1, 7 (f. 39v) (Basil.) PM 829B (Ex epigramm.)
Gnom. Basil. 158, 2 (Biant.)

52 Γνωμικὸν Θεμιστίου· Ἄντυγος αἰθερίησιν ὑπερήμενος εἰς πόθον ἦλθες ἄντυγος ἀργυρέης· τὰ κάτω κρείσσω, τὰ ἄνω δὲ χείρω· δεῦρ' ἀνάβηθι κάτω, κάτω γὰρ ὢν ἀνέβης.
cfr.: Pallad., Epigr. Anth. Palat. XI, 292

---

51 σε[1] om. P / σε] κε PM ἐθέλει] θέλει C. Par. φέρει PM φέρον[1]] φέρωνPM ἢν] εἰ PM ἀπειθήσεις PM φέρει] φέρειν C. Par. PM **52** γνωμικόν om. P: sententiam manus altera scr. in cod. P

SENTENTIAE COLLECTAE A JOANNE GEORGIDA EX COD. LAUR. 56, 13

ΓΝΩΜΩΝ ΕΚΛΟΓΑΙ ΣΥΛΛΕΓΕΙΣΑΙ ΥΠΟ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΔΗ

1 Ἀρχῆς καλῆς κάλλιστόν ἐστι καὶ τέλος·
ὀρθῶς δοκοῦσιν οἱ ὅροι τῶν πραγμάτων.
M 56
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 1–2 (PG 37, 916A)

2 Ἀρχὴ καλὸν τίκτουσα τοῖς βροτοῖς πέρας
βίου κάθαρσις ἐνθέως ἀσκουμένη.
M 57
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 3–4 (PG 37, 916A)

3 Γνῶσις βροτοῖς μεγίστη ἐν βίῳ κλέος
κακὸν δὲ ταύτῃ τοῖς κακῶς κεχρημένοις.
M 84
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 7–8 (PG 37, 916A)

4 Λόγοις πτερωθεὶς μὴ πτερῶν ἔξω πέτου·
πτερῶν γὰρ οὐδὲ πτηνὸν ἵπταται δίχα.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 5–6 (PG 37, 916A)

5 Κενή σε δόξα μηδόλως συναρπάσῃ·
καὶ γὰρ πανοῦργον τοῦτο τοῖς ἁπλουστέροις.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 9–10 (PG 37, 916A–917A)

Titulus: Γεωργίδ cod.
1 ἐστι] εἶναι M fons **2** τῶν βροτῶν cod. ἀσκουμένη] ἀκουσμένη cod. **3** μέγιστον M fons ταύτῃ] αὕτη fons **4** πέτου] πέραν scr. cod. πτηνῶν cod. **5** σε] σῃ scr. cod. δόξαι cod. συνάρπασεν cod.

6 Εὖ δρῶν φύλαττε σαυτὸν ἐν τούτῳ μένειν·
ταχὺς γάρ ἐστι πρὸς τὸ χεῖρον ὁ δρόμος.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 11–12 (PG 37, 917A)

7 Γέλως κρατείσθω καὶ θυμὸς λάβοι πέρας,
ἀργὸς δὲ παντάπασιν εἰργείσθω λόγος.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 13–14 (PG 37, 917A)

8 Θεὸν φοβοῦ πρώτιστα καὶ γονεῖς τίμα,
ἱερεῖς ἐπαίνει, πρεσβύτας σεπτοὺς ἔχε.
cfr. Men. Mon. 322
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 15–16 (PG 37, 917A)

9 Υἱὸν δίκαια πατρὶ μηδόλως λέγειν
νόμος ⟨θ⟩' ὁρίζει καὶ πρὸ θεσμῶν ἡ φύσις.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 17–18 (PG 37, 917A)

10 Οἷα πρὸς ἄλλου μὴ παθεῖν αὐτὸς θέλεις,
τοιαῦτα καὶ σὺ μηδὲ δρᾶν ἄλλῳ θέλε.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 19–20 (PG 37, 917A)

11 Οὐ δεινὸν ὀργὴ δεινὰ τοῖς εἰργασμένοις,
καὶ γὰρ δικάζει τοῖς ὁμοίοις ἡ δίκη.
Georg. 788
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 21–22 (PG 37, 917A)

12 Χείλη σοφὰ στάζουσιν ἡδίστους λόγους,
φάρυγξ δὲ πικρὸς ἐξερεύγεται μάχας.
Georg. 1126
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 23–24 (PG 37, 918A)

13 Ῥεῖθρα γλυκασμῶν γλῶσσα βλύζει στωμύλη,
ῥήσεις δὲ φαύλας ἄκριτον γεννᾷ στόμα.
Georg. 914
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 25–26 (PG 37, 918A)

14 Φίλοι φιλοῦσιν καὶ τὰ τοῖς φίλοις φίλα,
ἐχθροὶ δὲ φαυλίζουσιν αἰσχρῶς τοὺς φίλους.
Georg. 1051 Men. App. 8 (longior)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 27–28 (PG 37, 918A)

15 Πτωχοὺς φίλους λάθουσιν πλουσίων θύραι·
λαμπραὶ δὲ αὐλαὶ πλουσίοις ἀεὶ φίλαι.
Georg. 874
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 29–30 (PG 37, 918A)

---

6 ἐν τούτῳ μένειν] προσμένειν cod.: correxi ex fonte ad metrum servandum **7** λάβοι] λάβε cod. **8** πρότιστα cod. σεπτῶς fons **9** πατρί δίκαια cod. νόμος] θεσμός fons θ' addidi ex fonte **10** οἷα πρὸς ἄλλα μὴ ποθεῖν ὅλως θέλε cod. **11** οὐ] ὁ scr. cod. τοὺς ὁμοίους Georg. **12** φάρυγ cod. **13** γλυκασμοῦ Georg. fons γενᾷ cod. **14** τά] ἃ Georg. fons ⟨τά⟩ Men. App. ἐχθροί] μάτην Georg. Men. App. αἰσχρῶς] ἐχθροί Georg. Men. App. **15** αὐλαὶ δὲ λαμπραί fons

16 Ὕδωρ ποτὸν φέριστον· ἔγκριτοι φρένες·
θολοῖ δὲ τὸν νοῦν συλλαβοῦσα κραιπάλη.
Georg. 1043
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 31–32 (PG 37, 918A)

17 Οὐκ οἶδεν οἶνος σωφρονίζειν τὴν φύσιν,
κινεῖ δὲ μᾶλλον ἡδοναῖς παροξύνων.
Georg. 789
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 33–34 (PG 37, 918A)

18 Νοῦν λεπτὸν ὄγκος ἐκδιώκει γαστέρος·
τἀναντία γὰρ τοῖς ἐναντίοις μάχη.
Georg. 706
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 35–36 (PG 37, 918A–919A)

19 Κρεῖσσον τροφὴ σύμμετρος εὐπορουμένη
ἢ δεῖπνος ἁβρὸς ὅνπερ ἔπλασεν ⟨τ'⟩ ὄναρ.
Georg. 605
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 37–38 (PG 37, 919A)

20 Πλουτοῦσι μωροὶ τοῖς ὀνείρασι πλέον
ἢ χρημάτων ἄβυσσον οἱ κεκτημένοι.
Georg. 875 PM 1000B (amplior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 39–40 (PG 37, 919A)

21 Κρείσσων ἄπαις ἢ μωρὰ κύειν ἔκγονα·
ὁ μὲν γὰρ οἷος, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ κακοί.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 41–42 (PG 37, 919A)

22 Παντὶ βροτῷ θνήσκοντι πᾶσα γῆ τάφος·
πᾶν γὰρ τὸ ἐκ γῆς, γῆ τε καὶ εἰς γῆν πάλιν.
PM 901B (Theolog.)
v. 1: PA 957A (Theolog.) Men. Mon. 650
v. 2: Georg. 862
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 43–44 (PG 37, 919A)

23 Ποιμὴν ἀμέλγει, εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους,
ἀλλ' ἀντὶ γάλακτος, αἱμάτων πηγὰς οἴσει.
PM 964C (Theolog.) PA 973B (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 45–46 (PG 37, 919A)

24 Βιάζῃ καὶ σὺ τοὺς ἀτάκτους, μὴ λύειν
τάξιν πρεπώδη καὶ νόμοις ἡρμοσμένην.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 49–50 (PG 37, 920A)

25 Νόμον φυλάττων τοὺς φόβους ἔξω βάλοις·
φόβων γὰρ ἔξω πᾶς ὁ τοῦ νόμου φύλαξ.

---

16 ποτὸν φέριστον] ποτῶν ἄριστον Georg. εὔκρατοῖ φρένας fons **17** ἡδονάς fons παροξύνον cod. **19** κρείσσων fons ὅνπερ ἔπλασεν] ὃν ἔπλασέ τις fons τ' addidi ex fonte ad metrum **21** κύειν] κύον cod. οἷος] ἄπαις fons **22** γὰρ τὸ ἐκ γῆς] γῆς προελθὸν Georg. **23** θέλοι PA οἴσει] ὕσει fons **24** βιάζει cod.: βίαζε fons τοὺς ἀτάκτου cod. πρεπώδη] πρεπούσην cod.: correxi ex fonte **25** νόμους PM PA fons βάλεις cod.; correxi ex fonte φόβων] φόβου PM τῶν νόμων fons: τὸν νόμον cod. φυλάττον cod.

PM 976D (Theolog.) PA 976D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 51–52 (PG 37, 920A)

26 Κύβερνος ἴδμων φεύξεται τρικυμίας
καὶ δεινὰ πάντα νοῦς σοφὰς φέρων φρένας.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 53–54 (PG 37, 920A)

27 Φύλλων λαγωοὺς ἐκφοβοῦσιν οἱ κτύποι,
ἄνδρας δ' ἀνάνδρους αἱ σκιαὶ τῶν πραγμάτων.
PM 861D (Theolog.) PA 976A (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 59–60 (PG 37, 920A–921A)

28 Παίδευε μωροὺς ὡς ἐφικτὸν τῇ φύσει·
ἕξουσι γάρ που καὶ φρένας παρ' ἐλπίδα.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 71–72 (PG 37, 921A)

29 Πλήττων σίδηρος ἐκπυροῖ καὶ τοὺς λίθους,
σκληρὰν δὲ μάστιξ παιδαγωγεῖ καρδίαν.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 73–74 (PG 37, 922A)

30 Ὅρκους κάκιστον καὶ διδοῦν καὶ λαμβάνειν,
ἴσως γὰρ ἄμφω προσκέκρουκεν τῇ δίκῃ.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 77–78 (PG 37, 922A)

31 Αἰῶνα θησαύριζε τὸν ἔξω τέλους·
οὗτος γὰρ ἐξέλειπε καὶ πρὸ τοῦ τέλους.
Georg. 41
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 79–80 (PG 37, 922A)

32 Μὴ ⟨δὴ⟩ φίλει τὸν ὄλβον ὃν λύει χρόνος·
ἃ γὰρ χρόνος δόμησε καὶ λύσει χρόνος.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 81–82 (PG 37, 922A)

33 Κάταντές ἐστιν ἡδονὴ τοῖς χρωμένοις
καί, ὡς πρόσεισιν, οἴχεται λίθου δίκην.
Georg. 604
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 85–86 (PG 37, 922A–923A)

34 Οὐδεὶς ὑγείας πλοῦτος ἀλγοῦσι πλέον·
σοφῶς δὲ ταύτην ἡ φύσις βροτῶν θέλει.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 87–88 (PG 37, 923A)

35 Ἦχοι θαλάττης ἀνδρὸς ἄφρονος λόγοι·
βρίθοντες ἀκτὰς οὐ πιαίνουσι χλόας.
PM 984A (amplior) (Theolog.) CPG 2, Ap. VIII, 77f
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 89–90 (PG 37, 923A)

---

26 ἴδμων] ἰδίμων cod.: fortasse εἰδήμων legendum; ex fonte correxi ad metrum servandum σοφός cod.: correxi ex fonte **27** κτύποι] ψόφοι fons **29** σκληρά fons μάστιγξ cod. **30** καί[1] om. fons διδόναι fons τὴν δίκην cod. **31** ἐκλέλοιπε Georg. fons **32** δὴ addidi ex fonte ad metrum servandum ἃ] ὁ cod. δόμισε cod. **33** κατάντης cod. **34** βροτῶν] ἀεί cod.: correxi ex fonte ad metrum servandum **35** θαλάσσης fons βρύθοντες cod. βρίθοντες] θλίβοντες PM χλόαν PM

36 Πείθουσι δῶρα καὶ σοφοὺς παραβλέπειν·
βροτοῖς δὲ θήρα χρυσὸς ὡς πτηνοῖς πάγη.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 91–92 (PG 37, 923A)

37 Γῆρας λῦπαι τίκτουσι καὶ πρὸ τῶν χρόνων·
ἃ γὰρ τρόπος καθεῖλεν οὐ στήσει χρόνος.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 93–94 (PG 37, 923A)

38 Πλοῦτος τάχιστος τῶν κακῶν ὑπηρέτης·
καὶ γὰρ πρόχειρον εἰς κακουργίαν κράτος.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 95–96 (PG 37, 923A)

39 Νοῦς ἐμμέριμνος σὴς βιβρώσκων ὀστέα,
θάλλει δὲ σῶμα φροντίδας παρατρέχον.
Georg. 705
v. 1: M 209a
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 101–102 (PG 37, 924A)

40 Οὐδεὶς κόρος πέφυκε σωφρόνως ἔχειν·
καὶ γὰρ τὸ πῦρ εἴωθε ταῖς ὕλαις θέειν.
PA 912D (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 103–104 (PG 37, 924A)

41 Οἶνος πάθους ἔγερσις ἐκλελοιπότος·
ὕλη γὰρ εἰσρέουσα ῥωννύει φλόγα.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 105–106 (PG 37, 924A)

42 Φεύγουσιν ὀργὰς οἱ δίκας δεδοικότες·
θυμὸν γὰρ ἐξάπτουσι πολλάκις δίκαι.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 107–108 (PG 37, 924A)

43 Δόξης ἀεὶ φρόντιζε τῆς αἰωνίου,
ἡ γὰρ παροῦσα ψεύδεται καθ᾿ἡμέραν.
Georg. 322 PM 936B (longior) (Theolog.) PA 965A (longior) (Theolog.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 113–114 (PG 37, 924A–925A)

44 Οἱ τοὺς ἀραχνῶν ἐκμιμούμενοι μίτους
καὶ τοῖς ἀφαυροῖς ἐντρυφῶντες τοῦ βίου
ἴστωσαν ὡς εὔληπτα ταῖς αὔραις πέλει
τὰ τερπνὰ πάντα τοῦ ἀραχνώδους βίου.
Georg. 787
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 40, 1–4 (PG 37, 968A)

45 Ἔφησέ τίς που τῶν φιλοχρύσων τάδε·
« θέλω τύχης σταλαγμὸν ἢ φρενῶν πίθον ».

---

36 πίθουσι cod. **37** λύπω scr. cod. τίκτουσα cod. ἃ] ὁ cod. στήσει] πήσει cod. **38** ταχίνος cod.: correxi ex fonte ad metrum servandum **39** θάλλει] κάλλει cod. περιτρέχων cod. **40** σωφρόνος cod. τῷ πυρί PA ὕλες cod. **41** ἐκλελυπότος cod. ῥώννυσι fons **42** πολλάκις] πολλούς cod. **43** γάρ] δέ cod.: correxi ad metrum servandum **44** v. 3: ἔστωσαν cod. ταῖς] καί fons **45** τύχης[1]] τύχος scr. cod. inter v. 2 et 3 add. ἧς μὴ παρούσης δυστυχοῦσιν αἱ φρένες PA[1] et eadem PA[2] post v. 4

Πρὸς ὃν τις ἀντέφησε τῶν φιλοφρόνων
« ῥανὶς φρενῶν μοι μᾶλλον ἢ βυθὸς τύχης ».
PA 797B (Theolog.) CPG 2, Ap. VIII, 19a
apophthegma (vv. 2–4): Ἀλέξανδρος… ἰδὼν Διογένην… Ὁ δὲ φιλόσοφος ἔφη…:
PM 833B–C PA 984A–B
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 39 (PG 37, 967A–968A)

46 Οἱ τοὺς θρόνους φέροντες ὡραϊσμένους
καὶ ταῖς μεγίσταις ἐξοχαῖς ἐπηρμένοι
σκοπεῖτε τὴν ἄφευκτον ἐσχάτως δίκην
ὡς οὐδὲν αὐτὴν οὐδαμῶς παραδράμοι.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 40, 5–8 (PG 37, 968A)

47 Δεινὸν δράκοντες καὶ κακοῦργον ἀσπίδες,
διπλῆ γυναικὸς δεινότης ἐν θηρίοις.
Georg. 326 PA 1089C (Chrysost.)
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 117–118 (PG 37, 925A)

48 Πείθουσι γυμνὰ τοὺς ὁρῶντας ὀστέα,
ὡς οὐδὲν ἡμῖν προσφυὲς τῶν ἐνθάδε.
Georg. 873
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 119–120 (PG 37, 925A)

49 Εἰ λοξὰ μὴ βαίνουσι καρκίνων γόνοι
πεῖραν λάβωσι μητρικῶν βαδισμάτων.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 121–122 (PG 37, 925A)

50 Τίκτεις ἔχιδνα· μὴ φοβοῦ τὰς ὠδῖνας·
ἔχεις λαβοῦσα μητρικοῦ πεῖραν τόκου.
Georg. 1016
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 129–130 (PG 37, 926A)

51 Οὐδεὶς ἀριστεὺς ἐκ προδήλου δειλίας·
νίκαι γὰρ ὕπνος εἰσπράττουσι τὰς εὐφημίας.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 131–132 (PG 37, 926A)

52 Ἀνὴρ ὑπνώδης εὑρετὴς ὀνειράτων·
μύστης γὰρ ὕπνος φασμάτων οὐ πραγμάτων.
PM 880D (Theolog.) PA 920D (Theolog.) CPG 2, Ap. II, 100a
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 133–134 (PG 37, 926A)

53 Εἴωθε πείθειν μὴ θέλοντας ἡ βία·
ἄγχει γὰρ αὕτη καὶ γίγαντας πολλάκις.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 135–136 (PG 37, 926A)

54 Δήμων σφαλέντων πᾶς ἀγύρτης ἄρχεται·
δῆμος δὲ πάντα τῶν καλῶν ἀταξία.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 137–138 (PG 37, 926A)

---

46 φέροντες] ἔχοντες fons μεγίσταις] ῥεούσαις fons παραδράμη cod. **48** ὑμῖν cod. προσφυῶς Georg. **49** εἰ] οἱ cod. μιτρικῶν cod. **52** οὐ] ἡ cod. **54** δήμου σφαλέντος fons ἀγειρτοῖς cod. πάντη fons

55 Ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργον λέγω·
τὸ γὰρ πάρεργον καὶ καταφρονητέον.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 139–140 (PG 37, 926A–927A)

56 Ἡ πρὸς τὰ νεκρὰ τῶν χαμαιριφῶν μέλη
τάξις τιμᾶται τῶν κυνῶν ἠθροισμένων
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 141–142 (PG 37, 927A)

57 Ἕξουσι καὶ νῦν τὰ πρὸς εἰρήνην φέρειν
οἱ πρὸς τὰ ῥευστὰ τοῦ βίου μεμηνότες.
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 145–146 (PG 37, 927A)

58 Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτείτω λόγος·
πείθειν γὰρ οἶδεν κἂν πέφυκε μὴ λέγειν.
CPG 2, Ap. XVIII, 38 (longior)
v. 1: Georg. 1124 Men. App. 8, 3
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 32, 143–144 (PG 37, 927A)

59 Τροχός τίς ἐστιν ἀστάτως πεπηγμένος
ὁ μικρὸς οὗτος καὶ πολύτροπος βίος·
ἄνω κινεῖται καὶ περισπᾶται κάτω,
οὐχ ἵσταται ⟨γὰρ⟩ κἂν δοκῇ πεπηγέναι·
φεύγων κρατεῖται καὶ μένων ἀποτρέχει
σκιρτᾷ δὲ πολλὰ καὶ τὸ φεύγειν οὐκ ἔχει·
ἕλκει, καθέλκει τῇ κινήσει τὴν στάσιν·
ὡς οὐδὲν εἶναι τὸν βίον διαγράφει
ἢ καπνὸν ἢ ὄνειρον ἢ ἄνθος χλόης.
Georg. 994
fons: Greg. Naz., Carm. I, II, 19 (PG 37, 787A–788A)

---

56 ἡ] οἱ cod. χαμεριφῶν cod. **57** φέρει cod. **58** ἀπρακτὴς τῷ λόγῳ Men. App. λόγῳ cod. **59** v. 2: οὗτος] οὕτως cod. v. 4: γάρ om. cod. vv. 5–6: μένων] δοκῶν cod. καί μένων-δὲ πολλά om. Georg. v. 8: διαγράφων fons

INDICES

INITIA SENTENTIARUM
EX LITTERARUM ORDINE DIGESTA

G = Georgidae collectio M = Florilegium Marcianum O = Sententiae ex codice Oxoniensi
F = Collectio metrica Laurentiana δ = recensio Vaticana-Patmiaca

INDEX AUCTORUM

(stellula notantur loci in lemmate cuidam fonti tributi, quorum tamen non repperi auctorem)